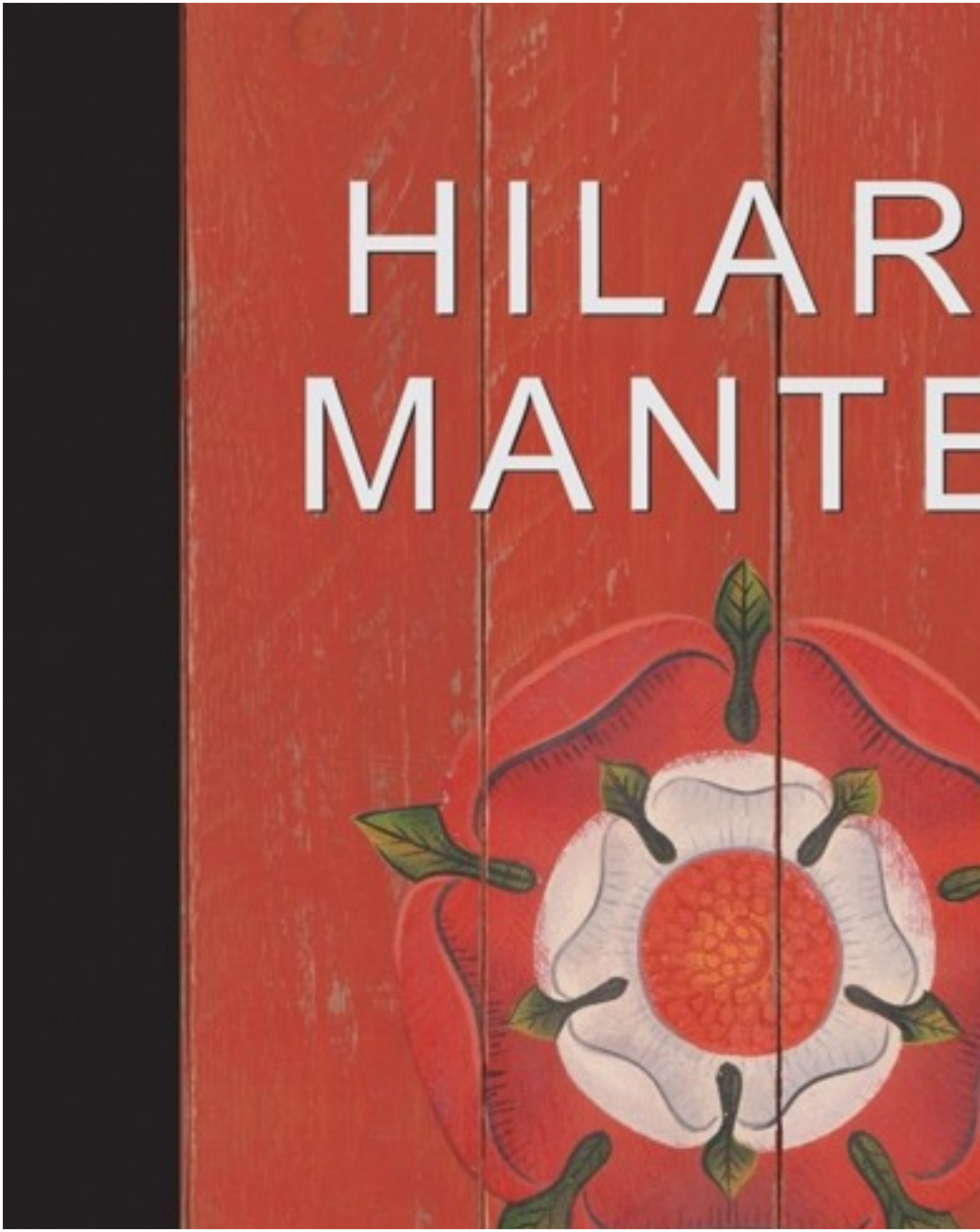
HILAR
MANTE

Hilary Mantel

WOLF HALL

Traducere de Monica Nechiti

Editura Litera

2010

Hilary Mantel
Wolf Hall,
Copyright © 2009
Prima ediţie publicată în Marea Britanie, în 2009, de Fourth Estate

Editura Litera
O.P. 53; C.P. 212, sector 4, Bucureşti, România
tel.: 021 319 63 90, 031 425 16 19, 0752 548 372;
e-mail: comenzi@litera.ro

Wolf Hall,
Hilary Mantel
Copyright © 2010 Litera
pentru versiunea în limba română
Toate drepturile rezervate

Editor: Vidraşcu şi fiii
Copertă: Ionuţ Broştianu
Ilustraţie copertă: Andy Bridge
Tehnoredactare şi prepress: Ofelia Coşman

Seria de ficţiune a Editurii Litera este coordonată de
Cristina Vidraşcu Sturza

ISBN 978-606-600-381-0

Hilary Mantel este o romancieră britanică, născută în 1952, în Glossop, Derbyshire. A studiat dreptul la London School of Economics şi Sheffield University. După absolvire, a lucrat ca asistent social, apoi a trăit cinci ani în Botswana şi alţi patru în Arabia Saudită, înainte de a reveni în Anglia, la mijlocul anilor ‘80. În 1987 a primit

Premiul Shiva Naipaul Memorial pentru un articol despre oraşul Jeddah, iar între 1987 şi 1991 a fost critic de film pentru *The Spectator*. Cele douăsprezece romane scrise până în prezent i-au adus recunoaşterea literară şi numeroase premii. Printre cele premiate se numără *Eight Months on Ghazzah Street* (1988) , *Fludd* (1989) , *A Place of Greater Safety* (1992) , *A Change of Climate* (1994) , *An Experiment in Love* (1995) . Alte lucrări includ: *The Giant, O'Brien* (1998) , *Giving Up the Ghost: A Memoir* (2003) , *Learning to Talk: Short Stories* (2003) şi *Beyond Black* (2005) , nominalizat la Premiul Orange pentru ficţiune în 2006. Cel mai recent roman al său, *Wolf Hall* (2009) a primit la finele anului 2009 unul dintre cele mai prestigioase premii literare din lume – Man Booker, şi este nominalizat la Premiul Orange 2010.

Thomas Cromwell rămâne o figură controversată şi misterioasă, atât în istorie, cât şi în literatură. În *Wolf Hall*, Hilary Mantel îi conturează captivant personalitatea, îi rotunjeşte povestea minunat, dar şi verosimil. Cu structură epică, dar cu o textură lirică indiscutabilă, cele 700 de pagini ale romanului se citesc dintr-o suflare, iar Hilary Mantel este considerată „cel mai bun portretist al dinastiei Tudorilor".

Prietenei mele unice, Mary Robertson,
această carte îi este dedicată

Personaje

În Putney, 1500
Walter Cromwell, fierar şi berar
Thomas, fiul lui
Bet, fiica lui
Kat, fiica lui
Morgan Williams, soţul lui Kat

La Austin Friars, din 1527
Thomas Cromwell, avocat
Liz Wykys, soţia lui
Gregory, fiul lor
Anne, fiica lor
Grace, fiica lor
Henry Wykys, tatăl lui Liz, negustor de lână
Mercy, soţia lui
Johane Williamson, sora lui Liz
John Williamson, soţul ei
Johane (Jo) , fiica lor
Alice Wellyfed, nepoata lui Cromwell, fiica lui Bet Cromwell
Richard Williams, numit mai târziu Cromwell, fiul lui Kat şi al lui Morgan
Rafe Sadler, administratorul principal al lui Cromwell, crescut la Austin Friars
Thomas Avery, contabilul casei
Helen Barre, o femeie sărmană, luată în gospodărie
Thurston, bucătarul
Christophe, un servitor
Dick Purser, îngrijitorul câinilor de pază

La Westminster

Thomas Wolsey, arhiepiscop de York, cardinal, legat papal, lord cancelar: protectorul lui Thomas Cromwell
George Cavendish, gentilomul valet şi mai târziu biograf al lui Wolsey
Stephen Gardiner, decan la Trinity Hall, secretarul cardinalului, mai târziu secretar principal al lui Henric al VIII-lea, cel mai înverşunat duşman al lui Cromwell
Thomas Wriothesley, secretar al sigiliului, diplomat, protejat atât al lui Cromwell, cât şi al lui Gardiner
Richard Riche, avocat, mai târziu consilier juridic al coroanei
Thomas Audley, avocat, speaker al Camerei Comunelor, lord cancelar după demisia lui Thomas Morus

La Chelsea

Thomas Morus, avocat şi cărturar, lord cancelar după căderea lui Wolsey
Alice, soţia lui
Sir John Morus, tatăl lui vârstnic
Margaret Roper, fiica lui cea mai mare, măritată cu Will Roper
Anne Cresacre, nora lui
Henry Pattison, un servitor

În oraş

Humphrey Monmouth, negustor, întemniţat pentru adăpostirea lui William Tyndale, traducător al Bibliei în engleză
John Petyt, negustor, întemniţat sub bănuiala de erezie

Lucy, soţia lui
John Parnell, negustor, implicat într-o dispută legală îndelungată cu Thomas Morus
Micuţul Bilney, cărturar ars pe rug pentru erezie
John Frith, cărturar ars pe rug pentru erezie
Antonio Bonvisi, negustor din Lucca
Stephen Vaughan, negustor din Anvers, prieten al lui Cromwell

La curte
Henric al VIII-lea
Caterina de Aragon, prima lui soţie, cunoscută mai târziu drept prinţesă văduvă de Wales
Maria, fiica lor
Anne Boleyn, cea de-a doua soţie
Mary, sora ei, văduva lui William Carey şi fosta ibovnică a lui Henric
Thomas Boleyn, tatăl ei, mai târziu conte de Wiltshire şi lord păstrător al sigiliului regal: îi place să fie cunoscut drept „monsenior”
George, fratele ei, mai târziu lord Rochford
Jane Rochford, soţia lui George
Thomas Howard, duce de Norfolk, unchiul lui Anne
Mary Howard, fiica lui
Mary Shelton, Jane Seymour – doamne de onoare
Charles Brandon, duce de Suffolk, vechi prieten de-al lui Henric, însurat cu sora lui, Mary
Henry Norris, Francis Bryan, Francis Weston, William Brereton, Nicholas Carew – gentilomi în serviciul regelui
Mark Smeaton, muzicant
Henry Wyatt, curtean
Thomas Wyatt, fiul său

Henry Fitzroy, duce de Richmond, fiul ilegitim al regelui
Henry Percy, conte de Northumberland

Clerici
William Warham, bătrânul arhiepiscop de Canterbury
Cardinalul Campeggio, trimis papal
John Fisher, episcop de Rochester, consilierul legal al Caterinei de Aragon
Thomas Cranmer, cărturar la Cambridge, arhiepiscop reformator de Canterbury, succesorul lui Warham
Hugh Latimer, preot reformat, ulterior episcop de Worcester
Rowland Lee, prieten cu Cromwell, ulterior episcop de Coventry şi Lichfield

La Calais
Lordul Berners, guvernator, cărturar şi traducător
Lordul Lisle, următorul guvernator
Honor, soţia lui
William Stafford, ataşat la garnizoană

La Hatfield
Lady Bryan, mama lui Francis, în grija căreia se află prinţesa infantă, Elisabeta
Lady Anne Shelton, mătuşa lui Anne Boleyn, în grija căreia se află fosta prinţesă, Maria

Ambasadorii

Eustache Chapuys, diplomat de carieră din Savoia, ambasadorul la Londra al împăratului Carol Quintul
Jean de Dinteville, un ambasador al lui Francisc I

Pretendenţii la tron din familia York
Henry Courtenay, marchiz de Exeter, descendent dintr-o fiică a lui Eduard al IV-lea
Gertrude, soţia lui
Margaret Pole, contesă de Salisbury, nepoata lui Eduard al IV-lea
Lordul Montague, fiul ei
Geoffrey Pole, fiul ei
Reginald Pole, fiul ei

Familia Seymour, la Wolf Hall
Bătrânul Sir John, care are o aventură cu soţia fiului său mai mare, Edward
Edward Seymour, fiul lui
Thomas Seymour, fiul lui
Jane, fiica lui – la curte
Lizzie, fiica lui, măritată cu guvernatorul de Jersey

William Butts, medic
Nikolaus Kratzer, astronom
Hans Holbein, artist
Sexton, măscăriciul lui Wolsey
Elizabeth Barton, prezicătoare

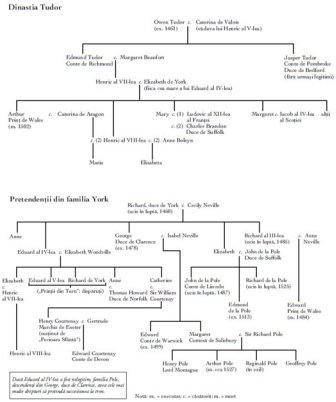
Dinastia Tudor
Owen Tudor c. Caterina de Valois (văduva lui Henric al V-lea)
Edmund Tudor Conte de Richmond
Margaret Beaufort
Jasper Tudor Conte de Pembroke Duce de Bedford (fără urmaș legitim)
Henric al VII-lea c. Elizabeth din York (fiica cea mare a lui Eduard al IV-lea)
Arthur Prinț de Wales (m. 1502)
c. Caterina de Aragon
Mary c. (1) Ludovic al XII-lea al Franței
c. (2) Charles Brandon Duce de Suffolk
Margaret c. Iacob al IV-lea al Scoției
alți
(2) Henric al VIII-lea c. (2) Anne Boleyn
Maria
Elisabeta
Pretendenții din familia York
Richard, duce de York c. Cecily Neville (ucis în luptă, 1460)
Anne
George Duce de Clarence (m. 1478)
c. Isabel Neville
Richard al III-lea (ucis în luptă, 1485)
c. Anne Neville
Eduard al IV-lea c. Elizabeth Woodville
Elizabeth c. John de la Pole Duce de Suffolk
Elizabeth c. Henric al VII-lea
Eduard al V-lea („Prinții din Turn”; dispărut)
Richard de York
Anne c. Thomas Howard Duce de Norfolk
Catherine c. Sir William Courtenay
John de la Pole Conte de Lincoln (ucis în luptă, 1487)
Richard de la Pole (ucis în luptă, 1513)
Edmund de la Pole (m. 1513)
Edward Prinț de Wales (m. 1484)
Henry Courtenay c. Gertrude Marchiz de Exeter (soțiunt de „Perkeyn Silent”)
Henric al VIII-lea
Edward Courtenay Conte de Devon
Edward Conte de Warwick (m. 1499)
Margaret Contesă de Salisbury
Sir Richard Pole
Henry Pole Lord Montague
Arthur Pole (m. cca 1527)
Reginald Pole (fr. cell)
Geoffrey Pole
Dacă Eduard al IV-lea a fost nelegitim, familia Pole, descendent din George, duce de Clarence, avea cele mai multe drepturi ai pretenții succesionare la tron.
Note: ex. = executat; c. = căsătorit; m. = mort

„Există trei tipuri de scene: una numită tragică, a doua, comică, a treia, satirică. Decorurile lor sunt diferite şi intriga este deosebită. Scenele tragice sunt zugrăvite prin coloane, frontoane, statui şi alte obiecte potrivite pentru regi; scenele comice prezintă case particulare, cu balcoane şi decoruri înfăţişând şiruri de ferestre, după tipicul locuinţelor particulare; scenele satirice sunt decorate cu copaci, peşteri, munţi şi alte elemente rustice zugrăvite în stilul peisagistic. „

VITRUVIU, *De Architectura,* despre teatru, cca 27 î. Hr.

Acestea sunt numele interpreţilor:
Fericirea
Libertatea
Măsura
Măreţia
Fantezia
Înfăţişarea Prefăcută
Exprimarea Înşelătoare

Complotul Ascuns
Silnicia Rafinată
Nebunia
Potrivnicia
Sărăcia
Disperarea
Nedreptatea

Speranţa
Alinarea
Prudenţa
Perseverenţa

Măreţia: un interludiu,

JOHN SKELTON, cca 1520

PARTEA ÎNTÂI

I
Dincolo de Marea Îngustă
Putney, 1500

— Acum, ridică-te!

Doborât, ameţit, redus la tăcere, căzuse la pământ – aruncat cât era de lung pe pietrele ce îi pavau curtea. Îşi

întoarce capul într-o parte; privirea îi este îndreptată spre poartă, de parcă aşteaptă să-i sară cineva în ajutor. O lovitură bine ţintită ar putea să-l ucidă.

Din rana adâncă de la cap – prima lovitură reuşită dată de tatăl lui –, un fir de sânge i se prelinge pe faţă. În plus, ochiul stâng îi este aproape închis. Însă dacă priveşte chinuit într-o parte, cu ochiul drept poate să vadă cum cusătura de la gheata tatălui său se desface. Sfoara ieşită din piele are un nod tare, care îi deschisese încă o rană după lovitura primită în sprânceană.

— Acum, ridică-te!

Walter urlă de sus la el, gândindu-se unde să-l mai lovească. El îşi înalţă puţin capul şi se târăşte înainte, pe burtă, străduindu-se să nu-şi lase la vedere mâinile, căci lui Walter îi face mare plăcere să le strivească.

— Ce eşti tu, ţipar? îl întreabă părintele lui.

Se dă înapoi, îşi ia avânt şi pregăteşte alt şut.

Lovitura îi taie răsuflarea. Se gândeşte că poate i-a sosit sfârşitul. Fruntea i se prăbuşeşte la pământ. Zace întins, aşteptând ca Walter să-i sară în spinare. Bella, căţeaua, latră, închisă undeva într-un şopron. „O să-mi fie dor de ea”, se gândeşte. Curtea miroase a bere şi a sânge. Cineva strigă pe malul râului. Nu-l doare nimic, sau poate că totul îl doare, căci nu poate izola o durere anume. Însă simte brusc răceala, doar într-un singur loc – prin pometele sprijinit de caldarâm.

— Ia te uită, ia te uită, urlă Walter. Sare într-un picior, de parcă dansează. Uite ce-am făcut. Mi-am stricat gheata tot dându-ţi şuturi în cap.

Centimetru cu centimetru. Centimetru cu centimetru, tot înainte. Nu contează dacă-ţi zice ţipar sau vierme, ori şarpe. Ţine-ţi capul plecat, nu-l provoca. Cheagurile de sânge din nas îl împiedică să respire, aşa că trebuie să-şi ţină gura deschisă. Cum tatăl lui este preocupat pentru

moment de stricăciunile aduse perechii lui bune de ghete, are răgazul să vomite.

— Foarte bine, zbiară Walter. Varsă-ţi maţele peste tot.

Varsă-ţi maţele peste tot pe frumosul meu caldarâm.

— Haide, băiete, ridică-te! Hai, să te vedem cum te ridici! Pe sângele nenorocitului de Hristos, ridică-te în picioare!

Nenorocitului de Hristos? se gândeşte. Ce vrea să spună? Îşi întoarce capul într-o parte, mânjindu-se cu propria vomă, câinele latră, Walter zbiară şi clopotele bat dincolo de râu. Simte o mişcare, ca şi cum pământul mizerabil s-a transformat în Tamisa. Se leagănă dedesubtul lui; el lasă să-i scape o răsuflare, un oftat prelung, final. Ai făcut-o de data asta, îi spune o voce lui Walter. Însă el îşi închide auzul sau poate că Dumnezeu o face în locul lui. Este tras la vale, pe un talaz adânc şi negru.

Când se trezeşte, e aproape amiază şi el se sprijină de tocul uşii de la *Pegas Calul Zburător*. Sora lui, Kat, vine din bucătărie cu o tipsie cu plăcinte fierbinţi. Când îl vede, aproape că le scapă din mâini şi rămâne cu gura căscată de uimire.

— Uită-te la tine!

— Kat, nu mai ţipa, mă doare capul.

— Morgan Williams! strigă ea după bărbatul ei. Se răsuceşte pe călcâie, cu ochii mari şi îmbujorată de la căldura cuptorului. Ia tava asta, pentru numele lui Dumnezeu, unde aţi dispărut cu toţii?

El tremură din tot corpul, exact cum făcuse Bella atunci când căzuse din barcă.

O fată intră în fugă.

— Stăpânul e plecat în târg.

— Ştiu asta, proasto. Vederea fratelui ei o făcuse să-şi piardă cumpătul. Îi întinde fetei tava cu brutalitate. Dacă le laşi undeva să le mănânce pisicile, te plesnesc de-ai să vezi stele verzi. Mâinile ei, acum goale, se încleştează o clipă ca într-un soi de rugăciune violentă. Iar te-ai bătut sau a fost taică-tu?

Da, confirmă el dând cu vigoare din cap, iar mişcarea îi împrăştie stropi de sânge din nas. Da, arată spre sine, de parcă vrea să zică „Walter a fost aici”. Kat cere un lighean, apă, apă în lighean, o cârpă de spălat şi pe diavol să vină să-l ia pe Walter, supusul lui.

— Stai jos până nu cazi.

El încearcă să-i explice că de-abia s-a ridicat. Din curte. Se poate să fi fost în urmă cu o oră sau chiar cu o zi şi, la cât este de ameţit, azi ar putea fi mâine. Doar că, dacă ar fi zăcut acolo o zi întreagă, cu siguranţă că Walter ar fi venit să-l omoare, căci i-ar fi stat în drum, sau sângele din răni i s-ar fi închegat un pic şi până acum l-ar fi durut tot corpul şi ar fi fost aproape prea înţepenit ca să se mai poată mişca. Din experienţa lui îndelungată cu pumnii şi cu ghetele lui Walter, ştie că a doua zi poate fi mai rea decât prima.

— Stai jos. Nu vorbi, îi cere Kat.

Când e adus ligheanul, ea se apropie şi începe să-l cureţe, tamponându-i cu blândeţe ochiul închis, făcând mici cercuri de-a lungul liniei părului. Respiră cu greutate şi mâna ei liberă se sprijină pe umărul lui. Şopteşte încet blesteme, uneori plânge şi îi freacă uşor ceafa, şoptind „Şşt, şşt, gata”, ca şi cum el ar fi cel care plânge – deşi nu o face. El simte că pluteşte şi parcă ea este cea care îl ţine ancorat pe pământ; i-ar plăcea să o înconjoare cu braţele şi să-şi îngroape faţa în şorţul ei, să rămână acolo

ascultându-i ritmul inimii. Dar nu vrea s-o încurce, să o murdărească de sângele lui.

Când Morgan Williams intră, poartă haina lui bună, de oraş. Are o înfăţişare de velş pus pe ceartă – e limpede că a aflat veştile. Rămâne lângă Kat, la început fără cuvinte. Apoi ridică pumnul şi loveşte de trei ori în aer.

— Vezi? Asta! spune el. Asta o să capete! Walter. Asta o să capete! De la mine.

— Dă-te înapoi, îl sfătuieşte Kat. Nu vrei să-ţi murdăreşti bunătate de haină cu bucăţele din Thomas.

Nu, nu vrea asta. Se dă înapoi.

— Nu mi-ar păsa, dar uită-te la tine, băiete! Ai putea să-l faci praf pe nenorocit într-o luptă dreaptă.

— Nu e niciodată o luptă dreaptă, spune Kat. Vine pe la spatele tău, nu-i aşa, Thomas? Cu ceva în mână.

— De data asta pare o sticlă, zice Morgan Williams. A fost o sticlă?

El clatină din cap, făcându-şi iar nasul să sângereze.

— Nu mai face asta, frăţioare, îl sfătuieşte Kat.

Pe mână are numai sânge. Se şterge cu cârpa. Ce mizerie, şi pe şorţ. Până la urmă, ar fi putut să-şi îngroape faţa în el.

— Bănuiesc că nu ai văzut, continuă Morgan. Cu ce anume te-a lovit?

— Tocmai ăsta-i avantajul unui atac venit din spate, biet magistrat de două parale ce eşti, intervine Kat. Ascultă, Morgan, chiar trebuie să-ţi spun cum stau lucrurile cu tata? Apucă orice-i cade-n mână. Uneori se întâmplă să fie o sticlă, aşa e. L-am văzut făcând aşa cu mama. L-am văzut lovind-o peste cap chiar şi pe micuţa noastră Bet. De altminteri, mi s-a întâmplat să nici nu-l văd lovind, şi atunci a fost şi mai rău, căci însemna că lovitura se abătea asupra mea.

— Stau şi mă întreb în ce familie m-am băgat, zice Morgan Williams.

Dar asta nu-i decât o vorbă de-a lui Morgan; unii bărbaţi au obiceiul să fornăie pe nas, unele femei suferă de dureri de cap, iar Morgan îşi pune mereu această întrebare. Băiatul nu-i dă atenţie, ci se gândeşte: dacă tata i-a făcut aşa ceva mamei, care a murit de atâta vreme, atunci poate că el a omorât-o? Nu, atunci cu siguranţă că ar fi fost închis. Putney e un ţinut al fărădelegii, dar tot nu scapi nepedepsit când omori pe cineva. Kat este ca o mamă pentru el – plânge pentru el, îl mângâie pe ceafă.

Îşi închide ochii, astfel încât ochiul stâng să fie la fel ca dreptul. Apoi încearcă să-i deschidă pe amândoi.

— Kat, spune el, ochiul meu mai e acolo, nu? Fiindcă nu pot să văd nimic cu el.

Da, da, da, îl asigură ea, în vreme ce Morgan Williams îşi continuă investigaţia asupra faptei. Hotărăşte că a fost vorba de un obiect dur, potrivit de greu, ascuţit, dar probabil că nu o sticlă spartă, altminteri Thomas i-ar fi zărit marginea crestată înainte ca Walter să-i spargă arcada, încercând să-l orbească. Îl aude pe Morgan construindu-şi teoria şi ar vrea să-i povestească despre gheată şi despre nodul din sfoara cusăturii, dar efortul de a-şi mişca buzele pare să fie mult prea mare pentru a merita să-l facă. În general, este de acord cu concluzia lui Morgan. Încearcă să ridice din umeri, însă îl doare atât de rău şi se simte atât de zdrobit şi de dezarticulat, încât se întreabă dacă nu cumva îi este frânt gâtul.

— Oricum, Tom, ce-ai făcut ca să-l stârneşti? întreabă Kat. De obicei, nu-l apucă decât după căderea nopţii, dacă nu are vreun motiv anume.

— Da, spune şi Morgan Williams, care a fost motivul?

— Ieri. M-am bătut.

— Te-ai bătut ieri? Cu cine Dumnezeu te-ai bătut?

— Nu ştiu.

Numele, la fel şi motivul, i-au zburat din minte, dar simte că, odată cu ele, i-au luat şi o bucăţică de os din craniu. Îşi atinge scalpul, cu grijă. O sticlă? E posibil.

— Of, se plânge Kat, mereu se bat. Băieţii ăştia. Lângă râu.

— Deci, ca să fiu sigur că am priceput bine, zice Morgan. Ieri, el vine acasă cu hainele rupte şi cu încheieturile zdrelite şi bătrânul îl întreabă: ce-i asta, te-ai bătut? Apoi aşteaptă o zi, după care îl loveşte cu o sticlă. Îl pune la pământ în curte, îl calcă în picioare, îl zdrobeşte bine cu o scândură care îi cade în mână...

— Aşa a făcut?

— Tot ţinutul vorbeşte! Stăteau cu toţii aliniaţi pe chei ca să mă anunţe, strigau la mine chiar înainte să-mi leg barca la mal. Hei, Morgan Williams, tata lu' nevastă-ta l-a bătut pe Thomas, care s-a târât pe jumătate mort la casa lu' soră-sa, au chemat şi preotul... Ai chemat preotul?

— Of, voi ăştia din familia Williams! exclamă Kat. Credeţi că sunteţi atât de importanţi pe-aici. Oamenii stau la coadă ca să vă zică tot felul de lucruri. Dar oare de ce se întâmplă asta? Fiindcă tu crezi absolut orice.

— Dar ăsta-i adevărul! strigă Morgan. E adevărul adevărat! Nu? Dacă lăsăm la o parte chestia cu preotul. Şi că încă n-a murit.

— Sigur o să ajungi un mare magistrat, spune Kat, cum ştii tu să faci diferenţa dintre un cadavru şi frate-meu.

— Când o să ajung magistrat, o să-l pun pe taică-tu în butuci. Ce să-i mai dau amendă? Nu există amendă destul de mare. Ce rost are să-i dai amendă unui om care o să se ducă să jefuiască sau să păcălească de suma aia de bani pe vreun nevinovat care-i iese în cale?

El geme; încearcă s-o facă fără să fie băgat de seamă.

— Gata, gata, şopteşte Kat.

— Aş zice că magistraţii s-au săturat până peste cap de Walter, continuă Morgan. Dacă nu botează berea, duce ilegal animale pe islaz, dacă nu face prădăciune pe islaz, atacă un om al legii, dacă nu e beat, e beat mort, şi dacă n-o să dea ortu' popii înainte de vreme înseamnă că nu-i dreptate pe lumea asta.

— Ai terminat? întreabă Kat. Se întoarce iarăşi spre băiat. Tom, ai face bine să rămâi la noi. Morgan Williams, ce părere ai? O să ne fie de folos la treburile grele, după ce se înzdrăveneşte. Poate să te ajute la calcule, ştie să adune şi... ce mai ştie? Bine, bine, nu râde de mine, câtă vreme crezi că am avut să învăţ cifrele, cu un asemenea tată? Dacă ştiu să-mi scriu numele, asta i-o datorez lui Tom, aici de faţă.

— N-o să-i placă asta, zice el.

Doar atât poate să rostească – propoziţii scurte, simple, declarative.

— Să-i placă? Ar trebui să-i crape obrazul de ruşine, spune Morgan.

— Când Dumnezeu l-a făcut pe tata, a uitat să pună şi ruşinea, afirmă Kat.

— Fiindcă. Doar la o milă. Poate uşor, rosteşte el.

— Să vină după tine? Să îndrăznească numai!

Morgan îşi arată din nou pumnul – lovitura lui velşă, scurtă şi energică.

După ce Kat termină să-l cureţe de sânge şi Morgan Williams încetează să se laude şi să refacă scena atacului, el zace întins o oră sau două, ca să-şi revină. Între timp, Walter a venit la uşă, însoţit de vreo cunoştinţă de-a lui, şi s-au auzit ţipete şi zgomot de uşi izbite cu piciorul, deşi toate au ajuns la el înăbuşit, aşa că s-a gândit că poate nu a fost decât un vis. O întrebare îl frământă: ce să fac, nu

pot să rămân în Putney. În parte şi fiindcă îi revin amintirile, despre ziua de alaltăieri şi despre bătaia anterioară, şi are impresia că a fost vorba şi despre un cuţit. Şi indiferent în cine a fost implântat, nu a fost în el, aşa că poate el a fost cel care a lovit? Totul îi este neclar în minte. Ce îi este clar este gândul la Walter: m-am săturat. Dacă mă mai atacă o dată, o să-l ucid şi, dacă fac asta, o să fiu spânzurat, şi dacă tot e să se întâmple asta, atunci vreau să fie dintr-un motiv mai bun.

Jos, vocile se ridică şi coboară. Nu poate să înţeleagă toate cuvintele. Morgan spune că nu mai există drum de întoarcere. Kat repetă propunerea făcută, ca el să le fie slujitor, băiat bun la toate şi paznic la cârciumă; fiindcă, zice Morgan, „Walter o să vină mereu pe-aici, nu-i aşa? „ Apoi: „Unde-i Tom? Trimite-l acasă, cine l-a plătit pe nenorocitul de preot ca să-l înveţe să scrie şi să citească, eu, şi acuma mă furi când să culeg roadele, tu, pizdă mâncătoare de praz. „

El coboară scările. Morgan rosteşte vesel:

— Arăţi bine, având în vedere ce s-a întâmplat.

Adevărul este că Morgan Williams – şi asta nu-l face pe el să-l placă mai puţin – adevărul este că ideea asta de a-i trage socrului său o mamă de bătaie e doar un vis din mintea lui. De fapt, este înspăimântat de Walter, ca atât de mulţi oameni din Putney – şi, la fel, din Mortlake şi Wimbledon.

— Eu am plecat, anunţă el.

— Trebuie să rămâi peste noapte, îi zice Kat. Ştii că a doua zi este cel mai rău.

— Pe cine o să mai lovească dacă plec eu?

— Nu e treaba noastră, răspunde Kat. Bet e măritată şi a scăpat de el, slavă Domnului.

Morgan Williams se bagă în vorbă:

— Dacă Walter ar fi tatăl meu, ascultă-mă pe mine, eu mi-aş lua picioarele la spinare. Aşteaptă. Din întâmplare, avem nişte bani puşi deoparte.

O pauză.

— O să vi-i dau înapoi.

Morgan râde, uşurat.

— Şi cum o să faci asta, Tom?

Nu ştie. Îi este greu să respire, dar asta nu înseamnă nimic, e numai din cauza cheagurilor de sânge din nas. Nu pare să fie rupt; şi-l pipăie, cu atenţie, şi Kat îi zice: ai grijă, ăsta e un şorţ curat. Îi aruncă un zâmbet chinuit, nu vrea ca el să plece, şi totuşi nu are de gând să-l contrazică pe Morgan Williams, nu-i aşa? Familia Williams este importantă în Putney, în Wimbledon. Morgan îşi adoră nevasta; îi tot aminteşte că are servitoare care să se ocupe de bucătărie şi de fabricarea berii şi de ce nu stă ea sus, să coasă ca o lady şi să se roage pentru succesul lui când el se duce la Londra să facă afaceri îmbrăcat în haina lui cea bună? De două ori pe zi ar putea să treacă prin cârciumă, înveşmântată într-o rochie frumoasă, doar ca să pună la punct ceea ce nu-i în ordine – asta e ideea. Dar, după cum vede el, ea munceşte pe brânci, aşa cum a făcut de când era o copilă, şi îşi dă seama că poate îi face plăcere, dar Morgan o povăţuieşte să stea liniştită şi să fie o lady.

— O să vi-i dau înapoi, rosteşte el. Poate mă duc să mă fac soldat. Aş putea să vă trimit o parte din soldă sau aş putea căpăta pradă de război.

— Dar nu e nici un război, spune Morgan.

— O să fie unul pe undeva, zice Kat.

— Sau m-aş putea face mus. Dar, ştii, Bella – crezi că ar trebui să mă duc după ea? Începuse să urle şi el a pus să fie închisă undeva.

— Ca să nu-l muşte de degete? replică Morgan, ironic în legătură cu câinele.

— Aş vrea să vină cu mine.

— Am auzit de mâţe la bordul corăbiilor. Nu de câini.

— E foarte mică.

— N-o să fie confundată cu o pisică, râde Morgan. Oricum, eşti prea mare pentru a fi mus. Acolo băieţii mânuiesc parâmele ca nişte maimuţici. Ai văzut vreodată o maimuţă, Tom? Mai degrabă eşti bun de soldat. Să fim cinstiţi – aşa tată, aşa fiu. Dumnezeu nu te-a lăsat la coadă când ţi-a făcut pumnii.

— Bravo, zice Kat. Hai să vedem dacă am înţeles bine. Într-o zi, frate-meu Tom se bagă într-o bătaie. Ca pedeapsă, taică-său se strecoară pe la spate şi-l loveşte cu ce-o fi fost, ceva greu şi probabil ascuţit, apoi, după ce cade la pământ, aproape că-i scoate un ochi, îi dă şuturi în coaste până osteneşte, îl bate cu o scândură care-i cade în mână, îl loveşte în faţă de nici eu nu l-aş fi recunoscut dacă nu eram soră-sa, iar bărbatu-meu zice: soluţia este, Thomas, să te faci soldat, să te duci şi să găseşti pe cineva pe care nu-l cunoşti, să-i scoţi *lui* ochiul şi să-i dai şuturi în coaste, chiar să-l *omori*, probabil, şi să capeţi şi bani pentru asta.

— Păi, e mai bine decât să se ducă la râu să se bată fără să aibă nimeni vreun câştig din asta. Uită-te la el – dacă ar fi după mine, aş porni un război numai ca să-l bag în solda mea.

Morgan îşi scoate punga. Pune jos monedele – cling, cling, cling –, cu o încetineală ispititoare.

El îşi atinge umărul obrazului. Este lovit, întreg – dar atât de rece.

— Ascultă, zice Kat, noi am crescut aici şi probabil că sunt oameni care să-l ajute pe Tom...

Morgan îi aruncă o privire care spune, fără putinţă de tăgadă: adică vrei să zici că sunt mulţi oameni care ar vrea să se pună rău cu Walter Cromwell? Ca să le spargă el uşile? Iar ea continuă, de parcă l-ar fi auzit rostind cuvintele cu glas tare:

— Nu. Poate... Poate că aşa ar fi cel mai bine, Tom, ce crezi?

El se ridică în picioare.

— Morgan, uită-te la el, şopteşte Kat, n-ar trebui să pornească la drum în seara asta.

— Ba da. În vreo oră, Walter o să fie beat mort şi o să se întoarcă. O să dea foc la tot dacă o să creadă că mai sunt aici.

— Ai tot ce-ţi trebuie pentru drum? întreabă Morgan.

El ar vrea să se întoarcă spre Kat şi să spună nu. Dar ea nu se uită la el, plânge. Nu plânge însă pentru el, fiindcă nimeni – îi trece lui prin minte – nimeni nu va plânge vreodată pentru el, căci Dumnezeu nu l-a croit astfel. Ea plânge pentru felul cum îşi închipuia ea viaţa: duminica, după slujbă, surori, cumnate şi neveste îmbrăţişându-se şi sărutându-se, fiecare muştruluindu-i pe copiii celorlalte, dar în acelaşi timp iubindu-i şi mângâindu-le căpşoarele rotunde, femei comparându-şi bebeluşii şi luându-i în braţe, în vreme ce bărbaţii se reunesc şi vorbesc despre negoţ, lână, ţesături, cantităţi, transport, nenorociţii de flamanzi, drepturile de pescuit, fabricarea berii, venitul anual, informaţii utile, favor pentru favor, mici şperţuri, mici arvune, avocatul meu zice că... Aşa ar trebui să fie căsnicia cu Morgan Williams, căci neamul Williams este o familie importantă în Putney... Totuşi, nu este aşa. Walter a stricat totul.

Încet, înţepenit, el se îndreaptă de spate. Fiecare părticică din trup îl doare. Nu atât de tare cum o să-l doară mâine. A treia zi, vânătăile ies la iveală şi trebuie să te-

apuci să răspunzi oamenilor care te întreabă cum le-ai căpătat. Până atunci însă, o să fie departe de aici şi probabil că nimeni n-o să-l cerceteze, fiindcă nimeni n-o să-l cunoască şi nimănui n-o să-i pese. O să-şi închipuie că este ceva normal pentru el să aibă chipul plin de răni.

Ia banii şi spune:

— *Hwyl*, Morgan Williams. *Diolch am yr arian*. Mulţumesc pentru bani. *Gofalwch am Katheryn. Gofalwch am eich busness. Wela I chi eto rhywbryd. Pobl lwc.* Ai grijă de sora mea. Ai grijă de afacerea ta. Cândva ne vom revedea. Noroc!

Morgan Williams rămâne cu ochii ţintă la el.

Lui îi vine să rânjească. Ar face-o, dacă asta nu i-ar deschide rănile. Toate zilele acelea când şi-a pierdut vremea prin gospodăria familiei Williams – chiar credeau că venise numai pentru masa de prânz?

— *Pobl lwc*, rosteşte Morgan încet. Noroc!

— Dacă urmez cursul râului e bine? întreabă el.

— Unde vrei să ajungi?

— La mare.

Pentru o clipă, Morgan Williams pare abătut că s-a ajuns aici.

— O să fii bine, Tom? întreabă el. Să ştii că dacă Bella vine să te caute, n-o s-o las să plece flămândă. Kat o să-i dea o plăcintă.

Trebuie să-şi drămuiască banii. Ar putea să muncească în vreme ce-şi croieşte drum în aval, însă îi este teamă că, dacă va fi zărit, Walter o să pună mâna pe el, cu ajutorul cunoştinţelor şi al amicilor lui, genul ăla de oameni care ar face orice pentru o băutură. La început se gândeşte să se strecoare pe una dintre bărcile contrabandiştilor care pleacă din Barking, Tilbury. Dar apoi

îşi zice că Franţa este locul unde se petrec războaiele. Cei câţiva oameni cu care intră în vorbă – are uşurinţa asta de a vorbi cu străinii – cred acelaşi lucru. Aşadar, spre Dover. Porneşte la drum.

Dacă ajuţi la încărcarea unei căruţe, de cele mai multe ori eşti lăsat să călătoreşti cu ea. Asta îl face să se gândească la cât de nepricepuţi sunt oamenii la încărcarea căruţelor. Bărbaţi care încearcă să scoată pe o poartă îngustă un cufăr mare de lemn. O simplă rotire pe laterală a obiectului rezolvă multe probleme. Mai sunt şi caii – el se aflase mereu în preajma cailor, a cailor înspăimântaţi chiar, căci, în dimineţile în care Walter nu dormea ca să scape de aburii din berea tare pe care o păstra pentru sine şi pentru prietenii lui, se ocupa de cea de-a doua îndeletnicire a lui, aceea de potcovar şi de fierar. Şi fie din cauza respiraţiei lui urât mirositoare, fie a glasului ridicat ori a felului său de a se purta, chiar şi caii care stăteau de obicei liniştiţi la potcovit începeau să scuture din cap şi să se tragă înapoi de la căldură. Cu copitele prinse în strânsoarea lui Walter, începeau să tremure. Era menirea lui să le ţină capul şi să le vorbească, mângâindu-le pielea catifelată dintre urechi, spunându-le că mama lor îi iubeşte şi că Walter o să termine în curând.

O zi sau două nu poate să mănânce – îl doare mult prea tare. Dar până să ajungă la Dover, tăietura adâncă de la cap i s-a închis, iar părţile sensibile dinăuntrul lui – crede – s-au vindecat singure: rinichii, plămânii şi inima.

Ştie, după felul cum îl privesc oamenii, că vânătăile nu i-au trecut încă de pe faţă. Morgan Williams îi făcuse un inventar înainte de plecare: dinţii (ca prin minune) îi rămăseseră în gură, iar cei doi ochi, ca prin minune, încă vedeau. Două braţe, două picioare – ce vrei mai mult?

Se plimbă pe docuri întrebându-i pe oameni: ştiţi unde are loc acum un război?

Toţi cei pe care îi întreabă îi privesc chipul, fac un pas înapoi şi zic:

— Tu să-mi spui!

Par atât de încântaţi de replica asta, râd atât de tare de propria glumă, încât el continuă să pună întrebarea doar ca să le facă plăcere.

Surprinzător, descoperă că va pleca din Dover mai bogat decât la sosire. Privise un om care juca „găseşte dama”[1], învăţase şmecheria şi se apucase să o facă şi el. Fiindcă e doar un băiat, oamenii se opresc şi îşi încearcă norocul. Ghinionul lor.

Adună ce a căpătat şi ce a cheltuit. Scade o sumă mică pentru o tăvăleală scurtă cu o femeie uşoară. Aşa ceva nu ai putea face în Putney, Wimbledon sau Mortlake. Nu fără să prindă de veste familia Williams şi să te bârfească în velşă.

Vede trei scoţieni vârstnici din Lowland[2] care se chinuiesc cu boccelele lor şi le sare în ajutor. Legăturile sunt moi şi voluminoase, mostre de ţesătură de lână. Un vameş le face necazuri, legându-se de documentele lor, strigând la ei. El se repede în spatele funcţionarului, prefăcându-se că e numai un nătâng din Lowland, şi, ridicându-şi degetele, le arată negustorilor cât consideră el că ar fi o mită îndestulătoare.

---

[1] Joc cu trei cărţi, pe principiul jocului de alba-neagra (n. tr.)

[2] Scottish Lowlands, deşi nu este în mod oficial o regiune geografică a ţării, include acele regiuni din Scoţia care nu sunt cuprinse în Highlands, adică zonele aflate la sud şi la est faţă de o linie imaginară între Stonehaven şi Helensburgh (n. tr.)

— Vă rog, îi zice unul dintre ei funcţionarului într-o engleză chinuită, puteţi avea grijă de monedele astea englezeşti? Îmi sunt de prisos.

Dintr-odată, funcţionarul e numai zâmbete. Negustorii din Lowland sunt numai zâmbete – ei ar fi plătit mult mai mult. Urcând la bordul corabiei, spun:

— Băiatul e cu noi.

În vreme ce aşteaptă să plece, îl întreabă câţi ani are. El zice că optsprezece, dar ei râd şi spun: da’ de unde, copile. El le spune atunci că cincisprezece, iar ei se sfătuiesc şi cad de acord că cincisprezece mai merge; îl cred şi mai tânăr, dar nu vor să-l facă de râs. Îl întreabă ce a păţit la faţă. Sunt mai multe explicaţii pe care le-ar putea da, dar preferă să mărturisească adevărul. Nu vrea ca ei să creadă că e vreun tâlhar nenorocit. Discută între ei, apoi cel care ştie engleză se întoarce spre el:

— Vrei să zici că englezii sunt cruzi cu copiii lor. Şi reci la suflet. Copilul trebuie să se ridice în picioare când tatăl intră înăuntru. Întotdeauna copilul trebuie să spună corect „tatăl meu, domnul” şi „doamna mama mea”.

El este surprins. Există oameni pe lume care nu se poartă crud cu copiii lor? Pentru întâia dată, greutatea din piept pare să i se ridice puţin; îşi spune că poate există şi alte locuri, mai bune. Vorbeşte; le povesteşte despre Bella, iar ei par întristaţi şi nu spun vreo prostie cum că poţi să-ţi iei alt câine. Le spune despre Pegas, despre berăria părintelui său şi cum Walter primeşte amenzi de cel puţin două ori pe an pentru berea lui proastă. Le spune cum primeşte amenzi fiindcă fură lemn, taie copacii altora şi despre numărul prea mare de oi pe care le paşte pe islazul comunal. Ei sunt interesaţi de asta; îi arată mostrele de lână şi discută între ei despre greutate şi ţesătură, întorcându-se din când în când spre el, ca să-l includă în discuţie şi să-l instruiască. Nu au o părere prea bună

despre ţesăturile englezeşti în general, deşi aceste mostre pot să-i facă să-şi schimbe părerea... El pierde firul discuţiei când ei încearcă să îi explice motivele pentru care merg la Calais şi despre diferiţii oameni pe care îi cunosc acolo.

El le spune despre potcovăria tatălui său şi vorbitorul de engleză îl întreabă, interesat: poţi să faci o potcoavă? El mimează cum se întâmplă – metal încins şi un tată irascibil, într-o încăpere strâmtă. Ei râd; le place când el spune poveşti. E un bun povestitor, afirmă unul dintre ei. Înainte să ajungă în port, cel mai tăcut dintre ei se ridică şi rosteşte o cuvântare ciudată, formală, la care unul aprobă dând din cap, iar celălalt traduce.

— Suntem trei fraţi. Aceasta este strada noastră. Dacă treci vreodată prin oraş, aici te aşteaptă un pat, o vatră caldă şi mâncare.

Rămas-bun, le zice el. Rămas-bun şi mult noroc în viaţă. *Hwyl*, ţesătorilor. *Golfalwch eich busness.* Nu se va opri până când nu găseşte un război.

Vremea este rece, dar marea, calmă. Kat i-a dat o iconiţă, pe care el şi-a prins-o la gât cu o sfoară. O simte rece pe pielea gâtului. O desface şi o atinge cu buzele, ca să-i poarte noroc. Îi dă drumul în mare – se scufundă în apă cu un sunet stins. Îşi va aminti mereu de prima dată când a văzut marea – o nemărginire cenuşie, cu suprafaţa încreţită, ca rămăşiţele unui vis.

II
Paternitate
1527

Aşadar: Stephen Gardiner. Pregătindu-se să iasă, în timp ce el intră. Este umezeală şi, pentru o noapte de

aprilie, neobişnuit de cald, dar Gardiner poartă blănuri, care seamănă cu nişte pene negre, dese şi uleioase. În picioare, le scutură, strângându-şi haina pe lângă trupul înalt şi drept, ca un înger aripile negre.

— Cam târziu, rosteşte Master Stephen pe un ton neplăcut.

El este binevoitor.

— Eu sau domnia ta?

— Tu.

Aşteaptă.

— Sunt mulţi beţivi pe râu. Luntraşii zic că e ajunul sărbătorii unuia dintre sfinţii lor patroni.

— Ai înălţat şi tu o rugăciune?

— Mă rog oricui, Stephen, până ajung să am pământul sub picioare.

— Mă mir că nu ai pus şi tu mâna pe o vâslă. Trebuie să fi muncit pe râu când erai copil.

Stephen are mereu acelaşi discurs. Tatăl tău demn de dispreţ. Originea ta umilă. Este de presupus că Stephen este un soi de bastard semiregal: crescut pentru o sumă de bani, discret, ca unul de-al lor, de oameni discreţi dintr-un mic târg. Sunt negustori de lână, pe care Master Stephen îi dispreţuieşte şi de care vrea să uite; şi cum Cromwell îi cunoaşte pe toţi cei care se ocupă de negoţul cu lână, ştie mai multe despre trecutul lui Stephen decât ar vrea acesta. Bietul băiat orfan!

Master Stephen urăşte totul în ceea ce priveşte propria condiţie. Urăşte faptul că este vărul nerecunoscut al regelui. Urăşte faptul că a fost trimis în sânul bisericii, deşi biserica i-a făcut numai bine. Urăşte faptul că altcineva are întruniri de taină cu cardinalul al cărui secretar confidenţial este el. Urăşte faptul că este unul dintre acei oameni înalţi, cu piept scobit şi trup sfrijit. Urăşte faptul că ştie că, dacă s-ar întâlni într-o noapte

întunecată cu Master Thomas Cromwell, acesta din urmă ar fi cel care ar ieşi din înfruntare scuturându-şi mâinile şi zâmbind.

— Domnul să te binecuvânteze, zice Gardiner, ieşind în noaptea neobişnuit de caldă.

— Mulţumesc, îi răspunde Cromwell.

Fără să ridice privirea, scriind în continuare, cardinalul spune:

— Thomas. Încă mai plouă? Te aşteptam mai devreme.

Luntraşi. Râu. Sfinţi. Călătorise de cu dimineaţă şi petrecuse călare bună parte din ultimele două săptămâni pentru afacerile cardinalului, iar acum venise în mai multe etape – şi nu a fost uşor – de la Yorkshire. Trecuse pe la oamenii lui de la Gray's Inn[3] şi împrumutase nişte schimburi. Fusese în partea de est a oraşului, ca să afle ce corăbii sosiseră în port şi să cerceteze ce se întâmplase cu un transport clandestin pe care îl aştepta. Însă nu mâncase şi nici nu ajunsese încă pe acasă.

Cardinalul se ridică în picioare. Deschide o uşă şi se adresează servitorilor care îi aşteaptă ordinele.

— Cireşe! Cum, nu sunt cireşe? Aprilie, zici? Numai aprilie? Atunci o să ne fie cam greu să ne mulţumim oaspetele. Oftează. Atunci aduceţi ce aveţi. Dar n-o să fie suficient, să ştiţi. De ce oare nu se poate să fiu servit cum se cuvine?

Brusc, toată camera este plină de mişcare: mâncare, vin, se face focul. Un servitor îi ia hainele ude cu un murmur îndatoritor. Toţi servitorii cardinalului sunt astfel: liniştiţi, discreţi, cicăliţi în permanenţă şi obligaţi să creadă

[3] The Honourable Society of Gray's Inn este unul dintre cele patru colegii ale avocaţilor şi judecătorilor din Londra (n. tr.)

că nimic din ceea ce fac nu este bine. Şi toţi vizitatorii cardinalului sunt trataţi la fel. Chiar dacă l-ai deranja în fiecare seară timp de zece ani, stând apoi îmbufnat şi încruntat de fiecare dată, tot ai fi tratat ca oaspetele lui de onoare.

Servitorii se retrag, îndreptându-se spre uşă.

— Ce ai mai dori? întreabă cardinalul.

— Să răsară soarele?

— Atât de târziu? Ceri prea mult de la puterile mele.

— E bine şi în zori.

Cardinalul îşi înclină capul spre servitori.

— O să îi îndeplinesc chiar eu această cerere, zice el cu glas grav.

Ei murmură cu aceeaşi gravitate şi se retrag.

Cardinalul îşi împreunează mâinile şi scoate un oftat profund, adânc, mulţumit, ca un leopard care se cuibăreşte într-un loc cald. Se uită la omul său de afaceri; omul său de afaceri se uită la el. La cincizeci şi cinci de ani, cardinalul este încă un bărbat frumos, cum era în tinereţe. În această seară este îmbrăcat nu în hainele sale purpurii de fiecare zi, ci în purpuriu-închis, cu dantelă albă, fină, ca un episcop umil. Înălţimea lui este impresionantă; pântecul, care ar fi fost mai potrivit unui om mai sedentar, este doar un alt atribut princiar al fiinţei sale şi, deseori, de el îşi sprijină, plin de încredere în sine, mâinile mari, albe, împodobite cu inele. Un cap mare – în mod sigur, menit de Dumnezeu să susţină tiara papală – este purtat cu mândrie pe umerii largi: umeri pe care se odihneşte (deşi nu în clipa de faţă) , impresionantul colan de lord cancelar al Angliei. Capul se înclină; cardinalul rosteşte, pe acel ton onctuos, bine-cunoscut de aici până la Viena:

— Acum spune-mi cum a fost în Yorkshire.

— Mizerabil. Se aşază. Vremea. Oamenii. Manierele. Morala.

— Ei bine, probabil că aici e locul potrivit unde să te plângi. Deşi am vorbit deja cu Dumnezeu despre vreme.

— Oh, şi mâncarea. La cinci mile de ţărm, şi nici urmă de peşte proaspăt.

— Şi bănuiesc că slabe speranţe să găseşti o lămâie. Atunci ce mănâncă?

— Londonezi, când pun mâna pe ei. N-ai văzut niciodată asemenea păgâni. Au frunţile atât de înguste. Trăiesc în peşteri, şi totuşi în locurile alea sunt consideraţi oameni.

Cardinalul ar trebui să se ducă să vadă cu propriii ochi; este arhiepiscop de York, dar nu şi-a vizitat niciodată eparhia.

— Cât despre afacerea Înălţimii Voastre...

— Ascult, spune cardinalul. Continuă, te rog. Sunt numai urechi.

Pe măsură ce ascultă, chipul cardinalului se încreţeşte afabil, mereu atent. Din când în când, notează cifrele pe care le aude. Soarbe dintr-un pahar vinul său atât de bun şi în cele din urmă rosteşte:

— Thomas, ce ai făcut, monstru de servitor ce eşti? Ai lăsat grea o stareţă? Două, trei? Stai, lasă-mă să ghicesc... Ai pus foc la Whitby, doar aşa, dintr-o toană?

În ceea ce-l priveşte pe Cromwell, omul său, cardinalul are două glume, care uneori se combină într-una singură. Prima este că vine şi pretinde să i se aducă cireşe în aprilie şi lăptuci în decembrie. Cealaltă este că bate ţara şi comite tot felul de mârşăvii, pe care le pune în seama cardinalului. Dar cardinalul are şi alte glume, din când în când, în funcţie de situaţie.

Este aproape zece seara. Flăcările lumânărilor de ceară se înclină respectuoase spre cardinal, apoi se îndreaptă la loc. Ploaia – plouă din septembrie – loveşte sticla ferestrelor.

— În Yorkshire, planul domniei voastre nu este pe plac.

Planul cardinalului: după ce a obţinut permisiunea papei, acum vrea să unească vreo treizeci de aşezăminte monastice mici, prost administrate, cu unele mai mari, şi să îndrepte veniturile acestor aşezăminte – decăzute, dar de multe ori foarte vechi – către două colegii pe care le fondează: Cardinal College, la Oxford, şi un colegiu în oraşul său natal, Ipswich, unde lumea şi-l aminteşte drept fiul învăţat al unui măcelar, un om de breaslă, care deţinea, de asemenea, un han mare şi bine condus, la care trăgeau cei mai de seamă călători. Problema este... Nu, de fapt, sunt mai multe probleme. Cardinalul, licenţiat în litere la cincisprezece ani, licenţiat în teologie la douăzeci şi cinci de ani, cunoaşte legile, dar nu îi plac întârzierile pe care le provoacă. Nu poate accepta că o proprietate nu poate fi transformată în bani cu aceeaşi rapiditate şi uşurinţă cu care el transformă azima în trupul lui Hristos. Când, odată, încercase să îi explice cardinalului o chestiune neînsemnată din legea funciară – ei bine, nu contează, era o chestiune neînsemnată – îl văzuse cum începe să transpire şi îi spune: Thomas, ce aş putea să-ţi dau ca să te conving să nu-mi mai pomeneşti niciodată despre asta? Găseşte o modalitate, numai fă-o, obişnuia să spună când se iveau diverse obstacole. Iar când afla de vreo persoană lipsită de importanţă care se punea în calea măreţului său plan, zicea: Thomas, dă-i nişte bani, numai fă-l să dispară.

Acum are răgazul să se gândească la asta, căci cardinalul îşi ţine ochii aţintiţi în jos, spre birou, la scrisoarea pe jumătate scrisă. Îşi ridică privirea.

— Tom... Apoi: Nu, nu contează. Spune-mi de ce te încrunţi în felul ăsta.

— Oamenii de acolo spun că o să mă omoare.

— Serios? zice cardinalul. Chipul lui spune: sunt uluit şi dezamăgit. Şi chiar o să te omoare? Sau ce părere ai?

În spatele cardinalului se află o tapiserie, atârnând pe tot peretele. Regele Solomon, cu mâinile întinse în întuneric, o întâmpină pe Regina din Saba.

— Cred că, dacă trebuie să omori un om, atunci fă-o pur şi simplu. Nu îi scrie o scrisoare despre asta. Nu-l intimida, nu-l ameninţa, nu-l pune în gardă.

— Dacă vreodată ai de gând să-ţi laşi garda jos, anunţă-mă şi pe mine. E ceva ce-aş vrea să văd. Ştii cine... Dar bănuiesc că nu-şi semnează scrisorile. Nu o să renunţ la proiectul meu. Am ales personal şi cu mare grijă aceste instituţii, şi Sfinţia Sa le-a aprobat cu propriul sigiliu. Cei care se opun nu înţeleg cum trebuie intenţia mea. Nimeni nu are de gând să-i arunce pe drumuri pe bătrânii călugări.

Asta este adevărat. Pot fi trimişi la alte mănăstiri; pot fi pensionaţi, li se pot da compensaţii. Se poate negocia, cu bună-credinţă de ambele părţi. Cedaţi în faţa inevitabilului, îi îndeamnă el. Supuneţi-vă lordului cardinal. Lăsaţi-vă în grija lui atentă şi paternă; fiţi încredinţaţi că ochiul lui atent este aţintit asupra bunăstării bisericii. Acestea sunt ideile cu care trebuie să se negocieze. Sărăcie, modestie şi supunere: acestea sunt aspectele pe care le subliniezi când îi spui vreunui stareţ senil ce să facă.

— Nu-i vorba că înţeleg greşit, afirmă el. Pur şi simplu, vor câştigurile pentru ei înşişi.

— Va trebui să iei cu tine o gardă înarmată data viitoare când te duci în nord.

Cardinalul, care se gândeşte la sfârşitul inevitabil al oricărui creştin, şi-a comandat deja piatra de mormânt unui sculptor din Florenţa. Cadavrul lui se va odihni sub aripile întinse ale îngerilor, într-un sarcofag de porfir. Piatra cu vinişoare va fi monumentul lui, atunci când

propriile vene vor fi golite de îmbălsămător; când mădularele lui vor fi asemenea marmurei, o inscripţie preamărindu-i virtuţile va fi turnată în aur. Însă colegiile vor fi monumentul său însufleţit, care vor funcţiona şi vor dăinui multă vreme după ce el va fi dispărut: băieţi sărmani, cărturari sărmani, ducând în lume spiritul cardinalului, înclinaţia sa către frumos, instinctul său pentru măreţie şi plăcere, fineţea lui. Nu-i de mirare că acum clatină din cap. De obicei, nu trebuie să dai o gardă înarmată unui avocat. Cardinalul urăşte orice manifestare de forţă. Crede că este ceva nepotrivit. Uneori, unul dintre oamenii lui – Stephen Gardiner, să zicem – vine la el şi denunţă vreun cuib de eretici din oraş. El rosteşte atunci cu sinceritate: biete suflete ignorante. Roagă-te pentru ei, Stephen, şi eu mă voi ruga pentru ei, şi o să vedem dacă nu putem să-i aducem pe calea cea bună. Şi o să îi sfătuim să-şi reconsidere atitudinea, altminteri Thomas, Morus va pune mâna pe ei şi-i va azvârli în temniţă. Şi tot ce o să auzim o să fie ţipetele lor.

— Deci, Thomas. Ridică privirea. Ştii ceva spaniolă?

— Puţin. Vorbe de soldat. Necioplite.

— Am crezut că ai servit în armata spaniolă.

— Franceză.

— Ah. Da. Şi nu aţi fraternizat?

— Până la un punct. Pot să insult oamenii în castiliană.

— O să ţin minte asta, spune cardinalul. S-ar putea să-ţi vină vremea. Deocamdată... Mă gândeam că ar fi bine să avem mai mulţi prieteni la curtea reginei.

Spioni, vrea să zică. Ca să vadă cum va primi ea veştile. Să vadă ce va spune regina Catalina, în particular şi fără să se stăpânească, atunci când va pătrunde înţelesul de dincolo de vorbele pline de diplomaţie cu care va fi informată că regele – după vreo douăzeci de ani petrecuţi împreună – vrea să se însoare cu altă doamnă.

Orice doamnă. Orice prinţesă cu legături la nivel înalt, care, crede el, este în stare să-i dăruiască un fiu.

Cardinalul îşi odihneşte bărbia în palmă. Cu două degete îşi freacă ochii.

— Regele m-a chemat azi-dimineaţă, spune el, foarte devreme.

— Ce voia?

— Milă. Şi încă la ora aceea! Am participat amândoi la liturghia de dimineaţă şi a vorbit tot timpul. Îl iubesc pe rege. Dumnezeu ştie cât îl iubesc. Dar uneori capacitatea mea de compătimire este pusă la grea încercare. Îşi ridică paharul şi priveşte peste buza lui. Închipuie-ţi, Tom. Imaginează-ţi asta. Eşti un bărbat de treizeci şi cinci de ani. Eşti sănătos şi ai un apetit zdravăn, nu ai probleme cu măruntaiele, încheieturile nu îţi sunt ţepene, oasele te susţin şi, în plus, eşti şi regele Angliei. Dar... Clatină din cap. Dar! Ce bine ar fi fost să vrea ceva simplu. Piatra filosofală. Elixirul tinereţii. Un cufăr din acelea din poveşti, plin cu aur.

— Din care iei şi se umple singur la loc?

— Exact. În ce priveşte cufărul şi elixirul, şi restul, mai sunt speranţe. Dar de unde să încep să-i caut un fiu care să conducă ţara după el?

În spatele cardinalului, mişcându-se uşor din cauza curentului, regele Solomon se înclină, cu faţa ascunsă. Regina din Saba – zâmbitoare, cu pas uşor – îi aminteşte de o tânără văduvă la care fusese găzduit în Anvers. Şi dacă împărţiseră acelaşi pat, asta însemna că ar fi trebuit să se însoare cu ea? Onorabil aşa ar fi fost. Dar dacă s-ar fi însurat cu Anselma, nu s-ar fi putut căsători cu Liz; iar copiii lui ar fi fost alţii decât cei pe care îi are acum.

— Dacă nu puteţi găsi un fiu, spune el, trebuie să-i găsiţi nişte versete din Scriptură. Ca să-i uşuraţi conştiinţa.

Cardinalul pare să caute cartea sfântă pe birou.

— Da, Deuteronomul. Care povăţuieşte neîndoielnic ca bărbatul să se însoare cu nevasta fratelui mort. Aşa cum a făcut şi regele, de altfel. Cardinalul oftează. Dar lui nu îi place Deuteronomul.

Inutil de spus de ce nu. Inutil să sugerezi că, dacă Deuteronomul îţi porunceşte să te însori cu văduva fratelui tău şi Leviticul îţi spune să n-o faci, altminteri nu o să ai urmaşi, trebuie să încerci să trăieşti cu această contradicţie şi să accepţi că întrebarea care dintre aceste cerinţe are întâietate a fost tranşată la Roma, pentru un beneficiu gras, de înalţi prelaţi, cu douăzeci de ani în urmă, când fuseseră emise dispensele şi date sub sigiliu papal.

— Nu înţeleg de ce îl îngrijorează Leviticul. Are o fată.

— Dar cred că, în Scripturi, prin „copii” se înţelege „fii”.

Cardinalul justifică textul, făcând referire la varianta ebraică. Vocea lui este moale, liniştită. Îi place să instruiască, atunci când există dorinţa de a fi instruit. Ei se cunosc de câţiva ani şi, deşi cardinalul este un om foarte important, între ei nu mai există formalisme.

— Am un fiu, spune el. Desigur, ştii asta. Dumnezeu să mă ierte. O slăbiciune a cărnii.

Fiul cardinalului – Thomas Winter este numele lui – pare înclinat spre o viaţă liniştită, de cărturar, deşi tatăl lui s-ar putea să aibă alte gânduri. Cardinalul are şi o fiică, o fetiţă pe care nimeni nu a văzut-o. A botezat-o, destul de explicit, Dorothea, darul lui Dumnezeu, şi deja a fost trimisă la mănăstire, unde urmează să se roage pentru părinţii ei.

— Şi tu ai un fiu, continuă cardinalul. Sau, ar trebui să spun, ai un fiu căruia i-ai dat numele tău. Dar bănuiesc că mai sunt unii pe care nu îi ştii, care zburdă pe malurile Tamisei?

— Sper că nu. Nu aveam nici cincisprezece ani când am fugit de-acasă.

Pe Wolsey îl amuză faptul că nu îi cunoaşte vârsta. Cardinalul priveşte de sus prin straturile societăţii, spre un nivel aflat sub al lui – el, fiul măcelarului, hrănit cu carne de vită –, spre locul unde se născuse slujitorul lui, într-o zi necunoscută, pierdută în obscuritate. Fără îndoială, tatăl lui era beat când se născuse el. Mama lui, e de înţeles, era ocupată. Kat îi dăduse o dată pentru ziua de naştere; Thomas îi era recunoscător pentru asta.

— Cincisprezece..., rosteşte cardinalul. Dar bănuiesc că la cincisprezece ani puteai s-o faci? Nu ştiu. Eu am un fiu, luntraşul de pe râu are un fiu, cerşetorul de pe stradă are un fiu, posibilii tăi ucigaşi din Yorkshire au neîndoielnic fii care vor fi juruiţi să te urmărească în generaţia următoare, şi tu însuţi, după cum am stabilit, ai plodit un întreg trib de scandalagii pe malul fluviului – numai regele, doar el, nu are nici un fiu. A cui e vina?

— A lui Dumnezeu?

— Mai aproape decât Dumnezeu?

— A reginei?

— Mai răspunzător pentru toate decât regina?

Nu îşi poate stăpâni un zâmbet larg.

— A dumneavoastră, Sfinţia Voastră.

— A mea, Sfinţia Mea. Şi eu ce să fac? Îţi spun eu ce-aş putea să fac. Aş putea să-l trimit pe Master Stephen la Roma, ca să cerceteze Curia. Însă am nevoie de el aici...

Wolsey îi priveşte expresia şi izbucneşte în râs. Invidie de slujitori! Ştie prea bine că, nemulţumiţi de paternitatea originală, se luptă între ei să-i fie fiul favorit.

— Orice ai crede despre Master Stephen, are cunoştinţe aprofundate asupra legii canonice şi este un flăcău foarte convingător, cu excepţia cazurilor când încearcă să te convingă pe tine. Să-ţi zic ceva...

Se întrerupe; se apleacă înainte, îşi pune capul leonin între palme, capul care ar fi purtat într-adevăr tiara papală dacă la ultimele alegeri banii potriviţi ar fi ajuns în mâinile oamenilor potriviţi.

— L-am implorat, spune cardinalul. Thomas, am căzut în genunchi şi din poziţia aceea umilă am încercat să-l fac să se răzgândească. Maiestate, am zis, lăsaţi-mă să vă sfătuiesc. Dacă intenţionaţi să scăpaţi de soţia voastră, nu veţi obţine altceva decât nenumărate necazuri şi cheltuieli.

— Iar răspunsul a fost...?

— A ridicat un deget. În semn de avertizare. „Niciodată, a zis, să nu-i spui acelei doamne soţia mea, până când nu-mi poţi demonstra de ce-mi este nevastă şi cum poate să fie astfel. Până atunci, spune-i sora mea, draga mea soră. Întrucât a fost, cu siguranţă, soţia fratelui meu, înainte de a trece printr-un soi de căsnicie cu mine. „

Niciodată nu ai putea scoate vreun cuvânt lipsit de loialitate faţă de rege din gura lui Wolsey.

— Ceea ce este, spune el, este... Ezită să aleagă cuvântul. ... este, după părerea mea... absurd. Deşi părerea mea, de bună seamă, va rămâne între pereţii acestei încăperi. Da, fără îndoială, la vremea respectivă au existat destui care au ridicat din sprâncene în legătură cu dispensa. Şi, an de an, au fost oameni care i-au şoptit regelui la ureche; nu a vrut să asculte, deşi acum sunt convins că a auzit. Dar ştii că regele a fost bărbatul cel mai supus nevestei dintre toţi. Orice îndoieli au fost înăbuşite. Pune o palmă, uşor şi ferm, pe birou. Au fost înăbuşite cu totul.

Însă nu există îndoială ce vrea Henric acum. O anulare. O declaraţie că mariajul lui nu a existat niciodată.

— Vreme de optsprezece ani, spune cardinalul, a trăit în greşeală. I-a spus duhovnicului său că are de ispăşit optsprezece ani de păcat.

Aşteaptă o reacţie cât de mică de uluire. Dar servitorul lui îl priveşte calm: este de la sine înţeles că secretul confesionalului este încălcat când îi convine cardinalului.

— Dacă îl trimiteţi pe Master Stephen la Roma, rosteşte el, va face ca toana regelui – dacă pot să...

Cardinalul dă din cap: poţi să o denumeşti astfel.

— ... să fie aflată de toată lumea?

— Master Stephen poate să se deplaseze cu discreţie. După caz, pentru o binecuvântare papală particulară.

— Nu înţelegeţi Roma.

Wolsey nu-l poate contrazice. Nu a simţit niciodată în ceafă fiorul care te face să te uiţi peste umăr când, ieşind din lumina aurie a Tibrului, intri într-un mare con de umbră. Lângă vreo coloană căzută, lângă vreo ruină sfântă, tâlharii integrităţii aşteaptă, târfa vreunui episcop, nepotul unui nepot, vreun seducător plin de bani; simte uneori că este norocos că a scăpat din acel oraş cu sufletul întreg.

— Ca s-o spunem pe şleau, continuă el, spionii papei vor ghici ce urmăreşte Stephen încă de când îşi face bagajele, iar cardinalii şi secretarii vor avea timp să-şi fixeze preţul. Dacă trebuie să-l trimiteţi, puneţi-i la îndemână o căruţă de bani. Cardinalii aceia nu se mulţumesc cu promisiuni; ceea ce vor cu adevărat este un sac cu aur, ca să-şi liniştească bancherii, căci majoritatea nu mai au credit. Ridică din umeri. Ştiu asta.

— Ar trebui să te trimit pe tine, zice cardinalul, vesel. Ai putea să-i oferi papei Clement un împrumut.

De ce nu? Cunoaşte bine piaţa banilor; probabil că s-ar putea face nişte aranjamente. Dacă ar fi în locul lui

Clement, anul acesta ar face împrumuturi masive, ca să tocmească trupe cu care să-şi păzească teritoriile. Este probabil prea târziu; pentru luptele din vară, trebuie să găseşti oameni până de Întâmpinarea Domnului.

— De ce nu începeţi procesul regelui în propria dumneavoastră jurisdicţie? Obligaţi-l să facă primii paşi, apoi va vedea dacă chiar îşi doreşte ceea ce spune că vrea.

— Asta am de gând. Intenţionez să adun aici, la Londra, o curte mică. O să-l abordăm într-o manieră fără menajamente: rege Henric, se pare că toţi aceşti ani ai trăit într-un mod necuvenit, cu o femeie care nu îţi este soţie. El urăşte să nu aibă dreptate: şi exact într-o astfel de situaţie trebuie să-l punem, fără să ezităm. Este posibil să uite că, la început, el a fost cel care a avut aceste scrupule. Este posibil să zbiere la noi şi, într-un acces de indignare, să se grăbească înapoi la regină. Dacă nu, atunci va trebui să obţin revocarea dispensei, aici sau la Roma, şi, dacă reuşesc să-l despart de Caterina, o să fiu deştept şi o să-l căsătoresc cu o prinţesă din Franţa.

Nu este nevoie să-l întrebe pe cardinal dacă se gândeşte la o anumită prinţesă. Nu are în minte numai una, ci două sau trei. Nu trăieşte niciodată într-o realitate unică, ci într-o reţea alunecoasă de posibilităţi diplomatice. În timp ce face tot posibilul să menţină mariajul dintre rege, regina Caterina şi familia ei imperială spaniolă, implorându-l pe Henric să-şi dea uitării scrupulele, va face de asemenea planuri şi pentru o situaţie alternativă, în care trebuie să fie acordată atenţia cuvenită scrupulelor regelui şi căsătoria cu Caterina este lipsită de valoare. Odată recunoscută nulitatea mariajului – şi ultimii optsprezece ani de păcat şi suferinţă sunt şterşi cu buretele – regele va reechilibra balanţa puterilor din Europa, aliind Anglia cu Franţa, alcătuind un bloc de

putere care să se opună împăratului Carol, nepotul Caterinei. Şi orice rezultat este posibil, orice rezultat poate fi manevrat, dirijat cu blândeţe către situaţia dezirabilă: rugăciune şi presiune, presiune şi rugăciune, tot ce se întâmplă se va întâmpla prin voia Domnului, o voie reconsiderată şi redefinită, cu îmbunătăţiri utile, de către cardinal. Obişnuia să spună: „Regele va face aşa şi aşa. „ Apoi începuse să zică: „O să facem aşa şi aşa. „ Acum spune: „Asta este ceea ce o să fac. „

— Dar ce se va întâmpla cu regina? întreabă el. Dacă o alungă, unde o să se ducă?

— La mănăstire poate fi foarte plăcut.

— Poate se va duce acasă, în Spania.

— Nu, nu cred. Acum, acolo este o altă ţară. Sunt – câţi? – douăzeci şi şapte de ani de când a venit în Anglia. Cardinalul oftează. Îmi aduc aminte de sosirea ei. După cum ştii, corăbiile ei au întârziat din cauza vremii rele şi timp de mai multe zile a fost azvârlită de colo-colo prin Canalul Mânecii. Bătrânul rege a venit călare, hotărât să-i iasă în întâmpinare. Ea a ajuns la Dogmersfield, la palatul episcopului de Bath, în drumul anevoios spre Londra. Era noiembrie şi, da, ploua. La sosirea regelui, curtea ei a insistat să fie respectată eticheta spaniolă: prinţesa nu trebuie să-şi descopere chipul până când soţul ei nu o vede în ziua căsătoriei. Dar îl ştii pe bătrânul rege!

Desigur, nu îl ştia; se născuse în preajma datei când bătrânul rege, un renegat şi un fugar întreaga lui viaţă, îşi croia drum spre un tron greu de obţinut. Wolsey vorbeşte de parcă el însuşi fusese martor, chiar martor ocular, şi într-un fel chiar a fost, fiindcă trecutul recent se aranjează numai în tipare recunoscute de mintea lui superioară şi plăcute ochiului său. Zâmbeşte.

— În ultimii ani de viaţă, pentru bătrânul rege chiar şi cel mai mărunt lucru dădea naştere la suspiciuni. A făcut

un mic spectacol, ţinând sfat cu escorta sa, după care a sărit din şa – era încă un bărbat zvelt – şi le-a spus spaniolilor drept în faţă că vrea s-o vadă, altminteri... E pământul meu şi legile mele, le-a zis. Noi nu avem văluri pe aici. De ce nu pot s-o văd, am fost păcălit, e diformă, aveţi de gând să-mi însor fiul, pe Arthur, cu vreun monstru?

Thomas îşi zice că regele s-a purtat inutil de velş.

— Între timp, doamnele ei de companie o duseseră pe micuţa creatură la culcare, crezând că astfel va fi la adăpost de el. Nici vorbă. Regele Henric a străbătut valvârtej încăperile, de parcă avea de gând să smulgă aşternuturile din pat. Femeile au reuşit să o îmbrace cât de cât decent. El a intrat vijelios în cameră, dar, la vederea ei, şi-a înghiţit cuvintele. A început să se bâlbâie şi s-a retras, ca un băieţel ruşinat. Cardinalul chicoti. Apoi, când a dansat prima oară la curte – bietul nostru prinţ Arthur stătea zâmbind pe estradă, dar fetiţa de-abia putea să se ţină liniştită pe scaun. Nimeni nu ştia dansurile spaniole, aşa că a dansat cu una dintre doamnele ei. Nu o să uit nicicând cum şi-a întors capul, acea clipă în care frumosul ei păr roşcat i-a alunecat pe-un umăr... Nici un bărbat care a văzut-o nu a putut să nu-şi închipuie... deşi dansul era cu adevărat unul liniştit... Oh, Doamne! Avea şaisprezece ani.

Cardinalul rămâne cu privirea pierdută şi Thomas spune:

— Dumnezeu să vă ierte?

— Dumnezeu să ne ierte pe toţi. Bătrânul rege îşi mărturisea mereu poftele trupeşti la confesiune. Prinţul Arthur a murit, apoi, la scurt timp a murit şi regina şi, când bătrânul rege s-a trezit văduv, s-a gândit să se însoare chiar el cu Caterina. Dar apoi... Ridică din umerii princiari. Nu au putut să se înţeleagă asupra dotei. Bătrânul vulpoi, Ferdinand, tatăl ei, putea să te învârtă pe degete în

privinţa banilor. Maiestatea noastră actuală era un băieţel de zece ani când a dansat la nunta fratelui său şi, după părerea mea, atunci şi acolo mireasa i-a furat inima.

Stau şi se gândesc la asta. Este trist, amândoi ştiu că este trist. Bătrânul rege o izolase, o ţinuse în regat, săracă, nedorind să se lipsească de partea din dota ei pe care susţinea că încă o deţine şi, în acelaşi timp, nedorind nici să-i plătească dreptul ei ca văduvă şi să o lase să plece. Dar este interesant şi numărul de contacte diplomatice pe care tânăra le stabilise în toţi acei ani, experienţa pe care o căpătase în manevrarea intereselor, unul împotriva celuilalt. Când Henric se însurase cu ea, avea optsprezece ani, era ingenuu. Tatăl lui de-abia murise când el o luase pe Caterina de nevastă. Ea era mai în vârstă decât el şi anii de griji o făcuseră mai stăpânită, iar frumuseţea i se mai ofilise oarecum. Dar în mintea proaspătului rege, femeia din realitate era mai puţin vie decât viziunea din mintea lui. Se lăsa mânat de lăcomia de a poseda ceea ce avusese odată fratele lui mai mare. A simţit din nou viu tremurul uşor al mâinii ei, când ea şi-o sprijinise odinioară pe braţul lui, un băiat de zece ani. Fusese ca şi cum ea îşi mărturisise atunci încrederea în el, ca şi cum – le povestise el apoi apropiaţilor – ea recunoscuse că nu fusese nicicând sortită să-i fie soţie lui Arthur cu adevărat, ci doar cu numele. Trupul ei îi era menit lui, cel de-al doilea fiu, asupra căruia îşi întorsese frumoşii ochi albaştri-verzui şi zâmbetul supus. Ea m-a iubit mereu pe mine, spunea regele. Şapte ani de diplomaţie – dacă se poate spune aşa – m-au ţinut departe de ea. Dar acum nu mai trebuie să mă tem de nimeni. Roma a dat dispensa. Hârtiile sunt în ordine. Alianţele sunt stabilite. M-am însurat cu o virgină, căci bietul meu frate nu a atins-o. M-am însurat cu o alianţă, prin rudele ei

spaniole. Dar, mai presus de toate, m-am însurat din dragoste.

Şi acum? Totul a dispărut. Sau aproape a dispărut: jumătate de viaţă aşteaptă să fie îndepărtată, ştearsă din hrisoave.

— Bine, spune cardinalul. Care va fi rezultatul? Regele se aşteaptă să-i fie îndeplinită voia, dar ea, ea va fi greu de îndepărtat.

Mai este o poveste despre Caterina, o altfel de poveste. Henric era plecat în Franţa la un război oarecare şi o lăsase pe Caterina regentă. Au năvălit scoţienii – şi au suferit o înfrângere ruşinoasă, iar la Flodden, regelui lor i s-a tăiat capul. Caterina, acel înger în alb şi roz, a fost cea care a propus să fie trimis capul cu prima corabie, în tabăra soţului ei, ca să-l binedispună. A fost convinsă să renunţe – i s-a spus că un asemenea gest este total neenglezesc. În schimb, i-a trimis o scrisoare şi, împreună cu ea, haina purtată peste armură în care murise regele scoţian – ţeapănă şi înnegrită de sângele vărsat.

Focul se stinge, lăsând în loc un buştean acoperit de cenuşă. Cardinalul, învăluit în propriile vise, se ridică de pe scaun şi îl loveşte cu piciorul. Rămâne cu privirea în jos, răsucindu-şi inelele de pe degete, pierdut în gânduri. Apoi se scutură şi spune:

— A fost o zi lungă. Du-te acasă şi nu-i visa pe oamenii din Yorkshire.

Thomas Cromwell are acum puţin peste patruzeci de ani. Este un bărbat bine clădit, dar nu înalt. Poartă pe chip numeroase expresii, dar numai una se poate citi acum: un amuzament reţinut. Are părul negru, bogat şi ondulat, şi ochii mici, cu privire pătrunzătoare, care se aprind în timpul discuţiilor: aşa vom afla, destul de curând, de la ambasadorul spaniol. Se spune că ştie pe dinafară Noul Testament în latină, deci este potrivit ca slujitor al

cardinalului – are pregătit oricând un text dacă stareţii se încurcă în vorbe. Rosteşte cuvintele repede, pe un ton jos, iar felul lui de-a fi vădeşte siguranţă. Se simte ca acasă într-o sală de judecată sau pe docuri, în palatul episcopal sau în curtea unui han. Poate întocmi un contract, antrena un şoim, desena o hartă, opri o bătaie de stradă, mobila o casă sau mitui un juriu. Îţi poate da un citat potrivit din vechii autori, de la Platon la Plaut şi invers. Cunoaşte noua poezie şi o poate recita în italiană. Lucrează din zori şi până în noapte, e primul care se scoală şi ultimul care se culcă. Face bani şi îi cheltuieşte. Poate pune rămăşag pe absolut orice.

Se ridică să plece şi spune:

— Dacă aţi vorbit cu Dumnezeu şi mâine iese soarele, atunci regele poate pleca la plimbare călare cu gentilomii lui şi, dacă nu o să mai fie atât de frământat, închis între zidurile palatului, atunci o să fie mai binedispus şi s-ar putea să se gândească la Levitic, iar viaţa domniei voastre va fi mai uşoară.

— Nu îl înţelegi decât în parte. Teologia îi aduce plăcere aproape la fel de mult precum călăria.

Se află la uşă. Wolsey spune:

— Apropo, se vorbeşte la curte... Înălţimea Sa ducele de Norfolk se plânge că am crescut un spirit malefic şi că l-am pus să-l urmărească. Dacă cineva îţi pomeneşte de aşa ceva... să negi.

El stă în pragul uşii, zâmbind uşor. Şi cardinalul zâmbeşte, de parcă vrea să spună: am păstrat la sfârşit ce-i mai bun. Nu-i aşa că ştiu cum să te fac fericit? Apoi cardinalul îşi apleacă din nou capul asupra hârtiilor. Este un om care, în slujba Angliei fiind, nu are nevoie de mult somn; patru ore îi sunt de ajuns şi va fi treaz când clopotele de la Westminster vor bate anunţând încă o zi de aprilie umedă, întunecată şi plină de fum.

— Noapte bună, spune el. Dumnezeu să te aibă în pază.

Afară, oamenii lui îl aşteaptă cu torţe, ca să-l conducă acasă. Are o casă în Stepney, dar în noaptea asta va merge la casa din oraş. O mână îi atinge braţul: Rafe Sadler, un bărbat subţire, cu ochi palizi.

— Cum a fost în Yorkshire?

Zâmbetul lui Rafe pâlpâie; vântul trage flacăra torţei în negura ploioasă.

— Nu am vorbit de asta. Cardinalului îi e teamă că o să avem coşmaruri.

Rafe se încruntă. În cei douăzeci şi unu de ani ai lui, nu a avut niciodată vreun coşmar. Crescut în siguranţă sub acoperişul lui Cromwell de când avea şapte ani, mai întâi pe Fenchurch Street şi acum la Austin Friars, şi-a dezvoltat o minte ordonată şi grijile lui nocturne sunt tot raţionale: hoţi, câini de pripas, gropi apărute dintr-odată în drum.

— Ducele de Norfolk... începe el, apoi: Nu, nu contează. Cine m-a căutat cât timp am fost plecat?

Străzile umede sunt pustii; ceaţa se târăşte dinspre râu. Stelele sunt înăbuşite de umezeală şi de nori. Peste oraş pluteşte miasma dulce, putredă a păcatelor neamintite ale zilei de ieri. Norfolk îngenunchează, clănţănind din dinţi, lângă pat; penelul cardinalului scârţâie în noapte, ca un şobolan sub saltea. În timp ce Rafe, alături, îi face un scurt raport al veştilor de la birou, el formulează pentru toţi cei interesaţi negaţia: „Sfinţia Sa, cardinalul, respinge categoric orice acuză că a trimis un spirit malefic să-l servească pe ducele de Norfolk. El condamnă această insinuare în cel mai hotărât mod. Nici un viţel fără cap, nici un înger căzut sub forma unui câine cu limba scoasă, nici un giulgiu folosit, nici un Lazăr sau cadavru viu nu a fost trimis de Sfinţia Sa să-l urmărească

pe Sfinţia Sa: şi nici nu este în pregătire o asemenea urmărire. „

Cineva ţipă lângă chei. Vâslaşii cântă. În depărtare se aude un zgomot slab, de apă împroşcată. Poate că îneacă pe cineva.

„Stăpânul meu, cardinalul, face această declaraţie fără a aduce un prejudiciu dreptului său de a-l hărţui şi de a-l chinui pe stăpânul de Norfolk cu ajutorul oricărei *fantasme* pe care, în înţelepciunea sa, o poate alege, la o dată viitoare, fără o avertizare prealabilă, numai sub rezerva opiniilor lordului cardinal în această chestiune. „

Această vreme face dureroase vechile răni. Dar el intră în casă, de parcă ar fi miezul zilei: zâmbind şi imaginându-şi-l pe duce. Este ora unu noaptea. În mintea lui, Norfolk stă încă îngenuncheat şi un drăcuşor negru la faţă îl împunge cu furca în călcâiele crăpate.

III
La Austin Friars
1527

Lizzie este trează încă. Când aude că servitorii îi dau drumul în casă, iese ţinând sub braţ micuţul lui câine, care se zbate şi chelălăie.

— Ai uitat unde locuieşti?

El oftează.

— Cum a fost în Yorkshire?

El ridică din umeri.

— Cardinalul?

El dă din cap.

— Ai mâncat?

— Da.

— Obosit?

— Nu chiar.

— Vrei ceva de băut?

— Da.

— Vin de Rin?

— De ce nu.

Lambriurile au fost vopsite. El pătrunde în încăperea de un verde stins cu auriu.

— Gregory...

— Scrisoare?

— Aşa ceva.

Îi dă scrisoarea şi câinele, în timp ce aduce vinul. Se aşază, luându-şi şi ea o cupă.

— Ne salută. Ca şi cum ar exista numai unul dintre noi. Mai scrie şi prost.

— Aha, zice ea.

— Ascultă. Speră că eşti bine. Speră că sunt bine. Speră că încântătoarele lui surori, Anne şi micuţa Grace, sunt bine. El însuşi e bine. Şi cam atât, din lipsă de timp, fiul tău ascultător, Gregory Cromwell.

— Ascultător? întreabă ea. Atâta tot?

— Aşa îi învaţă.

Căţeaua Bella îl muşcă uşor de degete, ochii ei rotunzi şi nevinovaţi strălucind spre el ca nişte luni străine. Liz arată bine, chiar dacă este extenuată după o zi lungă; lumânări ascuţite de ceară se zăresc înalte şi drepte în spatele ei. Poartă colierul de perle şi granate dăruit de el de Anul Nou.

— Eşti mai plăcută ochiului decât cardinalul, spune el.

— Ăsta e cel mai neînsemnat compliment primit vreodată de o femeie.

— Şi eu, care m-am chinuit tot drumul de la Yorkshire să-l născocesc. Clatină din cap. Ah, bine! O ridică pe Bella în aer; ea dă din labe de bucurie. Cum merge treaba?

Liz are o mică afacere cu mătase. Sfori pentru sigiliile documentelor, plase fine de păr pentru doamnele de la curte. Are două ucenice în casă şi simţul modei; dar se plânge, ca de obicei, de intermediari şi de preţul firelor.

— Ar trebui să mergem la Genova, spune el. O să te învăţ să-i priveşti pe furnizori în ochi.

— Mi-ar plăcea. Dar nu o să scapi nicicând de cardinal.

— În seara asta a încercat să mă convingă că ar trebui să-i cunosc pe cei de la curtea reginei. Pe vorbitorii de spaniolă.

— Da?

— I-am zis că spaniola mea nu e prea grozavă.

— Nu e prea grozavă? râde ea. Bandit ce eşti!

— Nu trebuie să ştie chiar tot ce ştiu.

— Am fost în vizită în Cheapside, spune ea. Numeşte pe una dintre prietenele ei, nevasta unui maistru bijutier. Vrei să afli noutăţile? Au fost comandate un smarald şi montura pentru un inel – un inel de femeie. Îi arată cât este smaraldul, mare cât unghia degetului ei mare. Care a sosit, după şase săptămâni de nerăbdare, şi l-au tăiat în Anvers. Pocneşte din degete. Sfărâmat! Praf s-a făcut!

— Cine suportă pierderea?

— Tăietorul spune că a fost păcălit şi că piatra avea un defect ascuns. Importatorul zice că, dacă era ascuns, atunci de unde să ştiu de existenţa lui? Tăietorul zice, atunci să-ţi recuperezi pierderea de la furnizor...

— O să se judece ani întregi. Pot să facă rost de altă piatră?

— Încearcă. Trebuie să fie vorba de rege, noi aşa credem. Nimeni din Londra nu ar căuta pe piaţă o piatră de o asemenea mărime. Aşa că, pentru cine este? Nu pentru regină.

Micuţa Bella stă acum întinsă pe braţul lui, clipind, mişcând încet din coadă. El se gândeşte: aş fi curios să

văd dacă şi când apare inelul cu smarald. O să-mi spună cardinalul. Cardinalul zice: e foarte bine să-l ţinem pe rege ocupat şi preocupat de cadouri, dar, până la urmă, vara asta, tot o să-i cadă în aşternut şi până la toamnă o să se sature de ea şi o s-o scoată pe tuşă; şi, dacă nu o face el, o s-o fac eu. Dacă Wolsey o să importe o prinţesă fertilă, nu vrea ca primele ei săptămâni aici să fie stricate de scene de gelozie din partea unor concubine date la o parte. Regele, crede Wolsey, ar trebui să fie mai necruţător cu femeile lui.

Liz aşteaptă o clipă, până când îşi dă seama că nu o să capete vreun indiciu.

— Bun, despre Gregory, spune ea. Vine vara. Aici sau plecat?

Gregory urmează să împlinească treisprezece ani. Este la Cambridge, cu tutorele lui. El şi-a trimis nepoţii, pe fiii surorii lui, Bet, la şcoală cu Gregory – s-a bucurat să facă asta pentru familie. Vara este pentru recreerea lor; ce să facă în oraş? Până acum, Gregory nu se arătase prea interesat de cărţi, deşi îi place să i se spună poveşti, poveşti cu balauri, poveşti cu oameni verzi care trăiesc în păduri. Poţi să-l faci să parcurgă, cu proteste vehemente, un pasaj în latină, dacă îl convingi că, în acea pagină, o să găsească un şarpe de mare sau o fantomă. Îi place să stea în păduri şi pe câmpii şi îi place să vâneze. Mai are mult de crescut, şi sperăm că o să crească înalt. Bunicul regelui din partea mamei, aşa cum pot să-ţi spună toţi bătrânii, avea 1, 90. (Totuşi, tatăl lui era mai degrabă de statura lui Morgan Williams.) Regele are 1, 85 şi cardinalul îl poate privi în ochi. Lui Henric îi place să aibă în preajmă bărbaţi precum cumnatul lui, Charles Brandon, sau de aceeaşi statură impresionantă şi cu aceeaşi lăţime a umerilor căptuşiţi. Înălţimea nu este la modă pe uliţele dosnice; şi, evident, nici în Yorkshire.

Zâmbeşte. Ceea ce spune despre Gregory este: cel puţin el nu e cum am fost eu, când eram de vârsta lui; şi când oamenii în-treabă tu cum erai? el răspunde, oh, obişnuiam să înfig cuţitu-n oameni. Gregory nu o să facă niciodată asta; aşa că nu îi pasă – sau îi pasă mai puţin decât cred oamenii – dacă fiul lui nu va ajunge să stăpânească bine declinările şi conjugările. Când oamenii îi spun ce nu a făcut Gregory, el zice: „E ocupat acum să crească. „ Îi înţelege nevoia de somn; el însuşi nu avusese parte de prea mult, cu Walter tropăind prin casă; după ce fugise de acasă, fusese mereu pe câte o corabie sau pe drumuri şi apoi se trezise în armată. Ceea ce nu înţeleg oamenii despre armată este neîntrerupta lipsă a inactivităţii: trebuie să-ţi cauţi hrana, bivuacul este într-un loc unde nivelul apei creşte fiindcă nebunul de *capitaine* a ţinut neapărat să-l facă acolo, eşti mutat în miez de noapte către o poziţie imposibil de apărat, astfel încât nu dormi niciodată cu adevărat, echipamentul este plin de lipsuri, artileriştii provoacă mereu din greşeală mici explozii, arcaşii ori sunt beţi, ori se roagă, sunt comandate săgeţi, dar nu sosesc, şi în minte nu ai decât o nelinişte clocotitoare că lucrurile o să meargă prost fiindcă *il principe* sau orice mică maiestate care este la comandă astăzi nu se pricepe prea bine la o chestiune fundamentală, precum gândirea. Nu-i trebuiseră prea multe ierni ca să termine cu lupta şi să se apuce de aprovizionare. În Italia, puteai oricând să te lupţi vara, dacă aveai chef.

— Dormi? întreabă Liz.

— Nu. Dar visez.

— A venit săpunul de Castilia. Şi cartea ta din Germania. Era împachetată fără nimic deosebit. Cât pe ce să-l alung pe curier.

În Yorkshire, unde mirosea a oameni nespălaţi, îmbrăcaţi în piei de oaie şi asudând de furie, visase la săpunul de Castilia.

Mai târziu, ea întreabă:

— Deci, cine e doamna?

Mâna lui, odihnindu-se pe sânul ei familiar, dar încântător, se retrage de uimire.

— Ce?

Se gândeşte ea că îşi luase vreo femeie în Yorkshire? Se întinde pe spate şi se întreabă cum să o convingă că nu este adevărat; dacă va fi nevoie, o să o ducă acolo, ca să vadă cu ochii ei.

— Doamna cu smaraldul? continuă ea. Întreb doar fiindcă oamenii vorbesc că regele vrea să facă un lucru foarte ciudat şi nu-mi vine să cred. Dar aşa umblă vorba prin oraş.

Serios? Zvonul se răspândise deja în cele două săptămâni cât fusese plecat în nord, printre capetele pătrate.

— Dacă încearcă să facă asta, spune ea, atunci jumătate dintre oamenii din lume îi vor fi împotrivă.

El se gândise, şi Wolsey se gândise, că numai împăratul şi Spania vor fi împotrivă. *Numai* împăratul. Ea zâmbeşte în întuneric, cu mâinile la ceafa lui. El nu spune care oameni, ci o aşteaptă pe Liz să-i zică.

— Toate femeile, continuă ea. Toate femeile din toată Anglia. Toate femeile care au o fată, dar nici un fiu. Toate femeile care au pierdut un copil. Toate femeile care şi-au pierdut orice speranţă de a avea un prunc. Toate femeile care au peste patruzeci de ani.

Îşi sprijină capul de umărul lui. Prea obosiţi să vorbească, stau întinşi unul lângă celălalt, în aşternuturile

de pânză fină, sub pătura galbenă de satin turcesc. Trupurile lor răspândesc o vagă aromă combinată, de soare şi de ierburi. În castiliană, îşi aminteşte, poate să-i insulte pe oameni.

— Acum dormi?

— Nu. Mă gândesc.

— Thomas, spune ea, părând şocată, este ora trei.

Apoi este şase. El visează că toate femeile din Anglia sunt în pat, îl înghiontesc şi-l împing jos. Aşa că se scoală, ca să-şi citească acum cartea sa nemţească, înainte ca Liz să se poată împotrivi.

Nu că ea i-ar spune ceva; doar când este provocată, rosteşte: „Cartea mea de rugăciuni este o lectură foarte bună pentru mine. „ Şi, într-adevăr, îşi citeşte cartea de rugăciuni, luând-o absentă în mână în mijlocul zilei – dar oprindu-se doar pe jumătate din ceea ce face –, presărându-şi litania murmurată cu indicaţii gospodăreşti; fusese un cadou de nuntă, o carte a orelor, din partea primului ei soţ, şi el îi scrisese numele de femeie măritată, Elizabeth Williams. Uneori, simţindu-se gelos, ar fi vrut să scrie alte lucruri şi are sentimente contrare: l-a cunoscut pe primul soţ al lui Liz, dar asta nu înseamnă că l-a plăcut. I-a zis: Liz, iată cartea lui Tyndale, Noul său Testament, e încuiată în scrinul de aici, citeşte-o, uite cheia; ea zice: citeşte-mi-o tu, dacă ţii atât de mult, iar el zice: este în engleză, citeşte-o singură; ăsta-i scopul, Lizzie. Citeşte-o, o să fii surprinsă de ce *nu* cuprinde.

Se gândise că această aluzie o să o atragă; se pare că nu. Nu se poate imagina citindu-le slujitorilor; nu este ca Thomas Morus, un soi de preot ratat, un predicator frustrat. Nu-l întâlneşte niciodată pe Morus – o stea de pe alt firmament, care îl salută doar printr-o înclinare sobră din cap – fără să-şi dorească să-l întrebe: ce nu-i în regulă cu tine? Sau ce-i în neregulă cu mine? De ce tot ce ştii şi

tot ce ai învăţat îţi confirmă ceea ce ai crezut înainte? Pe când, în cazul meu, am crescut crezând ceva şi ceea ce am considerat că totuşi cred este sfărâmat puţin câte puţin, un fragment ici, o bucată colo, apoi o altă bucată. Cu fiecare lună care trece, toate colţurile sunt îndepărtate de pe certitudinile acestei lumi – şi ale lumii următoare. Arată-mi unde scrie, în Biblie, „Purgatoriu”. Arată-mi unde scrie „relicve”, „călugări”, „călugăriţe”. Arată-mi unde scrie „papă”.

Se întoarce la tomul lui nemţesc. Regele, cu ajutorul lui Thomas Morus, a scris o carte împotriva lui Luther, pentru care papa i-a acordat titlul de Apărător al Credinţei. Nu că el însuşi l-ar iubi pe Fratele Martin; el şi cardinalul sunt de acord că ar fi fost mai bine dacă Luther nu s-ar fi născut sau, mai bine, dacă s-ar fi născut dotat cu o subtilitate mai mare. Totuşi, este la curent cu tot ceea ce se scrie, cu tot ceea ce este introdus clandestin prin porturile Canalului şi prin micile golfuleţe din East Anglia, unde o barcă transportând o încărcătură dubioasă poate fi adusă la mal şi împinsă din nou, la lumina lunii, spre larg. Îl ţine la curent pe cardinal, astfel încât, atunci când Morus şi prietenii lui clerici dau năvală, ameninţând cu flăcările gheenei pentru cea mai recentă erezie, cardinalul poate să spună, cu gesturi liniştitoare: „Domnilor, deja am fost informat. „ Wolsey arde cărţi, nu oameni. A făcut asta chiar în octombrie trecut, la Crucea Sfântului Pavel: un holocaust al limbii engleze şi atât de multă hârtie de calitate consumată, şi atât de multă cerneală de tipar irosită.

Testamentul pe care îl ţine în scrin este o ediţie neautorizată din Anvers, care este mai uşor de obţinut decât originalul german. Îl cunoaşte pe William Tyndale; înainte ca Londra să devină prea periculoasă pentru el, locuise şase luni în oraş, la Humphrey Monmouth,

postăvarul. Este un om cu principii, un bărbat dur, şi Thomas Morus îi zice Bestia; pare să nu fi râs niciodată în viaţă, dar, pe de altă parte, ce motiv de râs poţi să ai când eşti alungat din locurile natale? Testamentul lui are un format in-octavo, pe o hârtie ieftină: pe pagina de gardă, unde ar trebui să se găsească emblema tiparniţei şi adresa, sunt scrise cuvintele: „TIPĂRIT ÎN UTOPIA”. El speră că Thomas Morus a văzut un astfel de exemplar. Este tentat să-i arate unul, doar ca să vadă ce faţă face.

Închide cartea. Este timpul să înceapă o nouă zi. Ştie că nu are timp să transcrie el însuşi textul în latină, astfel încât să fie răspândit cu discreţie; trebuie să pună pe cineva s-o facă, din pasiune sau pentru bani. Este surprinzător câtă pasiune există, în zilele acestea, printre cititorii de germană.

Până la ora şapte, s-a bărbierit, a luat micul dejun şi s-a îmbrăcat frumos, cu lenjerie curată, neîmprumutată, şi cu haine negre de lână fină. Uneori, la ora aceasta, îi simte lipsa tatălui lui Liz; acel bătrân de ispravă, care se trezea mereu dis-de-dimineaţă, gata să-şi aşeze o palmă pe capul lui şi să zică: să ai o zi bună, Thomas, şi din partea mea.

Îl plăcuse pe bătrânul Wykys. Prima dată venise la el cu o chestiune juridică. În vremurile acelea – avea cât, douăzeci şi şase sau douăzeci şi şapte de ani? –, era întors de puţină vreme din străinătate şi înclinat să înceapă o frază într-o limbă şi să o termine în alta. Wykys se dovedise dibaci şi făcuse o avere frumuşică din negoţul cu lână. Era originar din Putney, dar nu de asta îl angajase pe Thomas, ci pentru că primise recomandări şi era ieftin. La prima lor întâlnire, când înşira hârtiile pe masă, Wykys rostise:

— Eşti flăcăul lui Walter, nu-i aşa? Deci, ce s-a întâmplat? Căci, la naiba, nu era altul mai lipsit de milă ca tine când erai puşti.

El i-ar fi explicat, dacă ar fi ştiut ce fel de explicaţie ar înţelege Wykys. Am renunţat la lupte fiindcă, pe când trăiam la Florenţa, priveam frescele în fiecare zi? Răspunsese:

— Am găsit un mod de viaţă mai simplu.

Mai târziu, Wykys obosise şi lăsase negoţul deoparte. Încă mai trimitea stofă de lână moale pe piaţa germană din nord, deşi, după părerea lui, cu preţul lânii din acele vremuri şi cu stofa de bună calitate atât de greu de ţesut, ar fi trebuit să se ocupe de postavuri, de ţesături mai uşoare, ca acestea, pe care să le exporte în Italia prin Anvers. Dar el ascultase – era un bun ascultător – tânguielile bătrânului şi spusese:

— Lucrurile se schimbă. Daţi-mi voie să vă duc la târgul de ţesături de anul ăsta.

Wykys ştia că ar trebui să se arate la Anvers şi Bergen op Zoom, dar nu-i plăcea traversarea pe mare.

— Va fi bine cu mine, îi spusese el doamnei Wykys. Ştiu o familie de treabă unde putem fi găzduiţi.

— Bine, Thomas Cromwell, rostise ea. Numai ai grijă. Fără băuturi olandeze ciudate. Fără femei. Fără predicatori interzişi prin pivniţe. Ştiu eu cu ce te ocupi.

— Nu ştiu dacă pot să stau departe de pivniţe.

— Facem un târg. Poţi să-l duci la o predică dacă nu-l duci la bordel.

Mercy, bănuieşte el, provine dintr-o familie în care scrierile lui John Wycliffe sunt păstrate la mare preţ şi citate, unde Scripturile în engleză sunt bine cunoscute – fragmente de scrieri puse deoparte, versetele interzise ascunse în fundul minţii. Aceste lucruri se transmit din generaţie în generaţie, precum forma ochilor sau a nasului, precum blândeţea sau capacitatea de empatie, precum puterea muşchilor sau nevoia de a risca. Dacă vrei să rişti în ziua de azi, este de preferat un predicator în

locul unei târfe; de evitat Monsieur Friguri Tropicale, cunoscut în Florenţa drept Febra napoletană, iar în Napoli, fără îndoială, drept Putregaiul florentin. Raţiunea obligă la abstinenţă – în orice parte a Europei, inclusiv în aceste insule. Vieţile noastre sunt astfel limitate, într-un mod în care vieţile înaintaşilor noştri nu au fost.

Pe corabie, ascultase litaniile obişnuite ale celorlalţi călători: nenorociţii de marinari, rutele nemarcate, monopolul englezilor. Negustorii din breaslă ar prefera ca propriii oameni să aducă vasele la Gravesend – nemţii sunt o adunătură de hoţi, dar se pricep să aducă o ambarcaţiune în amonte. Pe mare, bătrânul Wykys suferise de greţuri, aşa că el rămăsese pe punte, făcându-se util. Ar fi trebuit să fii mus, domnule, îi spusese un marinar. Ajunşi în Anvers, îşi croiseră drum spre semnul cu Duhul Sfânt. Servitorul care le deschisese uşa strigase: „E Thomas, revenit printre noi”, de parcă s-ar fi sculat din morţi. Cei trei bătrâni, cei trei fraţi de pe corabie, apăruseră chicotind:

— Thomas, bietul nostru copil găsit, fugarul nostru, micul nostru prieten bătut. Bine ai venit, intră şi încălzeşte-te!

Doar aici el este încă fugar, încă un copil plin de vânătăi.

Nevestele lor, fiicele lor, câinii lor îl copleşiseră cu sărutări. Îl lăsase apoi pe Wykys lângă vatră – este uimitor cât de universală este limba bătrânilor: schimburi de sfaturi despre alifii pentru varii suferinţe, compătimiri pentru supărări neînsemnate şi discuţii privind toanele şi pretenţiile nevestelor. Fratele mai mic se ocupă, ca de obicei, cu traducerea: chipul îi e impasibil, chiar şi când referirile sunt anatomice.

El ieşise la cârciumă cu cei trei fii ai celor trei fraţi.

— *War will je?* îl tachinaseră ei. Afacerea bătrânului? Nevasta lui, după ce o să moară el?

— Nu, răspunsese el, surprinzându-se pe sine. Cred că o vreau pe fiică-sa.

— Tânără?

— Văduvă. Destul de tânără.

După ce ajunsese din nou la Londra, ştia că poate să conducă afacerea. Totuşi, trebuia să se gândească la viaţa de zi cu zi.

— Ţi-am văzut marfa, îi zisese el lui Wykys. Ţi-am văzut registrele de socoteli. Acum arată-mi slujbaşii.

Aceasta era cheia, desigur, cheia care avea să deschidă porţile profitului. Oamenii sunt întotdeauna cheia şi, dacă îi poţi privi în faţă, poţi să-ţi dai seama cu destulă siguranţă dacă sunt corecţi şi bine pregătiţi pentru slujba lor. Îl dăduse afară pe şeful dubios al slujbaşilor – zicându-i: du-te sau te ducem noi în faţa legii – şi îl înlocuise cu un tânăr bâlbâit, un băiat despre care i se spusese că este un prost. Însă nu era decât timid. Îi verifica în fiecare seară munca, arătându-i cu blândeţe şi fără cuvinte fiecare greşeală şi omisiune, şi în patru săptămâni băiatul era şi competent, şi pasionat de muncă, şi începuse să-l urmeze ca un căţeluş. Patru săptămâni investite şi câteva zile petrecute la docuri, cercetând cine putea fi mituit: până la sfârşitul anului, Wykys avea din nou profit.

După ce îi arătase cifrele, Wykys ieşise călcând apăsat şi strigase:

— Lizzie! Lizzie! Vino jos.

Ea coborîse.

— Vrei un soţ nou. El e bun?

Ea îl măsurase din cap până-n picioare.

— Ei bine, tată, nu l-ai ales de chipeş ce e. Ridicând din sprâncene, i se adresase: Tu *vrei* o nevastă?

— Să vă las să discutaţi? întrebase bătrânul Wykys.

Părea zăpăcit – părea să considere că ar trebui să se aşeze şi să întocmească un contract atunci şi acolo.

Şi mai că făcuseră asta. Lizzie dorea copii; el dorea o nevastă cu legături în oraş şi ceva zestre. După câteva săptămâni erau căsătoriţi. Gregory apăruse după un an. Urlând din rărunchi, puternic, având doar o oră de viaţă, de-abia ieşit din pântec: el sărutase creştetul pufos al bebeluşului şi spusese: voi fi la fel de blând cu tine cum tatăl meu nu a fost cu mine. Căci ce rost are să faci copii dacă fiecare generaţie nu îmbunătăţeşte ceea ce a făcut cea dinainte?

Aşa că, în această dimineaţă – trezit în zori, cu gândul la vorbele lui Liz de noaptea trecută – se întreabă: de ce şi-ar face griji nevasta mea pentru femeile care nu au fii? Poate că este ceva ce fac femeile: pierd vremea imaginându-şi cum e să fii altcineva.

Poţi învăţa din asta, cugetă el.

Este ora opt. Lizzie a coborât. Are părul prins sub o bonetă de pânză şi mânecile suflecate.

— Oh, Liz, râde el. Parcă eşti nevastă de brutar.

— Vezi cum te porţi, zice ea. Servitorule!

Rafe intră:

— Mai întâi, din nou la lordul cardinal?

Unde în altă parte? întreabă el.

Îşi adună hârtiile necesare pentru ziua aceea. Îşi mângâie uşor nevasta, îşi sărută câinele. Iese. Burniţează, dar dimineaţa se luminează şi înainte să ajungă la York Place este evident că, într-adevăr, cardinalul se ţinuse de cuvânt. O fâşie de soare stă aşternută peste râu, palidă precum miezul de lămâie.

PARTEA A DOUA

I.
Prigoana
1529

Acum distrug palatul cardinalului. Încăpere după încăpere, oamenii regelui despoaie York Place de proprietarul ei. Aruncă de-a valma pergamente şi suluri de papirus, cărţi de rugăciuni şi memorandumuri, volumele cu însemnările personale; iau până şi cerneala şi penele. Desprind de pe pereţi panourile pe care este pictat blazonul cardinalului.

Au sosit într-o duminică, doi nobili răzbunători: ducele de Norfolk, un vultur cu ochi strălucitori, şi ducele de Suffolk, la fel de înflăcărat. I-au spus cardinalului că a fost înlăturat din funcţia de lord cancelar şi i-au cerut să înmâneze Marele Sigiliu al Angliei. El, Cromwell, a atins braţul cardinalului. O discuţie grăbită. Cardinalul s-a întors spre ei, cu eleganţă: se pare că este necesară o solicitare scrisă din partea regelui; aveţi una? Oh, ce neglijenţă din partea voastră. Este nevoie de multă îndrăzneală să arate un asemenea calm; dar cardinalul are îndrăzneală.

— Vreţi să ne întoarcem la Windsor? Lui Charles Brandon nu-i vine să creadă. Pentru o bucată de hârtie? Când situaţia e clară?

Este tipic pentru Suffolk; consideră că litera legii este un fel de lux. El şopteşte iarăşi la urechea cardinalului, şi cardinalul rosteşte:

— Nu, cred că ar fi bine să le spunem, Thomas... să nu prelungim chestiunea mai mult decât este firesc... Domnii mei, avocatul meu aici de faţă spune că nu vă pot da sigiliul, cu sau fără solicitare. Spune că se cuvine să îl

înmânez numai lui Master of the Rolls[4]. Aşa că aduceţi-l cu domniile voastre. Apoi rosteşte vesel: Bucuraţi-vă că v-am spus, domnilor. Altminteri, aţi fi făcut trei drumuri, nu?

Norfolk rânjeşte. Îi face plăcere ciorovăiala.

— Cum poftiţi, domnule, zice el.

După plecarea lor, Wolsey se întoarce şi îl îmbrăţişează, cu chipul vesel. Deşi este ultima dintre victoriile lor şi ştiu asta prea bine, este important să arate inventivitate; douăzeci şi patru de ore nu sunt de lepădat, când regele este atât de schimbător. În plus, le-a făcut plăcere.

— Master of the Rolls, zice Wolsey. Ştiai asta sau ai inventat-o?

Luni dimineaţa, ducii se întorc. Au instrucţiuni clare să-i dea afară pe actualii ocupanţi chiar în acea zi, fiindcă regele doreşte să-şi trimită constructorii şi slujitorii să pregătească palatul pentru Lady Anne, care are nevoie de o locuinţă proprie la Londra.

El este pregătit să se opună şi să protesteze: mi-a scăpat mie ceva? Acest palat aparţine arhidiocezei Yorkului. Când a fost făcută Lady Anne arhiepiscop?

Dar valul de oameni care dau năvală pe trepte îi mătură din calea lor. Cei doi duci s-au făcut nevăzuţi şi nu mai este nimeni cu care să se certe. Ce privelişte cumplită, zice cineva: Master Cromwell văduvit de o luptă. Iar acum cardinalul este gata de plecare, dar încotro? Peste veşmântul său purpuriu obişnuit, poartă o pelerină de călătorie care nu-i aparţine; garderoba îi este confiscată bucată cu bucată, aşa că trebuie să pună mâna pe ce mai

[4] Şeful arhivei oficiale a statului; vezi André Maurois, *Istoria Angliei*, vol. 1, traducere în limba română de Raul Joil, Editura Politică, Bucureşti, 1970 (n. tr.).

apucă. E toamnă şi, deşi este un bărbat impozant, simte frigul.

Cuferele sunt răsturnate şi conţinutul, împrăştiat. Pe podea sunt risipite scrisori de la papă, scrisori de la cărturarii Europei; din Utrecht, din Paris, din San Diego de Compostela; din Erfurt, din Strasbourg, de la Roma. Îi împachetează Scripturile şi le iau pentru bibliotecile regelui. Cărţile sunt greu de ţinut în mâini şi stânjenitoare, de parcă ar fi avut suflare; paginile lor, din pergament din piele de viţei născuţi morţi, au anluminuri în nuanţe de lapislazuli şi verde viu.

Dau jos tapiseriile şi lasă pereţii goi; le rulează – monarhii din lână, Solomon şi regina din Saba, aduşi într-o proximitate încolăcită, ochi în ochi, inspiră în micii lor plămâni fibrele pântecelor şi ale coapselor. Aceeaşi soartă o au scenele de vânătoare ale cardinalului, scene de plăceri lumeşti: ţărani vioi jucându-se în heleşteie, cerbi încolţiţi, câini de vânătoare pe urmele lor, prepelicari ţinuţi în lese de mătase şi dulăi cu zgărzi cu ţepi; vânători cu cuţite şi centuri ţintate, doamne călare cu bonete elegante, heleşteie mărginite de trestii, oi blânde pe păşuni şi vârfuri albăstrii ale copacilor pierzându-se în depărtarea brumărie, spre un decor cu creste cretoase şi ceruri alburii.

Cardinalul îi priveşte pe prădători cum îşi continuă activitatea.

— Avem răcoritoare pentru musafirii noştri?

În cele două încăperi frumoase alăturate galeriei au întins mese pe capre de lemn. Fiecare are şase metri lungime şi mai sunt aduse şi altele. În Camera Aurită au pus vasele de aur ale cardinalului, bijuteriile şi pietrele preţioase, iar acum îi descifrează registrele şi strigă cu glas tare greutatea pieselor. În Camera de Consiliu adună argintăria şi obiectele aurite. Fiindcă totul este notat, până

la ultima tigaie ciobită din bucătărie, sub mese au pus coşuri în care aruncă tot ceea ce, probabil, nu ar atrage atenţia regelui. Sir William Gascoigne, trezorierul cardinalului, se plimbă neîncetat între camere, preocupat, atrăgând atenţia împuterniciţilor spre orice ungher, garderob şi cufăr pe care, crede el, ar fi putut să-l treacă cu vederea.

În spatele lui tropăie George Cavendish, valetul cardinalului; pe chipul lui se citeşte groaza. Se scot veşmintele cardinalului, hainele lui de preot. Broderiile, perlele cusute, pietrele preţioase incrustate le fac să fie ţepene, de parcă ar putea sta singure în picioare. Vandalii le aruncă pe jos pe fiecare, ca şi cum l-ar azvârli pe Thomas Beckett. Le trec în registre şi, după ce le-au îngenuncheat şi le-au frânt spinarea, le împrăştie în cuferele în care vor fi transportate. Cavendish tresare:

— Pentru numele lui Dumnezeu, domnilor, căptuşiţi cuferele alea cu un strat dublu de chembrică. Vreţi să stricaţi ţesătura aceea fină la care maicile au lucrat o viaţă-ntreagă? Se întoarce. Master Cromwell, credeţi că putem să-i scoatem pe oamenii ăştia de aici înainte de căderea serii?

— Numai dacă le dăm o mână de ajutor. Dacă trebuie făcut, măcar să ne asigurăm că o fac cum trebuie.

Este un spectacol grotesc: omul care a condus Anglia, redus. Au scos baloturile de olandă fină, catifea şi grogrenă, mătase şi tafta, metri de purpură: mătasea purpurie cu care cardinalul înfruntă căldura verii londoneze, brocartul stacojiu care îi ţine sângele fierbinte când zăpada cade peste Westminster şi pluteşte în volburi de zloată pe Tamisa. În public, cardinalul poartă roşu, numai roşu, dar ţesăturile au variate grosimi, modele, nuanţe de pigment şi vopsea, dar toate de cea mai bună calitate, cele mai bune culori roşii care pot fi cumpărate.

Au existat zile când, fălindu-se, obişnuia să zică: „Hai, Master Cromwell, preţuieşte-mă la metru! „

Iar el zicea „Dă-mi voie să văd”, şi se învârtea încet în jurul cardinalului; spunând „Îmi daţi voie? „, pipăia mâneca priceput, cu degetul mare şi cel arătător. Dându-se înapoi, îl măsura din priviri, ca să-i estimeze talia – an după an, cardinalul se măreşte – şi apoi spunea o cifră. Cardinalul bătea din palme, încântat. „Să-i lăsăm pe invidioşi să ne privească! Hai, hai, hai! „ şi procesiunea lui se forma: crucile de argint, gărzile cu halebarde poleite – cardinalul nu mergea nicăieri, în public, fără o procesiune.

Aşa că zi după zi, la dorinţa lui şi ca să-l amuze, punea un preţ pe stăpânul lui. Acum, regele trimisese o armată de slujbaşi să facă asta. Însă el ar vrea să le smulgă tocurile şi să scrie în registrele lor: „Thomas Wolsey este un om de nepreţuit. „

— Aşadar, Thomas, rosteşte cardinalul, bătându-l uşor cu palma. Tot ce am vine de la rege. Regele mi-a dat şi, dacă pofteşte să ia York Place cu tot ce are în el, sunt sigur că avem şi alte case, şi alt acoperiş deasupra capului. Aici nu e Putney, să ştii. Cardinalul îl prinde de braţ. Aşa că îţi interzic să loveşti pe cineva. Se preface că îi apasă braţele de corp, într-o constrângere glumeaţă. Degetele cardinalului tremură.

Trezorierul Gascoigne intră şi spune:

— Am auzit că Sfinţia Voastră va merge direct la Turn[5].

— Serios? întreabă Thomas. De unde ai auzit asta?

— Sir William Gascoigne, rosteşte cardinalul, măsurând numele, ce anume crezi că am făcut pentru ca regele să dorească să mă arunce în temniţă?

---

[5] Este vorba de Turnul Londrei, loc care a avut, printre altele, şi rolul de închisoare (n. tr.).

— Este obiceiul tău, îi zice el lui Gascoigne, să răspândeşti orice poveste auzi. Asta este toată consolarea pe care o poţi oferi – să intri aici cu zvonuri răuvoitoare? Nimeni nu merge la Turn. Mergem – şi toţi servitorii aşteaptă, ţinându-şi răsuflarea, în timp ce el improvizează – la Esher. Iar treaba ta – nu se poate stăpâni să nu-l împungă uşor pe Gascoigne în piept – este să stai cu ochii pe toţi străinii ăştia şi să ai grijă ca tot ce este luat de aici să ajungă acolo unde trebuie şi nimic să nu dispară pe drum, fiindcă, dacă se întâmplă una ca asta, tu o să fii cel care o să bată la porţile Turnului, ca să te primească şi să scapi de mine.

Tot felul de zgomote: mai ales din fundul încăperii, un soi de chiote înfundate. Este greu de înlăturat sentimentul că aceasta este o piesă, şi cardinalul participă la ea: cardinalul şi servitorii lui. Iar asta este o tragedie.

Cavendish îl trage de mânecă, neliniştit, transpirat.

— Dar, Master Cromwell, casa de la Esher e goală, nu avem un blid, nu avem un cuţit, nu avem nimic, unde o să doarmă lordul cardinal? Nu cred că vreun pat a fost aerisit, nu avem aşternuturi, nu avem lemne de foc, nici... Şi cum o să ajungem acolo?

— Sir William, îi spune cardinalul lui Gascoigne, nu te supăra pe Master Cromwell, care este, în această împrejurare, cam necioplit, dar pune la suflet ce se spune. Întrucât tot ce am vine de la rege, totul trebuie să fie dat înapoi în bună regulă.

Se întoarce, cu buzele tremurând. În afară de momentul când îi necăjise ieri pe duci, nu mai zâmbise de o lună.

— Tom, spune el, mi-am petrecut ani întregi învăţându-te să nu vorbeşti aşa.

Cavendish intervine:

— Încă nu au confiscat barca stăpânului. Nici caii.

— Nu? El pune o mână pe umărul lui Cavendish. Vom merge în susul râului, câţi începem în barcă. Caii ne pot aştepta la... la Putney, de fapt, apoi vom... vom împrumuta diverse lucruri. Haide, George Cavendish, pune-ţi mintea la contribuţie. Am făcut lucruri mult mai dificile în ultimii ani decât să mutăm toată gospodăria la Esher.

Este oare adevărat? Nu l-a băgat niciodată prea mult de seamă pe Cavendish, un bărbat cam sensibil, care vorbeşte prea mult despre şervetele de masă. Dar încearcă să găsească un mod să îl mobilizeze puţin, şi cel mai bun mod este să sugereze că sunt camarazi într-o veche campanie militară.

— Da, răspunde Cavendish, o să pregătim barca.

Bine, spune el, şi cardinalul întreabă: Putney?, şi încearcă să râdă. Continuă: ei bine, Thomas, i-ai zis-o lui Gascoigne, chiar i-ai zis-o; are omul ăsta ceva ce nu mi-a plăcut niciodată, iar el întreabă: atunci de ce l-ai mai ţinut?, şi cardinalul răspunde: ei bine, s-a întâmplat, iar apoi repetă: Putney, deci?

— Indiferent ce ne aşteaptă la capătul călătoriei, spune el, să nu uităm că în urmă cu nouă ani, pentru întâlnirea a doi regi, Sfinţia Voastră a înălţat un oraş de aur în nişte câmpuri mocirloase din Picardy. De atunci, Sfinţia Voastră a devenit mai înţelept şi a crescut în ochii regelui.

Vorbeşte să audă toată lumea; şi se gândeşte că acea ocazie era una de pace, teoretic, în timp ce această ocazie nu ştim ce este, este prima zi a unei campanii lungi sau scurte; ar fi bine să mâncăm acum pe săturate şi să sperăm că o să ne ajungă proviziile.

— Cred că o să reuşim să găsim nişte vătraie şi ceaune, şi ce mai crede George Cavendish că ne este necesar. Când îmi amintesc că Sfinţia Voastră a

aprovizionat marile armate ale regelui când au plecat la luptă în Franţa...

— Da, spune cardinalul, cu toţii cunoaştem părerea ta despre campaniile noastre, Thomas.

Cavendish intervine:

— Poftim?

Iar cardinalul continuă:

— George, nu-ţi aminteşti ce a spus omul meu, Cromwell, în Camera Comunelor, sunt cinci ani de-atunci, când am cerut subsidii pentru un nou război?

— Dar a vorbit împotriva Sfinţiei Voastre!

Gascoigne – care se agaţă cu încăpăţânare de această discuţie – intervine:

— Atunci nu ţi-ai făcut un serviciu, master, vorbind împotriva regelui şi a lordului cardinal, fiindcă îmi amintesc discursul şi te asigur că şi alţii la fel, şi nu ţi-ai câştigat nici un fel de favoruri atunci, Cromwell.

El ridică din umeri.

— Nici nu am vrut să-mi câştig favoruri. Nu suntem toţi ca tine, Gascoigne. Am vrut ca toţi cei de acolo să tragă nişte învăţăminte de data trecută. Să îi fac să-şi amintească de trecut.

— Ai spus că vom pierde.

— Am spus că vom ajunge la faliment. Dar îţi spun eu, toate războaiele noastre s-ar fi sfârşit mult mai rău dacă nu ar fi fost lordul cardinal să le aprovizioneze.

— În anul 1523... începe Gascoigne.

— Trebuie să ne certăm acum pe tema asta? intervine cardinalul.

— ... ducele de Suffolk se afla la numai cincizeci de mile de Paris.

— Da, ripostează el, şi ştii tu ce înseamnă cincizeci de mile pentru un pedestraş înfometat iarna, când doarme pe pământul ud şi se trezeşte îngheţat bocnă? Ştii tu ce

înseamnă cincizeci de mile pentru un convoi, când căruţele se împotmolesc până la osie în noroi? Cât despre victoriile din 1513 – Dumnezeu să ne aibă în pază!

— Tournai! Thérouanne! strigă Gascoigne. Nu aţi văzut ce s-a întâmplat? Au fost cucerite două oraşe franceze! Iar regele a fost atât de viteaz pe câmpul de luptă!

Dacă am fi acum pe câmpul de luptă, gândeşte, te-aş scuipa în faţă.

— Dacă îţi place regele atât de mult, du-te şi slujeşte-l! Sau deja o faci?

Cardinalul îşi drege discret glasul.

— Toţi o facem, spune Cavendish, iar cardinalul adaugă:

— Thomas, suntem creaţiile mâinilor lui.

*

Când coboară spre ambarcaţiunea cardinalului, flamurile lui flutură în vânt: trandafirul dinastiei Tudor, stăncuţele de Cornwell. Cu ochii mari, Cavendish spune:

— Ia te uită câte bărci plutesc în sus şi-n jos.

Pentru o clipă, se gândeşte că londonezii au ieşit să-i ureze drum bun. Însă când se suie în barcă, se aud huiduieli dinspre celelalte bărci; spectatorii se înghesuie pe maluri şi, deşi oamenii cardinalului îi ţin în frâu, intenţiile lor sunt destul de vădite. Când vâslele încep să împingă barca în amonte, nu în aval, spre Turn, se aud mormăieli nemulţumite şi strigăte ameninţătoare.

Atunci, prăbuşindu-se în jilţul său, cardinalul îşi pierde stăpânirea de sine şi începe să vorbească, şi vorbeşte, vorbeşte, vorbeşte, tot drumul până la Putney.

— Mă urăsc atât de mult? Ce am făcut, doar le-am încurajat negoţul şi le-am arătat bunăvoinţă. Am semănat ură? Nu. Nu am persecutat pe nimeni. Am căutat soluţii în

toţi anii când de-abia se găsea grâu. Când ucenicii s-au răsculat, l-am implorat pe rege în genunchi şi cu lacrimi în ochi să-i cruţe pe făptaşi, în vreme ce ei stăteau cu ştreangul la gât aşteptând să fie spânzuraţi.

— Mulţimea, spune Cavendish, este mereu dornică de schimbare. Niciodată nu pot să vadă un om important instalat în funcţie, că trebuie să-l dea jos – doar pentru noutate.

— Cincisprezece ani cancelar. Douăzeci de ani în slujba regelui. A tatălui său înainte de asta. Nu m-am precupeţit nicicând... m-am trezit devreme, am vegheat până târziu...

— Iată, vedeţi ce înseamnă să slujeşti un prinţ! exclamă Cavendish. Trebuie să ţinem seama de temperamentul lui schimbător.

— Prinţii nu sunt obligaţi să arate consecvenţă, spune el.

Gândeşte: s-ar putea să uit de mine, să mă aplec şi să te împing peste bord.

Cardinalul nu a uitat de sine, departe de asta; priveşte în trecut, cu douăzeci de ani în urmă, la ascensiunea tânărului rege.

— Pune-l la treabă, ziceau unii. Dar eu am spus nu, este tânăr. Lăsaţi-l să vâneze, să ia parte la turnire şi să-şi antreneze şoimii...

— Să cânte la instrumente, intervine Cavendish. Tot timpul zdrăngăne la ceva. Şi cântă din gură...

— Îl faci să pară un Nero.

— Nero? Cavendish tresare. N-am zis niciodată una ca asta.

— Cel mai blând şi mai înţelept prinţ al creştinătăţii, rosteşte cardinalul. Nu vreau să aud nici un cuvânt împotriva lui din partea cuiva.

— Nici nu o să auziţi, zice el.

— Dar ce n-aş face pentru el! Să traversez Canalul, la fel de simplu ca un om care păşeşte peste un şiroi de pişat din drum. Cardinalul clatină din cap. Treaz sau dormind, călare sau la rugăciune... douăzeci de ani...

— Asta are ceva de-a face cu englezii? întreabă candid Cavendish.

Încă se gândeşte la vacarmul din momentul îmbarcării lor; chiar şi acum, oamenii aleargă pe maluri, fluierându-i şi făcându-le semne obscene.

— Spune-ne, Master Cromwell, dumneata ai fost în străinătate. Sunt o naţie din cale-afară de nerecunoscătoare? Mie mi se pare că le place schimbarea de dragul schimbării.

— Nu cred că e vorba de englezi. Cred că sunt doar oameni. Tot timpul speră că există ceva mai bun.

— Dar ce capătă din schimbarea asta? insistă Cavendish. Un dulău sătul de carne este înlocuit de un câine mai înfometat, care va muşca mai adânc. La o parte cu omul îndestulat cu onoruri, să vină cel slab şi înfometat.

Închide ochii. Râul curge sub ei, figuri neclare într-o alegorie a Sorţii. În mijloc se află Măreţia Decăzută; Cavendish, sprijinit de-a dreapta precum un Sfătuitor Virtuos, murmură sfaturi inutile şi tardive, spre care patricianul îşi apleacă îndurerat capul; el, asemenea Satanei, este aşezat în stânga, şi mâna mare a cardinalului, împodobită cu granate şi turmaline, îi strânge dureros braţul. George ar ajunge cu siguranţă în râu, numai că tot ceea ce spune, în ciuda platitudinilor, are un sens sumbru. Şi pentru ce? Stephen Gardiner, îşi zice. Poate că nu este cuviincios să-l numeşti pe cardinal un dulău îngrăşat, dar Stephen este cu siguranţă slab şi înfometat şi a fost ridicat de rege la rangul de secretar particular al său. Nu este ceva neobişnuit ca oamenii cardinalului să fie mutaţi în felul acesta, după educarea

atentă la şcoala Wolsey de îndemânare şi de ascultare; totuşi, asta îl face pe Stephen omul care – dacă îşi îndeplineşte îndatoririle aşa cum trebuie – poate fi mai aproape de rege decât oricine, cu excepţia, poate, a gentilomului care îl însoţeşte la closet şi îi înmânează pânza de şters. Eu nu m-aş supăra prea tare, gândeşte, dacă Stephen ar obţine slujba asta.

Cardinalul îşi închide ochii. Lacrimile i se strecoară pe sub pleoape.

— Adevăr este, zice Cavendish, că soarta e schimbătoare, nestatornică şi nesigură...

Tot ce trebuie este să facă o mişcare rapidă, de strangulare, în vreme ce cardinalul stă cu ochii închişi. Cavendish, ducându-şi mâna la gât, înţelege. Apoi se uită unul la celălalt ruşinaţi. Unul dintre ei a spus prea multe; unul dintre ei a simţit prea multe. Nu este uşor de ştiut unde este punctul de cumpănă. Ochii lui cercetează malurile Tamisei. Cardinalul plânge încă şi îl strânge de mână.

În vreme ce merg în susul râului, malurile nu mai sunt ameninţătoare. Asta nu pentru că în Putney englezii sunt mai puţin schimbători. Ci pentru că încă nu au prins de veste.

Caii aşteaptă. Cardinalul, în calitatea sa de om al bisericii, a călărit întotdeauna un catâr mare şi puternic; dar, vânând cu regii timp de douăzeci de ani, grajdurile sale sunt invidiate de orice nobil. Iată animalul, mişcând din urechile lungi, învelit cu valtrapul purpuriu, şi, cu el, Master Sexton, măscăriciul cardinalului.

— Ce Dumnezeu caută aici? întreabă Cavendish.

Sexton înaintează şi şopteşte ceva la urechea cardinalului; acesta râde.

— Foarte bună, Patch. Acum, ajută-mă să încalec, băiete.

Dar Patch – Master Sexton – nu este la înălţimea îndatoririi. Cardinalul pare slăbit; pare să simtă greutatea propriei cărni pe oase. El, Cromwell, se dă jos din şa şi face semn din cap către trei servitori mai vânjoşi.

— Master Patch, ţine capul lui Christopher.

Când Patch se preface că nu ştie că Christopher este catârul şi prinde în strânsoarea braţului capul bărbatului de lângă el, el zice: oh, pentru numele lui Dumnezeu, Sexton, dă-te la o parte, altminteri te îndes într-un sac şi te arunc în râu.

Omul căruia mai că-i fusese smuls capul se ridică şi îşi freacă gâtul; zice: mulţumesc, Master Cromwell, şi se duce şontâcăind să apuce căpăstrul. El, Cromwell şi ceilalţi doi îl aburcă pe cardinal în şa. Cardinalul pare ruşinat.

— Mulţumesc, Tom. Râde nesigur. Asta trebuia să faci, Patch.

Sunt gata să pornească. Cavendish îşi ridică privirea.

— Sfinţii să ne aibă în pază!

Un călăreţ solitar vine în galop de pe deal.

— Ne arestează!

— Un singur om?

— E din avangardă, zice Cavendish, însă el replică: Putney e un ţinut violent, dar nu este nevoie să fie trimişi cercetaşi.

Apoi cineva strigă:

— E Harry Norris.

Harry se aruncă din şa. Indiferent de ce-o fi venit, l-a făcut să umple calul de spume. Harry Norris este unul dintre cei mai apropiaţi prieteni ai regelui; mai precis, este

Groom of the Stool[6], omul care înmânează şervetul de şters la fund.

Wolsey îşi dă seama imediat că regele nu l-ar fi trimis pe Norris să-l aresteze.

— Hai, Sir Harry, trage-ţi sufletul. Ce poate fi atât de grabnic?

Norris începe: iertare, stăpâne, lord cardinal, îşi scoate pălăria cu pene, îşi şterge faţa cu braţul şi zâmbeşte cât se poate de fermecător. I se adresează cu bunăvoinţă cardinalului: regele i-a ordonat să se ducă după Sfinţia Sa şi să-l ajungă din urmă, să-l liniştească şi să-i dea acest inel, pe care îl cunoaşte prea bine – un inel pe care i-l întinde acum în palma înmănuşată.

Cardinalul coboară greoi de pe catâr şi cade la pământ. Ia inelul şi-l apasă de buze. Se roagă. Se roagă, îi mulţumeşte lui Norris, îi aduce binecuvântări suveranului său.

— Nu am nimic să-i trimit. Nimic de valoare să trimit regelui.

Se uită în jur, de parcă ochii ar putea să-i cadă pe ceva demn de a fi trimis; un copac? Norris încearcă să-l facă să se ridice în picioare, dar sfârşeşte prin a îngenunchea alături de el, îngenunchind – acest om încântător şi curat – în noroiul din Putney. Mesajul pe care îl transmite cardinalului este că regele numai *se arată* nemulţumit, dar *nu este* nemulţumit cu adevărat; ştie că Sfinţia Sa are duşmani; dar el, Henricus Rex, nu se numără printre ei; că această demonstraţie de forţă este numai ca să le dea satisfacţie acelor duşmani; că poate să-l recompenseze pe cardinal îndoit pentru ce i s-a luat.

Cardinalul începe să plângă. Se porneşte ploaia şi vântul le izbeşte picăturile în faţă. Cardinalul vorbeşte

[6] Servitor medieval din Anglia, care, printre alte îndatoriri, o avea şi pe aceea de a-l asista pe monarh în camera de baie (n. tr.).

rapid cu Norris, cu glas scăzut, apoi ia un lanţ din jurul gâtului şi încearcă să-l treacă la gâtul lui Norris, dar acesta se agaţă în închizătoarea pelerinei de călătorie şi câţiva oameni se reped să-l ajute, dar nu reuşesc, iar Norris se ridică şi începe să se scuture cu o mână înmănuşată, în timp ce în cealaltă ţine lanţul.

— Poartă-l, îl imploră cardinalul, şi când o să te uiţi la el gândeşte-te la mine şi pomeneşte-i regelui de mine.

Cavendish se apropie.

— Relicvariul lui! George este supărat. Să se despartă de aşa ceva! Este o bucată din adevărata cruce!

— O să-i facem rost de alta. Cunosc pe cineva din Pisa care dă zece pe cinci florini şi o duzină cu banii pe loc. Apoi capeţi un certificat cu amprenta degetului mare al Sfântului Petru, ca să arăţi că e originală.

— Ce ruşine! exclamă Cavendish şi îşi întoarce calul.

Acum şi Norris se dă la o parte, căci şi-a transmis mesajul, şi ei încearcă să-l urce din nou pe cardinal pe catâr. De data asta, patru bărbaţi zdraveni se apropie, de parcă ar fi fost ceva obişnuit. Piesa s-a transformat într-un soi de interludiu comic; de aceea, îşi zice, se află Patch aici. Se apropie călare şi întreabă, privind în jos din şa.

— Norris, putem avea toate astea în scris?

Norris zâmbeşte şi spune:

— Nu prea cred, Master Cromwell. Ăsta a fost un mesaj confidenţial către lordul cardinal. Cuvintele stăpânului meu au fost menite numai pentru urechile lui.

— Şi ce-i cu recompensa asta de care vorbeai?

Norris râde – cum face mereu, pentru a înlătura ostilitatea – şi şopteşte:

— Cred că a fost o figură de stil.

— Şi eu cred asta.

Să dubleze averea cardinalului? Nu din veniturile lui Henric.

— Daţi-ne înapoi ce ne-a fost luat. Nu vrem îndoit.

Mâna lui Norris se duce spre lanţul atârnat acum de gâtul lui.

— Dar totul provine de la rege. Nu puteţi considera asta furt.

— Nu am spus că-i furt.

Norris dă din cap gânditor.

— Nu ai făcut-o.

— Nu ar fi trebuit să-i ia veşmintele. Îi aparţin stăpânului meu, ca om al bisericii. Ce o să urmeze? Veniturile bisericeşti?

— Esher – într-acolo vă îndreptaţi, nu-i aşa? – este, desigur, una dintre casele pe care lordul cardinal le deţine în calitatea lui de cardinal de Winchester.

— Şi?

— Va rămâne un răstimp deţinătorul proprietăţii şi al titlului, dar... să zicem... asta este la latitudinea regelui? Ştii că lordul cardinal este inculpat conform Statutelor de praemunire[7], pentru susţinerea unei jurisdicţii străine.

— Nu mă învăţa tu pe mine legea.

Norris îşi înclină capul.

El se gândeşte: din primăvara trecută, de când lucrurile au început să meargă prost, ar fi trebuit să-l conving pe lordul cardinal să mă lase să mă ocup de veniturile lui, să pun deoparte nişte bani în străinătate, de unde nu puteau fi confiscaţi. Dar nu a vrut să recunoască faptul că ceva mergea prost. De ce l-am lăsat să stea atât de liniştit?

Mâna lui Norris este pe frâiele calului.

---

[7] Statutele de praemunire din 1353, 1365 şi 1393 erau documente care stipulau că apelul la o jurisdicţie străină, în special a papei, în chestiuni în care trebuia să decidă coroana engleză era o infracţiune (n. tr.).

— Am fost întotdeauna un om care l-a admirat pe stăpânul dumitale, zice el, şi sper că în aceste vremuri de restrişte o să-şi amintească asta.

— Parcă nu erau vremuri de restrişte. Aşa ai spus.

Ce simplu ar fi dacă i s-ar permite să-l apuce pe Norris şi să scoată de la el nişte răspunsuri clare. Dar nu este simplu – asta este ceea ce lumea şi cardinalul conspiră să-l înveţe.

Iisuse, la vârsta mea ar trebui să ştiu mai bine. Nu izbuteşti dacă eşti original. Nu izbuteşti dacă eşti inteligent. Nu izbuteşti dacă eşti puternic. Reuşeşti dacă eşti un escroc dibaci; cumva, are impresia că aşa este Norris şi se simte cuprins de o repulsie iraţională, pe care încearcă să o alunge, pentru că preferă ca repulsiile lui să fie raţionale, dar, la urma urmelor, aceste împrejurări sunt extreme – cardinalul în noroi, zbaterea umilitoare de a-l urca din nou în şa, vorbăria neîncetată din barcă şi, mai rău, vorbăria neîncetată din genunchi, pe măsură ce Wolsey se descătuşează, într-o uriaşă destrămare de fire purpurii, care te-ar putea conduce printr-un labirint purpuriu, în inima căruia se află un monstru muribund.

— Master Cromwell? zice Norris.

Nu poate spune ce gândeşte; aşa că îşi coboară privirea spre Norris, cu expresia îmblânzită, şi rosteşte:

— Mulţumesc chiar şi pentru mângâierea asta.

— Adăpostiţi-l pe lordul cardinal de ploaie. O să-i spun regelui cum l-am găsit.

— Spune-i cum aţi îngenuncheat amândoi în noroi. S-ar putea să îl amuze.

— Da. Norris pare trist. Nu ştii niciodată ce îl amuză.

În acea clipă, Patch începe să urle. Cardinalul, tot căutând ceva să dăruiască, se pare că l-a făcut cadou regelui. De multe ori a zis că Patch valorează o mie de lire. Urmează să plece cu Norris chiar atunci; şi cu ei vor merge

încă patru oameni ai cardinalului, ca să-l facă să se supună dorinţei acestuia. Se zbate. Muşcă. Dă şuturi şi pumni împrejur. Până când e azvârlit pe un catâr de pe care s-a dat jos calabalâcul; atunci începe să plângă cu sughiţuri, zguduindu-se, bălăngănind prosteşte din picioare, cu haina ruptă şi cu pana de la pălărie rămasă doar un ciot.

— Dar, Patch, prietene, rosteşte cardinalul. O să mă vezi deseori, imediat ce eu şi regele o să ne înţelegem. Dragul meu Patch, o să-ţi scriu o scrisoare, o scrisoare numai pentru tine. O să o scriu chiar diseară, promite el, şi o să-mi pun sigiliul pe ea. Regele o să te iubească; are cel mai bun suflet din întreaga creştinătate.

Patch urlă ascuţit, pe o singură tonalitate, ca un om prins de turci şi tras în ţeapă.

Uite, îi spune el lui Cavendish, n-a fost doar un măscărici nebun. N-ar fi trebuit să atragă atenţia asupra lui, nu-i aşa?

Esher: cardinalul coboară din şa în umbra turnului principal al bătrânului episcop Wayneflete, înconjurat de foişoare octogonale. Poarta este încastrată într-un zid de apărare pe care se găseşte o pasarelă. La prima vedere pare destul de impresionant, dar întreaga construcţie este din cărămidă, ornamentată şi destul de înzorzonată.

— Nici nu ar putea fi fortificat, spune el.

Cavendish rămâne tăcut.

— George, este de presupus că tu trebuie să zici: „Dar nici nu ar fi nevoie vreodată. „

Cardinalul nu mai folosise castelul acesta de când construise Hampton Court. Trimiseseră vorbă dinainte, dar oare se făcuse ceva? Ajutaţi-l pe stăpân să se simtă comod, cere, şi se duce direct la bucătărie. La Hampton Court, în bucătării curge apă curentă; aici, nimic nu curge,

în afară de nasul bucătăreselor. Cavendish are dreptate. De fapt, este mai rău decât îşi închipuie. Cămările sunt sărăcăcioase şi proviziile pe care le conţin arată proasta întreţinere şi jaful făcut. Făina are gărgăriţe. Pe tablele pentru aluat sunt presărate excremente de şoarece. Se apropie Sfântul Martin şi nici măcar nu s-au gândit să săreze carnea. *Batterie de cuisine* este o bătaie de joc, oalele sunt pline de mucegai. Lângă vatră stau mai mulţi băieţi şi, după ce li se pun ceva bani în mână, sunt convinşi să frece şi să cureţe. Copiii sunt atraşi de noutate şi, se pare, ideea de a face curăţenie este o noutate pentru ei.

Stăpânul, zice, trebuie să mănânce şi să bea *acum;* şi trebuie să mănânce şi să bea pentru... cât timp, nu ştim. Bucătăria asta trebuie pusă în bună ordine pentru iarna care vine. Găseşte pe cineva care ştie să scrie şi dictează ordinele. Ochii îi sunt aţintiţi asupra responsabilului cu bucătăria. Pe degetele de la mâna stângă numără însărcinările: faci asta, apoi asta, după care asta. Cu dreapta, sparge ouă într-un castron, pe fiecare cu o lovitură puternică, priceputâ şi, între degete, albuşul se desprinde, încet şi cleios, de gălbenuş.

— Cât de vechi este oul ăsta? Schimbă-ţi furnizorul. Vreau nucşoară. Nucşoară? Şofran?

Se uită la el de parcă vorbeşte chinezeşte. Urletul lui Patch îi zgârie încă auzul. Îngeri prăfuiţi îl privesc în timp ce se îndreaptă cu paşi apăsaţi spre vestibul.

Se face târziu până reuşesc să-l pună pe cardinal într-un soi de pat care să-şi merite numele. Unde este intendentul casei? Unde este controlorul? Deja a ajuns să creadă că el şi Cavendish sunt singurii supravieţuitori ai unei campanii. Rămâne treaz alături de Cavendish – nu că ar exista paturi, dacă ar vrea să se culce – gândindu-se de ce au nevoie ca să-i ofere cardinalului un confort rezonabil.

Le trebuie farfurii, dacă nu, stăpânul o să mănânce din vase de cositor ciobite, au nevoie de aşternuturi, de feţe de masă, de lemne de foc.

— O să trimit nişte oameni, spune el, ca să pună la punct bucătăria. Nişte italieni. Vor fi cam violenţi la început, dar după trei săptămâni lucrurile au să meargă.

Trei săptămâni? Vrea să-i pună pe copiii aceia să cureţe alămurile.

— Putem face rost de lămâi? întreabă, în vreme ce Cavendish zice:

— Şi cine o să fie acum cancelar?

Mă întreb, gândeşte el, oare sunt şobolani pe aici?

Cavendish continuă:

— Îl recheamă pe Sfinţia Sa de Canterbury?

Să-l recheme – după cincisprezece ani de când cardinalul l-a gonit din funcţie?

— Nu, Warham e prea bătrân.

Şi prea încăpăţânat, şi deloc serviabil cu dorinţele regelui.

— Şi nici ducele de Suffolk.

Căci, după părerea lui, Charles Brandon nu e mai deştept decât Christopher catârul, deşi se pricepe mai bine la lupte şi la modă, şi, în general, la a se împăuna.

— ... nu Suffolk, fiindcă ducele de Norfolk nu o să-l accepte.

— Şi invers. Cavendish dă aprobator din cap. Episcopul Tunstall?

— Nu. Thomas Morus.

— Cum, un laic şi un membru al Camerei Comunelor? Şi care se opune atât de mult chestiunii privind mariajul regelui.

El confirmă dând din cap, da, da, va fi Morus. Este ştiut faptul că regele îşi vinde conştiinţa celui care dă mai mult. Poate că speră să fie salvat de sine însuşi.

— Dacă regele îi propune – şi îmi dau seama că ar putea face gestul ăsta –, în mod sigur Thomas Morus nu o să accepte.

— O va face.

— Punem pariu? întreabă Cavendish.

Cad de acord asupra termenilor pariului şi îşi dau mâna. Asta le distrage atenţia de la probleme mai stringente – a şobolanilor şi a frigului; a întrebării cum pot să îi înghesuie pe toţi servitorii cardinalului, rămaşi la Westminster, în spaţiul mult mai mic de la Esher. Personalul cardinalului, dacă îi includem şi pe cei din locuinţele principale, şi sunt număraţi de la preoţi, funcţionari ai legii, până la măturători şi spălătorese, este de circa şase sute de suflete. Se aşteaptă ca trei sute să îi urmeze imediat.

— După cum stau lucrurile, va trebui să reducem personalul, spune Cavendish. Dar nu avem bani pentru simbrii.

— Voi fi blestemat dacă pleacă fără plată, zice, iar Cavendish îi dă replica:

— Cred că eşti oricum, după ce ai spus despre relicvă.

El prinde privirea lui Cavendish şi amândoi încep să râdă. Măcar au ceva ce merită băut. Pivniţele sunt pline, ceea ce este un noroc, zice Cavendish, căci vom avea nevoie de ceva băutură în următoarele săptămâni.

— Ce crezi că *a vrut* să zică Norris? întreabă George. Cum poate regele să fie aşa, cu fundul în două luntrii? Cum poate fi alungat lordul cardinal, dacă regele nu vrea să o facă? Cum poate să le facă pe plac duşmanilor stăpânului meu? Nu este regele stăpânul, deasupra tuturor duşmanilor?

— Aşa s-ar crede.

— Sau este *ea*? Asta trebuie să fie. Este înspăimântat de ea, să ştii. Este o vrăjitoare.

El zice: nu fi copil. George replică: ba este vrăjitoare – ducele de Norfolk spune că este, iar el este unchiul ei, aşa că ştie mai bine.

Este ora două, apoi trei. Uneori ai un sentiment de uşurare să ştii că nu trebuie să te duci la culcare fiindcă nu există nici un pat. Nu trebuie să se gândească să meargă acasă; nu mai există o casă la care să se întoarcă, nu mai are familie. Preferă să fie aici, să bea cu Cavendish, cuibărit într-un colţ din uriaşa cameră de la Esher, înfrigurat şi ostenit, şi înspăimântat de viitor, decât să se gândească la familia lui şi la ce a pierdut.

— Mâine, spune, o să-mi aduc oamenii de la Londra şi o să încercăm să ne dăm seama ce bunuri mai are stăpânul – ceea ce nu va fi uşor, căci toate documentele au fost confiscate. Cei care au datorii către el nu se vor simţi obligaţi să-şi plătească datoriile când vor afla ce s-a întâmplat. Însă regele Franţei îi dă o alocaţie şi, dacă îmi aduc eu bine aminte, au existat întotdeauna restanţe... Poate că o să fie de acord să trimită un sac cu aur, în aşteptarea întoarcerii stăpânului în graţiile regelui. Iar tu... ai putea să te apuci de jafuri la drumul mare.

Cavendish are faţa suptă şi ochii înfundaţi în orbite când se ridică în şaua unui cal odihnit, la prima geană a zorilor.

— Cere să ţi se înapoieze nişte favoruri. Nu cred că există în regat vreun gentilom care să nu-i datoreze ceva lordului cardinal.

Este sfârşit de octombrie şi soarele se vede ca un bănuţ de-abia aruncat peste orizont.

— Fă-l să-şi păstreze buna-dispoziţie, îi cere Cavendish. Fă-l să vorbească. Fă-l să vorbească despre ce a zis Harry Norris...

— Hai, du-te. Dacă dai de cărbunii pe care a fost prăjit Sfântul Lawrence, să ştii că ne-ar fi de mare folos aici.

— Oh, încetează, îl imploră Cavendish.

S-a schimbat mult de ieri şi poate să glumească despre sfinţii martiri. Dar a băut prea mult noaptea trecută şi îl doare capul dacă râde. Dar şi să nu râzi este dureros. George îşi pleacă în pământ capul, calul se agită sub el, şi ochii lui sunt plini de nedumerire.

— Cum s-a ajuns la asta? întreabă. Lordul cardinal să îngenuncheze în noroi. Cum s-a putut întâmpla? Cum Dumnezeu s-a putut?

El zice:

— Şofran. Stafide. Mere. Şi pisici, adu pisici, unele uriaşe, înfometate. Nu ştiu, George, de unde vin pisicile? Stai! Crezi că putem face rost de potârnichi?

Dacă putem face rost de potârnichi, putem felia carnea şi s-o fierbem înăbuşit chiar la masă. Orice putem face în felul ăsta, o să facem; astfel, dacă reuşim, stăpânul nu va fi otrăvit.

II
O istorie ocultă a Britaniei
1521–1529

Odinioară, în vremuri imemoriale, trăia un rege al Greciei care avea treizeci şi trei de fiice. Fiecare dintre acestea s-a revoltat şi şi-a ucis soţul. Uluit cum de crescuse asemenea rebele, dar nedorind să ucidă carne din carnea lui şi sânge din sângele lui, princiarul tată le-a exilat şi le-a lăsat în voia mării, într-o corabie fără cârmă.

Corabia avea provizii pentru şase luni. La sfârşitul acestei perioade, vânturile şi mareea au purtat-o la capătul lumii cunoscute. Au debarcat pe o insulă

înconjurată de ceţuri. Cum nu avea nici un nume, cea mai vârstnică dintre ucigaşe i l-a dat pe-al ei: Albina.

Când au ajuns la mal, erau înfometate şi avide de carne de bărbat. Însă nu era nici urmă de aşa ceva. Insula era sălaş numai pentru demoni.

Cele treizeci şi trei de prinţese s-au împerecheat cu demonii şi au dat naştere unei rase de giganţi, care la rândul lor s-au împerecheat cu mamele lor şi au zămislit urmaşi, şi aceşti giganţi s-au răspândit pe întregul teritoriu al Britaniei. Nu existau preoţi, biserici sau legi. Nu exista nici vreo modalitate de a măsura timpul.

După opt secole de domnie, au fost cuceriţi de troianul Brutus. Strănepot al lui Eneas, Brutus se născuse în Italia. Maică-sa murise la naştere, iar pe tatăl lui îl omorâse accidental cu o săgeată. Brutus fugise de acasă şi devenise conducătorul unei bande de foşti sclavi din Troia. Împreună, porniseră pe mare într-o călătorie în nord, dar capriciile vântului şi ale valurilor îi duseseră pe coasta Albinei, aşa cum se întâmplase şi cu surorile în trecut. Ajunşi pe mal, fuseseră nevoiţi să se lupte cu giganţii conduşi de Gogmagog. Giganţii au fost înfrânţi şi conducătorul lor, aruncat în mare.

Oricum ai privi, totul a început cu un măcel. Troianul Brutus şi urmaşii lui au domnit până la venirea romanilor. Înainte vreme, Londra se numise Oraşul lui Lud şi Noua Troia. Deci, am fost troieni.

Unii spun că dinastia Tudor transcende această istorie, demonică şi sângeroasă cum a fost – că sunt descendenţii lui Brutus prin linia lui Constantin, fiul Sfintei Elena, care era britan. Arthur, marele rege al Britaniei, era nepotul lui Constantin. A fost însurat cu trei femei, toate pe nume Guinevere, şi mormântul lui este la Glastonbury, însă trebuie să înţelegeţi că nu este mort cu adevărat, ci doar aşteaptă ca vremea lui să vină din nou.

Urmaşul lui binecuvântat, prinţul Arthur al Angliei, s-a născut în anul 1486, fiind fiul cel mare al lui Henric, primul rege Tudor. Acest Arthur s-a însurat cu Caterina, prinţesă de Aragon, a murit la vârsta de cincisprezece ani şi a fost înmormântat în catedrala Worchester. Dacă ar fi în viaţă, ar fi rege al Angliei. Fratele său mai mic ar fi probabil arhiepiscop de Canterbury, şi nu – cel puţin aşa sperăm din toată inima – în urmărirea unei femei despre care cardinalul nu a auzit nimic de bine: o femeie căreia, cu câţiva ani înainte ca ducii să vină să-l prade, va trebui să-i acorde atenţie; a cărei istorie, înainte ca ruina să pună stăpânire pe el, va trebui s-o înţeleagă.

În spatele fiecărei istorii se află o altă istorie.

Doamna a apărut la curte cu ocazia Crăciunului, în 1521, dansând într-o rochie galbenă. Avea – cât oare? – vreo douăzeci de ani. Fiica unui diplomat, Thomas Boleyn, fusese crescută de mică la curtea din Burgundia, la Mechelen şi Bruxelles, şi mai recent la Paris, mutându-se cu suita reginei Claude prin încântătoarele castele de pe valea Loarei. Acum vorbeşte limba maternă cu un uşor accent, greu de localizat, împănându-şi limbajul cu cuvinte franţuzeşti, atunci când se preface că nu găseşte unul englezesc. La Shrovetide, dansează într-o feerie. Doamnele sunt costumate în Virtuţi, iar ea joacă rolul Perseverenţei. Dansează cu graţie, dar rapid, cu o expresie amuzată pe chip, cu un zâmbet dur, impersonal, de nu-mă-atinge. Curând, are pe urme o suită de gentilomi drăguţi, în care se află şi unul nu foarte drăguţ. Umblă zvonul că urmează să se mărite cu Harry Percy, moştenitorul contelui de Northumberland.

Cardinalul îl abordează pe tatăl ei.

— Sir Thomas Boleyn, zice el, discută cu fiica dumitale, altminteri o fac eu. Am adus-o din Franţa ca să se mărite în Irlanda, cu moştenitorul familiei Butler. De ce şovăie?

— Familia Butler..., începe Sir Thomas, dar cardinalul intervine:

— Da? Ce-i cu familia Butler? Orice problemă ai cu ei, o aranjez eu. Ce vreau eu să ştiu e: tu ai pus-o să facă asta? Să unelteasc㠄 pe la colţuri cu tânărul acela? Căci, Sir Thomas, dă-mi voie să fiu clar: nu accept una ca asta. Şi nici regele nu o să accepte. Trebuie să înceteze.

— Lunile astea nici nu prea am fost în Anglia. Sfinţia Voastră nu poate să creadă că fac parte din vreun plan.

— Nu? Ai fi surprins ce pot să cred. Asta e cea mai bună scuză pe care o ai? Că nu-ţi poţi stăpâni propriii copii?

Sir Thomas pare crispat şi îşi întinde mâinile. E pe punctul să spună că tinerii din ziua de azi... Dar cardinalul îl opreşte. Cardinalul bănuieşte – şi şi-a mărturisit aceste bănuieli – că tânăra nu este încântată de castelul Kilkenny şi de condiţiile austere, nici de genul de viaţă socială pe care o va avea acolo când, la ocazii speciale, va călători pe drumuri nepietruite spre Dublin.

— Cine e acela? întreabă Boleyn. Acolo, în colţ?

Cardinalul flutură din mână.

— Doar unul dintre consilierii mei juridici.

— Dă-l afară.

Cardinalul oftează.

— Îşi ia notiţe după această discuţie?

— Aşa faci, Thomas? strigă cardinalul. Dacă da, încetează imediat.

Pe jumătate dintre bărbaţi îi cheamă Thomas. După aceea, Boleyn nu va fi niciodată sigur dacă despre el era vorba.

— Uitaţi, milord, începe el, iar glasul îi adoptă tonalitatea diplomatului: este cinstit, un om de lume şi zâmbetul lui spune: hai, hai, Wolsey, şi tu eşti un om de lume. Sunt tineri. Face un gest menit să-i arate francheţea. I-a atras privirea băiatului. Este firesc. Va trebui să-i vorbesc. Ştie că nu poate merge mai departe. Îşi ştie locul.

— Bine, spune cardinalul, fiindcă ea este sub Percy. Mă refer, mai jos din punct de vedere dinastic, adaugă el. Nu vorbesc despre o tăvăleală în fân într-o noapte caldă.

— Nu o să accepte asta, la tânăr mă refer. I se cere să se însoare cu Mary Talbot, dar... şi Boleyn râde nepăsător... el nu vrea să se însoare cu Mary Talbot. Consideră că este liber să-şi aleagă nevasta.

— Să-şi aleagă...! Cardinalul se întrerupe. N-am mai auzit de una ca asta. Doar nu e vreun ţăran. Este cel care va trebui să păstreze nordul pentru noi, în curând, şi, dacă nu îşi înţelege locul în lume, atunci trebuie să-l înveţe sau să şi-l piardă. Aranjamentul făcut cu fiica lui Shrewsbury este potrivit pentru el şi este un aranjament făcut de mine şi acceptat de rege. Şi contele de Shrewsbury, te asigur, nu va accepta prosteala asta de motan îndrăgostit din partea unui tânăr care este promis fiicei lui.

— Problema este... Boleyn face o mică pauză diplomatică. Cred că este posibil ca Harry Percy şi fiica mea să fi mers puţin mai departe în această poveste.

— Cum? Vrei să spui că acum chiar vorbim despre o tăvăleală în fân şi o noapte caldă?

Din umbră, el priveşte; gândeşte că Boleyn este omul cu sânge-rece cel mai uns cu toate alifiile pe care l-a văzut vreodată.

— Din câte mi s-a spus, şi-au jurat credinţă unul altuia în faţa unui martor. Cum poate fi desfăcut acest lucru, mă întreb?

Cardinalul izbeşte cu pumnul în masă.

— Îţi spun eu cum. O să-l chem pe taică-su de la graniţă şi, dacă fiul rătăcitor îl sfidează, va fi dezmoştenit de nu se vede. Contele mai are şi alţi fii, şi încă mai vrednici. Şi dacă nu vrei ca nunta cu Butler să fie anulată, iar fiică-ta să zburătăcească nemăritată prin Sussex şi să te coste o avere casa şi masa ei pentru tot restul vieţii, vei uita de legăminte şi de martori – şi cine sunt aceşti martori? Îi cunosc eu pe martorii ăştia care nu se mai arată când trimiţi după ei. Deci, să nu mai aud. Legăminte. Martori. Contracte. Dumnezeule mare!

Boleyn încă zâmbeşte. Este un om echilibrat, zvelt. Dar are nevoie de tot efortul muşchilor săi antrenaţi ca să menţină acel zâmbet.

— Nu te întreb, continuă Wolsey neabătut, dacă în această chestiune ai cerut sfatul rudelor din familia Howard. Mi-e greu să cred că te-ai băgat în schema asta cu acordul lor. Mi-ar părea rău să aud că ducele de Norfolk a fost informat de asta; da, mi-ar părea foarte rău. Deci, să nu mai aud de povestea asta, bine? Du-te şi cere-le rudelor dumitale un sfat *bun.* Mărită-ţi fata în Irlanda înainte să ajungă la urechile celor din familia Butler vreun zvon că ar fi marfă începută. Nu că eu aş pomeni de asta. Dar gura curţii vorbeşte.

Pe pometii lui Sir Thomas se formaseră două pete roşii.

— Ai terminat, milord cardinal? întreabă el.

— Da. Du-te.

Boleyn se întoarce, într-un vârtej de mătase neagră. Oare în ochi i se zăresc lacrimi de furie? Lumina este slabă, dar el, Cromwell, are o privire de vultur.

— A, o clipă, Sir Thomas... spune cardinalul. Vocea îi rezonează în încăpere şi îşi trage victima înapoi. Sir Thomas, să nu uiţi de unde vii. Din familia Percy fac parte, cred, cei mai nobili oameni din ţară. În vreme ce, lăsând la

o parte norocul remarcabil pe care l-ai avut însurându-te cu o Howard, familia Boleyn s-a ocupat la un moment dat de comerţ, nu? O persoană cu numele vostru a fost primar în Londra, nu-i aşa? Sau v-am încurcat ascendenţa cu nişte Boleyn mai nobili?

Chipul lui Sir Thomas s-a golit de sânge; petele purpurii i-au dispărut din obraji şi aproape că leşină de furie. În vreme ce părăseşte încăperea, şopteşte: „Fiu de măcelar. „ Şi în timp ce trece pe lângă slujbaş – ale cărui mâini cărnoase sunt aşezate leneş pe birou – mârâie printre dinţi: „Câine de măcelar. „

Uşa se trânteşte. Cardinalul spune:

— Ieşi, câine.

El rămâne aşezat, râzând, cu coatele pe birou şi cu capul în mâini.

— Priveşte şi învaţă, zice el. N-o să poţi niciodată să te făleşti cu genealogia ta – şi, Dumnezeu ştie, Tom, că te-ai născut într-o clasă şi mai neonorabilă decât a mea –, aşa că şmecheria este să nu îi laşi niciodată să-şi depăşească nivelul. Ei au făcut regulile; nu se pot plânge că sunt strict în aplicarea lor. Familia Percy e deasupra familiei Boleyn. Cine îşi închipuie că e?

— Este o politică bună să-i înfurii pe oameni?

— A, nu. Dar mă amuză. Viaţa mea este grea şi am nevoie şi de distracţii.

Cardinalul îi aruncă o privire binevoitoare. El bănuieşte că va fi următoarea distracţie pentru cardinal, acum că Boleyn a fost făcut fâşii şi aruncat la pământ ca o coajă de portocală.

— Pe cine trebuie să respecţi? Familia Percy, Stafford, Howard, Talbot – da. Foloseşte un băţ lung ca să-i îmboldeşti, dacă trebuie. Cât despre Boleyn – ei bine,

regele îl place şi este un om capabil. De aceea îi deschid toate scrisorile, şi fac lucrul ăsta de ani de zile.

— Aşadar, Sfinţia Voastră a auzit... nu, iertaţi-mă, nu e un subiect potrivit pentru urechile domniei voastre.

— Ce? întreabă cardinalul.

— Este numai un zvon. Nu aş vrea să-l induc pe Sfinţia Voastră în eroare.

— Nu poţi să vorbeşti şi să nu vorbeşti. Trebuie să-mi zici acum.

— E doar ce vorbesc femeile. Cusătoresele. Şi nevestele negustorilor de postav. Aşteaptă zâmbind. Ceea ce nu vă interesează, sunt sigur.

Râzând, cardinalul îşi împinge scaunul în spate, umbra lui ridicându-se odată cu el. Face un salt, luminată de foc. Braţul lui ţâşneşte, lung, mâna lui, asemenea mâinii lui Dumnezeu.

Dar când Dumnezeu îşi strânge mâna pumn, supusul lui este de cealaltă parte a încăperii, cu spatele lipit de perete.

Cardinalul cedează. Umbra lui tremură. Tremură, apoi se opreşte. El stă nemişcat. Peretele îi înregistrează ritmul respiraţiei. Îşi înclină capul. Într-un halou de lumină, pare să zăbovească, să-şi cerceteze mâna plină de neant. Îşi desface degetele, mâna lui gigantică, pe fundalul focului. O pune pe birou. Dispare, pierdută în ţesătura de damasc. Se aşază din nou. Capul îi e plecat; chipul, pe jumătate ascuns în întuneric.

El, Thomas, de asemenea Tomos, Tommaso şi Thomaes Cromwell, îşi retrage egourile trecute în trupul actual şi se apropie din nou de locul unde stătuse înainte. Umbra lui unică alunecă pe perete – un musafir nesigur că este bine primit. Care dintre aceşti Thomas a prevăzut lovitura? Sunt clipe când o amintire te izbeşte în plin. Te fereşti, te apleci, fugi; altminteri, trecutul îţi ia pumnul şi îl

pune în mişcare, fără intervenţia voinţei. Dar dacă ai un cuţit în pumn? Aşa se petrece o crimă.

Spune ceva, cardinalul spune ceva. Se întrerup. Două propoziţii se pierd în neant. Cardinalul se aşază. El ezită, apoi se aşază şi el. Cardinalul rosteşte:

— Chiar aş dori să aflu bârfele de la Londra. Dar nu aveam de gând să te bat ca să mi le spui.

Cardinalul îşi înclină fruntea, se încruntă la hârtia de pe biroul lui; lasă să treacă momentul dificil şi, când vorbeşte din nou, tonul lui este măsurat şi degajat, ca un om care spune o anecdotă după masă.

— Când eram copil, tata avea un prieten – de fapt, un client – care avea un ten foarte roşu. Îşi atinge mâneca, pentru a da un exemplu. Ca asta... purpuriu. Revell îl chema, Miles Revell. Mâna lui se odihneşte din nou, cu palma în jos, pe damascul negru. Dintr-un motiv sau altul, obişnuiam să cred..., deşi îndrăznesc să spun că era un cetăţean onest, căruia îi plăcea un pahar de vin de Rin..., obişnuiam să cred că bea de fapt sânge. Nu ştiu..., probabil o fi fost de la vreo poveste auzită de la doica mea sau de la vreun alt copil prostuţ. După care au aflat şi ucenicii tatălui meu – fiindcă am fost destul de netot ca să plâng şi să mă vaiet – şi obişnuiau să strige: „Uite-l pe Revell că vine după cupa lui de sânge, fugi, Thomas Wolsey...” Iar eu fugeam ca urmărit de diavol, dincolo de piaţă. Mă mir că nu am ajuns sub roţile vreunei căruţe. Fugeam şi nu mă uitam pe unde. Chiar şi în ziua de azi – ridică un sigiliu pentru ceară de pe birou, îl răsuceşte în mâini, îl pune înapoi – chiar şi în ziua de azi, când văd un bărbat blond cu ten roşu – să zicem, ducele de Suffolk –, îmi vine să izbucnesc în lacrimi. Face o pauză. Privirea i se opreşte asupra lui. Deci, Thomas, nu poate un preot să se ridice în picioare, fără să aibă de gând să te lovească?

Ridică din nou sigiliul, îl răsuceşte între degete; îşi fereşte privirea şi începe să se joace cu vorbele.

— Un episcop te-ar ocărî? Un preot te-ar panica? Un diacon te-ar deconcerta?

El spune:

— Care-i cuvântul? Nu-l ştiu în engleză... un *estoc*...

Poate că nu există un cuvânt englezesc pentru asta: un cuţit cu lama scurtă pe care, de aproape, îl înfigi sub coaste. Cardinalul spune:

— Şi asta a fost...?

Asta a fost în urmă cu douăzeci de ani. Şi-a învăţat lecţia şi a învăţat-o bine. Noapte, gheaţă, inima nemişcată a Europei; o pădure, lacuri argintii sub stele de iarnă; o încăpere luminată de foc, o umbră alunecând de-a lungul peretelui. Nu l-a văzut pe asasin, dar i-a văzut umbra mişcându-se.

— Totuşi... spune cardinalul. Sunt patruzeci de ani de când nu l-am mai văzut pe Master Revell. Bănuiesc că a murit de mult. Şi omul tău? Ezită. Şi el a murit de mult?

Este cel mai delicat mod care poate fi născocit de a întreba un om dacă a ucis pe cineva.

— Şi e în iad, probabil. Cu voia domniei voastre.

Asta îl face pe Wolsey să zâmbească; nu pomenirea iadului, ci recunoaşterea amplorii jurisdicţiei lui.

— Deci, dacă îl atacai pe tânărul Cromwell, ajungeai direct în focurile gheenei?

— Dacă l-aţi fi văzut, milord. Era prea mizerabil pentru purgatoriu. Se spune că sângele Mielului poate face multe, dar mă îndoiesc că ar fi putut să şteargă păcatele acelui individ.

— Eu sunt cu totul în favoarea unei lumi fără pată, afirmă Wolsey. Pare trist. Ţi-ai mărturisit crima?

— S-a întâmplat cu mult timp în urmă.

— Dar ţi-ai mărturisit crima?

— Milord cardinal, eram soldat.

— Şi soldaţii trag speranţă să ajungă în rai.

Ridică privirea spre chipul lui Wolsey. Nu se poate spune ce crede. Rosteşte:

— Toţi o avem.

Soldaţi, cerşetori, marinari, regi.

— Deci, în tinereţe erai o brută, zice cardinalul. *Ça ne fait rien.* Meditează. Ticălosul care te-a atacat... nu făcea parte, de fapt, din ordinele sfinte?

El zâmbeşte.

— Nu l-am întrebat.

— Festele astea ale memoriei..., rosteşte cardinalul. Thomas, o să încerc să nu mă mişc fără să te avertizez mai înainte. În felul ăsta o să ne înţelegem de minune.

Dar cardinalul încă îl cercetează; încă este nedumerit. Sunt la începutul relaţiei şi caracterul lui, aşa cum este plăsmuit de cardinal, este în acest stadiu o lucrare în desfăşurare; de fapt, poate chiar seara asta reprezintă începutul acestei lucrări? În anii care vor urma, cardinalul va zice: „Deseori mă întreb care este idealul monastic – mai ales în ceea ce-i priveşte pe tineri. Slujitorul meu Cromwell, de exemplu... A avut o tinereţe izolată, petrecută aproape în întregime în post, rugăciune şi în studiul Sfinţilor Părinţi ai Bisericii. De aceea este acum atât de nestăpânit. „

Şi când oamenii răspundeau: chiar este?, toţi amintindu-şi, din câte se pare, de un om care părea deosebit de discret; când ei ziceau: într-adevăr? Omul Domniei Voastre, Cromwell?, cardinalul clătina din cap şi răspundea: desigur, eu încerc acum să îndrept lucrurile. Când sparge geamurile, chemăm geamgiii şi plătim. Cât despre nenumăratele tinere îndurerate... Bietele creaturi, le dau şi lor bani...

Dar în seara asta are treburi importante; mâinile îi sunt încleştate pe birou, ca şi cum ar fi ţinut seara ce a trecut.

— Haide, Thomas, îmi povesteai despre un zvon.

— Femeile judecă după comenzile la negustorii de mătase că regele are o nouă... Se întrerupe şi spune: Milord, cum îi spui unei târfe care este fiica unui cavaler?

— Ah, face cardinalul, abordând problema. În faţă, „milady”. La spate... Ei bine, cum o cheamă? Care cavaler?

El face semn din cap spre locul unde se aflase Boleyn cu zece minute în urmă.

Cardinalul pare alarmat.

— De ce nu ai spus nimic?

— Cum aş fi putut să deschid subiectul?

Cardinalul recunoaşte dificultatea.

— Dar nu este vorba de Lady Boleyn, cea nouă la curte. Nu doamna lui Harry Percy. Ci de sora ei.

— Înţeleg. Cardinalul se prăbuşeşte pe scaun. Desigur.

Mary Boleyn este genul de blondă mignonă despre care se vorbeşte că s-a plimbat prin paturile celor de la curtea franceză înainte să vină la cea engleză, risipindu-şi graţiile, cu sora mai mică mereu încruntată pe urmele ei.

— Desigur, am urmărit direcţia privirii Maiestăţii Sale, spune cardinalul. Dă din cap pentru sine. Acum sunt apropiaţi? Regina ştie? Sau nu poţi să spui?

El dă afirmativ din cap. Cardinalul oftează.

— Caterina e o sfântă. Totuşi, dacă eu eram o sfântă, şi regină pe deasupra, poate aş fi considerat că Mary Boleyn nu e un pericol. Daruri, ha? Ce fel? Nu prea generoase, zici? Atunci îmi pare rău pentru ea; ar trebui să profite de avantaj cât poate. Nu că regele nostru are atât de multe aventuri, deşi se zice... se zice că, atunci când Maiestatea Sa era tânăr şi nu era încă rege, nevasta lui Boleyn a fost cea care l-a scăpat de virginitate.

— Elizabeth Boleyn? Nu se întâmpla deseori să fie surprins. *Mama* ei?

— Chiar ea. Poate că regele duce lipsă de imaginaţie în privinţa asta. Nu că aş fi crezut vreodată... Ştii, dacă am fi de cealaltă parte – face un gest înspre Dover – nici măcar nu am încerca să ţinem socoteala femeilor. Prietenul meu, regele Francisc..., se vorbeşte că odată s-a apropiat de o doamnă cu care fusese cu o noapte înainte, i-a sărutat foarte curtenitor mâna, a întrebat-o cum o cheamă şi i-a spus că ar dori să fi fost prieteni mai buni. Dă din cap, încântat de succesul poveştii sale. Însă Mary nu va face probleme. Este uşor de manevrat. Regele putea s-o nimerească mai rău.

— Dar familia ei va dori să scoată ceva din asta. Ce obţineau de obicei?

— Şansa de a se face utili.

Wolsey se întrerupe şi notează ceva. El îşi imaginează ce anume: ce poate obţine Boleyn dacă îl roagă frumos. Cardinalul ridică privirea.

— Aşadar, în discuţia cu Sir Thomas, ar fi trebuit să fiu, cum să zic... mai potolit?

— Nu cred că aţi fi putut fi mai blând. I-am văzut chipul când ne-a părăsit. Întruchiparea mulţumirii calme.

— Thomas, de acum înainte, orice bârfă de la Londra – atinge pânza de damasc – vreau să o aflu. Nu-ţi bate capul cu sursa. Lasă-mă pe mine. Şi îţi promit că nu o să te atac niciodată. Pe cuvânt.

— Am şi uitat povestea.

— Nu prea cred. Nu, dacă nu ai uitat cumva lecţia învăţată în toţi anii ăştia. Cardinalul se lasă pe spetează; se gândeşte. Măcar e măritată. Se referă la Mary Boleyn. Aşa că, dacă rămâne borţoasă, el poate să-l recunoască sau nu, după cum pofteşte. Are un fiu cu fiica lui John Blount şi nu o să-şi dorească prea mulţi.

Prea multe odrasle regale pot fi stânjenitoare pentru un rege. Exemplele din istorie şi ale altor naţii arată că mamele se luptă pentru statutul legal şi încearcă să-şi bage cumva plozii în linia de succesiune. Fiul recunoscut de Henric este cunoscut ca Henry Fitzroy; este un copil frumos, blond, după chipul regelui. Tatăl lui l-a făcut duce de Somerset şi duce de Richmond; nu are încă zece ani şi este cel mai mare nobil din Anglia.

Regina Caterina, ai cărei băieţi au murit cu toţii, acceptă cu răbdare – cu alte cuvinte, suferă.

Când pleacă de la cardinal, este nefericit de furios. Când se gândeşte la viaţa lui anterioară – la acel băiat pe jumătate mort pe pietrele de pavaj din Putney –, nu simte duioşie pentru sine, ci doar o vagă nerăbdare: de ce nu se ridică în picioare? Pentru tânărul de mai târziu – înclinat încă să se implice în bătăi sau cel puţin să se afle în locuri unde ar putea să înceapă o bătaie – simte un fel de dispreţ, combinat cu o nelinişte dezgustătoare. Aşa erau vremurile: un cuţit împlântat în întuneric, o mişcare surprinsă cu coada ochiului, o serie de avertismente materializate în carne. Îl şocase de-a dreptul pe cardinal, ceea ce nu era treaba lui; treaba lui, aşa cum o considera la momentul respectiv, era să-i dea cardinalului informaţii şi să îl tempereze, să-l înţeleagă şi să-i înfrumuseţeze glumele. Ceea ce se întâmplase fusese doar un accident de sincronizare. Dacă nu s-ar fi mişcat atât de repede cardinalul; dacă el nu ar fi fost atât de neliniştit, neştiind cum să-i facă semn să se poarte mai puţin tiranic cu Boleyn. Problema cu Anglia, consideră el, este că duce lipsă de gesturi. Va trebui să creăm un semn din mână pentru „Las-o mai moale, prinţul nostru i-o trage fiicei

acestui om”. Este surprins că italienii nu au făcut-o până acum. Deşi poate că au făcut-o, şi el nu a prins de veste.

În anul 1529, când cardinalul de-abia căzuse în dizgraţie, se va gândi iarăşi la acea seară.

Se află la Esher; este o noapte fără lumină, fără foc, când numai marele bărbat se culcase în patul lui (probabil umed) , şi îl are doar pe George Cavendish să-i ţină moralul ridicat. Ce s-a întâmplat în continuare, îl întreabă pe George, cu Harry Percy şi Anne Boleyn?

Cunoştea povestea numai din relatarea rece şi dispreţuitoare a cardinalului. Dar George spuse:

— O să-ţi zic cum a fost. Acum. Ridică-te, Master Cromwell.

El se ridică.

— Puţin mai la stânga. Acum, cine vrei să fii? Lordul cardinal sau tânărul moştenitor?

— A, înţeleg, e o piesă de teatru? Fii tu cardinalul. Eu nu mă simt în stare.

Cavendish îi aranjează poziţia, întorcându-l uşor dinspre fereastră, unde noaptea şi copacii goi le sunt auditoriu. Privirea lui rămâne pierdută în aer, ca şi cum ar vedea trecutul aievea: trupuri umbrite, mişcându-se printr-o cameră întunecată.

— Poţi să pari preocupat? întreabă George. De parcă te-ai gândi la un discurs răzvrătit, dar nu îndrăzneşti să-l rosteşti cu glas tare? Nu, nu, nu aşa. Eşti tânăr, stângaci, capul îţi este plecat, roşeşti. Cavendish oftează. Cred că n-ai roşit niciodată în viaţă, Master Cromwell. Cavendish îşi pune mâinile, uşor, pe braţele lui. Hai să schimbăm rolurile. Stai aici. Dumneata eşti cardinalul.

De îndată, îl vede pe Cavendish transformat. George tresare, se agită, aproape că plânge; devine Harry Percy, tremurător, un tânăr îndrăgostit.

— De ce să nu mă potrivesc cu ea? exclamă. Deşi este doar o simplă fecioară...

— Simplă? zice el. Fecioară?

George îl priveşte furios.

— Cardinalul nu a zis una ca asta!

— Nu la momentul respectiv, sunt de acord.

— Acum sunt iarăşi Harry Percy. Deşi ea este doar o simplă fecioară, iar tatăl ei un simplu cavaler, totuşi neamul ei este bun...

— E un soi de verişoară a regelui, nu?

— Un soi de verişoară? Cavendish îşi abandonează din nou rolul, indignat. Cardinalul i-ar descrie genealogia până în cele mai mici amănunte!

— Deci, ce să fac?

— Prefă-te! Bun: înaintaşii ei nu sunt lipsiţi de merite, protestează tânărul Percy. Dar, cu cât tânărul pledează mai mult, cu atât lordul cardinal se enervează mai tare. Băiatul zice: am făcut un contract matrimonial, care este la fel de valabil ca o căsătorie adevărată...

— Serios? Adică, aşa a făcut?

— Da, asta era ideea. Valabil ca o căsătorie adevărată.

— Şi ce a făcut atunci cardinalul?

— A zis: Doamne-Dumnezeule, băiete, ce tot spui acolo? Dacă te-ai băgat într-o asemenea afacere, regele trebuie să afle. O să trimit după tatăl tău şi cu toţii o să găsim un mod să anulăm această nebunie a ta.

— Şi Harry Percy ce a zis?

— Nu prea multe. Şi-a lăsat capul în jos.

— Mă întreb dacă fata avea vreo consideraţie pentru el.

— Nu. Îi plăcea doar titlul lui.

— Înţeleg.

— Aşa că, atunci când tatăl lui a venit din nord – o să fii contele sau tânărul?

— Tânărul. Acum ştiu cum să procedez.

Sare în picioare şi se preface spăşit. Se pare că, în galeria cea lungă, cardinalul şi contele au avut o discuţie îndelungată. Apoi au băut un pahar de vin. Trebuie să fi fost ceva tare. Contele a străbătut cu paşi hotărâţi galeria, apoi s-a aşezat, zise Cavendish, pe o bancă unde se odihneau de obicei servitorii între ordine. Şi-a chemat moştenitorul în faţa lui şi l-a făcut praf în faţa slujitorilor.

— „Sir”, relatează Cavendish, „ai fost un risipitor arogant, înfumurat, dispreţuitor şi foarte nechibzuit. „ Ăsta a fost un început bun, nu-i aşa?

— Îmi place, zice el, că îţi aminteşti formularea exactă. Ai notat cuvintele la momentul respectiv? Sau te abaţi de la realitate?

Cavendish se arată hâtru.

— Nimeni nu poate fi pe potriva ţinerii dumitale de minte, spune el. Cardinalul îţi cere mereu date de vreun fel sau altul din registre şi ai mereu toate cifrele la îndemână.

— Poate că le inventez.

— A, nu cred. Cavendish pare şocat. Nu ai putea face asta multă vreme.

— E o metodă de a-mi aminti. Am învăţat-o în Italia.

— Există oameni, în casa asta şi aiurea, care ar da mult ca să afle tot ce-ai învăţat în Italia.

El dă din cap. Sigur că ar da.

— Acum, unde rămăseserăm? Harry Percy, care este ca şi însurat, după câte spui, cu Lady Anne Boleyn, stă în faţa părintelui său şi tatăl zice...?

— Că dacă o să capete titlul, o să reprezinte moartea acestei case nobile – o să fie ultimul conte de

Northumberland care a existat vreodată. Şi „Slavă Domnului”, zice el, „că mai am şi alţi băieţi...” Şi se îndepărtează. Băiatul e lăsat plângând. Inima lui îi aparţinea lui Lady Anne. Dar cardinalul l-a însurat cu Mary Talbot, iar acum sunt nefericiţi ca o dimineaţă în Miercurea Cenuşii. Iar Lady Anne a spus – ei bine, toţi am râs la momentul respectiv – a zis că, dacă o să-i poată face vreun necaz cardinalului, n-o să ezite. Îţi imaginezi cum am mai râs? Femeiuşca asta – să mă ierţi – galbenă la faţă, fiica unui cavaler, să îl amenințe pe cardinal! Ofuscată că nu putea să pună mâna pe un conte! Dar nu aveam de unde să ştim cât de mult o să se ridice.

El zâmbeşte.

— Aşadar, spune-mi, îi cere Cavendish, unde am greşit? Îţi zic eu. Tot timpul am fost duşi de nas – cardinalul, tânărul Harry Percy, tatăl lui, dumneata, eu – fiindcă atunci când regele a spus: Lady Anne nu se va mărita cu Northumberland, eu cred, cred că regele pusese ochii pe ea cu mult timp în urmă.

— În timp ce era apropiat de Mary se gândea la sora ei, Anne?

— Da, da!

— Mă întreb, zice el, cum se poate una ca asta, deşi toţi oamenii ăştia cred că ştiu bine plăcerile regelui, regele se vede la fiecare pas stânjenit.

La fiecare pas, i se pun beţe în roate: înnebunit şi zădărnicit. Lady Anne, pe care o alesese ca să-l amuze, în vreme ce vechea soţie este alungată, şi cea nouă, adusă în loc, refuză să-i facă pe plac. Cum poate să-l refuze? Nimeni nu ştie.

Cavendish pare abătut fiindcă nu şi-au continuat piesa.

— Trebuie să fii obosit, spune el.

— Nu, mă gândeam doar. Cum de cardinalul...

Nu şi-a dat seama de şmecherie, ar vrea să spună. Dar acesta nu este un mod respectuos de a vorbi despre un cardinal. Ridică privirea.

— Continuă. Ce s-a întâmplat apoi?

În mai 1527, simţindu-se atacat din toate părţile şi prost dispus, cardinalul deschide o curte de anchetă la York Place, pentru a cerceta validitatea mariajului regelui. Este o curte secretă; reginei nu i se cere să apară în faţa ei, nici măcar să fie reprezentată; nici măcar nu ar trebui să ştie, deşi lucrul este cunoscut în întreaga Europă. Cel căruia i se cere să se prezinte este Henric, şi să arate dispensa prin care i se permisese să se însoare cu văduva fratelui său. El face asta şi este încrezător că în document curtea va găsi nereguli de vreun fel. Wolsey este pregătit să afirme că asupra mariajului planează îndoieli. Dar nu ştie, şi îi spune asta lui Henric, ce anume poate face pentru el curtea legatului[8], în afară de această etapă preliminară; căci Caterina, mai mult ca sigur, va apela la Roma.

De şase ori (din câte se ştia) , Caterina şi regele trăiseră cu speranţa că vor avea un moştenitor.

— Îmi amintesc de copilul din iarnă, zice Wolsey. Bănuiesc, Thomas, că nu te aflai pe atunci în Anglia. Regina a fost apucată pe neaşteptate de dureri şi prinţul s-a născut prematur, chiar la început de an. Când încă nu avea o oră de viaţă, l-am ţinut în braţe; afară cădea lapoviţă şi camera era luminată de foc; aproape că se întunecase deja pe la ora trei, urmele lăsate de păsări şi de animale fiind acoperite în noaptea aceea de zăpadă –

[8] În original, Legatine Court – curte de judecată prezidată de un legat care este reprezentantul papei şi care are autoritatea de a lua hotărâri în numele acestuia (n. tr.)

fiecare semn al vechii lumi, şters şi toate durerile noastre, alungate. I-am zis Prinţul Anului Nou. Am spus că vă fi cel mai bogat, cel mai frumos, cel mai credincios. Întreaga Londră era în sărbătoare... A respirat timp de cincizeci şi două de zile şi i-am numărat fiece suflare. Cred că, dacă ar fi trăit, regele nostru ar fi fost... nu spun un rege mai bun, căci cu greu se poate una ca asta, ci un creştin mai mulţumit.

Următorul născut a fost un băiat care a murit după o oră. În anul 1516 s-a născut o fiică, prinţesa Maria, micuţă, dar viguroasă. În anul următor, regina a pierdut o sarcină – un băiat. O altă mică prinţesă a trăit numai câteva zile; numele ei ar fi fost Elisabeta, după numele reginei-mamă.

Uneori, spune cardinalul, regele vorbeşte despre mama sa, Elisabeta Plantagenet, şi are lacrimi în ochi. Ştii, era o doamnă de o mare frumuseţe şi cu un calm deosebit, atât de resemnată sub povara greutăţilor pe care Dumnezeu le-a pogorât asupră-i. Ea şi bătrânul rege au fost binecuvântaţi cu mulţi copii, şi unii dintre ei nu au supravieţuit. Dar, spune regele, la nici un an de la căsătoria lor s-a născut fratele meu Arthur, urmat, la scurtă vreme, de un alt fiu binecuvântat, care am fost eu. Atunci de ce, după douăzeci de ani, am rămas numai cu o fiică plăpândă, pe care orice vânt rătăcitor o poate distruge?

Acum, acest cuplu căsătorit de-atâta amar de ani este târât de conştiinţa tulburătoare a păcatului. Poate, spun unii, ar fi o dovadă de îndurare să fie eliberaţi?

— Mă îndoiesc că aşa gândeşte şi Caterina, spune cardinalul. Dacă regina are un păcat pe cuget, crede-mă, îl va ispăşi. Chiar dacă vor mai trece douăzeci de ani.

Ce am făcut? îl întreabă Henric pe cardinal. Ce am făcut eu, ce a făcut ea, ce am făcut amândoi? Nu există vreun răspuns pe care cardinalul să-l poată da, chiar dacă

inima îi sângerează pentru prinţul său cel milostiv; nu există vreun răspuns pe care să-l dea şi simte în această întrebare ceva nu tocmai sincer; gândeşte – deşi nu va rosti asta în afara acestei cămăruţe, singur cu omul său de afaceri – că nici un om raţional nu ar putea adora un dumnezeu atât de răzbunător; şi el crede că regele este un om raţional.

— Uită-te la exemplele care ne stau în faţă, zice el. Decanul Colet, acel mare învăţat. A fost unul dintre cei douăzeci şi doi de copii şi singurul care a supravieţuit prunciei. Unii ar sugera că, pentru a atrage o asemenea pedeapsă de sus, Sir Henry Colet şi nevasta lui trebuie să fi fost nişte monştri ai nedreptăţii, cei mai mârşavi din întreaga creştinătate. Dar, în realitate, Sir Henry a fost lord primar al Londrei...

— De două ori.

— ... şi a făcut o avere foarte mare, aşa că aş zice că în nici un caz nu a fost dispreţuit de Atotputernicul, ba chiar a primit toate semnele bunăvoinţei divine.

Nu mâna lui Dumnezeu ne ucide copiii. Este o boală, şi foametea, şi războiul, muşcăturile de şobolani şi miasmele dinspre mormintele comune; sunt recoltele slabe din acest an şi de anul trecut; sunt doicile nepăsătoare.

Îl întreabă pe Wolsey:

— Câţi ani are acum regina?

— Cred că are patruzeci şi doi încă.

— Şi regele spune că nu mai poate avea copii? Mama avea cincizeci şi doi când m-am născut.

Cardinalul îl priveşte ţintă.

— Eşti sigur? zice el; apoi râde, un râs vesel, nepăsător, care te face să gândeşti: ce bine e să fii un prinţ al bisericii.

— Ei, cam aşa ceva, în orice caz. Avea peste cincizeci de ani.

În familia Cromwell lucrurile astea nu erau foarte clare.

— Şi a supravieţuit chinurilor? Da? Vă felicit pe amândoi. Dar nu mai spune asta oamenilor, bine?

Rezultatul viu al muncii facerii reginei este plăpânda Maria – nu o prinţesă în adevăratul sens al cuvântului, poate două treimi dintr-una. O văzuse când fusese la curte împreună cu cardinalul şi se gândise că este cam de statura fiicei lui Anne, mai mică cu doi sau trei ani decât prinţesa.

Anne Cromwell este o puştoaică viguroasă. Ar putea mânca o prinţesă la micul dejun. Asemenea Dumnezeului apostolului Pavel, nu are respect pentru oameni, şi ochii ei, mici şi direcţi precum ai tatălui său, se aţintesc cu răceală asupra celor care o supără; în familie se glumeşte: cum va fi Londra când Anna noastră va deveni lord primar. Maria Tudor este o păpuşică palidă şi isteaţă, cu păr roşcat, care vorbeşte cu mai multă gravitate chiar decât un episcop. Avea doar zece ani când tatăl ei o trimisese la Ludlow, să ţină curtea ca prinţesă de Wales. Acolo fusese luată de mireasă Caterina; acolo murise soţul ei, Arthur; acolo aproape că murise chiar ea în molima din acel an şi zăcuse, slăbită şi uitată, până când soţia bătrânului rege plătise din propria pungă să o aducă la Londra, de-a lungul unor zile chinuitoare, într-o litieră. Caterina îşi ascunsese – ascunde atât de multe – orice durere provocată de despărţirea de fiica ei. Ea însăşi este fiica unei regine care conduce un regat. De ce nu ar putea fi condusă Anglia de Maria? Interpretase gestul ca pe un semn că regele era mulţumit.

Dar acum ştia mai bine.

De îndată ce se întruneşte audierea secretă, supărările înăbuşite ale Caterinei se dezlănţuie. După părerea ei, de toată povestea este vinovat cardinalul.

— Ţi-am zis, spune Wolsey. Ţi-am zis că aşa va fi. Să caute ea amestecul regelui în asta? Să caute ea vrerea regelui în asta? Nu, nu poate să facă aşa ceva. Pentru că, în ochii ei, regele este imaculat.

Regina susţine că, imediat ce Wolsey a ajuns în serviciul regelui, a complotat să o îndepărteze din rolul cuvenit ei, de confidentă şi sfătuitoare a regelui. Cardinalul s-a folosit de toate mijloacele de care dispune, afirmă ea, ca să mă alunge de lângă rege, ca să nu mai aflu nimic despre proiectele lui, astfel încât el, cardinalul, să aibă control asupra a tot. M-a împiedicat să mă întâlnesc cu ambasadorul Spaniei. Mi-a pus spioni în casă – femeile mele sunt toate spioni pentru el.

Obosit, cardinalul se apără: nu am fost niciodată în favoarea francezilor şi nici a împăratului – am fost în favoarea păcii. Nu am oprit-o eu să-l întâlnească pe ambasadorul spaniol, ci doar am făcut solicitarea rezonabilă să nu se vadă în particular cu el, astfel încât să am un oarecare control asupra insinuărilor şi minciunilor pe care el i le prezenta. Doamnele din suita ei sunt doamne engle-zoaice care au dreptul să o servească pe regină; după aproape treizeci de ani petrecuţi în Anglia, să aibă numai spanioloaice? Cât despre faptul că am alungat-o de lângă rege, cum aş fi putut s-o fac? Ani de zile, regele a spus: „Regina trebuie să vadă asta” şi „Caterina ar vrea să afle asta, trebuie să ne ducem imediat la ea”. Nicicând nu a existat vreo doamnă care să cunoască mai bine nevoile soţului ei.

Ea le cunoaşte; pentru prima dată însă, nu vrea să se supună lor.

Există vreo femeie dispusă la supunerea cerută unei soţii, atunci când ştie că urmarea va fi alungarea ei din propriile drepturi? El, Cromwell, o admiră pe Caterina – îi place să o vadă mergând prin palatele regale, la fel de solidă pe cât e de înaltă, înveşmântată în rochii ornate cu atât de multe pietre preţioase, de parcă ar fi mai puţin menite să ornamenteze, cât să reziste unor lovituri de sabie. Părul ei arămiu şi-a pierdut strălucirea şi are şuviţe argintii, ascuns sub boneta de formă triunghiulară, precum aripile modeste ale unei vrăbii. Pe sub rochie poartă o rasă de călugăriţă franciscană. Încearcă mereu să afli ce poartă oamenii pe sub haine, zice Wolsey. Altădată, acest lucru l-ar fi surprins; crezuse că, pe sub haine, oamenii îşi poartă pielea.

Există multe precedente, afirmă cardinalul, care îl pot ajuta pe rege în scopurile lui actuale. Regelui Ludovic al XII-lea i s-a permis să-şi dea la o parte nevasta. Mai aproape de casă, propria soră, Margaret, care fusese prima dată măritată cu regele Scoţiei, a divorţat de cel de-al doilea soţ şi s-a recăsătorit. Şi bunul prieten al regelui, Charles Brandon, care este însurat acum cu sora lui cea mai mică, Mary, avusese o legătură anterioară de care scăpase în împrejurări care era mai bine să nu fie cercetate.

Dar împotriva acestui lucru stă faptul că biserica nu se ocupă de desfacerea căsătoriilor consfinţite sau de transformarea copiilor legitimi în bastarzi. Dacă dispensa era defectuoasă din punct de vedere tehnic sau din orice alt punct, de ce nu poate fi reparată printr-una nouă? Aşa ar putea gândi papa Clement, zice Wolsey.

Când afirmă asta, regele urlă la el. Poate să treacă peste aşa ceva, peste urlete adică. Omul se obişnuieşte, şi

Cromwell se uită cum reacţionează cardinalul, în vreme ce furtuna se dezlănţuie asupra sa; zâmbeşte uşor, politicos, plin de regret, aşteaptă liniştea care va urma. Dar Wolsey devine neliniştit tot aşteptând ca fiica lui Boleyn – nu cea uşuratică, ci fata mai mică, cea fără sâni – să renunţe la negocierile viclene şi să-i facă pe plac regelui. Dacă ar face asta, regele ar privi viaţa cu mai mare îngăduinţă şi ar vorbi mai puţin despre conştiinţă; la urma urmelor, cum ar putea s-o facă în mijlocul unei intrigi amoroase? Dar unii sugerează că fata negociază cu regele; unii zic că vrea să-i fie nevastă, ceea ce e hilar, afirmă Wolsey, dar regele este atât de înamorat, că poate nu ridică obiecţii – nu în faţa ei. Cromwell i-a atras atenţia cardinalului asupra inelului cu smarald pe care îl poartă acum Lady Anne şi i-a comunicat provenienţa şi preţul. Cardinalul a fost şocat.

După dezastrul cu Harry Percy, cardinalul o trimisese pe Anne înapoi la casa familiei din Hever, dar ea reuşise cumva să se strecoare înapoi la curte, printre doamnele de onoare ale reginei, iar acum cardinalul nu ştie niciodată unde se află ea şi dacă Henric dispare de sub ochii lui fiindcă a pornit în urmărirea ei prin ţară. Se gândeşte să-l cheme pe tatăl ei, Sir Thomas, şi să-l muştruluiască din nou, dar – chiar şi fără să fie pomenit vechiul zvon legat de Henric şi de Lady Boleyn – cum poţi să-i explici unui bărbat că prima lui fiică e o târfă, aşa că şi cea de-a doua trebuie să fie, insinuând că este vreun soi de afacere de familie în care el le bagă pe toate?

— Boleyn nu e bogat, afirmă el, o să vorbesc eu cu el. O să-i evaluez situaţia. Creditul. Debitul.

— A, da, spune cardinalul, dar tu eşti maestrul soluţiilor practice, în timp ce eu, ca om al bisericii, trebuie să fiu atent să nu cumva să-l sfătuiesc fără ocolişuri pe regele meu s-o apuce înadins pe calea preacurviei. Mută

penele de scris pe birou, răsfoieşte nişte hârtii. Thomas, dacă vreodată... Cum să spun?

El nu are nici cea mai mică idee ce vrea să spună cardinalul.

— Dacă vreodată o să ajungi apropiat de rege, dacă o să găseşti, poate după ce eu nu voi mai fi...

Nu este uşor să vorbeşti despre nefiinţă, chiar dacă ţi-ai comandat deja mormântul. Wolsey nu-şi poate imagina o lume fără Wolsey.

— Ei bine... Ştii că aş vrea ca tu să fii în serviciul lui şi niciodată nu te-am împiedicat, dar problema este...

Putney, vrea să zică. Este un fapt evident. Şi cum el nu este un om al bisericii, nu există titluri ecleziastice care să îndulcească situaţia, aşa cum se întâmplase în cazul originii din Ipswich.

— Mă întreb, continuă Wolsey, ai avea oare răbdare cu suveranul nostru? Când e miez de noapte şi el bea şi chicoteşte cu Brandon sau cântă, şi documentele nu sunt încă semnate, iar tu insişti şi el îţi spune: sunt gata de culcare acum, mâine mergem la vânătoare... Dacă ţi se va ivi şansa să-l serveşti, va trebui să-l iei aşa cum este, un prinţ iubitor de plăceri. Iar el va trebui să te ia aşa cum eşti – semeni mai degrabă cu unul dintre câinii aceia de luptă pătrăţoşi, pe care oamenii de joasă speţă îi poartă după ei legaţi de o sfoară. Nu că ai fi lipsit de un şarm capricios.

Ideea că el sau oricine altcineva ar putea ajunge să aibă influenţa lui Wolsey asupra regelui este la fel de probabilă ca aceea ca Anne Cromwell să ajungă lord primar al Londrei. Dar el nu o respinge cu totul. Lumea a auzit de Ioana d’Arc. Şi nu trebuie să sfârşească pe rug.

Se duce acasă şi-i spune lui Liz despre câinii de luptă. Şi ea e de părere că este o comparaţie uimitor de

potrivită. El nu îi pomeneşte şi despre şarmul capricios, în caz că este ceva ce numai cardinalul poate vedea.

Curtea de anchetă se pregăteşte să îşi încheie activitatea, lăsând chestiunea să fie lămurită în urma unor deliberări ulterioare, când de la Roma sosesc veşti că trupele spaniole şi germane ale împăratului, care nu mai fuseseră plătite de luni întregi, se răsculaseră în Oraşul Sfânt, luându-şi singure plata, prădând tezaure şi distrugând opere de artă. Îmbrăcaţi batjocoritor în veşminte furate, siluiseră nevestele şi virginele din Roma. Aruncaseră la pământ statui şi călugăriţe, zdrobindu-le ţestele de caldarâm. Un soldat de rând furase capătul de lance care fusese înfipt în Hristos şi îl ataşase armei lui ucigătoare. Camarazii lui deschiseseră mormintele antice şi împrăştiaseră rămăşiţele umane, lăsându-le pradă vânturilor. Tibrul geme de cadavre proaspete, înjunghiate şi strangulate, care se adună, plutind, lângă maluri. Cele mai întristătoare veşti sunt cele că papa a fost luat prizonier. Cum tânărul împărat, Carol, este conducătorul acestor trupe şi probabil că îşi va exercita autoritatea şi va profita de ocazie, situaţia matrimonială a regelui Henric este lăsată deoparte. Carol este nepotul reginei Caterina şi, câtă vreme se află la cheremul împăratului, papa Clement sigur nu va privi favorabil vreun apel transmis de la legatul din Anglia.

Thomas Morus spune că trupele imperiale, ca să se distreze, prăjesc de vii la frigare bebeluşi. Oh, sigur! protestează Thomas Cromwell. Ascultaţi, soldaţii nu fac aşa ceva. Sunt prea ocupaţi să care tot ce pot să transforme în bani peşin.

Este bine cunoscut că, pe sub haine, Morus poartă o târsână din păr de cal. Se flagelează cu un bici scurt, de

soiul celor folosite de unele ordine religioase. Ceea ce îi rămâne înfipt în minte lui Thomas Cromwell este faptul că cineva fabrică aceste instrumente de tortură zilnică. Cineva dărăceşte părul de cal făcând fire aspre, le înnoadă şi taie capetele grosolane, ştiind că scopul este să se rupă sub piele şi să o irite, provocând răni dureroase. Oare călugării sunt cei care le fac, înnodând şi tăind, într-o furie a virtuţii, chicotind la gândul durerii pe care o vor provoca unor oameni necunoscuţi? Sunt oare simplii săteni plătiţi – cum, la duzină? – să facă îmblăcii cu noduri ceruite? Cu asta se ocupă fermierii în timpul lunilor plictisitoare de iarnă? Când li se pun în palmă banii pentru munca lor cinstită, se gândesc ei oare la mâinile care vor apuca creaţiile lor?

Nu trebuie să invităm durerea să vină, se gândeşte. Durerea ne aşteaptă: mai devreme decât mai târziu. Întrebaţi-le pe virginele din Roma.

Se gândeşte şi că oamenii ar trebui să-şi găsească îndeletniciri mai utile.

Haide, spune cardinalul în acel moment, să ne desprindem puţin de această situaţie. Este cuprins de nelinişte cu adevărat; n-a avut nicicând vreo îndoială că unul dintre secretele stabilităţii din Europa este independenţa papalităţii, la adăpost de strânsoarea Franţei ori a împăratului. Dar mintea lui ageră se gândeşte deja să găsească un avantaj pentru Henric.

Să presupunem, zice el – pentru că, în această situaţie de urgenţă, pe mine se va baza papa Clement să ţin laolaltă creştinătatea – să presupunem că traversez Canalul, mă opresc în Calais pentru a-i linişti pe oamenii noştri de acolo şi pentru a înăbuşi orice zvonuri nefolositoare, apoi călătoresc spre Franţa, ca să am o

discuţie faţă în faţă cu regele lor, după care înaintez spre Avignon, unde cei de acolo ştiu cum să găzduiască o curte papală şi unde măcelarii şi brutarii, lumânărarii şi proprietarii de camere de închiriat, şi chiar târfele au trăit cu speranţa atât de mulţi ani. I-aş invita pe cardinali la o întâlnire, ca să înfiinţăm un consiliu, astfel încât biserica să poată fi condusă mai departe, în vreme ce Sfinţia Sa se „bucură" de nefericita ospitalitate a împăratului. Dacă printre problemele aduse în faţa acestui consiliu s-ar număra şi chestiunea particulară a regelui, ar fi justificat să punem un monarh atât de creştin să aştepte încheierea evenimentelor militare din Italia? Oare n-am putea conduce? Nu ar trebui să fie mai presus de înţelepciunea oamenilor sau a îngerilor să trimită un mesaj papei Clement, chiar aflat în captivitate, şi aceiaşi oameni sau îngeri să aducă înapoi un mesaj – prin care, în mod sigur, conducerea noastră ar fi susţinută, pentru că noi vom fi auzit toate faptele. Şi când, desigur, la momentul potrivit – şi cum mai aşteptăm ziua aceea! – când papa Clement îşi va recăpăta libertatea, va fi atât de recunoscător pentru buna orânduială pe care am asigurat-o în absenţa sa, că orice chestiune minoră privind semnături sau sigilii va fi doar o formalitate. *Voilà* – regele Angliei va fi burlac.

Înainte să se petreacă asta, regele trebuie să discute cu Caterina; nu poate să continue să vâneze mereu pe aiurea, în timp ce ea îl aşteaptă, răbdătoare, implacabilă, cu tacâmul lui aşezat la locul potrivit pentru cină în apartamentele ei private. Este iunie 1527; bine bărbierit şi cu părul buclat, înalt şi încă fercheş, privit din anumite unghiuri, înveşmântat în mătăsuri albe, regele se îndreaptă către apartamentele reginei. Este însoţit de un

nor parfumat de esenţă de trandafiri: de parcă ai lui sunt toţi trandafirii, ale lui sunt toate nopţile de vară.

Vocea lui e joasă, blândă, persuasivă şi plină de regrete. Dacă ar fi liber, spune, dacă nu ar exista nici o piedică, ea ar fi, mai presus de toate femeile, cea pe care ar alege-o de soţie. Lipsa fiilor nu ar conta; s-ar face voia Domnului. Nimic nu i-ar face o plăcere mai mare decât să se însoare cu ea încă o dată; în spiritul legii, de data asta. Însă asta e situaţia, nu se poate face nimic. Ea a fost soţia fratelui său. Uniunea lor a supărat legea divină.

Poţi auzi ce spune Caterina. Acea epavă de trup, ţinută laolaltă de corset şi de şireturi, ascunde o voce care se poate auzi şi la Calais – răsună de aici la Paris, de aici la Madrid, la Roma. Îşi va menţine statutul, îşi va menţine drepturile; ferestrele zdrăngăne, de aici la Constantinopol.

Ce mai femeie, remarcă Thomas Cromwell în spaniolă, nu către cineva anume.

Pe la mijlocul lui iulie, cardinalul face preparativele pentru călătoria de-a lungul Mării Înguste. Vremea caldă a adus în Londra boala transpiraţiei[9], şi oraşul se goleşte. Câţiva deja se îmbolnăviseră şi mult mai mulţi îşi imaginau acelaşi lucru, plângându-se de dureri de cap şi de dureri în membre. Prin prăvălii nu se vorbeşte decât de pilule şi de fierturi, iar fierarii de pe străzi fac un comerţ bănos cu cruciuliţe. Această molimă s-a abătut asupra noastră în anul 1485, odată cu armatele care ni l-au adus pe primul Henric Tudor. Acum, la fiecare câţiva ani, boala umple cimitirele. Omoară într-o singură zi. Vesel la micul dejun, se spune, mort la prânz.

---

[9] În latină, *sudor anglicus*, o epidemie misterioasă apărută în Anglia în 1485 şi care a dispărut în 1551, caracterizată prin transpiraţie abundentă şi mortalitate ridicată (n. tr.)

Aşa că este o uşurare pentru cardinal să părăsească oraşul, deşi nu se poate îmbarca fără un anturaj potrivit pentru un prinţ al bisericii. Trebuie să-l convingă pe regele Francisc de eforturile pe care ar trebui să le facă în Italia pentru eliberarea papei Clement printr-o acţiune militară; trebuie să-l asigure pe Francisc de prietenia şi de ajutorul regelui Angliei, dar fără să promită trupe sau fonduri. Dacă Dumnezeu îi va da vânt prielnic, va veni înapoi nu numai cu o anulare, ci şi cu un tratat de ajutor reciproc între Anglia şi Franţa, unul care va face să tremure falca masivă a tânărului împărat şi va aduce lacrimi în ochii lui înguşti de habsburg.

Şi atunci de ce nu este mai vesel, în timp ce străbate cu paşi mari odăile lui din York Place?

— Ce o să obţin, Cromwell, dacă o să capăt tot ceea ce cer? Regina, care nu mă place, va fi alungată şi, dacă regele insistă în nebunia asta, vor fi aduşi Boleynii, care nici ei nu mă plac; fata are un ghimpe împotriva mea, de tatăl ei mi-am bătut joc ani de zile, iar unchiul ei, Norfolk, ar vrea să mă vadă mort într-un şanţ. Crezi că molima asta o să treacă până mă întorc? Se zice că aceste pedepse vin de la Dumnezeu, dar nu pot să mă prefac că îi cunosc ţelurile. Cât timp sunt plecat, ar trebui să pleci şi tu din oraş.

El oftează; este oare cardinalul singurul om de care se ocupă? Nu; este doar stăpânul care îi solicită cea mai constantă atenţie. Treburile sunt tot mai multe. Când lucrează pentru cardinal, în Londra sau aiurea, îşi plăteşte cheltuielile proprii, iar pe cele ale personalului le pune în seama lui Wolsey. Cardinalul îi spune: recuperează-ţi banii, şi are încredere că îi va lua un procent corect pe deasupra; el nu se tocmeşte, fiindcă ce e bun pentru Thomas Cromwell este bun şi pentru Thomas Wolsey – şi viceversa. Oficiul lui de avocatură înfloreşte, poate să împrumute

bani cu dobândă şi să aranjeze împrumuturi mai mari, pe piaţa internaţională, luând un onorariu de misit. Piaţa este schimbătoare – veştile din Italia nu sunt bune două zile la rând –, dar, aşa cum unii au ochi pentru cai sau pentru vite de îngrăşat, el are ochi pentru risc. Un număr de gentilomi îi sunt îndatoraţi, nu doar pentru că le aranjase împrumuturi, ci şi pentru că făcuse ca domeniile lor să le aducă mai mulţi bani. Nu este vorba de impuneri excesive asupra arendaşilor, ci, în primul rând, de a oferi proprietarului domeniului o trecere în revistă exactă a valorii pământurilor, a recoltelor, a resurselor de apă, a acareturilor, apoi o evaluare a potenţialului acestora. După aceea, sunt găsiţi administratori inteligenţi ai domeniului şi, împreună cu ei, el stabileşte un sistem de contabilitate logic şi care poate fi controlat. De asemenea, negustorii din oraş îi solicită sfatul în privinţa partenerilor de afaceri din afara ţării. El se ocupă şi de arbitraje, mai ales în dispute comerciale, căci capacitatea lui de a cântări faptele dintr-un caz şi de a lua o hotărâre rapidă şi nepărtinitoare este preţuită aici, în Calais şi în Anvers. Dacă tu şi adversarul puteţi măcar să cădeţi de acord asupra nevoii de a scuti cheltuielile şi întârzierile presupuse de o curte de judecată, atunci Cromwell este, pentru un onorariu, omul potrivit; şi are, destul de des, fericitul privilegiu de a mulţumi ambele părţi.

Acestea sunt zilele lui bune: orice zi în care câştigă o luptă. „Văd că încă îl serveşti pe Dumnezeul tău iudeu”, remarcă Sir Thomas Morus. „Adică, pe idolul tău, Camăta. „ Însă când Morus, un cărturar respectat în întreaga Europă, se trezeşte în Chelsea ca să-şi facă rugăciunile de dimineaţă în latină, el, Cromwell, se trezeşte vegheat de un creator care vorbeşte graiul iute al pieţelor; când Morus se pregăteşte pentru o şedinţă de autoflagelare, el şi Rafe aleargă sprinten spre Lombard Street pentru a afla ratele

de schimb ale zilei. Nu că el aleargă sprinten, totuşi; o veche rană îl jenează uneori şi când este obosit laba unui picior i se întoarce înspre interior, de parcă ar merge înapoi, înspre sine. Oamenii zic că este moştenirea unei veri cu Cesare Borgia. Lui îi plac poveştile care se spun despre el. Unde o fi acum Cesare? E mort.

„Thomas Cromwell? „, zic oamenii. „E un om ingenios. Ştiai că el cunoaşte pe dinafară Noul Testament? „ Este omul cel mai potrivit dacă izbucneşte o dispută despre Dumnezeu; este cel mai potrivit să le arate arendaşilor tăi o duzină de motive îndreptăţite pentru care arenda cerută lor este cinstită. El este omul care să te desţelenească dintr-o încurcătură legală în care eşti prins de trei generaţii sau s-o convingă pe micuţa fiică smiorcăită să accepte o căsătorie pe care ea jură că nu o va accepta nicicând. Cu animalele, femeile şi împricinaţii sfioşi, se poartă blând şi înţelegător; dar pe datornici îi face să plângă. Poate să poarte o conversaţie despre Cezari sau să-ţi facă rost de sticlărie de Veneţia la un preţ rezonabil. Nimeni nu-şi poate păstra cumpătul mai bine, când pieţele se prăbuşesc şi străzile sunt pline de oameni în lacrimi care îşi rup scrisorile de credit.

— Liz, spune el într-o seară, cred că într-un an sau doi o să fim bogaţi.

Ea brodează cămăşile pentru Gregory cu un model negru; este acelaşi pe care însăşi regina îl foloseşte pentru cămăşile regelui.

— În locul Caterinei, aş lăsa acul în ele, zice el.

Ea zâmbeşte.

— Ştiu.

Lizzie rămăsese tăcută şi ţeapănă când el îi povestise cum vorbise regele la întâlnirea cu Caterina. Regele spusese că ar trebui să se separe, aşteptând decizia privind căsătoria lor. Poate că ar trebui ca ea să se retragă

şi de la curte? Caterina refuzase; spusese că aşa ceva nu este posibil; că va cere sfatul avocaţilor canonici şi că el este cel care ar trebui să-şi facă rost de avocaţi mai buni şi de preoţi mai buni; apoi, după ce ţipetele încetaseră, cei care stăteau cu urechile lipite de pereţi o auziseră pe Caterina plângând.

— Lui nu-i place când ea plânge.

— Bărbaţii zic – Liz se întinde după foarfece – „Nu suport când femeile plâng”, aşa cum oamenii spun „Nu suport vremea urâtă”. Ca şi cum asta nu are nimic de-a face cu ei, plânsul adică. Este pur şi simplu un lucru care se întâmplă.

— Eu nu te-am făcut să plângi niciodată, nu?

Discuţia se pierde în tăcere; ea brodează cu gândurile ei, el chibzuieşte ce să facă acum cu banii. Susţine material doi tineri studenţi, care nu fac parte din familie, pe timpul studiilor de la Universitatea Cambridge; dar din dar se face raiul. Aş putea mări sumele pentru ei, se gândeşte, şi...

— Cred că ar trebui să-mi fac testamentul, rosteşte cu glas tare.

Ea se întinde să-i apuce mâna.

— Tom, să nu mori!

— Doamne sfinte, nu, nu am de gând.

Îşi zice: poate că nu sunt încă bogat, dar sunt norocos. Uite cum am scăpat de sub ghetele lui Walter, de vara cu Cesare şi de zecile de nopţi nefericite pe alei dosnice. Se presupune că bărbaţii vor să-şi transmită înţelepciunea fiilor lor; el ar da orice să-şi protejeze propriul fiu chiar şi de un sfert din câte ştie. De unde vine oare firea blândă a lui Gregory? Trebuie să fie rezultatul rugăciunilor mamei lui. Richard Williams, fiul lui Kat, este isteţ, zelos şi franc. Cristopher, băiatul surorii lui Bet, este şi el deştept şi dornic să înveţe. Apoi, îl mai are pe Rafe Sadler, în care se

încrede ca în propriul copil; nu este o dinastie, îşi zice, dar e un început. Iar clipele de linişte precum acestea sunt rare, fiindcă în fiecare zi casa lui este plină de oameni care vor să ajungă la cardinal. Sunt artişti care caută un subiect. Sunt cărturari olandezi solemni, cu tomuri sub braţ, şi târgoveţi din Lübeck, spunând, fără grabă, snoave nemţeşti solemne; sunt muzicanţi itineranţi, acordându-şi instrumente ciudate, şi grupuri zgomotoase de reprezentanţi ai băncilor italieneşti; sunt alchimişti care oferă reţete şi astrologi care fac preziceri favorabile, şi polonezi singuratici, negustori de blănuri, care trec în căutarea cuiva care să le vorbească graiul; sunt pictori, gravori, tălmaci şi cifratori; şi poeţi, peisagişti, cabalişti şi geometri. Oare unde sunt toţi în seara asta?

— Ştt, face Liz. Ascultă casa.

La început nu e nici un sunet. Apoi bârnele trosnesc, respiră. În hornuri, păsările se foiesc în cuiburi. Dinspre râu suflă briza, făcând să tremure uşor vârfurile copacilor. Aud răsuflarea copiilor adormiţi, închipuită din celelalte odăi.

— Hai la culcare, spune el.

Regele nu-i poate spune asta nevestei lui. Sau, cu vreun rezultat favorabil, femeii pe care susţine că o iubeşte.

Acum, numeroasele bagaje ale cardinalului sunt pregătite pentru Franţa; anturajul lui aduce oarecum în splendoare cu cel cu care traversase, cu câţiva ani în urmă, Le Camp du Drap d'Or[10]. Traseul lui înainte de

[10] Denumirea unui loc din Balinghem, între Guînes şi Ardres, în Franţa, unde, între 7 şi 24 iunie 1520, a avut loc întâlnirea istorică dintre regele Henric al VIII-lea al Angliei şi regele Francisc al Franţei, menită să întărească prietenia dintre cei doi monarhi în urma tratatului anglo-francez din 1518 (n. tr.).

îmbarcare este lejer: Dartford, Rochester, Faversham, Canterbury, timp de trei sau patru zile, rugăciuni la mormântul lui Becket.

Aşadar, Thomas, zice el, dacă afli că regele a pus în sfârşit mâna pe Anne, trimite-mi o scrisoare chiar în acea zi. O să cred asta numai dacă o aud de la tine. Cum o să ştii că s-a întâmplat? Cred că o să o citeşti pe faţa lui. Şi dacă nu o să ai onoarea să-l vezi? Bună întrebare. Păcat că nu te-am prezentat; trebuia să profit de ocazie când am avut-o.

— Dacă regele nu se plictiseşte repede de Anne, îi zice el cardinalului, nu văd ce o să facem. Ştim că prinţii îşi satisfac capriciile şi de obicei se poate da o aparenţă acţiunilor lor. Dar ce se poate spune despre fata lui Boleyn? Ce îi aduce ea? Nici un tratat. Nici domenii. Nici bani. Cum poţi s-o prezinţi ca o partidă potrivită în vreun fel?

Wolsey stă aşezat cu coatele pe birou, bătând darabana cu degetele pe capacul închis. Inspiră adânc şi începe să vorbească: începe să vorbească despre Anglia.

Nu poţi să cunoşti Albionul, spune el, dacă nu mergi înapoi în istorie, înainte ca Albionul să fie imaginat. Trebuie să mergi înainte de legiunile lui Cezar, în zilele când oasele oamenilor şi ale animalelor gigantice zăceau pe pământul unde într-o zi avea să se ridice Londra. Trebuie să mergi la Noua Troia, la Noul Ierusalim şi la păcatele şi crimele regilor aflaţi sub flamurile zdrenţuite ale lui Arthur şi care s-au căsătorit cu femei venite din mare sau ieşite din ouă, femei cu solzi şi aripi, şi pene; pe lângă toate acestea, spune el, alianţa cu Anne pare mai puţin neobişnuită. Acestea sunt poveşti vechi, zice el, dar unii oameni, să nu uităm, chiar le cred.

Vorbeşte despre moartea regilor: cum a dispărut Richard al II-lea în castelul Pontefract, unde a fost ucis ori

a murit de foame; cum Henric al IV-lea, uzurpatorul, a murit de lepră, atât de desfigurat şi de împuţinat, încât trupul lui avea mărimea unui pitic ori a unui copil. Vorbeşte despre victoriile din Franţa ale lui Henric al V-lea şi despre preţul plătit – dar nu în bani – pentru Agincourt. Vorbeşte despre prinţesa din Franţa cu care marele monarh s-a însurat; era o doamnă minunată, dar tatăl ei era nebun şi credea că era făcut din sticlă. Din acest mariaj – Henric al V-lea şi Prinţesa de Sticlă – a apărut un alt Henric, care a condus o Anglie întunecată ca noaptea, rece, dezgolită, funestă. Eduard Plantagenetul, fiul ducelui de York, a apărut ca un prim semn al primăverii: născut în Berbec, semnul sub care întreaga lume a fost creată.

Când Eduard avea optsprezece ani, a preluat regatul şi a făcut-o din cauza unui semn pe care îl primise. Trupele lui erau dezorientate şi obosite de lupte; era cea mai întunecată epocă a unuia dintre cei mai întunecaţi ani daţi de Dumnezeu şi tocmai aflase o veste care ar fi trebuit să-l zdrobească – tatăl şi fratele lui mai mic fuseseră capturaţi, batjocoriţi şi măcelăriţi în pădurile din Lancaster. Era Întâmpinarea Domnului; ghemuit în cortul său alături de generali, s-a rugat pentru sufletele măcelărite. A venit ziua de St Blaise: 3 februarie, întunecată şi îngheţată. La ora zece dimineaţa, pe cer s-au ridicat trei sori: trei discuri neclare argintii, scânteietoare şi înceţoşate, printre particule de gheaţă. Ghirlandele lor de lumină s-au răspândit peste câmpiile dezolante, peste pădurile îmbibate de apă ale graniţelor velşe, peste soldaţii lui demoralizaţi şi neplătiţi. Oamenii lui au căzut în rugăciune pe pământul îngheţat. Cavalerii lui au îngenuncheat în faţa cerurilor. Întreaga lui viaţă a prins atunci aripi şi s-a avântat spre înalturi. În revărsarea de lumină strălucitoare şi-a văzut viitorul. Când nimeni nu putea să vadă, el a făcut-o: asta înseamnă să fii rege. În bătălia de la

Mortimer’s Cross l-a luat prizonier pe Owen Tudor. L-a decapitat în piaţa Hereford şi i-a aşezat capul să putrezească pe crucea din piaţă. O femeie necunoscută a adus un lighean cu apă şi a spălat capul secţionat; a pieptănat părul plin de sânge.

De atunci încolo – din ziua de St Blaise, cu cei trei sori strălucitori – de fiecare dată când îşi atingea sabia, o atingea pentru biruinţă. Trei luni mai târziu, se afla la Londra şi era rege. Niciodată nu şi-a mai văzut viitorul, nu cu atâta limpezime ca în acel an. Uluit, a trecut prin propria domnie ca prin ceaţă. A fost întru totul marioneta astrologilor, a oamenilor bisericii şi a fanteziştilor. Nu s-a căsătorit niciodată, aşa cum ar fi trebuit, pentru a lega alianţe externe, ci s-a împotmolit într-o serie de promisiuni, pe jumătate făcute, pe jumătate încălcate, către un număr necunoscut de femei. Una dintre ele era din familia Talbot, Eleanor pe nume, şi de ce era ea atât de specială? Se zicea că descindea – pe linie maternă – dintr-o femeie care fusese lebădă. Şi de ce, în cele din urmă, el îşi dăruise afecţiunea văduvei unui cavaler din Lancaster? Oare pentru că – aşa cum credeau unii – frumuseţea ei blondă îi făcea inima să bată mai tare? Motivul nu a fost chiar acesta; ci fiindcă ea pretindea că descinde dintr-o femeie-şarpe, Melusine, care putea fi văzută în vechile pergamente, înfăşurându-şi spirala trupului pe Copacul Cunoaşterii şi stăpânind asupra uniunii soarelui cu luna. Melusine îşi mascase viaţa sub forma unei prinţese obişnuite, muritoare, dar într-o zi soţul ei o văzuse goală şi-i zărise coada de şarpe. În vreme ce se desprindea din strânsoarea lui, ea prezisese că urmaşii ei vor fonda o dinastie care va domni veşnic: cu puteri fără limite, sub apărarea diavolului. Apoi se îndepărtase, zice cardinalul, şi nimeni nu o mai văzuse vreodată.

Câteva lumânări s-au stins; Wolsey nu cere altele.

— Aşa că vezi, continuă el, sfetnicii regelui Eduard plănuiau să-l însoare cu o prinţesă din Franţa. Aşa cum... aşa cum am intenţionat şi eu. Şi uite ce s-a întâmplat în schimb. Uite ce a ales.

— De când e asta? De la Melusine?

Este târziu; măreţul palat York Place este tăcut, oraşul doarme; râul se târăşte prin canale, nămolind malurile. În astfel de împrejurări, spune cardinalul, timpul nu are importanţă; aceste spirite ne scapă din mâini şi străbat epocile, sinuoase, versatile, viclene.

— Dar femeia cu care s-a însurat regele Eduard... a ridicat pretenţii asupra tronului Castiliei, nu-i aşa? Ceva foarte vechi, pierdut în vremuri obscure?

Cardinalul dă aprobator din cap.

— Asta a fost semnificaţia celor trei sori. Tronul Angliei, tronul Franţei, tronul Castiliei. Astfel încât, atunci când regele nostru actual s-a însurat cu Caterina, s-a apropiat în fapt de drepturile lui străvechi. Nu îmi închipui că cineva ar fi îndrăznit să prezinte astfel situaţia în faţa reginei Isabella şi a regelui Ferdinand. Dar e bine să amintim, şi din când în când să pomenim, că regele nostru este stăpânitorul celor trei regate. Chiar dacă acum are fiecare propriul conducător.

— După cum aţi povestit, milord, bunicul Plantagenet al regelui nostru şi-a decapitat străbunicul Tudor.

— Un lucru bun de ştiut. Dar nu de pomenit.

— Şi Boleynii? Credeam că sunt negustori, dar ar fi trebuit oare să ştiu că au avut colţi de şarpe ori aripi?

— Râzi de mine, Master Cromwell.

— Deloc. Dar am nevoie de cele mai bune informaţii, dacă mă lăsaţi să ţin sub observaţie situaţia cât sunteţi plecat.

Apoi cardinalul începe să vorbească despre crime. Vorbeşte despre păcat; despre ce înseamnă să fii iertat.

Vorbeşte despre regele Henric al VI-lea, ucis în Turn; despre regele Richard, născut sub semnul Scorpionului, semnul păcatelor, al suferinţelor şi al afacerilor tainice. La Bosworth, acolo unde regele murise, se făcuseră multe alegeri greşite; ducele de Norfolk luptase de partea înfrânţilor, şi moştenitorilor lui li se refuzase domeniul. Fuseseră deci nevoiţi să lupte din greu, îndelung şi din greu, ca să-l recapete. Aşa că te miră, continuă el, că Norfolk, cel de acum, tremură uneori când regele este furios? Face asta fiindcă îşi închipuie că o să piardă tot ce are, din pricina toanelor unui om supărat.

Cardinalul observă cum omul său îşi face în gând o notiţă; vorbeşte apoi despre oasele zornăitoare împrăştiate sub pavajul Turnului, despre acele oase încastrate în trepte şi amestecate cu mâlul Tamisei. Vorbeşte despre cei doi fii dispăruţi ai regelui Eduard, cel mic înclinat spre revolte încăpăţânate care aproape că îl aruncaseră pe Henric Tudor afară din propriul regat. Vorbeşte despre monedele pe care Pretendentul le bătuse, având un mesaj adresat regelui Tudor: „Zilele îţi sunt numărate. Eşti cântărit: nu corespunzi. „

Vorbeşte despre teama din acele vremuri, de reizbucnirea războiului civil. Caterina fusese promisă pentru măritiş în Anglia; i se spunea „Prinţesa de Wales” încă de când avea trei ani; dar înainte ca familia s-o lase să se îmbarce la Corunna, ceruseră un preţ în carne şi oase. Îi ceruseră lui Henric să-şi îndrepte atenţia asupra principalului pretendent Plantagenet, nepotul regelui Eduard şi al netrebnicului rege Richard, ţinut în temniţa din Turn încă de când avea zece ani. Regele Henric capitulase în faţa presiunii blânde; Roza Albă, în vârstă de douăzeci şi patru de ani, fusese scos în lumina şi aerul lui Dumnezeu, ca să i se taie capul. Dar întotdeauna există o altă Roză Albă; Plantageneţii se înmulţesc, deşi nu fără

supraveghere. Întotdeauna va fi nevoie de şi mai multe crime; cred că trebuie să fii în stare să suporţi aşa ceva, afirmă cardinalul, deşi eu, unul, nu am fost niciodată; mi se face mereu rău când are loc o execuţie. Mă rog pentru ei, pentru aceşti bătrâni morţi. Mă rog uneori chiar şi pentru ticălosul rege Richard, deşi Thomas Morus îmi spune că arde în iad.

Wolsey îşi coboară privirea spre propriile mâini, îşi răsuceşte inelele de pe degete.

— Mă întreb, murmură el. Mă întreb care dintre ele este.

Cei care îl invidiază pe cardinal spun că are un inel care îl face pe posesor să zboare, îi permite să aducă moartea duşmanilor; simte otrăvurile, face nevătămătoare până şi pe cele mai fioroase animale, asigură favorurile prinţilor şi apără contra înecului.

— Bănuiesc că alţii ştiu, milord. Fiindcă au angajat vrăjitori ca să-i ajute să-l copieze.

— Dacă aş şti, l-aş copia chiar eu. Ţi-aş da şi ţie unul.

— Odată am luat un şarpe în mână. În Italia.

— De ce ai făcut-o?

— Pentru un rămăşag.

— Era otrăvitor?

— Nu ştiam. Ăsta era rămăşagul.

— Şi te-a muşcat?

— Evident.

— De ce „evident”?

— Altminteri, n-ar fi o poveste prea grozavă, nu? Dacă i-aş fi dat drumul nevătămat şi dus ar fi fost.

Fără să vrea, cardinalul râde.

— Ce o să mă fac fără tine, zice el, printre viclenii de franţuji?

În casa de la Austin Friars, Liz este în pat, însă se foieşte în somn. Se trezeşte pe jumătate, îi şopteşte

numele şi se strânge mai aproape în braţele lui. El o sărută pe păr şi îi spune:

— Bunicul regelui nostru s-a însurat cu un şarpe.

Liz murmură:

— Dorm sau sunt trează?

O bătaie de inimă, apoi ea se desprinde de el şi se întoarce cu spatele, cu un braţ întins; el se întreabă ce va visa. Rămâne treaz, gândindu-se. Tot ce făcuse Eduard, bătăliile, cuceririle, făcuse cu susţinerea oferită de banii familiei Medici; scrisorile lor de credit erau mai importante decât semnele cereşti ori minunile. Dacă Eduard nu fusese – aşa cum spuneau mulţi – fiul tatălui său, fiul ducelui de York; dacă mama regelui Eduard, aşa cum credeau unii, îl făcuse cu un cinstit soldat englez, un arcaş pe nume Blaybourne; apoi, dacă Eduard se însurase cu o femeie-şarpe, urmaşul lui ar fi... nedemn de încredere, asta îi vine în minte. Dacă e să fie crezute toate poveştile din vechime – şi, să nu uităm, unii chiar le cred –, atunci regele nostru este, în parte, arcaş bastard, în parte, şarpe ascuns, în parte, velş, şi în întregime îndatorat băncilor italieneşti... Alunecă la rândul lui în somn. Gândurile despre treburi contabiliceşti se risipesc; apare lumea spectrală, înlocuind paginile cu cifre. Încearcă întotdeauna, spune cardinalul, să afli ce poartă oamenii pe sub haine, căci nu este numai piele. Întoarce-l pe rege pe dos şi o să-i descoperi înaintaşii cu solzi: carnea caldă, concretă, de şarpe.

În Italia, când luase în mână şarpele pentru acel rămăşag, trebuise să-l ţină până numărau la zece. Ei începuseră să numere lent, în limbi şi mai lente: *eins, zwei, drei...* La patru, şarpele speriat îşi ridicase capul şi-l muşcase. Între patru şi cinci, el îşi întărise strânsoarea. Unii strigaseră: „Pe sângele lui Hristos, dă-i drumul! „ Unii se rugau, alţii suduiau, alţii doar continuau să numere. Şarpele părea bolnav; după ce ajunseră cu toţii la zece, şi

nu mai înainte, el pusese pe pământ, cu blândeţe, trupul încolăcit şi-l lăsase să se îndepărteze spre propriul viitor.

Nu îl durea, însă urmele colţilor se vedeau clar. Din instinct, supsese rana, aproape muşcându-şi încheietura mâinii. Observase, cu surprindere parcă, pielea albă, intimă, englezească, de pe interiorul braţului; zărise venele subţiri, albastre-verzui, în care şarpele îşi strecurase otrava.

Îşi adunase câştigurile. Se aşteptase să moară, dar asta nu se întâmplase. Ba chiar devenise mai puternic, rapid când era să se ascundă, rapid când era să lovească. Nu se găsea vreun timonier-şef cu o gură mai mare ca a lui, nici vreun căpitan adus din Berna care să nu dea înapoi în faţa reputaţiei lui sinistre cum că mai întâi varsă sânge şi apoi discută. Acum este o noapte fierbinte de iulie; el doarme; visează. Undeva în Italia, un şarpe are pui; îi numeşte Thomas; în mintea lor poartă imaginea Tamisei, a malurilor joase, nămolite, dincolo de atingerea fluxului, dincolo de atingerea apei.

A doua zi când se trezeşte, Liz încă doarme. Aşternuturile sunt umede. Ea e caldă şi îmbujorată, cu pielea feţei fină ca a unei fetiţe. El îi sărută linia părului. Are gust de sare. Ea murmură:

— Spune-mi când te întorci acasă.

— Liz, nu plec, spune el. Nu plec cu Wolsey.

O lasă singură. Bărbierul vine să-l radă. Îşi vede ochii într-o oglindă lustruită. Par vii; ochi de şarpe. Ce vis ciudat, îşi spune.

Coborând la parter, i se pare că o zăreşte pe Liz urmându-l. I se pare că vede străfulgerarea albă a bonetei ei. Se întoarce şi rosteşte:

— Liz, du-te înapoi la culcare...

Dar nu e nimeni acolo. S-a înşelat. Îşi ia hârtiile şi pleacă la Gray’s Inn.

Este vacanţă. Nu e vorba de treburi juridice: este o discuţie despre textele lui Tyndale şi despre locurile unde se află el (undeva prin Germania) , iar problema urgentă este un coleg avocat (aşa că cine poate spune că nu ar trebui să se afle aici, la Gray’s Inn?) , pe nume Thomas Bilney, preot şi totodată membru al Trinity Hall. „Micuţul Bilney”, aşa cum i se spune din cauza staturii scunde şi a asemănării cu un vierme; se foieşte pe o bancă, vorbind despre misiunea lui faţă de leproşi.

— Pentru mine, Scripturile sunt ca mierea, afirmă Micuţul Bilney, sucindu-şi fundul slab şi lovind cu picioarele scurte. Sunt îmbătat de cuvântul Domnului.

— Pentru numele lui Dumnezeu, omule, zice el. Să nu-ţi închipui că te poţi târî afară din gaura în care te ascunzi doar pentru că e plecat cardinalul. Căci acum episcopul Londrei are mână liberă, ca să nu mai vorbim de prietenul nostru din Chelsea.

— Liturghii, posturi, veghe, iertarea de purgatoriu... toate sunt inutile, zice Bilney. Acest lucru mi-a fost revelat. Tot ce mai rămâne, de fapt, este să se ducă la Roma ca să discute cu Sfinţia Sa. Sunt convins că o să ajungă la vorba mea.

— Ai impresia că punctul tău de vedere e original, nu-i aşa? întreabă el sumbru. Totuşi, în privinţa asta, s-ar putea să fie, părinte Bilney. Dacă îţi închipui că papa va asculta de sfatul tău în aceste chestiuni.

Iese, spunând: iată unul care va sări în foc, dacă i se cere. Domnilor, aveţi grijă.

Nu-l ia cu el pe Rafe la aceste întâlniri. Nu va duce pe nici unul dintre oamenii lui într-o companie primejdioasă. Casa Cromwell este la fel de ortodoxă ca oricare alta din

Londra şi la fel de pioasă. Trebuie să fie, spune el, dincolo de orice reproş.

În restul zilei nu se mai întâmplă nimic remarcabil. Ar fi ajuns devreme acasă, dacă nu ar fi stabilit să se întâlnească, într-o enclavă germană, Steelyard, cu un bărbat din Rostock, care a adus cu sine un prieten din Stettin, dispus să-l înveţe ceva poloneză.

Este mai grea decât galeza, afirmă el la sfârşitul serii. O să am nevoie de mult exerciţiu. Vino la mine acasă, îl invită el. Anunţă-ne înainte şi o să avem hering marinat; altminteri, ce se găseşte prin bucătărie.

Ceva e în neregulă când ajungi pe înserat acasă şi torţele ard. Aerul e dulce şi te simţi atât de bine când intri, te simţi tânăr, nevătămat. Apoi vezi chipuri îngrozite; se întorc atunci când te zăresc.

Mercy iese şi rămâne în faţa lui, dar nu există îndurare.[11]

— Spune-mi, o imploră el.

Ea se uită într-o parte, apoi zice: îmi pare atât de rău.

El se gândeşte că e vorba de Gregory; se gândeşte că fiul lui este mort. Apoi îşi dă seama, căci unde este Liz? O imploră:

— Spune.

— Te-am căutat. Am zis: Rafe, du-te şi vezi dacă e la Gray’s Inn, adu-l înapoi, dar portarii au tăgăduit întreaga zi că te-ar fi văzut. Rafe a spus: ai încredere, o să-l găsesc, chiar dacă o să bat tot oraşul. Dar nici urmă de tine.

Îşi aminteşte dimineaţa: cearşafurile ude, fruntea ei umedă. Liz, se gândeşte, de ce nu te-ai luptat? Dacă aş fi

[11] Joc de cuvinte; *mercy*, în limba engleză, înseamnă milă, îndurare (n. tr.)

văzut că ţi se apropie moartea, aş fi luat-o şi aş fi bătut-o în capul ei de moarte; aş fi ţintuit-o pe perete.

Fetiţele încă nu s-au culcat, deşi cineva le-a îmbrăcat în cămăşile de noapte, de parcă ar fi o seară obişnuită. Au picioarele goale şi scufii de dormit, bonete rotunde de dantelă făcute de mama lor şi legate sub bărbie de o mână hotărâtă. Chipul lui Anne e ca de piatră. O ţine pe Grace cu mâna făcută pumn. Grace îşi ridică privirea spre el, neîncrezătoare. De obicei, nu-l vede aproape deloc; de ce se află acum aici? Dar are încredere în el şi îl lasă să o ridice în braţe, fără să protesteze. Pe umărul lui, adoarme aproape imediat, cu braţele în jurul gâtului său, cu creştetul capului sub bărbia lui.

— Acum, Anne, spune el, trebuie s-o duci pe Grace la culcare, fiindcă este mică. Ştiu că tu nu eşti încă pregătită de somn, dar trebuie să te bagi în pat cu ea, fiindcă s-ar putea să se trezească şi să-i fie frig.

— Poate că şi mie o să-mi fie frig, rosteşte Anne.

Mercy merge înaintea lui spre camera copiilor. Grace este pusă în pat fără să se trezească. Anne plânge, dar plânge în tăcere. O să stau eu cu ele, spune Mercy; dar el rosteşte:

— Stau eu.

Aşteaptă până când lacrimile lui Anne încetează să curgă şi mâna i se lasă moale într-a lui.

Astfel de lucruri se întâmplă; dar nu nouă.

— Acum du-mă la Liz, cere el.

Odaia – care de dimineaţă era doar dormitorul lor – este însufleţită de mirosul ierburilor arse împotriva molimei. I-au aprins lumânări la cap şi la picioare. I-au legat maxilarul cu o fâşie de pânză, aşa că deja nu mai seamănă cu ea. Seamănă cu morţii; pare lipsită de teamă şi parcă te-ar putea judeca; arată mai golită şi mai moartă

decât morţii văzuţi pe câmpul de luptă, cu maţele pe afară.

Coboară la parter, ca să afle cum a murit; să se ocupe de oamenii lui. Azi-dimineaţă, la ora zece, povesteşte Mercy, ea s-a aşezat: Doamne, sunt atât de obosită. În mijlocul unei zile din săptămână. Nu-mi stă în fire, nu-i aşa? a zis. Eu i-am răspuns: nu-ţi stă în fire, Liz. I-am pus mâna pe frunte şi i-am spus: Liz, draga mea... I-am zis; întinde-te, în pat cu tine, trebuie să-ţi treacă febra asta. Ea a răspuns; nu, lasă-mă câteva minute, sunt ameţită, poate trebuie să mănânc ceva, dar ne-am aşezat la masă şi ea a împins mâncarea la o parte...

El ar vrea ca Mercy să-şi scurteze povestea, dar îi înţelege nevoia de a relata tot, clipă de clipă, de a rosti totul cu glas tare. E ca şi cum face un pachet de cuvinte, ca să i-l înmâneze: uite, e al tău acum.

La amiază, Elizabeth se întinde în pat. Tremură, deşi pielea îi arde. Întreabă: Rafe este acasă? Spune-i să se ducă după Thomas. Şi Rafe se duce, se duc şi alţii, dar nu te-au găsit.

La douăsprezece şi jumătate, ea zice: spune-i lui Thomas să aibă grijă de copii. Şi apoi? S-a plâns că o doare capul. Dar nimic pentru mine, nici un mesaj? Nu; a spus că îi e sete. Nimic altceva. Dar asta era Liz, niciodată nu vorbea prea mult.

La ora unu, a trimis după preot. La două, s-a spovedit. A spus că odată luase în mână un şarpe, în Italia. Preotul a zis că vorbea febra din ea. A dezlegat-o de păcate. Şi de-abia aştepta, a continuat Mercy, de-abia aştepta să plece din casă, atât era de înspăimântat să nu se molipsească şi să moară.

La ora trei, s-a apropiat de sfârşit. La patru, a scăpat de povara acestei vieţi.

Bănuiesc, afirmă el, că ar dori să fie înmormântată alături de primul soţ.

De ce crezi asta?

Fiindcă eu am venit mai târziu. Pleacă. Nu are rost să scrie rânduielile obişnuite pentru haine de doliu, bocitoare, lumânări. La fel ca toţi cei atinşi de această boală, Liz trebuie îngropată rapid. Nu va putea să trimită după Gregory sau să adune familia. Regula este ca în faţa locuinţei să fie agăţat un mănunchi de paie, ca semn al molimei, apoi să îngrădească vizitele timp de patruzeci de zile şi să iasă în afara casei cât de puţin posibil.

Mercy intră şi spune: friguri, pot să fie orice fel de friguri, nu trebuie să recunoaştem că a fost molima... Dacă stăm cu toţii acasă, Londra o să încremenească în loc.

— Nu, rosteşte el. Trebuie s-o facem. Lordul cardinal a făcut aceste reguli şi nu s-ar cuveni să le nesocotesc.

Mercy îl întreabă: oricum, unde ai fost? El o priveşte drept şi zice: îl ştii pe Micuţul Bilney? Am fost cu el; l-am avertizat, i-am spus că va sări în foc.

Şi mai târziu? Mai târziu am luat lecţii de poloneză.

Desigur. Era firesc s-o faci, spune ea.

Ea nu se aşteaptă să înţeleagă ceva. El nu se aşteaptă să se facă vreodată mai bine înţeles decât acum. Ştie Noul Testament pe dinafară în întregime, dar hai, găseşte un verset: găseşte un verset potrivit pentru asta.

Mai târziu, când se va gândi iar la acea dimineaţă, va dori să prindă din nou acea fulgerare a bonetei ei albe: deşi, când s-a întors, nu era nimeni acolo. Ar vrea să şi-o imagineze pe fundalul agitaţiei şi căldurii casei, stând în pragul uşii şi zicându-i: „Spune-mi când te întorci acasă. „ Dar nu o poate vedea decât singură, la uşă; şi în spatele ei este pustiu şi o lumină albăstruie.

Se gândeşte la noaptea nunţii lor; la rochia de tafta cu trenă, la micul ei gest prudent, de a-şi cuprinde coatele cu palmele. A doua zi îi spusese: „Este în regulă, aşadar. „

Şi zâmbise. Asta e tot ce îi lăsase. Liz, cea care niciodată nu vorbea prea mult.

Timp de o lună stă acasă – citeşte. Citeşte Testamentul, dar ştie ce scrie acolo. Citeşte pe Petrarca, pe care îl iubeşte, citeşte cum i-a sfidat pe doctori – când îl abandonaseră pradă frigurilor încă trăia şi, când se întorseseră dimineaţa, el se ridicase şi scria. După aceea, poetul nu se mai încrezuse niciodată în medici; însă Liz îl părăsise prea brusc ca să mai poată cere sfatul medicului, bun sau prost, sau ca să cheme spiţerul, cu scorţişoara, galangalul, pelinul şi cartonaşele lui scrise cu rugăciuni.

Are cartea lui Niccolò Machiavelli, *Principele;* este o ediţie în latină, prost tipărită la Napoli, care pare să fi trecut prin multe mâini. Se gândeşte la Niccolò pe câmpul de luptă; la Niccolò în camera de tortură. Simte că se află în camera de tortură, dar ştie că într-o zi va găsi o portiţă de scăpare, căci el este cel care are cheia. Cineva îl întreabă: ce este în cărticica ta?, iar el răspunde: câteva aforisme, câteva truisme, nimic din ce nu ştiam dinainte.

Ori de câte ori ridică privirea din carte, Rafe Sadler este acolo. Rafe este foarte slab, şi jocul pe care el îl joacă deseori cu Richard şi cu ceilalţi presupune să pretindă că nu îl văd şi să spună: „Mă întreb unde e Rafe? „ Sunt încântaţi de gluma asta ca nişte copii de trei ani. Rafe are ochi albaştri şi păr blond-nisipiu – nu l-ai putea lua drept un Cromwell. Cu toate astea, este totuşi un tribut adus omului care l-a crescut: încăpăţânat, sardonic, cu minte ageră.

El şi Rafe citesc o carte despre şah. Este o carte tipărită înainte ca el să se fi născut, dar are poze. Se încruntă privindu-le, perfecţionându-şi jocul. Timp de ore întregi parcă, nici unul nu face vreo mişcare.

— Am fost un prost, spune Rafe, cu arătătorul pe capul unui pion. Ar fi trebuit să te găsesc. Când mi-au spus că nu eşti la Gray’s Inn, ar fi trebuit să ştiu că de fapt eşti acolo.

— Cum ai fi putut să ştii? Nu poţi pune bază că nu mă aflu acolo unde nu trebuie. Muţi pionul ăla sau doar îl mângâi pe creştet?

— *J’adoube.*[12]

Rafe îşi retrage mâna.

Vreme îndelungată stau uitându-se la piese, la configuraţia care îi ţine blocaţi. Îşi dau seama ce urmează: remiză.

— Suntem prea buni unul pentru celălalt.

— Poate că ar trebui să jucăm împotriva altora.

— Mai târziu. Când o să putem să-i zdrobim pe toţi.

— Ah, stai! exclamă Rafe. Ia calul şi face o săritură. Apoi priveşte rezultatul, îngrozit.

— Rafe, eşti *foutu.*

— Nu neapărat. Rafe îşi freacă fruntea. S-ar putea să faci şi tu o prostie.

— Da. Speră tu!

Voci murmură. Afară e soare. Simte că ar putea chiar să doarmă, dar când doarme, Liz Wykys se întoarce, veselă şi vioaie, iar când se trezeşte trebuie să se înveţe din nou cu lipsa ei.

Într-o odaie îndepărtată plânge un copil. Paşi la etaj. Plânsul se opreşte. Ridică regele şi se uită la baza lui, de parcă ar vrea să vadă cum e făcut. Apoi murmură:

---

[12] „Aranjez”, expresie folosită la şah, atunci când unul dintre jucători aranjează o piesă de pe tablă, fără a avea intenţia să mute (n. tr.)

— *J'adoube.*

Şi îl pune la loc pe tablă.

Afară plouă; Anne Cromwell stă cu el şi îşi scrie în caiet tema la latină. Până de Sfântul Ion cunoaşte toate verbele uzuale. Îi merge mintea mai repede decât fratelui ei şi Cromwell îi spune asta.

— Lasă-mă să văd, îi cere, întinzând mâna după caiet.

Descoperă că şi-a scris numele de nenumărate ori: Anne Cromwell, Anne Cromwell, Anne Cromwell...

Din Franţa vin veşti despre cardinal: triumfuri, parade, liturghii publice şi cuvântări *ex tempore* în latină. Se pare că, imediat după debarcare, din amvonul tuturor bisericilor din Picardy le garantase credincioşilor iertarea de păcate. Asta înseamnă câteva mii de francezi liberi s-o ia de la capăt.

Regele stă mai mult la Beaulieu, reşedinţa din Essex pe care a cumpărat-o de curând de la Sir Thomas Boleyn, pe care l-a făcut viconte de Rochford. Toată ziua vânează, deloc stânjenit de vremea umedă. Seara primeşte oaspeţi. Ducele de Suffolk şi ducele de Norfolk i se alătură la supeuri private, la care participă şi proaspătul viconte. Ducele de Suffolk este vechiul prieten al regelui, şi dacă acesta i-ar cere: împleteşte-mi nişte aripi să zbor, el ar răspunde: ce culoare? Ducele de Norfolk este, desigur, capul familiei Howard şi cumnatul lui Boleyn – un om mic, vânos, cu ticuri, urmărindu-şi întotdeauna propriile interese.

El nu îi scrie cardinalului ca să-l anunţe că în Anglia toată lumea crede că regele are de gând să se însoare cu Anne Boleyn. Nu are veştile pe care şi le doreşte cardinalul, aşa că nu-i scrie nimic. Îl pune pe oamenii lui s-o facă, să-l ţină la curent pe cardinal cu treburile juridice,

cu finanţele lui. Spune-i că noi suntem bine aici, zice el. Transmite-i respectele şi omagiile mele. Spune-i cât de mult aşteptăm să-l revedem.

Nimeni din casă nu se mai îmbolnăveşte. Anul acesta, Londra a scăpat uşor – sau cel puţin aşa spune toată lumea. În bisericile din oraş se aduc rugăciuni de recunoştinţă; sau ar trebui mai degrabă să li se zică rugăciuni de îmbunare? În micile adunări de seară, oamenii se întreabă care o fi voia Domnului. Londra ştie că păcătuieşte. După cum ne spune Biblia, „Greu scapă neguţătorul de greşeală”[13]. Iar în altă parte se spune că „cine zoreşte să fie bogat nu va rămâne nepedepsit”.[14] Este un semn sigur al unor minţi tulburate acest obicei al citatelor. „Căci Domnul ceartă pe cel pe care-l iubeşte”[15].

Până la început de septembrie, molima şi-a urmat tot cursul şi acum familia poate să se strângă ca să se roage pentru Liz. Se pot face toate ceremoniile de care nu a avut parte când i-a părăsit atât de brusc. Sunt împărţite haine negre la doisprezece sărmani din parohie, aceiaşi care i-ar fi urmat coşciugul; fiecare bărbat din familie făgăduieşte şapte ani de liturghii pentru sufletul ei. În ziua stabilită, cerul se luminează pentru scurt timp şi în aer se simte frigul toamnei. „Secerişul a trecut, vara este pe sfârşite şi noi tot nu suntem izbăviţi”[16].

Micuţa Grace se trezeşte noaptea şi spune că o vede pe mama ei înfăşurată în linţoliu. Nu plânge ca un copil, cu zgomot şi sughiţuri, ci ca o femeie în toată firea, cu lacrimi de spaimă.

---

[13] Ecclesiastul, 26: 25 (n. tr.)

[14] Pilde, 28: 20 (n. tr.)

[15] Pilde, 3: 12 (n. tr.)

[16] Ieremia, 8: 20 (n. tr.)

„Toate fluviile curg în mare, dar marea nu se umple”[17].

Morgan Williams se împuţinează de la an la an. Mai ales astăzi pare mic, pământiu şi hărţuit, când îi apucă braţele şi spune:

— De ce sunt luaţi cei mai buni? Doamne, de ce? Apoi: Ştiu că ai fost fericit cu ea, Thomas.

Sunt înapoi la Austin Friars – o mulţime de femei, copii şi bărbaţi robuşti, pe care doliul nu îi scoate din negrul obişnuit al hainelor, ţinuta avocaţilor şi a negustorilor, a contabililor şi a misiţilor. Este aici şi sora lui, Bet Wellyfed; cei doi băieţi ai ei, micuţa fiică Alice. Este şi Kat; surorile stau cu capetele apropiate, hotărând cine se va muta aici ca să o ajute pe Mercy cu fetele, „până când te însori din nou, Tom”.

Nepoatele lui, două fetiţe drăguţe, îşi ţin încă strâns rozariile în mâini. Privesc cu ochi mari în jur, nesigure de ceea ce ar trebui să facă. Nebăgate de seamă – căci oamenii vorbesc pe deasupra capetelor lor – se sprijină de perete şi îşi aruncă priviri una alteia. Încet, ele alunecă în jos, cu spatele drept, până ajung de înălţimea unor copii de doi ani, şi se sprijină pe călcâie. „Alice! Johane! „, se răsteşte cineva; încet, ele se ridică iar, cu chipurile solemne, în picioare. Grace se apropie de ele; o cuprind în tăcere, îi dau boneta jos, îi scutură părul blond şi încep să i-l împletească. În vreme ce cumnaţii discută despre ce face cardinalul în Franţa, atenţia lui este îndreptată spre Grace, care face ochii mari când verişoarele îi prind părul strâns la spate. Gura i se deschide într-un strigăt mut, ca un peşte. Când scoate un ţipăt scurt, sora mai mare a lui Liz, Johane, traversează camera şi o ridică în braţe.

[17] Ecclesiastul, 1: 7 (n. tr.)

Privind-o pe Johane, el se gândeşte, aşa cum face de multe ori, cât de asemănătoare sunt... erau surorile.

Fiica lui, Anne, se întoarce cu spatele la femei şi îşi strecoară braţul pe după cel al unchiului.

— Discutăm despre comerţul în Ţările de Jos, îi spune Morgan.

— Ceea ce-i sigur, unchiule, este că cei din Anvers nu o să fie foarte încântaţi dacă Wolsey semnează un tratat cu Franţa.

— Asta îi spuneam şi noi tatălui tău. Dar, nu, el rămâne de partea cardinalului. Haide, Thomas! Nici ţie nu-ţi plac francezii mai mult decât nouă.

El ştie – nu şi ei – cât de necesară îi este cardinalului prietenia cu regele Francisc. Fără ajutorul uneia dintre marile puteri ale Europei, care să vorbească în numele lui, cum o să obţină regele divorţul?

— Tratatul de Pace Perpetuă? Hai să ne gândim, când a fost ultima pace perpetuă? Eu îi dau trei luni.

Cel care rosteşte râzând vorbele este cumnatul său Wellyfed; şi John Williamson, soţul lui Johane, îl întreabă dacă vrea să pună rămăşag: pe trei luni, pe şase? Apoi îşi aminteşte că sunt la o întrunire solemnă.

— Iartă-mă, Tom, zice şi izbucneşte într-un acces de tuse.

Se aude vocea lui Johane:

— Dacă bătrânul cartofor continuă să tuşească aşa, iarna asta o să-l termine, şi apoi o să mă pot mărita cu tine, Tom.

— Chiar vrei?

— Sigur că da. Câtă vreme obţin de la Roma hârtia trebuincioasă.

Grupul zâmbeşte şi îşi ascunde zâmbetul. Îşi aruncă unul altuia priviri cunoscătoare. Gregory întreabă: ce e aşa de amuzant? Doar nu te poţi însura cu sora nevestei, nu?

El şi verii lui se retrag într-un colţ, ca să discute despre subiecte intime – băieţii lui Bet, Christopher şi Will, băieţii lui Kat, Richard şi Walter – de ce l-au botezat pe copilul acela Walter? Aveau oare nevoie de o amintire despre tatăl lor, care să-i păndească după moarte, să le aducă aminte să nu fie prea fericiţi? Familia nu se întruneşte niciodată, dar el îi mulţumeşte Domnului că Walter nu mai este printre ei. Îşi spune că ar trebui să dovedească mai multă înţelegere faţă de tatăl lor, dar înţelegerea lui nu ajunge decât la rugăciunea pentru sufletul lui, rostită la liturghie.

În anul dinaintea întoarcerii lui definitive în Anglia, traversase iar şi iar marea, nehotărât; avea atât de mulţi prieteni în Anvers, în afară de contractele bune de afaceri, şi oraşul se mărea de la an la an, iar acolo părea să fie tot mai mult locul cel mai potrivit în care să trăiască. Dacă simţea dor de casă, simţea pentru Italia: lumina, limba, Tommaso, aşa cum i se spunea acolo. Veneţia îl vindecase de orice nostalgie pentru malurile Tamisei. Florenţa şi Milano îl făcuseră să aibă idei mai flexibile decât cele ale oamenilor care rămăseseră acasă. Dar ceva îl trăgea înapoi – curiozitatea să afle cine murise şi cine se născuse, dorinţa de a-şi revedea surorile, ca să facă haz – cumva, omul găseşte mereu motiv să râdă – de copilăria lor. Îi scrisese lui Morgan Williams să îi spună: mă gândesc să vin la Londra. Dar nu-i spune nimic lui tata. Nu-i spune că vin acasă.

În primele luni, încercaseră să-l păcălească. Uite, Walter s-a schimbat, nici nu l-ai mai recunoaşte. A lăsat-o mai moale cu băutura. Ştia că îl omoară. Acum stă departe de curţile de judecată. Ba chiar şi-a făcut şi rândul de paznic la biserică.

Ce? a replicat el. Şi nu s-a îmbătat cu vinul de împărtăşanie? Nu şi-a vârât mâna în cutia milei?

Nimic din ce i-au spus nu l-a putut convinge să meargă la Putney. A aşteptat mai bine de un an, până când s-a însurat şi a devenit tată. Abia atunci s-a simţit în siguranţă să se ducă acolo.

Trecuseră mai bine de doisprezece ani de când plecase din Anglia şi a fost şocat de cât de mult se schimbaseră oamenii. Îi lăsase tineri, iar acum, ajunşi la vârsta a doua, trăsăturile li se înmuiaseră sau li se înăspriseră. Cei supli erau acum slabi şi uscaţi. Cei rotofei se împliniseră şi mai mult. Trăsăturile fine se estompaseră şi se îndulciseră. Ochii strălucitori era mai spălăciţi. Pe unii nici măcar nu-i mai recunoscu, nu de la prima vedere.

Dar pe Walter l-ar fi recunoscut oriunde. În vreme ce tatăl lui se apropia, îşi zisese: mă văd pe mine însumi, peste douăzeci, treizeci de ani, dacă mă ajută Dumnezeu. Spuneau că băutura aproape că l-a băgat în groapă, dar nu pare nici pe departe pe jumătate mort. Arată ca întotdeauna – de parcă te-ar putea doborî la pământ, şi chiar s-ar putea hotărî să o facă. Trupul lui scund şi puternic se lăţise şi se înăsprise. Părul, des şi ondulat, era de-abia înspicat cu argintiu. Privirea îi era pătrunzătoare; ochii mici, căprui-aurii, îi străluceau încă. Ai nevoie de ochi buni la potcovărie, obişnuia să zică. Ai nevoie de ochi buni oriunde, altminteri te lasă-n curu’ gol.

— Unde ai fost? îl întrebase Walter.

Altădată ar fi avut un glas mânios; acum părea doar iritat. Era ca şi cum fiul lui fusese trimis cu un mesaj la Mortlake şi pierduse vremea pe drum.

— Oh... pe ici, pe colo, răspunsese el.

— Arăţi ca un străin.

— Sunt străin.

— Deci, ce-ai mai făcut?

Se imagina spunând „una, alta”. Şi chiar o spusese.

— Şi ce fel de una, alta faci acum?

— Învăţ legea.

— Legea! exclamase Walter. Dacă nu ar fi existat aşa-zisa lege, am fi fost lorzi. Ai moşiei. Şi ai multor moşii de pe aici.

Aceasta este, îşi zice el, o idee interesantă. Dacă ai putea ajunge lord prin bătăi, prin urlete, fiind mai mare, mai tare, mai îndrăzneţ şi mai neruşinat decât oricare altul, Walter ar trebui să fie lord. Dar e mai rău decât atât; Walter se consideră îndreptăţit. El auzise toate astea încă din copilărie: familia Cromwell a fost bogată odinioară, am avut pământuri. „Când, unde? „, obişnuia el să întrebe, iar Walter răspundea: „Undeva în nord, pe-acolo” şi începea să urle la el ca să se eschiveze. Tatălui său nu-i plăcea să i se pună la îndoială cuvântul, nici chiar atunci când spunea o minciună sfruntată. „Şi atunci cum de-am ajuns atât de amărâţi? „, întreba el, iar Walter îi spunea că din cauza avocaţilor, care erau cu toţii nişte bandiţi şi care furau pământurile de la proprietarii de drept. Înţelege dacă poţi, zicea Walter, fiindcă eu nu pot – şi nu sunt prost, băiete. Cum îndrăznesc să mă târască în faţa curţii şi să mă amendeze că am păscut animalele pe aşa-zisul iaz comunal? Dacă toţi ar fi împroprietăriţi, ar fi iazul meu.

Acum, dacă familia deţinea pământuri în nord, atunci cum se putea una ca asta? Nu avea sens să întrebe aşa ceva – de fapt, era cel mai rapid mod să capete o lecţie de la pumnii lui Walter. „Dar nu au existat bani? „, insista el. „Ce s-a întâmplat cu ei? „

Doar o dată, treaz fiind, Walter spusese ceva care părea adevărat şi era, după părerea lui, elocvent: Cred, spusese el, că i-am risipit. Cred că ce s-a dus s-a dus. Cred că, atunci când pierzi o avere, ea nu se mai întoarce.

El se gândise la vorbele astea de-a lungul anilor. În ziua când se întorsese la Putney, îl întrebase:

— Dacă familia Cromwell a fost vreodată bogată şi eu aş încerca să capăt ceea ce a mai rămas, ai fi mulţumit?

Tonul lui se voia liniştitor, dar Walter era greu de liniştit.

— O, da, şi apoi s-o împărţim, nu? Cu tine şi cu afurisitul de Morgan, cu care te ai atât de bine. Ăştia sunt banii mei, dacă e pe-aşa.

— Ar fi banii familiei.

Ce facem, se gândise, am şi început să ne certăm, după nici cinci minute, pentru o avere inexistentă?

— Acum ai un nepot. Apoi adăugă, dar nu cu glas tare: Şi nu o să te apropii vreodată de el.

— A, am din ăştia deja, zisese Walter. Nepoţi. Ce e, vreo olandeză?

El îi spusese despre Liz Wykys, recunoscând astfel că se afla de destulă vreme în Anglia ca să se însoare şi să facă un copil.

— Te-ai ales cu o văduvă bogată, deci, zisese Walter, chicotind. Probabil că asta a fost mai important decât să-mi faci mie o vizită. Probabil, ţi-ai zis că sunt mort. Avocat, spui? Întotdeauna te-ai priceput la vorbe. O palmă peste gură nu te-a putut lecui.

— Dar numai Cel de Sus ştie că ai încercat.

— Bănuiesc că acum nu te mai interesează fierăria. Sau să-l ajuţi pe unchiul John şi să dormi printre resturi de napi.

— Doamne, tată, zisese el, la Lambeth Palace nu se mănâncă napi! Cardinalul Morton să mănânce napi! Ce idee!

Când era copil şi unchiul său John era bucătar pentru marele om, el obişnuia să fugă la Lambeth, la castel, fiindcă acolo avea mai multe şanse să mănânce ceva mai bine. Zăbovea pe lângă intrarea cea mai apropiată de râu – pe vremea aceea, Morton nu construise poarta cea mare

–, să-i privească pe oameni intrând şi ieşind, întrebând cine erau şi recunoscându-i data următoare după culoarea hainelor şi după animalele şi obiectele pictate pe scuturile lor. „Nu mai căsca gura”, ţipau oamenii la el, „găseşte-ţi şi tu de treabă. „

Alţi copii îşi găseau de treabă la bucătărie, aducând şi cărând, jumulind păsări cântătoare şi curăţând căpşune. La ora mesei, servitorii se înşirau pe holurile dinspre bucătărie şi duceau feţele de masă şi Sarea Mare. Unchiul său John măsura pâinile şi, dacă nu erau aşa cum trebuie, le arunca într-un coş, să le mănânce servitorii. Cele care treceau testul erau numărate; astfel, stând lângă unchiul său pe post de ajutor, învăţase să numere. În sala mare ajungeau cărnurile şi brânzeturile, fructele îndulcite şi biscuiţii aromaţi pentru masa arhiepiscopului – pe vremea aceea nu era cardinal. Resturile care se întorceau în bucătărie erau împărţite. Primii alegeau slujitorii de la bucătărie. Apoi veneau la rând casa pentru sărmani şi spitalul, şi cerşetorii de la poartă. Ceea ce nu era bun pentru ei revenea copiilor şi porcilor.

În fiecare dimineaţă şi seară, băieţii îşi câştigau hrana alergând pe scările din dos cu bere şi pâine, pe care le puneau în dulapuri pentru tinerii gentilomi care erau pajii cardinalului. Pajii erau de familie bună. Ei serveau la masă şi astfel deveneau apropiaţi de marele om. Auzeau conversaţiile şi învăţau din ele. Când nu erau la masă, învăţau din tomuri groase de la dascăli de muzică şi de la alţi dascăli, care se plimbau prin castel cu bucheţele de flori şi săculeţi cu ierburi aromatice şi vorbeau în greceşte. Îi fusese arătat unul dintre paji: Master Thomas Morus, despre care chiar arhiepiscopul afirmase că va fi un om mare, atât de profundă era învăţătura lui şi de plăcut spiritul său.

Într-o zi, după ce adusese o pâine de grâu şi o pusese în dulap, zăbovise şi Master Thomas îl întrebase: „De ce zăboveşti? „, dar nu aruncase cu nimic în el.

— Ce este în cartea aceea mare? se interesase el, iar Master Thomas replicase zâmbind:

— Cuvinte, cuvinte, doar cuvinte.

Anul ăsta, Master Thomas face paisprezece ani, zice cineva, şi va pleca la Oxford. El nu ştie unde este Oxfordul sau dacă Morus vrea să se ducă acolo ori pur şi simplu este trimis. Un băiat poate fi trimis; şi Master Thomas nu este încă bărbat.

Paisprezece este dublul lui şapte. Am şapte ani? întreabă el. Nu-mi spune doar da. Zi-mi, am? Tatăl lui se răsteşte: pentru numele lui Dumnezeu, Kat, inventează-i o zi de naştere. Spune-i orice, numai să tacă din gură.

Când tatăl lui îi spune: piei din ochii mei, el pleacă din Putney şi se îndreaptă spre Lambeth. Când unchiul John spune: avem destui băieţi săptămâna asta, şi diavolul găseşte de treabă cui n-are, el se porneşte din nou spre Putney. Câteodată capătă câte un dar pentru acasă. Uneori e o pereche de porumbei cu picioarele legate şi ciocuri căscate, însângerate. El merge pe malul râului, rotindu-i deasupra capului, şi parcă zboară, până când cineva strigă la el: încetează! Nu poate să facă nimic fără să fie cineva care să ţipe la el. Şi este de mirare, întreabă John, când tot timpul faci câte o poznă, eşti gata să răspunzi obraznic şi te afli mereu acolo unde nu ar trebui să fii?

Într-o cămăruţă rece de lângă bucătărie, o femeie pe nume Isabell plăsmuieşte figurine de marţipan, cu care arhiepiscopul şi prietenii lui fac scenete după cină. Unele figurine sunt eroi, cum ar fi prinţul Alexandru, prinţul cezar. Altele sunt sfinţi; azi îl fac pe Sfântul Thomas, zice ea. Într-o zi face animale de marţipan şi îi dă şi lui un leu.

Poţi să-l mănânci, îl îndeamnă ea; el ar prefera să-l păstreze, dar Isabell îi spune că în curând se va face fărâme. Apoi întreabă: „Tu nu ai o mamă? „

El învaţă să citească de pe comenzile mâzgălite pentru făină, grâu şi fasole uscată, orz şi ouă de raţă, care vin de la cămările intendenţilor. Pentru Walter, ştiinţa cititului are ca scop să profiţi de cei care nu ştiu; din acelaşi motiv, trebuie să înveţi şi să scrii. Aşa că tatăl lui îl trimite la preot. Dar din nou nu reuşeşte să facă niciodată ce trebuie, căci preoţii au nişte reguli atât de ciudate; trebuie să meargă la lecţii special, nu doar în drum dinspre altă treabă pe care o are, nu cu o broască râioasă în sac, ori cu cuţite ce trebuie ascuţite, şi nu tăiat sau plin de vânătăi, din pricina unor uşi (uşi pe nume Walter) de care se izbeşte mereu. Preotul strigă la el şi uită să-i dea de mâncare, aşa că porneşte din nou spre Lambeth.

În zilele când apare în Putney, părintele lui îl întreabă: pe toţi sfinţii, pe unde ai umblat; asta dacă nu se află în casă, ocupat cu vreo mamă vitregă. Unele mame vitrege stau atât de puţin, că taică-său deja a terminat cu ele şi le-a aruncat afară până la întoarcerea lui, dar Kat şi Bet îi povestesc despre ele, prăpădindu-se de râs. O dată, când intră, murdar şi ud, mama vitregă din ziua respectivă întreabă: „Al cui e băiatul ăsta? „, şi încearcă să-l azvârle în curte.

Într-o zi, aproape de casă o găseşte pe prima Bella zăcând în uliţă şi vede că nimeni nu o vrea. Nu e mai mare decât un şobolan mic şi e atât de speriată şi de îngheţată, că nici măcar nu scheaună. El o duce acasă într-o mână, iar în cealaltă, o bucăţică de brânză învelită în frunze de salvie.

Câinele moare. Sora lui, Bet, zice: poţi să-ţi iei altul. El caută pe stradă, dar nu mai găseşte vreunul. Sunt destui câini, dar au stăpân.

Drumul de la Lambeth la Putney poate dura mult şi uneori el mănâncă darul primit, dacă nu e crud. Dar dacă tot ce capătă este o varză, o ţine numai în şuturi, o rostogoleşte şi o distruge până nu mai e bună de nimic.

La Lambeth se ţine după intendenţi şi când aceştia rostesc un număr, el îl reţine; aşa că oamenii zic: dacă nu ai vreme să scrii un număr, spune-l nepotului lui John. Poate să-şi arunce un ochi asupra unui sac de orice o fi fost comandat, apoi să-l avertizeze pe unchiul lui să verifice dacă are greutatea corectă.

Seara, la Lambeth, când încă nu s-a întunecat şi după ce toate oalele au fost curăţate, băieţii ies să joace fotbal afară, pe caldarâm. Strigătele lor se înalţă în aer. Înjură şi se împing unii într-alţii, şi până când nu le strigă cineva să se oprească, se bat cu pumnii şi uneori se muşcă. De la fereastra deschisă de deasupra, tinerii gentilomi cântă pe mai multe voci, cu grijă, aşa cum au învăţat.

Uneori apare şi chipul lui Master Thomas Morus. El îi face cu mâna, dar Master Thomas priveşte fără să-l recunoască, la copiii de jos. Zâmbeşte imparţial; mâna lui albă de cărturar închide oblonul. Luna se ridică. Pajii se retrag în paturile lor. Copiii de la bucătărie se învelesc în pânză de sac şi se culcă lângă vatră.

Îşi aminteşte de o noapte de vară, când jucătorii de fotbal rămân tăcuţi, cu privirile ridicate. E la amurg. O notă de flaut pluteşte în aer, subţire şi pătrunzătoare. O mierlă o preia dintr-un tufiş de lângă stăvilar. Un luntraş o fluieră, la rându-i, de pe râu.

1527: Când cardinalul se întoarce din Franţa, imediat începe să comande organizarea de banchete. Sunt aşteptaţi ambasadori francezi, pentru a parafa concordatul. Nimic, spune el, nu trebuie precupeţit pentru aceşti gentilomi.

Curtea părăseşte Beaulieu pe 27 august. La scurtă vreme, Henric se întâlneşte faţă în faţă cu cardinalul revenit în ţară, pentru prima dată de la începutul lui iunie.

— Vei auzi că regele m-a primit cu răceală, îi zice Wolsey, dar eu pot să spun că nu a fost aşa. Ea – Lady Anne – a fost de faţă... asta e adevărat.

După câte se pare, o mare parte a misiunii a fost un eşec. Cardinalii nu au dorit să-l întâlnească la Avignon – s-au scuzat că nu vor să vină în sud din cauza căldurii.

— Dar acum, continuă cardinalul, am un plan mai bun. Îi voi cere papei să-mi trimită un colegat şi voi judeca chestiunea cu regele în Anglia.

În timp ce vă aflaţi în Franţa, spune el, soţia mea Elizabeth a murit.

Cardinalul îşi ridică privirea. Îşi duce mâinile la piept. Mâna dreaptă se strecoară spre crucifixul pe care îl poartă. Întreabă cum s-a întâmplat. Ascultă. Cu degetul mare mângâie trupul torturat al Domnului, iar şi iar, de parcă ar fi o bucată de metal. Îşi pleacă fruntea. Murmură:

— Pe cine îl iubeşte Domnul..

Rămân tăcuţi. Ca să rupă tăcerea, începe să-i pună cardinalului întrebări de prisos.

Nu are nevoie de o relatare a tacticilor din vara care tocmai a trecut. Cardinalul a promis să finanţeze o armată franceză care să intre în Italia şi să încerce să-l izgonească pe împărat. Între timp, papa, care a pierdut nu numai Vaticanul, ci şi statele papale şi a văzut cum rudele sale Medici sunt alungate din Florenţa, va fi recunoscător şi îndatorat regelui Henric. Dar în ceea ce priveşte o apropiere pe termen lung de Franţa, el, Cromwell, împărtăşeşte scepticismul prietenilor lui din oraş. Dacă ai fost pe străzile din Paris sau Rouen şi ai văzut o mamă trăgându-şi copilul de mână şi spunând: „Încetează cu zbieretele sau te dau la englezi”, eşti înclinat să crezi că

orice înţelegere între aceste ţări va fi de formă şi de scurtă durată. Englezii nu vor fi niciodată iertaţi pentru talentul distructiv pe care l-au dovedit de fiecare dată când şi-au părăsit insula. Armatele engleze au lăsat prăpăd în urmă pe oriunde au trecut. Metodic parcă, au făcut tot ceea ce era condamnat de codul cavaleresc şi au încălcat toate legile războiului. Bătăliile nu au însemnat nimic; ceea ce au făcut între bătălii a lăsat urme adânci. Au jefuit şi au siluit la patruzeci de mile distanţă de linia lor de marş. Au ars recoltele de pe câmp şi case cu oameni în ele. Au luat mită în bani şi în natură şi, când erau încartiruiţi într-un ţinut, îi puneau pe oameni să plătească pentru fiecare zi în care îi lăsau în pace. Au omorât preoţi şi i-au spânzurat despuiaţi în pieţe. Ca şi cum ar fi fost barbari, au jefuit biserici, au furat potirele sfinţite şi şi-au făcut focul cu cărţi preţioase; au împrăştiat relicve şi au golit altare. Au găsit familiile morţilor şi le-au cerut răscumpărare pentru trupurile celor dragi; dacă cei vii nu puteau să plătească, ardeau cadavrele în faţa ochilor lor, fără vreo ceremonie, fără vreo rugăciune, aruncând morţii de parcă erau carcase de vite bolnave.

Aşa stând lucrurile, poate că regii pot fi iertaţi, oamenii însă, nu. Nu îi spune toate astea lui Wolsey, căci îl aşteaptă destule veşti proaste. În timpul absenţei lui, regele şi-a trimis propriul emisar la Roma, pentru negocieri secrete. Cardinalul a descoperit asta; şi, desigur, nu s-a ajuns nicăieri. „Dar dacă regele nu este cinstit cu mine, asta nu ajută cu nimic cauza noastră. „

El nu s-a mai confruntat vreodată cu o asemenea prefăcătorie. Adevărul este că regele ştie că, în faţa legii, nu are nici un caz valid. Ştie asta, dar nu vrea să ştie. În sinea lui, s-a convins că nu a fost niciodată însurat, aşa că acum este liber să o facă. De fapt, voinţa lui este convinsă, nu însă şi conştiinţa. Stăpâneşte bine legea canonică şi,

acolo unde nu o cunoaşte, a devenit singur expert. Henric, ca frate mai mic, a fost crescut şi educat pentru biserică şi pentru cele mai înalte ranguri din cadrul ei.

— Dacă ar fi trăit Arthur, fratele Maiestăţii Sale, spune Wolsey, atunci Maiestatea Sa ar fi fost cardinal, nu eu. Iată o idee. Ştii, Thomas, n-am mai avut o zi liberă de... de când eram pe corabie, cred. De când am suferit de rău de mare, după ce am plecat din Dover.

Traversaseră o dată împreună Marea Îngustă. Cardinalul zăcuse tot drumul, invocându-l pe Domnul, dar el, obişnuit cu călătoriile, îşi petrecuse timpul pe punte, făcând desene ale velaturii şi greementului, corăbii abstracte cu greemente abstracte şi încercând să-l convingă pe căpitan – „să nu te simţi jignit”, îi spusese – că exista un mod de a merge mai repede. Căpitanul se gândise şi îi răspunsese:

— Când o să ai propria ta corabie de negoţ, poţi să faci asta. Desigur, orice vas creştin va crede că eşti pirat, aşa că nu te aştepta la ajutor dacă ai necazuri. Marinarilor, explicase el, nu le plac deloc noutăţile.

— Şi nici altcuiva, spusese el. Din câte văd.

Nu pot exista lucruri noi în Anglia. Pot exista lucruri vechi prezentate ca noi sau lucruri noi care se prefac a fi vechi. Ca să fie de încredere, oamenii noi trebuie să-şi fabrice o ascendenţă străveche, ca a lui Walter, ori să intre în serviciul unor familii vechi. Nu încerca să mergi de unul singur sau o să creadă că eşti pirat.

Vara asta, cu cardinalul întors din nou pe teren solid, îşi aminteşte de acea călătorie. Aşteaptă să apară duşmanul şi să înceapă lupta corp la corp.

Dar deocamdată se duce la bucătărie, ca să vadă cum merge lucrul la capodoperele culinare cu care vor să-i impresioneze pe emisarii francezi. Au pus deja turla pe

modelul de zahăr şi aluatul Catedralei St Paul, dar nu reuşesc să fixeze crucea şi bila din vârf.

— Faceţi lei din marţipan, spune el. Aşa vrea cardinalul.

Ei îşi dau ochii peste cap – oare se va sfârşi vreodată?

De când s-a întors din Franţa, stăpânul lor a fost neobişnuit de morocănos. Nu numai eşecurile evidente suferite îl fac să bodogănească, ci şi lucrurile murdare din culise. Împotriva lui se scriseseră calomnii şi satire şi, de îndată ce le cumpăra pe toate, o nouă serie apărea pe străzi. Orice hoţ din Franţa păruse să aibă ca scop jefuirea alaiului său de bagaje; deşi pusese zi şi noapte o gardă care să-i păzească vasele de aur, la Compiège fusese descoperit un băiat care urca şi cobora scările din spate, ducând vesela preţioasă unui hoţ vestit care îl instruise.

— Ce s-a întâmplat? L-aţi prins?

— Hoţul cel mare a fost pus la stâlpul infamiei. Băiatul a fugit. Apoi, într-o noapte, un ticălos s-a strecurat în camera mea şi a cioplit ceva lângă fereastră...

A doua zi de dimineaţă, strecurându-se prin ceaţă şi ploaie, o rază de soare a luminat o spânzurătoare, de care atârna o pălărie de cardinal.

Încă o dată, vara este plină de umezeală. El ar putea să jure că soarele nu s-a zărit deloc. Recoltele aveau să fie distruse. Regele şi cardinalul schimbă reţete de hapuri. Regele lasă deoparte treburile de stat dacă se întâmplă să strănute şi îşi prescrie singur o zi lejeră de muzică sau de plimbări – dacă se opreşte ploaia – în grădină. După-amiaza, el şi Anne se retrag uneori singuri. Umblă zvonul că ea îl lasă să o dezbrace. Seara, vinul bun ţine frigul departe, şi Anne, care citeşte din Biblie, îi subliniază versete pilduitoare. După cină, el cade pe gânduri, spune

că, probabil, regele Franţei râde de el; probabil că şi împăratul râde de el. După căderea întunericului, regele este bolnav de amor. Este melancolic, uneori inabordabil. Bea şi adoarme greu; şi doarme singur. Se trezeşte şi, fiindcă este un bărbat puternic şi încă tânăr, are mintea limpede, gata pentru o nouă zi. La lumina zilei, cauza lui pare să aibă şanse.

Cardinalul nu se opreşte din muncă nici dacă este bolnav. Pur şi simplu continuă să stea la masa de lucru, strănutând, suferind şi plângându-se.

Privind retrospectiv, este uşor de văzut când a început declinul cardinalului, dar la momentul respectiv nu a fost atât de simplu. Priveşte înapoi şi aminteşte-ţi că erai pe mare. Orizontul cobora ameţitor, iar ţărmul era pierdut în ceaţă.

Vine octombrie şi surorile lui, cu Mercy şi Johane, iau hainele soţiei lui dispărute şi le modifică cu mare grijă. Nimic nu se pierde. Fiecare bucăţică bună de material este transformată în altceva.

La Crăciun, curtea cântă:

Precum ilicele creşte verde,
Şi nicicând culoarea nu-şi pierde,
Credincios cu doamna mea,
Am fost şi sunt doar pentru ea.

Verde creşte ilicele, şi iedera asemenea.
Deşi vânturile iernii sunt atât de reci.

Precum ilicele creşte verde,
Doar el şi cu iedera,
Când florile nu-s de văzut

Şi frunzele toate-au căzut,
Verde creşte ilicele.

Primăvara, 1528: Thomas Morus se plimbă singur, blând, sărăcăcios îmbrăcat.

— Chiar la ţanc, spune el, Thomas, Thomas Cromwell. Chiar omul pe care voiam să-l văd.

Este blând, mereu este blând; gulerul cămăşii îi este murdar.

— Te duci la Frankfurt anul ăsta, Master Cromwell? Nu? Mă gândeam că poate cardinalul te trimite la târg, printre negustorii de cărţi eretice. Cheltuieşte o mulţime de bani cumpărându-le scrierile, dar râul de mizerie nu seacă niciodată.

În pamfletele lui împotriva lui Luther, Morus îl numeşte pe neamţ „rahat”. Spune că gura lui este sfincterul lumii. Nu te-ai gândi că asemenea cuvinte ar putea veni de la Thomas Morus, dar totuşi vin. Nimeni nu a reuşit să facă din latină o limbă mai obscenă ca el.

— Nu este treaba mea, zice Cromwell, să mă ocup de cărţi „eretice”. De ereticii din afară se ocupă cei din afară. Biserica este universală.

— Ah, dar când aceşti oameni ai Bibliei ajung la Anvers, ştii... ce fel de oraş este! Fără cardinal, fără universitate, fără autorităţile cuvenite care să oprească răspândirea unor aşa-zise traduceri, traduceri ale Scripturii care, după părerea mea, sunt răuvoitoare şi înadins înşelătoare... Dar ştii asta, desigur, ai petrecut câţiva ani acolo. Iar acum se spune că Tyndale a fost zărit la Hamburg. L-ai recunoaşte, nu-i aşa, dacă l-ai vedea?

— La fel ar face şi episcopul Londrei. Şi dumneata, poate.

— Adevărat, adevărat. Morus se gândeşte. Îşi muşcă buza. Şi îmi vei spune: ei bine, nu e treaba unui avocat să alerge după traduceri false. Dar sper să obţin mijloacele să îi acţionez în justiţie pe fraţi pentru revoltă, înţelegi?

Fraţii, spune el; mica lui glumă. Musteşte de dispreţ.

— Dacă se petrece vreo crimă împotriva statului, intră în vigoare tratatele noastre şi pot cere extrădarea lor. Ca să răspundă pentru faptele lor în faţa unei curţi mai stricte.

— Ai găsit dovezi de revoltă în scrierile lui Tyndale?

— Ah, Master Cromwell! Morus îşi freacă mâinile. Îmi placi grozav, serios. Acum mă simt ca un măr când e ras. Un om mai nepriceput – un avocat mai nepriceput – ar spune: „Am citit lucrarea lui Tyndale şi nu-i găsesc nici o vină. „ Dar Cromwell nu poate fi prins pe picior greşit – el aruncă mingea înapoi şi mă întreabă pe mine în schimb: *tu* l-ai citit pe Tyndale? Recunosc că am făcut-o. L-am studiat. Am făcut bucăţi aşa-zisa lui traducere şi am făcut-o literă cu literă. L-am citit, desigur. Cu permisiune. De la cardinalul meu.

— Se spune în Ecclesiastul: „Cel care se atinge de smoală se va mânji. „ Asta dacă nu cumva îl cheamă Thomas Morus.

— Ei bine, ştiam că tu cunoşti Biblia. Foarte iscusit! Dar dacă preoţii aud o spovedanie şi este vorba de o desfrânare, asta înseamnă că şi preotul este desfrânat?

Ca diversiune, Morus îşi scoate pălăria şi o îndoaie absent în mâini; ochii lui strălucitori şi obosiţi se uită în jur, de parcă ar fi combătut din toate părţile.

— Şi bănuiesc că însuşi cardinalul de York le-a permis tinerilor lui clerici de la Cardinal College să citească pamfletele sectanţilor. Poate că te include şi pe tine în dispensele lui. Aşa e?

Ar fi ciudat dacă şi-ar include şi avocatul în treaba asta; dar şi munca avocaţilor este ciudată.

— Am ajuns de unde am plecat, afirmă el.

Morus îl priveşte radios.

— Ei bine, la urma urmelor, e primăvară. Curând o să dansăm în jurul stâlpului de armindeni. E o vreme potrivită pentru o călătorie pe mare. Ai putea profita de ocazie să faci ceva negoţ cu lână sau în ziua de azi nu îi scarmeni decât pe oameni? Şi dacă totuşi cardinalul îţi va cere să te duci la Frankfurt, bănuiesc că o să te duci, nu? Acum, dacă doreşte să dărâme vreo mică mănăstire, care, consideră el, e mai bine înzestrată, iar călugării sunt bătrâni – Domnul să-i binecuvânteze – şi cu minţile puţin rătăcite; care, consideră el, are hambarele pline de grâne şi heleşteiele, de peşte, vitele sunt grase, iar stareţul, bătrân şi slab... haide, porneşte la drum, Thomas Cromwell. Nord, sud, est sau vest. Tu şi micuţii tăi ucenici.

Dacă altcineva ar rosti cuvintele astea ar însemna că îi arde de ceartă. Dacă Thomas Morus rosteşte asta, este o invitaţie la cină.

— Vino la Chelsea, zice el. Conversaţia este excelentă şi ne-ar face plăcere să participi la ea. Mâncarea e simplă, dar bună.

Tyndale spune că un băiat care spală vasele la bucătărie este la fel de plăcut ochiului Domnului ca un predicator aflat în amvon sau un apostol pe malul Galileei. Poate, se gândeşte, nu voi pomeni de părerea lui Tyndale.

Morus îl bate uşor pe braţ.

— Nu ai planuri să te însori din nou, Thomas? Nu? Poate că e mai înţelept aşa. Tatăl meu spune – să alegi o nevastă este ca şi cum ţi-ai băga mâna într-un sac cu creaturi zvârcolitoare, dintre care una e ţipar şi şase sunt şerpi. Care sunt şansele să scoţi ţiparul?

— Tatăl tău s-a însurat de cât... de trei ori?

— De patru. Zâmbeşte. Zâmbetul îi este sincer; îi încreţeşte colţurile ochilor. Slujitorul tău, Thomas, rosteşte el şi se îndepărtează.

După moartea primei neveste a lui Morus, succesoarea ei apăruse în casă când nici nu se răcise bine cadavrul în groapă. Morus ar fi trebuit să fie preot, dar slăbiciunea cărnii, cu dorinţele ei nepotrivite, se impusese. Nu dorise să fie un preot rău, aşa că devenise soţ. Se îndrăgostise de o fată de şaisprezece ani, dar sora ei, de şaptesprezece ani, nu era încă măritată. O luase pe aceasta de nevastă, ca să nu-i fie rănită mândria. Nu o iubea; ea nu ştia nici să scrie şi nici să citească. El sperase că acest lucru putea fi îndreptat, dar se înşelase. Încercase să o facă să înveţe pe dinafară predicile, dar ea doar mormăia şi persista cu încăpăţânare în ignoranţă. O dusese înapoi la taică-său, care îi sugerase să-i tragă o mamă de bătaie, ceea ce o înspăimântase atât de tare, că jurase să nu se mai plângă vreodată. „Şi nici c-a mai făcut-o, avea să zică Morus. Deşi nici vreo predică nu a învăţat. „ După câte se pare, considerase târgul avantajos: onoarea fusese păstrată pentru toată lumea. Femeia cea încăpăţânată îi dăruise copii şi, când murise, la douăzeci şi patru de ani, el se însurase cu o văduvă din oraş, mai înaintată în ani şi în încăpăţânare: alta care nu ştia să citească. Aşa stau lucrurile: dacă eşti atât de îngăduitor cu tine însuţi încât continui să trăieşti cu o femeie, atunci, de dragul propriului tău suflet, ar trebui să o faci cu o femeie pe care chiar nu o placi.

Cardinalul Campeggio, pe care papa îl trimite în Anglia la cererea lui Wolsey, a fost însurat înainte de a deveni preot. Asta îl face deosebit de potrivit pentru a-l ajuta pe Wolsey – care, evident, nu are nici un fel de experienţă în chestiuni maritale – în următoarea etapă a încercării de a zădărnici dorinţa inimii regelui. Deşi armata imperială s-a

retras din Roma, negocierile din primăvară au eşuat fără vreun rezultat clar. Stephen Gardiner a fost la Roma, cu o scrisoare din partea cardinalului în care o lăuda pe Lady Anne, încercând să-l facă pe papă să dea deoparte orice gând ar fi putut avea cum că regele este încăpăţânat şi capricios în alegerea miresei lui. Cardinalul zăbovise mult timp asupra scrisorii, scriind-o cu propria mână şi înşirând virtuţile lui Lady Anne.

— Modestie femeiască... puritate... Pot să spun puritate?

— N-ar fi rău.

Cardinalul a ridicat privirea.

— Ştii ceva?

El a ezitat şi s-a întors asupra scrisorii.

— Bună să facă copii? Ei bine, familia ei este fertilă. Fiică iubitoare şi credincioasă a bisericii... Poate aici e cam exagerat... Se zice că ţine în odaia ei Scriptura în franceză şi le lasă pe doamnele de companie să o citească, dar nu ştiu asta cu siguranţă...

— Regele Francisc acceptă Biblia în franceză. Bănuiesc că acolo a învăţat Scripturile.

— Ah, dar vezi tu, femeile... Femei care să citească Biblia, ăsta-i alt motiv de discuţie. Ştie ea care crede Fratele Martin că este locul femeii? Nu ar trebui să jelim, afirmă el, dacă soţia sau fiica noastră moare în chinurile facerii – pentru asta a lăsat-o Dumnezeu pe lume. Foarte aspru, Fratele Martin, foarte neînduplecat. Şi probabil că ea nu este o împătimită a Bibliei. Poate că se simte jignită. Poate că pur şi simplu şi-a pierdut răbdarea cu oamenii bisericii. Aş vrea să nu mă învinovăţească pe mine pentru greutăţile ei. Să nu mă învinovăţească atât de tare.

Lady Anne îi trimite mesaje de prietenie cardinalului, dar el crede că ea nu vorbeşte serios.

— Dacă aş întrezări o şansă pentru o anulare favorabilă regelui, afirmase Wolsey, m-aş duce eu însumi la Vatican, mi-aş tăia venele şi aş cere ca documentele să fie scrise cu propriu-mi sânge. Crezi că dacă Anne ar şti asta ar fi mulţumită? Nu, nu cred, dar dacă te întâlneşti cu vreun Boleyn, spune-i de oferta mea. Apropo, bănuiesc că ştii o persoană pe nume Humphrey Monmouth. Este cel care l-a găzduit pe Tyndale în propria casă vreme de şase luni, înainte ca acesta să dispară cine ştie unde. Se spune că încă îi trimite bani, dar asta este imposibil, căci de unde ştie unde să-i trimită? Monmouth... Îi pomenesc numele. Fiindcă... oare de ce o fac? Cardinalul îşi închisese ochii. Fiindcă doar îl pomenesc.

Episcopul de Londra a umplut deja temniţele. Îi închide pe luterani şi pe sectanţi la Newgate şi Fleet, împreună cu răufăcătorii de rând. Acolo sunt ţinuţi până când se dezic şi fac penitenţă publică. Dacă recad în păcat vor fi arşi pe rug; nu există o a doua şansă.

Când năvălesc în casa lui Monmouth, toate scrierile îndoielnice dispăruseră. E ca şi cum ar fi fost prevenit. Nu există nici cărţi, nici scrisori care să facă legătura cu Tyndale şi cu prietenii lui. Cu toate acestea, este dus la Turn. Familia lui este îngrozită. Monmouth este un om blând şi patern, un maistru postăvar, cu legături importante în ghilda lui şi în oraş. Îi iubeşte pe sărmani şi cumpără ţesături chiar şi când negoţul este slab, astfel încât ţesătorii să aibă de lucru. Fără îndoială, aruncarea în temniţă e menită să-l înfrângă; afacerile lui sunt şubrezite până să fie eliberat. Sunt nevoiţi să-i dea drumul din lipsă de dovezi, căci nu poţi să faci nimic cu o moviliţă de cenuşă din vatră.

Monmouth însuşi ar fi o moviliţă de cenuşă, dacă ar fi după Thomas Morus.

— Nu ai venit să ne vezi, Master Thomas, îi zice el. Încă faci fărâme pâine uscată prin beciuri? Haide, limba mea e mai ascuţită decât o meriţi. Trebuie să fim prieteni, să ştii.

Sună ca o ameninţare. Morus se îndepărtează, clătinând din cap.

— Trebuie să fim prieteni.

Cenuşă şi pâine uscată. Anglia, spune cardinalul, a fost mereu o ţară mizerabilă, căminul oropsiţilor şi al proscrişilor care se îndreaptă încet şi chinuitor spre izbăvire şi pe care Dumnezeu îi „fericeşte” cu nenorociri peste nenorociri. Dacă Anglia se află sub blestemul Domnului sau sub vreo vrajă malefică, pentru o vreme păruse că acea vrajă fusese risipită de regele de aur şi de cardinalul lui de aur. Dar acei ani de aur au apus, şi marea va îngheţa iarna aceasta; oamenii care văd asta nu o vor uita toată viaţa.

Johane se mutase în casa de la Austin Friars cu soţul ei, John Williamson, şi cu fiica lor, micuţa Johane – Jo, cum o strigau copiii, văzând că este prea mică pentru un nume întreg. Afacerea Cromwell are nevoie de John Williamson.

— Thomas, zice Johane, cu ce te ocupi mai exact?

În felul acesta, ea îl atrage în conversaţie.

— Afacerea noastră, răspunde el, este să-i îmbogăţim pe oameni. Sunt multe feluri să facem asta şi John o să mă ajute.

— Dar John nu va trebui să aibă de-a face cu lordul cardinal, nu?

Umblă vorba că oamenii – oameni influenţi – s-au plâns regelui, iar regele s-a plâns lui Wolsey în legătură cu aşezămintele monastice pe care acesta le-a închis. Ei nu se gândesc la cât de bine sunt folosite bunurile lor; nu se

gândesc la colegiul lui, la studenţii pe care îi susţine, la bibliotecile pe care le fondează. Nu sunt interesaţi decât să profite şi ei de pe urma spolierilor. Şi fiindcă au fost lăsaţi pe dinafară, se prefac a crede că monahii au fost aruncaţi goi şi tânguitori în drum. Nu este adevărat. Au fost mutaţi în alte părţi, în aşezăminte mai mari şi mai bine administrate. Unii dintre cei mai tineri au fost lăsaţi să plece – băieţi care nu aveau nici o chemare spre viaţa monastică. Când le pune întrebări, descoperă de obicei că ei nu ştiu nimic, ceea ce arată că tot ceea ce abaţiile susţin a fi lumina cunoaşterii nu este decât o prostie. Sunt în stare să rostească poticnit o rugăciune în latină, dar când le ceri: „Hai, continuă, spune-mi care-i înţelesul”, ei răspund: „Înţelesul, master? „, de parcă îşi închipuie că legătura dintre vorbe şi înţelesul lor este atât de fragilă încât poate fi ruptă la prima smucitură.

— Nu-ţi face griji de ce spun oamenii, îi zice lui Johane. Îmi asum eu răspunderea pentru asta, numai eu, singur.

Cardinalul a primit plângerile cu o aroganţă supremă. A notat sumbru în registrele lui numele reclamanţilor. Apoi a scos din registru lista şi i-a înmânat-o omului său cu un zâmbet subţire. Nu-i pasă de altceva decât de clădirile lui noi, de flamurile care flutură în vând, de blazonul lui încastrat în cărămidă, de cărturarii de la Oxford. Pradă Cambridge-ul de cei mai străluciţi tineri doctori, pe care îi convinge să vină la Oxford College. Au existat probleme înainte de Paşti, când decanul a descoperit la şase dintre nou-veniţi mai multe cărţi interzise. Încuie-i undeva, a cerut Wolsey, încuie-i şi bagă-le minţile în cap. Dacă vremea nu e prea caldă şi nici prea umedă, s-ar putea să vin chiar eu să o fac.

Nu are sens să încerce să-i explice toate astea lui Johane. Ea nu vrea decât să ştie că bărbatul ei nu se află

în calea săgeţilor otrăvite ale calomniilor care zboară de colo-colo.

— Bănuiesc că ştii ce faci. Ochii ei aruncă rapid o privire în sus. Cel puţin, Tom, pari să ştii ce faci.

Vocea ei, pasul ei, sprânceana ei ridicată, zâmbetul ei subţire, toate îi amintesc de Liz. Uneori se întoarce, cu impresia că Liz a intrat în cameră.

Noile aranjamente o tulbură pe Grace. Ştie că pe primul soţ al mamei sale îl chema Tom Williams; familia îl pomeneşte în rugăciunile ei. Prin urmare, unchiul Williamson[18] este fiul lui? întreabă ea.

Johane încearcă să-i explice.

— Nu-ţi răci gura, îi zice Anne. O bate uşor pe cap pe Grace, cu degetele ei micuţe şi albe, pe boneta brodată cu perle minuscule. Grea de cap.

Mai târziu, el îi explică:

— Grace nu e grea de cap, e doar foarte mică.

— Eu nu-mi amintesc să fi fost atât de prostuţă.

— Toţi sunt grei de cap, în afară de noi? Asta vrei să zici?

Chipul lui Anne arată, mai mult sau mai puţin, că aşa crede.

— De ce se căsătoresc oamenii?

— Ca să existe copii.

— Caii nu se căsătoresc. Dar există mânji.

— Cei mai mulţi oameni, spune el, simt că asta îi face mai fericiţi.

— A, da, asta, replică Anne. Pot să-mi aleg singură soţul?

— Desigur, răspunde el, completând în gând: până la un punct.

— Atunci îl aleg pe Rafe.

---

[18] În lb. engleză, *son* înseamnă fiu (n. tr.)

Vreme de un minut, chiar două, el simte că viaţa lui s-ar putea îndrepta. Apoi se gândeşte: cum i-aş putea cere lui Rafe să aştepte? Trebuie să-şi facă şi el propria familie. Chiar şi în cinci ani de acum încolo, Anne tot ar fi o mireasă foarte tânără.

— Ştiu, spune ea. Şi timpul trece atât de greu.

Este adevărat; întotdeauna omul pare să aştepte câte ceva.

— Se pare că te-ai gândit bine la asta, rosteşte el.

Nu trebuie să-i ceară: nu vorbi cu nimeni despre asta, căci ea ştie prea bine să n-o facă; nu trebuie să o conduci pe această femeie-copilă într-o discuţie cu ezitările şi subterfugiile necesare în cazul majorităţii femeilor. Nu este ca o floare, ca o privighetoare: este ca... un negustor aventurier, îşi zice el. Te priveşte o dată în ochi, ca să-şi dea seama ce intenţii ai, şi afacerea se încheie cu o strângere de mână.

Îşi scoate boneta; răsuceşte între degete micile perle şi se trage de o şuviţă de păr negru, întinzându-i onduleul. Îşi ridică restul părului, îl răsuceşte şi-l înfăşoară în jurul gâtului.

— Aş putea face asta de două ori, spune ea, dacă aş avea gâtul mai subţire. Pare agitată. Grace crede că nu o să pot să mă mărit cu Rafe din cauză că suntem rude. Ea crede că toţi cei care locuiesc într-o casă trebuie să fie veri.

— Tu şi Rafe nu sunteţi veri.

— Eşti sigur?

— Sunt sigur. Anne... pune-ţi boneta pe cap. Ce-o să zică mătuşa ta?

Anne se strâmbă, imitând-o pe mătuşa ei Johane.

— Oh, Thomas, murmură ea, tu eşti întotdeauna atât de sigur pe tine!

El ridică o mână, să-şi acopere zâmbetul. Pentru o clipă, Johane pare mai puţin îngrijorătoare.

— Pune-ţi boneta, rosteşte el cu blândeţe.

Ea şi-o trânteşte înapoi pe cap. Este atât de mică, se gândeşte el; dar totuşi, i s-ar potrivi mai bine un coif.

— Cum a ajuns Rafe aici? întreabă ea.

Venise aici din Essex, fiindcă acolo se întâmplase să fie tatăl lui la vremea respectivă. Tatăl lui, Henry, era intendent la Sir Edward Belknap, care era văr cu familia Grey şi înrudit astfel cu marchizul de Dorset, iar marchizul fusese protectorul lui Wolsey, când cardinalul învăţa la Oxford. Astfel ajunseseră unul în preajma celuilalt. În plus, deşi abia revenise în Anglia de un an sau doi, Cromwell se afla cumva în graţiile cardinalului, deşi nu îl întâlnise niciodată personal; deja el, Cromwell, era un om util să-l ai în slujbă. Lucrase pentru familia Dorset în diferite chestiuni legale încâlcite. Bătrâna marchiză îl punea să-i caute covoare şi baldachine. Trimite asta. Fii acolo. Pentru ea, toţi erau slugi. Dacă voia un homar sau un sturion, îl comanda pur şi simplu; dacă voia bun-gust, făcea acelaşi lucru. Marchiza mângâia mătăsurile florentine cu mici chiţăieli de plăcere.

— L-ai cumpărat, Master Cromwell, obişnuia ea să spună. Şi este foarte frumos. Următoarea ta îndatorire este să găseşti o cale să plătim.

Cumva, în labirintul de obligaţii şi de îndatoriri, îl cunoscuse pe Henry Sadler şi fusese de acord să-l ia pe fiul acestuia sub oblăduirea lui.

— Învaţă-l tot ce ştii, îi propusese Henry un pic temător.

Aranjase să-l ia pe Rafe când se întorcea de la treburile pe care le avea în acea parte de ţară, însă

alesese o zi proastă pentru asta: noroi şi ploaie cu găleata, nori cenuşii venind grăbiţi dinspre coastă. Nu era cu mult trecut de ora două când ajunsese murat la uşă, dar lumina deja pălea. Henry Sadler zisese: nu vrei să rămâi, că nu o să ajungi la Londra înainte de închiderea porţilor? Ar trebui să încerc să ajung acasă în noaptea asta, spusese el. Trebuie să fiu la tribunal, apoi mai sunt de dus cu zăhărelul şi perceptorii care umblă după Lady Dorset, şi ştii cum e... Doamna Sadler aruncase o privire temătoare pe geam şi apoi spre copilul ei, de care trebuia să se despartă acum, să-l încredinţeze, la vârsta de şapte ani, capriciilor vremii şi drumurilor.

Nu este ceva lipsit de inimă, aşa se obişnuieşte. Dar Rafe era atât de micuţ, încât lui Cromwell gestul i se păruse aproape lipsit de inimă. Buclele îi fuseseră tăiate şi părul brun-roşcat îi stătea ridicat în creştet. Părinţii îngenunchează şi-l îmbrăţişaseră. Apoi îl înfăşuraseră, înnodaseră şi puseseră unele peste altele nenu-mărate straturi de haine, încât trupul subţirel ajunsese să semene cu un mic butoiaş. El se uitase în jos spre copil şi apoi afară la ploaie şi se gândise: poate că uneori ar trebui să fiu şi eu încălzit şi uscat ca alţi oameni. Cum de ei reuşesc asta şi eu nu pot niciodată? Doamna Sadler îngenunchease şi luase faţa fiului ei în mâini.

— Aminteşte-ţi tot ce ţi-am spus, îi şoptise ea. Spune-ţi rugăciunile. Master Cromwell, te rog, ai grijă să-şi spună rugăciunile.

Când ridicase privirea, el văzuse că avea ochii înlăcrimaţi şi îşi dăduse seama că micuţul nu putea să suporte asta, că tremura sub toate straturile acelea de haine şi îi venea să urle. Cromwell îşi aruncase pelerina pe el. O ploaie de stropi zbură de pe ea, botezând scena.

— Ei, Rafe, ce părere ai? Dacă te simţi destul de bărbat...

Îi întinsese mâna înmănuşată. Palma copilului se potrivi într-a sa.

— Hai să vedem cât de departe ajungem.

O să facem asta repede, ca să nu te uiţi înapoi, îşi zise. Vântul şi ploaia îi goni pe părinţi înapoi din uşa deschisă. El îl aruncase pe Rafe în şa. Ploaia se repezea la ei pe orizontală. La marginea Londrei, vântul se opri. Pe vremea aceea, el locuia pe Fenchurch Street. La uşă, un servitor întinsese braţele să-l ia pe Rafe, dar el spusese:

— Noi, cei înecaţi, rămânem împreună.

Băiatul părea o piatră de moară în braţele lui, carne strânsă în straturi ude leoarcă de lână înfăşurată. Îl pusese pe Rafe în faţa focului; din el începură să se ridice aburi. Trezit de căldură, băiatul ridicase degeţelele îngheţate şi începuse să se dezbrace ezitând. Ce loc e ăsta, întrebase el, pe un ton clar, politicos.

— Londra, răspunsese el. Fenchurch Street. Acasă.

Luase un prosop de pânză şi şterse cu blândeţe urmele călătoriei de-abia încheiate. Apoi îi frecă părul, care se ridică tot ţepi. Liz intrase în odaie.

— Domnul să mă lumineze: ce-i ăsta, băiat sau arici?

Rafe îşi întorsese faţa spre ea şi zâmbise. Adormise din picioare.

Când febra revine vara aceasta, în 1528, oamenii spun, aşa cum au făcut-o şi anul trecut: nu o să te molipseşti dacă nu te gândeşti la ea. Dar cum poţi să nu te gândeşti? El le trimite pe fete din Londra – mai întâi la Stepney, apoi mai departe. De data asta, şi curtea este afectată. Henric încearcă să întreacă molima din goana calului, mutându-se de la o cabană de vânătoare la alta. Anne este trimisă la Hever. Febra face ravagii printre membrii familiei Boleyn şi tatăl cade primul la pat.

Supravieţuieşte; soţul surorii Mary moare. Anne se îmbolnăveşte, dar după o zi şi-o noapte este din nou pe picioare. Totuşi, boala poate distruge frumuseţea unei femei. Nici nu ştii pentru ce rezultat să te rogi, îi spune el cardinalului.

— Eu mă rog pentru regina Caterina, răspunde cardinalul... la fel şi pentru draga Lady Anne. Mă rog pentru armatele regelui Francisc din Italia, să aibă izbânzi, dar totuşi nu prea multe, ca să nu uite că au nevoie de prietenul şi de aliatul lor, regele Henric. Mă rog pentru Maiestatea Sa regele şi pentru toţi sfetnicii lui, şi pentru animalele de pe câmpuri, şi pentru Sfântul Părinte şi pentru Curie – fie ca deciziile lor să fie îndrumate de Cel de Sus. Mă rog pentru Martin Luther, pentru toţi cei infectaţi de erezie, pentru toţi cei care luptă împotriva lui, mai ales pentru cancelarul ducatului de Lancaster, dragul nostru prieten Thomas Morus. În pofida ori-cărei logici şi judecăţi, mă rog pentru o recoltă bună şi pentru oprirea ploii. Mă rog pentru toată lumea. Mă rog pentru orice. Asta înseamnă să fii cardinal. Numai când spun Domnului: „Acum, în legătură cu Thomas Cromwell...", Dumnezeu îmi răspunde: „Wolsey, ce ţi-am zis eu? Nu ştii când să te opreşti? „

Când molima ajunge la Hampton Court, cardinalul se izolează de lume. Numai patru servitori au permisiunea de a se apropia de el. Când apare din nou, arată de parcă şi-ar fi petrecut tot timpul în rugăciune.

La sfârşitul verii, când fetele se întorc la Londra, deja au crescut şi părul lui Grace este albit de soare. Este ruşinoasă faţă de el şi el se întreabă dacă acum îl asociază cu noaptea când o dusese în braţe spre pat, după ce i se spusese de moartea mamei ei. Vara următoare, Anne zice: orice s-ar întâmpla, prefer să stau cu tine. Boala a părăsit oraşul, dar rugăciunile cardinalului au primit răspunsuri

schimbătoare. Recolta este slabă; francezii sunt înfrânţi în Italia şi comandantul lor a căzut victimă molimei.

Vine toamna. Gregory se întoarce la tutorele lui; împotrivirea lui este limpede, deşi puţine lucruri sunt astfel în ceea ce-l priveşte pe Gregory.

— Ce se întâmplă, ce e în neregulă? îl întreabă el.

Băiatul nu vrea să spună. Cu alte persoane este destins şi plin de viaţă, dar cu tatăl lui este reţinut şi politicos, de parcă vrea să păstreze o distanţă formală între ei. El o întreabă pe Johane:

— Lui Gregory îi este teamă de mine?

Iute ca o săgeată spre ţintă, ea se repede la el.

— Doar nu-i călugăr; are vreun motiv? Apoi se îmblânzeşte. Thomas, de ce i-ar fi teamă? Eşti un tată blând; de fapt, cred că eşti prea blând.

— Dacă nu vrea să se întoarcă la tutorele lui, l-aş putea trimite la Anvers, la prietenul meu Stephen Vaughan.

— Gregory nu o să fie niciodată un negustor bun.

— Nu.

Nu-l poţi vedea încheind o înţelegere privind ratele dobânzilor cu unul dintre oamenii familiei Fugger sau cu vreun funcţionar dispreţuitor al familiei Medici.

— Deci, ce-o să mă fac cu el?

— Îţi zic eu ce să faci – când va fi pregătit, însoară-l într-o familie bună. Gregory este un gentilom. Oricine poate vedea asta.

Anne este nerăbdătoare să înceapă să înveţe greaca. El se gândeşte să găsească persoana cea mai nimerită s-o înveţe, întrebând în stânga şi-n dreapta. Vrea pe cineva potrivit, cu care să aibă ce discuta la cină, vreun student care să locuiască în casă. Regretă alegerea pe care a făcut-o cu tutorele fiului şi nepoţilor lui, dar nu are de gând să renunţe la el în acest moment. Bărbatul este certăreţ, şi

pe bună dreptate, căci existase un episod trist când unul dintre băieţi dăduse foc camerei lui, din cauză că citea în pat la lumina lumânării. „Doar nu e Gregory, nu-i aşa? „, întrebase el, mereu optimist. Tutorele avusese impresia că el tratase întâmplarea ca pe o glumă. Şi mereu îi trimite note de plată pe care el avea impresia că le-a achitat. Am nevoie de un contabil în gospodărie, se gândeşte.

Stă la biroul lui, plin cu schiţe şi planuri de la Ipswich şi Cardinal College, cu estimările meşterilor şi note de plată pentru proiectele lui Wolsey. Cercetează o cicatrice pe care o are în palmă – este o urmă veche de arsură şi seamănă cu o frânghie răsucită. Se gândeşte la Putney. Se gândeşte la Walter. Se gândeşte la tropotul nervos al unui cal sperios, la mirosul de berărie. Se gândeşte la bucătăria de la Lambeth şi la băiatul cu păr încâlcit care aducea ţipari. Îşi aminteşte că îl lua pe băiat de păr şi îl băga cu capul într-un ciubăr cu apă, ţinându-l cufundat. Se gândeşte: chiar am făcut asta? Mă întreb de ce. Cardinalul are probabil dreptate, nu mai pot fi izbăvit. Cicatricea îl doare uneori: este tare ca un pinten de os. Se gândeşte: am nevoie de un contabil. Am nevoie de un profesor de greacă. Am nevoie de Johane, dar cine spune că pot să capăt ceea ce am nevoie?

Deschide o scrisoare. Este de la un preot pe nume Thomas Byrd. Are trebuinţă de bani şi se pare că îi este dator cardinalul. Îşi notează să pună pe cineva să verifice şi să plătească, apoi ia din nou scrisoarea. În ea se pomeneşte de doi bărbaţi, de doi studenţi, Clerke şi Sumner. Cunoaşte numele astea. Sunt doi dintre cei şase de la colegiu, cei de la Oxford prinşi cu cărţi luterane. Închide-i şi bagă-le minţile în cap, spusese cardinalul. El ţine scrisoarea şi apoi îşi fereşte privirea. Ştie că se apropie ceva rău; umbra se mişcă pe perete.

Citeşte. Clerke şi Sumner sunt morţi. Cardinalul ar trebui să afle, se spune în scrisoare. Neavând alt loc sigur, decanul a considerat potrivit să-i închidă în pivniţele colegiului, în pivniţele adânci în care este păstrat peştele. Chiar şi în acel loc tăcut, tainic, îngheţat, molima verii i-a găsit. Au murit în întuneric şi fără vreun preot la căpătâi.

Toată vara ne-am rugat, dar nu ne-am rugat destul. Oare cardinalul uitase pur şi simplu de ereticii lui? Trebuie să mă duc să-i spun, se gândeşte.

Este prima săptămână din septembrie. Durerea înăbuşită se transformă în furie. Dar ce poate face cu furia? Şi ea trebuie înăbuşită.

Dar când în cele din urmă vine anul nou şi cardinalul zice: Thomas, ce să-ţi dau cadou de an nou?, el răspunde:

— Daţi-mi-l pe Micul Bilney. Şi, fără să aştepte răspunsul cardinalului, continuă: Milord, se află în Turn de un an. Turnul ar înfricoşa pe oricine, dar Bilney este un om sfios, nu e puternic, şi mi-e teamă de constrângerile la care e supus. Milord, amintiţi-vă de Sumner şi de Clerke, şi de felul cum au murit. Milord, folosiţi-vă puterea, scrieţi scrisori, o petiţie către rege dacă e nevoie. Eliberaţi-l!

Cardinalul se lasă pe speteaza scaunului şi îşi împreunează vârfurile degetelor.

— Thomas, începe el. Dragul meu Thomas Cromwell. Foarte bine. Dar părintele Bilney trebuie să se întoarcă la Cambridge. Trebuie să renunţe la ideea lui de a merge la Roma ca să discute cu papa şi să-l aducă pe calea cea bună. Sub Vatican sunt pivniţe foarte adânci şi mâna mea nu va putea să-l ajungă acolo.

Lui îi stă pe limbă să-i spună: „Nu ai putut să ajungi nici măcar în pivniţele propriului tău colegiu. „ Dar se înfrânează. Erezia este o mică favoare pe care cardinalul i-o permite. El este mereu în-cântat să pună coperte ornamentate celor mai recente cărţi „rele” şi să afle

ultimele bârfe din Steelyard, unde locuiesc negustorii germani. Îi face plăcere să dezbată câteva texte într-o discuţie după cină. Dar cu cardinalul orice punct în contradictoriu trebuie înfăşurat în filamente de cuvinte fine ca firul de păianjen. Orice părere periculoasă trebuie învelită în scuze amuzante, până când ajunge moale şi inofensivă ca perna pe care-ţi culci capul. Este adevărat că, atunci când i se spusese despre morţii din pivniţă, cardinalul fusese mişcat până la lacrimi. „Cum să fi ştiut? „, spusese el. „Tinerii aceia minunaţi! „

În ultimele luni plânge cu uşurinţă, deşi asta nu înseamnă că lacrimile lui sunt mai puţin sincere; şi, într-adevăr, acum îşi şterge o lacrimă, fiindcă ştie povestea: Micul Bilney la Gray’s Inn, omul care vorbea poloneză, mesagerii inutili, copiii uluiţi, chipul lui Elizabeth Cromwell înţepenit în gravitatea morţii. Se apleacă peste birou şi spune:

— Thomas, te rog, nu dispera. Încă îi ai pe copii. Şi poate, cu timpul, vei dori să te însori din nou.

Eu sunt un copil, se gândeşte, care nu poate fi mângâiat. Cardinalul îşi pune mâna peste a lui. Pietre ciudate sclipesc în lumină, arătându-şi adâncurile: granatul ca o picătură de sânge; un turcoaz cu o patină argintie; un diamant cu o sclipire galbenă-verzuie, precum un ochi de pisică.

Nu îi va mărturisi niciodată cardinalului despre Mary Boleyn, deşi îl bate gândul. S-ar putea ca Wolsey să râdă ori să fie scandalizat. Trebuie să-i strecoare ideea fără să-i explice contextul.

Toamna, 1528: se află la curte cu treburi de-ale cardinalului. Mary aleargă spre el, cu fustele ridicate, dând

la iveală o pereche de ciorapi verzi fini, de mătase. O aleargă sora ei, Anne? Aşteaptă să vadă.

Ea se opreşte brusc.

— A, dumneata erai!

Nu ar fi crezut că Mary îl recunoaşte. Pune o mână pe peretele lambrisat, cu răsuflarea tăiată, şi pe cealaltă pe umărul lui, ca şi cum e şi el parte din zid. Mary este încă uluitor de frumoasă, blondă, cu trăsături dulci.

— Azi-dimineaţă, unchiul, începe ea. Unchiul Norfolk urla împotriva dumitale. I-am spus soră-mii: cine e omul ăsta îngrozitor, şi ea a zis...

— Este cel care seamănă cu un perete?

Mary îşi dă mâna deoparte. Râde, roşeşte şi, cu un mic oftat din adâncul pieptului, încearcă să-şi recapete suflarea.

— Şi care era plângerea lordului de Norfolk?

— Oh... Îşi face vânt cu mâna. Cardinali, legaţi, niciodată în Anglia nu a fost veselă situaţia când printre noi au fost cardinali. El spune că acum cardinalul de York spoliază casele nobile, spune că face totul ca să conducă numai el, iar lorzii au să fie ca nişte şcolari care vin speriaţi să fie pedepsiţi cu biciul. Nu că ar trebui să iei în seamă ce spun eu...

Pare fragilă; încă nu şi-a recăpătat suflul. Dar, din priviri, el o îndeamnă să continue. Ea scoate un râset scurt şi spune:

— Fratele meu George urla şi el. A zis că, de fapt, cardinalul de York s-a născut într-un spital de săraci şi că are în slujbă un om născut într-un şanţ. Tata a spus: haide, băiete dragă, n-ai nimic de pierdut dacă eşti precis: nu chiar în şanţ, ci în curtea unei berării, cred, fiindcă în mod sigur nu e gentilom. Mary face un pas înapoi. Arăţi ca un gentilom. Îmi place haina ta de catifea cenuşie, unde ai găsit-o?

— În Italia.

Depăşise stadiul de perete. Mâna lui Mary se apropie din nou de el; absorbită, îl mângâie.

— Poţi să-mi faci şi mie rost? Deşi poate că e cam sobră pentru o femeie, ce crezi?

Pentru o văduvă, nu, se gândeşte. Probabil că gândul i se citeşte pe faţă, fiindcă Mary spune:

— Aşa este. William Carey a murit.

El îşi înclină capul, pe bună dreptate; Mary îl îngrijorează.

— I se simte lipsa la curte. Probabil că şi dumneata simţi la fel.

Un oftat.

— A fost un om bun. Date fiind împrejurările.

— Trebuie să-ţi fi fost greu.

— Când regele şi-a întors atenţia spre Anne, s-a gândit că, ştiind cum se petrec lucrurile în Franţa, ea ar putea accepta o... o anumită poziţie la curte. Şi în inima lui, după cum a spus. A zis că o să renunţe la toate celelalte ibovnice. Scrisorile pe care i le-a scris, cu mâna lui...

— Serios?

Cardinalul spune mereu că nu poţi să-l faci pe rege să scrie singur o scrisoare. Nici chiar unui alt rege. Nici chiar papei. Nici chiar atunci când asta chiar ar conta.

— Da, de vara trecută. Îi scrie şi, uneori, acolo unde de obicei semnează Henricus Rex... Îi ia mâna, i-o întoarce cu palma în sus şi cu arătătorul desenează o formă. Acolo unde ar trebui să-şi semneze numele, desenează în schimb o inimă... şi pune în ea iniţialele lor. Oh, nu trebuie să râzi... Ea nu-şi poate stăpâni un zâmbet. El spune că suferă.

El vrea să spună: Mary, scrisorile astea... ai putea să le furi pentru mine?

— Sora mea zice: aici nu suntem în Franţa şi eu nu sunt prostuţă ca tine, Mary. Ea ştie că am fost amanta lui Henric şi vede cum am fost lăsată baltă. Şi a învăţat lecţia.

El îşi ţine răsuflarea; dar acum ea e nesăbuită, vrea să spună ce are pe suflet.

— Ascultă-mă ce-ţi zic: o să mute cerul şi pământul ca să se căsătorească. Au jurat asta. Anne zice că o să fie al ei şi nici că-i pasă dacă regina Caterina şi toţi spaniolii ajung pe fundul mării. Henric o să obţină ce vrea şi Anne o să obţină ce vrea, şi eu pot să spun asta fiindcă îi cunosc pe amândoi, mai bine ca oricine. Ochii îi înoată în lacrimi. De asta, continuă ea, o să-mi lipsească William Carey, fiindcă acum ea are totul, iar eu o să fiu dată la o parte după cină, ca un nimic. Acum nu mai sunt nevasta nimănui şi pot să spună orice despre mine. Tata zice că sunt o gură de hrănit, iar unchiul Norfolk, că sunt o târfă.

De parcă nu el te-a făcut aşa.

— Ai nevoie de bani?

— A, da! mărturiseşte ea. Da, da, da şi nimănui nu i-a trecut măcar prin cap asta! Nimeni nici măcar nu m-a întrebat asta. Am copii. Ştii asta. Am nevoie... Îşi apasă degetele de buze, ca să le facă să nu mai tremure. Dacă l-ai văzut pe fiul meu... ei bine, de ce crezi că l-am botezat Henric? Regele ar fi trebuit să-l recunoască de fiu, aşa cum a făcut cu Richmond, dar sora mea i-a interzis. El face ce-i spune ea. Are de gând să-i dăruiască ea însăşi un prinţ şi nu-l vrea pe-al meu prin preajmă.

Cardinalul a primit informări: copilul lui Mary Boleyn este un băieţel sănătos, cu păr roşu-auriu şi un apetit sănătos. Ea mai are o fată, mai mare, dar o fată nu este atât de interesantă, având în vedere împrejurările.

— Câţi ani are băiatul acum, Lady Carey? o întreabă.

— Face trei în martie. Fetiţa, Catherine, are cinci. Din nou îşi atinge buzele, speriată. Am uitat... soţia dumitale a murit. Cum am putut să uit?

Cum ai fi putut să ştii, se întreabă el, dar ea îi răspunde de îndată:

— Anne ştie totul despre toţi cei care sunt în slujba cardinalului. Pune întrebări şi scrie răspunsurile într-un hrisov. Ridică privirea spre el. Ai copii?

— Da... Ştii că nici pe mine nu m-a întrebat nimeni asta vreodată?

Se sprijină de perete cu umărul, iar ea se apropie un pic de el şi trăsăturile li se îmblânzesc, poate din cauza suferinţei lor stoice comune, într-o conjuraţie a îndoliaţilor.

— Am un băiat mare, continuă el, este la Cambridge cu un tutore. Am o fetiţă pe nume Grace; e drăguţă şi are părul blond, deşi al meu nu e aşa... Soţia mea nu a fost o frumuseţe şi, după cum vezi, nici eu nu sunt. Şi o mai am pe Anne, Anne care vrea să înveţe greaca.

— Doamne, replică ea. Pentru o femeie, ştii...

— Da, dar ea spune: „De ce să aibă întâietate fiica lui Thomas Morus? „ Se pricepe atât de bine la vorbe. Şi le foloseşte pe toate.

— Pe ea o placi cel mai mult.

— Bunica ei stă cu noi, la fel şi sora nevestei mele, dar nu e... pentru Anne nu e cel mai bun aranjament. Aş putea s-o trimit în altă parte, dar... ei bine, greaca... şi oricum, chiar şi aşa, de-abia apuc s-o văd. Pare să fie cea mai lungă cuvântare – care nu e adresată lui Wolsey – pe care a rostit-o de multă vreme. Continuă: Tatăl dumitale ar trebui să te întreţină. O să-i cer cardinalului să stea de vorbă cu el.

Cardinalului o să-i facă plăcere asta, îşi zice.

— Dar am nevoie de un soţ nou. Ca lumea să nu-mi mai spună în fel şi chip. Poate cardinalul să facă rost de soţi?

— Cardinalul poate orice. Ce fel de soţ ţi-ar plăcea?

Ea se gândeşte.

— Unul care să aibă grijă de copiii mei. Unul care să poată înfrunta familia mea. Unul care nu moare.

Îşi atinge vârfurile degetelor.

— Ar trebui să ceri pe cineva tânăr şi frumos. Dacă nu ceri, nu capeţi.

— Serios? Am fost crescută în cealaltă tradiţie.

Atunci ai altă creştere decât sora ta, se gândeşte.

— Îţi mai aminteşti, în feeria de la York Place... ai fost Frumuseţea sau Bunătatea?

— Oh, zâmbeşte ea, asta s-a întâmplat când, acum vreo şapte ani? Nu mai ţin minte. M-am costumat de atâtea ori.

— Desigur, eşti potrivită pentru amândouă.

— Odinioară, numai de asta îmi păsa. Să mă costumez. Îmi amintesc totuşi de Anne. Ea a fost Perseverenţa.

— Calitatea asta s-ar putea să-i fie pusă la încercare, afirmă el.

Cardinalul Campeggio a venit aici de la Roma cu instrucţiuni să pună beţe în roate. Să pună beţe în roate şi să tragă de timp. Să facă orice, dar să evite să dea o sentinţă.

— Anne scrie mereu scrisori sau în hrisoavele ei. Se plimbă încoace şi încolo, încoace şi încolo. Când îl vede pe tata, ridică o mână: să nu îndrăzneşti să vorbeşti... Şi când mă vede pe mine, mă ciupeşte. Aşa... Mary face un semn în aer, cu degetele de la mâna stângă. Aşa. Îşi trece degetele de la mâna dreaptă de-a lungul gâtului, până ajunge la mica adâncitură pulsândă de deasupra

claviculei. Uneori îmi rămâne o vânătaie. Are de gând să mă desfigureze.

— O să stau de vorbă cu cardinalul, zice el.

— Aşa să faci.

Ea aşteaptă.

El trebuie să plece. Are treburi de făcut.

— Nu mai vreau să fiu o Boleyn, spune ea. Sau o Howard. Dacă regele l-ar recunoaşte pe băiatul meu ar fi altceva, dar în situaţia dată nu mai am chef de aceste feerii şi de petreceri, şi de costumări în Virtuţi. Nu există virtuţi. Totul e spectacol. Dacă nu mă vor, nici eu nu-i vreau. Mai degrabă prefer să cerşesc.

— Serios acum... nu trebuie să se ajungă aici, Lady Carey.

— Ştii ce vreau? Vreau un soţ care să-i scoată din sărite. Vreau să mă mărit cu cineva care îi înspăimântă.

Brusc, ochii albaştri i se luminează. I-a venit o idee. Îşi aşază un deget delicat pe catifeaua cenuşie pe care o admiră atât de mult şi rosteşte moale:

— Nu ceri, nu capeţi.

Thomas Howard să-i fie unchi? Thomas Boleyn să-i fie tată? Regele, cu timpul, frate?

— Te-ar ucide.

Se gândeşte că n-ar trebui să dezvolte ideea: să rămână doar exprimarea unui fapt.

Ea râde şi îşi muşcă buza.

— Desigur. Sigur că ar face-o. Unde-mi stă mintea? Oricum, îţi sunt recunoscătoare pentru ce-ai făcut deja. Pentru răgazul de linişte de azi-dimineaţă: fiindcă urlau în legătură cu dumneata, nu cu mine. Într-o zi, continuă ea, Anne o să vrea să-ţi vorbească. O să trimită după dumneata şi o să fii măgulit. O să aibă ceva de făcut pentru dumneata, ori vreun sfat de cerut. Aşa că, înainte

să se întâmple asta, ascultă sfatul meu: întoarce-te şi caută-ţi de drum.

Îşi sărută vârful degetului şi îi atinge buzele cu el.

Cardinalul nu are trebuinţă de el în acea seară, aşa că el se duce acasă, la Austin Friars. Simte nevoia să pună o distanţă cât mai mare între el şi toţi din familia Boleyn. Probabil că sunt bărbaţi care ar fi fascinaţi de o femeie care a fost amanta a doi regi, dar el nu se numără printre ei. Se gândeşte la sora Anne – de ce s-ar arăta interesată de el. Poate că are informaţii prin ceea ce Thomas Morus numeşte „fraternitatea ta evanghelică”, şi totuşi este ceva enigmatic: cei din familia Boleyn nu par să se gândească prea mult la sufletele lor. Unchiul Norfolk are preoţi care fac asta în locul lui. Urăşte ideile şi nu citeşte niciodată o carte. Fratele George este interesat de femei, vânătoare, veşminte, giuvaieruri şi tenis. Sir Thomas Boleyn, fermecătorul diplomat, este interesat numai de sine însuşi.

I-ar plăcea să spună cuiva ce s-a întâmplat. Nu are cui, aşa că îi spune lui Rafe.

— Cred că ţi s-a părut, replică Rafe cu severitate. Ochii lui spălăciţi se fac mari auzind despre iniţialele înscrise în inimă, dar nici măcar nu zâmbeşte. Îşi mărturiseşte neîncrederea faţă de propunerea de căsătorie. Trebuie că a vrut să spună altceva.

El ridică din umeri; e greu să-ţi dai seama ce anume.

— Ducele de Norfolk s-ar repezi asupra noastră ca o haită de lupi, zice Rafe. Ar veni şi ne-ar da foc la casă.

Clatină din cap.

— Dar ciupitura. Care e soluţia?

— O armură. Evident, răspunde Rafe.

— Ar putea să dea naştere la întrebări.

— În ziua de azi, nimeni nu se mai uită la Mary. Apoi adaugă acuzator: În afară de tine.

Odată cu sosirea legatului papal la Londra, curtea cvasiregală a lui Anne Boleyn se destramă. Regele nu vrea să işte confuzii; cardinalul Campeggio se află aici ca să se ocupe de mustrările de conştiinţă ale regelui cu privire la mariajul lui cu Caterina, care nu au legătură, insistă el, cu sentimentele pe care le-ar putea avea pentru Lady Anne. Aceasta este trimisă la Hever, iar sora ei pleacă împreună cu ea. Un zvon începe să circule prin Londra, cum că Mary ar fi însărcinată.

— Având în vedere prezenţa ta acolo, master, zice Rafe, eşti sigur că n-ai făcut altceva decât să te sprijini de zid?

Familia soţului mort neagă că ar fi putut fi copilul lui, şi regele neagă şi el. Este trist să vezi zelul cu care oamenii presupun că regele minte. Anne cum reacţionează? Va avea destulă vreme să-i treacă bosumflarea, cât timp este exilată la ţară.

— Mary o să fie numai vânătăi de la pişcături, zice Rafe.

Oameni de prin tot oraşul îi spun bârfa asta, fără să ştie cât este el de interesat. Îl întristează, îl face să aibă îndoieli, îl face să-şi pună întrebări în legătură cu familia Boleyn. Vede şi aude altfel tot ce s-a întâmplat între el şi Mary. I se face pielea de găină când se gândeşte că, dacă ar fi fost flatat, impresionabil, dacă i-ar fi spus da, curând ar fi fost tatăl unui bebeluş care nu semăna deloc cu un Cromwell, ci foarte mult cu un Tudor. Ca şmecherie, e demnă de admiraţie. Poate că pare Mary o păpuşică, dar nu e deloc proastă. Când venise în fugă prin galerie, arătându-şi ciorapii verzi, ochii îi erau în căutarea prăzii. Pentru cei din familia Boleyn, ceilalţi oameni nu sunt buni decât de folosit şi de aruncat. Sentimentele celorlalţi nu înseamnă nimic, nici reputaţia lor ori bunul nume al familiei.

Zâmbeşte la gândul bunului nume al familiei Cromwell. Sau al vreunei reputaţii de apărat.

Orice ar fi fost, nu s-a întâmplat nimic până la urmă. Poate că Mary se înşelase, ori poate că zvonul nu fusese decât simplă răutate. Dumnezeu ştie. Poate că existase un copil şi pierduse sarcina. Povestea s-a risipit încetul cu încetul, fără vreo concluzie clară. Nu există nici un copil. Este ca una dintre poveştile acelea ciudate ale cardinalului, când natura însăşi este pervertită şi femeile sunt şerpi, care apar şi dispar după propria vrere.

Şi regina Caterina avusese un copil care dispăruse. În primul an de căsnicie cu Henric, pierduse o sarcină, dar doctorii îi ziseseră că avea gemeni şi chiar şi cardinalul şi-o aminteşte la curte cu corsetele lărgite şi cu un zâmbet tainic pe chip. Se retrăsese în odăile ei pentru perioada de lăuzie; după o vreme, revenise cu corsetul strâns pe lângă trup, cu pântecele plat şi fără nici un copil.

Trebuie să fie o specialitate a Tudorilor.

Ceva mai târziu, aude că Anne a preluat tutela fiului surorii ei, Henry Carey, şi se întreabă dacă are de gând să-l otrăvească. Sau să-l mănânce.

Anul Nou, 1529: Stephen Gardiner este la Roma, transmiţând ameninţări la adresa papei Clement, în numele regelui; conţinutul ameninţărilor nu i-a fost dezvăluit cardinalului. Clement este de cele mai multe ori uşor de speriat şi nu e de mirare că, avându-l alături pe Master Stephen care îi picură sulf în ureche, se îmbolnăveşte. Se aude că este pe moarte şi oamenii cardinalului bat Europa, sondând terenul şi adunând susţinători, în clinchetul vesel al banilor. Problema regelui s-ar rezolva uşor dacă Wolsey ar fi papă. Cardinalul bombăne un pic la gândul posibilei învestiri: îşi iubeşte

ţara, ghirlandele de mai, cântecul dulce al păsărilor. În coşmarurile lui, vede italieni bondoci care scuipă, o pădure de ştreanguri, o câmpie plină de cadavre.

— O să vreau să vii cu mine, Thomas. Poţi să-mi stai alături şi să acţionezi rapid dacă vreunul dintre cardinalii aceia o să încerce să mă înjunghie.

El îşi imaginează trupul stăpânului său plin de pumnale, aşa cum trupul Sfântului Sebastian este plin de săgeţi.

— De ce papa trebuie să fie la Roma? Unde scrie asta?

Un zâmbet uşor se răspândeşte pe faţa cardinalului.

— Să aducem Sfântul Scaun acasă. De ce nu? Îi plac planurile îndrăzneţe. Bănuiesc că nu pot să-l mut la Londra. Dacă aş fi arhiepiscop de Canterbury, aş putea să-mi ţin curtea papală la Lambeth Palace..., dar bătrânul Warham o ţine pe-a lui, întotdeauna îmi pune beţe-n roate...

— Sfinţia Voastră ar putea să se mute în propria eparhie.

— York este atât de departe. N-aş putea să am pontificatul la Winchester, ce părere ai? În străvechea capitală a Angliei? Şi mai aproape de rege?

Ce regim ciudat ar fi şi ăsta: regele la cină, cu papa, care este şi lord cancelar... Va trebui atunci regele să îi înmâneze şervetul şi să-l servească primul pe el?

Când sosesc veşti despre însănătoşirea lui Clement, cardinalul nu spune: ce şansă minunată s-a pierdut. Zice: Thomas, ce facem acum? Trebuie să deschidem curtea legatului, nu mai putem amâna.

— Du-te şi găseşte-mi un om pe nume Anthony Poynes, îi cere.

El stă în picioare, cu braţele încrucişate, aşteptând detalii mai amănunţite.

— Încearcă în Insula Wight. Şi adu-mi-l pe Sir William Thomas, cred că o să-l găseşti în Carmarthen – este în vârstă, aşa că spune-le oamenilor tăi să meargă încet.

— În slujba mea nu sunt oameni înceţi. Dă din cap. Cu toate astea, am înţeles. Să nu omorâm martorii.

Judecata cauzei regelui se apropie. Regele are de gând să demonstreze că regina Caterina nu era virgină când se măritase cu el, căci mariajul cu fratele lui, Arthur, se consumase. În acest scop, el îi adună pe gentilomii care se aflaseră în slujba cuplului regal după căsătoria lor de la castelul Baynard, apoi, mai târziu, la Windsor, unde curtea se mutase în luna noiembrie a acelui an, după care la Ludlow, unde fuseseră trimişi să se joace de-a prinţul şi prinţesa de Wales.

— Arthur, spune Wolsey, ar fi avut cam vârsta ta, Thomas, dacă ar fi trăit.

Curtenii de atunci, martorii, sunt cu cel puţin o generaţie mai bătrâni. Şi au trecut atâţia ani – douăzeci şi opt, mai precis. Cât de bună poate fi memoria lor?

Nu ar fi trebuit să se ajungă vreodată la asta – la această expunere publică şi necuviincioasă. Cardinalul Campeggio a implorat-o pe Caterina să se supună voinţei regelui, să accepte că mariajul ei nu este valabil şi să se retragă la mănăstire. Sigur, răspunde ea dulce, o să devin călugăriţă – dacă regele se va face călugăr.

Între timp, ea arată motivele pentru care curtea legatului nu ar trebui să judece deloc acest caz. În primul rând, se află încă *sub judice* la Roma. În al doilea rând, ea este străină într-o ţară străină; nu ţine seama de deceniile în care a cunoscut în amănunţime fiecare aspect al politicii engleze. Judecătorii, pretinde ea, sunt părtinitori; desigur, are motive să creadă asta. Campeggio o asigură cu mâna pe inimă că va da o sentinţă dreaptă, chiar dacă se teme pentru propria lui viaţă. Caterina consideră că este prea

apropiat de colegatul lui; oricine a petrecut atât de mult timp cu Wolsey, crede ea, nu mai ştie ce e aceea dreptate.

Cine o sfătuieşte pe Caterina? John Fisher, episcop de Rochester.

— Ştii ce nu pot să sufăr la omul ăsta? întreabă cardinalul. E numai piele şi os. Urăsc prelaţii scheletici. Ne fac pe noi, ceilalţi, să arătăm rău. Părem... corporali.

Este îmbrăcat cu toată pompa corporală, în cel mai minunat purpuriu, când regele şi regina sunt chemaţi în faţa celor doi cardinali, la Blackfriars. Toată lumea a presupus că regina va trimite un delegat, dar apare în persoană. Este prezentă întreaga adunare episcopală. Regele îşi rosteşte numele cu o voce plină, răsunătoare, venită din pieptul lui mare, plin de giuvaieruri. El, Cromwell, ar fi recomandat un semn din mână, un murmur, o înclinare uşoară a capului, prin care să recunoască tacit autoritatea curţii. După părerea lui, de cele mai multe ori modestia este doar aparenţă; dar aparenţele pot fi câştigătoare.

Sala este plină-ochi. El şi Rafe stau într-un colţ îndepărtat. După aceea, după ce regina şi-a dat declaraţia – au fost văzuţi câţiva bărbaţi plângând –, ies în lumina soarelui.

— Dacă am fi stat mai aproape, am fi văzut dacă regele putea s-o privească în ochi, zice Rafe.

— Da. Asta, de fapt, vrea toată lumea să afle.

— Îmi pare rău s-o spun, dar eu o cred pe Caterina.

— Ştt. Nu crede pe nimeni.

Cineva se pune în calea soarelui. Este Stephen Gardiner, negru şi încruntat, înfăţişarea lui nefiind deloc îmbunătăţită de călătoria la Roma.

— Master Stephen! spune el. Cum a fost călătoria spre casă? Nu-i niciodată prea plăcut să te întorci cu mâna

goală, nu-i aşa? Mi-a părut rău pentru tine. Bănuiesc că ai făcut tot ce ţi-a stat în puteri, atât cât a fost.

Gardiner se încruntă şi mai tare.

— Dacă această curte nu-i poate da regelui ceea ce doreşte, stăpânul tău va fi terminat. Şi atunci mie o să-mi pară rău pentru tine.

— Numai că nu o să-ţi pară.

— Numai că nu o să-mi pară, recunoaşte Gardiner şi pleacă mai departe.

Regina nu se întoarce să asiste la părţile sordide ale audierilor. Avocatul ei vorbeşte pentru ea; regina i-a spus duhovnicului ei cum nopţile petrecute cu Arthur au lăsat-o neatinsă şi i-a dat permisiunea să încalce taina spovedaniei şi să facă publică această mărturisire. Ea a vorbit în faţa celei mai înalte curţi care există – curtea lui Dumnezeu; ar minţi, riscând osânda veşnică a propriului suflet?

În plus, mai există şi alt aspect, prezent în mintea tuturor. După moartea lui Arthur, ea fusese prezentată posibililor miri – bătrânului rege sau tânărului prinţ Henric – drept „prospătură”. Ar fi putut să aducă un doctor care s-o cerceteze. Ar fi fost speriată, ar fi plâns; dar s-ar fi supus. Probabil că acum regina ar fi vrut să se fi întâmplat toate astea – să fi fost adus un străin cu mâini reci. Dar ei nu îi ceruseră să facă dovada a ceea ce susţinea; probabil că oamenii nu erau atât de neruşinaţi în vremurile acelea. Dispensele pentru căsătoria ei cu Henric acopereau ambele situaţii: era/nu era virgină. Documentele spaniole sunt diferite de cele englezeşti şi asta ar trebui să facem acum, să studiem hârtiile şi cerneala, stipulările din documente, nu să ne certăm la tribunal pentru o fâşie de piele şi o pată de sânge pe un cearşaf de pânză.

Dacă el ar fi fost avocatul reginei, i-ar fi cerut să fie prezentă la tribunal, oricât ar fi protestat. Ar fi vorbit oare

atunci martorii, în faţa ei, aşa cum au făcut-o pe la spate? Ar fi fost ruşinată să dea ochii cu ei, încărunţiţi şi noduroşi de bătrâneţe, dar cu o memorie perfectă; însă el i-ar fi spus să îi salute cu amabilitate şi să declare că nu i-ar fi recunoscut, atât de mult timp trecuse; să-i întrebe dacă aveau nepoţi şi dacă durerile bătrâneţii sunt domolite de căldura verii. Ruşinea mai mare ar fi fost a lor: nu ar fi ezitat, nu s-ar fi bâlbâit sub privirea neclintită din ochii oneşti ai reginei?

În absenţa Caterinei, procesul devine o distracţie neruşinată. Înaintea curţii se află contele de Shrewsbury – un om care luptase cu bătrânul rege la Bosworth. Îşi aminteşte de propria noapte a nunţii, petrecută demult, când era, la fel ca prinţul Arthur, doar un flăcău de cincisprezece ani. În noaptea nunţii lui Arthur, el şi contele de Oxford îl duseseră pe prinţ în odaia Caterinei. Da, spune marchizul de Dorset, şi el prezent acolo; Caterina se afla sub învelitoare, şi prinţul se băgase în pat lângă ea.

— Nimeni nu e dispus să jure că s-a suit în pat cu ei, şopteşte Rafe. Deşi mă întreb dacă nu au găsit totuşi pe cineva.

Curtea trebuie să se mulţumească numai cu mărturisirea făcută în dimineaţa de după nuntă. Ieşind din camera nupţială, prinţul spusese că era însetat şi îi ceruse lui Sir Anthony Willoughby o cupă de bere. „Noaptea trecută am fost în Spania”, zisese el. O glumă grosolană de puşti, adusă acum la lumină. Ce trist e să mori de tânăr, să cobori în întuneric singur! Maurice St John nu se află acolo cu el, în cripta din Catedrala Worcester: nici domnul Cromer, nici William Woodall, nici vreunul dintre cei care îl auziseră spunând: „Domnilor, este o distracţie grozavă să ai o nevastă. „

După ce au ascultat toate astea şi au ieşit afară, el se simte ciudat de înfrigurat. Îşi duce mâna la faţă, atingându-şi obrazul.

Rafe spune:

— Ar fi un mire demn de milă cel care ar ieşi dimineaţa din odaie şi ar zice: „Buna ziua, domnilor. N-am făcut nimic! „ Se lăuda, nu-i aşa? Asta făcea. Au uitat cu toţii ce înseamnă să ai cincisprezece ani.

În vreme ce curtea este în dezbatere, regele Francisc pierde o bătălie în Italia. Papa Clement se pregăteşte să semneze un nou tratat cu împăratul, nepotul reginei Caterina. El nu ştie lucrurile astea când spune:

— Este o zi proastă. Dacă vrem ca Europa să râdă de noi, acum le-am dat şi motiv.

Îi aruncă o privire piezişă lui Rafe, a cărui problemă este că nu-şi poate imagina pe cineva, nici chiar un puşti nerăbdător de cincisprezece ani, să-şi dorească să o penetreze pe Caterina. Ar fi ca o împreunare cu o statuie. Desigur, Rafe nu l-a auzit pe cardinal vorbind despre farmecele trecute ale reginei.

— Ei bine, mă abţin să dau o sentinţă. Ceea ce va face şi curtea. Este tot ce poate să facă. Apoi continuă: Rafe, tu eşti mult mai aproape de chestiunile astea. Eu nu mai ţin minte cum era la cincisprezece ani.

— Sigur? Nu aveai cincisprezece ani când ai ajuns în Franţa?

— Da, probabil.

Wolsey: „Arthur ar fi avut cam vârsta ta, Thomas, dacă ar mai fi trăit. „

Îşi aminteşte de o femeie din Dover, lipită de un perete; oasele ei mici şi fragile, chipul tânăr, palid, lipsit de expresie. Simte un fior de panică, de pierdere; dacă, de fapt, gluma cardinalului nu este o glumă, dacă odraslele lui sunt răspândite pretutindeni şi el nu i-a ajutat niciodată

cu nimic? Există un singur lucru corect care trebuie făcut: să ai grijă de propriii copii.

— Rafe, spune el, ştii că nu mi-am făcut testamentul? Am zis că o să-l fac, dar nu am făcut-o. Cred că ar trebui să mă duc acasă şi să-l întocmesc.

— De ce? Rafe pare uimit. De ce acum? Cardinalul o să aibă nevoie de tine.

— Hai acasă.

Îl ia pe Rafe de braţ. În stânga, o mână îl atinge: degete fără substanţă. O fantomă merge alături: Arthur, palid şi serios. Rege Henric, se gândeşte, tu l-ai invocat. Acum tu să-l trimiţi înapoi.

Iulie, 1529: Thomas Cromwell din Londra, domnilor. În deplinătatea facultăţilor fizice şi mentale. Fiului său, Gregory, şase sute şaizeci şi şase de lire, treisprezece şilingi şi patru pence. Şi saltele de puf, perne şi cuvertura de satin galben turcesc, patul dublu din Flandra şi şifonierul sculptat, şi dulapurile, argintăria, obiectele argintate şi douăsprezece linguri de argint. Şi arendele pentru ferme, care vor rămâne în custodia executorilor testamentari până la majoratul lui, când va primi alte două sute de lire în aur. Bani pentru executori pentru creşterea copiilor şi zestre pentru fiica lui, Anne, şi pentru fiica cea mică, Grace. O dotă pentru nepoata lui, Alice Wellyfed; rochii, haine şi veste pentru nepoţii lui; pentru Mercy, tot felul de obiecte casnice, ceva argintărie şi orice altceva consideră executorii că ar trebui să primească. Moştenire pentru Johane, sora soţiei sale decedate, şi pentru soţul ei, John Williamson, şi zestre pentru fiica lor, numită tot Johane. Bani pentru servitori. Patruzeci de lire care să fie împărţite la patruzeci de fecioare sărace la căsătorie. Zece

lire pentru hrana prizonierilor săraci din temniţele londoneze.

Trupul lui urmează să fie înmormântat în parohia unde va muri; sau după cum dispun executorii.

Restul averii sale va fi folosită pentru slujbe în amintirea părinţilor lui.

Sufletul i-l încredinţează lui Dumnezeu. Cărţile, lui Rafe.

Când molima verii se întoarce, le întreabă pe Mercy şi pe Johane: să trimitem copiii din oraş?

În ce direcţie? se interesează Johane; nu îl provoacă, doar vrea să afle.

Mercy spune: poate cineva să întreacă boala? Se consolează toţi cu gândul că, dacă boala a omorât atât de mulţi anul trecut, anul ăsta nu o să mai fie aşa de violentă – ceea ce el nu consideră a fi neapărat adevărat, şi se gândeşte că oamenii par să înzestreze această molimă cu o inteligenţă umană sau măcar animalică: precum lupul care vine la stână, dar nu în nopţile când oamenii îl aşteaptă cu câini. Dacă nu cumva ei cred că molima este mai mult decât animalică ori umană, că este trimisă de Cel de Sus – Dumnezeu apelează iar la vechile lui trucuri. Când aude veştile rele din Italia, despre noul tratat al lui Clement cu împăratul, Wolsey îşi înclină capul şi rosteşte:

— Stăpânul meu este capricios.

Şi nu se referă la rege.

În ultima zi de iulie, cardinalul Campeggio închide curtea legatului. Este, spune el, sărbătoarea romană. Vin veşti că ducele de Suffolk, bunul prieten al regelui, a dat cu pumnul în masă în faţa lui Wolsey şi l-a ameninţat direct. Toţi ştiu că procesul nu va mai fi reluat niciodată. Toţi ştiu că, de fapt, cardinalul dăduse greş.

În seara aceea, la Wolsey, el crede pentru prima dată că stăpânul lui va cădea. Şi dacă o să cadă, se gândeşte, o să cad şi eu odată cu el. Reputaţia lui este sumbră. Este ca şi cum gluma cardinalului s-ar fi materializat: ca şi cum ar merge prin râuri de sânge, lăsând în urmă sticlă sfărâmată şi pârjoliri, văduve şi orfani. Cromwell, spun oameni, este un om rău. Cardinalul nu vrea să vorbească despre ce se întâmplă în Italia ori ce s-a petrecut la curtea legatului.

— Am auzit că boala transpiraţiei a revenit, zice el. Ce să fac? O să mor? M-am luptat în patru rânduri cu ea. În anul... ce an? Cred că era 1518... Acum ţi-ar veni să râzi, dar aşa a fost – după ce a terminat cu mine, arătam ca episcopul Fisher. Nu mai aveam deloc carne pe oase. Dumnezeu m-a ridicat şi m-a făcut să-mi clănţăne dinţii.

— Sfinţia Voastră era descărnat? întreabă el, încercând să-l facă să zâmbească. Ar fi trebuit să vă faceţi portretul atunci.

Episcopul Fisher zisese la tribunal – chiar înainte de sărbătoarea romană – că nici o putere, umană sau divină, nu ar putea să dezlege mariajul dintre rege şi regină. Dacă i-ar plăcea să-l înveţe ceva pe Fisher, ar fi să nu facă declaraţii pompoase. El ştie ce poate face legea şi nu e ceea ce crede episcopul Fisher.

Până acum, în fiece zi până azi, dacă i-ai fi zis lui Wolsey că un lucru este imposibil, el ar fi râs doar. În seara asta, spune – atunci când poate aborda subiectul: prietenul meu, regele Francisc, este înfrânt şi la fel sunt şi eu. Nu ştiu ce să fac. Cu sau fără molimă, cred că s-ar putea să mor.

— Trebuie să plec acasă, zice el. Vreţi să mă binecuvântaţi?

Îngenunchează înaintea cardinalului. Wolsey îşi ridică mâna, apoi, ca şi când uitase ce voia să facă, o lasă să atârne în aer. Apoi rosteşte:

— Thomas, nu sunt pregătit să-l întâlnesc pe Domnul.

El ridică privirea, zâmbind.

— Poate nici Dumnezeu nu e pregătit să vă întâlnească.

— Sper să-mi fii alături când o să mor.

— Dar momentul ăsta e departe.

Cardinalul clatină din cap.

— Dacă ai fi văzut cum s-a repezit Suffolk azi la mine. El, Norfolk, Thomas Boleyn, Thomas, Lord Darcy, doar atâta aşteptau, eşecul meu în faţa acestei curţi, iar acum aud că pun la cale alcătuirea unui hrisov cu învinuiri, întocmesc o listă cu acuzaţii, despre cum am redus eu rândurile nobilimii şi aşa mai departe. Fac un hrisov numit... cum l-au numit? „Douăzeci de ani de insulte? „ Fierb o tocană în care toarnă orice jignire cât de măruntă, aşa cum o consideră ei, prin care se referă de fapt la orice lucru adevărat le-am zis...

Inspiră adânc, răsunător, şi priveşte spre tavanul pe care este dăltuit trandafirul dinastiei Tudor.

— Nu vor fi asemenea mâncăruri în bucătăria Sfinţiei Voastre, zice el.

Se ridică. Se uită la cardinal şi tot ce poate să vadă este că va avea şi mai mult de muncă.

— Liz Wykys n-ar fi vrut ca fetele ei să fie târâte prin ţară, zice Mercy. Mai ales Anne, care, după câte ştiu eu, plânge dacă nu te vede.

— Anne? El e uimit. Anne plânge?

— Ce ai crezut? replică Mercy, cu oarecare duritate. Crezi că propriii copii nu te iubesc?

O lasă pe ea să hotărască. Fetele rămân acasă. Este o decizie greşită. Mercy atârnă la uşă însemnele bolii. Spune: cum s-a întâmplat asta? Spălăm, frecăm podelele,

nu cred că mai poate fi găsită în toată Londra o casă mai curată ca a noastră. Ne spunem rugăciunile. Nu am mai văzut un copil care să se roage precum Anne. Se roagă de parcă se pregăteşte să plece la război.

Anne se îmbolnăveşte prima. Mercy şi Johane strigă la ea şi o zgâlţâie ca s-o împiedice să adoarmă, căci se zice că, dacă dormi, mori. Dar forţa bolii este mai puternică decât ei şi Anne se prăbuşeşte epuizată pe pernă, chinuindu-se să respire, şi se prăvale mai adânc, într-o nemişcare neagră, şi numai mâna i se mişcă, încleştând şi descleştând degetele. El i-o ia între palme şi încearcă să o liniştească, însă e precum mâna unui soldat tremurând după o luptă.

Mai târziu se ridică, întreabă de mama ei. Cere caietul în care şi-a scris numele. În zori, febra cedează. Johane izbucneşte în lacrimi de uşurare şi Mercy o trimite să se culce. Anne se străduieşte să se ridice în capul oaselor; îl vede limpede acum, zâmbeşte şi îi spune pe nume. Aduc un lighean cu apă şi cu petale de trandafir şi o spală pe faţă; degetele ei se întind, nesigure, să împingă petalele în apă, astfel că fiecare devine o mică bărcuţă ce duce apa, o cupă, un graal parfumat.

Dar, după răsăritul soarelui, febra urcă din nou. Nu vrea să le lase să înceapă din nou, cu ciupitul şi cu înghiontitul, şi cu zgâlţâitul. O încredinţează în mâinile Domnului şi îi cere să aibă milă de el. Îi vorbeşte, dar ea nu dă nici un semn că-l aude. Lui nu-i e frică să nu se molipsească. Dacă a putut cardinalul să supravieţuiască molimei de patru ori, sunt sigur că nu mă aflu în pericol, şi dacă mor, mi-am făcut testamentul. Rămâne cu ea, privind cum pieptul i se ridică şi coboară, privind-o cum luptă şi pierde. Nu e acolo când moare – Grace s-a îmbolnăvit şi ea, iar el se ocupă să fie pusă în pat. Aşa că lipseşte din încăpere, doar o clipă, şi când intră înapoi, micuţa ei faţă

neînduplecată este relaxată şi dulce. Pare resemnată, indiferentă; deja mâna ei este grea, mai grea decât poate el să suporte.

Iese din cameră şi spune:

— Învăţa greceşte.

Desigur, răspunde Mercy: era un copil minunat şi era cu adevărat fiica ta. Se sprijină de umărul lui şi plânge.

— Era deşteaptă şi bună, şi, în felul ei, ştii, era frumoasă, spune ea.

Gândul lui fusese: învăţa greceşte; poate că acum o ştie.

Grace îi moare în braţe; moare uşor, la fel de firesc cum se născuse. El o lasă înapoi încetişor pe cearşafurile ude: un copil de o perfecţiune imposibilă, degetele ei desfăcându-se asemenea unor frunze albe, subţiri. Nu am cunoscut-o niciodată, se gândeşte; niciodată nu am ştiut că o am. Întotdeauna i se păruse imposibil că printr-un act al lui îi dăduse viaţă, printr-un lucru negândit pe care el şi Liz îl făcuseră, în vreo noapte de mult uitată. Avuseseră de gând să-l numească Henry dacă era băiat, Katherine, dacă era fată şi, zisese Liz, numele acesta va fi şi în onoarea lui Kat a ta. Dar când o văzuse, înfăşată, frumoasă, perfectă, el rostise altceva şi Liz fusese de acord. Nu putem câştiga graţia divină.[19] Nu suntem vrednici de ea.

El îl întreabă pe preot dacă fiica lui cea mare poate fi înmormântată împreună cu caietul în care îşi scrisese numele: Anne Cromwell. Preotul spune că nu a auzit vreodată de aşa ceva. El este prea obosit şi prea furios ca să protesteze.

Fiicele lui sunt acum în purgatoriu, un ţinut al focurilor lente şi al gheţurilor crestate. Unde anume în Evanghelie se vorbeşte despre purgatoriu?

---

[19] *Grace*, în engleză, înseamnă şi graţie divină (n. tr.)

Tyndale zice: şi acum rămân acestea trei: credinţa, nădejdea şi dragostea; iar mai mare dintre acestea este dragostea.[20]

Thomas Morus crede că este o traducere greşită şi păcătoasă. El insistă pe „dragostea creştină”. Morus este în stare să te pună în lanţuri pentru o tălmăcire greşită. De exemplu, ar face moarte de om pentru un sens diferit din greacă.

Se întreabă din nou dacă morţii au nevoie de tălmaci; poate într-o clipă, în acea simplă răsucire spre nefiinţă, ei ştiu tot ce trebuie să ştie.

Tyndale spune: „Dragostea nu cade niciodată. „

Vine octombrie. Wolsey prezidează, ca de obicei, întrunirile consiliului regal. Dar în curţile legale, când se deschide sesiunea dinainte de Sfântul Mihail, sunt depuse citaţii împotriva cardinalului. Este acuzat pentru izbânzi. Este acuzat pentru exercitarea puterii. Mai precis, este acuzat de susţinerea unei jurisdicţii străine pe domeniile regelui – adică, de exercitarea rolului său ca legat papal. Ceea ce vor să spună este: el este *alter rex.* El este, şi a fost mereu, mai arogant decât regele. Şi de asta – dacă este o crimă – se face el vinovat.

Aşa că acum, prin York Place se plimbă ţanţoş ducele de Suffolk, ducele de Norfolk – cei doi mari nobili ai domeniului. Suffolk, cu barba lui blondă ţepoasă, seamănă cu un porc printre trufe; un om cu chipul roşu, îşi aminteşte el, îi face rău cardinalului. Norfolk pare neliniştit în vreme ce cercetează posesiunile cardinalului; este evident că se aşteaptă să găsească figurine de ceară, reprezentându-l poate chiar pe el, probabil cu ace lungi înfipte în ele. Tot ce a înfăptuit cardinalul a fost printr-un pact cu diavolul; asta e ideea lui fixă.

---

[20] Corinteni, 1, 13: 13 (n. tr.)

El, Cromwell, îi alungă. Ei se întorc şi se întorc cu împuterniciri mai multe şi mai trainice, cu semnături mai puternice, şi îl aduc cu ei pe Master of the Rolls. Iau Marele Sigiliu de la cardinal.

Norfolk îl priveşte pieziş şi îi aruncă rapid un rânjet de dihor. El nu ştie de ce.

— Vino să mă vezi, spune ducele.

— Pentru ce, milord?

Norfolk îşi lasă în jos colţurile gurii. Nu îi dă nici o explicaţie.

— Când?

— Nu-i grabă, răspunde Norfolk. Vino după ce-ţi îndrepţi manierele.

Este 19 octombrie 1529.

III
Faci sau strici
Ziua Tuturor Sfinţilor, 1529

Halloween: hotarele lumii se fisurează şi sângerează. Este vremea când străjerii Purgatoriului, temnicerii şi slujbaşii lui îi ascultă pe muritori, care se roagă pentru cei morţi.

În perioada asta din an, asemenea tuturor celor din parohie, el şi Liz stăteau treji, rugându-se pentru Henry Wykys, tatăl ei; pentru soţul mort al lui Liz, Thomas Williams; pentru Walter Cromwell şi pentru veri îndepărtaţi; pentru nume pe jumătate uitate, surori vitrege de mult pierite şi pentru fraţi vitregi nenăscuţi.

Noaptea trecută, el a vegheat singur. Stă întins în pat, treaz, dorindu-şi ca Liz să-i fie alături; aşteptând-o să vină şi să se aşeze lângă el. Este adevărat că se află la Esher împreună cu cardinalul, nu acasă, la Austin Friars. Dar, se

gândeşte: ea va şti să mă găsească. Îl va căuta pe cardinal, chemată din tărâmul dintre lumi de tămâie şi de lumina lumânărilor. Oriunde se află cardinalul, voi fi şi eu.

La un moment dat, trebuie că a adormit. Când se ivesc zorii, camera pare atât de pustie, încât e pustie chiar şi cu el înăuntru.

Ziua Tuturor Sfinţilor: durerea vine în valuri. Acum ameninţă să-l dea cu totul peste cap. El nu crede că morţii se întorc; dar asta nu îl împiedică să simtă pe umeri atingere de degete, de aripi. De noaptea trecută, ei sunt mai puţin forme şi chipuri distincte şi mai degrabă o masă solidă, colectivă, carnea lor lovindu-se şi frecându-se, textura lor, densă precum creaturile mării, cu chipurile palide de la luciul subacvatic.

Acum el stă în ambrazura unei ferestre, cu cartea de rugăciuni a lui Liz în mână. Fiicei lui Grace îi plăcea să se uite la ea şi astăzi el simte urmele degeţelelor ei sub ale sale. Sunt rugăciunile Maicii Domnului pentru orele canonice, paginile cu anluminuri reprezentând o porumbiţă, un vas cu crini. Sunt Matinele, şi Maria îngenunchează pe podeaua cu plăci albe şi negre. Îngerul o întâmpină, şi cuvintele de întâmpinare sunt scrise pe un pergament care se desface din încleştarea mâinilor lui, de parcă palmele lui vorbesc. Are aripi colorate: un albastru celest.

Întoarce paginile. Sunt Laudele. Iată o imagine a Vizitei Sfintei Fecioare Maria. Maria, cu pântecele ei mic şi plat, este întâmpinată de verişoara ei însărcinată, Sfânta Elisabeta. Au frunţile înalte, sprâncenele subţiri şi o înfăţişare surprinsă – şi este firesc să fie aşa: una dintre ele este virgină, cealaltă, în vârstă. Flori de primăvară le

cresc la picioare şi fiecare are o coroană diafană, din firicele aurite, fine ca nişte fire blonde de păr.

Întoarce o pagină. Grace, mică şi tăcută, întoarce pagina odată cu el. Este Prima Oră. Imaginea e Naşterea Domnului: un Iisus mititel şi alb stă între faldurile mamei sale. Este Ora a Şasea: magii întind cupe împodobite; în spatele lor, un oraş pe un deal, un oraş din Italia, cu clopotniţa şi privelişte a unui deal, şi o lizieră înceţoşată. Este Ora a Noua: Iosif duce la templu un coş cu porumbiţe. Sunt Vesperele: un pumnal trimis de Irod este înfipt într-un bebeluş îngrozit. O femeie îşi aruncă mâinile în aer, într-un gest de protest sau de rugăciune: palmele ei grăitoare, neputincioase. De pe trupul neînsufleţit al bebeluşului cad trei stropi de sânge, fiecare de forma unei lacrimi. Fiecare lacrimă de sânge este de un purpuriu distinct.

El ridică privirea. Ca o imagine remanentă, lacrimile îi îneacă ochii; imaginile se înceţoşează. Clipeşte. Cineva se îndreaptă spre el. Este George Cavendish. Are mâinile împreunate şi chipul, o mască a îngrijorării.

Fă-l să nu-mi vorbească, se roagă el. Fă-l să treacă mai departe.

— Master Cromwell, zice el, am impresia că plângi. Ce s-a întâmplat? Ai primit veşti rele despre stăpânul nostru?

Încearcă să închidă cartea lui Liz, dar Cavendish întinde mâna după ea.

— Ah, te rugai.

Pare uimit.

Cavendish nu poate vedea degetele fiicei lui atingând pagina, nici mâinile soţiei lui ţinând cartea. George se uită la imagini, de sus în jos. Inspiră adânc şi rosteşte:

— Thomas...

— Plâng pentru mine, spune el. O să pierd tot, tot ce m-am chinuit să obţin, toată viaţa, fiindcă o să mă prăbuşesc odată cu cardinalul – nu, George, nu mă

întrerupe – fiindcă am făcut ce mi-a cerut şi i-am fost prieten, mâna lui dreaptă. Dacă aş fi rămas la activitatea mea din oraş, în loc să bântui prin ţară făcându-mi duşmani, aş fi fost un om bogat – şi pe tine, George, te-aş fi invitat acum la noua mea casă de la ţară şi ţi-aş fi cerut sfatul în legătură cu mobila şi cu răsadurile de flori. Dar uită-te la mine! Sunt terminat.

George încearcă să vorbească: scoate un behăit consolator.

— Doar dacă, zice el. Doar dacă, George. Ce părere ai? L-am trimis pe băiatul meu Rafe la Westminster.

— Ce să facă acolo?

Dar el plânge din nou. Fantomele se adună; se simte înfrigurat, poziţia lui este de nerecuperat. În Italia învăţase un sistem de memorare, aşa că îşi poate aminti totul: fiecare etapă prin care ajunsese aici.

— Cred, spune el, că ar trebui să mă duc după el.

— Te rog, zice Cavendish, nu înainte de cină.

— Nu?

— Fiindcă trebuie să ne gândim cum să-i plătim pe servitorii stăpânului.

Trece o clipă. Apropie cartea de rugăciuni de trup; o îmbrăţişează. Cavendish i-a dat ceea ce are nevoie: o problemă de contabilitate.

— George, spune el, ştii că toţi capelanii stăpânului au venit aici după el, toţi câştigând – cât, o sută, două sute de lire pe an, datorită generozităţii lui? Aşa că, eu cred... o să-i punem pe capelani şi pe preoţi să-i plătească pe servitorii casei, fiindcă, după părerea mea, din câte observ, servitorii îl iubesc pe cardinal mai mult decât preoţii. Aşa că acum hai la masă şi după cină o să-i fac pe preoţi să se ruşineze şi o să-i pun să-şi desfacă baierele pungii. Trebuie să le dăm servitorilor simbriile pe trei luni cel puţin şi o arvună. Pentru ziua când stăpânul va fi repus în drepturi.

— Ei bine, spune George, dacă poate cineva să facă asta, dumneata eşti acela.

Se pomeneşte zâmbind. Poate că este doar un zâmbet sumbru, dar nu s-ar fi gândit nicicând că va mai zâmbi astăzi.

— După asta, voi pleca, spune el. O să mă întorc de îndată ce voi fi sigur că am un loc în parlament.

— Dar se întruneşte în două zile... Cum o să reuşeşti să faci asta acum?

— Nu ştiu, dar cineva trebuie să vorbească în numele stăpânului. Altminteri, o să-l ucidă.

Vede durerea şi şocul în ochii celuilalt; ar vrea să-şi ia cuvintele înapoi; dar acesta este adevărul. Continuă:

— Nu pot decât să încerc. O să fac ori o să stric, înainte să ne revedem.

George aproape că face o plecăciune înaintea lui.

— Faci ori strici, murmură el. Întotdeauna, asta a fost vorba dumitale.

Cavendish se plimbă prin casă spunând: Thomas Cromwell citea o carte de rugăciuni. Thomas Cromwell plângea. Abia acum îşi dă seama George cât de rău stau lucrurile.

Odinioară, în Tesala, trăia un poet numit Simonide. El a fost chemat să vină la un banchet dat de un bărbat pe nume Scopas, ca să recite un poem în onoarea gazdei sale. Poeţii au capricii ciudate şi, în poemul său, Simonide a inclus versuri care îi preamăreau pe Castor şi pe Polux, gemenii celeşti. Scopas s-a bosumflat şi a zis că îi va plăti numai jumătate din bani: „Cât despre restul, ia-i de la gemeni. „

Ceva mai târziu, un servitor a intrat în încăpere şi i-a şoptit ceva lui Simonide: afară sunt doi tineri care îl caută.

El s-a ridicat şi a părăsit sala de banchet. I-a căutat pe cei doi, dar nu i-a zărit nicăieri.

Când se pregătea să se întoarcă, să-şi termine cina, a auzit un zgomot teribil, de piatră care se sfărâmă şi se prăbuşeşte. A auzit ţipetele muribunzilor, căci acoperişul sălii se prăbuşise. Dintre toţi mesenii, numai el a supravieţuit.

Cadavrele erau atât de distruse şi de desfigurate, că rudele morţilor nu i-au putut identifica. Dar Simonide era un om remarcabil. Ceea ce vedea îi rămânea imprimat în minte. A condus pe fiecare rudă printre ruine şi, arătând spre rămăşiţele strivite, zicea: iată-ţi aproapele. Ca să lege fiecare mort de un nume, el s-a folosit de amintirea felului cum fuseseră aşezaţi mesenii.

Cicero este cel care ne spune această istorie. El ne povesteşte cum, în acea zi, Simonide a inventat arta memorării. El şi-a amintit numele, chipurile, unele acre, altele umflate, unele vesele, altele plictisite. Şi-a amintit cu precizie unde stătea fiecare în momentul când acoperişul s-a prăbuşit.

PARTEA A TREIA

I

„Găseşte dama”

Iarna, 1529 – primăvara, 1530

Johane:

— Îi spui: „Rafe, du-te şi găseşte-mi un loc în noul parlament. „ Iar el se duce, ca o fată căreia i s-a cerut să aducă în casă rufele spălate.

— A fost mai dificil decât atât, zice Rafe.

Johane întreabă:

— De unde ştii?

Locurile din Camera Comunelor sunt, de obicei, daruri pe care le fac lorzii; lorzii, episcopii, însuşi regele. Există o mână de electori care, dacă sunt supuşi presiunilor din partea mai-marilor, fac ce li se spune.

Rafe a pus mâna pe Taunton. Este terenul lui Wolsey; nu ar fi fost acceptat dacă regele nu ar fi spus da, dacă Thomas Howard nu ar fi spus da. El îl trimisese pe Rafe la Londra ca să sondeze teritoriul nesigur al intenţiilor ducelui: să afle ce se ascunde în spatele rânjetului de dihor. „Sunt îndatorat, master. „

Acum ştie.

— Ducele de Norfolk, afirmă Rafe, crede că lordul cardinal are o comoară îngropată şi crede că ştii unde.

Stau singuri de vorbă. Rafe:

— O să îţi ceară să te duci să lucrezi pentru el.

— Da. Probabil nu cu atât de multe cuvinte.

Priveşte chipul lui Rafe în vreme ce cântăreşte situaţia. Norfolk este deja – dacă nu-l iei în considerare pe fiul bastard al regelui – cel dintâi nobil al regatului.

— L-am asigurat, zice Rafe, de respectul dumitale, de... veneraţia dumitale, de dorinţa dumitale de a fi la... ăăă...

— Dispoziţia lui?

— Mai mult sau mai puţin.

— Şi ce a zis?

— A zis: hmm.

El râde.

— Şi ăsta a fost tonul lui?

— Ăsta a fost tonul lui.

— Şi a dat sumbru din cap?

— Da.

Foarte bine. O să-mi şterg lacrimile, acele lacrimi din Ziua Tuturor Sfinţilor. Stau cu cardinalul, lângă foc, la Esher, într-o odaie cu coşul fumegând. Zic: milord, crezi că te voi abandona? Îl găsesc pe omul care se ocupă de coşuri şi de vetre. Îi dau ordine. Mă duc la Londra, la Blackfriars. Ziua e ceţoasă, e Ziua Sfântului Hubert. Norfolk mă aşteaptă, să-mi spună că îmi va fi un stăpân bun.

Ducele se apropie acum de şaizeci de ani, dar nu recunoaşte ce-i spune calendarul. Cu chipul ca sculptat în cremene şi ochi ageri, este slab ca un os noduros şi rece ca tăişul de topor; încheieturile lui par împletite din zale suple şi, într-adevăr, zornăie un pic când se mişcă, pentru că veşmintele lui ascund relicve: în cutiuţe împodobite cu giuvaiere are fragmente de piele şi bucăţele de păr, iar în medalioane păstrează montate aşchii din oasele martirilor. „Sfântă Maria! „ zice, drept jurământ, şi „Pe sfânta liturghie”, şi uneori scoate unul dintre pandantive sau talismane de pe unde e atârnat pe sub haine, îl sărută cu fervoare, invocând vreun sfânt sau martir să abată furia care îl ia în stăpânire. „Sfântul Jude să-mi dea răbdare! „, zbiară el; probabil că îl confundă cu Iov, despre care a auzit într-o poveste când era copil, aşezat în genunchi în faţa primului preot. Este greu să ţi-l imaginezi pe duce un băieţel sau mai tânăr, ori cu o înfăţişare diferită de cea de acum. El consideră că Biblia este o carte inutilă pentru mireni, deşi înţelege că preoţilor le-ar fi de folos la ceva. Crede că cititul este o ocupaţie inutilă şi şi-ar dori să fie cât mai rar întâlnită la curte. Nepoata lui, Anne Boleyn, citeşte tot timpul şi probabil că acesta este motivul pentru care este nemăritată la douăzeci şi opt de ani. Nu înţelege

de ce e treaba unui gentilom să scrie scrisori; pentru asta există scribi.

Acum fixează un ochi, roşu şi fioros.

— Cromwell, sunt mulţumit că eşti membru al parlamentului.

El înclină din cap.

— Milord.

— Am vorbit cu regele de tine şi el e la fel de mulţumit. În Camera Comunelor o să asculţi instrucţiunile venite din partea lui. Şi din partea mea.

— Vor fi aceleaşi, milord?

Ducele aruncă priviri întunecate. Măsoară odaia; zornăie un pic; în cele din urmă, izbucneşte:

— La naiba, Cromwell, de ce eşti o asemenea... *persoană?* De parcă ţi-ai putea permite să fii!

El aşteaptă, zâmbind. Ştie ce vrea să spună ducele. El este o persoană, o prezenţă. Ştie cum să se strecoare nevăzut într-o încăpere; dar probabil că acele zile au apus.

— Zâmbeşte cât vrei, zice ducele. Casa Wolsey e un cuib de vipere. Nu că... atinge un pandantiv, tresărind... Doamne fereşte să...

... Compare un prinţ al bisericii cu un şarpe. Ducele vrea banii cardinalului, vrea locul cardinalului din preajma regelui; dar, totodată, nu vrea să ardă în iad. Traversează încăperea; pocneşte din palme, le freacă, se întoarce.

— Regele se pregăteşte să se certe cu tine, master. A, da. Îţi va face favoarea unei întâlniri fiindcă doreşte să înţeleagă mersul treburilor cardinalului, dar are, vei constata, o memorie foarte lungă şi precisă şi îşi aminteşte, master, că ai fost membru al parlamentului înainte de asta şi că te-ai pronunţat împotriva războiului.

— Sper că nu se mai gândeşte să invadeze Franţa!

— Naiba să te ia! Ce englez nu o face! Franţa este proprietatea noastră. Trebuie să luăm înapoi ce este al nostru.

Un muşchi din obraz i se zbate; se plimbă agitat; se întoarce, îşi freacă obrazul. Zbaterea se opreşte şi el continuă, cu o voce perfect normală:

— Pe de altă parte, ai dreptate.

El aşteaptă.

— Nu putem câştiga, zice ducele, dar trebuie să luptăm, dacă putem s-o facem. La naiba cu cheltuielile! La naiba cu risipa – de bani, de oameni, de cai, de corăbii. Vezi tu, asta-i problema cu Wolsey. Mereu la masa tratativelor. Cum poate fiul unui măcelar să înţeleagă...

— *La gloire?*

— Eşti fiu de măcelar?

— De fierar.

— Serios? Poţi să potcoveşti un cal?

El ridică din umeri.

— La nevoie, milord. Dar nu-mi pot imagina...

— Nu poţi? Dar ce-ţi poţi imagina? Un câmp de luptă, o tabără, noaptea dinaintea bătăliei – poţi să-ţi imaginezi asta?

— Am fost şi eu soldat.

— Ai fost? Nu în vreo armată engleză, sunt convins. Ei, vezi. Ducele rânjeşte fără răutate. Am ştiut că e ceva în neregulă cu tine. Am ştiut că nu te plac, dar nu-mi dădeam seama de ce. Unde ai fost?

— La Garigliano.

— Cu?

— Francezii.

Ducele fluieră.

— În tabăra greşită, flăcăule.

— Mi-am dat seama.

— Cu francezii, chicoteşte el. Cu francezii. Şi cum ai reuşit să scapi din dezastru?

— M-am dus în nord. M-am apucat de negoţul cu... Voia să spună „bani”, dar ducele nu ar putea să înţeleagă comerţul cu bani. Ţesături, spune el. Mai ales mătase. Ştiţi cum e piaţa, cu soldaţii de acolo.

— Pe sfânta liturghie, da! Johnnie Negustorul – îşi ia banii la spinare. Elveţienii ăia! Parcă-s o trupă de actori. Dantele, fireturi, pălării ciudate. O ţintă uşoară, asta-i tot. Arcaşi?

— Din când în când. Zâmbeşte. Nu prea mă omor după ei.

— Nici eu. Ei bine, Henric trage cu arcul. Foarte bine. Are înălţimea necesară. Are un braţ bun. Totuşi. Nu vom mai câştiga multe bătălii de felul ăsta.

— Atunci ce-ar fi să nu ne mai batem deloc? Să negociem, milord. Este mai ieftin.

— Îţi zic eu, Cromwell, ai curaj să vii aici.

— Milord – domnia voastră aţi trimis după mine.

— Da? Norfolk pare alarmat. S-a ajuns la asta?

Sfetnicii regelui pregătesc nici mai mult, nici mai puţin de patruzeci şi patru de acuzaţii împotriva cardinalului, de la încălcarea Statutului de praemunire – adică, susţinerea unei jurisdicţii străine pe teritoriul regelui – până la cumpărarea de carne de vită pentru propria casă la acelaşi preţ cu regele; de la abuzuri financiare la eşecul de a opri răspândirea ereziilor luterane.

Legea praemunirii datează din alt secol. Nimeni dintre cei care trăiesc acum nu ştie prea bine ce înseamnă. De la o zi la alta pare să însemne ceea ce spune regele că înseamnă. Chestiunea e dezbătută în toate prăvăliile din Europa. Între timp, cardinalul stă şi murmură pentru sine,

iar uneori rosteşte cu glas tare: „Thomas, colegiile mele! Orice s-ar întâmpla cu mine, colegiile mele trebuie salvate. Du-te la rege. Orice răzbunare, pentru orice pagubă închipuită, ar vrea regele să abată asupra mea, bine, însă sigur nu vrea să stingă lumina cunoaşterii, nu? „

În exil la Esher, cardinalul măsoară încăperile şi se agită. Mintea luminată care învârtea odinioară afacerile Europei cugetă acum fără încetare asupra propriilor pierderi. Cade într-o nemişcare tăcută, meditativă, pe măsură ce lumina zilei păleşte; pentru numele lui Dumnezeu, Thomas, îl roagă Cavendish, nu-i spune că vii dacă nu o faci.

Nu o s-o fac, promite el, şi chiar o să vin, dar uneori sunt reţinut. Camera are întruniri prelungite şi înainte să plec de la Westminster trebuie să adun scrisorile şi petiţiile pentru cardinal şi să discut cu oamenii care doresc să trimită mesaje, dar nu vor să le pună în scris.

Înţeleg, spune Cavendish; dar, Thomas, se plânge el, nici nu-ţi poţi închipui cum este aici, la Esher. Ce oră e? întreabă lordul cardinal. La ce oră ajunge aici Cromwell? Şi, după o oră, iarăşi: Cavendish, cât e ora? Ne pune să ieşim afară cu torţe şi să spunem cum e vremea; de parcă dumneata, Cromwell, ai fi un om care să fie împiedicat de grindină sau de polei. După care întreabă: dacă a avut un accident pe drum? Drumul dinspre Londra este plin de tâlhari; ţinuturi pustii şi întunecate, care, când dispare lumina, mişună de trimişii răului. Apoi începe şi spune: lumea asta este plină de capcane şi de înşelătorii, şi în multe am căzut şi eu, ca un păcătos mizerabil ce sunt.

Când el, Cromwell, îşi aruncă în cele din urmă pelerina de drum şi se prăbuşeşte într-un scaun lângă foc – *Pe sângele Domnului*, hornul ăsta fumegă – cardinalul se repede asupra lui înainte să apuce să-şi tragă sufletul. Ce a zis lordul de Suffolk? Cum părea ducele de Norfolk? Pe

rege l-ai văzut, ţi-a vorbit? Şi Lady Anne, este bine, sănătoasă? Ai găsit vreo metodă să îi faci pe plac – fiindcă trebuie să-i facem pe plac, ştii asta.

— Există o metodă simplă să i se facă pe plac acelei doamne – să fie încoronată regină, răspunde el.

Îşi pune lacăt la gură pe subiectul Anne şi nu mai vrea să spună nimic. Mary Boleyn zice că Anne l-a remarcat, dar până de curând nu a dat vreun semn în sensul ăsta. Ochii ei treceau peste el în drum spre cineva care o interesa mai mult. Sunt ochi negri, uşor exoftalmici, strălucitori ca nişte biluţe de abac. Sunt strălucitori şi mereu în mişcare, în vreme ce îşi face calcule pentru propriul avantaj. Dar unchiul Norfolk trebuie să-i fi spus: „Iată-l pe cel care cunoaşte secretele cardinalului", fiindcă acum, când el intră în raza ei vizuală, gâtul ei lung se răsuceşte; biluţele acelea negre fac clic, clic, în timp ce îl măsoară din cap până-n picioare şi hotărăsc ce folos ar putea scoate de la el. Anul se târăşte spre final, iar el presupune că e sănătoasă; nu tuşeşte ca un cal bolnav, de exemplu, şi nici nu a rămas cu sechele de pe urma bolii. Presupune că arată bine, dacă îţi place genul.

Într-o noapte, chiar înainte de Crăciun, ajunge târziu la Esher şi îl găseşte pe cardinal singur, ascultând un băiat care cântă la lăută.

— Mulţumesc, Mark, poţi să pleci, zice cardinalul.

Băiatul se înclină înspre stăpânul său; pe el îl salută doar cu un semn din cap, potrivit pentru un membru al parlamentului. În vreme ce tânărul se retrage din cameră, cardinalul spune:

— Mark este foarte priceput şi un băiat foarte plăcut – la York Place era unul dintre coriştii mei. Cred că nu ar trebui să-l ţin aici, ci să-l trimit regelui. Sau lui Lady Anne, poate, căci este un tânăr atât de drăguţ. Crezi că l-ar plăcea?

Băiatul zăboveşte lângă uşă, ca să soarbă laudele ce i se aduc. O privire aspră, cromwelliană – echivalentul unui şut – îl trimite afară. Ar vrea ca oamenii să nu-l mai întrebe ce-i place şi ce nu lui Lady Anne.

— Lordul cancelar Morus mi-a trimis vreun mesaj? întreabă cardinalul.

El lasă să cadă pe masă un teanc de hârtii.

— Arătaţi bolnav, milord.

— Da, sunt bolnav. Thomas, ce să fac?

— O să mituiesc nişte oameni, spune el. O să mă arăt darnic şi mână largă cu bunurile pe care Sfinţia Voastră le mai are – fiindcă dispuneţi încă de veniturile bisericeşti, aveţi încă pământuri. Ascultaţi, milord – chiar dacă regele vă ia tot ce aveţi, oamenii tot vor întreba: poate cu adevărat regele să încredinţeze altcuiva ceea ce aparţine de drept cardinalului? Nimeni dintre cei cărora le acordă o favoare nu va putea fi sigur de titlu dacă domnia voastră nu îl confirmaţi. Aşa că mai aveţi încă, milord, mai aveţi cărţi în mână.

— Şi, la urma urmelor, dacă avea de gând să aducă trădarea... Glasul i se frânge. Dacă...

— Dacă avea de gând să vă acuze de trădare, aţi fi fost în Turn până acum.

— Aşa e – şi cum i-aş mai fi de folos, cu capul într-o parte şi trupul în alta? Lucrurile stau în felul următor: regele se gândeşte că, deposedându-mă de toate avantajele, îi dă papei o lecţie dură. Se gândeşte să demonstreze ceva: eu, ca rege al Angliei, sunt stăpân în propria-mi casă. Oh, dar oare chiar este? Sau este stăpână Lady Anne ori Thomas Boleyn? O întrebare care nu trebuie pusă în afara acestor ziduri.

Lupta care se duce acum este să-l prindă pe rege singur; să-i afle intenţiile, dacă şi le ştie şi el, şi să ajungă la o înţelegere. Cardinalul are nevoie urgentă de bani

peşin, şi asta e doar prima confruntare. Zi după zi, aşteaptă să fie chemat la o întrevedere. Regele întinde mâna, ia scrisorile pe care el i le-a adus, aruncând o privire spre sigiliul cardinalului. Nu se uită la el, rostind doar absent un „mulţumesc”. Într-o zi îl priveşte şi spune: „Master Cromwell, da... Nu pot să discut despre cardinal. „ Când el deschide gura să vorbească, regele i-o ia înainte: „Nu înţelegi? Nu pot să vorbesc despre el. „ Tonul lui e blând, uşor uimit. „Altădată”, zice el. „O să trimit după tine, promit. „

Când cardinalul îl întreabă:

— Cum părea regele astăzi?

El răspunde: părea să nu fi dormit.

Cardinalul râde.

— Nu doarme fiindcă nu merge la vânătoare. Pământul ăsta îngheţat este prea tare pentru labele câinilor, aşa că nu pot să iasă afară. Este din cauza lipsei de aer curat, Thomas, nu a mustrărilor de conştiinţă.

Mai târziu, îşi va aminti de acea noapte de sfârşit de decembrie, când îl găsise pe cardinal ascultând muzică. Avea s-o rememoreze, iarăşi şi iarăşi.

Înainte să îl părăsească pe cardinal, având din nou înainte drumul, noaptea, aude vocea băiatului, vorbind în spatele unei uşi întredeschise: este Mark, cântăreţul la lăută.

— ... aşa că pentru talentul meu, zice că ar prefera să mă trimită lui Lady Anne. Eu m-aş bucura, căci ce rost are să stau aici când în orice clipă regele poate să-l descăpăţâneze pe bătrân? Şi cred că ar trebui s-o facă, căci cardinalul este atât de îngâmfat. Astăzi a fost prima oară când mi-a adresat o vorbă bună.

O pauză. Cineva vorbeşte, cu glas înăbuşit; el nu-şi dă seama cine este. Apoi băiatul:

— Da, în mod sigur o să cadă şi avocatul odată cu el. Am zis avocat, dar cine e, de fapt? Nimeni nu ştie. Se zice că a omorât oameni cu mâinile goale şi n-a spus niciodată asta la spovedanie. Dar genul ăsta de oameni duri izbucnesc întotdeauna în lacrimi când îl văd pe călău.

El nu are nici o îndoială că Mark îi aşteaptă cu nerăbdare execuţia. Dincolo de zid, băiatul continuă:

— Aşa că, atunci când o să ajung la Lady Anne, sigur o să mă remarce şi o să-mi dea cadouri. Un chicotit. Şi o să-şi îndrepte atenţia asupra mea. Nu crezi? Cine ştie de cine o să se apropie în vreme ce-l refuză pe rege?

O pauză. Apoi Mark:

— Nu e fecioară. Sigur nu.

Ce conversaţie încântătoare: discuţie de servitori. Din nou răspunsul înăbuşit, apoi iar Mark:

— Crezi că ar fi putut sta la curtea franceză şi să vină acasă fecioară? Tot aşa cum nici soră-sa nu a făcut-o. Iar Mary a fost iapa tuturor.

Dar astea sunt nimicuri. El este dezamăgit. Sperasem să aflu amănunte: astea-s doar *on dit*[21]. Dar încă ezită, nu se mişcă.

— În plus, şi Tom Wyatt a avut-o, toată lumea ştie asta acolo, în Kent. Am fost la Penshurst cu cardinalul şi ştii că palatul se află aproape de Hever, de unde e familia doamnei, şi este uşor de ajuns la casa familiei Wyatt.

Martori? Date?

Dar apoi, de la persoana nevăzută se aude un „Ştt! „ şi un chicotit uşor.

Nu se poate face nimic cu informaţia asta. Doar s-o ţii minte. Conversaţia este în flamandă: limba maternă a lui Mark.

---

[21] „Se spune”, în franceză, aici despre zvonuri (n. tr.).

Vine Crăciunul şi regele, împreună cu regina Caterina, îl serbează la Greenwich. Anne e la York Place; regele vine s-o vadă. Compania ei, spun femeile, este foarte riguroasă; vizitele regelui sunt scurte, puţine şi discrete.

La Esher, cardinalul cade la pat. Odinioară, nu ar fi făcut nicicând asta, deşi pare destul de bolnav ca să justifice gestul.

— N-o să se întâmple nimic cât timp regele şi Lady Anne schimbă săruturile de Anul Nou, spune. Suntem în siguranţă până în ajun de Bobotează. Îşi întoarce capul pe pernă şi rosteşte hotărât: Trupul Domnului, Cromwell. Du-te acasă.

Casa de la Austin Friars este împodobită cu ghirlande de ilice şi iederă, de dafin şi tisă cu panglici. În bucătărie e forfotă, pentru hrana celor vii, dar anul ăsta renunţă la piesele şi cântecele obişnuite de Crăciun. În nici un an nu suferiseră asemenea pierderi. Sora lui, Kat, şi soţul ei, Morgan Wiliams, au fost smulşi vieţii la fel de repede cum fuseseră luate şi fiicele lui: într-o zi mergeau şi vorbeau, a doua zi erau reci ca nişte pietre, puşi în mormintele lor de lângă Tamisa şi îngropaţi departe de atingerea fluxului şi de miasmele râului; nepăsători acum la dangătul spart al clopotului bisericii din Putney, la mirosul de cerneală umedă, de hamei, de malţ şi la izul, încă animal, al baloturilor de lână; neclintiţi faţă de aroma de toamnă a răşinii de pin şi a lumânărilor din măr, a turtelor de Ziua Tuturor Sfinţilor. Spre sfârşitul anului, casa se îmbogăţeşte cu încă doi orfani: Richard şi copilul Walter. Morgan Williams era gură mare, dar şi un om dibaci în felul lui, care muncise din greu pentru propria familie. Iar Kat – ei bine, în ultima vreme îşi înţelegea fratele la fel de bine cum înţelegea mişcarea stelelor: „Niciodată nu reuşesc să te desluşesc, Thomas”, obişnuia ea să spună, ceea ce era în întregime vina lui, fiindcă cine altcineva o învăţase,

dacă nu el, să numere pe degete şi să desluşească chitanţa unui negustor?

Dacă ar fi să-şi dea singur în dar un sfat de Crăciun, ar spune: părăseşte-l acum pe cardinal, altminteri o să ajungi din nou pe străzi, jucând „găseşte dama”. Dar el dă sfaturi numai celor care, probabil, le vor şi urma.

La Austin Friars, au o stea mare aurită, pe care o atârnă în salon în ajun de Anul Nou. Timp de o săptămână, străluceşte, întâmpinându-i pe oaspeţii de Bobotează. Încă din vară, el şi Liz începeau să se gândească la costume pentru cei trei regi, căutând şi adunând orice resturi de materiale mai deosebite pe care le găseau, precum şi garnituri noi; apoi, din octombrie, Liz se apuca în taină de cusut, aducând îmbunătăţiri robelor din anii trecuţi, peticindu-le cu bucăţele lucitoare, vătuind un umăr şi încărcând un tiv, şi construind în fiecare an coroane noi, fanteziste. Rolul lui era să se gândească la darurile pe care regii le aveau în cutii. Odată, un rege îşi scăpase cutia când darul începuse brusc să cânte.

Anul acesta nimeni nu are inima să atârne steaua; dar el se duce să o vadă, în odaia întunecată în care este pusă la păstrare. Dă la o parte mânecile de pânză care îi protejează razele şi cercetează dacă nu sunt ciobite sau decolorate. Vor veni şi ani mai buni, când o vor atârna din nou; deşi nu îşi poate imagina asta. Pune la loc mânecile, încântat de cât de ingenios fuseseră făcute şi de cât de bine se potrivesc. Robele celor trei regi sunt împăturite într-un cufăr, la fel şi pieile pentru copiii care jucau rolul de oi. Toiegele ciobanilor sunt sprijinite într-un colţ; de un cui atârnă aripile de înger. El le atinge. Pe deget i se pune praf. Îndepărtează lumânarea ca să nu le atingă, apoi le ridică din cuier şi le scutură uşor. Scot un foşnet lin, răspândind în aer un iz slab de mosc. Le atârnă la loc în cuier; îşi trece palma de-a lungul lor, să le netezească, dar

ele încă tremură. Ridică lumânarea. Iese şi închide uşa în urma lui. Stinge flacăra, încuie zăvorul şi îi dă cheia lui Johane.

— Mi-ar plăcea să avem un bebeluş în casă, îi zice. Pare să fi trecut atât de mult timp de când nu a mai fost un bebeluş pe-aici.

— Nu te uita la mine, răspunde Johane.

Dar el se uită, desigur, şi întreabă:

— John Williamson nu-şi mai face datoria zilele astea?

— Datoria lui nu e plăcerea mea, replică ea.

În vreme ce se îndepărtează, se gândeşte: asta este o conversaţie pe care nu ar fi trebuit s-o am.

De Anul Nou, la căderea nopţii, el stă la masa de scris; compune o scrisoare pentru cardinal şi uneori traversează odaia, ducându-se spre numărătoare, mutându-i piesele. Se pare că, în schimbul unei recunoaşteri formale a vinovăţiei la acuzaţiile de praemunire, regele îi va cruţa cardinalului viaţa şi îi va acorda şi libertatea, într-o oarecare măsură. Dar sumele de bani care îi vor fi lăsate pentru întreţinerea proprietăţilor nu vor fi decât o fărâmă din veniturile avute în trecut. Deja York Place îi fusese luat, Hampton Court era de mult pierdut, iar acum regele se gândeşte cum să taxeze şi să jefuiască bogata episcopie de Winchester.

Intră Gregory.

— Ţi-am adus lumină. Mătuşa Johane mi-a zis: du-te înăuntru la taică-tu.

Gregory se aşază. Aşteaptă. Se foieşte. Oftează. Se ridică. Se duce spre masa de lucru a tatălui său şi rămâne lângă el. Apoi, ca şi cum cineva i-ar fi spus: „Fă-te util”, întinde sfios mâna şi se apucă să aranjeze hârtiile.

El priveşte spre fiul lui, în timp ce îşi ţine capul aplecat peste ceea ce lucrează. Poate pentru prima dată de când Gregory era copilaş, îi observă mâinile şi este uluit de ceea

ce au devenit: nu nişte mânuţe de copil, ci mâinile mari, albe, liniştite, ale unui fiu de gentilom. Ce face Gregory? Pune documentele teanc. După ce reguli face asta? Nu le poate citi, fiindcă sunt cu susu-n jos. Nu le sortează după subiect. Le sortează după dată? Pentru numele lui Dumnezeu, *ce* face?

Trebuie să sfârşească fraza asta, cu numeroasele ei subordonate extrem de importante. El ridică iar privirea şi recunoaşte criteriul lui Gregory. Este un sistem de o simplitate desăvârşită; hârtiile mari dedesubt, cele mici deasupra.

— Tată… începe Gregory.

Oftează. Se duce la tabla de calcul. Cu un deget mişcă piesele. Le adună şi le aranjează într-o grămadă ordonată.

El ridică în cele din urmă privirea.

— Acolo era un calcul, nu le pusesem pur şi simplu la întâmplare.

— Oh, îmi pare rău, zice Gregory politicos.

Se aşază lângă foc şi încearcă să nu deranjeze aerul când respiră.

Chiar şi cei mai blânzi ochi pot fi poruncitori; sub privirea fiului său, el întreabă:

— Ce este?

— Crezi că te poţi opri din scris?

— O clipă, răspunde el, ridicând o mână; semnează scrisoarea, cu formula obişnuită: „prietenul vostru sincer, Thomas Cromwell”.

Dacă Gregory are de gând să-i spună că altcineva din casă este bolnav de moarte ori că el, Gregory, s-a oferit să se însoare cu fata de la spălătorie, sau că Podul Londrei s-a prăbuşit, el trebuie să fie pregătit să accepte asta ca un bărbat. Însă trebuie să usuce cerneala şi să sigileze scrisoarea. Ridică privirea.

— Da?

Gregory întoarce capul. Plânge? Nu ar fi surprinzător, nu-i aşa, având în vedere că şi el plânsese, şi încă în public? Traversează încăperea. Se aşază în faţa fiului său, lângă vatră. Îşi scoate boneta de catifea şi îşi trece mâinile prin păr.

Pentru o vreme, nici unul nu vorbeşte. El se uită în jos la propriile mâini cu degete groase, cu urme de arsură şi cicatrice ascunse în palmă. Se gândeşte: Gentilom? Poţi să-ţi spui astfel, dar pe cine speri să păcăleşti? Numai pe cei care nu te-au văzut niciodată sau pe cei pe care îi ţii la distanţă cu politeţe, clienţi şi colegi din Camera Comunelor, colegi de la Gray's Inn, servitorii curtenilor şi curtenii înşişi... Mintea lui se îndreaptă spre următoarea scrisoare pe care trebuie s-o scrie. Apoi Gregory rosteşte, cu o voce mică, venind parcă din trecut:

— Îţi aminteşti de Crăciunul acela când era un uriaş în procesiune?

— Aici, la parohie? Îmi amintesc.

— A zis: „Sunt un uriaş, numele meu este Marlinspike. „ Se zicea că era la fel de înalt cât stâlpul din Cornhill. Ce este stâlpul din Cornhill?

— A fost dat jos. În anul răscoalelor. Blestemata zi de mai[22], aşa i s-a zis. Erai bebeluş atunci.

— Unde este acum stâlpul?

— Autorităţile l-au pus bine.

— Anul viitor o să punem din nou steaua?

— Dacă ni se schimbă norocul.

— O să fim săraci acum, că a căzut în dizgraţie cardinalul?

— Nu.

Micile flăcări sar şi pâlpâie şi Gregory se uită la ele.

---

[22] În engleză, Evil May Day, numele revoltei care a avut loc în 1517, ca protest la adresa străinilor care locuiau la Londra (n. tr.)

— Îţi aminteşti de anul în care mi-am vopsit faţa în negru şi m-am înfăşurat într-o piele de viţel neagră? Când am fost diavolul în piesa de Crăciun?

— Da. Chipul i se îmblânzeşte. Îmi amintesc.

Anne voia şi ea să fie vopsită, dar mama ei spusese că asta nu este potrivit pentru o fetiţă. Îşi dorea acum să fi spus că trebuie să-i vină şi lui Anne rândul să fie îngerul parohiei – chiar dacă, brunetă fiind, trebuia să poarte una dintre acele peruci galbene împletite, care alunecă într-o parte sau le cad copiilor în ochi.

În anul în care Grace fusese înger, avusese aripi făcute din pene de păun. Chiar el le făcuse. Celelalte fetiţe păreau dezordonate, cu aripile lor din pene de gâscă, pe care le pierdeau agăţându-le în colţurile grajdului. Dar Grace era strălucitoare, cu părul împletit cu fire de argint; umerii îi stăteau drepţi sub povara tremurătoare a gloriei, şi aerul foşnitor era parfumat când respira. Lizzie spusese: Thomas, eşti plin de surprize, nu-i aşa? Are cele mai frumoase aripi care au fost văzute vreodată în oraşul ăsta.

Gregory se ridică; vine să-l sărute de noapte bună. Pentru o clipă, fiul lui se sprijină de el, de parcă ar fi un copil; sau de parcă trecutul, imaginile din foc l-ar fi îmbătat.

Odată ce băiatul pleacă la culcare, el strică teancul ordonat de hârtii pe care acesta îl făcuse. Le îndoaie din nou. Le sortează cu andosarea în afară, gata să fie puse la locul lor. Se gândeşte la blestemata zi de mai. Gregory nu a întrebat: de ce au fost revolte? Au fost împotriva străinilor. El însuşi nu se întorsese acasă de multă vreme.

La începutul lui 1530, nu organizează banchetul de Bobotează, fiindcă mulţi oameni, sensibili la dizgraţia în care căzuse cardinalul, ar fi fost obligaţi să refuze invitaţia.

În schimb, îi ia pe tineri la Gray’s Inn, pentru sărbătoarea de ajun. Regretă aproape imediat; anul acesta sunt mai gălăgioşi şi mai neruşinaţi decât îşi aminteşte el să fi fost vreodată.

Studenţii la drept fac o piesă despre cardinal. Îl arată cum fuge din palatul lui de la York Place, cu barca pe Tamisa. Unii tineri flutură cearşafuri vopsite, pe post de râu, iar alţii aleargă şi aruncă pe ei apă din ciubere de piele. În vreme ce cardinalul se caţără în barcă, se aud strigăte de vânătoare şi un măscărici fără minte intră în sală cu o pereche de câini în lesă. Alţii vin cu plase şi undiţe, ca să-l aducă pe cardinal înapoi la mal.

Următoarea scenă îl arată pe cardinal înaintând greoi prin noroaiele din Putney, în vreme ce fuge să se ascundă în refugiul său din Esher. Studenţii strigă şi ţipă în timp ce cardinalul plânge şi îşi ridică mâinile a rugăciune. Dintre toţi oamenii care au fost martori la întâmplare, se întreabă el, cine a oferit amănuntele pentru comedia asta? Dacă l-ar şti, sau l-ar bănui, acela nu ar mai avea o viaţă uşoară.

Cardinalul stă întins pe spate, un munte purpuriu; dă din mâini; oferă episcopia de Winchester oricui poate să-i înapoieze catârul. Câţiva studenţi, ascunşi sub un cadru drapat cu piei de măgar, joacă rolul catârului, care se întoarce şi face glume în latină şi trage vânturi în faţa cardinalului. Se fac nenumărate poante despre episcopii şi ticăloşii cardinalului[23], care ar putea părea spirituale dacă ar fi fost făcute de măturătorii de pe străzi, dar de la studenţii la drept are mai multe pretenţii. Se ridică de pe locul lui, dezgustat, şi oamenii lui nu au altă opţiune decât să se ridice şi ei şi să plece cu el.

---

[23] Joc de cuvinte intraductibil, bazat pe omofonia dintre *bishoprics* – „episcopi” şi *bishop’s pricks*, unde *prick* înseamnă şi „penis” sau „nenorocit, ticălos” (n. tr.).

Se opreşte să stea de vorbă cu câţiva membri ai Camerei Comunelor: cum de s-a permis ca povestea asta să continue? Cardinalul de York este un om bolnav, s-ar putea să moară, cum veţi sta voi şi studenţii voştri înaintea Domnului vostru? Ce fel de tineri creşteţi voi aici, care sunt atât de curajoşi să atace un om mare căzut pradă vremurilor vitrege – ale cărui favoruri, cu doar câteva săptămâni în urmă, le-ar fi implorat?

Cei apostrofaţi îl urmează, scuzându-se; dar vocile lor se pierd în hohotele de râs care se ridică din sală. Tinerii lui zăbovesc, aruncând priviri în urmă. Cardinalul oferă haremul lui de patruzeci de virgine oricui poate să-l ajute să încalece; stă pe jos şi se lamentează, în timp ce un penis flasc şi şerpuitor, împletit din lână roşie, se strecoară de sub roba lui.

Afară, făcliile ard subţire în aerul îngheţat.

— Acasă, zice el.

Îl aude pe Gregory şoptind:

— Nu putem râde decât dacă ne permite el.

— Păi, la urma urmelor, răspunde Rafe, el este şeful.

Rămâne un pas în urmă, ca să le vorbească:

— Oricum, ticălosul de papă Borgia, Alexandru, a fost cel care ţinea patruzeci de femei. Şi nici una nu era virgină, vă asigur.

Rafe îi atinge umărul. Richard merge în stânga lui, ţinându-se aproape.

— Nu trebuie să mă susţineţi, rosteşte el blând. Nu sunt precum cardinalul. Se opreşte. Râde. Bănuiesc că a fost...

— Da, a fost destul de amuzant, zice Richard. Sfinţia Sa trebuie să fi avut vreun metru jumate în talie.

Noaptea răsună de zdrăngănitul unor oase şi este luminată de făclii. Pe lângă ei trec cântând o ceată de copii cu cai de jucărie şi un grup de oameni purtând coarne, cu

clopoţei la călcâie. În apropiere de casă, un băiat îmbrăcat în portocală trece pe alături, însoţit de prietenul lui, lămâia.

— Gregory Cromwell! strigă ei şi îşi ridică înspre Cromwell, în semn de respect, pălăria sub formă de felie de fruct. Dumnezeu să vă dea un an nou bun!

— La fel şi vouă! le strigă el. Apoi, către lămâie: Spune-i lui taică-tu să vină să mă vadă în legătură cu arenda aceea din Cheapside.

Se duc acasă.

— Mergeţi la culcare, le zice. E târziu. Simte că e cazul să adauge: Dumnezeu să vă aibă în pază până dimineaţă.

Ei pleacă, şi el se aşază la masa de lucru. Îşi aminteşte de Grace, la sfârşitul serii ei ca înger: stând în picioare în lumina focului, cu faţa albă de oboseală, cu ochii sclipind şi cu ochii aripilor de păun strălucind în lumina focului, fiecare ca un topaz, auriu, fumuriu. Liz îi spusese: „Stai departe de flăcări, iubito, să nu-ţi ia foc aripile. „ Fetiţa lui se îndepărtase, în umbră; penele aveau culoarea cenuşii şi a zgurii în vreme ce se ducea spre scară, iar el o întrebase: „Grace, ai de gând să te duci la culcare cu aripile? „ „Numai până când îmi spun rugăciunile”, răspunsese ea, aruncând rapid o privire peste umăr. El o urmase, dar nu ştia de ce. Ea urcase scările, în fâşâit de pene, pierzându-se în întuneric.

Ah, Doamne, se gândeşte, cel puţin nu o să fiu nevoit vreodată să o dau altcuiva. E moartă şi nu va trebui s-o încredinţez vreunui bărbat cu gura pungă, care să o vrea pentru zestre. Grace ar fi dorit să aibă un titlu de nobleţe. Ar fi considerat, fiindcă era frumoasă, că el ar fi trebuit să-i cumpere unul: Lady Grace. Aş vrea ca fiica mea Anne să fie aici, se gândeşte, aş vrea ca Anne să fie aici şi să fie promisă lui Rafe Sadler. Ce bine dacă Anne ar fi fost mai

mare. Ce bine dacă Rafe ar fi fost mai tânăr. Ce bine dacă Anne ar fi fost în viaţă.

Încă o dată se apleacă asupra scrisorilor cardinalului. Wolsey le scrie conducătorilor Europei, le cere să-l susţină, să-l răzbune, să lupte pentru cauza lui. El, Thomas Cromwell, ar dori să nu facă asta sau, dacă chiar trebuie, codificarea să fie mai dificil de descifrat. Oare nu e trădare ca Wolsey să îi îndemne să se pună în calea scopurilor regelui? Henric aşa ar considera. Cardinalul nu le cere să îi declare război lui Henric, în numele lui: el doar le cere să îşi retragă aprobarea faţă de un rege care îşi doreşte foarte mult să fie plăcut.

Se lasă pe speteaza scaunului, cu mâinile la gură, de parcă încearcă să-şi ascundă faţă de sine propria opinie. Se gândeşte: mă bucur că îl iubesc pe lordul cardinal, fiindcă, dacă nu aş face-o şi i-aş fi duşman – să zicem că sunt Suffolk, să zicem că sunt Norfolk, să zicem că sunt regele – săptămâna viitoare l-aş trimite la judecată.

Uşa se deschide.

— Richard? Nu poţi dormi? Ştiam eu. Piesa te-a agitat prea tare.

Este simplu să zâmbească acum, dar Richard nu zâmbeşte; chipul lui este în umbră.

— Master, vreau să-ţi pun o întrebare, începe el. Tatăl nostru este mort şi dumneata eşti acum tatăl nostru.

Richard Williams, Walter-numit-după-Walter Williams: aceştia sunt fiii lui.

— Stai jos, îi spune.

— Ar trebui să ne schimbăm numele cu al tău?

— Mă surprinzi. După cum stau acum lucrurile cu mine, oamenii numiţi Cromwell vor dori să-şi schimbe numele în Williams.

— Dacă m-ar chema ca pe tine, nu mi-aş renega niciodată numele.

— Dar tatălui tău i-ar plăcea? Ştii că el credea că se trage din prinţi velşi.

— A, da. Când lua câte un păhărel, obişnuia să spună: cine vrea să-mi dea un şiling pentru principatul meu?

— Chiar şi aşa, în obârşia ta ai numele Tudor. După cum spun unii.

— Nu începe, îl roagă Richard. Asta mă face să transpir sânge.

— Nu e chiar atât de greu, râde el. Ascultă. Bătrânul rege avea un unchi, Jasper Tudor. Jasper avea două fete din flori, Joan şi Helen. Helen a fost mama lui Gardiner. Joan s-a măritat cu William ap Evan – ea era bunica ta.

— Asta-i tot? De ce făcea tata să pară totul atât de complicat? Dar dacă sunt vărul regelui – Richard face o pauză – şi al lui Stephen Gardiner... ce folos am din asta? Nu suntem la curte şi probabil nici n-o să fim, acum că lordul cardinal... ei bine... Îşi fereşte privirea. Sir... în călătoriile tale, te-ai gândit vreodată că o să mori?

— Da. Oh, da.

Richard îl priveşte: şi cum te-ai simţit?

— M-am simţit iritat, răspunde el. Cred că mi se părea o pierdere. După ce am ajuns atât de departe. După ce am traversat marea. Să mor pentru... Ridică din umeri. Dumnezeu ştie pentru ce.

— În fiecare zi aprind o lumânare pentru tata, afirmă Richard.

— Şi te ajută?

— Nu. Pur şi simplu, o fac.

— El ştie că o faci?

— Nu-mi închipui ce ştie. Ştiu că muritorii trebuie să se consoleze unii pe alţii.

— Asta mă consolează, Richard Cromwell.

Richard se ridică, îl sărută pe obraz.

— Noapte bună. *Cysga'n dawel.*

Somn uşor; este urarea familiară pentru cei apropiaţi casei. Este folosită pentru părinţi, pentru fraţi. Contează ce nume alegem, ce nume dăm. Cei care îşi pierd numele, care zac fără suflare pe câmpul de luptă, leşurile obişnuite nu au obârşie, nici un heraldist nu-i caută, pentru ei nu sunt bani de parastase sau rugăciuni eterne. Stirpea lui Morgan nu se va pierde, este sigur de asta, deşi a murit într-un an în care moartea a fost tare ocupată, când Londra nu şi-a părăsit straiele cernite. Îşi atinge gâtul, acolo unde s-ar fi aflat pandantivul, iconiţa pe care i-a dat-o Kat; degetele lui par surprinse să nu o găsească. Pentru prima dată înţelege de ce a luat-o şi a aruncat-o în mare. A făcut asta ca mâna nici unui muritor să nu o atingă. Valurile au luat-o şi la ele se află încă.

Hornul de la Esher continuă să fumege. Se duce la ducele de Norfolk – care este mereu dispus să-l primească – şi îl întreabă ce urmează să se întâmple cu oamenii cardinalului.

În această privinţă, ambii duci sunt îndatoritori.

— Nimeni nu e mai nemulţumit decât un om fără stăpân, zice Norfolk. Nimeni nu e mai periculos. Indiferent ce s-ar crede despre cardinalul de York, a fost întotdeauna un om bine servit. Trimite-i la mine. Vor fi oamenii mei.

Aruncă o privire cercetătoare spre Cromwell. Care se întoarce. Se ştie curtat. Are o expresie de moştenitoare: şireată, sfioasă, rece.

Aranjează un împrumut pentru duce. Contactele lui din străinătate nu sunt atât de încântate. Cardinalul e jos, spune el, ducele s-a ridicat, ca soarele dimineţii, şi stă de-a dreapta regelui. Tomasso, zic ei, serios acum, ce oferi drept garanţie? Un duce bătrân, care ar putea da ortul popii mâine – că se spune că e coleric. Oferi chezăşie un

ducat, pe insula aceea barbară a ta, în care mereu izbucneşte câte un război civil? Şi un alt război se întrevede, dacă regele vostru îndărătnic o dă la o parte pe mătuşa împăratului şi îşi instalează târfa regină.

Totuşi: o să obţină ce vrea. De undeva.

Charles Brandon spune:

— Iată-te din nou, Master Cromwell, cu lista ta de nume. Ai pe cineva deosebit să-mi recomanzi?

— Da, dar mi-e teamă că este un om de teapă joasă şi ar fi mai potrivit să discut despre el cu intendentul de la bucătărie...

— Nu, spune-mi, îi cere ducele.

Nu suportă suspansul.

— Este vorba doar de un om care se ocupă de hornuri şi de vetre, nu e o chestiune care s-o privească pe Înălţimea Voastră...

— Îl iau, îl iau, zice Charles Brandon. Îmi place un foc bun.

Thomas Morus, lordul cancelar, şi-a pus primul semnătura pe toate acuzaţiile împotriva lui Wolsey. Se zice că la porunca sa a fost adăugată o alegaţie ciudată. Cardinalul este acuzat că a şoptit la urechea regelui şi i-a suflat în faţă; întrucât cardinalul a avut malafranţă, el a plănuit să-l îmbolnăvească pe regele nostru.

Când aude una ca asta, el se gândeşte: imaginează-ţi cum e să trăieşti în mintea lordului cancelar. Imaginează-ţi să scrii o asemenea acuzaţie şi să o duci să fie tipărită, să o faci să circule pe la curte şi prin regat, să o răspândeşti printre oameni care ar crede orice; să o răspândeşti printre păstorii de pe dealuri, plugarului lui Tyndale, cerşetorului de pe drumuri şi animalelor din ocol ori din grajd; vânturilor aspre ale iernii, soarelui blând şi fulgilor de zăpadă din grădinile londoneze.

E o dimineaţă palidă, cu nori atârnând joşi, compacţi; lumina, de-abia filtrându-se prin geamuri, are culoarea cositorului lipsit de lustru. Ce culori strălucitoare are regele, asemenea unui popă dintr-un pachet de cărţi nou-nouţ: cât de mici sunt ochii lui albaştri, plaţi.

În jurul lui Henric Tudor este adunat un grup de gentilomi; îl ignoră când se apropie. Numai Harry Norris îi zâmbeşte şi îi spune politicos bună dimineaţa. La un semn al regelui, gentilomii se retrag la distanţă; strălucitori în pelerinele lor de călărie – este o dimineaţă de vânătoare – se agită, se învârtejesc, se adună; îşi şoptesc unul altuia şi poartă o conversaţie cu clătinări din cap şi ridicări din umeri.

Regele priveşte pe fereastră.

— Deci, ce mai face...?

Pare să nu vrea să rostească numele cardinalului.

— Nu poate fi bine până când nu-i intră în graţii Maiestăţii Voastre.

— Patruzeci şi patru de acuzaţii, zice regele. Patruzeci şi patru, master.

— Dacă-mi permite Maiestatea Voastră, există un răspuns pentru fiecare dintre ele şi, la o audiere, le-am putea da.

— Ai putea s-o faci aici şi acum?

— Dacă Maiestatea Voastră ar dori să le asculte.

— Am auzit că eşti un om pregătit.

— Aş fi venit aici altminteri?

Vorbise aproape fără să se gândească. Regele zâmbeşte. Acea răsucire elegantă a buzelor roşii. Are o gură frumoasă, aproape ca de femeie; prea mică pentru faţa lui.

— În altă zi te-aş fi pus la încercare, zice el. Dar lordul Suffolk mă aşteaptă. Crezi că norii se vor ridica? Ar fi fost bine să fi ieşit înainte de liturghie.

— Cred că se va lumina, răspunde el. E o zi bună pentru vânătoare.

— Master Cromwell? Regele se întoarce, îl priveşte, uimit. Nu eşti de aceeaşi părere cu Thomas Morus, nu-i aşa?

El aşteaptă. Nu-şi poate închipui ce va zice regele.

— *La chasse*. El crede că e un obicei barbar.

— A, înţeleg. Nu, Maiestatea Voastră, eu sunt în favoarea oricărui sport care este mai puţin costisitor decât o luptă. E ca şi cum... Oare cum să formuleze? În unele ţări, se vânează urşi, lupi şi porci mistreţi. Odinioară, şi noi am avut animalele astea în Anglia, pe vremea când existau păduri întinse.

— Vărul meu din Franţa are mistreţi să vâneze. Din când în când spune că o să-mi trimită şi mie câţiva. Dar cred...

Crezi că doar te tachinează.

— De obicei spunem – Henric îl priveşte drept – de obicei, noi, gentilomii, spunem că vânătoarea ne pregăteşte pentru război. Ceea ce ne aduce într-un punct sensibil, Master Cromwell.

— Da, aşa este, răspunde el vesel.

— Ai zis, în parlament, cu vreo şase ani în urmă, că nu-mi pot permite un război.

Era în urmă cu şapte ani: 1523. Şi de când durează această întrevedere? De şapte minute? Şapte minute şi deja este sigur. Nu are rost să dea înapoi. Fă asta, şi Henric o să te strivească. Înainte, şi regele ar putea să ezite. Spune:

— Nici un conducător din istoria lumii nu şi-a permis vreodată un război. Războaiele nu sunt afaceri ieftine. Nici un prinţ n-a zis vreodată: „Ăsta e bugetul meu şi ăsta e genul de război pe care pot să mi-l permit. „ Intri într-un

război care îţi risipeşte toţi banii pe care îi ai, apoi te termină şi te ruinează.

— Când m-am dus în Franţa, în 1513, am cucerit oraşul Thèrouanne, pe care, în discursul tău, l-ai numit...

— O văgăună, Maiestate.

— O văgăună, repetă regele. De ce ai spus una ca asta?

El ridică din umeri.

— Am fost acolo.

O sclipire de mânie.

— Şi eu la fel, în fruntea armatelor mele. Ascultă-mă, master – ai spus că nu ar trebui să mai port lupte, fiindcă taxele o să ruineze ţara. Dar la ce este bună ţara, dacă nu să-şi susţină prinţul în acţiunile lui?

— Cred că am spus – dacă-mi permiteţi – că nu dispunem de aurul necesar să vă susţinem într-o campanie de un an. Toate rezervele de metal preţios din ţară ar fi înghiţite de război. Am citit că a existat o vreme când oamenii schimbau între ei obiecte din piele în lipsa monedelor de metal. Am spus că o să ne întoarcem la acele vremuri.

— Ai spus că nu ar trebui să mă aflu în fruntea trupelor mele. Ai spus că, dacă aş fi capturat, ţara nu ar putea să strângă răscumpărarea. Aşadar, ce doreşti? Vrei un rege care să nu lupte? Vrei să mă ascund în spatele uşilor închise, ca o fetiţă bolnavă?

— Aşa ar fi ideal, din motive fiscale.

Regele inspiră adânc, şuierător. Urlase. Acum – şi graniţa este subţire – se hotărăşte să râdă.

— Eşti adeptul prudenţei. Prudenţa e o virtute. Dar prinţii mai au şi alte virtuţi.

— Curajul.

— Da. Evaluează asta.

— Nu mă referem la curajul în luptă.

— Îmi ţii o lecţie?

— Mă refer la statornicia scopului. Mă refer la rezistenţă. Mă refer la puterea de a trăi cu ceea ce te constrânge.

Henric traversează sala. Boc, boc, boc, cu cizmele de călărie; este gata pentru *la chasse.* Se întoarce, încet, ca să-şi arate persoana în întreaga ei splendoare: larg şi masiv, şi strălucitor.

— Vom cerceta asta. Ce mă constrânge?

— Distanţa, răspunde el. Porturile. Terenul, oamenii. Ploile şi noroaiele iernii. Când strămoşii Maiestăţii Voastre au luptat în Franţa, provincii întregi erau în posesiunea Angliei. De acolo puteam asigura provizii. Acum, că nu mai avem decât Calais, cum putem susţine o armată în interiorul ţării?

Regele priveşte afară dimineaţa argintie. Îşi muşcă buza. Oare furia mocneşte în el încet, până la punctul de fierbere? El se întoarce, şi zâmbetul lui e luminos.

— Ştiu, zice. Deci, data viitoare când mergem în Franţa, vom avea nevoie de un ţărm de mare.

Desigur. Trebuie să cucerim Normandia. Sau Bretania. Doar atât.

— Bine gândit, spune regele. Nu te ţin de rău. Numai că bănuiesc că nu ai deloc experienţă în politică sau în conducerea unei campanii.

El clatină din cap.

— Deloc.

— Ai spus – înainte, adică în cuvântarea ta către parlament – că în regat exista un milion de lire în aur.

— Am dat o cifră rotundă.

— Dar cum ai găsit-o?

— Am fost pregătit în bănci din Florenţa. Şi din Veneţia.

Regele îl priveşte ţintă.

— Howard a zis că ai fost un soldat de rând.

— Şi asta.

— Altceva?

— Ce ar dori Maiestatea Voastră să fiu?

Regele se uită la el cu atenţie: un lucru rar. El îi întoarce privirea; aşa e obişnuit.

— Master Cromwell, nu ai o reputaţie prea bună.

El înclină din cap.

— Nu te aperi?

— Maiestatea Voastră poate să-şi facă singur o părere.

— Pot. Şi o să o fac.

La uşă, gărzile îşi depărtează lăncile; gentilomii se dau la o parte şi fac o plecăciune; Suffolk intră cu paşi grei. Charles Brandon: pare să se fi înfierbântat cu totul în veşmintele pe care le poartă.

— Eşti gata? se adresează regelui. Oh, Cromwell. Rânjeşte. Ce mai face grăsanul tău de preot?

Regele se înroşeşte de supărare. Brandon nu bagă de seamă.

— Ştii, chicoteşte el, se zice că, odată, cardinalul călătorea cu servitorul lui şi şi-a oprit calul în capătul unei văi unde, privind în jos, a văzut o biserică foarte frumoasă şi pământurile din jur. Şi l-a întrebat pe servitor: Robin, ale cui sunt astea? Mi-ar plăcea să fie ale mele. Şi Robin a răspuns: Sunt, milord, sunt.

Povestea nu are succes, dar el râde oricum.

— Milord, răspunde el, povestea asta e spusă în toată Italia. Despre un cardinal sau altul.

Brandon face o faţă lungă.

— Cum, aceeaşi poveste?

— *Mutatis mutandis.*[24] Pe servitor nu îl chema Robin.

Regele îi întâlneşte privirea. El zâmbeşte.

---

[24] Schimbând ceea ce este de schimbat (în lat., în orig., n. tr.).

La plecare, trece pe lângă gentilomi şi cu cine se întâlneşte – cu secretarul regelui!

— Bună dimineaţa, bună dimineaţa!

Rareori repetă ceva, dar momentul pare potrivit.

Gardiner îşi freacă mâinile mari şi albăstrii.

— Rece, nu? zice el. Cum a fost, Cromwell? Neplăcut, îmi închipui.

— Dimpotrivă, replică el. A, regele iese cu Suffolk; va trebui să aştepţi. Pleacă mai departe, apoi se întoarce. În piept simte o durere, ca o vânătaie veche. Gardiner, nu putem să lăsăm asta deoparte?

— Nu, răspunde Gardiner. Pleoapele lui căzute tresar. Nu, nu văd cum.

— Bine, zice el. Se îndepărtează. Se gândeşte: aşteaptă. S-ar putea să trebuiască să aştepţi un an sau doi, dar aşteaptă tu.

Esher, două zile mai târziu: nici nu apucă să intre pe poartă, că se repede la el Cavendish, străbătând curtea.

— Master Cromwell! Ieri regele...

— Calm, George, îl sfătuieşte el.

— ... ieri a trimis patru care cu obiecte pentru casă – vino să vezi! Tapiserii, veselă, aşternuturi – dumneata ai făcut asta?

Cine ştie? El nu a cerut nimic pe faţă. Dacă ar fi făcut-o, ar fi fost mai precis. Nu *acele* aşternuturi, ci *acestea,* care sunt pe placul stăpânului; îi plac mai degrabă zeiţele, nu martirele virgine, aşa că la o parte cu Sfânta Agnes, mai bine Venus într-un crâng. Stăpânului îi place sticlăria veneţiană; luaţi de aici cupele astea ponosite de argint.

Are o mină dispreţuitoare în vreme ce cercetează lucrurile.

— Doar ce-i mai bun pentru voi, cei din Putney, zice Wolsey. Se poate, adaugă el, aproape scuzându-se, să nu

fi fost trimis ceea ce a intenţionat regele să-mi trimită. Să se fi înlocuit cu lucruri inferioare, de oameni inferiori.

— Este foarte posibil, zice el.

— Totuşi. Chiar şi aşa. Ne sunt de ajutor.

— Problema e, intervine Cavendish, că trebuie să ne mutăm. Toată casa asta trebuie curăţată şi aerisită.

— Adevărat, este de acord cardinalul. Sfânta Agnes, Dumnezeu s-o aibă în pază, ar fi dărâmată de mirosul din latrine.

— Deci, vei apela la consiliul regelui?

El oftează.

— George, ce rost ar avea? Ascultă. Eu nu vorbesc cu Thomas Howard. Eu nu vorbesc cu Brandon. Eu vorbesc cu *el.*

Cardinalul zâmbeşte. Un zâmbet radios, mare, patern.

Este uimit – în vreme ce dezbat o înţelegere financiară pentru cardinal – de uimitoarea percepţie pentru detalii a lui Henric. Wolsey susţinuse întotdeauna că regele are o minte sclipitoare, la fel de ageră ca a tatălui său, dar mult mai cuprinzătoare. Bătrânul rege devenise mai obtuz pe măsură ce îmbătrânise; conducea Anglia cu o mână de fier; nu exista vreun nobil care să nu-i fie îndatorat în vreun fel şi susţinea pe faţă că nu ar putea fi iubit dacă nu era temut. Henric are o altă fire, dar care e aceea? Wolsey râde şi spune: ar trebui să-ţi scriu un manual. Însă în vreme ce se plimbă prin grădinile micului conac de la Richmond, unde regele i-a permis să se retragă, mintea cardinalului se înnegurează şi începe să vorbească despre profeţii şi despre decăderea preoţilor din Anglia, care, spune el, a fost prezisă, iar acum se întâmplă.

Chiar dacă nu crezi în prevestiri – şi el, unul, nu crede – îşi dă seama care este problema. Dacă într-adevăr

cardinalul este vinovat de crimă în afirmarea jurisdicţiei ca legat, atunci nu toţi clericii, de la episcop în jos, care au consimţit la aceasta, sunt şi ei vinovaţi? Nu se poate ca el să fie singurul care se gândeşte la asta; dar, în general, duşmanii lui nu pot vedea dincolo de cardinal, de silueta lui masivă, înveşmântată în purpuriu, profilată la orizont. Se tem că acesta se va ridica din nou, plin de răzbunare.

— Sunt vremuri grele pentru prelaţii îngâmfaţi, zice Brandon când se întâlnesc din nou. Pare nepăsător, ca un om care fluieră ca să-şi facă singur curaj. Nu avem nevoie de cardinali în regatul ăsta.

— Şi el, rosteşte cardinalul furios, el, Brandon, când s-a însurat cu sora regelui imediat, în primele ei zile de văduvie, deşi ştia că regele avea de gând să o dea altui monarh – atunci unde-i stau picioarele i-ar fi stat şi capul dacă eu, un simplu cardinal, nu aş fi pledat pe lângă rege în favoarea lui.

Eu, un simplu cardinal.

— Şi cu ce scuză a venit Brandon? continuă cardinalul. „Oh, Maiestatea Voastră, sora domniei voastre, Mary, a plâns. Cum a mai plâns şi m-a implorat să o iau de nevastă! N-am văzut nicicând o femeie plângând atât de tare! „ Aşa că el i-a şters lacrimile şi s-a căpătuit cu un ducat! Iar acum vorbeşte de parcă ar fi deţinut titlul ăsta de când era Grădina Edenului. Ascultă, Thomas, dacă ar veni la mine oameni învăţaţi şi bine intenţionaţi – dacă ar veni episcopul Tunstall sau Thomas Morus – şi ar insista pentru reformarea bisericii, atunci i-aş asculta. Dar Brandon! Ce e el? Grăjdarul regelui! Şi cunosc cai mai deştepţi decât el.

— Milord, pledează Cavendish, fiţi mai cumpătat. Cât despre Charles Brandon, să ştiţi că provine dintr-o familie veche, de gentilomi.

— El, gentilom? Un fanfaron fudul! Ăsta e Brandon. Cardinalul se aşază, epuizat. Mă doare capul, declară el. Cromwell, du-te la curte şi adu-mi veşti mai bune.

Zi după zi el primeşte instrucţiunile lui Wolsey de la Richmond şi se duce după rege, oriunde se află acesta. Se gândeşte la rege ca la un ţinut prin care trebuie să înainteze, fără să aibă în ajutor un ţărm de mare.

Îşi dă seama ce a învăţat Henric de la cardinalul său: diplomaţia nestatornică, ştiinţa ambiguităţii. Vede acum cum regele aplică această ştiinţă în scopul ruinării lente, furişe, îndoielnice, a prelatului său. Fiecare act de bunăvoinţă, Henric şi-l combină cu unul de cruzime, cu o acuzaţie sau cu o confiscare viitoare. Până când cardinalul geme: „Vreau să plec. „

— Winchester, le sugerează el ducilor. Lordul cardinal este dispus să plece la palatul lui de acolo.

— Ce, atât de aproape de rege? protestează Brandon. Nu suntem proşti, Master Cromwell.

Cum el, omul cardinalului, se află atât de des în compania lui Henric, prin toată Europa au început să circule zvonuri privind apropiata rechemare a lui Wolsey. Regele face un târg, spun oamenii, să pună mâna pe averile bisericii în schimbul reîntoarcerii lui Wolsey în graţiile lui. Se scurg informaţii din camera de consiliu, din camerele particulare: regelui nu-i place noul lui aranjament. Norfolk este ignorant; Suffolk este acuzat că are un râs enervant.

— Cardinalul nu se va duce în nord, zice el. Nu este pregătit pentru asta.

— Dar vreau să se ducă acolo, replică Howard. Spune-i să plece. Spune-i că Norfolk zice că trebuie s-o pornească la drum şi să plece de acolo. Sau – şi spune-i şi asta – o să vin eu după el şi o să-l sfâşii cu dinţii.

— Milord. El se înclină. Pot să folosesc mai degrabă cuvântul „a muşca”?

Norfolk se apropie de el. Stă mult prea aproape. Ochii îi sunt injectaţi. Fiecare tendon îi tresare. Rosteşte:

— Nu înlocui nimic, bastardule... Ducele îl împunge cu arătătorul în umăr. Tu... creatură, zice, şi apoi: Tu, un nimeni din iad, tu, fiu de târfă, tu, ghem de rele, tu, avocatule.

Stă acolo, împingându-l în continuare, ca un brutar care face adâncituri cu degetul în pâinile pregătite pentru cuptor. Carnea lui Cromwell este tare, densă şi impenetrabilă şi degetul ducal ricoşează din ea.

Înainte să plece de la Esher, una dintre pisicile aduse ca să omoare rozătoarele a fătat chiar în camerele cardinalului. Ce neobrăzare la un animal! Dar stai – o nouă viaţă în apartamentele cardinalului? Ar putea fi o *prevestire*? Într-o zi, se teme el, va apărea o prevestire de alt soi: o pasăre moartă va cădea prin hornul acela fumegând şi apoi – vai, nouă! – nu va mai auzi niciodată de prevestiri.

Dar deocamdată cardinalul e amuzat şi pune pisoii pe o pernă dintr-un cufăr deschis, urmărindu-i cum cresc. Unul dintre ei este negru şi înfometat, cu blăniţa ca de lână şi ochi galbeni. După înţărcare îl aduce acasă. Îl scoate de sub pelerină, unde dormise ghemuit lângă umărul lui.

— Uite, Gregory. Îl întinde către fiul lui. Sunt un uriaş, numele meu este Marlinspike.

Gregory îl priveşte circumspect, uimit. Privirea îi ezită; mâna i se trage înapoi.

— Câinii o să-l omoare, zice el.

Marlinspike se pripăşeşte pe la bucătărie, unde creşte vânjos, urmându-şi existenţa lui de animal. Se apropie vara, deşi el nu-şi poate închipui plăcerile ei; uneori, când

se plimbă prin grădină îl vede, un motan aproape matur, lenevind atent prin vreun măr sau sforăind pe un zid la soare.

Primăvara, 1530: Antonio Bonvisi, negustorul, îl invită la cină la casa lui înaltă şi frumoasă din Bishopsgate.

— Nu o să întârzii, îi spune el lui Richard, aşteptându-se la obişnuita adunare tensionată, unde toată lumea e prost dispusă şi înfometată: pentru că nici măcar un italian bogat, cu bucătărese pline de imaginaţie nu poate găsi o sută de moduri să prepare carnea afumată de ţipar sau pe cea sărată de cod. În timpul Postului Mare, negustorilor le lipseşte carnea de oaie şi vinul de Madeira, tăvăleala nocturnă din patul de puf, cu nevasta sau cu ibovnica; de acum până la Miercurea Cenuşii, pumnalele lor vor fi pregătite numai pentru a obţine vreo informaţie secretă pentru care merită să faci moarte de om ori pentru vreun avantaj comercial infam.

Dar este o ocazie mai importantă decât şi-ar fi închipuit; lordul cancelar se află acolo, în compania avocaţilor şi a consilierilor orăşeneşti. Humphrey Monmouth, pe care Morus îl aruncase odinioară în temniţă, este aşezat la depărtare sigură de acesta; Morus pare în largul său, ţinându-şi convivii captivaţi de una dintre poveştile lui despre acel mare cărturar Erasmus, dragul lui prieten. Dar când ridică privirea şi îl vede pe el, Cromwell, se opreşte în mijlocul frazei; îşi pleacă ochii şi pe chip i se aşterne o expresie opacă şi împietrită.

— Ai vrut să-mi vorbeşti? îl întreabă el. Poţi s-o faci acum, de vreme ce mă aflu aici, lord cancelar. Am pielea groasă. Dă pe gât un pahar de vin şi râde. Ştii ce zice Brandon? Că nu poate să-mi pună viaţa cap la cap. Călătoriile mele. Deunăzi m-a făcut jidan colportor.

— Şi asta în faţă? întreabă gazda cu politeţe.

— Nu. Mi-a spus regele. Dar, pe de altă parte, şi lordul cardinal îl face pe Brandon grăjdar.

Humphrey Monmouth intervine:

— Se pare că ai intrare zilele astea, Thomas. Şi ce părere ai, acum eşti curtean?

În jurul mesei se ivesc zâmbete. Fiindcă, desigur, ideea este atât de ridicolă, situaţia atât de temporară. Oamenii lui Morus sunt orăşeni, nu altceva; dar el este *sui generis* erudit şi spiritual.

— Poate că nu este cazul să discutăm aici, spune Thomas Morus. Sunt chestiuni delicate. Sunt momente când tăcerea este mai potrivită.

Un bătrân din ghilda postăvarilor se apleacă peste masă şi avertizează, cu voce coborâtă:

— Când s-a aşezat la masă, Thomas Morus a zis că nu vrea să discute nici despre cardinal şi nici despre Lady.

El, Cromwell, se uită în jur la comeseni.

— Deşi regele mă surprinde. Ce este în stare să tolereze.

— Din partea ta?

— Mă refer la Brandon. Se pregăteau să meargă la vânătoare; Brandon intră şi strigă: Eşti gata?

— În anii de început ai domniei regelui, spune Bonvisi, stăpânul tău, cardinalul, a dus o luptă continuă ca să-i împiedice pe apropiaţii regelui să devină prea familiari cu el.

— Voia să fie numai el familiar, sugerează Morus.

— Deşi, desigur, regele poate ridica pe oricine doreşte.

— Până la un punct, Thomas, zice Bonvisi.

Se aud câteva râsete.

— Şi regele se bucură de prieteniile lui. Ăsta e un lucru bun, nu?

— Un cuvânt slab, venit din partea ta, Master Cromwell.

— Deloc, replică Monmouth. Master Cromwell este cunoscut ca un om care face orice pentru prietenii lui.

— Cred că... Morus se opreşte; priveşte în jos spre masă. Cu toată sinceritatea, nu sunt sigur că cineva poate privi un prinţ ca pe un prieten.

— Dar dumneata îl cunoşti cu siguranţă pe Henric de mic copil, spune Bonvisi.

— Da, dar prieteniile ar trebui să fie mai puţin obositoare... ar trebui să fie tonice. Nu ca... Morus se întoarce spre el, pentru prima dată, ca şi cum îi cerea părerea. Uneori simt că e... ca Iacov care se luptă cu îngerul.

— Şi cine ştie din ce motiv se luptau? spune el.

— Da, Scripturile nu zic. Precum Cain şi Abel. Cine ştie?

Observă o oarecare nelinişte răspândindu-se în jurul mesei, printre cei mai pioşi, mai puţin glumeţi; sau cei nerăbdători să vadă care e următorul fel de mâncare. Ce o să fie? Peşte!

— Când mai vorbeşti cu Henric, zice Morus, te rog, adresează-te inimii blânde. Nu voinţei puternice.

El ar fi continuat discuţia, dar postăvarul vârstnic face semn să se mai aducă vin şi îl întreabă:

— Ce mai face prietenul tău, Stephen Vaughan? Ce mai e nou în Anvers?

Conversaţia se îndreaptă spre negoţ, spre transport, spre ratele dobânzilor; nu mai este decât un zgomot de fond pentru speculaţii nestăpânite. Dacă intri în încăpere şi zici: despre asta nu vorbim, urmarea este că nu se discută despre nimic altceva. Dacă lordul cancelar nu ar fi fost aici, s-ar fi discutat doar despre taxe de import şi depozite vamale; nu ne-am gândi la cardinalul meditativ,

înveşmântat în purpură, şi minţile noastre înfometate în Postul Mare nu ar fi preocupate de imaginea degetelor regelui strecurându-se spre pieptul nesupus, virgin, cu respiraţie iute. Se lasă pe speteaza scaunului şi îşi fixează privirea asupra lui Thomas Morus. Cu timpul, în conversaţie se insinuează o pauză firească, o acalmie. Şi după un sfert de ceas în care nu rostise nici un cuvânt, lordul cancelar intervine, cu vocea joasă şi furioasă, cu ochii aţintiţi asupra resturilor de mâncare.

— Cardinalul de York are o lăcomie care nu poate fi nicicând ostoită, de a stăpâni asupra oamenilor.

— Lord cancelar, zice Bonvisi, te uiţi la heringul din farfurie de parcă îl urăşti.

Înaltul oaspete răspunde:

— Heringul e foarte bun.

El se apleacă în faţă, gata de confruntare; nu are de gând să treacă asta cu vederea.

— Cardinalul este o persoană publică. La fel ca dumneata. Ar trebui să se retragă de pe scena publică?

— Da. Morus ridică privirea. Da, cred că, puţin, ar trebui s-o facă. Poate să arate un apetit mai puţin vădit.

— E cam târziu să i se ţină cardinalului o lecţie de umilinţă, intervine Monmouth.

— Prietenii lui adevăraţi i-au ţinut-o cu mult timp în urmă, dar nu au fost băgaţi în seamă.

— Şi dumneata te consideri un prieten de-al său? Se lasă pe speteaza scaunului. Cu braţele încrucişate. O să-i spun asta, lord cancelar, şi, pe sângele lui Hristos, o să îl consoleze foarte tare în timp ce stă în exil şi se întreabă de ce l-ai vorbit de rău în faţa regelui.

— Domnilor... Bonvisi se ridică de pe scaun, neliniştit.

— Nu, stai jos, îi cere el. Hai să dăm cărţile pe faţă. Thomas Morus vă va spune: aş fi fost un simplu călugăr, dar tata m-a obligat să iau calea legii. Eu mi-aş fi petrecut

întreaga viaţă în rândurile bisericii, dacă aveam de ales. După cum ştiţi, sunt nepăsător în faţa bogăţiilor. Sunt devotat bogăţiilor spiritului. Preţuirea lumii nu înseamnă nimic pentru mine. Priveşte în jurul mesei. Şi atunci, cum a devenit lord cancelar? A fost o întâmplare?

Uşile se deschid. Bonvisi sare în picioare, cuprins de uşurare.

— Fiţi binevenit, zice el. Domnilor: ambasadorul împăratului.

Este Eustache Chapuys, intrând odată cu desertul. Noul ambasador, cum i se spune, deşi este în funcţie din toamnă. Rămâne mândru în pragul uşii, să fie cunoscut şi admirat: un omuleţ încovoiat, cu un veston negru cu tăieturi elegante, prin care se zăreşte satinul albastru; dedesubt, picioare scurte, fusiforme, înveşmântate în negru.

— Regret că am întârziat, rosteşte el, fandosindu-se. *Les dépêches, toujours les dépêches.*[25]

— Asta-i viaţa de ambasador. El ridică privirea şi zâmbeşte. Thomas Cromwell.

— Ah, *c'est le juif errant*![26]

Imediat, ambasadorul se scuză, în vreme ce împarte zâmbete, parcă uimit, de succesul propriei glume.

Luaţi loc, vă rog, zice Bonvisi, şi servitorii încep să se agite, feţele de masă sunt curăţate, iar convivii se aranjează mai puţin formal, cu excepţia lordului cancelar, care rămâne aşezat pe acelaşi loc. Se aduc fructe de toamnă conservate, vin aromat şi Chapuys ia locul de onoare lângă Morus.

— Vom vorbi franţuzeşte, domnilor, anunţă Bonvisi.

---

[25] Telegramele, tot timpul telegramele (în fr., în orig., n. tr.)

[26] Jidovul rătăcitor (în fr., în orig., n. tr.)

Din întâmplare, franceza este limba maternă a ambasadorului imperiului şi Spaniei; şi, ca orice alt diplomat, nu se va obosi niciodată să înveţe engleza, căci la ce i-ar folosi la următorul lui post? Foarte amabil, foarte amabil, zice el, în vreme ce se aşază mai comod pe scaunul sculptat, eliberat de gazdă; tălpile nici nu-i ating bine podeaua. Atunci Morus se ridică; el şi ambasadorul îşi apropie capetele. El îi priveşte; ei îi aruncă priviri pline de ranchiună; dar privitul nu costă nimic.

Într-un scurt moment de pauză în discuţia lor, el intervine:

— Monsieur Chapuys? Ştiţi, vorbeam de curând cu regele despre acele evenimente foarte regretabile, când armatele stăpânului domniei voastre au prădat Oraşul Sfânt. Poate ne puteţi lumina? Nu reuşim să le înţelegem nici măcar acum.

Chapuys clatină din cap.

— Nişte evenimente foarte regretabile.

— Thomas Morus crede că au luat-o razna mahomedanii ascunşi din armata domniei voastre... a, da, şi oamenii mei, desigur, jidovii rătăcitori. Dar înainte de asta, a afirmat că de fapt au fost germanii, luteranii, care le-au batjocorit pe bietele fecioare şi au pângărit mormintele. În toate situaţiile, după cum zice lordul cancelar, împăratul trebuie să se simtă vinovat; dar noi pe cine să învinovăţim? Puteţi să ne ajutaţi?

— Dragă domnule cancelar! Ambasadorul este şocat. Îşi întoarce privirea spre Thomas Morus. Aţi vorbit astfel de stăpânul imperial? Aruncă o privire peste umăr şi începe să vorbească în latină.

Companionii, versaţi în limbi străine, îi zâmbesc de pe locurile lor. El îl sfătuieşte, amabil:

— Dacă doriţi să nu fiţi înţeles, încercaţi greaca. *Allez,* Monsieur Chapuys, daţi-i drumul! Lordul cancelar vă va înţelege.

Curând după aceea, petrecerea se sparge, şi lordul cancelar se ridică să plece. Dar înainte de asta se adresează mesenilor, în engleză:

— Atitudinea lui Master Cromwell este imposibil de justificat, după părerea mea. El nu este un prieten al bisericii, după cum ştim cu toţii, ci este prietenul unui preot. Iar acel preot este cel mai corupt din toată creştinătatea.

Dând scurt din cap, părăseşte adunarea. Nici măcar Chapuys nu mai are nimic de zis. Ambasadorul se uită în urma lui, cu neîncredere, muşcându-şi buza, de parcă ar spune: m-aşteptam la mai mult ajutor şi prietenie aici. În orice face, observă el, Chapuys seamănă cu un actor. Când se gândeşte, îşi lasă privirea în jos şi îşi pune două degete pe frunte. Când regretă ceva, oftează. Când este nedumerit, clatină din bărbie şi zâmbeşte. E ca un om care a nimerit din întâmplare într-o piesă, a descoperit că e o comedie şi s-a hotărât să rămână.

Cina se termină şi convivii se împuţinează, dispărând în amurgul timpuriu.

— Poate mai devreme decât ai fi dorit? îl întreabă el pe Bonvisi.

— Thomas Morus îmi e prieten. Nu ar fi trebuit să vii aici să-l provoci.

— A, ţi-am stricat petrecerea? L-ai invitat pe Monmouth; nu ai făcut asta ca să-l provoci?

— Nu, şi Humphrey Monmouth este prietenul meu.

— Şi eu?

— Desigur.

Trecuseră firesc pe italiană.

— Lămureşte-mi ceva ce mă nedumereşte, zice el. Vreau să aflu despre Thomas Wyatt.

Wyatt plecase în Italia, lipindu-se de o misiune diplomatică, destul de brusc: cu trei ani în urmă. Petrecuse o perioadă cumplită acolo, însă asta e o poveste pentru altă seară. Întrebarea este: de ce a fugit de la curtea Angliei într-o asemenea grabă?

— Ah. Wyatt şi Lady Anne, zice Bonvisi. O poveste veche, aş spune.

Da, poate, replică el, dar îi povesteşte despre tânărul Mark, muzicantul, care pare să fie sigur că Wyatt o avusese; dacă povestea este răspândită prin Europa, printre servitori şi slugi, care sunt şansele ca regele să nu fi auzit?

— Bănuiesc că o latură a artei de a conduce este să ştii când să devii surd. Şi Wyatt e un bărbat frumos, afirmă Bonvisi, după gustul englezilor, desigur. Este înalt şi blond, şi îi face pe compatrioţii mei să se întrebe: unde se nasc asemenea oameni? Şi atât de sigur pe sine, evident. Şi poet pe deasupra!

Râde la prietenul său fiindcă, la fel ca toţi italienii, nu poate rosti „Wyatt”; îi iese „Guiett” sau ceva de genul ăsta. Pe vremurile cavalerilor, era un bărbat pe nume Hawkwood, cavaler de Essex, care obişnuia să violeze, să incendieze şi să omoare în Italia; italienii îi ziceau *Acuto,* Acul.

— Da, dar Anne...

Îşi dă seama, doar din cât o zăreşte, că este puţin probabil să fie impresionată de ceva atât de vremelnic precum frumuseţea.

— În toţi aceşti ani a avut nevoie de un soţ mai mult decât orice: de un nume, de o poziţie, de un loc de pe care

să poată negocia cu regele. Acum Wyatt e însurat. Ce ar putea să-i ofere?

— Versuri? sugerează negustorul. Nu diplomaţia l-a făcut să părăsească Anglia. Ci faptul că ea îl chinuia. Nu mai îndrăznea să stea în aceeaşi încăpere cu ea. În acelaşi castel. În aceeaşi ţară. Clatină din cap. Nu-s ciudaţi englezii?

— Doamne, chiar sunt, este el de acord.

— Trebuie să ai grijă. Familia doamnei cam forţează limitele a ceea ce se cade a se face. Spun: de ce să aşteptăm după papă? Nu putem să facem contractul de căsătorie fără el?

— Asta pare să fie calea de înaintare.

— Încearcă migdalele astea cu zahăr.

El zâmbeşte. Bonvisi continuă:

— Tommaso, pot să-ţi dau un sfat? Cardinalul e terminat.

— Nu fi atât de sigur.

— Ba da, şi dacă nu ai ţine atât de mult la el, ai şti că ăsta-i adevărul.

— Cardinalul a fost mereu bun cu mine.

— Dar trebuie să plece în nord.

— Lumea îl va urmări. Întreabă-i pe ambasadori. Întreabă-l pe Chapuys. Întreabă-i cui dau raportul. Îi avem la Esher, la Richmond. *Toujours les dépêches.* Despre noi este vorba.

— Dar tocmai de asta este acuzat! Că îşi conduce o ţară în interiorul altei ţări!

El oftează.

— Ştiu.

— Şi ce vei face în privinţa asta?

— Să îi cer să fie mai umil?

Bonvisi râde.

— Ah, Thomas. Haide, te rog, ştii că atunci când va pleca în nord vei rămâne fără stăpân. Asta e problema. Deocamdată te vezi cu regele, dar doar acum, câtă vreme el se gândeşte cum să-l mituiască pe cardinal să-şi ţină gura. Dar apoi?

El ezită.

— Regele mă place.

— Afecţiunea regelui este schimbătoare.

— Nu şi cea pentru Anne.

— În privinţa asta trebuie să te avertizez. A, nu din cauza lui Guiett... nu din cauza vreunei bârfe, a vreunei vorbe-n vânt..., ci fiindcă totul trebuie să se termine curând. Ea o să cedeze, nu-i decât o femeie... Gândeşte-te cât de prost trebuie să fie un bărbat dacă şi-a legat soarta de sora lui Lady Anne, înaintea ei.

— Da, aşa este.

Priveşte în jurul încăperii. Acolo a stat lordul cancelar. În stânga lui, negustorii înfometaţi. În dreapta, noul ambasador. Acolo, Humphrey Monmouth, ereticul. Dincolo, Antonio Bonvisi. Aici, Thomas Cromwell. Şi mai sunt locuri fantomatice: pentru ducele de Suffolk, masiv şi amabil, pentru Norfolk, zdrăngănindu-şi iconiţele şi strigând: „Pe sfânta liturghie! „; este un loc pentru rege şi pentru micuţa regină curajoasă, înfometată după penitenţă, cu stomacul chiorăind în spatele armurii ţepene a veşmintelor. Este un loc pentru Lady Anne, care priveşte în jur cu ochii ei negri, neliniştiţi, care nu mănâncă nimic, nu-i scapă nimic, trăgând de perlele din jurul gâtului ei subţire. Este un loc pentru William Tyndale şi unul pentru papă; Clement se uită la gutuile glasate, tăiate în bucăţi prea mari, şi buzele lui de Medici se strâmbă dispreţuitor. Acolo stă şi fratele Martin Luther, gras şi soios, privindu-i furios, scuipând oase de peşte.

Intră un servitor.

— Doi tineri domni sunt afară şi întreabă de domnia voastră.

El ridică privirea.

— Da?

— Master Richard Cromwell şi Master Rafe. Cu servitorii domniei voastre, aşteaptă să vă conducă acasă.

El înţelege că scopul acestei seri a fost să-l avertizeze: să se dea deoparte. Îşi va aminti asta, *aşezarea* fatală: dacă se va dovedi fatală. Acel şuierat şoptit, de piatră care se macină; acel sunet îndepărtat de ziduri care alunecă, de tencuială care se sfărâmă, de moloz care se prăbuşeşte pe fragile capete umane? Acesta este sunetul acoperişului creştinătăţii, care cade peste oamenii de dedesubt.

— Ai o armată particulară, Tommaso, spune Bonvisi. Bănuiesc că trebuie să-ţi păzeşti spatele.

— Ştii bine că trebuie. Privirea lui mătură încăperea: o ultimă privire. Noapte bună. A fost o cină reuşită. Mi-a plăcut ţiparul. Îl trimiţi pe bucătarul tău să se întâlnească cu al meu? Am un sos nou care să îmbunătăţească gustul. E nevoie de nucşoară şi ghimbir, de frunze uscate de mentă tăiate...

Prietenul lui îl întrerupe:

— Te rog. Te implor să ai grijă.

— ... puţin, dar foarte puţin usturoi...

— Oriunde eşti invitat la masă, roagă-te să nu...

— ... şi fărâme de pâine, o mână doar...

— ... să nu stai lângă familia Boleyn.

II
Preaiubitul şi credinciosul Cromwell
Primăvară – decembrie, 1530

Ajunge devreme la York Place. Pescăruşi captivi, închişi în coliviile lor, ţipă spre fraţii lor liberi de pe râu, care planează în cercuri, scoţând sunete stridente, deasupra zidurilor palatului. Căruţaşii cară mărfuri dinspre râu, iar curtea miroase a pâine proaspătă. Câţiva copii aduc legături de papură de-abia culeasă şi îl salută spunându-i pe nume. Pentru buna lor cuviinţă, el le dă un bănuţ şi ei se opresc să stea de vorbă cu el.

— Deci, vă duceţi să o vedeţi pe doamna cea rea. Ştiaţi că i-a făcut vrăji regelui? Aveţi vreo iconiţă sau nişte moaşte să vă apere?

— Aveam o iconiţă. Dar am pierdut-o.

— Ar trebui să-i cereţi cardinalului nostru să vă dea alta, spune unul dintre copii.

Mirosul de papură este greu şi verde; este o dimineaţă frumoasă. Încăperile din York Place îi sunt familiare şi, în vreme ce le străbate îndreptându-se spre odăile din interior, zăreşte un chip oarecum familiar şi întreabă:

— Mark?

Tânărul se desprinde de peretele de care se sprijinea.

— Te-ai trezit devreme. Ce mai faci?

Băiatul ridică morocănos din umeri.

— Trebuie să te simţi ciudat să te întorci aici, la York Place, acum că lumea este atât de schimbată.

— Nu.

— Nu ţi-e dor de lordul cardinal?

— Nu.

— Eşti fericit?

— Da.

— Stăpânul se va bucura să audă asta.

Sieşi îşi zice, în vreme ce se îndepărtează: poate că tu nu te gândeşti la noi, Mark, dar noi ne gândim la tine. Sau, cel puţin, eu o fac şi îmi amintesc cum m-ai făcut ticălos şi mi-ai prezis moartea. Este adevărat că lordul cardinal zice

mereu că nu există locuri sigure, nici încăperi pecetluite, şi poţi foarte bine să-ţi strigi păcatele în mijlocul străzii în Cheapside în loc să le mărturiseşti unui preot din Anglia. Dar când i-am vorbit cardinalului de crimă, când am văzut acea umbră pe perete, nu a fost nimeni care să audă; aşa că, dacă Mark socoteşte că sunt un criminal, asta e numai fiindcă îşi închipuie că eu chiar arăt ca unul.

Opt anticamere: în ultima, unde ar trebui să fie cardinalul, o găseşte pe Anne Boleyn. Iată-i pe Solomon şi regina din Saba, desfăşuraţi din nou, înapoi pe perete. Este curent: regina se înclină spre el, trandafirie, rubicondă, iar el o salută: Anselma, doamnă de lână, credeam că nu o să te mai văd vreodată.

Trimisese vorbă la Anvers, cerând cu discreţie veşti; Anselma s-a măritat cu un bărbat mai tânăr, bancher, îl anunţase Stephen Vaughan. Dacă i se îneacă soţul sau ceva, dă-mi de veste, zisese el atunci. Vaughan scrie înapoi: haide, Thomas, nu e Anglia plină de văduve? De tinere proaspete?

Regina din Saba o face pe Anne să arate rău: galbenă şi ascuţită. Stă lângă fereastră, frământând între degete o ramură de rozmarin. Când îl vede, o lasă să cadă şi îşi strecoară înapoi mâinile în mânecile lungi.

În decembrie, regele a dat un banchet pentru a celebra ridicarea tatălui ei la rangul de conte de Wiltshire. Regina nu a fost de faţă şi Anne a stat pe locul pe care trebuia să-l ocupe Caterina. Pământul era îngheţat, la fel şi atmosfera. Ei, cei din casa Wolsey, doar auziseră povestea. Ducesa de Norfolk (care este mereu furioasă dintr-un motiv sau altul) era furioasă că nepoata ei avea întâietate. Ducesa de Suffolk, sora lui Henric, refuzase să mănânce. Nici una dintre aceste mari doamne nu vorbise

cu fata lui Boleyn. Cu toate acestea, Anne îşi ocupase locul de primă doamnă a regatului.

Dar acum este sfârşitul Postului Mare, şi Henric s-a întors la nevastă; nu are curajul să fie cu concubina în vreme ce ne apropiem de Săptămâna Patimilor lui Hristos. Tatăl ei este plecat din ţară cu treburi diplomatice; la fel şi fratele ei, George, acum lord Rochford; la fel şi Thomas Wyatt, poetul pe care îl chinuieşte. Stă singură şi plictisită la York Place; aşa că n-are încotro şi trimite după Thomas Cromwell, să vadă dacă nu o poate distra cumva.

O avalanşă de câini micuţi – trei – aleargă dinspre fustele ei, lătrând, repezindu-se spre el.

— Nu-i lăsa să iasă, îi cere Anne, şi, cu mâini blânde şi pricepute, el îi ridică – sunt genul de câini blânzi, precum Bella, cu urechi zdrenţuite şi cozi fluturânde, pe care i-ar avea orice nevastă de negustor de dincolo de Marea Îngustă. Până să-i dea înapoi, îi rod degetele şi haina, îl ling pe faţă şi îşi aţintesc spre el ochii mari, iubitori, de parcă el ar fi fost cel pe care tânjiseră atât de mult să-l vadă.

Pe doi dintre ei îi pune cu blândeţe jos; pe cel mai mic i-l dă înapoi lui Anne.

— *Vous êtes gentil,* rosteşte ea. Şi cum te mai plac puişorii mei! N-aş putea să iubesc maimuţele alea pe care le ţine Caterina. *Les singes enchaînés*[27]*.* Mâinile şi gâturile lor mici se împletesc. Puişorii mei mă iubesc pentru mine.

Este atât de mică. Are oase atât de delicate, talia atât de îngustă; dacă doi studenţi la drept fac cât un cardinal, două Anne fac cât o Caterina. Mai multe femei sunt aşezate pe scaune joase, cosând sau prefăcându-se că o fac. Una dintre ele este Mary Boleyn. Îşi ţine capul plecat, aşa cum se cuvine. Alta este Mary Shelton, o verişoară Boleyn, cu pielea în tonuri de roz şi alb, care îl măsoară din

[27] Maimuţe înlănţuite (n. tr.).

priviri şi – fără să se ferească prea tare – îşi zice: Sfântă Fecioară, asta-i tot ce s-a gândit Lady Carey că ar putea să obţină? În spate, învăluită în umbră, mai este o fată, cu faţa întoarsă, care încearcă să se ascundă. El nu o cunoaşte, dar înţelege de ce are privirea aţintită în podea. Anne pare să inspire acest gest. Acum, că a pus câinii jos, şi el face acelaşi lucru.

— *Alors,* rosteşte Anne moale, dintr-odată toată lumea vorbeşte despre dumneata. Regele nu conteneşte să-l citeze pe Master Cromwell. Pronunţă numele ca şi cum nu poate să-l rostească în engleză: Cremuel. Are atâta dreptate, în toate privinţele... Şi, să nu uităm, Maître Cremuel ne face să râdem.

— Văd că uneori regele râde. Dar domnia voastră, madame? În situaţia dumneavoastră? În care vă găsiţi?

O privire întunecată, peste umăr.

— Bănuiesc că rareori. Râd. Dacă mă gândesc. Dar nu am făcut-o.

— La asta s-a redus viaţa dumneavoastră.

Fragmente prăfuite, frunze şi tulpini uscate i-au căzut de pe fuste. Ea priveşte pe fereastră dimineaţa.

— Daţi-mi voie să întreb altfel: de când lordul cardinal a fost dat la o parte, câte progrese s-au făcut în cazul domniei voastre?

— Nici unul.

— Nimeni nu cunoaşte mai bine decât lordul cardinal cum merg treburile în ţările creştine. Nimeni nu este mai apropiat de regi. Gândiţi-vă cât de legat va fi de dumneavoastră, Lady Anne, dacă aţi fi mijlocul prin care aceste neînţelegeri vor fi şterse şi îl veţi repune în graţiile regelui.

Ea nu răspunde.

— Gândiţi-vă. El este singurul om din Anglia care vă poate obţine ceea ce doriţi.

— Foarte bine. Pledaţi-i cauza. Aveţi cinci minute.

— Altminteri, văd că sunteţi foarte ocupată.

Anne îl priveşte încruntată şi rosteşte în franceză:

— Ce ştii dumneata despre felul cum îmi ocup eu timpul?

— Milady, purtăm discuţia asta în engleză sau în franceză? Este alegerea domniei voastre. Dar haide să alegem una, bine?

Cu coada ochiului vede o mişcare; fata pe jumătate ascunsă şi-a ridicat privirea. Este palidă şi modestă; pare şocată.

— Îţi e indiferent? întreabă Anne.

— Da.

— Foarte bine. În franceză, atunci.

El îi repetă spusele de mai înainte: că lordul cardinal este singurul care poate obţine un verdict favorabil din partea papei. El este singurul care poate uşura conştiinţa regelui şi să i-o lase curată.

Ea ascultă. El poate să-şi dea seama că o face cu adevărat. Întotdeauna s-a întrebat cât de bine aud femeile, în spatele faldurilor vălurilor şi bonetelor, dar Anne dă impresia că aude într-adevăr ce îi spune. Măcar îl ascultă până la capăt; nu îl întrerupe, până la final: aşadar, zice ea, dacă regele vrea, dacă şi cardinalul vrea – el, care a fost înainte cel dintâi supus din regat –, atunci eu trebuie să zic: Master Cremuel, totul durează nemaipomenit de mult timp până să se rezolve!

Din colţul ei, sora ei adaugă şoptit:

— Şi nu întinereşte deloc.

De când a intrat el în cameră, femeile nu au mai împuns nici măcar o dată cu acul.

— Pot să reiau? întreabă el, pe un ton persuasiv. Mai am vreo clipă?

— A, da, răspunde Anne. Dar numai o clipă: în timpul postului, răbdarea mea este redusă.

Îi spune să nu ia în seamă calomniile cum că lordul cardinal s-a pus împotriva cauzei ei. Îi spune cât de nefericit a fost cardinalul că regele nu poate face după cum îi dictează inima, căci asta este tot ce şi-a dorit vreodată cardinalul. Îi spune cum toţi supuşii regelui îşi pun speranţa în ea, pentru un moştenitor la tron; şi cum el este sigur că ei au dreptate să facă asta. Îi aminteşte de numeroasele scrisori pline de bunăvoinţă pe care ea le-a scris cardinalului în vremurile trecute: cardinalul le-a păstrat pe toate.

— Foarte frumos, rosteşte ea când el se opreşte. Foarte frumos, Master Cremuel, dar mai încearcă. Încă un lucru. Un lucru simplu i-am cerut cardinalului, şi el a refuzat. *Un lucru simplu.*

— Ştiţi că nu era simplu.

— Poate că şi eu sunt o persoană simplă, zice Anne. Crezi că sunt astfel?

— Poate că da. Nu vă cunosc bine.

Răspunsul o înfurie. El o vede pe sora ei zâmbind încrezut. Poţi să pleci, spune Anne, şi Mary sare în picioare, urmându-l afară.

Încă o dată Mary are obrajii îmbujoraţi şi buzele întredeschise. Şi-a adus cu ea şi lucrul, ceea ce lui i se pare ciudat; dar poate că, dacă l-ar fi lăsat înăuntru, Anne i l-ar fi stricat.

— Iar ţi s-a tăiat răsuflarea, Lady Carey?

— Am crezut că o să se repeadă la dumneata să te pălmuiască. O să mai vii? Eu şi Shelton de-abia aşteptăm.

— De fapt, îi place, zice el şi Mary răspunde: aşa e, îi place să se confrunte cu cineva pe terenul ei. Ce lucrezi

acolo? o întreabă el, şi ea îi arată. Este noul blazon al lui Anne. Îl va pune pe orice, bănuiesc, zice el, iar ea zâmbeşte larg, da, pe jupoane, pe batiste, pe văluri şi pe bonete; are veşminte pe care nimeni nu le-a mai purtat vreodată, aşa că poate să-şi coasă propriul blazon, ca să nu mai vorbim de tapiserii, şervete de masă...

— Şi ce mai faci?

Ea se uită în jos, privirea ei alunecând dinspre el.

— Sunt obosită. Cu nervii destul de întinşi, aş putea spune. Crăciunul a fost...

— Se ceartă. Aşa umblă vorba.

— La început, el s-a certat cu Caterina. Apoi a venit aici ca să fie consolat. Anne a zis: ce! Ţi-am zis să nu te cerţi cu Caterina. Ştii că mereu ieşi în pierdere. Dacă nu era rege, rosteşte ea cu încântare, poate ai fi putut să-i plângi de milă. Pentru viaţa de câine la care a fost obligat.

— Au fost zvonuri că Anne...

— Da, dar nu e adevărat. Aş fi prima care aş şti. Dacă s-ar îngrăşa, câtuşi de puţin, eu aş fi cea care i-ar lărgi hainele. În plus, nu poate fiindcă nu o fac. Nu au făcut-o.

— Ţi-ar spune asta?

— Sigur – ca să îmi facă în ciudă.

Totuşi Mary nu vrea să îi întâlnească privirea. Pare însă să considere că îi datorează aceste informaţii.

— Când sunt singuri, îl lasă să-i descheie corsetul.

— Măcar nu te cheamă pe dumneata s-o faci.

— Îi dă jos cămăşuţa şi îi sărută sânii.

— Bravo lui dacă reuşeşte să-i găsească.

Mary râde; un râs plin de trufie, deloc potrivit pentru o soră. Trebuie să se fi auzit înăuntru, căci aproape de îndată uşa se deschide şi micuţa fată care se tot ascundea se strecoară afară. Are chipul grav şi e foarte reţinută; pielea îi este atât de fină, că este aproape translucidă.

— Lady Carey, zice ea. Te cheamă Lady Anne.

Rosteşte numele de parcă ar face prezentările între doi gândaci.

Mary izbucneşte: oh, pentru Dumnezeu! şi se răsuceşte pe călcâie, dându-şi trena în spate cu uşurinţa unui gest îndelung practicat.

Spre surprinderea lui, tânăra îi prinde privirea; pe la spatele lui Mary Boleyn, care se îndepărtează, ridică ochii spre ceruri.

Străbate drumul înapoi – opt anticamere spre ziua care îl aşteaptă – şi ştie că Anne s-a mutat într-un loc de unde poate să o vadă. Lumina dimineţii îi poposeşte pe curba gâtului. Îi vede arcul subţire al sprâncenelor, zâmbetul, capul întors pe gâtul zvelt. Îi vede determinarea, inteligenţa şi duritatea. Nu credea că o să-l ajute pe cardinal, dar ce avea de pierdut dacă îi vorbea despre asta? Se gândeşte: este prima propunere pe care i-am făcut-o; probabil că nu şi ultima.

A fost un moment când Anne i-a acordat întreaga atenţie: privirea ei întunecată, sfredelitoare. Şi regele ştie cum să privească: ochi albaştri, cu privirea de o blândeţe înşelătoare. Oare aşa se privesc unul pe celălalt? Sau altfel? Pentru o clipă, înţelege; apoi nu. Rămâne lângă o fereastră. Un stol de grauri se aşază pe mugurii închişi, întunecaţi, ai unui copac neînfrunzit. Apoi, ca nişte boboci negri care se desfac, îşi deschid aripile; zburătăcesc şi cântă, punând totul în mişcare, aer, aripi, note negre. Îşi dă seama că îi priveşte cu plăcere: ceva aproape dispărut, vreun gest mărunt către viitor, este gata să primească primăvara; într-un fel nelămurit şi disperat, aşteaptă Paştele, sfârşitul Postului Mare, sfârşitul penitenţei. Există o lume dincolo de lumea aceasta posomorâtă. Există o lume a posibilului. O lume unde Anne poate să fie regină

este o lume în care Cromwell poate să fie Cromwell. El o zăreşte; apoi nu. Momentul e trecător. Dar acea privire aruncată în viitor nu poate fi uitată. Nu te poţi întoarce la clipa în care ai fost înainte.

În timpul postului sunt măcelari care îţi trimit carne roşie, dacă ştii unde să te duci. La Austin Friars, el merge să stea de vorbă cu personalul de la bucătărie şi îi spune stolnicului:

— Cardinalul este bolnav, este scutit de post.

Bucătarul îşi scoate boneta.

— Papa l-a scutit?

— Nu, eu. Îşi plimbă privirea de-a lungul cuţitelor din rastel, a toporiştilor pentru tăiat oase, alege unul, îi priveşte tăişul, hotărăşte că trebuie ascuţit şi zice: Crezi că semăn cu un criminal? După părerea ta sinceră?

Tăcere. După o vreme, Thurston îndrăzneşte:

— În clipa asta, stăpâne, trebuie să spun că...

— Nu, presupune că mă îndrept spre Gray’s Inn... Poţi să-ţi imaginezi? Cum duc o mapă cu hârtii şi o călimară?

— Bănuiesc că este normal ca un funcţionar să aibă aşa ceva.

— Deci, poţi să-ţi închipui?

Thurston îşi scoate din nou boneta şi o întoarce pe dos. Arată de parcă acolo ar putea să-i fie creierul sau cel puţin vreo idee ce să spună în continuare.

— Văd cum arătaţi ca avocat. Nu ca un criminal, asta nu. Dar, iertaţi-mă, stăpâne, întotdeauna aţi arătat ca un om care ştie să taie un cadavru.

Îi pune pe cei de la bucătărie să prepare pentru cardinal vită cu măsline, umplută cu salvie şi maghiran, cu bucăţile legate frumos şi aşezate unele lângă altele în tăvi, astfel ca bucătarii de la Richmond să nu aibă altceva de

făcut decât să le coacă. Arată-mi unde scrie în Biblie că omul nu are voie să mănânce vită cu măsline în luna martie.

Se gândeşte la Lady Anne, la pofta ei neostoită de luptă; la doamnele de companie triste din jurul ei. Le trimite acelor doamne câteva coşuri cu tarte mici cu miere şi portocale confiate. Lui Anne îi trimite un vas cu cremă de migdale. Este aromată cu apă de trandafiri şi ornată cu petale de trandafiri şi violete glasate. Au trecut vremurile când traversa ţara ca să ducă el însuşi mâncărurile; dar vremurile acelea nu sunt atât de îndepărtate. Nu sunt mulţi ani de când era la bucătăria Frescobaldi, în Florenţa; sau poate că sunt, dar amintirile lui sunt clare, precise. Făcea piftie din picioare de viţel, pălăvrăgind în amestecul lui de franceză, toscană şi dialect de Putney, când cineva urlase: „Tommaso, eşti chemat sus. „ Fără grabă, făcuse un semn din cap unui copil, ajutor de bucătărie, care îi adusese un lighean cu apă. Se spălase pe mâini, apoi le uscase cu o pânză curată. Îşi scosese şorţul şi îl atârnase în cui. Din câte ştie, tot acolo se află şi acum.

Văzuse un băiat – mai tânăr decât el – stând în patru labe şi frecând scările, cântând în vreme ce lucra:

Scaramella va alla guerra
Colla lancia et la rotella
La zombero boro borombetta,
La boro borombo...

— Dă-mi voie, Giacomo, zisese el.

Ca să-l lase să treacă, băiatul se dăduse într-o parte, într-o curbură a peretelui. O rază de lumină şterse curiozitatea de pe chipul lui, lăsându-l fără expresie,

topind trecutul în trecut, lăsând viitorul curat. „Scaramella a plecat la război...” Dar eu am fost la război, se gândeşte.

Se dusese sus. În urechi îi răsuna bubuitul sacadat al tobei cântecului militar. Se dusese sus şi nu mai coborâse. Într-un colţ al casei de contabilitate Frescobaldi, îl aştepta o masă. *Scaramella fa la gala,* fredonase el. Îşi luase locul. Ascuţise o pană. Gândurile îi clocoteau şi se învârtejeau, jurăminte în toscană, castiliană, dialect de Putney. Dar când le încredinţase hârtiei, se aşternuseră în latină, într-o ordine desăvârşită.

Chiar înainte să intre în bucătăriile de la Austin Friars, femeile din casă ştiu că a fost să o vadă pe Anne.

— Deci, cere Johane să afle, e înaltă sau scundă?

— Nici, nici.

— Am auzit că este foarte înaltă. Palidă, nu?

— Da, palidă.

— Se zice că e graţioasă. Şi că dansează bine.

— Nu am dansat.

— Dar ce crezi? intervine Marcy. Este credincioasă?

El ridică din umeri.

— Nu ne-am rugat.

Alice, nepoata lui cea mică:

— Şi cu ce era îmbrăcată?

Ah, la asta pot să răspund; el o evaluează şi indică originea veşmintelor, de la bonetă la tiv, din cap până-n picioare. Pentru cap a ales stilul franţuzesc, cu o bonetă rotundă care îi avantajează oasele fine ale feţei. Explică asta, deşi tonul lui este rece, mercantil, şi femeile nu par să îl aprecieze.

— Nu-ţi place, nu-i aşa? zice Alice, iar el îi răspunde că nu este treaba lui să aibă o părere; ori a ta, de altminteri, Alice, continuă el, îmbrăţişând-o şi făcând-o să

chicotească. Copilul Jo spune: stăpânul nostru este binedispus. Şi garnitura din blană de veveriţă, întreabă Mercy, iar el lămureşte: din Calabria. Alice intervine: oh, din Calabria! Johane remarcă: trebuie să recunosc, Thomas, se pare că ai ajuns aproape de ea.

— Are dinţii buni? întreabă Mercy.

— Pentru numele lui Dumnezeu, femeie, când o să-i înfigă în mine, o să te anunţ.

Când cardinalul auzise că ducele de Norfolk avea de gând să vină la Richmond să-l sfâşie cu dinţii, izbucnise în râs şi spusese: „Sfântă Maria, Thomas, e timpul să o luăm din loc. „

Dar pentru a merge în nord cardinalul are nevoie de fonduri. Problema este ridicată în consiliul regelui, care nu cade de acord, şi cearta continuă şi în timpul audierilor.

— La urma urmelor, zice Charles Brandon, nu putem să lăsăm un arhiepiscop să se strecoare fugind de pe scaunul său episcopal, ca un servitor care a furat nişte linguri.

— A făcut mai mult decât să fure linguri, replică Norfolk. A avut la masă mâncăruri cu care ai fi hrănit toată Anglia. A şterpelit şi faţa de masă, pentru Dumnezeu, şi a golit pivniţele de băuturi.

Regele poate fi foarte lunecos. Într-o zi, când crede că a obţinut o întrevedere cu Henric, descoperă că a fost pasat secretarului principal.

— Ia loc, zice Gardiner. Ia loc şi ascultă-mă bine. Stăpâneşte-te cu răbdare până când îţi lămuresc câteva lucruri.

Îl priveşte agitându-se încoace şi încolo: Stephen, diavolul fără astâmpăr. Gardiner este un bărbat agil, cu trăsături ameninţătoare; are mâini mari şi păroase, şi

încheieturile îi trosnesc când îşi face pumn mâna dreaptă în palma stângă.

El ignoră ameninţarea implicită şi mesajul. Oprindu-se în uşă, spune cu blândeţe:

— Vărul dumitale îţi transmite salutări.

Gradiner îl priveşte ţintă. Sprâncenele i se zburlesc, ca blana unui câine. Se gândeşte că Cromwell presupune...

— Nu regele, rosteşte el, liniştitor. Nu Maiestatea Sa. Mă refeream la vărul dumitale, Richard Williams.

Îngrozit, Gardiner zice:

— Povestea aia veche!

— Ei, haide, nu este o ruşine să fii bastard regal. Sau aşa gândim noi, în familia mea.

— În familia ta? Ce pricep ei din buna-cuviinţă? Nu mă interesează deloc acest tânăr, nu-l recunosc de rudă şi nu vreau să fac nimic pentru el.

— De fapt, nici nu trebuie. Acum îşi zice Richard Cromwell. Pregătindu-se să plece – de data asta pe bune – adaugă: Nu lăsa lucrul ăsta să-ţi strice somnul, Stephen. M-am ocupat eu de toate. Poate că eşti rudă cu Richard, dar cu mine nu eşti.

Zâmbeşte. Înlăuntrul său, clocoteşte de furie, de parcă sângele i-ar fi fost subţire şi plin de venin diluat, precum sângele incolor al unui şarpe. De îndată ce ajunge acasă la Austin Friars, îl îmbrăţişează pe Rafe Sadler şi îi zburleşte părul în ţepi.

— Domnul să mă lumineze: băiat sau arici? Rafe, Richard, simt nevoia de penitenţă.

— Este perioada propice, răspunde Rafe.

— Vreau, continuă el, să devin extrem de calm. Vreau să pot să fiu în stare să mă strecor ca un spirit nevăzut. Vreau să fiu mai puţin ca unchiul Norfolk şi mai mult ca Marlinspike.

Are o discuţie lungă şi liniştitoare în velşă cu Richard, care râde de el, căci începe să uite cuvinte vechi şi strecoară mereu frânturi de engleză, pe un ton glumeţ. Îi dăruieşte nepoatei sale brăţările de perle şi coral pe care le-a cumpărat cu săptămâni în urmă, dar pe care a uitat să i le dea. Coboară la bucătărie şi dă câteva sugestii, toate pline de veselie.

Îi cheamă laolaltă pe toţi din casă, servitori şi funcţionari.

— Trebuie să facem un plan, cum să facem confortabil drumul spre nord al cardinalului. Vrea să se deplaseze încet, astfel încât oamenii să-l poată admira. Trebuie să ajungă la Peterborough în Săptămâna Mare şi de acolo, pe etape, până la Southwell, unde îşi va plănui călătoria în continuare spre York. Palatul arhiepiscopal de la Southwell are camere bune, dar tot trebuie să chemăm meşterii...

George Cavendish îi spusese că acum cardinalul obişnuia să-şi petreacă timpul în rugăciune. La Richmond sunt câţiva călugări a căror companie o caută; ei îi desluşesc valoarea ţepilor în carne şi a sării pe rană, meritele pâinii şi ale apei şi plăcerile sumbre ale autoflagelării.

— A, asta pune capac la toate, rosteşte el, scos din sărite. Trebuie să-l luăm de acolo. O să-i fie mai bine în Yorkshire.

Lui Norfolk îi spune:

— Ei bine, milord, cum facem asta? Vreţi să plece sau nu? Da? Atunci veniţi cu mine la rege.

Norfolk mormăie. Sunt trimise mesaje. După o zi sau două, se întâlnesc în anticameră. Aşteaptă. Norfolk se plimbă de colo, colo.

— Of, pe Sfântul Jude! zice ducele. Să mergem să luăm nişte aer curat? Sau avocaţii nu au nevoie de aşa ceva?

Se plimbă prin grădini; sau, mai bine zis, el se plimbă şi ducele tropăie.

— Când au răsărit florile? întreabă ducele. Când eram copil, nu vedeam niciodată flori. Ştii, Buckingham a fost cel care a adus chestii d-astea în grădina asta amărâtă. Oh, Doamne, chiar a fost ieşit din comun!

Ducelui de Buckingham, pasionatul grădinar, i se tăiase capul pentru trădare. Se întâmpla în 1521: cu mai puţin de zece ani în urmă. Părea trist să fie menţionat acum acest lucru, în prezenţa primăverii, când cântece răsună din fiece tufiş şi de pe fiece creangă.

Sunt convocaţi şi, în drum spre întâlnire, ducele se poticneşte şi se tot opreşte; ochii i se rotesc în cap, nările i se umflă, respiraţia îi e întretăiată. Când ducele îi pune o mână pe umăr, el este obligat să încetinească pasul, şi amândoi se târăsc înainte – el rezistând impulsului de a se smulge din strânsoare – ca doi veterani într-o procesiune a cerşetorilor. *Scaramella va alla guerra...* Mâna lui Norfolk tremură.

Dar de-abia când ajung în preajma regelui îşi dă el seama pe deplin cât de zdruncinat este bătrânul duce de prezenţa lui Henric Tudor. Exuberanţa aurită a acestuia îl face să se împuţineze înlăuntrul propriilor veşminte. Henric îi primeşte cordial. Spune că e o zi minunată şi o lume aproape la fel de minunată. Se roteşte prin sală, cu braţele deschise, recitând nişte versuri compuse chiar de el. Este dispus să vorbească despre orice, numai despre cardinal, nu. Frustrat, Norfolk se face roşu la faţă şi începe să mormăie. Concediaţi, se retrag.

Henric îl strigă:

— A, Cromwell...

El şi ducele fac schimb de priviri.

— Pe sfânta liturghie, mormăie ducele.

Cu mâinile la spate îi face semn: du-te, lord Norfolk, te prind eu din urmă.

Henric stă cu braţele încrucişate şi privirea în pământ. Nu spune nimic până când el, Cromwell, nu se apropie.

— O mie de lire? şopteşte Henric.

Îi stă pe limbă să spună: ar fi începutul pentru cele zece mii de lire pe care, după cunoştinţele mele, i le datorezi cardinalului de York de un deceniu.

Desigur, nu spune asta. În asemenea momente, Henric se aşteaptă să-i cazi în genunchi – duce, conte, membru al parlamentului, gras sau slab, tânăr sau bătrân. O face şi el; simte cum i se întinde pielea cicatricelor; doar puţini dintre noi nu au, până la patruzeci de ani, asemenea răni.

Regele face un semn: te poţi ridica. Apoi adaugă pe un ton plin de curiozitate:

— Ducele de Norfolk îţi arată multe semne de prietenie şi bunăvoinţă.

Se referă la mâna ducelui pe umărul lui: vibraţia scurtă şi neaşteptată a palmei ducale pe muşchii şi oasele plebeiene.

— Ducele este foarte grijuliu să păstreze toate distincţiile rangului.

Henric pare uşurat.

Un gând neliniştitor i se strecoară în minte: ce-ar fi dacă tu, Henric Tudor, ai fi bolnav şi ai cădea la picioarele mele? Mi-ar fi permis să te ridic sau ar trebui să trimit după un conte să o facă? Sau un episcop?

Henric se îndepărtează. Se întoarce şi rosteşte cu glas scăzut:

— Nu trece o zi fără să-i simt lipsa cardinalului de York.

Urmează o pauză. Apoi şopteşte: ia banii, cu binecuvântarea noastră. Nu spune nimănui. Cere-i

stăpânului tău să se roage pentru mine. Spune-i că asta e tot ce pot să fac.

Mulţumirile pe care le rosteşte, încă îngenunchiat, sunt lungi şi elocvente. Henric îl priveşte sumbru şi rosteşte:

— Doamne, Master Cromwell, poţi să vorbeşti, nu-i aşa?

El iese, cu o expresie calmă pe chip, luptându-se cu impulsul de a zâmbi larg. *Scaramella fa la gala...* „Nu trece o zi fără să-i simt lipsa cardinalului de York. „

Norfolk întreabă: ce, ce a zis? A, nimic, răspunde el. Doar nişte cuvinte deosebit de grave, pe care trebuie să le transmit cardinalului.

Itinerarul este trasat. Bunurile cardinalului sunt puse în ambarcaţiuni, să fie duse la Hull şi de acolo, pe pământ. El a întrecut însă barjele cu ore bune.

Îi spune lui Richard: ştii, o mie de lire nu e mult când trebuie să muţi un cardinal.

— Câţi din banii dumitale sunt îngropaţi în afacerea asta? întreabă Richard.

Unele datorii nu trebuie trecute pe răboj, zice el.

— Eu ştiu ce mi se datorează, dar mai ales ştiu ce datorez.

Lui Cavendish îi spune:

— Câţi servitori ia cu el?

— Numai 160.

— Numai. Dă din cap. Bine.

Hendon, Royston. Huntingdon. Peterborough. A trimis oameni înainte, cu instrucţiuni precise.

În acea ultimă noapte, Wolsey îi dă un pachet. Înăuntru se află un obiect mic şi tare, un sigiliu sau un inel.

— Deschide-l după plecarea mea.

În camerele particulare ale cardinalului, tot intră şi ies oameni, cărând cufere şi legături de hârtii. Cavendish apare şi el, ducând un chivot de argint.

— Vii şi tu în nord? întreabă cardinalul.

— O să vin după domnia voastră în clipa în care regele vă cheamă înapoi.

El crede şi nu prea că lucrul ăsta se va întâmpla.

Cardinalul se ridică în picioare. Încordarea pluteşte în aer. El, Cromwell, îngenunchează pentru a fi binecuvântat. Cardinalul întinde mâna să-i fie sărutată. Inelul cu turcoaz lipseşte. Lui nu-i scapă lucrul ăsta. Pentru o clipă, mâna cardinalului poposeşte pe umărul lui, cu degetele răşchirate, cu degetul mare în scobitura claviculei.

Este timpul să plece. Între ei s-au spus atâtea lucruri, că nu mai este nevoie să se adauge ceva. Nu este menirea lui să tălmăcească textul înţelegerilor dintre ei, nici să adauge o morală. Nu este momentul pentru o îmbrăţişare. Dacă nici cardinalul nu mai are elocinţă, el, nici atât. Înainte să ajungă la uşă, cardinalul s-a întors iarăşi spre cămin. Îşi trage scaunul aproape de căldura focului şi ridică o mână să-şi ferească faţa; dar mâna lui nu este între el şi foc, ci între el şi uşa care se închide.

El se îndreaptă spre curte. Se poticneşte; într-o nişă afumată din care lumina a dispărut, se sprijină de perete. Plânge. Îşi spune: nu-l lăsa pe George Cavendish să vină să te vadă, să noteze întâmplarea şi să o transforme într-o piesă.

Blestemă încet, în mai multe limbi: viaţa, pe sine că a cedat cerinţelor ei. Servitorii trec pe lângă el spunând: „Calul lui Master Cromwell este aici! Escorta lui Master Cromwell este la poartă! „ Aşteaptă până îşi recapătă stăpânirea de sine, apoi iese, împărţind monede.

Când ajunge acasă, servitorii îl întreabă: trebuie să ştergem blazonul cardinalului? Nu, pentru Dumnezeu. Dimpotrivă, trebuie să-l împrospătăm. Se dă înapoi să-l privească.

— Stăncuţele trebuie să pară mai însufleţite. Şi ne trebuie un purpuriu mai reuşit pentru pălărie.

Doarme rău. O visează pe Liz. Se întreabă dacă l-ar mai recunoaşte, pe el, omul care se jură că va fi în curând: hotărât, blând, un păstrător al păcii regelui.

Către zori, moţăie; se trezeşte gândindu-se: chiar acum, cardinalul trebuie că încalecă; de ce nu sunt cu el? Este 5 aprilie. Johane îl întâmpină la scări; îl sărută cast pe obraz.

— De ce ne pune Dumnezeu la încercare? şopteşte ea.

— Nu cred că o să trecem testul, murmură el.

Poate că ar trebui să mă duc şi eu la Southwell? întreabă. Merg eu în locul tău, se oferă Rafe. El îi dă o listă. Întregul palat al arhiepiscopului să fie curăţat. Lordul cardinal îşi va aduce propriul pat. Angajează pentru bucătărie personal de la King’s Arms. Verifică grajdurile. Adu muzicanţi. Ultima dată când am trecut pe acolo am observat nişte cocini lângă zidul palatului. Găseşte-l pe proprietar, plăteşte-l şi dărâmă-le. Nu bea la Crown; berea e mai proastă decât a lui taică-meu.

— Sir... e timpul să-l laşi pe cardinal să plece, zice Richard.

— Asta este o retragere tactică, nu o fugă.

Ei cred că a plecat, dar el s-a retras doar în camera din spate. Stă posomorât printre hârtii. Îl aude pe Richard zicând:

— Se lasă condus de inimă.

— Este o inimă cu experienţă.

— Dar poate un general să organizeze o retragere când nu ştie unde se află duşmanul? Regele are două feţe în chestiunea asta.

— S-ar putea retrage drept în braţele lui.

— Doamne. Crezi că şi stăpânul are două feţe?

— Trei, cel puţin, zice Rafe. Uite ce e, nu ar avea niciodată vreun câştig dacă l-ar abandona pe bătrân – ce ar căpăta altceva în afară de renumele de dezertor? Poate că va ieşi ceva bun din asta. Pentru noi toţi.

— Hai, ia-o din loc, băiete cu porcii. Cine s-ar mai fi gândit la cocini? De exemplu, lui Thomas Morus nu i-ar fi trecut nicicând prin gând una ca asta.

— Sau i-ar ţine porcarului o predică: omule, se apropie Paştele...

— ... te-ai pregătit să primeşti sfânta împărtăşanie? Rafe râde. Apropo, Richard, dar tu?

— Eu pot să iau o bucată de pâine în orice zi din săptămână, replică Richard.

În timpul Săptămânii Patimilor, vin veşti de la Peterborough: s-au strâns mai mulţi oameni ca să-l vadă pe Wolsey decât se întâmplase vreodată în acel oraş. În vreme ce cardinalul se îndreaptă spre nord, el îl urmăreşte pe harta acestor insule, pe care o are în minte. Stamford, Grabtham, Newwark; alaiul soseşte la Southwell pe 28 aprilie. El, Cromwell, îi scrie să-l liniştească, îi scrie să-l prevină. Se teme că Boleynii sau Norfolk, ori ei toţi au găsit vreo metodă să strecoare un spion în suita cardinalului.

Ambasadorul Chapuys, plecând grăbit de la o audienţă cu regele, îi atinge mâneca şi îl trage deoparte.

— Monsieur Cremuel, mă gândeam să-ţi fac o vizită. Suntem vecini, ştiai?

— Mi-ar face plăcere.

— Dar oamenii îmi spun că acum eşti deseori în compania regelui, ceea ce este un lucru plăcut, nu-i aşa? Aud în fiecare săptămână de fostul dumitale stăpân. A devenit foarte interesat de sănătatea reginei. Întreabă dacă este binedispusă şi o roagă să se gândească la faptul că în curând îşi va recăpăta locul în graţiile regelui. Şi în pat. Chapuys zâmbeşte, distrându-se. Concubina nu vrea să-l ajute. Ştim că ai încercat cu ea şi ai dat greş. Aşa că acum el se întoarce la regină.

El este nevoit să întrebe:

— Şi regina ce zice?

— Zice: sper că Domnul, în nemărginirea bunătăţii Sale, poate să-l ierte, căci eu nu pot.

Chapuys aşteaptă. El nu zice nimic. Ambasadorul reia:

— Cred că îţi dai seama de dezastrul care va rămâne în urma divorţului său, dacă îi este acordat sau, mai bine zis, dacă este smuls Sfinţiei Sale? Împăratul, ca să-şi apere mătuşa, ar putea porni un război cu Anglia. Prietenii tăi, negustorii, îşi vor pierde mijloacele de trai şi mulţi ar putea să-şi piardă chiar şi viaţa. Regele vostru Tudor ar putea să cadă şi vechea nobilime să-şi recapete drepturile.

— De ce îmi spui toate astea?

— Le spun tuturor englezilor.

— Din uşă-n uşă?

Lui îi este dat să transmită cardinalului acest mesaj: că nu mai are nici o credibilitate în faţa împăratului. Asta nu ar face decât să-l determine să apeleze la regele Franţei. Oricare ar fi situaţia, e vorba de trădare.

Şi-l imaginează pe cardinal printre preoţii de la Southwell, în jilţul său de la adunarea canonică, prezidând sub arcadele înalte ca un prinţ în liniştea unui luminiş din

pădure, încununat de sculpturi de frunze şi flori. Sunt atât de graţioase, de parcă pilaştrii, coloanele au fost însufleţite, şi în piatră a izbucnit exuberanţa vieţii; capitelurile sunt împodobite cu fructe sălbatice, ornamentele sunt mlădiţe împletite, trandafiri se răsucesc pe stâlpi, flori şi seminţe se găsesc pe acelaşi lujer; din frunziş se iţesc chipuri, feţe de câine, de iepuri, de capre. Sunt şi chipuri umane, atât de vii încât parcă ar putea să-şi schimbe expresia; poate că privesc în jos, uluite, silueta corpolentă şi purpurie a stăpânului său; şi poate că, în tăcerea nopţii, când preoţii dorm, oamenii de piatră fluieră şi cântă.

În Italia a învăţat un sistem de memorare şi l-a îmbunătăţit cu imagini. Unele sunt împrumutate din păduri şi câmpuri, din garduri vii şi crânguri: animale sfioase care se ascund, ochi strălucitori din tufişuri. Unele sunt vulpi şi căprioare, altele sunt grifoni şi dragoni. Unele sunt femei şi bărbaţi: călugăriţe, războinici, doctori ai bisericii. În mâini ţin obiecte ciudate: Sfânta Ursula, un arc, Sfântul Jerome, o coasă, în vreme ce Platon are un polonic de supă, iar Ahile, o duzină de prune goldane într-un bol de lemn. Nu are sens să speri că poţi să-ţi aduci aminte cu ajutorul obiectelor comune, al chipurilor familiare. Este nevoie de juxtapuneri uimitoare, de imagini mai mult sau mai puţin bizare, ridicole, chiar indecente. După alcătuirea imaginilor, le plasezi în varii locuri din lume, fiecare cu frânturile ei de cuvinte, de chipuri, care îţi vin în ajutor când ai nevoie. La Greenwich, o pisică cheală te poate privi pe furiş din spatele unui dulap; la Westminster, un şarpe se poate uita pofticios la tine de pe o creangă de copac, sâsâindu-ţi numele.

Unele imagini sunt plate, poţi călca pe ele. Unele sunt învelite în piele şi se plimbă prin încăpere, dar poate că sunt oameni cu feţele întoarse la spate sau cu cozi

stufoase, ca leoparzii de pe blazoane. Unii au uitături urâte, ca Norfolk, sau se uită cu gura căscată de uimire, ca lordul Suffolk. Unii vorbesc, alţii trăncănesc. El îi ţine pe toţi, în strictă rânduială, în galeria ochiului minţii.

Poate că obişnuinţa de a crea aceste imagini face ca mintea să îi fie populată cu distribuţia a o mie de piese, a zece mii de interludii. Poate de aceea are tendinţa de a o zări pe soţia sa moartă strecurându-se pe scări, cu chipul alb ridicat sau dispărând după un colţ la Austin Friars, ori în casa de la Stepney. Acum imaginile încep să se amestece cu cele ale surorii ei, Johane, şi tot ce i-a aparţinut lui Liz începe să-i aparţină ei: zâmbetul discret, privirea întrebătoare, goliciunea ei. Până când el spune: îndeajuns! şi şi-o şterge din minte.

Rafe străbate ţara cu mesaje către Wolsey, prea tainice ca să poată fi încredinţate scrisorilor. S-ar duce el însuşi, dar, deşi activitatea parlamentului este prorogată, el nu poate pleca, pentru că îi e teamă de ce s-ar putea spune despre Wolsey în absenţa lui şi că nu ar fi nimeni să-l apere; şi s-ar putea să fie chemat, fie de rege, fie de Lady Anne. „Şi, chiar dacă nu sunt cu dumneavoastră personal, scrie el, fiţi sigur că, atât cât mai trăiesc, Sfinţia Voastră îmi sunteţi în inimă, în spirit, în rugăciuni şi stăpân…”

Cardinalul răspunde: el este „cel mai bun, de încredere şi sigur refugiu al meu în acest dezastru prin care trec”. El este „preaiubitul şi credinciosul meu Cromwell”.

Îi scrie să ceară pene. Îi scrie să ceară seminţe de flori.

— Seminţe? se miră Johane. Are de gând să prindă rădăcini?

Amurgul îl găseşte pe rege într-o dispoziţie melancolică. O nouă zi de nereuşite în campania lui de a deveni din nou bărbat însurat; neagă, de bună seamă, că este căsătorit cu regina.

— Cromwell, spune el, trebuie să găsesc o cale să iau în stăpânire acele... Îi aruncă o privire furişă, nedorind să-şi lămurească gândul. Înţeleg că există dificultăţi legale. Nu am pretenţia că le înţeleg. Şi înainte să spui ceva: nu vreau să mi le explici.

Cardinalul a înzestrat colegiul său din Oxford, precum şi şcoala din Ipswich, cu pământuri care aduc încontinuu un venit. Henric vrea să le ia aurul şi argintăria, bibliotecile, veniturile anuale şi pământul care produce acele venituri; şi nu înţelege de ce nu poate avea ce vrea. În fundaţiile acestea au intrat averile a douăzeci şi nouă de mănăstiri – confiscate cu învoirea papei, cu condiţia ca profiturile să fie folosite pentru colegii. Dar ştii, spune Henric, începe să-mi pese foarte puţin de papă şi de învoirile lui.

Este început de vară. Serile sunt lungi şi iarba, aerul, aromate. Ai crede că un bărbat ca Henric, într-o astfel de noapte, poate să ajungă în orice pat îşi doreşte. Curtea e plină de femei doritoare. Dar, după această întâlnire, se va plimba prin grădină cu Lady Anne, mâna ei aşezată pe braţul lui, adânciţi în conversaţie; apoi, el se va duce în patul lui gol, iar ea, probabil, într-al ei.

Când regele îl întreabă ce mai ştie de cardinal, el răspunde că acestuia îi lipseşte lumina chipului Maiestăţii Sale; că pregătirile pentru înscăunarea de la York sunt în desfăşurare.

— Atunci de ce nu ajunge o dată la York? Mi se pare că tot trage de timp. Henric îl priveşte mânios. Să-ţi zic ceva. Nu-ţi abandona stăpânul.

— Cardinalul nu mi-a arătat niciodată altceva decât bunăvoinţă. De ce l-aş abandona?

— Şi nu ai alt stăpân, continuă regele. Lordul Suffolk mă întreabă: de unde a apărut omul ăsta? Eu i-am zis că există Cromwelli în Leicestershire, în Northamptonshire – stăpâni de pământuri, sau cel puţin aşa erau odinioară. Bănuiesc că tu provii dintr-o ramură mai puţin norocoasă a acelei familii?

— Nu.

— Poate că nu-ţi cunoşti propriii înaintaşi. O să le cer heraldiştilor să cerceteze.

— Maiestatea Voastră este prea bună. Mi-e teamă însă că nu o să aibă succes.

Regele este scos din fire. Cromwell nu vrea să profite de ceea ce i se oferă: o ascendenţă, oricât de modestă.

— Lordul cardinal mi-a zis că eşti orfan, că ai fost crescut la o mănăstire.

— Ah. Aceea era una dintre povestioarele lui.

— Mi-a spus o povestioară? Pe chipul lui se succed mai multe sentimente: iritare, amuzament, dorinţa de a aduce înapoi vremurile trecute. Probabil că aşa a făcut. Mi-a zis că îi dispreţuiai pe cei dedicaţi vieţii religioase. De aceea găsea că eşti foarte sârguincios în ceea ce făceai pentru el.

— Nu ăsta era motivul. Ridică privirea. Pot să vorbesc?

— Ah, pentru Dumnezeu, strigă Henric. Aş vrea s-o facă cineva.

El e uimit. Apoi înţelege. Henric simte nevoia de conversaţie, indiferent de subiect. Unul care să nu aibă legătură cu dragostea sau vânătoarea, ori războiul. Acum că Wolsey nu mai este, nu prea mai are interlocutori; doar dacă nu vrea să stea de vorbă cu vreun preot de un rang oarecare. Şi dacă trimiţi după preot, la ce se ajunge? La dragoste; la Anne; la ce vrei şi nu poţi să ai.

— Dacă vine vorba de călugări, vorbesc din experienţă, nu din prejudecată, şi, deşi nu am nici o îndoială că unele aşezăminte sunt bine conduse, am o vastă experienţă privind risipa şi corupţia. Pot să sugerez Maiestăţii Voastre că, dacă vreţi să vedeţi o paradă a celor şapte păcate capitale, nu trebuie să organizaţi o feerie, ci să apăreţi pe neaşteptate la o mănăstire? Am văzut călugări care trăiesc precum lorzii, din daniile sărmanilor care ar cumpăra mai degrabă o binecuvântare decât pâine, şi asta nu e o purtare creştină. Şi nici nu cred că mănăstirile sunt depozitarele comorilor de învăţătură, după cum se cred singure. Oare Grocyn a fost călugăr, sau Colet ori Linacre, sau oricare dintre marii noştri învăţaţi? Au fost oameni ai universităţilor. Călugării iau în grijă copii şi îi folosesc drept servitori, nu îi învaţă nici măcar latina vulgară. Nu îi ţin de rău pentru unele înlesniri trupeşti. Nu poate fi mereu post. Ceea ce nu suport este făţărnicia, minciuna, lenea – relicvele ponosite, rugăciunile superficiale, lipsa de inventivitate. Când a fost ultima dată când a venit ceva bun din partea unei mănăstiri? Ei nu inventează, repetă numai, şi ceea ce repetă este stricat. De sute de ani călugării au avut condeiul şi ce-au scris ei noi luăm drept istoria noastră, dar eu nu cred că este şi adevărată. Cred că au îndepărtat istoria care nu le-a convenit şi au scris una favorabilă Romei.

Henric pare să privească drept prin el, la zidul din spatele lui. El aşteaptă. Henric întreabă:

— Deci, sunt doar ascunzători?

El zâmbeşte.

— Istoria noastră... continuă Henric. După cum ştii, eu adun mărturii. Manuscrise. Opinii. Comparaţii cu felul cum sunt orânduite lucrurile în alte ţări. Poate vrei să te sfătuieşti cu acei gentilomi învăţaţi. Să le direcţionezi un pic eforturile. Vorbeşte cu dr. Cranmer – îţi va zice el de ce

este nevoie. O să folosesc cu chibzuinţă banii care se scurg în fiecare an spre Roma. Regele Francisc este cu mult mai bogat decât mine. Nu am nici măcar o zecime din supuşii săi, pe care îi taxează după bunul plac. În ceea ce mă priveşte, eu trebuie să convoc parlamentul. Dacă nu o fac, poporul se revoltă. Apoi adaugă, cu acrimonie: Şi am parte de revolte şi dacă o fac.

— Nu vă luaţi după regele Francisc, spune el. Îi place prea mult războiul şi prea puţin negoţul.

Henric zâmbeşte subţire.

— Tu nu crezi asta, dar pentru mine ăsta e un atribut de rege.

— Când negoţul merge bine, şi dările sunt mai multe. Iar dacă dările nu sunt acceptate, pot fi aplicate şi alte metode.

Henric dă din cap.

— Foarte bine. Să începem cu colegiile. Consultă-te cu avocaţii mei.

Harry Norris este acolo ca să-l conducă afară din încăperile regale. Fără zâmbet, sever, rosteşte:

— Nu aş vrea să fiu perceptorul lui.

El se gândeşte: oare cele mai deosebite momente din viaţa mea o să fie petrecute sub privirea scrutătoare a lui Henry Norris?

— I-a ucis pe cei mai buni oameni ai tatălui său. Empson, Dudley. Nu a căpătat cardinalul una dintre casele lor?

Un păianjen apare de sub un scaun şi el confirmă:

— Casa lui Empson de pe Fleet Street. Încredinţată pe 9 octombrie, în primul an al acestei domnii.

— Al acestei domnii glorioase, afirmă Norris, de parcă ar fi corectat o afirmaţie.

La începutul verii, Gregory are cincisprezece ani. Şade cu graţie în şa, iar priceperea lui într-ale scrimei se îmbunătăţeşte. Greaca lui însă... ei bine, cu greaca nu a înregistrat progrese.

Dar are o problemă.

— Cei de la Cambridge râd de ogarii mei.

— De ce?

Sunt o pereche de câini negri, cu gâturi arcuite şi musculoase şi membre graţioase; îşi ţin ochii în jos, blânzi şi sfioşi, până când zăresc prada.

— Îmi spun: de ce să ai nişte câini pe care oamenii nu-i pot vedea noaptea? Numai bandiţii au astfel de câini. Îmi spun că vânez în păduri, împotriva legii. Îmi zic că vânez bursuci, ca un ţărănoi.

— Şi ce vrei? întreabă el. Unii albi sau cu pete de culoare?

— Oricare ar fi buni.

— O să-ţi iau eu câinii negri.

Nu că ar avea timp să iasă la vânătoare, dar o să-i folosească Richard sau Rafe.

— Dar dacă o să râdă oamenii de tine?

— Serios, Gregory, intervine Johane. E vorba de tatăl tău. Te asigur că nimeni nu o să îndrăznească să râdă.

Când vremea e prea ploioasă pentru vânătoare, Gregory îşi petrece timpul citind *Legendele de aur;* îi plac vieţile sfinţilor.

— Unele lucruri de aici sunt adevărate, zice el, altele nu.

El citeşte *Le Morte d'Arthur* şi, fiindcă este o ediţie nouă, cu toţii se înghesuie în jurul lui, uitându-i-se peste umăr la pagina de titlu. „Aici începe prima carte despre cel mai nobil şi mai merituos prinţ, regele Arthur, uneori rege al Marii Britanii..." În prim-planul imaginii, două cupluri se îmbrăţişează. Pe cal este un bărbat cu pălărie de

măscărici, făcută din tuburi răsucite ca nişte şerpi graşi. Alice zice: Sir, ai purtat vreodată o astfel de pălărie când erai tânăr, şi el răspunde: aveam o culoare diferită pentru fiecare zi din săptămână, dar a mea era mai mare.

În spatele bărbatului este o femeie.

— Crezi că o reprezintă pe Lady Anne? întreabă Gregory. Se zice că regelui nu-i place să stea despărţit de ea, aşa că o caţără în şa în spatele lui, precum o nevastă de fermier.

Femeia are ochi mari şi pare că-i e rău din cauza trapului calului; ar putea fi Anne. Se vede şi un castel micuţ, nu mai înalt de un stat de om, cu o scândură pe post de pod mobil. Păsările care planează în cercuri deasupra par nişte pumnale zburătoare.

— Regele nostru îşi are stirpea din acest Arthur, spune Gregory. De fapt, nici nu a murit cu adevărat, ci a aşteptat să vadă cum merg lucrurile, într-o pădure sau poate într-un lac. Are câteva sute de ani. Merlin e un vrăjitor. El o să apară mai târziu. O să vedeţi. Sunt douăzeci şi şapte de capitole. Dacă ploile continuă tot aşa, am de gând să le citesc pe toate. Unele dintre lucrurile astea sunt adevărate, iar altele, minciuni. Dar toate sunt poveşti bune.

Când regele îl cheamă iar la curte, vrea să-i trimită un mesaj lui Wolsey. Un negustor breton, a cărui corabie a fost capturată în urmă cu opt ani, se plânge că nu a căpătat compensaţiile promise. Nimeni nu reuşeşte să dea de hârtiile doveditoare. Cardinalul a fost cel care s-a ocupat de acest caz – oare îşi va mai aminti ceva?

— Sunt sigur că da, zice el. Este vorba de corabia care folosea drept lest pulbere de perle şi cala era burduşită cu coarne de unicorn?

Doamne fereşte! exclamă Charles Brandon; dar regele râde şi spune:

— Da, despre aceea e vorba.

— Dacă suma stă sub semnul îndoielii şi, de fapt, întregul caz, pot să mă ocup eu?

Regele ezită.

— Nu sunt sigur dacă ai un *locus standi*[28] în această chestiune.

Atunci, pe neaşteptate, Brandon intervine în favoarea lui:

— Harry, lasă-l. Când omul ăsta va termina cu el, bretonul o să fie cel care să-ţi dea bani.

Ducii se învârt în propriile sfere. Când se sfătuiesc, nu o fac pentru plăcerea companiei celuilalt; le place să fie înconjuraţi de propria curte, de oameni care îi oglindesc şi le sunt supuşi. Pentru plăcere, pot la fel de bine să stea în compania unui îngrijitor de câini, ca şi a unui alt duce. Aşa că el petrece o oră plăcută cu Brandon, având grijă de câinii de vânătoare ai regelui. Încă nu este sezonul de vânătoare pentru căpriori, aşa că animalele sunt bine hrănite în cuşti; lătrăturile lor muzicale se înalţă în aerul serii, iar câinii de urmărire, tăcuţi, cum sunt dresaţi să fie, se ridică pe picioarele din spate şi privesc, cu balele curgând, cum se apropie cina. Copiii care se îngrijesc de cuştile câinilor cară coşuri cu pâine şi oase, găleţi de măruntaie şi lighene cu supă deasă făcută cu sânge de porc. Charles Brandon inspiră apreciativ mirosul, ca o matroană într-o grădină de trandafiri.

Un îngrijitor aduce una dintre căţelele favorite, albă cu pete cafenii, Barbada, în vârstă de patru ani. El o încalecă şi îi trage înapoi capul ca să-i dezgolească ochii, acoperiţi de o peliculă fină. O să îi pară rău să o omoare, dar se

---

[28] Expresie ce exprimă dreptul de a fi audiat de către instanţa de judecată (în lat., în orig., n. tr.)

îndoieşte că o să-i mai fie de mare folos sezonul ăsta. El, Cromwell, cuprinde în mână falca animalului.

— Puteţi scoate membrana cu un ac curbat. Am văzut cum se face. Ai nevoie de o mână sigură şi rapidă. N-o să-i placă, dar, pe de altă parte, nici să orbească nu i-ar plăcea prea tare. Îşi trece mâna peste coastele ei, simţind zvâcnetul speriat al inimii mici. Acul trebuie să fie foarte fin. Şi doar atât de mare. Le arată cu degetul mare şi arătător. O să vorbesc cu fierarul domniei voastre.

Suffolk îl priveşte pieziş.

— Eşti un om de folos la casa omului.

Se îndepărtează. Ducele zice:

— Fii atent. Problema e nevastă-mea.

El aşteaptă.

— Întotdeauna am vrut ca Henric să obţină ce-şi doreşte, i-am fost mereu credincios. Chiar şi atunci când zicea că o să-mi taie capul din cauză că m-am însurat cu soră-sa. Dar acum, ce să fac? Caterina este regină. Nu? Nevastă-mea a fost mereu prietenă cu ea. Şi a început să zică acum, nu ştiu, cum că mi-aş da şi viaţa pentru regină, genul ăsta de lucruri. Şi nepoata lui Norfolk să aibă întâietate în faţa nevestei mele, care a fost regina Franţei... nu putem accepta una ca asta. Înţelegi problema?

El dă afirmativ din cap. Înţeleg.

— În plus, aud că Wyatt urmează să se întoarcă de la Calais.

Da. Şi?

— Mă întreb dacă ar trebui să-i spun. Lui Henric, vreau să zic. Bietul de el.

— Milord, lăsaţi-o baltă, îl sfătuieşte el.

Ducele cade în ceea ce altcineva ar considera o tăcere meditativă.

Vară: regele este la vânătoare. Dacă are nevoie de el, trebuie să îl urmeze, şi dacă se trimite după el, se duce. Henric îşi vizitează, în drum, prietenii din Wiltshire, Sussex, Kent ori stă în propriile case sau în cele confiscate de la cardinal.

Uneori, ca acum, regina îşi poartă călare silueta bondoacă, ducând un arc, atunci când regele vânează într-unul dintre marile lui parcuri sau în parcul unui lord, unde căprioarele sunt aduse în calea arcaşilor. Şi Lady Anne călăreşte – în alte ocazii – şi urmărirea îi face plăcere. Dar este vremea ca doamnele să fie lăsate acasă şi călăreţii să se adâncească în pădure, cu copoii şi câinii de vânătoare; să se trezească înainte de prima geană a zorilor, când lumina este umbrită ca o perlă; să se sfătuiască împreună cu hăitaşii, apoi să aleagă cerbul şi să-l scoată din adăpost. Nu se ştie unde se va sfârşi vânătoarea sau când anume.

Harry Norris îi spune, râzând: în curând va veni rândul dumitale, Master Cromwell, dacă o să-i fii în continuare în graţii, aşa cum eşti acum. Un sfat însă: în zori, în vreme ce porneşti călare, alege un şanţ. Imaginează-ţi-l. După ce el va fi epuizat trei cai buni, şi cornul anunţă o altă urmărire, visează la acel şanţ, gândeşte-te cum este să stai întins în el: frunze moarte şi apă rece o să fie tot ce-ţi vei dori.

El îl priveşte pe Norris, cu autoironia lui încântătoare. Se gândeşte: când erai cu cardinalul la Putney, când el a căzut în genunchi în noroi, ai oferit apoi imaginile pe care le aveai în minte curţii, lumii, studenţilor de la Gray’s Inn? Căci, dacă nu ai fost tu, atunci cine?

În pădure te poţi pierde, te poţi trezi fără însoţitori. Poţi ajunge la un râu care nu se găseşte pe nici o hartă. Poţi pierde urma vânatului şi poţi uita motivul pentru care te afli acolo. Te poţi întâlni cu un pitic sau cu Hristos înviat, ori cu un duşman vechi; sau cu unul nou, unul pe care nu îl

ştii până când nu-i vezi chipul apărând printre frunzele foşnitoare şi nu zăreşti sclipirea pumnalului. Poţi găsi o femeie adormită sub o boltă de frunze. Pentru o clipă, înainte să n-o poţi recunoaşte, vei gândi că este cineva cunoscut.

La Austin Friars sunt slabe şanse să fii singur sau singur cu o persoană. Fiecare literă din alfabet te priveşte. La contabilitate se află tânărul Thomas Avery, pe care îl pregăteşti să priceapă finanţele tale particulare. Pe la mijlocul alfabetului apare Marlinspike, plimbându-se prin grădină cu ochii lui aurii, atenţi. Spre sfârşitul alfabetului se găseşte Thomas Wriothesley, pe scurt Risley. Este un tânăr inteligent, de vreo douăzeci şi cinci de ani, cu legături înalte, fiul lui York Herald, nepotul lui Garter King-at-Arms. În casa Wolsey, a lucrat sub îndrumarea ta, apoi a fost dus de Gardiner, secretarul principal, să lucreze pentru el. Acum se află uneori la curte, uneori la Austin Friars. Este spionul lui Stephen, vorbesc copiii – Richard şi Rafe.

Master Wriothesley este înalt, cu păr blond-roşcat, dar fără tendinţa celorlalţi cu acest tip de ten – cum e, de exemplu, regele – de a se face rozaliu când e mulţumit ori pătat la faţă când e enervat; este mereu palid şi stăpânit, întotdeauna frumos, întotdeauna liniştit. La Trinity Hall era un actor important în piesele studenţeşti şi avea anumite atitudini afectate, o conştiinţă de sine, a modului cum apare; Richard şi Rafe îl maimuţăresc pe la spate şi spun: „Mă cheamă Wri-oth-es-ley, dar vreau să te scutesc de efort, aşa că spune-mi Risley. „ Tot ei zic: îşi complică numele în felul acesta doar ca să vină aici să semneze diverse lucruri şi să-ţi termine cerneala. Ei zic: îl ştii pe Gardiner, este prea furios să folosească nume lungi,

Gardiner îi spune numai „tu”. Sunt mulţumiţi de gluma asta şi, o vreme, de fiecare dată când apare Domnul W., strigă: „Tu eşti! „

Aveţi milă de Master Wriothesley, spune el. Oamenii de la Cambridge merită respectul nostru.

Ar vrea să-i întrebe: Richard, Rafe, Master Wriothesley-spune-mi-Risley: arăt eu ca un ucigaş? Este un băiat care spune că arăt.

Anul acesta nu a mai existat o molimă a verii. Londonezii aduc mulţumiri în genunchi. În ajun de Sfântul Ion, rugurile ard toată noaptea. În zori, crini albi sunt aduşi de pe câmp. Fiicele oraşului îi împletesc cu degete tremurătoare în ghirlande pe care să le atârne la porţile oraşului şi la uşile din oraş.

El se gândeşte la copila ca o floare albă; la copila de la Lady Anne, care se strecurase pe uşă. Ar fi fost simplu să-i descopere numele, numai că nu o făcuse, fiindcă era prea ocupat să descopere secrete de la Mary. Data viitoare când o va vedea... dar ce sens are să se gândească la asta? Probabil că provine dintr-o familie nobilă. Avusese de gând să-i scrie lui Gregory şi să-i spună: am văzut o fată atât de dulce, o să aflu cine este şi, dacă o să îndrum cu dibăcie familia noastră în următorii câţiva ani, poate că o să te poţi însura cu ea.

Nu scrisese asta. În situaţia actuală precară, ar fi aproape la fel de folositor precum scrisorile pe care Gregory obişnuia să i le scrie: „Dragă tată, sper că eşti bine. Sper că este bine şi căţelul tău. Şi cam atât deocamdată, din lipsă de timp. „

Lordul cancelar Morus zice:

— Vino să mă vezi şi o să discutăm despre colegiile lui Wolsey. Sunt sigur că regele va face ceva pentru bieţii studenţi. Vino. Vino să-mi vezi trandafirii înainte să se ofilească din cauza căldurii. Vino să-mi vezi noul covor.

Este o zi cenuşie, tăcută; când ajunge la Chelsea, barca secretarului principal este legată la chei şi flamura lui Tudor atârnă moale în aerul sufocant. Dincolo de poartă, casa din cărămidă roşie, nou construită, îşi arată faţada strălucitoare înspre râu. Merge cu paşi mari spre ea, printre duzi. Stând pe verandă, sub caprifoi, Stephen Gardiner. Grădinile din Chelsea sunt pline de mici animale de companie şi, când se apropie, iar cancelarul Angliei îi iese în întâmpinare, el vede că gazda sa are în mână un iepure cu urechi lăsate şi blană ca zăpada; stă liniştit în mâinile lui, ca un pui de hermină.

— Ni se alătură astăzi şi ginerele Roper? întreabă Gardiner. Păcat. Speram să-l văd schimbându-şi din nou religia. Voiam să fiu martor la asta.

— Un tur al grădinii? propune Morus.

— Mă gândeam că am putea să-l vedem aşezându-se ca prieten al lui Luther, cum a fost înainte, şi totuşi să se întoarcă în sânul bisericii atunci când se aduc coacăzele şi agrişele.

— Will Roper este acum credincios Angliei şi Romei, afirmă Morus.

— Nu este un an foarte bun pentru fructele moi, zice el.

Morus îl priveşte cu coada ochiului şi zâmbeşte. Sporovăieşte amabil în vreme ce îi conduce spre casă. Tândălind după ei vine Henry Pattinson, un servitor de-al lui Morus pe care uneori acesta îl consideră măscăriciul lui şi căruia îi permite să fie licenţios. Omul este un mare scandalagiu; în mod normal, iei un măscărici ca să-l protejezi, dar, în cazul lui Pattinson, restul lumii are nevoie de apărare. Are oare o minte înceată? Morus este viclean, îi face plăcere să-i pună pe oameni în situaţii stânjenitoare; ar fi tipic pentru el să aibă un măscărici care nu e nebun deloc. Se presupune că Pattinson ar fi căzut

din turla unei biserici, lovindu-se la cap. La brâu poartă o sfoară împletită, pe care uneori o numeşte rozariu; uneori zice că-i bici. Alteori zice că-i sfoara care ar fi trebuit să-l salveze de la cădere.

Intrând în casă, zăreşti familia atârnată pe perete. Îi vezi pictaţi în mărime naturală înainte să-i întâlneşti în carne şi oase; iar Morus, conştient de dublul efect, se opreşte, să te lase să-i cercetezi, să-i măsori din priviri. Favorita, Meg, stă la picioarele tatălui ei cu o carte pe genunchi. Strânşi în jurul lordului cancelar sunt fiul său John; pupila sa Anne Cresacre, care este soţia lui John; Margaret Giggs, care este de asemenea pupila sa; bătrânul lui tată, Sir John Morus; fiicele Cicely şi Elizabeth; Pattinson, cu ochi bulbucaţi; şi, la marginea tabloului, soţia lui, Alice, cu capul plecat şi purtând o cruce. Master Holbein i-a strâns sub privirea lui şi i-a fixat pentru veşnicie: atâta vreme cât nu-i va consuma vreo molie, flacără, mucegai ori mălură.

În realitate, la gazda lor se simte ceva uzat, ca o bănuială că ţesătura se destramă; fiind în timpul liber, poartă un halat simplu de lână. Noul covor este întins între două mese pe căpriori pentru a fi cercetat. Fondul nu este purpuriu, ci are o culoare rozalie: nu trandafiriu de roibă, se gândeşte, ci o vopsea roşie amestecată cu zer.

— Stăpânului cardinal îi plăceau covoarele turceşti, murmură el. Odată, dogele i-a trimis şaizeci.

Lâna este moale, de la oi de munte, dar nici una nu a fost neagră; acolo unde modelul este mai întunecat la culoare, suprafaţa este deja mai casantă, de la vopsitul neuniform, şi cu timpul, folosită fiind, s-ar putea să se desprindă cu totul. El întoarce un colţ, îşi trece vârful degetelor peste noduri, numărându-le pe centimetru, printr-o mişcare uşoară, familiară.

— Ăsta e nod turcesc, zice el, dar modelul e din Bergama – vezi acolo, în octogoane, steaua cu opt colţuri? Îndreaptă covorul, se îndepărtează, se întoarce şi spune: aici, după care se apropie şi pune cu blândeţe mâna pe defect – o întrerupere în ţesătură, rombul uşor deformat, urzeala neuniformă.

În cel mai rău caz, covorul este făcut din două bucăţi, puse cap la cap. În cel mai bun caz, a fost ţesut de Pattinsonul din acel sat sau peticit anul trecut de sclavii veneţieni într-un atelier dosnic. Ca să fie sigur, trebuie să-l întoarcă cu totul.

— Nu e o afacere bună? întreabă gazda lui.

E frumos, răspunde el, nedorind să-i strice bucuria. Dar data viitoare, se gândeşte, ia-mă cu tine. Mângâie cu palma suprafaţa, groasă şi moale. Defectul din ţesătură contează prea puţin. Un covor turcesc nu e un legământ. Sunt oameni pe lumea asta cărora le place ca totul să fie precis şi exact, şi mai sunt alţii care lasă o marjă ici, colo. El este ambele genuri de persoană. De exemplu, nu ar trece cu vederea o neclaritate într-un contract de arendă, dar instinctul îi spune că uneori o înţelegere scrisă nu trebuie să fie întocmită cu prea mare stricteţe. Contracte, documente, legi, toate sunt scrise ca să fie citite, şi fiecare om le citeşte în lumina propriului interes.

— Ce părere aveţi, domnilor? întreabă Morus. Să fie pus pe jos sau atârnat pe perete?

— Pe jos.

— Thomas, ai gusturi extravagante!

Şi râd cu toţii. Ai zice că sunt prieteni.

Ies afară spre aviariu, adânciţi în discuţie, în vreme ce cintezele zboară cântând. Un nepoţel apare umblând în patru labe, urmat de o femeie cu şorţ. Copilul arată spre cinteze şi scoate sunete de încântare, dând din mâini. Se uită la Stephen Gardiner; colţurile guriţei i se întorc în jos.

Doica intervine, înainte ca lacrimile să izbucnească. Oare cum trebuie să fie să ai o asemenea putere asupra tinerilor fără nici un fel de efort? îl întreabă el pe Stephen. Acesta se încruntă.

Morus îl ia de braţ.

— Acum, în legătură cu colegiile, zice el. Am vorbit cu regele, şi secretarul principal aici de faţă a făcut tot ce i-a stat în puteri – serios, chiar a făcut. S-ar putea ca regele să fondeze din nou Cardinal College în numele său, însă pentru Ipswich nu văd nici o speranţă; la urma urmelor, este numai... Îmi pare rău să spun asta, Thomas, dar este numai locul de naştere al unui om căzut acum în dizgraţie şi care nu ne poate pretinde nimic.

— Păcat pentru studenţi.

— Da, aşa este. Mergem la masă?

În sala mare a lui Morus, conversaţia se desfăşoară exclusiv în latină, deşi soţia lui Morus, Alice, este gazda lor şi nu pricepe o iotă. Obiceiul lor este să citească un pasaj din Scriptură, ca binecuvântare a bucatelor.

— În seara asta este rândul lui Meg, spune Morus.

Este nerăbdător să se mândrească acum cu favorita lui. Ea ia cartea şi o sărută. Printre întreruperile măscăriciului, citeşte în greacă. Gardiner stă cu ochii strâns închişi; nu pare cuprins de spiritul sfânt, ci exasperat. El o priveşte pe Margaret. Are în jur de douăzeci şi cinci de ani, un cap îngust, care face mişcări bruşte, precum capul micuţei vulpi pe care Morus spune că a dresat-o. Cu toate acestea, o ţine în cuşcă pentru siguranţă.

Intră servitorii, căutând privirea lui Alice în vreme ce aşază mâncărurile; aici, doamnă, şi aici? Familia din

tablou, desigur, nu are nevoie de servitori; ei există prin sine însişi, plutind pe perete.

— Mâncaţi, mâncaţi, îi îndeamnă Morus. Cu excepţia lui Alice, care n-o să mai încapă în corset.

La auzul propriului nume, ea îşi întoarce capul.

— Expresia aceea de surpriză îndurerată nu este înnăscută, spune Morus. Este rezultatul faptului că îşi trage pe spate părul şi îl prinde cu ace mari de fildeş, punându-şi în pericol siguranţa scalpului. Consideră că are fruntea prea îngustă; ceea ce e adevărat, desigur. Alice, Alice, aminteşte-mi de ce m-am însurat cu tine.

— Ca să ţină casa, tată, rosteşte Meg cu voce scăzută.

— Da, da, spune Morus. O privire spre Alice mă eliberează de murdăria concupiscenţei.

El este conştient de o ciudăţenie, de parcă timpul a făcut o buclă ori s-a prins într-un laţ. I-a văzut pe perete, aşa cum i-a surprins Hans pe pânză, şi iată-i că prind viaţă, exprimând răceală sau amuzament, blândeţe ori amabilitate: o familie fericită. El o preferă pe gazda sa aşa cum a pictat-o Hans; la Thomas Morus de pe perete îţi dai seama că se gândeşte, dar nu la ce se gândeşte, şi aşa trebuie să stea lucrurile. Pictorul i-a grupat cu atâta măiestrie, că nu mai există spaţiu între ei pentru altcineva. Un străin s-ar putea strecura în această scenă doar ca o pată făcută din greşeală; în mod sigur, îşi zice, Gardiner este o pată. Secretarul îşi flutură mânecile negre; se contrazice aprig cu gazda lor. Ce a vrut Sfântul Pavel să zică atunci când a spus că Iisus a fost micşorat cu puţin faţă de îngeri? Olandezii glumesc vreodată? Care este blazonul potrivit pentru moştenitorul ducelui de Norfolk? Oare în depărtare s-a auzit un tunet sau căldura asta o să continue? La fel ca în tablou, Alice are o mică maimuţă, ţinută de un lanţ aurit. În pictură se joacă uşor cu fustele ei. În realitate, stă în poala ei şi se agaţă de ea precum un

copil. Uneori, ea îşi apleacă fruntea şi vorbeşte cu animalul, astfel încât nimeni să nu o poată auzi.

Morus nu mai bea vin, deşi îl serveşte oaspeţilor lui. Sunt câteva feluri de mâncare şi toate au acelaşi gust – un fel de carne cu sos grăunţos, precum mâlul Tamisei, apoi brânză de vaci, o brânză despre care spune că a făcut-o una dintre fiicele lui – una dintre fiicele, pupilele, fiicele vitrege, una dintre femeile de care e plină casa.

— Nu se pot ocupa toată ziua de cărţile lor, şi tinerele sunt înclinate spre pozne şi lene.

— Sigur, murmură el. În curând o să ajungă să se bată pe străzi.

Ochii îi sunt atraşi fără să vrea de brânză; are găuri şi tremură, precum faţa unui băiat de la grajduri după o noapte în oraş.

— Henry Pattinson este agitat în seara asta, spune Morus. Poate ar trebui să i se ia sânge. Sper că nu a mâncat prea mult.

— Oh, face Gardiner, nu am nici o grijă în această privinţă.

Bătrânul John Morus – care trebuie să aibă optzeci de ani acum – a venit la masă, aşa că i se cedează lui dreptul de a conduce conversaţia; îi place să spună poveşti.

— Aţi auzit vreodată de Humphrey, ducele de Gloucester, şi de cerşetorul care se prefăcea a fi orb? Aţi auzit vreodată de omul care nu ştia că Fecioara Maria era evreică?

De la un asemenea avocat bătrân cu gândirea ageră te-ai aştepta la mai multe, chiar dacă a dat în mintea copiilor. Apoi începe să spună anecdote despre prostia femeilor – are o colecţie vastă – şi chiar şi când adoarme, gazda lor nu a terminat de povestit. Lady Alice stă încruntată. Gardiner, care a mai auzit poveştile astea, scrâşneşte din dinţi.

— Uitaţi-vă la nora mea Anne, zice Morus.

Fata îşi coboară privirea; umerii i se încordează, în vreme ce aşteaptă ceea ce urmează.

— Anne râvnea – să le spun, draga mea? – râvnea la un colier de perle. Vorbea necontenit numai despre asta, şi ştiţi cum sunt tinerele. Aşa că vă închipuiţi faţa ei atunci când i-am dat o cutie care zdrăngănea. Dar închipuiţi-vă ce faţă a făcut când a deschis-o. Ce era înăuntru? Mazăre uscată.

Fata trage adânc aer în piept. Îşi ridică privirea. El vede cât de mare îi este efortul.

— Tată, spune ea, nu uita să zici povestea aceea cu femeia care nu credea că Pământul e rotund.

— Da, este o poveste bună, zice Morus.

Când se uită la Alice, care îşi priveşte soţul cu o concentrare dureroasă, se gândeşte: ea tot nu crede că Pământul e rotund.

După cină, vorbesc de ticălosul rege Richard. Cu mulţi ani în urmă, Thomas Morus a început să scrie o carte despre el. Nu putea însă să se hotărască dacă să o scrie în engleză ori în latină, aşa că a scris-o în ambele limbi, deşi nu a terminat-o niciodată şi nici nu a trimis vreo parte din ea la tiparniţă. Richard s-a născut să fie rău, zice Morus. Asta i-a fost scris încă de la naştere. Clatină din cap.

— Faptele sângelui. Jocurile regilor.

— Zile întunecate, spune nebunul.

— Să sperăm că nu vor mai veni vreodată.

— Amin. Nebunul îi arată pe oaspeţi. Să sperăm că ăştia nu vor mai veni vreodată.

Sunt oameni în Londra care spun că John Howard, bunicul actualului Norfolk, a avut ceva de-a face cu dispariţia copiilor care au intrat în Turn şi nu au mai ieşit vreodată. Londonezii zic – şi el bănuieşte că londonezii ştiu ce vorbesc – că prinţii au fost văzuţi pentru ultima oară

atunci când Howard era de pază; deşi Thomas Morus consideră că Brakenbury, comandantul Turnului, a fost cel care a înmânat cheile ucigaşilor. Brakenbury a murit la Bosworth; nu poate să se scoale din mormânt ca să protesteze.

Adevărul este că Thomas Morus este prieten la cataramă cu actualul Norfolk şi este foarte dornic să nege că străMoşul acestuia ar fi contribuit la dispariţia cuiva, darămite a doi copii de viţă regală. Cu ochiul minţii, şi-l imaginează pe actualul duce: într-o mână vânjoasă, de pe care picură sânge, ţine un cadavru cu păr bălai, iar în cealaltă, genul de cuţitaş cu care se taie de obicei carnea la masă.

Revine la realitate: Gardiner, împungând aerul, îl presează pe lordul cancelar cu dovezile lui. Imediat, mormăielile şi gemetele măscăriciului devin de nesuportat.

— Tată, intervine Margaret, te rog, trimite-l afară pe Henry.

Morus se ridică să-l mustre, luându-l de braţ. Toate privirile îl urmăresc. Dar Gardiner profită de momentul de acalmie. Se apleacă şi rosteşte în engleză, pe un ton scăzut.

— În legătură cu Master Wriothesley. Împrospătează-mi memoria. Lucrează pentru tine sau pentru mine?

— Pentru tine, aş fi zis, acum că a fost făcut secretar al sigiliului. Ca să-l asiste pe secretarul principal, nu?

— Şi de ce se află tot timpul acasă la tine?

— Nu este un ucenic legat. Poate să vină şi să plece după cum pofteşte.

— Bănuiesc că s-a săturat de oamenii bisericii. Vrea să afle ce poate învăţa de la... cum ţi-oi fi zicând în ziua de azi.

— O persoană, replică el calm. Ducele de Norfolk spune că sunt o persoană.

— Master Wriothesley îşi vede propriul interes.

— Sper că toţi facem asta. Altminteri, de ce ne-a mai dat Dumnezeu ochi?

— Se gândeşte să facă avere. Şi ştim cu toţii că ţie ţi se lipesc banii de degete.

Ca afidele de trandafirii lui Morus.

— Nu, oftează el. Din păcate, trec printre ele. Ştii bine, Stephen, cum iubesc luxul. Arată-mi un covor şi de-abia aştept să calc pe el.

După ce îl certă şi îl scoase afară pe măscărici, Morus li se alătură.

— Alice, ţi-am zis să nu mai bei vin. Îţi face nasul să lucească.

Chipul lui Alice se încordează, cu un amestec de neplăcere şi un soi de teamă. Femeile mai tinere, care înţeleg tot ce se vorbeşte, îşi lasă capetele în jos şi îşi cercetează mâinile, jucându-se cu inelele de pe degete şi răsucindu-le ca să prindă lumina. Apoi ceva cade pe masă cu un sunet înfundat şi Anne Cresacre, surprinsă, strigă în limba maternă:

— Henry, încetează!

Deasupra lor se află o galerie cu ferestre; aplecat printr-una dintre ele, nebunul aruncă asupra lor cu bucăţele de coji de pâine.

— Nu tresăriţi, domnilor, strigă el. Arunc în voi cu Dumnezeu.

Ţinteşte spre bătrân, care se trezeşte tresărind. Sir John priveşte în jur şi îşi şterge saliva de pe bărbie cu un şervet.

— Hei, Henry, strigă Morus. L-ai trezit pe tata. Şi rosteşti blasfemii. Şi risipeşti pâinea.

— Sfinte Doamne, ar trebui biciuit, izbucneşte Alice.

El priveşte în jur. Simte ceva şi îşi dă seama că este milă, o greutate care se mişcă în coşul pieptului. Crede că Alice are o inimă bună; şi continuă să creadă asta şi atunci când, luându-şi rămas-bun la plecare şi permiţându-i-se să-i mulţumească în engleză, ea răbufneşte:

— Thomas Cromwell, de ce nu te recăsătoreşti?

— Nimeni nu vrea să mă ia, Lady Alice.

— Prostii! Chiar dacă stăpânul tău a căzut în dizgraţie, tu nu eşti sărac, nu-i aşa? Am auzit că ai bani în străinătate. Ai o casă bună, nu? Şi soţul meu zice că regele te ascultă. Şi din câte spun surorile mele din oraş, toate îţi merg ca pe roate.

— Alice! exclamă Morus.

Zâmbind, o ia de încheietura mâinii şi o zgâlţâie un pic. Gardiner râde – chicotitul lui profund de bas, precum râsul auzit printr-o crăpătură în pământ.

Când pleacă spre barca secretarului principal, mirosul grădinilor pluteşte greu în aer.

— Morus se duce la culcare la ora nouă, zice Stephen.

— Cu Alice?

— Oamenii zic că nu.

— Ai spioni la el acasă?

Stephen nu răspunde.

Este la amurg; pe râu plutesc lumini.

— Doamne, mi-e foame, se plânge secretarul principal. Ce bine ar fi fost să păstrez una dintre cojile de pâine aruncate de nebun. Ce bine dacă puneam mâna pe iepurele ăla alb; l-aş mânca şi crud.

— Ştii, cred că nu îndrăzneşte să-i vorbească deschis.

— Într-adevăr, nu îndrăzneşte, spune Gardiner. Stă ghemuit sub baldachin, de parcă i-ar fi frig. Dar ştim ce păreri are şi, cred eu, sunt fixe şi refractare la argumente. Când a preluat funcţia, a spus că nu se va amesteca în

chestiunea divorţului, şi regele a acceptat asta; mă întreb însă cât timp o s-o mai facă.

— Nu m-am referit că nu îndrăzneşte să-i vorbească deschis regelui. Ci lui Alice.

Gardiner râde.

— Adevărat, dacă ar înţelege ce a zis despre ea, l-ar trimite la bucătărie, să fie jumulit şi prăjit.

— Dar dacă ea ar muri? Atunci lui i-ar părea rău.

— Ar aduce în casă altă nevastă înainte să se răcească bine cadavrul ei. Pe una chiar mai urâtă.

El cade pe gânduri: prevede, vag, ocazia de a face un pariu.

— Femeia aceea tânără, Anne Cresacre, zice el. Ştiai că este o moştenitoare? Orfană?

— A fost un scandal, nu-i aşa?

— După ce taică-său a murit, vecinii au răpit-o ca s-o mărite cu fiul lor. Băiatul a siluit-o. Avea treisprezece ani. Se întâmpla în Yorkshire... aşa se petrec lucrurile acolo. Lordul cardinal a fost furios când a auzit de asta. El a fost cel care a scăpat-o. A dus-o sub acoperişul lui Morus fiindcă a considerat că acolo ar fi în siguranţă.

— Şi este.

Însă nu este ferită de umilinţă.

— De când fiul lui Morus s-a însurat cu ea, trăieşte din veniturile aduse de pământurile ei. Cam o sută pe an. Ai crede că ar putea să capete totuşi un colier de perle.

— Crezi că Morus este dezamăgit de fiul lui? Nu dovedeşte deloc talent pentru afaceri. Aud că şi tu ai un băiat ca el. În curând o să-i cauţi şi lui o moştenitoare.

El nu răspunde. Este adevărat; John Morus, Gregory Cromwell, ce le-am făcut fiilor noştri? I-am transformat în nişte tineri gentilomi leneşi – dar cine ne poate învinui că am dorit pentru ei înlesnirile de care noi nu am avut parte? Ce era sigur despre Morus era că nu lenevise nici măcar o

oră, că îşi petrecuse toată viaţa citind, scriind, ţinând discursuri despre ceea ce crede el că este binele comunităţii creştine.

— Desigur, se poate să ai şi alţi fii, spune Stephen. Nu aştepţi cu nerăbdare nevasta pe care ţi-o va găsi Alice? Nu a precupeţit laude la adresa ta.

Se simte înfricoşat. Este ca Mark, cântăreţul la lăută: oamenii îşi imaginează ceea ce nu ştiu. Este convins că el şi Johane au păstrat bine secretul.

— Tu nu te gândeşti să te însori? îl întreabă el pe Stephen.

Un vânt rece pluteşte pe ape.

— Sunt în ordinele sfinte.

— Ei, haide, Stephen. Trebuie că ai parte de femei. Sau nu?

Pauza este atât de lungă, de tăcută, că poate să audă vâslele cum se cufundă în Tamisa, plescăitul uşor pe care-l fac atunci când sunt ridicate din apă. Aude lătratul unui câine, pe malul sudic.

— Ce fel de anchetă de Putney mai e şi asta? întreabă secretarul.

Tăcerea durează până la Westminster. Dar, per ansamblu, nu este o călătorie prea rea. Aşa cum spune când coboară din barcă, au reuşit să nu se arunce unul pe celălalt peste bord.

— Aştept până e apa mai rece, zice Gardiner. Şi până când o să-ţi pot lega nişte greutăţi de picioare. Ai tu un truc de a apărea mereu la suprafaţă, nu-i aşa? Apropo, de ce te aduc la Westminster?

— Mă duc s-o văd pe Lady Anne.

Gardiner pare jignit.

— Nu ai zis asta.

— Ar fi trebuit să te ţin la curent cu toate planurile mele?

Ştie că asta ar vrea Gardiner. Umblă vorba că regele îşi pierde răbdarea cu propriul consiliu şi le strigă: „Cardinalul se pricepea mai bine să conducă treburile decât oricare dintre voi. „

El se gândeşte: dacă lordul cardinal va reveni – ceea ce, printr-un capriciu al regelui, se poate întâmpla oricând –, atunci sunteţi terminaţi cu toţii: Norfolk, Gardiner, Morus. Wolsey este un om milos, însă, cu siguranţă, numai până la un punct.

Mary Shelton stă la ordinele lui Anne. Ridică privirea, zâmbeşte prosteşte. Anne este somptuoasă în rochia de noapte din mătase neagră. Are părul lăsat liber şi picioarele delicate, goale în papucii din piele de ied. Stă prăbuşită într-un scaun, de parcă ziua îi alungase tot spiritul din trup. Însă când îşi înalţă privirea, ochii îi sclipesc, duşmănoşi.

— Unde ai fost?

— În Utopia.

— Oh. Este interesată. Ce s-a întâmplat?

— Madame Alice are o maimuţică pe care o ţine pe genunchi la masă.

— Le urăsc.

— Ştiu asta.

El se plimbă împrejur. Anne îl lasă să o trateze destul de firesc, cu excepţia cazurilor când are un acces brusc şi sălbatic de eu-care-voi-fi-regină şi îl pune la locul lui. Acum îşi studiază vârful papucului.

— Se zice că Thomas Morus este îndrăgostit de propria fiică.

— Cred că s-ar putea să fie adevărat.

Râsul înfundat al lui Anne.

— Este drăguţă fata?

— Nu. Dar este învăţată.

— Au vorbit despre mine?

— Nu v-a fost menţionat numele nici măcar o dată în acea casă.

Se gândeşte: mi-ar plăcea să aud verdictul lui Alice.

— Atunci despre ce au vorbit?

— Despre răutăţile şi prostia femeilor.

— Şi presupun că te-ai alăturat discuţiei. Oricum, este adevărat. Majoritatea femeilor sunt proaste. Şi rele. Am constatat asta. Am trăit prea multă vreme în mijlocul femeilor.

— Norfolk şi lordul tatăl domniei voastre sunt foarte ocupaţi să se întâlnească acum cu ambasadori, spune el. Din Franţa, Veneţia, cu trimisul împăratului – şi asta numai în aceste două zile.

Se gândeşte: se străduiesc să-l prindă în capcană pe cardinalul meu. Ştiu asta.

— Nu credeam că îţi poţi permite să afli o informaţie atât de preţioasă. Deşi se spune că ai cheltuit o mie de lire cu cardinalul.

— Mă aştept să-i capăt înapoi. De ici, de colo.

— Bănuiesc că oamenii îţi sunt recunoscători. Dacă au primit cesiuni din pământurile cardinalului.

El gândeşte: fratele tău, George, lord Rochford, tatăl tău, Thomas, conte de Wiltshire, nu s-au îmbogăţit din căderea cardinalului? Uită-te la ce poartă George zilele astea, uită-te la banii pe care-i cheltuieşte pe cai şi pe femei; dar nu văd prea multe semne de recunoştinţă din partea Boleynilor.

— Eu capăt doar onorariul de avocat, rosteşte el cu glas tare.

Ea râde.

— O duci bine cu el.

— Ştiţi, sunt moduri şi moduri... Uneori, oamenii pur şi simplu îmi spun diverse lucruri.

Este o invitaţie. Anne îşi lasă capul în jos. Este pe punctul de a deveni unul dintre acei oameni. Dar poate că nu în această seară.

— Tatăl meu zice că niciodată nu poţi să fii sigur de omul care nu spune niciodată în slujba cui se află. Aş fi crezut – dar eu nu sunt decât o femeie simplă – că este foarte clar că lucrezi doar pentru tine însuţi.

Asta ne face asemănători, gândeşte el, dar nu o spune.

Anne cască, un căscat mic, ca de pisică.

— Sunteţi obosită, zice el. Plec acum. Apropo, de ce aţi trimis după mine?

— Voiam să ştim unde te afli.

— Atunci de ce nu a trimis după mine tatăl domniei voastre sau fratele?

Ea ridică privirea. Poate că este târziu, dar nu prea târziu pentru surâsul cunoscător al lui Anne.

— Nu credeau că o să şi vii.

August: cardinalul îi scrie regelui o scrisoare plină de plângeri, spunând că este vânat de creditori, „înconjurat de nefericire şi de groază” – dar poveştile care se aud sunt cu totul diferite. Cum că organizează mese la care îi invită pe toţi nobilii locali. Împarte daruri cu aceeaşi generozitate princiară ca odinioară, rezolvă dispute legale şi împacă soţi înstrăinaţi convingându-i să împartă din nou acelaşi acoperiş.

În iunie, Spune-mi-Risley s-a aflat în Southwell, cu William Brereton, de la camerele particulare ale regelui, ca să obţină semnătura cardinalului pe o petiţie pe care Henric a pus-o în circulaţie şi pe care vrea s-o trimită

papei. Este ideea lui Norfolk să-i pună pe pairi şi pe episcopi să semneze această scrisoare prin care i se cere lui Clement să-i redea libertatea regelui. Nu lipsesc nici câteva ameninţări voalate, întunecate, dar Clement este obişnuit să fie ameninţat – nimeni nu se pricepe mai bine la răstălmăcirea unei întrebări, la asmuţirea unei părţi împotriva alteia, la încurcarea iţelor.

Cardinalul arată bine, după spusele lui Wriothesley. Şi lucrările la castel au depăşit cu mult stadiul de reparaţii sau de simple renovări. A cutreierat ţara după geamgii, tâmplari şi oameni pricepuţi la instalaţii. Este îngrijorător când lordul cardinal se apucă să îmbunătăţească şi canalizarea. Nu a avut niciodată o biserică de parohie în care să nu înălţe mai sus turnul; nu a locuit niciodată undeva fără să fi întocmit planuri pentru canalul colector. În curând se va săpa pământul, se vor face canale, se vor îngropa ţevi. Apoi va instala fântâni. Oriunde se duce este întâmpinat cu bucurie de popor.

— De popor? zice Norfolk. Ar întâmpina cu bucurie şi o maimuţă barbară. Cui îi pasă de asta? Să fie spânzuraţi cu toţii.

— Atunci de la cine aţi mai strânge dările? întreabă el şi Norfolk îl priveşte temător, deloc sigur că a făcut o glumă.

Zvonurile privind popularitatea cardinalului nu îl bucură prea tare, ci îl înspăimântă. Regele l-a iertat pe Wolsey, dar a fost jignit o dată şi poate fi jignit din nou. Dacă au putut să găsească patruzeci şi patru de acuzaţii, atunci – dacă imaginaţia nu e constrânsă de adevăr – pot să mai născocească alte patruzeci şi patru.

Îi vede pe Norfolk şi pe Gardiner cu capetele apropiate. Se uită la el; îl privesc cu furie, dar nu vorbesc.

Wriothesley îi rămâne alături, în umbra şi pe urmele lui, îi scrie cele mai confidenţiale scrisori, acelea către

cardinal şi către rege. Nu spune niciodată: sunt prea obosit. Nu spune niciodată: este târziu. Ţine minte tot ceea ce trebuie să ţină minte. Nici măcar Rafe nu este mai capabil.

Este timpul să intre şi fetele în afacerea de familie. Johane se plânge că fata ei nu se pricepe să coasă şi se pare că, mutând pe furiş acul în cealaltă mână, copila a născocit un stil de cusătură măruntă, făcută în urma acului, care este aproape imposibil de imitat. Capătă deci însărcinarea să coasă ceea ce el trimite spre nord.

Septembrie, 1530: cardinalul pleacă de la Southwell, călătorind fără mare grabă spre York. Următoarea etapă a călătoriei lui se transformă într-o procesiune triumfală. Oamenii de pretutindeni vin în număr mare la el, îl aşteaptă la răspântii ca să-şi pogoare mâinile lui magice asupra copiilor lor. Ei numesc asta „confirmaţie”, dar pare să fie un fel de sacrament mai vechi. Vin cu miile, ca să caşte gura la el; iar el se roagă pentru toţi.

— Consiliul stă cu ochii pe el, îi şuieră Gardiner trecând pe lângă el. Au pus să închidă porturile.

— Spune-i că dacă îl mai văd vreodată, intervine Norfolk, o să-l mestec cu totul: oase, carne şi zgârciuri.

El aproape că aude crănţănitul şi scrâşnetul dinţilor lordului.

Pe 2 octombrie cardinalul ajunge la palatul său din Cawood, la zece mile de York. Înscăunarea sa este programată pentru 7 noiembrie. Vin veşti că a anunţat o convocare a bisericii de nord, care urmează să se ţină la York la o zi după ceremonie. Este un semn al independenţei lui; unii l-ar putea considera un semn de revoltă. Nu l-a informat pe rege, nu l-a informat pe bătrânul Warham, arhiepiscop de Canterbury; poate auzi

vocea cardinalului, moale şi amuzată, rostind: haide, Thomas, pentru ce trebuie să ştie?

Norfolk îl cheamă. Este roşu la faţă de furie şi aproape că face spume la gură când începe să ţipe. Tocmai fusese la armurier ca să-şi probeze armura şi încă mai poartă diferite părţi – cuirasa, apărătoarea pentru şale –, aşa că arată ca un ceainic gata să dea în fiert.

— Îşi închipuie că poate să se apuce pe acolo de săpat şi să-şi facă un regat? Pălăria de cardinal nu e de-ajuns de mare pentru el, numai o coroană îl mulţumeşte pe Thomas, afurisitul de Wolsey, nenorocitul de fiu de măcelar, dar îţi zic eu, îţi zic eu...

El îşi lasă privirea în jos, pentru ca ducele să nu-i citească gândurile. Gândeşte: lordul cardinal ar fi fost un rege minunat; atât de bun, atât de sigur şi de blând în rezolvarea problemelor, atât de drept, de rapid şi de pătrunzător. Cârmuirea lui ar fi fost cea mai bună, servitorii lui, cei mai buni; şi cât de mult i-ar fi plăcut să fie rege.

Îl urmăreşte cu privirea pe duce cum sare şi spumegă; dar, spre surprinderea lui, când se întoarce, ducele îşi izbeşte coapsa învelită în metal şi o lacrimă – de durere, din alt motiv – îi răsare în ochi.

— Ah, tu crezi că sunt un om neîndurător, Cromwell. Nu sunt atât de neîndurător ca să nu văd în ce situaţie ai rămas. Înţelegi ce spun? Spun că nu cunosc nici un om din Anglia care să facă ce ai făcut tu pentru un om căzut în dizgraţie. Şi regele spune asta. Chiar şi Chapuys, omul împăratului, spune: nu poţi să găseşti vreo vină lui... cum-îl-cheamă. Eu zic: păcat că l-ai întâlnit pe Wolsey. Păcat că nu eşti în slujba mea.

— Ei bine, cu toţii vrem acelaşi lucru, răspunde el. Ca nepoata domniei voastre să fie regină. Nu putem lucra împreună?

Norfolk mormăie. După părerea lui, este ceva în neregulă la cuvântul „împreună”, dar nu poate spune ce anume.

— Nu-ţi uita locul.

El se înclină.

— Sunt conştient de favoarea necontenită a Înălţimii Voastre.

— Ascultă, Cromwell, aş vrea să vii să-mi faci o vizită acasă, la Kenninghall, ca să vorbeşti cu nevastă-mea. Este o femeie cu pretenţii monstruoase. Ea crede că nu ar trebui să ţin în casă o femeie pentru propria mea plăcere, înţelegi? Eu îi zic: păi, unde să stea? Vrei să mă deranjez în nopţile de iarnă şi să mă aventurez afară pe drumuri îngheţate? Se pare că nu pot să mă fac înţeles; crezi că ai putea să vii şi să-mi pledezi cauza? Apoi adaugă grăbit: Nu acum, desigur. Nu. Mai urgent... du-te s-o vezi pe nepoata mea...

— Ce face?

— După părerea mea, spune Norfolk, Anne e însetată de sânge. Vrea măruntaiele cardinalului pe tavă, ca să le dea de mâncare câinilor şi el să fie bătut în cuie de porţile oraşului York.

Este o dimineaţă posomorâtă şi, în mod firesc, privirea se îndreaptă spre Anne, dar o umbră întunecată se mişcă de colo, colo, la marginea cercului de lumină.

— Doctor Cranmer tocmai s-a întors de la Roma, spune Anne. Evident, nu ne-a adus nici o veste bună.

Ei se cunosc; Cranmer a lucrat uneori pentru cardinal; dar, de fapt, cine nu a făcut-o? Acum lucrează la cazul cardinalului. Se îmbrăţişează cu precauţie: cărturarul de la Cambridge, persoana din Putney.

— Master, începe el, de ce nu vrei să vii la colegiul nostru? La Cardinal College, mă refer. Sfinţiei Sale i-a părut tare rău că nu ai făcut-o. Ţi-ar fi oferit toate condiţiile.

— Probabil că dorea mai multă stabilitate, rosteşte Anne, batjocoritoare.

— Cu tot respectul, Lady Anne, regele aproape că mi-a zis că o să preia el însuşi fundaţia de la Oxford. Zâmbeşte. Poate atunci vei accepta?

În această dimineaţă, Anne poartă un crucifix pe un lanţ de aur. Uneori degetele ei trag nerăbdătoare de el, apoi îşi strecoară mâinile înapoi în mâneci. Este un obicei atât de înrădăcinat, încât oamenii zic că are ceva de ascuns, vreo diformitate; dar el crede că este o femeie căreia nu-i place să-şi arate mâinile.

— Unchiul meu, Norfolk, spune că Wolsey este însoţit de opt sute de oameni înarmaţi. Spune că primeşte scrisori de la Caterina – e adevărat? Se vorbeşte că Roma va emite un decret prin care i se va cere regelui să se despartă de mine.

— Asta ar fi o greşeală evidentă din partea Romei, spune Cranmer.

— Da, aşa e. Fiindcă el nu va accepta să i se *ceară.* Este oare regele Angliei vreun preot de ţară? Sau vreun copil? Asta nu s-ar întâmpla în Franţa; regele lor îi ţine pe oamenii bisericii în frâu. Master Tyndale zice: „Un rege, o lege, este vrerea Domnului în fiecare împărăţie. „ l-am citit cartea, *Supunerea creştinului.* Chiar eu i-am arătat-o regelui şi i-am marcat pasajele care se referă la autoritatea lui. Supusul trebuie să-şi asculte regele, aşa cum l-ar asculta pe Dumnezeu; am priceput eu bine? Papa va învăţa care îi este locul.

Cranmer o priveşte cu un surâs; ea e asemenea unui copil pe care îl înveţi să citească şi care te uluieşte printr-un talent neaşteptat.

— Aşteaptă, zice ea, am ceva să-ţi arăt. Aruncă o privire. Lady Carey...

— Oh, te rog, spune Mary. Nu-i da importanţă.

Anne pocneşte din degete. Mary Boleyn se apropie în cercul de lumină, o izbucnire de păr blond.

— Dă-mi-o, cere Anne.

Este o hârtie pe care o despătureşte.

— Am găsit asta în patul meu, vă vine să credeţi? Din întâmplare, a fost în noaptea când îmi pregătise patul târâtoarea aia cu faţa lăptoasă şi evident că nu am putut scoate nimic logic de la ea – izbucneşte în plâns şi dacă te uiţi pieziş la ea. Aşa că nu ştiu cine a pus-o acolo.

Ea desface desenul. Sunt trei siluete. În mijloc se află regele. Este înalt şi frumos, şi ca să nu fie confundat poartă o coroană. De fiecare parte a lui se găseşte o femeie; cea din stânga nu are cap.

— Aia e regina, spune ea, Caterina. Şi asta sunt eu. Râde. Anne *sans tête.*

Dr. Cranmer întinde mâna după hârtie.

— Dă-mi-o, să o distrug.

Ea o mototoleşte în pumn.

— Pot să o distrug singură. Există o profeţie, că o regină a Angliei va fi arsă pe rug. Dar acea profeţie nu mă înspăimântă şi, chiar dacă este adevărat, îmi asum riscul.

Mary stă, dreaptă ca o statuie, în locul unde a lăsat-o Anne; are mâinile împreunate, ca şi cum ar mai ţine hârtia. Oh, Iisuse, se gândeşte el, să o iau de aici; să o duc într-un loc unde să poată uita că este o Boleyn. Odată mi-a cerut asta. Am dezamăgit-o. Dacă mi-ar cere din nou, aş face la fel.

Anne se întoarce cu spatele la lumină. Obrajii îi sunt supţi – cât de slabă este acum – şi ochii îi sunt aprinşi.

— *Ainsi sera,* zice. Nu contează cine este împotrivă, se va întâmpla. Am de gând să-l fac al meu.

Pe drumul spre ieşire, nici el, nici dr. Cranmer nu rostesc vreo vorbă până când nu o văd pe tânăra palidă venind spre ei, târâtoarea cu faţa lăptoasă, ducând aşternuturi împăturite.

— Cred că ea e cea care plânge, spune el. Aşa că să nu o priveşti chiorâş.

— Master Cromwell, zice ea, s-ar putea să fie o iarnă lungă. Mai trimiteţi-ne tartele dumneavoastră cu portocale.

— Nu te-am văzut de multă vreme... Ce ai mai făcut, unde ai fost?

— Ca de obicei, cu cusutul. Se gândeşte la fiecare întrebare separat. Unde sunt trimisă.

— Şi cu spionatul, cred.

Ea dă aprobator din cap.

— Nu mă pricep prea bine la asta.

— Ştiu şi eu?! Eşti foarte mică şi neobservabilă.

Vrea să fie un compliment; ea clipeşte, drept mulţumire.

— Nu vorbesc franceza. Aşa că te rog nu o face nici domnia ta. Aşa nu pot să raportez nimic.

— Pentru cine spionezi?

— Pentru fraţii mei.

— Îl cunoşti pe dr. Cranmer?

— Nu, răspunde ea.

Crede că e o întrebare serioasă.

— Acum, o instruieşte el, trebuie să spui cine eşti.

— A, înţeleg. Sunt fiica lui John Seymour. De la Wolf Hall.

El este surprins.

— Am crezut că fiicele lui sunt cu regina Caterina.

— Da. Uneori. Nu acum. Ţi-am zis. Mă duc unde sunt trimisă.

— Dar nu unde eşti apreciată.

— Sunt, într-un fel. Vedeţi, Lady Anne nu va refuza pe nici una dintre doamnele reginei care doresc să îi stea în preajmă. Îşi ridică ochii – o strălucire palidă, trecătoare. Foarte puţine doresc.

Fiecare familie aflată în ascensiune are nevoie de informaţii. Cum regele se consideră burlac, orice tânără poate deţine cheia spre viitor, şi Anne nu are chiar toate atuurile.

— Ei bine, succes, zice el. O să încerc să vorbesc în engleză.

— V-aş fi recunoscătoare. Face o reverenţă. Dr. Cranmer.

Se întoarce să se uite după ea, în timp ce tânăra se îndepărtează în direcţia lui Anne Boleyn. O bănuială vagă îi încolţeşte în minte, legată de hârtia din pat. Dar nu, îşi zice. Nu este posibil.

— Ai numeroase cunoştinţe printre doamnele de la curte, rosteşte Cranmer zâmbind.

— Nu chiar atât de multe. Încă nu ştiu care fiică era – sunt cel puţin trei. Şi presupun că fiii lui Seymour sunt ambiţioşi.

— Nu prea îi cunosc.

— Cardinalul l-a crescut pe Edward. Este isteţ. Nici Tom Seymour nu este atât de prost pe cât se preface că este.

— Tatăl?

— Stă în Wiltshire. Nu-l vedem niciodată.

— E demn de invidiat, murmură dr. Cranmer.

Viaţa la ţară. Fericirea rurală. O tentaţie care i-a rămas necunoscută.

— Cât timp ai stat la Cambridge înainte să te cheme regele?

Cranmer zâmbeşte.

— Douăzeci şi şase de ani.

Amândoi sunt îmbrăcaţi în veşminte de călărie.

— Te întorci la Cambridge azi?

— Nu ca să rămân. Familia – se referă la Boleyni – mă vrea la îndemână. Şi domnia ta, Master Cromwell?

— Un client particular. Nu pot să-mi câştig traiul doar din privirile otrăvite ale lui Lady Anne.

Băieţii îi aşteaptă cu caii pregătiţi. Din nenumăratele falduri ale veşmântului, dr. Cranmer scoate obiecte învelite în pânză. Unul dintre ele este un morcov feliat cu grijă pe lung, şi altul, un măr ofilit, tăiat în sferturi. De parcă ar fi un copil care împarte corect ce are cu altul, îi oferă lui Cromwell două felii de morcov şi jumătate de măr, ca să le dea calului. În vreme ce hrăneşte animalul, el spune:

— Îi datorezi multe lui Anne Boleyn. Poate mai multe decât crezi. Are o părere foarte bună despre domnia ta. Nu sunt sigur dacă este încântată să te aibă drept cumnat...

Caii îşi coboară capetele, mâncând şi mişcând apreciativ din urechi. Este un moment de pace, ca o binecuvântare.

— Nu există nici un fel de secrete, nu-i aşa? întreabă el.

— Nu. Nu. Absolut nici unul. Preotul clatină din cap. M-ai întrebat de ce nu vreau să vin la colegiul vostru.

— Făceam doar conversaţie.

— Totuşi... după cum am auzit la Cambridge, ai depus atâtea eforturi pentru fundaţie... studenţii şi profesorii te-au lăudat cu toţii... nici un detaliu nu-i scapă lui Master Cromwell. Deşi, ca să fiu sigur, acele condiţii oferite cu care vă mândriţi... Tonul lui, blând şi înţelegător, nu suferă

nici o schimbare. În pivniţa pentru peşte? Unde au murit acei studenţi?

— Lordul cardinal nu a primit prea bine acea veste.

— Nici eu, replică liniştit Cranmer.

— Stăpânul nu a fost niciodată o persoană care să pedepsească pe cineva pentru opiniile sale. Ai fi fost în siguranţă.

— Te asigur că nu ar fi găsit nici urmă de erezie la mine. Nici chiar cei de la Sorbona nu au avut ce să-mi reproşeze. Nu am de ce să mă tem. Un zâmbet palid. Sau poate... ei bine... poate că în adâncul sufletului sunt omul şcolii din Cambridge.

El îl întreabă pe Wriothesley:

— Chiar aşa este? Ortodox până în măduva oaselor?

— Greu de spus. Nu îi plac călugării. Trebuie să îţi iei gândul.

— Era plăcut la Jesus College?

— Se zice că era un profesor exigent.

— Bănuiesc că nu-i scapă prea multe. Totuşi, o consideră pe Anne o femeie virtuoasă. Oftează. Tu ce părere ai?

Spune-mi-Risley fornăie dispreţuitor. Tocmai s-a însurat – cu o rudă de-a lui Gardiner –, dar relaţiile lui cu femeile nu sunt, în general, prea amabile.

— Pare genul de om melancolic, zice Cromwell. Genul care vrea să trăiască retras de lume.

Sprâncenele blonde ale lui Wriothesley se înalţă aproape insesizabil.

— Ţi-a povestit vreodată despre cârciumăreasă?

Când Cranmer vine în vizită, el îi serveşte carne fragedă de căprioară; iau cina între patru ochi, şi Cromwell

scoate povestea de la el, încetul cu încetul. Îl întreabă de unde este şi, când acesta îi răspunde: nu-i un loc de care să fi auzit, el replică: pune-mă la încercare, am fost în multe locuri.

— Dacă ai fi fost în Aslockton, nici nu ai fi ştiut că te-ai aflat acolo. Dacă cineva merge la cincisprezece mile de Nottingham şi petrece numai o noapte acolo, i se şterge imediat din minte după aceea.

Satul său nu avea nici măcar biserică, numai câteva căsuţe sărăcăcioase şi locuinţa tatălui său, unde familia lui trăia de trei generaţii.

— Tatăl dumitale era gentilom?

— Da, era.

Cranmer pare oarecum şocat: ce ar fi putut să fie?

— Familia Tamworth din Lincolnshire se numără printre rudele mele. Familia Clifton din Clifton. Familia Molyneux, de care ai auzit. Sau nu?

— Şi aveaţi multe pământuri?

— Dacă aş fi ştiut, aş fi adus catastifele.

— Iartă-mă. Noi, oamenii de afaceri...

Ochii îi zăbovesc asupra lui, cântărindu-l. Cranmer dă din cap.

— Numai o mică suprafaţă. Iar eu nu sunt cel mai mare dintre fraţi. Dar m-a crescut bine. M-a învăţat să umblu cu caii. Mi-a dăruit primul arc. Mi-a dat primul şoim să-l antrenez.

Mort, se gândeşte, tatăl e mort de mult: încă îi caută mâna în întuneric.

— La doisprezece ani, m-a trimis la şcoală. Am suferit mult acolo. Pedagogul era aspru.

— Cu domnia ta? Sau şi cu ceilalţi?

— Dacă e să fiu cinstit, eu mă gândeam numai la mine. Eram slab, fără îndoială. Probabil că voia cu tot dinadinsul să găsească slăbiciuni. Aşa fac pedagogii.

— Nu te puteai plânge tatălui dumitale?

— Acum mă întreb de ce nu am făcut-o. Iar apoi el a murit. Aveam treisprezece ani. După încă un an, mama m-a trimis la Cambridge. Am fost fericit să scap de nuia. Nu că flacăra învăţăturii ar fi ars atunci cu putere. Vântul dinspre est o stinsese. Oxford – mai ales Magdalen College, unde se afla cardinalul domniei tale – reprezenta totul în vremea aceea.

El se gândeşte: dacă te-ai fi născut la Putney, ai fi văzut râul în fiecare zi şi ţi l-ai fi imaginat lărgindu-se spre mare. Chiar dacă nu ai fi zărit oceanul, ai fi avut în minte o imagine a lui din cele spuse de străinii care veneau uneori în amonte. Ai fi ştiut că într-o zi te vei duce într-o lume cu caldarâm de marmură şi păuni, cu coline încinse de soare, cu aroma ierburilor strivite plutind în jurul tău în timp ce mergi. Ai fi plănuit ce anume aveau să-ţi aducă aceste călătorii: atingerea teracotei calde, cerul nopţii din alt climat, florile necunoscute, privirea împietrită a sfinţilor altor popoare. Dar dacă te-ai născut în Aslockton, pe câmpurile plate de sub un cer necuprins, nu ai fi putut să-ţi imaginezi decât Cambridge-ul – atât, nu mai departe.

— Cineva de la colegiul meu, rosteşte dr. Cranmer cu şovăială, a aflat de la cardinal că, atunci când erai prunc, ai fost răpit de piraţi.

El îl priveşte ţintă un moment, apoi surâde cu o încântare plină de duioşie.

— Cum îmi mai lipseşte stăpânul! Acum se îndreaptă spre nord şi nu mai e nimeni care să mă inventeze.

Dr. Cranmer, prudent:

— Aşadar, nu e adevărat? Fiindcă m-am întrebat dacă există îndoieli că ai fost botezat sau nu. Mă tem că, dacă ai fi fost răpit, s-ar pune această problemă.

— Dar asta nu s-a întâmplat niciodată. Serios. Piraţii m-ar fi dat cu siguranţă înapoi.

Dr. Cranmer se încruntă.

— Ai fost un copil neascultător?

— Dacă ne-am fi cunoscut atunci, i-aş fi tras o mamă de bătaie acelui pedagog.

Cranmer se opreşte din mâncat; nu că ar fi mâncat mult până atunci. El se gândeşte: în adâncul fiinţei sale, omul acesta va crede mereu că sunt păgân. Nu am cum să-l conving de contrariu.

— Îţi lipseşte studiul? întreabă el. Viaţa domniei tale a fost dată peste cap de când regele te-a făcut ambasador şi te-a aruncat peste mări şi ţări.

— În Golful Biscaya, când veneam din Spania, a trebuit să scoatem apa din corabie. Atunci am ascultat confesiunile marinarilor.

— Trebuie să fi avut ce să auzi, râde. Strigăte peste urletul furtunii.

După acea călătorie epuizantă, deşi regele fusese mulţumit de oficiile lui de ambasador, Cranmer s-ar fi reîntors la vechea sa viaţă, dacă nu ar fi pomenit, întâlnindu-l întâmplător pe Gardiner, că universităţile europene ar putea fi unite pentru cazul regelui. Aţi încercat cu avocaţii canonici; acum încercaţi cu teologii. De ce nu? a răspuns regele; aduceţi-mi-l pe dr. Cranmer şi puneţi-l să se ocupe de asta. Vaticanul a afirmat că nu are nimic împotriva ideii, doar că feţele bisericeşti nu ar trebui să primească bani: un avertisment amuzant, venit din partea unui papă cu nume de Medici. Lui această iniţiativă i se părea aproape inutilă – dar se gândeşte la Anne Boleyn, se gândeşte la ce spusese sora ei: că nu întinereşte.

— Uite ce e, ai găsit o sută de cărturari de la douăzeci de universităţi, şi unii dintre ei zic că regele are dreptate...

— Majoritatea...

— Şi dacă o să mai găseşti încă două sute, ce importanţă o să aibă? Clement nu este dispus acum să cedeze persuasiunii. Numai presiunilor. Şi nu mă refer la presiuni morale.

— Dar nu pe Clement trebuie să-l convingem de cazul regelui. Ci întreaga Europă. Pe toţi creştinii.

— Mi-e teamă că femeile creştine o să fie greu de convins.

Cranmer îşi pleacă privirea.

— N-aş fi putut niciodată s-o conving pe nevastă-mea în legătură cu ceva. Nici nu m-am gândit vreodată să încerc. Face o pauză. Cred că amândoi suntem văduvi, Master Cromwell, şi dacă va fi să devenim colegi, nu trebuie să îţi dau motive de îndoială ori să te las la cheremul poveştilor pe care ţi le vor spune oamenii.

Lumina păleşte în jurul lor în vreme ce vorbeşte, şi vocea lui, fiecare murmur, fiecare ezitare se pierd în înserare. În afara încăperii unde stau, viaţa casei îşi continuă cursul de fiecare seară: zgomote de obiecte ciocnite şi târâte, ca şi cum ar fi mutate capre de lemn, un sunet slab de ovaţii şi chiote. Dar el ignoră totul şi îşi concentrează atenţia asupra preotului. Joan, o orfană, începe el, servitoare în casa unui gentilom la care obişnuia să meargă în vizită; nu avea rude, nu avea zestre să se mărite; lui îi era milă de ea. O şoaptă într-o odaie lambrisată ridică spiritele din mlaştini, aduce înapoi morţii: amurgul din Cambridge, umezeala strecurându-se dinspre bălţi şi făclii din rogoz arzând într-o cameră goală, unde se petrece actul de dragoste. Nu puteam face altceva decât să mă însor cu ea, zice dr. Cranmer, şi, într-adevăr, cum poate un bărbat să se ferească de însurătoare? Desigur, colegiul i-a retras catedra – nu sunt acceptaţi profesori însuraţi. Fireşte, ea trebuia să plece de acasă şi, neştiind ce să facă atunci cu ea, el a găzduit-o la hanul Delfinul,

care era ţinut de nişte cunoştinţe de-ale lui, nişte – mărturiseşte, nu fără să lase privirea în jos – nişte rude de-ale lui, da, este adevărat că unii din familia sa ţin Delfinul.

— Nu ai de ce să te simţi ruşinat. Delfinul este un han bun.

Ah, deci îl ştii; şi îşi muşcă buza.

El îl studiază pe dr. Cranmer: felul lui de a clipi, degetul sprijinit precaut de bărbie, ochii lui grăitori şi mâinile palide, rugătoare. Aşa că Joan nu a fost, continuă el, nu a fost, vezi, cârciumăreasă, orice ar vorbi oamenii, şi eu ştiu ce vorbesc ei. Ea era o nevastă cu un copil în pântece, iar el, un cărturar sărman, pregătindu-se să trăiască cinstit cu ea în sărăcie, dar asta nu se întâmplase în cele din urmă. El se gândise că ar putea găsi un post de secretar la vreun gentilom sau de tutore, ori chiar că ar putea să-şi câştige traiul cu condeiul; însă toate planurile acelea fuseseră în van. Se gândise să se mute din Cambridge, chiar din Anglia, dar, în final, nu mai fusese nevoie. Sperase ca vreo rudă de-a lui să facă totuşi ceva pentru el, înainte să se nască pruncul. Dar când Joan murise în chinurile facerii, nimeni nu mai putuse face nimic pentru el.

— Dacă ar fi trăit copilul, aş mai fi salvat ceva. Însă, după cum s-au petrecut lucrurile, nimeni nu ştia ce să-mi spună. Nu ştiau dacă să mă consoleze pentru pierderea nevestei sau să mă felicite fiindcă fusesem acceptat înapoi la Jesus College. Am intrat în rândul sfântului ordin; şi de ce nu? Colegii mei au părut să privească totul – căsătoria, copilul pe care îl aşteptasem – ca pe un soi de socoteală greşită. Ca atunci când te rătăceşti prin pădure. Ajungi acasă şi nu te mai gândeşti niciodată la asta.

— În lumea asta există unii oameni ciudaţi şi lipsiţi de inimă. Cred că sunt preoţii. Persoanele de faţă se exclud.

Se instruiesc să nu aibă nici un fel de sentiment firesc. Desigur, au cele mai bune intenţii.

— Ce-am făcut nu a fost o greşeală. Am trăit împreună un an. Şi nu trece o zi fără să mă gândesc la ea.

Uşa se deschide – Alice aduce lumină.

— Este fiica dumitale?

În loc să explice legătura de rudenie, el spune:

— Ea este încântătoarea mea Alice. Nu e treaba ta să aduci lampa, Alice.

Ea face o reverenţă scurtă, o mică genuflexiune adresată unui om al bisericii.

— Nu, dar Rafe şi ceilalţi vor să ştie despre ce vorbiţi de atâta vreme. Aşteaptă să afle dacă în seara asta vei trimite ceva cardinalului. Jo este pregătită cu acul şi aţa.

— Spune-le că o să scriu eu însumi epistola şi o să o trimit mâine. Jo poate să se ducă la culcare.

— A, nu mergem la culcare. Ne ducem să alergăm câinii lui Gregory pe holuri şi să facem un zgomot de să trezim şi morţii.

— Înţeleg de ce nu vreţi să vă despărţiţi.

— Da, este grozav, zice Alice. Noi, fetele, avem manierele unor servitoare de la bucătărie şi nimeni n-o să vrea să se însoare cu noi. Dacă mătuşa Mercy s-ar fi purtat ca noi când era tânără, ar fi primit scatoalce după ceafă până i-ar fi dat sângele pe nas.

— Trăim vremuri fericite, afirmă el.

După plecarea ei, când uşa este închisă, Cranmer întreabă:

— Copiii nu sunt biciuiţi?

— Încercăm să-i învăţăm prin puterea exemplului, aşa cum sugerează Erasmus; dar la toţi ne place să alergăm cu câinii şi să facem zgomot, aşa că nu ne descurcăm prea bine în această privinţă.

Nu ştie dacă ar trebui să zâmbească; îl are pe Gregory, le are pe Alice şi pe Johane, şi pe copila Jo, iar cu colţul ochiului, la marginea razei vizuale, o zăreşte pe tânăra mică şi palidă care îi spionează pe Boleyni. Are şoimi în grajduri, care se apropie la sunetul vocii lui. Omul ăsta ce are?

— Mă gândesc la sfetnicii regelui, spune dr. Cranmer. La genul de oameni care îl înconjoară acum.

Şi îl are şi pe cardinal, dacă acesta mai are încă o părere bună despre el după toate cele întâmplate. Dacă va muri, are câinii de vânătoare negri ai fiului său ca să i se odihnească la picioare.

— Sunt oameni pricepuţi, continuă Cranmer, care vor face tot ce vrea regele, dar mi se pare – nu ştiu cum ţi se pare domniei tale – că le lipseşte cu totul puterea de a înţelege situaţia lui... la fel, orice scrupul sau bunătate. Orice fel de milă. Sau dragoste.

— Asta mă face să cred că o să-l aducă înapoi pe cardinal.

Cranmer îi studiază chipul.

— Mi-e teamă că asta nu se poate întâmpla acum.

El simte nevoia să vorbească, să exprime durerea şi furia înăbuşite pe care le resimte.

— Oamenii s-au străduit să creeze neînţelegeri între noi. Să-l convingă pe cardinal că nu acţionez în interesul lui, ci numai al meu, că am fost cumpărat, că mă întâlnesc cu Anne în fiecare zi...

— Sigur că te întâlneşti...

— Altfel cum să ştiu ce să fac în continuare? Lordul cardinal nu ştie, nu poate înţelege cum este aici acum.

— De ce nu te duci la el? întreabă Cranmer cu blândeţe. Prezenţa domniei tale va risipi orice îndoială.

— Nu mai este vreme. Capcana stă întinsă pentru el şi eu nu îndrăznesc să fac nici o mişcare.

În aer se simte răceala toamnei; păsările verii au plecat şi avocaţii cu aripi negre se adună pentru o nouă sesiune la Lincoln’s Inn şi Gray’s Inn. Sezonul de vânătoare – sau, cel puţin, sezonul în care regele vânează în fiecare zi – se va termina în curând. Tot ceea ce se petrece în altă parte, toate înşelătoriile şi frustrările sunt uitate pe câmp. Vânătorul este printre cei mai nevinovaţi oameni; trăirea clipei îl face să se simtă pur. Când se întoarce seara acasă, trupul îl doare şi în minte are doar imaginea frunzelor şi a cerului; nu are chef să citească documente. Nefericirea, nedumeririle au devenit vagi şi vor rămâne departe, cu condiţia ca, după o masă bună şi băutură, râsete şi schimb de poveşti, să se trezească în zori ca să ia totul de la început.

Dar regele de iarnă, mai puţin ocupat, va începe să se gândească la propria conştiinţă. Va începe să se gândească la propria mândrie. Va începe să pregătească recompensele pentru cei care îi pot aduce rezultate.

Este o zi de toamnă, cu un soare alburiu strecurându-se printre frunzele rare, tremurătoare. Merg pe câmpul de tragere. Regelui îi place să facă mai multe lucruri o dată: să vorbească şi să tragă la ţintă cu arcul.

— Aici vom fi singuri, zice el, iar eu voi putea să spun liber ce gândesc.

De fapt, toţi localnicii dintr-un sătuc circulă în jurul lor. Regele nu ştie semnificaţia cuvântului „singur”. Este oare vreodată astfel, chiar şi în visele lui? „Singur” înseamnă fără Norfolk, care să trăncănească în urma lui. „Singur” înseamnă fără Charles Brandon, căruia regele i-a cerut în vară, într-un acces de furie, să dispară şi să nu se mai apropie la mai mult de cincizeci de mile de curte. „Singur” înseamnă doar „cu servitorul meu care duce arcul şi cu

slugile lui, singur cu gentilomii din camerele mele private, care sunt prietenii mei aleşi şi personali”. Doi dintre aceşti gentilomi – atunci când nu este prezentă regina – dorm la piciorul patului regal; au această îndatorire de câţiva ani deja.

Când îl vede pe Henric încordându-şi arcul, se gândeşte: acum îmi dau seama că este rege. Acasă ori peste hotare, în vreme de pace sau de război, fericit ori întristat, regelui îi place să exerseze de câteva ori pe săptămână, aşa cum ar trebui să facă orice englez. Folosindu-se de înălţimea staturii sale, de muşchii frumos antrenaţi ai braţelor, ai umerilor şi ai pieptului, trimite săgeata zbârnâind drept în centrul ţintei. Apoi întinde braţul, să fie dezlegată şi legată la loc apărătoarea, să-i fie schimbat arcul şi să i se aducă mai multe, dintre care să aleagă. Un sclav linguşitor îi înmânează un şervet ca să-şi şteargă fruntea şi îl ia apoi de jos, unde a fost aruncat de rege. Apoi, enervat, după ce o lovitură sau două cad departe de ţintă, regele Angliei pocneşte din degete, ca Dumnezeu să schimbe direcţia vântului.

— Din varii locuri primesc sfatul să consider căsătoria mea desfăcută în ochii Europei creştine, strigă regele, aşa că pot să mă recăsătoresc oricând vreau. Şi încă repede.

El nu strigă înapoi.

— Dar ceilalţi spun...

Vântul care suflă îi poartă cuvintele departe, către Europa.

— Eu sunt unii dintre ceilalţi.

— Sfinte Doamne, zice Henric. O să ajung emasculat. Cât crezi că mai pot îndura?

El ezită să-i spună: încă trăieşti cu nevasta. Împărţiţi un acoperiş, o curte, oriunde vă mutaţi ea stă pe locul reginei, iar tu pe al regelui. I-ai spus cardinalului că îţi este soră, nu soţie, dar dacă azi nu tragi bine cu arcul, dacă

vântul îţi e potrivnic sau te trezeşti brusc că privirea îţi e împăienjenită de lacrimi, numai surorii Caterina poţi să-i spui toate astea; nu poţi recunoaşte o slăbiciune ori un eşec în faţa lui Anne Boleyn.

L-a studiat pe Henric în timpul exersării. La invitaţia regelui, a luat şi el un arc, ceea ce provoacă oarecare rumoare printre gentilomii care împestriţează iarba sau se sprijină de copaci în mătăsurile lor de culoarea dudelor, prunelor şi aurului. Deşi Henric trage bine cu arcul, nu are mişcarea unui arcaş înnăscut; un arcaş înnăscut îşi lasă toată puterea trupului în arc.

Îl compară cu Richard Williams, Richard Cromwell cum îşi spune acum. Bunicul lui ap Evan era un adevărat artist cu arcul. El nu l-a văzut niciodată, dar poate pune rămăşag că avea muşchii precum coardele şi fiecare fibră din trup era pusă la lucru. Cercetându-l pe rege, este mulţumit că străbunicul lui nu a fost arcaşul Blaybourne, după cum se povesteşte, ci Richard, ducele de York. Bunicul lui a fost de spiţă regală; mama lui, la fel; trage cu arcul ca un gentilom amator şi este rege până în măduva oaselor.

Regele zice: ai braţul bun, un ochi bun. El răspunde cu nepăsare: a, de la distanţa asta. În fiecare duminică, în familia mea se organizează un concurs. Mergem la slujbă la Catedrala St Paul, apoi la Moorfields, unde ne întâlnim cu tovarăşii din ghildă ca să-i facem praf pe măcelari şi pe băcani, apoi luăm masa împreună. Avem întreceri cu rivalii noşti vechi, podgorenii...

Henric se întoarce spre el, năvalnic: ce-ar fi să trec pe la tine într-o săptămână? Dacă aş veni deghizat? Poporului i-ar plăcea asta, nu crezi? Aş trage cu arcul pentru tine. Un rege trebuie să se arate din când în când, nu? Ar fi amuzant, nu?

Nu chiar, gândeşte el. Nu poate să bage mâna-n foc, dar i se pare că zăreşte lacrimi în ochii lui Henric.

— În mod sigur am învinge, rosteşte el.

Aşa i-ai spune unui copil.

— Podgorenii ar urla de furie ca urşii.

Începe să burniţeze şi, în drum spre adăpostul unui pâlc de copaci, chipul regelui este umbrit de jocul frunzelor. Nan mă ameninţă că mă părăseşte, spune el. Zice că mai sunt bărbaţi pe lume şi că îşi risipeşte tinereţea.

Norfolk, cuprins de panică, în acea ultimă săptămână din octombrie 1930:

— Ascultă. Omul ăsta de aici – şi face necioplit un semn cu degetul mare spre Brandon, care s-a întors la curte, evident – a intrat în urmă cu vreo câţiva ani împotriva regelui într-un turnir şi aproape că l-a ucis. Henric nu-şi coborâse viziera, Dumnezeu ştie de ce..., dar astfel de lucruri se întâmplă. Lordul l-a izbit pe rege – bang! – în coif şi lancea s-a sfărâmat – la un centimetru de ochiul regelui.

În focul povestirii, Norfolk îşi răneşte mâna dreaptă. Tresărind de durere, continuă totuşi cu înflăcărare:

— Un an mai târziu, Henric îşi urmăreşte şoimul pe un teren din acela înşelător, plat, ştii cum, şi ajunge la un şanţ. Vâră în el o prăjină, ca să se ajute să-l treacă, nenorocitul de lemn se rupe, blestemăţia, şi iată-l pe Maiestatea Sa cu faţa-n jos, înţepenit în juma de metru de apă şi noroi, şi dacă nu l-ar fi scos de-acolo un servitor, ei bine, domnilor, mi-e groază să mă gândesc ce s-ar fi putut întâmpla.

El îşi zice: ei bine, iată o întrebare la care există răspuns. În caz de pericol, poţi să-l ridici. Să-l pescuieşti. Orice.

— Să ne închipuim că moare, rosteşte Norfolk. Să ne închipuim că îl răpeşte o boală sau cade de pe cal şi-şi frânge gâtul. Ce se întâmplă apoi? Bastardul lui, Richmond? Nu am nimic împotriva lui, este băiat bun, şi Anne zice că ar trebui să-l însor cu fiica mea, Mary – iar Anne nu e proastă. Hai să punem un Howard peste tot, zice ea, oriunde se uită regele. Eu nu am nimic cu Richmond, aşadar, însă a fost copil din flori. Poate să domnească? Puneţi-vă această întrebare: Cum au obţinut Tudorii coroana? Prin titlu? Nu. Prin forţă? Exact. Prin voia Domnului au învins în luptă. Bătrânul rege avea un pumn de nu găseai altul asemenea multe mile împrejur şi avea nişte hrisoave uriaşe în care îşi însemna duşmanii pe care îi ierta... când? Niciodată! În felul ăsta se stăpâneşte, domnilor!

Se întoarce spre companionii lui, spre sfetnicii care aşteaptă şi privesc şi spre gentilomii de la curte şi de la dormitorul regal; spre Henry Norris, spre prietenul său, William Brereton, spre secretarul principal Gardiner; şi, întâmplător, spre Thomas Cromwell, care se află tot mai mult acolo unde nu ar trebui să fie.

— Bătrânul rege a avut urmaşi, spune el, şi, prin voia Domnului, a avut fii. Dar când Arthur a murit, săbiile au început să se ascută în Europa şi erau ascuţite ca să sfârtece acest regat. Actualul Henric era un copil de nouă ani. Dacă bătrânul rege nu ar mai fi rezistat în viaţă câţiva ani, ar fi izbucnit iarăşi războaie. Un copil nu poate stăpâni Anglia. Iar un copil bastard? Domnul să mă apere! Şi iarăşi e noiembrie!

Este greu de găsit vreun cusur spuselor ducelui. El înţelege totul; chiar şi acea ultimă exclamaţie smulsă din inima ducelui. Este noiembrie şi a trecut un an de când Howard şi Brandon au intrat în York Place, i-au cerut colanul cardinalului şi l-au alungat din propria casă.

Tăcere. Apoi cineva tuşeşte, altcineva oftează. Cineva – probabil Henry Norris – râde. El este cel care vorbeşte.

— Regele are un copil legitim.

Norfolk se întoarce. Roşeşte – chipul îi devine purpuriu, pătat.

— Maria? rosteşte el. Piticania aia vorbitoare?

— O să crească.

— Aşteptăm cu toţii, intervine Suffolk. Acum are paisprezece ani, nu?

— Dar are faţa cât unghia mea! exclamă Norfolk. Ducele îşi arată pentru ilustrare degetul mare. O femeie pe tronul Angliei – este împotriva naturii!

— Bunica ei a fost regina Castiliei.

— Nu poate conduce o armată.

— Isabella a făcut-o.

— Cromwell, de ce eşti aici? intervine ducele. Tragi cu urechea la discuţiile gentilomilor?

— Milord, când ţipaţi, vă pot auzi şi cerşetorii de pe stradă. Cei din Calais.

Gardiner se întoarce spre el; pare interesat.

— Deci crezi că Maria poate domni?

El ridică din umeri.

— Depinde cine îi sunt sfetnici. Depinde cu cine se mărită.

— Trebuie să acţionăm curând, zice Norfolk. Jumătate dintre avocaţii Europei lucrează pentru Caterina. Dispensa asta. Dispensa ailaltă. Cealaltă dispensă, cu altă formulare afurisită pe care zic că au căpătat-o în Spania. Nu contează. Lucrurile au ajuns dincolo de hârţogărie.

— De ce? Nepoată-ta e borţoasă?

— Nu! Din păcate. Fiindcă, dacă ar fi fost, atunci el ar fi trebuit să facă ceva.

— Ce? întreabă Suffolk.

— Nu ştiu. Să se divorţeze singur?

Foşnete, un mormăit, un oftat. Unii se uită la duce; unii se uită la propriile încălţări. Nu există om în acea încăpere care să nu dorească să se împlinească voia lui Henric. Vieţile şi norocul lor depind de asta. El vede o cale înaintea lui: o cale chinuitoare pe un teren plat, cu orizontul înşelător de limpede, cu pământul brăzdat de şanţuri şi pe actualul Tudor murdar de noroi, pe trup şi pe faţă, căutând disperat aerul, ca un peşte pe uscat.

— Bunul om care l-a scos pe rege din şanţ, cum îl chema? se interesează el.

— Lui Master Cromwell îi place să audă despre faptele celor cu origini umile, rosteşte Norfolk sec.

Nu îşi închipuie că vreunul dintre ei ar şti răspunsul. Dar Norris intervine:

— Ştiu eu. Îl chema Edmund Mody.

Mai degrabă Muddy[29], zice Suffolk, tăvălindu-se de râs. Ceilalţi se uită la el.

Este Ziua Tuturor Sfinţilor: după cum spune Norfolk, este iar noiembrie. Alice şi Jo au venit să stea de vorbă cu el. O duc pe Bella – actuala Bella – de o panglică de mătase roz. El ridică privirea: pot să vă ajut, doamnelor?

— Master, începe Alice, au trecut mai bine de doi ani de când mătuşa mea Elizabeth, soţia dumitale, a murit. Vrei să-i scrii cardinalului, să-l rogi să-l roage pe papă să o lase să plece din Purgatoriu?

— Dar ce facem cu mătuşa ta Kat? Şi cu micuţele tale verişoare, fiicele mele?

Copiii schimbă priviri.

— Nu credem că au rămas acolo destulă vreme. Anne Cromwell era mândră de priceperea ei cu cifrele şi se lăuda că învăţa greaca. Grace era înfumurată cu părul ei şi

[29] Noroios (n. tr.)

zicea că are aripi, ceea ce era o minciună. Credem că poate ar trebui să sufere mai mult. Dar cardinalul ar trebui să încerce.

Cine nu cere nu primeşte.

Alice continuă, încurajator:

— Te-ai ocupat atât de mult de treburile cardinalului, că nu poate să te refuze. Şi, deşi cardinalul nu mai e în graţiile regelui, cu siguranţă că mai e într-ale papei.

— Şi eu cred, intervine Jo, că lordul cardinal îi scrie papei în fiecare zi. Deşi nu ştiu cine îi coase scrisorile. Şi bănuiesc că, de asemenea, cardinalul îi trimite câte un cadou pentru deranj. Ceva bani, adică. Mătuşa Mercy zice că papa nu face nimic pe gratis.

— Veniţi cu mine, le cere el.

Ele schimbă din nou priviri. El le împinge uşor înaintea lui. Picioarele scurte ale Bellei încep să alerge rapid. Jo îi dă drumul la lesă, dar animalul tot rămâne în urmă.

Mercy şi Johane cea în vârstă stau împreună. Tăcerea nu e amicală. Mercy citeşte, murmurând cuvintele pentru sine. Johane priveşte ţintă peretele, cu lucrul de mână în poală. Mercy îşi pune semn unde a rămas cu lectura.

— Ce e asta, o delegaţie?

— Spune-i, zice el. Jo, spune-i mamei tale ce mi-ai cerut.

Jo începe să plângă. Alice este cea care vorbeşte şi pledează cauza.

— Vrem ca mătuşa Liz să iasă din Purgatoriu.

— Ce le-ai învăţat? întreabă el.

Johane ridică din umeri.

— Mulţi adulţi cred ceea ce cred ele.

— Sfinte Doamne, ce se petrece sub acoperişul ăsta? Copiii ăştia cred că papa poate să se ducă în lumea de dincolo cu o legătură de chei. În vreme ce Richard refuză împărtăşania...

— Ce? Johane rămâne cu gura căscată. Ce face?

— Richard are dreptate, intervine Mercy. Când Domnul a zis: ăsta-i trupul meu, s-a referit, literal, la trupul Lui. Nu le-a dat preoţilor dreptul să se transforme în scamatori.

— Dar a zis: *este.* Nu a spus: ăsta e precum trupul meu, a zis *este.* Poate Dumnezeu să mintă? Nu. Este incapabil de aşa ceva.

— Dumnezeu poate să facă orice, replică Alice.

Johane o priveşte ţintă.

— Obrăznicătură mică.

— Dacă mama ar fi aici, te-ar plesni pentru asta.

— Fără violenţă, se bagă el. Vă rog.

Austin Friars este ca o lume în miniatură. În aceşti din urmă ani a fost mai mult ca un câmp de bătălie, nu ca o gospodărie; sau ca acele tabere militare cu corturi unde supravieţuitorii îşi privesc cu disperare membrele zdrobite şi visele sfărâmate. Însă este misiunea lui să conducă aceste ultime trupe eroice; dacă nu o să fie puse la pământ în următorul atac, atunci trebuie să le înveţe arta defensivă a acceptării ambelor căi, credinţă şi lucrare, papă şi noii fraţi, Caterina şi Anne. El se uită la Mercy, care zâmbeşte afectat. Se uită la Johane, cu obrajii în flăcări. Îşi îndepărtează de la Johane gândurile, care nu sunt tocmai teologice.

— Nu aţi făcut nimic rău, le spune el copilelor.

Dar pe chipurile lor se citeşte durerea, aşa că le momeşte:

— Jo, o să-ţi dau un dar, pentru că tu coşi scrisorile pentru cardinal; iar ţie, Alice, o să-ţi fac un cadou... sunt sigur că nu trebuie să avem un motiv. O să vă dau câte o maimuţică.

Ele se uită una la cealaltă. Jo este ispitită.

— Ştii de unde să faci rost de ele?

— Cred că da. Am fost acasă la lordul cancelar şi nevasta lui are o asemenea creatură, care stă în poala ei şi este atentă la tot ce spune.

— Acum nu sunt la modă, zice Alice.

— Deşi îţi mulţumim, spune Mercy.

— Deşi îţi mulţumim, repetă Alice.

— Dar maimuţele nu mai sunt văzute la curte de când a apărut Lady Anne. Ca să fii la modă, am vrea să ne dai puii Bellei.

— Cu timpul, răspunde el. Poate.

Încăperea este plină de subînţelesuri pe care el nu le pricepe. Îşi ia câinele sub braţ şi se duce să mai facă rost de nişte bani pentru fratele George Rochford. Se aşază cu Bella la birou, ca să moţăie printre hârtii. Ea morfoleşte capătul panglicii, încercând să-şi desfacă nodul de la gât.

Pe 1 noiembrie 1530, Harry Percy, tânărul conte de Northumberland, primeşte împuternicirea să-l aresteze pe cardinal. Contele soseşte la Cawood, ca să-şi ducă la îndeplinire ordinul, cu patruzeci şi opt de ore înainte de planificata sosire a cardinalului la York pentru învestitură. Cardinalul este dus la castelul Pontefract sub escortă, de acolo la Doncaster, şi de acolo la Sheffield Park, reşedinţa contelui de Shrewsbury. Aici, la casa lui Talbot, cardinalul cade bolnav. Pe 26 noiembrie, comandantul-şef al Turnului soseşte împreună cu douăzeci şi patru de oameni înarmaţi ca să-l escorteze în sud. De acolo se îndreaptă spre Catedrala Leicester. Trei zile mai târziu, cardinalul moare.

Ce a fost Anglia înainte de Wolsey? O insuliţă aruncată în largul mării, săracă şi rece.

George Cavendish vine la Austin Friars. Plânge în timp ce vorbeşte. Uneori îşi şterge lacrimile şi trage concluzii moralizatoare. Dar cel mai mult plânge.

— Nici măcar nu ne terminaserăm masa, zice el. Lordul cardinal îşi lua desertul când a apărut tânărul Harry Percy. Era plin de noroi, cum venise de pe drum, şi avea cheile în mână, pe care deja le luase de la paznic; a pus gărzi pe scări. Cardinalul s-a ridicat în picioare şi a spus: Harry, dacă aş fi ştiut că vii, te-aş fi aşteptat cu masa. Mă tem că peştele s-a cam terminat. Să mă rog pentru un miracol? Eu i-am şoptit: milord, nu huliţi. Apoi Harry Percy a înaintat: milord, vă arestez pentru înaltă trădare.

Cavendish aşteaptă. Aşteaptă ca el să izbucnească într-un acces de furie? Însă el îşi împreunează degetele, a rugăciune. Se gândeşte: Anne a aranjat asta şi trebuie să-i fi făcut o plăcere imensă şi tainică; o răzbunare amânată, pentru sine, pentru fostul ei iubit, umilit odinioară de cardinal şi trimis pachet de la curte.

— Cum era? întreabă el. Harry Percy?

— Tremura din cap până-n picioare.

— Şi stăpânul?

— I-a cerut mandatul, împuternicirea. Percy a răspuns: sunt câteva chestiuni în instrucţiunile mele pe care nu aveţi voie să le vedeţi. Atunci, a zis stăpânul, dacă nu vrei să-mi arăţi documentul, nici eu nu mă predau, aşa că ne găsim într-o situaţie tare interesantă, Harry. Haide, George, mi-a zis cardinalul, să mergem în camerele mele şi să ne sfătuim. Însoţitorii contelui l-au urmat îndeaproape pe cardinal, aşa că eu m-am pus în uşă şi le-am barat calea. Lordul cardinal a intrat în camera sa, ţinându-şi firea, şi când s-a întors spre mine mi-a zis: Cavendish, uită-te la mine. Nu mi-e frică de nimeni.

El, Cromwell, se îndepărtează ca să nu vadă suferinţa celuilalt. Se uită la perete, la lambriuri, la noul lui lambriu sculptat, şi îşi trece arătătorul pe lucrătura lui.

— Când l-au scos din casă, localnicii erau strânşi afară. Au îngenuncheat pe drum şi au plâns. I-au cerut lui Dumnezeu să-şi abată mânia asupra lui Harry Percy.

Dumnezeu nu trebuie să se preocupe de asta, se gândeşte. O să mă ocup eu.

— Am mers spre sud. Vremea s-a stricat. La Doncaster am ajuns târziu. Oamenii se înghesuiau pe străzi şi fiecare avea o lumânare care lumina în întuneric. Am crezut că o să se împrăştie, dar au rămas toată noaptea afară. Până când lumânările au ars de tot. Şi a fost ca un fel de lumină a zilei.

— Trebuie să-l fi încurajat asta. Să vadă mulţimile.

— Da, dar până atunci – nu ţi-am zis, trebuia să-ţi spun – refuzase să mănânce vreme de o săptămână.

— De ce? De ce a făcut asta?

— Unii zic că a vrut să se omoare. Eu nu pot să cred asta, un suflet creştin... Am comandat să i se facă pere coapte cu mirodenii – am făcut bine?

— Şi a mâncat?

— Puţin. Apoi însă, şi-a dus mâinile la piept. A zis: simt ceva rece în mine, rece şi tare ca o bucată de gresie. Şi atunci a început.

Cavendish se ridică. Acum se plimbă şi el prin odaie.

— Am chemat un spiţer. I-a făcut o pulbere şi l-am pus să o toarne în trei cupe. Una am băut-o eu. El, spiţerul, a băut o alta. Master Cromwell, nu aveam încredere în nimeni. Stăpânul a înghiţit pulberea şi durerea l-a lăsat imediat. Mi-a zis: iată, au fost doar gaze, şi toţi am râs şi m-am gândit: mâine va fi mai bine.

— Apoi a venit Kingston.

— Da. Cum puteam să-i spunem stăpânului: comandantul Turnului se află aici, ca să vă ia? Cardinalul stătea pe un bagaj. A zis: William Kingston? William Kingston? Tot repeta numele.

Şi în tot acel răstimp avea o greutate în piept, o bucată de gresie, de fier, un cuţit tăios în măruntaie.

— I-am spus: nu vă îngrijoraţi, milord. Veţi apărea în faţa regelui şi vă veţi dezvinovăţi. Şi Kingston a zis acelaşi lucru, dar cardinalul a replicat: astea sunt vorbe deşarte. Ştiu ce mi se pregăteşte, şi mă aşteaptă moartea. În noaptea aceea nu am dormit. Din măruntaiele stăpânului a ieşit sânge negru. În dimineaţa următoare, era prea slăbit să stea în picioare şi nu am putut porni călare. Dar am făcut-o după aceea. Şi aşa am ajuns la Leicester. Zilele erau foarte scurte, lumina slabă. Luni dimineaţa la opt s-a trezit. Eu tocmai aduceam lumânările şi le aşezam pe dulap. M-a întrebat: a cui e umbra care se prelinge pe perete? Şi a strigat numele domniei tale. Dumnezeu să mă ierte, i-am spus că eşti pe drum. El a zis atunci: drumurile sunt înşelătoare. Am spus: îl ştiţi pe Cromwell, nici diavolul nu-l întârzie. Dacă a zis că este pe drum, atunci o să ajungă aici.

— George, scurtează povestea, nu mai suport s-o aud.

Dar George trebuie să spună tot ce are de spus: a doua zi la patru, un bol cu supă de pui, dar cardinalul nu a vrut să mănânce. Azi nu e zi fără carne? A cerut ca fiertura să fie dusă de acolo. Deja era bolnav de opt zile, îşi golea pântecele încontinuu, sângerând şi în chinuri, şi mi-a spus: crede-mă, numai moartea mă va scăpa de asta.

Pune-l pe stăpân în dificultate şi va găsi o cale de ieşire; cu şiretenia şi abilitatea lui, va găsi o cale, o ieşire. Otravă? Dacă e aşa, atunci moartea îi e dată de propria mână.

La ora opt a doua zi dimineaţă şi-a dat ultima suflare. În jurul patului său, clinchetul mărgelelor din rozariu; afară, tropăitul nervos al cailor în staul, luna de iarnă subţire lucind pe drumul spre Londra.

— A murit în somn?

Ar fi vrut să fie scutit de şi mai multe chinuri. George zice: nu, a vorbit până în ultima clipă.

— A mai pomenit de mine?

Orice? Un cuvânt?

L-am spălat, continuă George, l-am pregătit pentru îngropăciune.

— Sub cămaşa fină de olandă am găsit o centură de păr... Îmi pare rău să-ţi spun, ştiu că nu eşti de acord cu aceste practici, dar aşa s-a întâmplat. Cred că nu a făcut asta până când nu a stat la Richmond, printre călugări.

— Ce s-a întâmplat cu ea? Cu centura de păr?

— Călugării de la Leicester au păstrat-o.

— Doamne Sfinte! O să scoată bani pe ea.

— Ştii că nu au putut să ne dea altceva decât un coşciug de scânduri simple?

Numai când rosteşte asta George Cavendish cedează; numai acum blestemă şi spune: pe patimile lui Hristos, i-am auzit bătându-l în cuie. Când mă gândesc la sculptorul florentin şi la cavoul lui, la marmura neagră, la bronz, la îngerii de la cap şi de la picioare... Dar am avut grijă să fie îmbrăcat în roba de arhiepiscop şi i-am desfăcut degetele şi i-am pus cârja de episcop, aşa cum am crezut că o să-l văd ţinând-o când avea să fie înscăunat la York. Nu mai erau decât două zile până atunci. Bagajele ne erau făcute şi eram pregătiţi de drum; până când a sosit Harry Percy.

— Ştii, George, spune el, l-am implorat să se mulţumească doar cu ceea ce ai salvat din ruină, să se ducă la York, să fie mulţumit că este în viaţă... După cum stăteau lucrurile, ar mai fi trăit încă zece ani – ştiu că aşa s-ar fi întâmplat.

— Am trimis după primar şi după mai-marii oraşului, ca să-l vadă în coşciug, şi să nu existe zvonuri false că este în viaţă şi că a fugit în Franţa. Unii au făcut remarci

despre originea lui umilă şi, pe Dumnezeu, mi-aş fi dorit să fii acolo...

— Şi eu mi-aş fi dorit.

— Pentru că în faţa domniei tale, Master Cromwell, nu ar fi făcut asta, nu ar fi îndrăznit. La venirea nopţii am stat la priveghi, la lumina lumânărilor care ardeau în jurul coşciugului, până la patru dimineaţa, care ştiu că este ora canonică. Apoi am ascultat liturghia. La şase l-am aşezat în criptă. Şi l-am lăsat acolo.

La şase dimineaţa, într-o miercuri, de sărbătoarea apostolului Andrei. Eu, un simplu cardinal. Cavendish l-a lăsat acolo şi s-a dus spre sud, la regele aflat la Hampton Court. Care îi zice lui George: „Nici pentru douăzeci de mii de lire n-aş fi vrut ca lordul cardinal să fi murit. „

— Ascultă, Cavendish, zice el, când o să fii întrebat ce a spus cardinalul în ultimele zile de viaţă, nu le spune nimic.

George ridică din sprâncene.

— Deja am făcut asta. Nu le-am spus nimic. Regele m-a chestionat. Lordul Norfolk, la fel.

— Dacă îi spui ceva lui Norfolk, o să răstălmăcească într-o trădare.

— Totuşi, ca lord trezorier, mi-a plătit simbria din urmă. De nouă luni nu mai fusesem plătit.

— Cu cât erai plătit, George?

— Zece lire pe an.

— Ar fi trebuit să vii la mine.

Acestea sunt faptele. Acestea sunt cifrele. Dacă Stăpânul Infernului ar apărea mâine în camerele private ale regelui şi l-ar oferi pe cardinalul mort înapoi, proaspăt ridicat din mormânt, proaspăt ridicat din criptă – miracolul învierii lui Lazăr pentru douăzeci de mii de lire –, Henric Tudor ar fi obligat să se străduiască din greu să adune banii. Norfolk, lord trezorier? Foarte bine; nu contează cine

deţine titlul, cine ţine cheile zornăitoare ale cuferelor goale.

— Ştii, zice el, dacă lordul cardinal mi-ar putea spune, aşa cum făcea odinioară, Thomas, ce cadou ai vrea de Anul Nou, i-aş răspunde: aş vrea să văd finanţele ţării.

Cavendish ezită; începe să vorbească, apoi se opreşte; începe din nou.

— Regele mi-a zis anumite lucruri. La Hampton Court. „Trei pot ţine sfat, dacă doi nu sunt de faţă. „

— Cred că este un proverb.

— A spus: „Dacă aş şti că scufia mea mi-ar cunoaşte gândurile, aş arunca-o în foc. „

— Cred că şi ăsta e un proverb.

— Cred că vrea să spună că acum nu-şi va alege nici un sfetnic: nici pe lordul de Norfolk, nici pe Stephen Gardiner, pe nimeni, pe nimeni care să-i fie aproape, atât de aproape precum a fost cardinalul.

El dă din cap. Pare o interpretare rezonabilă.

Cavendish arată bolnav. Este încordarea nopţilor lungi nedormite, a veghii lângă sicriu. Este îngrijorat pentru diferitele sume de bani pe care cardinalul le-a avut în călătorie şi pe care nu le mai avea când a murit. Este îngrijorat cum să-şi aducă acasă de la Yorkshire propriile bunuri; se pare că Norfolk i-a promis o căruţă şi bani de transport. El, Cromwell, vorbeşte despre asta în vreme ce se gândeşte la rege şi, fără să-l vadă George, îşi îndoaie degetele, unul după altul, strâns, în palmă. Mary Boleyn i-a urmărit în palmă o anumită formă; el se gândeşte: Henric, am inima ta în mână.

După plecarea lui Cavendish, se duce la sertarul secret şi scoate pachetul pe care cardinalul i l-a dat în ziua în care a început călătoria spre nord. Desface sfoara care îl leagă. Se agaţă, se înnoadă, dar el are răbdare; înainte să-şi dea seama, inelul cu turcoaz i se rostogoleşte în palmă,

rece de parcă ar fi venit din mormânt. Îşi imaginează mâinile cardinalului, cu degete lungi, albe şi nepătate, sigure atâţia ani pe cârma corabiei statului; dar inelul i se potriveşte de parcă ar fi fost făcut pentru el.

Hainele purpurii ale cardinalului stau acum împăturite şi goale. Nu pot fi aruncate. Vor fi croite şi vor deveni alte veşminte. Cine ştie unde vor ajunge peste ani? Privirea îţi va fi surprinsă de o pernă purpurie ori de un petic de roşu pe un steag sau pe un stindard. Vei zări o sclipire a lor pe căptuşeala mânecii cuiva ori în străfulgerarea juponului unei târfe.

Altcineva s-ar duce la Leicester, ca să vadă unde a murit şi să stea de vorbă cu stareţul. Altcuiva i-ar fi greu să-şi imagineze asta, dar el nu are astfel de probleme. Roşul fondului unui covor, strălucirea unui piept de măcăleandru sau de cinteză, roşul unui sigiliu de ceară sau inima unui trandafir: sădit în peisajul său, lipit de ochiul său interior şi surprins în sclipirea unui rubin, în culoarea sângelui, cardinalul trăieşte şi vorbeşte. Uită-te la mine: nu mi-e frică de nimeni.

La Hampton Court, în sala mare, se pune în scenă o farsă; titlul ei este *Coborârea cardinalului în iad*. Îşi aduce aminte de anul trecut, la Gray’s Inn. Sub ochiul atent al trimişilor oficiali ai casei regale, tâmplarii lucrează cu avânt pentru gratificaţii, ridicând cadre de lemn pe care vor fi prinse pânze pictate cu scene de tortură. În spatele sălii, paravanele sunt acoperite de imagini cu flăcări.

Distracţia este asta: o siluetă uriaşă, purpurie, întinsă la pământ, este târâtă de-a lungul podelei, urlând, de actori costumaţi în diavoli. Sunt patru diavoli, unul pentru fiecare membru al celui mort. Diavolii poartă măşti. Au furci cu care îl împung pe cardinal, făcându-l să tresară, să

se zvârcolească şi să implore. El sperase că lordul cardinal murise fără chinuri, dar Cavendish zisese că nu. Murise conştient, vorbind de rege. Se trezise brusc din somn şi zisese: a cui e umbra aceea de pe perete?

Ducele de Norfolk se plimbă prin sală chicotind:

— Nu e grozav? E atât de grozav că ar trebui consemnat pe hârtie! Pe sfânta liturghie, asta o să fac! O să pun să se consemneze, ca să iau cu mine hârtiile şi de Crăciun o să jucăm piesa asta.

Anne râde, arată cu degetul şi aplaudă. El n-a mai văzut-o niciodată astfel: veselă, radioasă. Henric stă îngheţat alături de ea. Uneori râde, dar lui i se pare că dacă te-ai apropia destul de mult de rege ai vedea că ochii îi sunt plini de spaimă. Cardinalul se rostogoleşte pe podea, lovind cu picioarele în demoni, dar, îmbrăcaţi în costumele lor negre de lână, ei îl torturează şi strigă: „Haide, Wolsey, trebuie să te ducem în iad, fiindcă stăpânul nostru Beelzebub te aşteaptă la cină”.

Când muntele purpuriu îşi înalţă capul şi întreabă: „Ce vinuri serveşte? „, până şi el aproape că uită de sine şi râde. „N-o să beau vinuri englezeşti”, declară mortul. „Nu pişatul ăla de mâţă pe care îl dă oaspeţilor lordul de Norfolk. „

Anne strigă de bucurie; arată cu degetul; arată spre unchiul ei; zgomotul se ridică până la bârnele acoperişului împreună cu fumul din cămin, râsetele şi scandările de la mese, urletul prelatului gras. Nu, îl asigură ei, diavolul e francez, şi se aud fluierături şi huiduieli, iar cântecele se opresc. Diavolul prinde acum capul cardinalului într-un laţ. Îl ridică în picioare, însă el se opune. Pumnii pe care îi împarte nu sunt toţi prefăcuţi şi el aude gemetele, când lovitura nimereşte în plin. Însă sunt patru călăi şi un sac uriaş, purpuriu, de nimic, care se îneacă şi care zgârie; curtea strigă: „Lăsaţi-l jos! Lăsaţi-l în viaţă! „

Actorii îşi ridică mâinile; îşi iau o ţinută ţanţoşă şi îl lasă pe cardinal să cadă. Când acesta se rostogoleşte la pământ, gâfâind după aer, ei îşi înfig furcile în el şi scot metri de intestine roşii de lână.

Cardinalul rosteşte blasfemii. Trage vânturi şi din colţurile sălii izbucnesc focuri de artificii. Cu colţul ochiului, el vede o femeie fugind, cu mâna la gură; dar unchiul Norfolk mărşăluieşte de colo, colo, arătând cu degetul: „Uite cum îi desfăşoară maţele, aşa cum ar face călăul! Da, aş da bani să văd una ca asta! „

— Ruşine, Thomas Cromwell, ţi-ai vândut sufletul ca să-l vezi pe Wolsey la pământ! strigă cineva.

Capetele se întorc, la fel face şi el, dar nimeni nu ştie cine a vorbit; însă el crede că s-ar putea să fi fost, putea să fi fost Thomas Wyatt? Diavolii s-au scuturat de praf şi şi-au recăpătat suflul. Cu un strigăt de „Acum! „ se năpustesc asupra cardinalului şi îl trag în iad, aflat, se pare, în spatele paravanelor din fundul sălii.

El îi urmează într-acolo. Pajii aleargă cu ştergare de pânză pentru actori, dar îmbulzeala diavolească îi risipeşte. Cel puţin unul dintre copii primeşte un cot în ochi şi scapă jos un vas cu apă fierbinte. El îi vede pe diavoli smulgându-şi măştile şi aruncându-le, suduind, într-un colţ; îi priveşte cum încearcă să se elibereze de costumele împletite de diavol. Se întorc unii spre alţii râzând şi încep să şi le scoată unii altora peste cap.

— E precum cămaşa lui Nessus, zice George Boleyn, în vreme ce Norris îl eliberează.

George îşi scutură capul ca să-şi aranjeze părul la loc; pielea lui albă este iritată de la contactul cu lâna aspră. George şi Henry Norris sunt diavolii care l-au apucat pe cardinal de mâini. Cei doi diavoli care s-au ocupat de picioare încă se chinuiesc să-şi scoată costumele: un băiat pe nume Francis Weston şi William Brereton, care – la fel

ca Norris – este destul de mare ca să aibă mai multă minte. Sunt atât de absorbiţi unii de alţii – înjură, râd, strigă după schimburi curate –, încât nu observă cine îi priveşte şi oricum nu le pasă. Se stropesc cu apă pe sine şi unii pe alţii, îşi şterg năduşeala, smulg cămăşile din mâinile pajilor şi şi le strecoară peste cap. Încă încălţaţi cu copitele despicate, ies în sala cea mare ca să primească aplauze.

În mijlocul spaţiului eliberat de diavoli, cardinalul zace nemişcat, ascuns de ochii celor din sala mare de paravane; poate că doarme.

El se duce înspre grămada purpurie. Se opreşte. Priveşte în jos. Aşteaptă. Actorul deschide un ochi.

— Trebuie să fiu în iad, zice el. Trebuie să fiu în iad, dacă italianul e aici.

Mortul îşi smulge masca. Este Sexton, măscăriciul: Master Patch. Master Patch, care a urlat atât de tare cu un an în urmă, când au vrut să-l despartă de stăpânul lui.

Patch întinde o mână, ca să fie ajutat să se ridice, dar el nu se mişcă. Omul se ridică singur, înjurând. Începe să-şi scoată costumul purpuriu, trăgând şi smulgând pânza. El, Cromwell, stă cu braţele încrucişate, cu mâna dreaptă închisă într-un pumn nevăzut. Măscăriciul aruncă toate pernele mari de lână care îi căptuşiseră costumaţia. Are un trup costeliv, uscat, cu pieptul acoperit de păr des.

— De ce ai venit în ţara mea, italianule? vorbeşte el. De ce nu ai rămas în ţara ta?

Sexton e măscărici, dar nu e nebun. Ştie prea bine că el nu e italian.

— Ar fi trebuit să rămâi acolo, continuă Patch, cu accentul lui de londonez. Până acum ai fi avut propriul oraş. O catedrală. Propriul cardinal de marţipan pe care să-l mănânci la desert. Să ai toate astea un an sau doi,

până când ar fi apărut o brută mai puternică şi te-ar fi dat la o parte de la troacă.

El ridică veşmântul aruncat de Patch. Este de un roşu aprins, ieftin, care se decolorează repede, din vopsea de fernambuc, şi miroase a sudoare străină.

— Cum ai putut să joci rolul ăsta?

— Joc ce rol sunt plătit să joc. Tu nu? Râde: lătratul lui ascuţit, care trece drept nebunesc. Nu-i de mirare că eşti atât de acru zilele astea. Nimeni nu te plăteşte, nu? Monsieur Cremuel, mercenarul ieşit la pensie.

— Nu chiar atât de pensionat. Te pot aranja.

— Cu pumnalul ăla pe care îl ţii acolo unde odată ţi-a fost mijlocul.

Patch sare într-o parte, poznaş. El, Cromwell, stă sprijinit de perete; îl priveşte. Aude un copil care plânge cu suspine, undeva în afara razei lui vizuale; poate e băieţelul lovit în ochi, pocnit acum că a scăpat vasul cu apă sau poate plângând pur şi simplu. Aşa e copilăria; eşti pedepsit, apoi pedepsit încă o dată dacă protestezi. Astfel, înveţi să nu te mai plângi; este o lecţie dură, dar întotdeauna folositoare.

Patch încearcă diferite poze, gesturi obscene, de parcă se pregăteşte pentru o viitoare reprezentaţie.

— Ştiu în ce şanţ ai fost plodit, Tom, zice el, şi a fost un şanţ nu departe de al meu.

Se întoarce spre sala unde, nevăzut, dincolo de paravanul despărţitor, regele îşi continuă probabil ziua lui cea plăcută. Patch îşi depărtează picioarele şi scoate limba.

— Nebunul a zis în sufletul său: nu există papă. Îşi întoarce capul şi rânjeşte. Vino peste zece ani, Master Cromwell, şi spune-mi atunci cine este nebunul.

— Îţi risipeşti degeaba glumele cu mine, Patch. Îţi uzezi marfa inutil.

— Măscăricii pot spune orice.

— Nu acolo unde sunt eu stăpân.

— Şi unde ar fi asta? Nici măcar în ograda unde ai fost botezat într-o băltoacă. Vino să ne întâlnim aici, peste zece ani, dacă o să mai trăieşti până atunci.

— Te-aş băga în răcori dacă aş muri.

— Fiindcă aş sta nemişcat şi te-aş lăsa să mă dobori.

— Ţi-aş putea zdrobi capul de perete chiar acum. Nimeni nu ţi-ar simţi lipsa.

— Aşa e, răspunde Master Saxton. M-ar arunca dimineaţa pe o grămadă de bălegar. Ce importanţă are un nebun? Anglia este plină de ei.

Este surprins că încă e lumină afară; avusese impresia că e noapte adâncă. Wolsey încă zăboveşte în aceste curţi; el le-a construit. După orice colţ ţi se pare că îl zăreşti pe stăpânul meu, cu un sul de planuri ale proiectantului în mână, veselia lui la vederea celor şaizeci de covoare turceşti, speranţa lui de a-i găzdui şi ospăta pe cei mai vestiţi meşteri de oglinzi din Veneţia – „Thomas, vei adăuga în scrisoarea ta nişte vorbe de afecţiune, nişte expresii subtile care să sugereze, în dialectul local şi în cel mai delicat mod posibil, faptul că eu plătesc cele mai mari preţuri. „

Şi va adăuga că englezii îi primesc cu braţele deschise pe străini şi că, în plus, climatul din Anglia este blând. Că păsări de aur cântă pe crengi de aur, şi un rege de aur stă pe un munte de bani, cântând un cântec compus chiar de el.

Când ajunge acasă la Austin Friars, intră într-un spaţiu care pare ciudat şi străin. I-a luat ore bune să se întoarcă de la Hampton Court şi este târziu. Se uită la locul de pe

perete unde străluceşte blazonul cardinalului: pălăria purpurie recent retuşată, la cererea lui.

— Poţi să le ştergi acum, zice el.

— Şi ce să pictez în loc, sir?

— Nimic.

— Am putea face o alegorie drăguţă.

— Sunt convins. Se întoarce şi se îndepărtează. Dar lasă spaţiul gol.

III
Morţii se plâng de înmormântare
Crăciun, 1530

Bătaia la uşă răsună după miezul nopţii. Paznicul lui îi trezeşte pe servitori, şi când el coboară la parter – având pe chip o expresie sălbatică, dar altminteri complet îmbrăcat – o găseşte pe Johane în cămaşă de noapte, cu părul despletit, întrebând: „Ce se întâmplă? „ Richard, Rafe, slujitorii i se alătură. În holul de la Austin Friars se află William Brereton de la camerele particulare ale regelui, însoţit de o escortă înarmată. Au venit să mă aresteze, îşi zice. Se apropie de Brereton.

— Crăciun fericit, William. Te-ai trezit devreme sau te culci târziu?

Apar şi Alice cu Jo. El se gândeşte la noaptea când murise Liz, când fiicele lui stăteau pierdute şi uluite în cămăşile de noapte, aşteptându-l să sosească acasă. Jo începe să plângă. Marcy vine şi duce fetele de acolo. Coboară şi Gregory, îmbrăcat de plecare.

— Vin şi eu dacă ai nevoie de mine, zice el sfidător.

— Regele e la Greenwich, rosteşte Brereton. Vrea să te vadă chiar acum.

Face gesturile obişnuite prin care îşi arată nerăbdarea: îşi plesneşte mănuşa de palmă şi bate ritmic din picior.

— Întoarceţi-vă în pat, le cere el tuturor. Regele nu m-ar fi chemat la Greenwich ca să mă aresteze; nu aşa se întâmplă lucrurile. Deşi nici nu ştie cum se petrec, de fapt. Se întoarce spre Brereton. Ce vrea de la mine?

Privirea lui Brereton aleargă de colo, colo, să vadă cum trăiesc aceşti oameni.

— Chiar nu pot să te luminez.

El se uită la Richard şi vede cât de mult îşi doreşte să-i dea un pumn în gură acestui lordişor. Aşa aş fi fost şi eu odată, se gândeşte. Dar acum sunt blând ca o dimineaţă de mai. Ies cu toţii, Richard, Rafe, el însuşi, fiul său, în frigul aspru şi întunecat.

Un grup de purtători de torţe aşteaptă cu făclii, şi o barcă este amarată lângă cel mai apropiat ponton. Palatul Placentia este atât de departe, şi Tamisa, atât de neagră, că ar fi putut foarte bine să-şi închipuie că navighează pe râul Styx. Băieţii stau în faţa lui, înghesuiţi unul într-altul, fără să vorbească, arătând ca o singură rudă îngemănată; deşi, evident, Rafe nu e rudă cu ei. Încep să semăn cu doctorul Cranmer, se gândeşte: familia Tamworth din Lincolnshire se numără printre rudele mele. Familia Clifton din Clifton. Familia Molyneux, de care ai auzit. Sau nu? Ridică privirea spre stele, dar par palide şi îndepărtate; ceea ce probabil, îşi zice, este adevărat.

Aşadar, ce-ar trebui să facă? Să încerce să discute cu Brereton? Pământurile familiei lui sunt în Staffordshire, Cheshire sau la graniţa velşă. Sir Randal a murit anul acesta şi fiul său a căpătat o moştenire grasă, cel puţin o mie de lire pe an în cesiuni ale coroanei, alte trei sute sau aşa ceva de la mănăstirile locale... Face adunarea în minte. Nu e prea devreme să fi primit moştenirea; bărbatul

trebuie să fie de vârsta lui sau pe aproape. Tatăl lui, Walter, s-ar fi înţeles bine cu cei din familia Brereton: o gaşcă de scandalagii, cărora le face plăcere să tulbure liniştea. Îşi aminteşte un proces împotriva lor la Star Chamber, să fie vreo cincisprezece ani de atunci... Nu pare un subiect de conversaţie potrivit. Şi nici Brereton nu pare să simtă nevoia unuia.

Orice călătorie ajunge la final; se sfârşeşte la un doc, la un chei cuprins de ceaţă, unde torţele aşteaptă. Urmează să meargă la rege de îndată, în camerele lui particulare din interiorul palatului. Este aşteptat de Harry Norris; de cine altcineva?

— Cum e acum? întreabă Brereton şi Norris îşi dă ochii peste cap.

— Ei bine, Master Cromwell, începe Norris, ne este dat să ne întâlnim în cele mai ciudate împrejurări. Aceştia sunt fiii domniei tale? Zâmbeşte, privindu-i. Nu, este evident că nu. Doar dacă nu au mame diferite.

El îi prezintă: Master Rafe Sadler, Master Richard Cromwell, Master Gregory Cromwell. Vede o sclipire de mâhnire pe chipul fiului său şi precizează:

— Acesta este nepotul meu. Acesta, fiul meu.

— Intri numai domnia ta, zice Norris. Haide, ne aşteaptă. Peste umăr aruncă: Regelui îi este teamă să nu răcească. Vrei să-i cauţi roba cafenie-roşcată, cea cu samur?

Brereton mormăie un răspuns. Ce muncă, să scuturi blănurile, când ai putea fi în Chester, trezindu-i pe localnici cu bătăile unei tobe în jurul zidurilor oraşului.

Este o încăpere spaţioasă, cu un pat înalt, sculptat; îl cercetează rapid cu privirea. La lumina lumânărilor, baldachinul este negru precum cerneala. Patul este gol.

Henric stă pe un taburet tapiţat cu catifea. Pare să fie singur, însă în aer se simte o aromă uscată, o căldură de scorţişoară, care îl face să se gândească la faptul că lordul cardinal trebuie să fie ascuns în umbră, având asupră-i coji de portocală şi mirodenii, aşa cum se întâmpla mereu când se afla într-o mulţime de oameni. Fireşte, morţii ar dori să alunge mirosul celor vii; dar ceea ce zăreşte în cealaltă parte a camerei nu este silueta masivă a cardinalului, ascunsă în umbră, ci ovalul palid şi plutitor care este faţa lui Thomas Cranmer.

Regele îşi întoarce capul spre el când intră în încăpere.

— Cromwell, mi-a apărut în vis fratele meu mort.

El nu spune nimic. Ce răspuns raţional ar putea să dea la aşa ceva? Îl priveşte pe rege şi nu simte nevoia să râdă.

— În timpul celor douăsprezece zile, continuă regele, între Crăciun şi Bobotează, Dumnezeu îi lasă pe morţi să umble. Este un lucru bine cunoscut.

— Cum arăta fratele Maiestăţii Voastre? întreabă el cu blândeţe.

— Aşa cum mi-l amintesc..., dar era foarte palid, foarte slab. În jurul lui era un foc alb, o lumină. Dar ştii, Arthur ar avea acum patruzeci şi cinci de ani. Asta e vârsta ta, Master Cromwell?

— Aproape, răspunde el.

— Mă pricep să ghicesc vârsta oamenilor. Mă întreb cu cine ar fi semănat Arthur dacă ar fi trăit. Probabil, cu tata. Eu semăn cu bunicul.

Îşi zice că regele o să-l întrebe: tu cu cine semeni? Dar nu: a decis că el nu are strămoşi.

— A murit la Ludlow. Iarna. Drumurile erau blocate. Au trebuit să-i ducă sicriul cu o căruţă trasă de boi. Un prinţ al Angliei să fie dus cu o căruţă. Nu pot să cred că ăsta a fost un lucru bine făcut.

Intră Brereton cu roba de catifea cafenie, căptuşită cu samur. Henric se ridică, dă jos un strat de catifea şi primeşte un altul, mai gros şi mai moale. Căptuşeala de samur îi alunecă în jos pe mâini, de parcă ar fi un rege-monstru căruia îi creşte propria blană.

— L-au îngropat la Worcester, zice regele. Dar ceva mă preocupă. Nu l-am văzut mort niciodată.

Din umbră, se aude glasul doctorului Cranmer:

— Morţii nu vin înapoi să se plângă de înmormântare. Viii sunt cei neliniştiţi de astfel de lucruri.

Regele îşi strânge roba în jurul trupului.

— Până acum nu i-am mai văzut niciodată chipul în vis. Şi trupul, lucind alb.

— Dar nu este trupul lui, spune Cranmer. Este o imagine creată de mintea Maiestăţii Voastre. Asemenea imagini sunt *quasi corpora,* trupuri imaginare. Citiţi-l pe Augustin.

Regele nu pare doritor să trimită după carte.

— În visul meu, stătea în picioare şi mă privea. Părea trist, atât de trist. Părea să spună că i-am luat locul. Părea să spună: mi-ai luat regatul şi mi-ai folosit nevasta. Venise la mine să mă facă de ruşine.

Cranmer rosteşte, uşor nerăbdător:

— Dacă fratele Maiestăţii Voastre a murit înainte să poată conduce, asta a fost voia Domnului. Cât despre presupusa dumneavoastră căsătorie, cu toţii credem că a fost clar contra preceptelor Scripturii. Ştim că omul de la Roma nu are nici o putere să se abată de la legea Domnului. Recunoaştem că a fost un păcat; dar Dumnezeu este milostiv.

— Nu şi cu mine, replică Henric. Când voi ajunge la Ziua Judecăţii, fratele meu va vorbi împotriva mea. A venit la mine ca să mă facă de ruşine, şi eu trebuie să îndur asta. Gândul îl înfurie. Eu şi numai eu.

Cranmer vrea să vorbească; el îi prinde privirea şi clatină imperceptibil din cap.

— Fratele vostru Arthur v-a vorbit în vis?

— Nu.

— A făcut vreun semn?

— Nu.

— Atunci de ce credeţi că v-a vrut altceva decât binele? Mie mi se pare că aţi citit pe chipul lui altceva decât era de fapt, ceea ce este o greşeală pe care o facem cu cei morţi. Ascultaţi-mă. Îşi pune mâna pe alteţa sa regală, pe mâneca de catifea cafenie, pe braţul său, şi îl strânge suficient de tare ca să se facă simţit. Ştiţi zicala avocăţească *„Le mort saisit le vif? „* Mortul îl prinde pe cel viu. Prinţul moare, dar puterea lui trece în momentul morţii sale, nu există o pauză, un interregnum. Dacă fratele Maiestăţii Voastre v-a vizitat, nu a făcut-o ca să vă facă de râs, ci să vă reamintească faptul că sunteţi învestit atât cu puterea vieţii, cât şi a morţii. Este un semn să vă cercetaţi domnia. Şi să o exercitaţi.

Henric se uită la el. Se gândeşte. Îşi mângâie manşeta de samur şi are o expresie pierdută.

— Este oare posibil?

Din nou Cranmer vrea să vorbească. Şi din nou el îl întrerupe.

— Ştiţi ce stă scris pe mormântul lui Arthur?

— *Rex quondam rexque futurus.* Fostul rege este viitorul rege.

— Tatăl domniei voastre s-a asigurat de acest lucru. Fiind prinţ venit din Ţara Galilor, a onorat cuvântul dat strămoşilor săi. Din exilul vieţii sale, s-a întors şi şi-a revendicat dreptul strămoşesc. Dar nu este destul să revendici o ţară; trebuie s-o şi păstrezi. Trebuie păstrată şi făcută să fie sigură, cu fiecare generaţie. Dacă fratele domniei voastre părea să spună că i-aţi luat locul, atunci a

vrut să vă spună să deveniţi regele care ar fi fost el însuşi. El nu poate îndeplini profeţia, dar doreşte s-o faceţi domnia voastră. Pentru el, promisiunea, pentru Maiestatea Voastră, îndeplinirea ei.

Ochii regelui se mută la dr. Cranmer, care rosteşte, ţeapăn:

— Nu văd nimic împotriva acestei idei. Eu, totuşi, mă pronunţ împotriva ascultării viselor.

— Oh, dar visele regilor nu sunt ca acelea ale oamenilor obişnuiţi, intervine el.

— S-ar putea să ai dreptate.

— Dar de ce acum? întreabă Henric, destul de logic. De ce s-a întors acum? Sunt rege de douăzeci de ani.

El îşi stăpâneşte dorinţa de a-i spune: fiindcă ai patruzeci de ani şi el îţi spune să te maturizezi. De câte ori ai pus în scenă poveştile despre Arthur – câte feerii, câte procesiuni, câte trupe de actori cu scuturi de hârtie şi săbii de lemn?

— Fiindcă acum este momentul vital, rosteşte el. Fiindcă acum este timpul să deveniţi conducătorul care trebuie să fiţi, să fiţi unicul şi supremul conducător al regatului Maiestăţii Voastre. Întrebaţi-o pe Lady Anne. Vă va spune. Vă va spune acelaşi lucru.

— Aşa e, recunoaşte regele. Spune că nu ar mai trebui să ne închinăm în faţa Romei.

— Şi dacă în vis vă va apărea şi tatăl domniei voastre, interpretaţi visul exact ca pe ăsta. Că a venit ca să vă întărească braţul. Nici un tată nu doreşte să-şi vadă fiul mai puţin puternic decât a fost el.

Henric zâmbeşte încet. Pare să se desfăşoare, să se întindă, ieşind din vis, din noapte, din noaptea spaimelor înfăşurate în linţolii, din larve şi viermi. Se ridică. Chipul îi străluceşte. Focul îi aşază fâşii de lumină pe robă, şi din

faldurile bogate sclipeşte ocru şi cafeniu, culorile pământului, ale argilei.

— Foarte bine, zice el. Înţeleg. Înţeleg tot acum. Am ştiut bine după cine să trimit. Ştiu întotdeauna. Se întoarce şi se adresează întunericului. Harry Norris? Ce oră e? Este patru? Pune-l pe capelan să se pregătească pentru liturghie.

— Poate aş putea ţine eu slujba, sugerează dr. Cranmer, dar Henric răspunde:

— Nu, eşti obosit. V-am sculat din pat, domnilor.

Şi asta e tot, sunt concediaţi categoric. Trec de gărzi. Merg în tăcere, înapoi la oamenii lor, cu Brereton pe urme. În fine, dr. Cranmer rosteşte:

— Frumoasă lucrătură.

El se întoarce. Acum ar vrea să râdă, dar nu îndrăzneşte.

— Cum ai întors-o abil din condei: „Şi dacă în vis vă va apărea şi tatăl domniei voastre... „ Înţeleg că nu-ţi place să fii sculat din pat prea des la ore mici.

— Cei de acasă au fost alarmaţi.

Doctorul pare întristat atunci, ca şi cum s-ar fi considerat frivol rostind acea afirmaţie.

— Fireşte, murmură el. Cum eu nu sunt însurat, nu mă gândesc la astfel de lucruri.

— Nici eu nu sunt însurat.

— Nu. Am uitat.

— Nu eşti de acord cu ce am zis?

— A fost perfect în toate privinţele. De parcă te-ai fi gândit la asta dinainte.

— Cum aş fi putut?

— Într-adevăr. Eşti un om cu o imaginaţie foarte bogată. Totuşi... în ceea ce priveşte Scriptura, ştii...

— În ceea ce priveşte Scriptura, o consider o noapte bine folosită.

— Dar mă întreb, zice Cranmer, aproape ca pentru sine, mă întreb ce crezi că este Scriptura. Crezi că e o carte cu foi goale pe care Thomas Cromwell îşi scrie dorinţele?

El se opreşte, îşi pune o mână pe braţul celuilalt şi spune:

— Doctor Cranmer, uită-te la mine. Crede-mă. Sunt sincer. Nu am ce face dacă Domnul mi-a dat înfăţişarea unui păcătos. Trebuie să fi vrut ceva prin asta.

— Sunt de acord. Cranmer zâmbeşte. Ţi-a aranjat chipul cu scopul de a-i induce în eroare pe duşmanii noştri. Iar mâna aceea a domniei tale – ca să apuce cu putere când e cazul. Când l-ai apucat pe rege de braţ, am tresărit eu. Şi Heric a simţit-o. Dă din cap. Eşti o persoană cu o mare forţă a voinţei.

Clericii pot face asta: să-ţi vorbească despre caracter. Să dea verdicte: acesta părea să fie favorabil, deşi doctorul, asemenea unui prezicător, nu-i spusese nimic din ceea ce el însuşi nu ştia.

— Haide, zice Cranmer, băieţii domniei tale sunt nerăbdători să te vadă în siguranţă.

Rafe, Gregory, Richard se strâng în jurul lui: ce s-a întâmplat?

— Regele a avut un vis.

— Un vis? Rafe e şocat. Ne-a scos din pat pentru un vis?

— Crede-mă, intervine Brereton, că scoate omul din pat şi pentru mai puţin.

— Eu şi dr. Cranmer suntem de acord că visele regelui nu sunt ca ale altor muritori.

— A fost un vis urât? întreabă Gregory.

— La început. Aşa i s-a părut. Dar acum lucrurile stau altfel.

Ei se uită la el fără să înţeleagă, dar Gregory pricepe.

— Când eram mic, visam demoni. Eram convins că se află sub pat, dar tu mi-ai zis: nu se poate, demonii nu stau pe partea asta a râului, căci gărzile nu-i lasă să treacă pe Podul Londrei.

— Atunci eşti îngrozit dacă traversezi râul spre Southwark? se interesează Richard.

— Southwark? Ce e Southwark? întreabă Gregory.

— Ştii, intervine Rafe, pe un ton didactic, sunt dăţi când mi se pare că văd o scânteie de ceva la Gregory. Nu o flacără, asta-i sigur. Doar o scânteie.

— Tu te-ai găsit să râzi! Tu, care ai o barbă ca asta!

— Aia e o barbă? face Richard. Ţepii ăia roşii şi rari? Credeam că bărbierul tău a fost neatent.

Se îmbrăţişează unii pe alţii, nebuni de uşurare.

— Am crezut că regele l-a închis în vreo temniţă.

Cranmer dă din cap înţelegător, amuzat.

— Copiii te iubesc.

— Nu ne-am putea descurca fără omul care ne conduce, zice Richard.

Mai sunt multe ore până în zori. Seamănă cu dimineaţa întunecoasă în care murise cardinalul. În aer se simte miros de zăpadă.

— Bănuiesc că va mai avea nevoie de noi, spune Cranmer. După ce se va gândi la ce i-ai spus şi, să zicem, o să urmeze calea deschisă de aceste gânduri.

— Cu toate acestea, o să mă întorc în oraş ca să-mi arăt faţa.

Să-mi schimb hainele, se gândeşte, şi să aştept ce va urma.

— Ştii unde să mă găseşti, William, i se adresează lui Brereton.

Cu o înclinare din cap, acesta se îndepărtează.

— Dr. Cranmer, să-i spui lui Lady Anne că în noaptea asta am făcut o treabă bună pentru ea. Îşi pune braţul

după umerii fiului său şi şopteşte: Gregory, poveştile alea cu Merlin pe care le-ai citit – o să mai scriem câteva.

— A, nu le-am terminat, răspunde Gregory. A răsărit soarele.

Mai târziu, intră din nou în încăperea lambrisată de la Greenwich. Este ultima zi din 1530. Îşi scoate mănuşile din piele de ied, cu iz de ambră. Atinge cu degetele mâinii drepte inelul cu turcoaz, îndreptându-l.

— Consiliul aşteaptă, zice regele. Râde, de parcă ar fi un triumf personal. Du-te şi tu. O să depui jurământul.

Dr. Cranmer este cu regele; foarte palid, foarte tăcut. Doctorul dă din cap, în semn de salut. Apoi, pe neaşteptate, un zâmbet îi inundă faţa, luminând întreaga după-amiază.

Următoarea oră are un aer de improvizaţie. Regele nu vrea să aştepte şi se pune problema ce consilieri pot fi găsiţi atât de rapid. Ducii sunt plecaţi la propriile domenii, ca să ţină curtea de Crăciun. Bătrânul Warham, arhiepiscopul de Canterbury, este cu noi. Sunt cincisprezece ani de când Wolsey i-a luat funcţia de lord cancelar; sau, după cum spunea mereu cardinalul, l-a eliberat de treburile lumeşti, dându-i astfel ocazia ca, în ultimii ani de viaţă, să se dedice unei vieţi de rugăciune.

— Ei bine, Cromwell, spune el. Tu, consilier! Ce-a ajuns lumea!

Faţa îi este plină de zbârcituri, iar ochii îi sunt ca de peşte mort. Mâinile îi tremură uşor în vreme ce îi întinde cartea sfântă.

Thomas Boleyn este cu noi – conte de Wiltshire, lord al sigiliului regal. Şi lordul cancelar este prezent. Iritat, se gândeşte: de ce nu poate Morus să se bărbierească măcar o dată ca lumea? Oare nu îşi poate face vreme, să

scurteze din răstimpul acordat autoflagelării? Când Morus se apropie de lumină, el vede că pare şi mai în neorânduială decât de obicei, cu chipul tras şi cu pungi vineţii sub ochi.

— Ce ţi s-a întâmplat?

— Nu ai aflat? A murit tata.

— Ah, ce om minunat. O să ne lipsească sfaturile lui înţelepte într-ale legilor.

Şi poveştile lui plicticoase. Nu prea cred.

— A murit în braţele mele.

Morus începe să plângă; sau, mai degrabă, pare să se împuţineze, de parcă întregul său trup se scurge în lacrimi. Rosteşte: a fost lumina vieţii mele, tata. Nu suntem acei oameni mari, suntem o umbră a ceea ce au fost ei. Spune-le oamenilor tăi de la Austin Friars să se roage pentru el.

— Este ciudat, Thomas, dar, de când s-a dus, îmi simt vârsta. De parcă eram doar un copil, până acum câteva zile. Dar Dumnezeu a pocnit din degete şi îmi văd trecuţi cei mai buni ani.

— Ştii, după ce Elizabeth, soţia mea, a murit...

Ar vrea să spună apoi: fiicele mele, sora mea, slujitorii mei decimaţi, oamenii mei mereu în doliu, iar acum şi cardinalul... Dar nu vrea să recunoască, nici măcar pentru o clipă, că durerea i-a vlăguit voinţa. Nu poţi căpăta alt tată, însă el nici nu şi-ar dori una ca asta; cât despre neveste, pentru Thomas Morus sunt ieftine ca braga.

— Poate nu crezi asta acum, dar o să-ţi revii. Pentru cei rămaşi, trebuie să rezişti.

— Ai avut partea ta de suferinţă, ştiu. Lordul cancelar îşi trage nasul, oftează, clatină din cap. Să facem ce e necesar.

Morus este cel care îi citeşte jurământul. Jură să-şi ofere sfatul cu bună-credinţă, vorba să-i fie clară, nepărtinitoare, cunoştinţele, secrete şi credinţa,

adevărată. Tocmai când jura ca sfatul să-i fie înţelept şi discret, uşa se deschide şi Gardiner se năpusteşte înăuntru, ca o cioară care a pândit un hoit de oaie.

— Nu cred că poţi face asta fără prezenţa secretarului principal, zice el, şi Warham rosteşte blând: pe Sfânta Cruce, trebuie să o luăm de la capăt cu jurământul?

Thomas Boleyn îşi mângâie barba. Privirea i-a căzut pe inelul cardinalului şi expresia i se schimbă, din şocată în sardonică.

— Dacă nu cunoaştem procedura, spune el, sunt convins că Thomas Cromwell a reţinut acest lucru. Lăsaţi-l un an sau doi şi s-ar putea ca toţi să ne trezim că suntem de prisos.

— Sunt încredinţat că nu o să mai apuc să văd asta, afirmă Warham. Lord cancelar, putem să continuăm? Oh, bietul de tine, iar plângi. Îmi pare atât de rău. Dar cu o moarte toţi suntem datori.

Sfinte Doamne, îşi zice el, dacă asta-i tot ce poate scoate arhiepiscopul de Canterbury, aş putea şi eu să-i iau locul.

Jură să susţină autoritatea regelui. Preeminenţa lui, jurisdicţia lui. Jură să îi susţină pe moştenitorii şi pe urmaşii lui legali, iar el se gândeşte la bastardul de Richmond şi la Maria, piticania vorbitoare, şi la Norfolk, care arată unghia degetului mare tovarăşilor de discuţie.

— Ei bine, asta-i tot, rosteşte arhiepiscopul. Şi amin, căci nu avem de ales. Să bem un pahar de vin încălzit? Chestia asta îţi intră în oase.

— Acum eşti membru al consiliului, zice Thomas Morus, şi sper că îi vei spune regelui ce trebuie să facă, nu doar ce poate să facă. Dacă leul şi-ar cunoaşte propria putere, ar fi greu de stăpânit.

Afară cade lapoviţa. Fulgi întunecaţi se pogoară în apele Tamisei. Anglia se întinde înaintea lui, cu un soare roşu, coborât pe câmpuri de zăpadă.

Se gândeşte la ziua când York Place fusese jefuit. El şi George Cavendish stătuseră privind cum cuferele sunt deschise şi veşmintele cardinalului sunt scoase afară. Hainele preoţeşti erau ţesute cu fir de aur şi argint, cu modele de stele aurii, cu păsări, peşti, căpriori, lei, îngeri, flori şi spirale. După ce straiele fuseseră împachetate la loc şi cuferele de călătorie bătute în cuie, oamenii regelui se repeziseră la cutiile în care erau ţinute stiharele împăturite cu măiestrie. Trecute din mână în mână, diafane ca nişte îngeri adormiţi, străluceau stins în lumină; desfă unul, spusese cineva, să-l vedem mai bine. Nişte degete începuseră să tragă de legăturile de pânză; lasă-mă pe mine, ceruse George Cavendish. Eliberată, ţesătura plutise în aer, orbitor de albă, fină ca pânza de păianjen. Când capacele cuferelor cu veşminte fuseseră deschise, din ele se ridicase o aromă de cedru şi de mirodenii, sobră, uscată, îndepărtată. Dar îngerii plutitori fuseseră împachetaţi pentru drum cu lavandă; ploaia londoneză spală ferestrele şi aroma verii inundă după-amiaza întunecată.

PARTEA A PATRA

I

Aranjează-ţi faţa

1531

Fie de la durere sau de teamă, ori de la vreun defect înnăscut; fie de la căldura verii sau de la sunetul cornilor

de vânătoare care vibrează în depărtare, fie de la praful sclipitor din camerele goale; sau fie din cauză că acea copilă şi-a pierdut somnul, căci încă din zori bunurile din casa tatălui său sunt împachetate în jurul ei; oricare ar fi motivul, trupul ei pare să se fi topit, iar ochii îi sunt de culoarea apei nămoloase. Odată terminate politeţurile de început, rostite în latină, o vede cum apucă strâns speteaza de la scaunul mamei ei.

— Doamnă, fiica dumneavoastră ar trebui să se aşeze.

Ca să evite orice dispută pe această temă, el ia un taburet şi îl aşază, cu un gest hotărât, lângă fustele Caterinei.

Regina se lasă pe spate, rigidă în corsetul cu balene, ca să-i vorbească în şoaptă fiicei sale. Doamnele din Italia, în aparenţă lipsite de griji, poartă pe sub mătăsurile veşmintelor o structură metalică. Este nevoie de o răbdare infinită, şi nu doar pentru tratative, ca să le dai jos hainele.

Maria îşi lasă capul în jos şi îi şopteşte un răspuns; în castiliană, sugerează că are indispoziţia lunară. Două perechi de ochi se ridică şi întâlnesc privirea lui. Privirea fetei este aproape pierdută; îl vede, probabil, ca pe o umbră masivă, într-un spaţiu înecat în durere. Stai dreaptă, murmură Caterina: ca o prinţesă a Angliei. Susţinându-se de speteaza scaunului, Maria trage adânc aer în piept. Întoarce spre el chipul ei chinuit şi lipsit de expresie: dur precum unghia degetului lui Norfolk.

Este după-amiază devreme şi este foarte cald. Soarele aruncă pe pereţi pătrate mişcătoare de lila şi auriu. Câmpurile arse din Windsor se întind înaintea lor. Tamisa se strânge între malurile ei.

Regina rosteşte în engleză:

— Ştii cine este? Acesta este Master Cromwell. Care acum scrie toate legile.

Prins între două limbi, el spune stânjenit:

— Doamnă, continuăm în engleză sau în latină?

— Cardinalul tău ar pune aceeaşi întrebare. Ca şi cum eu aş fi aici o străină. Îţi spun şi ţie, aşa cum i-am spus şi lui, că prima dată mi s-a spus „prinţesă de Wales” când aveam trei ani. Aveam şaisprezece când am venit aici ca să mă mărit cu Arthur. Când a murit, aveam şaptesprezece ani şi eram fecioară. La douăzeci şi patru de ani am devenit regina Angliei şi, ca să nu mai existe vreo îndoială, voi spune că acum am patruzeci şi şase de ani, sunt încă regină şi până acum cred că am devenit un soi de englezoaică. Dar nu o să-ţi repet chiar tot ce i-am spus cardinalului. Bănuiesc că ţi-a lăsat notiţe privind aceste chestiuni.

El simte că ar trebui să facă o plecăciune. Regina continuă:

— De la începutul anului, în parlament au fost aduse anumite legi. Până acum, talentul lui Master Cromwell a fost pentru zărăfie, dar acum a descoperit că are şi talent de legiuitor. Dacă vrei o lege nouă, spune-i. Am auzit că seara iei proiectele de legi şi le duci acasă în... unde îţi este casa?

În gura ei, cuvântul sună precum „ascunzişul”.

— Aceste legi sunt scrise împotriva bisericii, spune Maria. Mă mir că sunt acceptate.

— Ştii că, intervine regina, cardinalul de York a fost acuzat conform Statutelor de praemunire de uzurparea dreptului tatălui tău de conducător al Angliei. Acum, Master Cromwell şi prietenii lui găsesc că toţi clericii sunt părtaşi la acea crimă şi le cere să plătească o amendă de mai bine de o sută de mii de lire.

— Nu e o amendă. Noi îi spunem contribuţie benevolă.

— Eu îi spun extorcare. Se întoarce spre fiica ei. Dacă te întrebi de ce biserica nu este apărată, pot să-ţi spun că în această ţară există nobili – se referă la Suffolk, la

Norfolk – care au fost auziţi zicând că vor doborî puterea bisericii, că niciodată nu vor mai suferi – ăsta-i cuvântul pe care îl folosesc – ca un singur om să ajungă atât de sus precum fostul nostru legat. Că nu mai avem nevoie de un nou Wolsey, sunt de acord. Nu sunt însă de acord cu atacurile asupra episcopilor. Wolsey mi-a fost şi mie duşman. Asta nu-mi schimbă însă simţămintele pentru sfânta noastră biserică.

El se gândeşte: pentru mine, Wolsey mi-a fost tată şi prieten. Asta nu-mi schimbă însă simţămintele pentru sfânta noastră biserică.

— Tu şi speakerul[30] Audley vă sfătuiţi la ceas de seară.

Regina rosteşte numele speakerului de parcă ar zice „băiatul tău de la bucătărie”.

— Şi când vine dimineaţa, îl convingeţi pe rege să se considere capul bisericii din Anglia.

— În vreme ce, intervine copila, papa este capul bisericii de pretutindeni şi dinspre tronul Sfântului Petru izvorăşte legalitatea tuturor ocârmuirilor. Nu există alt izvor.

— Lady Maria, nu vrei să stai jos? întreabă el. O prinde când e pe punctul să i se înmoaie genunchii şi o aşază uşor pe taburet. Din cauza căldurii, rosteşte el, ca ea să nu se simtă ruşinată.

Ea îşi înalţă ochii, cenuşii şi tulburi, cu o privire de recunoştinţă, dar, imediat ce stă jos, expresia îi este înlocuită cu una de piatră, asemenea zidului de apărare al unui oraş aflat sub asediu.

— Spuneţi că îl convingem, i se adresează el Caterinei. Dar Înălţimea Voastră ştie mai bine ca oricine că regele nu poate fi înduplecat.

— Dar poate fi ispitit. Se întoarce spre Maria, care şi-a cuprins pântecele cu braţele. Aşadar, tatăl tău, regele,

[30] În Anglia, speakerul este preşedintele Camerei Comunelor (n. tr.).

este numit capul bisericii şi, ca să liniştească şi conştiinţa episcopilor, au pus să se introducă şi formula: „în măsura în care legea creştină o permite. „

— Ce înseamnă asta? întreabă Maria. Nu înseamnă nimic.

— Înălţimea Ta, înseamnă tot.

— Da. Este foarte deştept.

— Vă rog să vă gândiţi în felul acesta, spune el. Că regele doar a definit o poziţie pe care a avut-o şi înainte, una pe care precedente străvechi...

— ... inventate în aceste ultime luni...

— ... arată că era de drept a lui.

Sub acoperământul de cap care nu i se potriveşte, fruntea Mariei este plină de sudoare.

— Ceea ce este definit poate fi redefinit, nu? întreabă ea.

— Aşa e, confirmă mama ei. Şi poate fi redefinit în favoarea bisericii – numai dacă eu mă supun dorinţelor lor şi îmi reneg statutul de regină şi de soţie.

Prinţesa are dreptate, îşi spune el. Este loc de negociere.

— Nimic nu este irevocabil.

— Nu, voi aşteptaţi doar să vedeţi cu ce voi veni eu la masa negocierilor. Caterina îşi întinde mâinile – mici, scurte, durdulii – ca să arate că sunt goale. Numai episcopul Fisher este de partea mea. Numai el a rămas neclintit. Numai el este în stare să spună adevărul – anume că în Camera Reprezentanţilor sunt numai păgâni. Oftează şi îşi lasă mâinile să cadă. Acuma, sub ce încredinţare a plecat soţul meu fără să-şi ia măcar rămas-bun? Până acum nu a mai făcut asta. Niciodată.

— Are de gând să vâneze lângă Chertsey vreo câteva zile.

— Cu femeia, spune Maria. Cu persoana.

— Apoi se va duce la Guildford, ca să-i facă o vizită lordului Sandys... Vrea să-i vadă noua galerie de la Vyne. Tonul lui este calm, relaxat, ca al cardinalului; poate chiar prea asemănător? De acolo, în funcţie de vreme şi de vânat, se va duce la William Paulet, la Basing.

— Şi eu când îl urmez?

— Cu voia Domnului, se va întoarce în două săptămâni.

— Două săptămâni, zice Maria. Singur cu persoana.

— Înainte de asta, doamnă, trebuie să mergeţi în altă parte – a ales la More, în Hertfordshire, care, ştiţi, este foarte confortabil.

— Fiind casa cardinalului, spune Maria, trebuie să fie peste măsură de îmbelşugată.

Fiicele mele, se gândeşte el, n-ar fi vorbit nicicând aşa.

— Prinţesă, replică el, în mila ta creştină, n-ai vrea să nu mai vorbeşti de rău un om care nu ţi-a făcut niciodată vreun rău?

Maria se înroşeşte până în vârful unghiilor.

— Nu am vrut să mă abat de la mila creştină.

— Răposatul cardinal este naşul domniei tale. Îi eşti datoare să te rogi pentru el.

Maria îi aruncă o privire şi pare intimidată.

— Mă rog ca şederea lui în Purgatoriu să fie scurtă...

Caterina o întrerupe:

— Trimite o cutie la Hertfordshire. Trimite un pachet. Nu căuta să mă trimiţi pe mine.

— Toată curtea vă va însoţi. Casa e pregătită să primească două sute de oameni.

— O să-i scriu regelui. Poţi să-i duci scrisoarea. Locul meu este alături de el.

— Sfatul meu este s-o luaţi cu binişorul, spune el. Altminteri, ar putea să...

Arată spre prinţesă. Îşi uneşte mâinile, apoi le depărtează. Să vă separe.

Copila se luptă cu durerea. Mama ei se luptă cu amărăciunea şi mânia, cu dezgustul şi teama.

— M-am aşteptat la asta, spune ea, dar nu m-am aşteptat să trimită un om ca tine să mi-o spună.

El se încruntă: crede că ar fi sunat mai bine din gura lui Norfolk?

— Se zice că ai fost fierar. E adevărat?

Ce o să zică acum: potcoveşte un cal?

— Era meşteşugul tatălui meu.

— Încep să înţeleg. Dă aprobator din cap. Fierarul îşi face propriile unelte.

Jumătate de milă de ziduri de cretă – oglindă pentru lumina orbitoare – îl izbeşte cu arşiţa albă. În umbra unei porţi, Gregory şi Rafe se împing şi se înghiontesc, aruncându-şi insulte culinare învăţate de la el: Sir, eşti un flamand gras şi întinzi unt pe pâine. Sir, eşti un sărăntoc roman şi fie ca plozii tăi să mănânce melci. Master Wriothesley învaţă în căldura soarelui şi îi priveşte cu un zâmbet leneş. Deasupra capului are o ghirlandă de fluturi.

— Ah, tu eşti, spune el.

Wriothesley pare încântat.

— Eşti bun să fii pictat, Master Wriothesley. O haină azurie şi o rază de lumină aşezată cu măiestrie.

— Sir? Ce a zis Caterina?

— Că precedentele noastre sunt false.

Rafe:

— Înţelege că domnia ta şi dr. Cranmer aţi stat toată noaptea treji studiindu-le?

— Oh, ce vremuri sălbatice! intervine Gregory. Să te prindă zorii cu dr. Cranmer!

Îşi aruncă un braţ în jurul umerilor osoşi ai lui Rafe şi îl strânge. Este o uşurare să fie departe de Caterina, de copila care tresare ca o căţea biciuită.

— Odată, eu şi Giovannino... ei bine, cu nişte băieţi pe care îi ştiam...

Se opreşte. Ce-i asta? Eu nu spun poveşti despre mine.

— Te rog... zice Wriothesley.

— Am făcut o statuie, un mic zeu înaripat şi cu un zâmbet trufaş, l-am lovit cu ciocane şi lanţuri ca să pară străvechi, am tocmit un catârgiu să ne ducă la Roma şi l-am vândut cardinalului.

Era o zi atât de înăbuşitoare când fuseseră conduşi la cardinal: orbitoare, sunet de tunet în depărtare şi praf alb de la clădirile în construcţie plutind în aer.

— Mi-amintesc că avea lacrimi în ochi când ne-a plătit. „Când te gândeşti că privirea împăratului Augustus a zăbovit poate pe aceste picioruşe încântătoare şi pe aceste aripi dulci. „ Când au pornit spre Florenţa, băieţii Portinari se clătinau sub greutatea pungilor de bani.

— Şi domnia ta?

— Eu mi-am luat partea şi am rămas, ca să vând catârii.

Se îndreaptă în josul dealului, spre curţile interioare. Ieşind în soare, îşi duce mâna streaşină la ochi, privind prin încâlceala coroanelor copacilor care se întind în depărtare.

— I-am zis reginei: lasă-l pe Henric să plece în pace. Altfel s-ar putea să nu o lase pe prinţesă să se mute cu ea.

Surprins, Wriothesley rosteşte:

— Dar s-a hotărât. Urmează să se separe. Maria se va duce la Richmond.

El nu ştia. Speră că ezitarea lui nu a fost sesizată.

— Desigur. Dar reginei nu i s-a spus asta şi merita să încerc, nu?

Acum se vede cât este de util Master Wriothesley. Cum aduce el informaţii de la secretarul Gardiner.

— Este o cruzime. Să foloseşti copila împotriva mamei sale.

— Crud, da..., dar întrebarea este: ţi-ai ales prinţul? Fiindcă asta faci, îl alegi şi ştii cum este. Şi apoi, după ce l-ai ales, îi spui numai da – da, este posibil, da, se poate face. Dacă nu îţi place de Henric, poţi pleca din ţară să-ţi găseşti alt prinţ, dar să-ţi spun ceva – dacă eram în Italia, Caterina ar fi fost acum moartă şi-ngropată.

— Dar ai jurat să o respecţi pe regină, zice Rafe.

— Aşa e. Şi o să-i respect şi cadavrul.

— Nu o să ai ceva de-a face cu moartea ei, nu?

El se opreşte. Îşi apucă fiul de braţ şi îl răsuceşte ca să-l privească drept în faţă.

— Refă paşii acestei discuţii.

Gregory îşi smulge braţul din strânsoare.

— Nu, ascultă, Gregory. Am spus: cedează în faţa vrerii regelui. Deschide calea pentru dorinţele sale. Asta face un curtean. Însă înţelege un lucru: este imposibil ca Henric să-mi ceară mie sau oricui altcuiva să-i facă rău reginei. Doar nu e un monstru. Chiar şi acum simte afecţiune pentru ea; cum ar putea fi altfel? Şi are un suflet care, speră el, va fi salvat. Se spovedeşte zilnic unuia sau altuia dintre duhovnicii lui. Crezi că împăratul sau regele Francisc fac asta? Te asigur că inima lui Henric este plină de simţăminte; iar sufletul lui, îţi jur, este cel mai cercetat suflet din întreaga creştinătate.

— Master Cromwell, intervine Wriothesley, este fiul domniei tale, nu vreun ambasador.

El îi dă drumul lui Gregory.

— Să mergem la râu? Poate acolo adie briza.

În curtea de jos, şase perechi de câini de vânătoare se agită şi chelălăie în cuştile pe roţi în care o să fie transportaţi prin ţară. Fluturându-şi cozile, se urcă unii peste alţii, îşi răsucesc urechile şi muşcă, lătrăturile şi urletele lor contribuind la senzaţia de nelinişte care a cuprins castelul. Seamănă mai degrabă cu evacuarea unui fort decât cu o călătorie de vară. Cărăuşi transpiraţi încarcă bunurile regelui în căruţe. Doi bărbaţi cu un cufăr ţintat s-au înţepenit într-o uşă. El se gândeşte la sine în trecut – un copil bătut, încărcând căruţe ca să primească în schimb o călătorie gratuită. Se apropie de ei.

— Cum s-a întâmplat asta, băieţi?

Îndreaptă unul dintre colţurile cufărului şi îl împinge înapoi în odaie; cu o mişcare a mâinii, alege unghiul potrivit de rotire; după o clipă în care cei doi bâjbâie şi lada le alunecă din mâini, ies în lumina soarelui cu un strigăt: „A ieşit! „, de parcă ideea ar fi fost a lor. Să împachetaţi apoi lucrurile reginei, le cere el, ca să fie duse la palatul cardinalului din More, iar ei replică, surprinşi: chiar aşa, master? Şi dacă nu o să vrea să plece? El le răspunde: atunci înfăşuraţi-o într-un covor şi suiţi-o într-o căruţă. Le dă câţiva bănuţi: luaţi-o mai uşor, e prea cald să vă istoviţi aşa. O porneşte agale înspre băieţi. Un bărbat duce de căpăstru caii care vor fi înhămaţi la căruţele în care sunt încărcate cuştile cu câini şi, simţind mirosul, aceştia încep să latre agitaţi, hămăiala auzindu-se chiar şi după ce ei ajung în barcă.

Apa râului e maronie, toropită; pe malul din Eton, mai multe lebede apatice ies şi intră dintr-un pâlc de ierburi. Ambarcaţiunea saltă uşor sub ei.

— Ăsta n-o fi Sion Madoc? întreabă el.

— Nu uiţi niciodată o faţă, nu?

— Nu, când e atât de urâtă.

— Dar te-ai văzut în oglindă, *bach*?

Barcagiul mănâncă un măr, cu cotor cu tot; cusurgiu, aruncă seminţele peste bord.

— Ce mai face taică-tu?

— E mort. Sion scuipă şi codiţa. E vreunul al dumitale?

— Eu, răspunde Gregory.

— Ăsta e al meu. Sion face semn din cap spre vâslaşul aflat de cealaltă parte a bărcii, un ghemotoc de flăcău care se înroşeşte şi-şi fereşte privirea. Tatăl dumitale obişnuia să închidă prăvălia pe o astfel de vreme. Stingea focul şi pleca la pescuit.

— Biciuia apa cu undiţa, spune el, şi pocnea peştii până mureau. Sărea în apă şi îi scotea din adâncurile verzi. Cu degetele în branhii, urla la ei: „La ce te uiţi, fiu de curvă solzos? Te uiţi la mine? „

— Nu era omul cu care să stai liniştit şi să te bucuri de soare, explică Madoc. Aş putea spune nenumărate poveşti despre Walter Cromwell.

Master Wriothesley este atent. El nu înţelege câte poţi afla de la barcagii, din argoul lor blasfemiator şi iute. La doisprezece ani, Cromwell îl vorbea fluent, era limbajul lui matern, iar acum îi revine pe limbă în parte firesc, în parte murdar. A învăţat să stăpânească şi fragmente de greacă, pe care le schimbă cu Thomas Cranmer, cu Spune-mi-Risley: limbaj primar, simplu, ca un fruct delicat. Dar un cărturar grec nu te face să-ţi ciuleşti urechile aşa cum reuşeşte Sion acum, când îşi spune părerea lui de om din Putney despre nenorociţii de Boleyni. Henric i-a tras-o la mamă, bravo lui. I-o trage la soră – la ce-i bun un rege? Dar trebuie să se oprească undeva. Nu suntem animale pe câmp. Sion îi zice lui Anne ţipar, pescuitoare în ape tulburi, şi el îşi aminteşte cum îi spusese cardinalul: duşmanul meu şerpesc. Sion zice: ea şi-o trage cu fra’su. El se miră: cum, cu fratele ei George?

— Cu oricare frate. Fac chestiile astea în familie. Fac mizerii franţuzeşti, ca...

— Poţi să vorbeşti mai încet?

Se uită în jur, de parcă nişte duşmani ar putea înota pe lângă barcă.

— ... şi de aia se păstrează ea şi nu se dă lui Henric, fiindcă, dacă o să-l lase să i-o tragă, atuncea el o să-i zică mulţam fain, fată, acuma tai-o de aicea, aşa că ea: vai, Înălţimea Voastră, nu aş putea vreodată să permit... fiindcă ştie că chiar în noaptea aia fra'su o să i-o lingă pân' la gâlci şi apoi: scuză-mă, surioară, acuma io ce mă fac cu instalaţia asta umflată, iar ea zice: oh, nu te necăji, milord frate, bag-o pe intrarea din dos, acolo nu e nici o problemă.

Mulţumesc, zice el, n-aveam idee cum reuşesc s-o facă.

Băieţii au priceput cam un cuvânt din trei. Sion primeşte un bacşiş. Faptul că i se reamintise de imaginaţia celor din Putney merită toţi banii. O să păstreze cu sfinţenie amintirea chicotitului lui Sion: atât de diferit de cel al lui Anne.

Mai târziu, acasă, Gregory întreabă:

— Oare au voie oamenii să vorbească astfel? Şi să mai fie şi plătiţi pentru asta?

— Spunea ce gândea. Ridică din umeri. Aşa că, dacă vrei să afli ce gândesc oamenii...

— Spune-mi-Risley se teme de tine. Zice că pe drumul de întoarcere din Chelsea l-ai ameninţat pe secretarul principal că o să-l arunci din propria barcă şi o să-l îneci.

Nu aşa îmi aduc eu aminte de discuţia aia.

— Şi Spune-mi crede că aş putea s-o fac?

— Da. Crede că ai putea face orice.

De Anul Nou i-a dat lui Anne un set de furculiţe de argint cu mâner de cristal. El speră că o să le folosească să mănânce, nu să înţepe oamenii cu ele.

— Din Veneţia!

Este încântată. Le ridică, iar cristalul mânerelor prinde şi împrăştie lumina.

El a mai adus un cadou, pe care ea să-l dea mai departe. Este învelit într-o bucată de mătase azurie.

— Este pentru copila care plânge întotdeauna.

Anne rămâne cu gura uşor întredeschisă.

— Nu ştii? Ochii îi mustesc de o veselie întunecată. Vino, să-ţi spun la ureche.

Obrazul ei îl atinge uşor pe al lui. Pielea ei răspândeşte un parfum uşor: ambră, trandafiri.

— Sir John Seymour? Dragul Sir Seymour? *Bătrânul* Sir John, cum îi spun oamenii?

Sir John nu este decât cu vreo doisprezece ani mai în vârstă ca el, dar amabilitatea poate să te îmbătrânească; şi cum fiii lui, Edward şi Tom, sunt acum la curte, dă impresia că se apropie de pensionare.

— Acum înţelegem de ce nu-l mai vedem, murmură Anne. Acum înţelegem ce face acolo la ţară.

— Vânează, probabil.

— Da, a prins-o în plasă pe Catherine Fillol, nevasta lui Edward. Au fost prinşi împreună, dar nu reuşesc să aflu unde: în patul ei, al lui, în fâneaţă, în şură – mda, e cam frig, desigur, dar îşi ţineau unul altuia de cald. Iar acum Sir John a mărturisit totul, ca de la bărbat la bărbat, şi i-a spus fiului său în faţă că ea a fost a lui în fiece săptămână încă de la nuntă, şi cum sunt vreo doi ani de atunci, şi, să zicem, în şase luni, atunci...

— Puteţi rotunji la o sută douăzeci de ori, presupunând că s-au înfrânat de sărbătorile importante...

— Adulterinii nu se opresc în Postul Mare.

— A, am crezut că o fac.

— Ea a născut doi copii, aşa că lăsăm timp şi pentru lăuzie... Sunt băieţi, ştii. Aşa că Edward este...

El îşi imaginează cum este Edward. Profilul acela pur de şoim.

— Îi va scoate din familie. O să fie consideraţi bastarzi. Ea, Catherine Fillol, va fi trimisă la mănăstire. Eu cred că ar fi trebuit s-o pună într-o cuşcă! El cere anularea căsătoriei. Cât despre dragul Sir John, cred că nu o să-l mai vedem prea curând la curte.

— Şi de ce vorbim în şoaptă? Trebuie că sunt ultimul om din Londra care nu ştia asta.

— Regele încă nu a auzit. Şi ştii cât de decent e. Aşa că, dacă vine la el cineva cu glume pe tema asta, să nu fim eu sau tu.

— Şi fiica? Jane, nu?

Anne chicoteşte înfundat.

— Faţă păstoasă? S-a dus la Wiltshire. Cea mai bună mişcare ar fi s-o urmeze pe cumnată-sa la mănăstire. Soră-sa, Lizzie, s-a măritat bine, dar nimeni nu o vrea pe papă-lapte, iar de acum înainte, nici atât. Ochii lui Anne cad pe cadou; întreabă, brusc neliniştită, geloasă: Ce este?

— Doar o carte cu modele de cusături.

— Câtă vreme nu e nimic care să-i pună mintea la încercare... De ce i-ai trimite un cadou?

— Îmi pare rău pentru ea.

Acum cu atât mai mult.

— Ah. Sper că nu o placi, nu?

Răspunsul corect ar fi: nu, milady Anne, numai pe tine te plac.

— Oare este cuviincios să-i trimiţi un cadou?

— Doar nu sunt poveştile lui Boccaccio.

Ea râde.

— I-ar putea spune *ei* lui Boccaccio câteva poveşti, păcătoşii ăia de la Wolf Hall.

Thomas Hitton, preot, a fost ars pe rug la sfârşit de februarie, după ce a fost arestat de Fisher, episcop de Rochester, sub acuzaţia de contrabandă cu Scripturile lui Tyndale. Curând după aceea, ridicându-se de la masa frugală a episcopului, o duzină de oaspeţi s-au prăbuşit la pământ, vomitând, înţepeniţi de durere. Şi au fost duşi, albi ca varul şi aproape fără suflare, în patul lor, sub îngrijirea doctorilor. Doctorul Butts a zis că supa a fost de vină; din mărturia servitorilor a reieşit că a fost singurul fel pe care îl mâncaseră cu toţii.

Sunt otrăvuri pe care natura însăşi le plăsmuieşte, aşa că el, înainte de a-l pune la cazne pe bucătarul episcopului, ar fi făcut o vizită în bucătării şi ar fi trecut o spumieră peste oalele cu supă. Dar nimeni nu se îndoise că fusese vorba de o crimă.

Bucătarul a recunoscut fără întârziere că pusese în fiertură o pulbere albă pe care i-o dăduse cineva. Cine? Un bărbat. Un străin care a spus că va fi o glumă bună, ca să le provoace o pântecare lui Fisher şi oaspeţilor săi.

Regele e scos din fire: plin de furie şi de teamă. Dă vina pe eretici. Clătinând din cap şi trăgându-se de buza de jos, doctorul Butts spune că Henric se teme de otravă mai tare decât de flăcările iadului.

Oare ai pune otravă în mâncarea episcopului doar fiindcă un străin ţi-a zis că o să fie distractiv? Bucătarul nu a vrut să spună mai multe sau poate că ajunsese într-o stare în care nu mai putea să spună nimic. Prin urmare, interogatoriul a fost făcut fără chibzuială, îi spune el lui Butts; şi mă întreb de ce. Doctorul, un om care iubeşte Evanghelia, râde acru şi afirmă:

— Dacă voiau ca omul să vorbească, l-ar fi chemat pe Thomas Morus.

Se aude că lordul cancelar a devenit un adevărat maestru în arta dublă a întinderii şi a comprimării slujitorilor Domnului. Când sunt arestaţi eretici, el asistă în Turn la aplicarea torturii. Se zice că în casa de la poarta domeniului său din Chelsea îi ţine pe suspecţi în butuci, în vreme ce le predică şi îi supune la cazne: care este numele tipografului, numele stăpânului corabiei care a adus aceste cărţi în Anglia. Se spune că foloseşte biciul, cătuşele şi cadrul de tortură numit Fiica lui Skeffington. Este un instrument portabil, în care trupul omului este îndoit cu genunchii la piept, având un cerc de fier pe spinare; cu ajutorul unui şurub, cercul este strâns până când îi striveşte coastele. Este nevoie de măiestrie ca omul să nu se sufoce: dacă se întâmplă asta, tot ce ştie e pierdut.

În următoarea săptămână, doi dintre oaspeţii la cină mor; Fisher îşi revine. El se gândeşte că bucătarul a vorbit, dar cele spuse de acesta nu erau pentru urechile omului de rând.

Se duce să o vadă pe Anne. Ca un ghimpe între două roze, stă cu verişoara ei, Mary Shelton, şi cu Jane, Lady Rochford, soţia fratelui ei.

— Milady, ştiţi că regele a pregătit o nouă formă de moarte pentru bucătarul lui Fisher? O să fie fiert de viu.

Mary Shelton icneşte şi se înroşeşte, de parcă ar fi fost ciupită de vreun curtean îndrăzneţ. Jane Rochford rosteşte tărăgănat:

— *Vere dignum et iustum est*, *aequum et salutare.* Apoi traduce pentru Mary: Nimerit.

Pe chipul lui Anne nu se citeşte nimic. Nici măcar un om priceput ca el nu găseşte nimic acolo.

— Şi cum o s-o facă?

— Nu am cerut amănunte. Vreţi să mă interesez? Cred că o să-l ridice cu lanţurile, ca mulţimea să vadă cum i se jupoaie pielea şi să-l audă urlând.

Ca să fie cinstit faţă de Anne, şi dacă s-ar fi dus cineva la ea şi i-ar fi şoptit: urmează să fii şi tu fiartă, probabil că ar fi ridicat din umeri: *c'est la vie.*

Fisher e la pat vreme de o lună. Când începe să meargă arată ca un cadavru ambulant. Intervenţia îngerilor şi a sfinţilor nu a fost îndeajuns să-i lecuiască durerea din pântece şi să-i pună înapoi carne pe oase.

Acum sunt zilele adevărului crud rostit de Tyndale. Sfinţii nu sunt prietenii voştri şi nu o să vă apere. Nu vă pot salva sufletele. Nu-i puteţi tocmi cu rugăciuni şi cu lumânări, aşa cum tocmiţi un om pentru seceriş. Sacrificiul lui Hristos s-a făcut pe Drumul Golgotei; nu se poate face în timpul liturghiei. Preoţii nu vă vor asigura drumul spre rai; nu aveţi nevoie de preoţi care să mijlocească între voi şi Domnul vostru. Nici un fel de virtuţi nu vă pot salva; numai virtuţile lui Hristos cel viu.

Martie: Lucy Petyt, al cărei soţ este băcan şi membru al Camerei Comunelor, vine să-l vadă la Austin Friars. Poartă piele neagră de miel – importată, bănuieşte – şi o rochie cenuşie modestă, de lână toarsă; Alice îi ia mănuşile şi le mângâie pe furiş cu un deget, ca să aprecieze calitatea căptuşelii de mătase. El se ridică de la birou şi o prinde de mâini, trăgând-o aproape de foc, apoi îi dă o cupă de vin fiert cu mirodenii. Mâinile ei tremură când iau cupa între palme şi rosteşte:

— Mi-aş dori ca John să aibă toate astea. Vinul ăsta. Focul ăsta.

Ningea în zorii zilei când avusese loc raidul de la Lion’s Quai, dar curând răsărise soarele de iarnă, lustruind ochiurile de geam şi scoţând în relief odăile lambrisate ale caselor din oraş, aruncând râpe de umbre şi revărsări de lumină rece.

— Asta nu pot să-mi scot din minte – frigul.

Şi pe Morus, cu chipul ascuns în blănuri, stând în pragul uşii cu gărzile lui, gata să cerceteze depozitul şi odăile lor de locuit.

— Am ajuns prima acolo, continuă ea, şi l-am potopit cu amabilităţi – am exclamat: Doamne, iată-l pe lordul cancelar că vine cu treburi parlamentare.

Vinul îi inundă chipul şi îi dezleagă limba.

— Tot îi spuneam: aţi mâncat de dimineaţă, sir, sunteţi sigur, şi servitorii i se tot băgau în drum, împiedicându-l – scoate un hohot de râs scurt şi lipsit de veselie – şi în tot acest timp John ascundea hârtiile în spatele unui lambriu...

— Ai procedat bine, Lucy.

— Când au urcat la etaj, John era pregătit să-l primească – oh, lord cancelar, fii binevenit în casa mea –, dar bietul nefericit îşi aruncase *Testamentul* sub birou şi ochii mi-au căzut drept pe el; mă întreb dacă privirea lor nu a urmat-o pe a mea.

După o oră de căutări nu găsiseră nimic; aşadar, eşti sigur, John, a întrebat cancelarul, că nu ai nici o carte dintr-astea noi, căci am fost informat că ai. (Şi *Testamentul* lui Tyndale zăcea acolo, ca o pată de otravă pe dalele podelei.) Nu ştiu cine ar fi putut să vă spună asta, a replicat John Petyt. Am fost mândră de el, continuă Lucy, întinzând cupa să-i mai fie turnat vin, am fost mândră că a vorbit astfel. Morus a răspuns: este adevărat

că nu am găsit nimic astăzi, dar trebuie să mergi cu aceşti oameni. Domnule locotenent, ia-l, te rog.

John Petyt nu este un om tânăr. La indicaţiile lui Morus, doarme pe un strat de paie aşezate pe jos; au fost primiţi vizitatori doar ca să poată răspândi prin vecini vestea că pare atât de bolnav.

— I-am trimis mâncare şi haine călduroase, spune Lucy, dar au fost refuzate din ordinele lordului cancelar.

— Există un tarif pentru mită. Îi plăteşti pe temniceri. Ai nevoie de bani?

— Dacă o să am, o să vin la domnia ta. Ea pune cupa pe birou. Nu o să ne poată arunca pe toţi în temniţă.

— Are destule închisori.

— Pentru trupuri, aşa e. Dar ce sunt trupurile? Poate să ne ia bunurile, dar Dumnezeu ne va ajuta să prosperăm. Poate să-i închidă pe negustorii de cărţi, dar cărţi vor continua să existe. Au ei moaşte şi sfinţi pictaţi pe geamuri, lumânări şi altare, dar Dumnezeu ne-a dat nouă tiparniţa. Obrajii îi strălucesc. Priveşte în jos spre desenele de pe biroul lui. Ce sunt astea, Master Cromwell?

— Planurile mele pentru grădină. Sper să cumpăr câteva case de aici din spate, vreau terenul lor.

Ea zâmbeşte.

— O grădină... Este primul lucru plăcut pe care l-am auzit în ultima vreme.

— Sper să vii cu John să vă bucuraţi de ea.

— Şi asta... Ai de gând să construieşti un teren de tenis?

— Dacă o să am pământ destul. Şi aici, uite, vreau să plantez o livadă.

Ochii îi înoată în lacrimi.

— Vorbeşte cu regele. Ne bizuim pe domnia ta.

El aude sunet de paşi: e Johane. Lucy îşi duce mâna la gură.

— Doamne, iartă-mă... Pentru o clipă te-am confundat cu sora dumitale.

— Se face greşeala asta, zice Johane. Şi încă de multe ori. Doamnă Petyt, îmi pare tare rău să aud că soţul dumitale este în Turn. Însă aţi atras singuri asta asupră-vă. Voi, oameni buni, aţi fost primii care l-aţi defăimat pe răposatul cardinal. Dar bănuiesc că acum l-aţi vrea înapoi.

Lucy iese fără să mai rostească nici un cuvânt, aruncând doar o privire lungă peste umăr. El o aude pe Mercy salutând-o; de la ea va căpăta mai multă înţelegere. Johane se apropie de foc şi îşi încălzeşte mâinile.

— Ce îşi închipuie că poţi să faci pentru ea?

— Să merg la rege. Sau la Lady Anne.

— Şi o să te duci? Nu o face, îi zice ea. Nu o face.

Îşi şterge o lacrimă cu încheietura degetului. Lucy a supărat-o.

— Morus nu-l va supune la cazne. Se va duce vorba şi oraşul nu o să accepte una ca asta. Dar ar putea să moară oricum. Ridică privirea spre el. Ştii, este destul de bătrână Lucy Petyt. Nu ar trebui să poarte gri. Ai văzut cum i s-au supt obrajii? Nu o să mai aibă copii.

— Am priceput ideea, spune el.

Mâna ei se încleştează pe fuste.

— Dar dacă o va face? Dacă o să-l supună la cazne? Şi o să dea nume?

— Ce-mi pasă mie? Se întoarce cu spatele. El deja îmi ştie numele.

El vorbeşte cu Lady Anne. Ce pot să fac eu? întreabă ea, iar el spune: ştii cum să-l mulţumeşti pe rege, bănuiesc. Ea râde şi zice: ce, virginitatea mea pentru un băcan?

El vorbeşte regelui când prinde ocazia, dar regele îi aruncă o privire goală şi zice că lordul cancelar ştie ce face. Anne îi spune: am încercat, după cum bine ştii, chiar eu i-am pus cărţile lui Tyndale în mână, în mâna lui regală; crezi oare că Tyndale ar putea să se întoarcă în regat? În iarnă au avut loc negocieri şi schimburi de scrisori peste Canal. În primăvară, Stephen Vaughan, omul lui din Anvers, a aranjat o întâlnire: seara, în amurgul tainic, pe un câmp de lângă zidurile oraşului. Cu scrisoarea lui Cromwell în mână, Tyndale a plâns: vreau să mă duc acasă, a zis, m-am săturat de asta, să fiu vânat din oraş în oraş şi din casă în casă. Vreau să mă întorc, şi dacă regele zice da, dacă zice da Scripturilor în limba noastră maternă, poate să aleagă un tălmaci, şi eu nu o să mai scriu nici un rând. Poate să facă ce vrea cu mine, să mă tortureze sau să mă omoare, dar numai să-i lase pe oamenii din Anglia să audă Evanghelia.

Henric nu a spus nu. Nu a spus „niciodată”. Deşi traducerea lui Tyndale şi orice altă traducere sunt interzise, poate că, într-o zi, o să consimtă ca un cărturar mulţumitor să facă o traducere. Cum ar putea să nu accepte măcar atâta lucru? Vrea să-i facă pe plac lui Anne.

Dar vine vara şi el, Cromwell, ştie că a ajuns pe marginea prăpastiei şi că trebuie să găsească, bâjbâind, drumul înapoi. Henric este prea timid, Tyndale, prea intransigent. Scrisorile lui către Stephen au o notă de panică: abandonaţi corabia. Nu are de gând să se sacrifice din cauza durităţii lui Tyndale; Sfinte Doamne, spune el, Morus, Tyndale, se merită unul pe celălalt, catârii ăştia cu chip de om. Tyndale nu vrea să se pronunţe în favoarea divorţului lui Henric; şi, de fapt, nici călugărul Luther nu vrea. Ai crede că ar fi în stare să sacrifice un aspect minor al principiului ca să-şi facă un prieten din regele Angliei – dar nu.

Şi când Henric întreabă: „Cine e Tyndale să mă judece? „, Tyndale trimite un mesaj trufaş înapoi, iute ca zborul unui cuvânt: un creştin poate să-l judece pe un altul.

— O pisică îl poate privi pe rege, spune el.

Îl ţine în braţe pe Marlinspike şi stă de vorbă cu Thomas Avery, băiatul pe care îl şcoleşte în tainele meseriei. Avery a stat cu Stephen Vaughan, ca să înveţe practica printre negustorii de acolo, dar poate sosi la Austin Friars cu orice corabie, aducându-şi în micul sac de călătorie câteva cămăşi şi vesta de lână. Când intră tropăind, strigă după Mercy, după Johane, după copile, pentru care aduce dulciuri şi nimicuri de la negustorii de pe stradă. Lui Richard, Rafe ori Gregory, dacă acesta e acasă, le dă în joacă vreo câţiva pumni în semn de „m-am întors”, dar tot ţinându-şi sacul sub braţ.

Băiatul îl urmează în birou.

— Nu ţi-a fost niciodată dor de casă când erai plecat în călătorii, master?

El ridică din umeri: probabil, dacă aş fi avut o casă. Lasă pisica jos, deschide sacul. Ridică pe deget un şir de mătănii: ca să te arăţi cu ele, spune Avery, iar el răspunde: bravo, băiete. Marlinspike sare pe birou; se uită chiorâş în sac, dând cu lăbuţa.

— Singurii şoareci de acolo sunt de zahăr.

Băiatul trage motanul de urechi, îl smotoceşte.

— În casa lui Master Vaughan nu avem animale de companie.

— E preocupat numai de afaceri. Şi foarte neînduplecat zilele astea.

— Îmi zice: Thomas Avery, la ce oră ai ajuns acasă aseară? I-ai scris stăpânului? Ai fost la liturghie? De parcă îi pasă lui de liturghie!

— Primăvara viitoare poţi să vii acasă.

În timp ce stau de vorbă, el despătureşte vesta dintr-o mişcare, o întoarce pe dos şi cu o foarfecă mică începe să desfacă un tiv.

— Frumoasă cusătură. Cine a făcut-o?

Tânărul ezită şi roşeşte.

— Jenneke.

Din căptuşeală scoate hârtia subţire, împăturită. O desface.

— Trebuie să aibă ochi buni.

— Are.

— Sunt şi frumoşi?

Ridică privirea, zâmbind. Băiatul se uită drept la el. Pentru o clipă, pare uimit, de parcă ar vrea să spună ceva; apoi îşi lasă ochii în jos şi se întoarce.

— Doar te tachinam, Tom, nu pune la inimă. Începe să citească scrisoarea lui Tyndale. Dacă e fată bună şi se află în casa lui Tyndale, care-i problema?

— Ce zice Tyndale?

— Ai adus-o fără s-o citeşti?

— Prefer să nu ştiu. Pentru orice eventualitate.

Pentru eventualitatea că te trezeşti oaspetele lui Thomas Morus. Ţine scrisoarea cu mâna stângă; dreapta i se face încet pumn.

— Numai să îndrăznească să se apropie de oamenii mei. O să-l târăsc afară din Westminster şi o să-l izbesc cu capul de caldarâm până când o să priceapă ce înseamnă dragostea lui Dumnezeu.

Băiatul rânjeşte şi se lasă să cadă pe un scaun. El, Cromwell, îşi aruncă din nou ochii pe scrisoare.

— Tyndale zice că probabil nu se va întoarce niciodată, chiar dacă Lady Anne ajunge regină... o perspectivă în ajutorul căreia, trebuie să spun, nu vrea să facă absolut nimic. Spune că nu ar putea să aibă încredere într-o înţelegere corectă, chiar dacă ar fi semnată de rege,

atâta vreme cât Thomas Morus trăieşte şi este lord cancelar, fiindcă Morus consideră că nu trebuie să-ţi ţii promisiunea făcută unui eretic. Poţi să citeşti şi tu scrisoarea. Lordul nostru cancelar nu respectă nici ignoranţa, nici inocenţa.

Băiatul tresare, dar ia hârtia. Ce lume e şi asta, în care promisiunile nu sunt respectate?

— Spune-mi cine e Jenneke, rosteşte el blând. Vrei să-i scriu tatălui ei despre tine?

— Nu. Avery ridică ochii, năuc; se încruntă. Nu, este orfană. Master Vaughan o ţine pe propria cheltuială. Cu toţii o învăţăm engleză.

— Deci, nu ţi-ar aduce nici un ban?

Tânărul pare nedumerit.

— Probabil că Stephen o să-i dea o zestre.

Ziua este prea blândă ca să se facă focul. Este încă prea devreme ca să se aducă o lumânare. În loc să o ardă, el rupe bucăţele scrisoarea de la Tyndale. Marlinspike, cu urechile ciulite, mestecă un fragment din ea.

— Frate motan, spune el. Întotdeauna i-au plăcut Scripturile.

Scriptura sola. Numai Evanghelia te va îndruma şi te va mângâia. Nu are rost să te rogi la un lemn cioplit ori să aprinzi o lumânare în faţa unui chip pictat. Tyndale zice că „evanghelie” înseamnă veste bună, înseamnă cântec, înseamnă dans – cu anumite limite, desigur.

— Chiar pot să mă întorc acasă primăvara viitoare? întreabă Thomas Avery.

Lui John Petyt, aflat în Turn, i se permite să doarmă într-un pat; dar nici o şansă totuşi să se întoarcă acasă, la Lion’s Quay.

Cranmer i-a spus, într-o seară când stătuseră de vorbă până târziu, că Sfântul Augustin zicea că nu trebuie să

întrebăm unde ne este casa, fiindcă în cele din urmă toţi ne întoarcem acasă la Dumnezeu.

Postul Mare vlăguieşte spiritul, aşa cum, de altfel, este menit să facă. Ducându-se din nou la Anne, îl găseşte pe Mark aplecat peste lăută şi ciupind coardele unei melodii tânguitoare. Îi dă un bobârnac în cap când trece pe lângă el şi îi spune:

— Fii mai vesel, bine?

Mark aproape cade de pe scaun. Lui i se pare că toţi oamenii aceştia sunt cufundaţi într-o permanentă stare de ameţeală, uşor de surprins, uşor de atacat.

Trezindu-se din visare, Anne întreabă:

— Ce ai făcut?

— L-am lovit pe Mark. Numai cu un deget, arată el.

— Mark? întreabă Anne. Cine-i Mark? A, aşa îl cheamă?

În această primăvară a anului 1531 el îşi propune să fie plin de veselie. Cardinalul era un mare nemulţumit, dar mormăielile prin care îşi exprima nemulţumirea erau cumva amuzante. Cu cât se plângea mai mult, cu atât omul lui, Cromwell, devenea mai vesel; asta era înţelegerea.

Şi regelui îi place să se plângă. Îl doare capul. Ducele de Suffolk este prost. Vremea e prea caldă pentru perioada asta a anului. Ţara se duce de râpă. Şi el e neliniştit; îi este teamă de farmece, de oameni care gândesc rău despre el, în vreun fel clar ori mai puţin clar. Cu cât regele devine mai neliniştit, cu atât mai calm este noul lui servitor, mai optimist, mai devotat. Şi cu cât regele devine mai tăios şi mai cusurgiu, cu atât cei care vin cu cereri la el caută mai mult compania lui Cromwell şi amabilitatea lui nesecată.

Acasă, Jo vine la el cu expresie de nedumerire pe chip. Acum este o tânără domnişoară şi pe chip i-a apărut deja acea încruntare de femeie, o încreţire uşoară a pielii pe frunte, pe care o moşteneşte de la mama ei, Johane.

— Sir, cum să vopsim ouăle de Paşti?

— Cum le-aţi vopsit anul trecut?

— În fiecare an dinainte de acesta le-am făcut pălării, ca ale cardinalului.

Ea îi priveşte chipul, ca să citească efectul cuvintelor ei; este exact obiceiul lui şi el se gândeşte: nu numai copiii tăi sunt copiii tăi.

— Ce s-a întâmplat?

— Nimic. Aş fi vrut să fi ştiut asta. I-aş fi dus unul. I-ar fi plăcut.

Jo îşi pune mâna ei moale într-a lui. Este încă o mână de copil, cu pielea roasă la încheieturi, cu unghiile mâncate.

— Acum sunt unul dintre sfetnicii regelui, zice el. Poţi să pictezi o coroană pe ele dacă vrei.

Nebunia asta cu mama ei, nebunia asta care încă se petrece trebuie să înceteze. Şi Johane o ştie. Obişnuia să-şi găsească scuze ca să se afle acolo unde era şi el. Dar acum, dacă el stă la Austin Friars, ea locuieşte la casa din Stepney.

— Mercy ştie, îi murmură ea în trecere.

E de mirare că i-a luat atât de mult timp să-şi dea seama, dar de aici se poate învăţa ceva; ai impresia că oamenii te ţin mereu sub observaţie, dar asta înseamnă vina, care te face să tresari la fiecare umbră. Însă, în cele din urmă, Mercy descoperă că are ochi în cap şi gură să vorbească, şi profită de ocazie o dată, când sunt singuri.

— Am auzit că regele a găsit un mod să ocolească cel puţin unul dintre obstacole. Adică, problema căsătoriei lui cu Lady Anne, când şi sora ei, Mary, i-a trecut prin pat.

— Am primit cu toţii cele mai bune sfaturi, rosteşte el nepăsător. La recomandarea mea, dr. Cranmer a fost trimis la Veneţia, ca să ceară opinia unui grup de rabini eruditi despre înţelesul textelor străvechi.

— Deci, nu este vorba de incest? Dacă nu ai fost căsătorit cu una dintre surori?

— Teologii zic că nu.

— Şi cât a costat asta?

— Dr. Cranmer nu ştie. Preoţii şi cărturarii merg la masa negocierilor, apoi un om mai puţin evlavios vine după ei cu un sac cu bani. Nu trebuie să se întâlnească, la intrare ori la ieşire.

— Nu prea e de ajutor în cazul tău, rosteşte ea fără ocolişuri.

— Nu există ceva de ajutor în cazul meu.

— Vrea să stea de vorbă cu tine. Johane.

— Ce e de spus? Ştim cu toţii...

Ştim cu toţii că asta nu duce nicăieri. Chiar dacă soţul ei, John Williamson, mai tuşeşte încă: mereu stai cu urechile pe jumătate ciulite, aici ori la Stepney, ca să auzi hârâitul de avertizare, pe o scară ori în odaia de alături; un lucru este sigur cu John Williamson – nu te va lua niciodată prin surprindere. Doctorul Butts i-a recomandat aerul de ţară şi să se ţină departe de fum şi de aburi.

— A fost un moment de slăbiciune, spune el.

Şi apoi? Un alt moment.

— Dumnezeu le vede pe toate. Aşa am auzit.

— Trebuie s-o asculţi. Chipul lui Mercy, când se întoarce, arde. Îi datorezi asta.

— După cum îmi pare mie, totul este ca o parte a trecutului.

Vocea lui Johane e nesigură; cu un mic gest nervos al degetelor îşi aranjează boneta ca o semilună şi îşi trage vălul, ca un nor de mătase, peste un umăr.

— Multă vreme nu mi-a venit să cred că Liz nu mai este. Mă aşteptam să o văd intrând într-o bună zi.

Pentru el a fost o tentaţie permanentă să o vadă pe Johane îmbrăcată frumos şi a rezolvat problema, după cum spune Mercy, *aruncând* cu banii pe la negustorii de mătăsuri şi pe la giuvaiergii, astfel că femeile de la Austin Friars sunt bârfite de nevestele din oraş care spun, cu gurile ascunse în spatele mâinilor (dar cu un murmur respectuos, aproape cu o reverenţă) , sfinte Doamne, la Thomas Cromwell banii trebuie să curgă precum harul divin.

— Aşa că acum cred, continuă ea, că tot ceea ce am făcut, din cauză că ea nu mai era, că eram şocaţi şi îndureraţi, trebuie să înceteze. Adică, încă suferim. Şi o vom face mereu.

El o înţelege. Liz a murit într-o altă epocă, atunci când cardinalul era încă în plină glorie, iar el era omul cardinalului.

— Dacă vrei să te însori, Mercy are o listă. Dar probabil că ai şi tu una, pe care nu se află nimeni cunoscut nouă. Desigur, continuă ea, dacă John Williamson ar... Doamne fereşte, dar fiecare iarnă am impresia că o să fie ultima pentru el... atunci desigur că eu, fără îndoială, adică, de îndată, Thomas, imediat ce ar fi decent, nu că ne-am strânge mâinile peste coşciug..., dar atunci biserica nu ar fi de acord. Legea nu ar permite.

— Nu se ştie niciodată, spune el.

Ea îşi depărtează mâinile de trup şi vorbele încep să curgă valuri.

— Se aude că ai de gând să-i înfrângi pe episcopi şi să-l faci pe rege capul bisericii, să le iei veniturile de la

Sfântul Părinte şi să i le dai lui Henric, apoi Henric o să facă o lege pe placul lui şi o să-şi alunge nevasta când are chef, şi o să se însoare cu Lady Anne, şi el o să spună ce e păcat şi ce nu şi cine se poate căsători. Iar prinţesa Maria, Dumnezeu s-o apere, va fi un bastard, şi după Henric va fi rege copilul pe care i-l va dărui femeia aceea.

— Johane... când parlamentul se va întruni din nou, vrei să vii şi să le spui ceea ce mi-ai spus acum? Fiindcă aşa am scuti o mulţime de timp.

— Nu poţi să faci asta, spune ea îngrozită. Camera Comunelor nu va vota. Lorzii nu vor vota. Episcopul Fisher nu va permite. Arhiepiscopul Warham. Ducele de Norfolk. Thomas Morus.

— Fisher e bolnav. Warham e bătrân. Iar Norfolk doar ce mi-a spus deunăzi: „Am obosit" – dacă îmi dai voie să-i folosesc expresia – „să lupt sub stindardul cearşafului pătat al Caterinei, şi dacă Arthur s-a putut bucura ori nu de trupul ei, cine dă un că... cui îi mai pasă? „ Modifică rapid cuvintele ducelui, care fuseseră extrem de necioplite. „Să vină nepoată-mea, Anne", a zis el, „şi să facă tot ce poate mai rău. „

— Ce poate mai rău?!

Johane a rămas cu gura căscată. Cuvintele ducelui se vor rostogoli pe Gracechurch Street, pe râu şi pe pod, până ce femeile vopsite din Southwark le vor trece din gură în gură precum un ulcer. Dar aşa sunt cei din familia Howard, aşa sunt Boleynii; cu sau fără el, veştile despre caracterul lui Anne se vor răspândi în Londra şi în lume.

— Ea pune la încercare răbdarea regelui, spune el. Henric se plânge că niciodată în viaţă Caterina nu i-a vorbit cum o face Anne. Norfolk spune că ea foloseşte cu regele un limbaj pe care nu l-ar folosi nici cu un câine.

— Iisuse! Mă mir că nu o biciuieşte.

— Probabil că o va face, după ce se vor căsători. Uite, dacă ar fi ca regina să renunţe la procesul de la Roma, dacă ar supune cazul ei judecăţii din Anglia ori dacă papa ar ceda dorinţelor regelui, atunci toate astea – tot ce ai spus – nu se vor întâmpla, va fi doar... Face din mână un gest moale, de retragere, de parcă ar rula un pergament. Dacă papa Clement ar veni la biroul lui într-o dimineaţă, pe jumătate adormit, şi ar semna cu mâna stângă o bucată de hârtie pe care nu a citit-o, ei bine, cine ar putea să-l ţină de rău? Şi l-aş lăsa, l-am lăsa netulburat, în posesia veniturilor lui, a autorităţii lui, fiindcă acum Henric nu vrea decât un singur lucru, şi anume pe Anne în patul lui. Dar timpul trece şi el începe să se gândească, te rog să mă crezi, la alte lucruri pe care ar putea să le vrea.

— Da. Să se facă toate după cum pofteşte.

— El este rege. Este obişnuit cu asta.

— Şi dacă papa rămâne tot neînduplecat?

— O să ajungă să-şi cerşească înapoi veniturile.

— Ar fi în stare regele să ia banii creştinilor? Regele e bogat.

— Aici greşeşti. Regele e sărac.

— Ah. Şi ştie asta?

— Nu sunt sigur că ştie de unde îi vin banii sau unde se duc. Când lordul cardinal era în viaţă, nu şi-a dorit niciodată un giuvaier la pălărie, ori un cal sau vreo casă frumoasă. Henry Norris îi ţine socoteala banilor personali, însă în afară de asta, are mâna băgată prea mult în venituri, după gustul meu. Henry Norris, îi spune el înainte ca ea să-l întrebe, este năpasta vieţii mele.

Nu mai adaugă că: este mereu cu Anne când vreau să o văd între patru ochi.

— Probabil că, dacă doreşte să ia cina, poate veni aici. Nu acest Henry Norris. Mă refer la Henric, regele nostru sărac.

Ea se ridică; se vede în oglindă; se fereşte, de parcă se ruşinează de propria imagine reflectată şi adoptă o expresie mai nepăsătoare, mai curioasă şi mai detaşată, mai puţin personală. El o observă făcând asta, ridicându-şi uşor sprâncenele, curbându-şi buzele la colţuri. Aş putea s-o pictez, se gândeşte; numai de-aş avea talent. Am privit-o de atâtea ori; dar privitul nu o aduce înapoi din morţi şi, cu cât te străduieşti mai mult să priveşti, cu atât se îndepărtează mai mult şi mai repede. Nu îşi închipuise vreodată că Liz Wykys îi zâmbea din ceruri văzând ce făcea cu sora ei. Nu, se gândeşte, nu am făcut decât s-o împing pe Liz în întuneric; şi îşi aduce aminte de ceva ce spusese odată Walter, că mama lui obişnuia să-şi spună rugăciunile în faţa unei mici sculpturi sfinte pe care o avea în boccea când venise în tinereţe din nord şi pe care o întorcea cu spatele când se urca alături de el în pat. Walter spusese: sfinte Doamne, Thomas, dacă nu mă înşel, era nenorocita de Sfânta Felicity şi nu încape îndoială că stătea cu faţa la perete în noaptea când te-am făcut pe tine.

Johane se plimbă prin cameră. Este o încăpere mare, plină de lumină.

— Toate lucrurile astea, zice ea, lucrurile astea pe care le ştim acum. Ceasul. Cufărul acela nou pe care l-ai pus pe Stephen să ţi-l trimită din Flandra, cel cu păsări şi flori sculptate; te-am auzit cu urechile mele când i-ai zis lui Thomas Avery: a, spune-i lui Stephen că îl vreau, nu-mi pasă cât costă. Toate aceste tablouri înfăţişând oameni pe care nu îi ştim, toate aceste... nu ştiu... lăute şi cărţi de muzică, pe care înainte nu le aveam, iar când eram copilă nu obişnuiam să mă uit în oglindă, dar acum o fac în fiecare zi. Şi pieptenele, mi-ai dăruit un pieptene de fildeş. Nu am avut niciodată unul al meu. Liz obişnuia să-mi împletească părul şi să mi-l ascundă sub bonetă, şi eu

făceam la fel cu al ei, şi dacă nu arătam cum se cuvine se găsea imediat cineva să ne-o spună.

De ce suntem atât de legaţi de asprimea trecutului? De ce suntem atât de mândri de noi înşine fiindcă i-am suportat pe taţii şi pe mamele noastre, zilele fără foc şi zilele fără carne, iernile aspre şi limbile ascuţite? Nu că am fi avut de ales. Odată, când erau tineri, văzându-l într-o dimineaţă că încălzeşte la foc cămaşa lui Gregory, chiar şi Liz îi spusese cu asprime: nu face asta, altminteri o să se aştepte la aşa ceva în fiecare zi.

— Liz, zice el, adică Johane...

Greşeala asta ai făcut-o de prea multe ori, spune chipul lui Johane.

— Vreau să fac ceva pentru tine, spune-mi ce pot să-ţi dau.

Aşteaptă ca ea să înceapă să ţipe, aşa cum fac femeile de obicei: crezi că poţi să mă cumperi?, dar ea nu o face, ascultă, iar el are impresia că ea este ca vrăjită, cu chipul încordat, cu ochii aţintiţi în ai lui, în vreme ce ascultă teoria lui despre ce poţi cumpăra cu bani.

— În Florenţa era un om, un călugăr, Fra Savonarola, care i-a convins pe toţi să creadă că frumuseţea era un păcat. Unii gândeau că e magician, aşa că au căzut sub vraja lui şi au făcut pe străzi ruguri unde au aruncat tot ce le plăcea, tot ce făcuseră cu mâna proprie sau se chinuiseră să poată cumpăra – baloturi de mătase, cearşafuri brodate de mamele lor pentru paturile matrimoniale, cărţi cu poeme scrise chiar de mâna poetului, acţiuni şi testamente, hrisoave în care erau trecute sumele care li se datorau, titluri de proprietate, câini şi pisici, cămăşile de pe ei, inelele de pe degete, femeile – vălurile lor, şi ştii ce-i mai rău, Johane? Şi-au aruncat în foc şi oglinzile, ca să nu-şi poată vedea chipul şi să ştie cum se deosebesc de animalele din sălbăticie şi de

creaturile care urlau pe ruguri. Şi după ce şi-au topit oglinzile, s-au dus în casele lor goale şi s-au întins pe jos, fiindcă îşi arseseră şi paturile, iar când s-au sculat a doua zi cu trupul înţepenit de pe podelele tari nu mai exista nici o masă pentru micul dejun, fiindcă le folosiseră ca să aprindă rugurile, şi nici un scaun pe care să stea, fiindcă le făcuseră surcele, şi nici pâine să mănânce, fiindcă brutarii aruncaseră în flăcări vasele şi drojdia, şi făina, şi cântarele. Şi ştii ce era mai rău? Că erau cu mintea limpede. Cu o noapte înainte, luaseră burdufurile de vin... Mimează cu mâinile gestul de a azvârli ceva în foc. Aşa că erau treji şi cu mintea limpede şi s-au uitat în jur şi au descoperit că nu au nimic să mănânce, nimic să bea şi nimic pe care să stea.

— Dar nu asta a fost cel mai rău. Ai spus că cel mai rău a fost că au distrus oglinzile. Şi nu au putut să se mai privească pe sine.

— Da. Ei bine, aşa cred. Sper să pot oricând să îmi văd propriul chip. Iar tu, Johane, ar trebui să ai întotdeauna o oglindă de calitate în care să te priveşti. Căci eşti o femeie la care merită să te uiţi.

Ai putea să scrii un sonet; Thomas Wyatt i-ar putea scrie un sonet şi nu ar avea acest efect... Ea îşi întoarce capul, dar prin voalul subţire el vede că pielea ei străluceşte. Fiindcă femeile sunt slabe la linguşeli: spune-mi, spune-mi ceva, spune-mi ce gândeşti; şi asta a făcut el.

Se despart prieteni. Reuşesc asta chiar fără să o facă pentru ultima dată, de dragul vremurilor de demult. Nu că ar fi despărţiţi în fapt, doar că acum au o altfel de relaţie.

— Thomas, îi spune Mercy, când o să fii ţeapăn sub o lespede, o să fii în stare să ieşi din mormânt cu vorbele tale.

Casa e liniştită, calmă. Agitaţia oraşului e zăvorâtă în afara porţilor. El pune să se schimbe zăvoarele, şi lanţurile să fie întărite. Jo îi aduce un ou de Paşte.

— Uite, l-am păstrat pentru tine.

Este un ou alb, fără pete. Nu are desenat un chip, ci doar o singură buclă, de culoarea foiţei de ceapă, se vede de sub o coroană care stă strâmb. Alege-ţi prinţul şi o să ştii cum arată; sau nu?

— Mama îţi trimite un mesaj, spune copila. Să-i zici unchiului tău că aş vrea, drept cadou, o cupă făcută din coaja unui ou de grifon. Ăsta e un leu cu cap şi aripi de pasăre; a dispărut, aşa că nu mai poţi găsi nici unul.

— Să o întrebi ce culoare, îi zice el.

Jo îl sărută pe obraz.

Se uită în oglindă şi camera luminată este reflectată înspre el: lăute, portrete, tapiserii de mătase. În Roma trăia odată un bancher pe nume Agostino Chigi. În Siena, de unde provenea, se vorbea că era cel mai bogat om din lume. Când Agostino îl chemase pe papă la cină, mâncarea le fusese servită în vase de aur. Apoi Agostino privise ce rămăsese în urmă: cardinalii sătui, răşchiraţi, mizeria pe care o făcuseră, carnea pe jumătate mâncată şi oasele de peşte, scoicile golite şi cojile de portocale, şi atunci zisese: la gunoi cu ele, ce să ne mai chinuim cu spălatul.

Atunci oaspeţii îşi luaseră farfuriile şi le aruncaseră pe fereastră, drept în Tibru. Feţele de masă soioase zburaseră după ele, şervetele albe plutind ca nişte pescăruşi lacomi ce se reped după resturi. Noaptea romană răsunase atunci de hohotele de râs ale romanilor.

Chigi însă pusese plase pe maluri, şi avea scufundători pregătiţi să recupereze tot ceea ce cădea pe de lături, în apă, iar câţiva servitori cu ochi ageri, dintre oamenii lui cei mai de încredere, stăteau pe mal,

verificând totul pe o listă şi însemnând cu un ac fiecare piesă recuperată din adâncuri.

1531: este vara cometei. În amurgul lung, dedesubtul secerii lunii noi şi al luminii răspândite de noua stea ciudată, gentilomi în robe negre se plimbă braţ la braţ prin grădină, vorbind despre mântuire. Sunt Thomas Cranmer, Hugh Latimer, preoţi şi funcţionari din casa lui Anne veniţi la Austin Friars şi angajaţi într-o discuţie uşoară pe teme teologice: unde a greşit biserica? Cum putem s-o aducem iar pe drumul cel bun?

— Ar fi o greşeală, zice el, privindu-i de la fereastră, să crezi că vreunul dintre aceşti gentilomi pot să cadă de acord asupra vreunui punct în interpretarea Scripturii. Dă-le un răgaz fără Thomas Morus, şi se vor apuca să se persecute unul pe altul.

Gregory stă pe o pernă şi se joacă liniştit cu căţeluşa. O gâdilă pe la nas cu o pană şi ea strănută ca să-l amuze.

— Sir, de ce pe toţi câinii tăi îi cheamă Bella şi sunt atât de mici?

În spatele lui, la o masă de stejar, Nikolaus Kratzer, astronomul regelui, stă cu astrolabul în faţă, cu hârtie şi cerneală. Pune tocul jos şi ridică privirea.

— Master Cromwell, spune el cu glas domol, fie calculele mele sunt greşite, fie universul nu e precum credeam.

— De ce sunt considerate cometele semne rele? întreabă Cromwell. De ce nu sunt bune? De ce prevestesc căderea naţiunilor? De ce nu ridicarea lor?

Kratzer e din München, un bărbat brunet de vârsta lui, cu o gură mare şi mucalită. Vine aici pentru companie, pentru conversaţia agreabilă, spirituală, purtată uneori în graiul lui natal. Cardinalul îi fusese patron, iar el îi făcuse

un cadran solar frumos, de aur. Când îl văzuse, cardinalul se înroşise la faţă de plăcere. „Nouă feţe, Nikolaus! Cu şapte mai multe decât are ducele de Norfolk! „

În anul 1456 a apărut o cometă exact ca aceasta. Cărturarii au consemnat-o în scripte, papa Calixtus a excomunicat-o şi poate că mai trăiesc vreo doi, trei bătrâni care chiar au văzut-o. Coada ei avea formă de iatagan, şi în acel an turcii au năvălit asupra Belgradului. Este bine să se ia aminte la orice prevestiri ale cerurilor; iar regele vrea să primească cel mai bun sfat. Alinierea planetelor în Peşti, din toamna anului 1524, a fost urmată de marile războaie din Germania, de ascensiunea sectei lui Luther, de revoltele oamenilor de rând şi de moartea a o sută de mii dintre supuşii împăratului; de asemenea, de trei ani de ploi. Prădarea Romei a fost prezisă, cu zece ani mai înainte, de zgomote de bătălie în aer şi sub pământ: confruntarea unor armate invizibile, fier lovit de fier şi urletele fantomatice ale muribunzilor. El, personal, nu se afla atunci la Roma ca să audă toate acestea, dar întâlnise mulţi oameni care ziceau că aveau un prieten care cunoştea un om care se afla acolo.

— Dacă tu poţi să fii răspunzător pentru citirea îngerilor, eu pot să-ţi verific ce ai lucrat.

— Doctore Kratzer, unde se duce cometa când nu ne uităm la ea? întreabă Gregory.

Soarele a coborât la asfinţit; cântecele păsărilor au amuţit; mirosul răzoarelor se strecoară prin fereastra deschisă. Kratzer stă nemişcat, privind în jos la hârtiile sale, încremenit în rugăciune sau de întrebarea lui Gregory, cu degetele lungi, noduroase, împletite. Jos în grădină, dr. Latimer ridică privirea şi îi face semn cu mâna.

— Lui Hugh îi e foame. Gregory, pofteşte-i pe musafiri înăuntru.

— Mai întâi o să verific cifrele. Kratzer clatină din cap. Luther zice că Dumnezeu este deasupra matematicii.

Sunt aduse lumânări pentru Kratzer. Lemnul mesei este negru în amurg şi lumina se aşază pe el în sfere tremurătoare. Buzele cărturarului se mişcă precum buzele unui călugăr la vespere; cifre lichide curg din toc. El, Cromwell, se întoarce din prag şi le vede. Flutură de pe masă, zboară uşor şi se topesc în colţurile camerei.

Thurston intră tropăind dinspre bucătării.

— Uneori mă întreb ce cred oamenii că se petrece aici! Că o să fim ruinaţi dacă dăm nişte mese? Toţi gentilomii aceştia, şi doamnele la fel, ne-au trimis destulă carne să hrănim o armată.

— Trimite-o vecinilor.

— Suffolk ne trimite un căprior în fiecare zi.

— Monsieur Chapuys este vecinul nostru şi nu primeşte prea multe daruri.

— Iar Norfolk...

— Dă-o la poarta din spate. Întreabă-n parohie cui îi e foame.

— Dar e un adevărat chin să pregătim carnea! Jupuirea, porţionarea!

— Să vin să-ţi dau o mână de ajutor?

— Nu puteţi face asta!

Thurston îşi frământă şorţul în mâini.

— Va fi plăcerea mea.

El îşi scoate inelul cardinalului de pe deget.

— Staţi pe loc! Staţi locului şi fiţi un gentilom, sir. Daţi o interdicţie ceva, nu puteţi? Scrieţi o lege! Sir, trebuie să uitaţi că aţi ştiut vreodată lucruri de felul ăsta.

El se aşază din nou, cu un oftat din rărunchi.

— Binefăcătorii noştri primesc scrisori de mulţumire? Ar fi bine să le semnez chiar eu.

— O duzină de scribi scriu continuu mulţumiri, spune Thurston.

— Trebuie să iei mai mulţi băieţi la bucătărie.

— Şi domnia ta, mai mulţi scribi.

Dacă regele îl cheamă, el pleacă din Londra acolo unde se află regele. Luna august îl găseşte într-un grup de curteni care o privesc pe Anne, scăldată în soare, îmbrăcată precum Domniţa Marian, cum trage la ţintă.

— Bună ziua, William Brereton, spune el. Nu eşti în Cheshire?

— Ba da. În ciuda aparenţelor, sunt.

Aşa-mi trebuie.

— Credeam că te afli la vânătoare pe domeniul domniei tale.

Brereton îl priveşte ameninţător.

— Trebuie să-ţi dau socoteală unde mă duc?

În luminişul verde, în mătăsurile verzi, Anne se agită enervată. Arcul nu-i este pe plac. Într-un acces de furie, îl aruncă în iarbă.

— La fel făcea şi în copilărie.

Se întoarce şi o vede pe Mary Boleyn alături de el: cu un centimetru mai aproape decât ar fi stat oricine altcineva.

— Unde e Robin Hood? întreabă el cu ochii la Anne. Am mesaje pentru el.

— Nu se va uita la ele până la căderea serii.

— Atunci nu va fi ocupat?

— Ea se vinde bucăţică cu bucăţică. Toţi gentilomii sunt de părere că tu o sfătuieşti. Vrea un cadou în bani peşin pentru orice gest care îi trece dincolo de genunchi.

— Nu ca tine, Mary. Un mic brânci şi, bravo, ce fată bună, uite patru pence.

— Ei, ştii cum e, dacă regii sunt cei care dau brânciul. Râde. Anne are picioare foarte lungi. Până să ajungă la zona tainică o să fie falit. Prin comparaţie, războaiele cu francezii o să i se pară ieftine ca braga.

Anne a refuzat oferta domnişoarei Shelton de a-i da alt arc şi străbate cu paşi mari întinderea de iarbă, apropiindu-se de ei. Fileul ţesut cu aur care îi ţine părul străluceşte de diamante.

— Ce-i asta, Mary? Un alt atac asupra reputaţiei lui Master Cromwell?

Se aud chicoteli din partea grupului.

— Ai veşti bune pentru mine? îl întreabă ea.

Vocea i se îmblânzeşte, la fel şi expresia de pe chip. Pune o mână pe braţul lui. Chicotelile se opresc.

Retraşi într-o cămăruţă ce dă spre nord, departe de văpaia soarelui, ea îi spune:

— De fapt, am eu veşti pentru tine. Gardiner o să obţină Winchester.

Winchester era cea mai bogată episcopie a lui Wolsey. El are toate cifrele în minte.

— Acest privilegiu ar putea să-l facă mai supus.

Ea zâmbeşte: o răsucire a buzelor.

— Nu mie. S-a străduit să scape de Caterina, dar ar prefera să nu o înlocuiesc eu. Nu ascunde acest lucru nici măcar în faţa lui Henric. Aş vrea să nu fi fost secretar. Tu...

— Prea devreme.

Ea dă aprobator din cap.

— Da. Poate. Ştii că l-au ars pe rug pe Micuţul Bilney? În vreme ce noi eram în pădure şi ne jucam de-a hoţii.

Bilney a fost dus înaintea episcopului de Norwich, după ce fusese prins predicând în câmp şi împărţind audienţei pagini din Evanghelia lui Tyndale. Ziua în care fusese ars pe rug a fost vântoasă, şi palele de vânt

împingeau flăcările la o parte, aşa că a durat mult până a murit.

— Thomas Morus a zis că a abjurat când era pe rug.

— Nu asta am auzit eu de la oamenii care au fost de faţă.

— A fost un prost, zice Anne. Roşeşte – o culoare aprinsă, furioasă. Oamenii ar trebui să zică orice ca să rămână în viaţă, asta până vin vremuri mai bune. Ăsta nu e un păcat. Tu nu ai face la fel?

El rareori ezită înainte să răspundă.

— Haide, trebuie să te fi gândit la asta.

— Bilney şi-a făcut-o cu mâna lui. I-am spus că aşa se va întâmpla. A abjurat şi înainte şi a fost iertat, aşa că nu avea cum să i se arate îndurare.

Anne îşi pleacă privirea.

— Ce norocoşi suntem că nu am ajuns niciodată la capătul îndurării Domnului.

Pare să revină la realitate. Îşi întinde braţele. Miroase a lavandă şi a frunze verzi. În lumina amurgului, diamantele ei sunt reci ca picăturile de ploaie.

— Regele Proscrişilor trebuie să vină acasă. Am face bine să-i ieşim în întâmpinare.

Îşi îndreaptă spinarea.

Este vremea secerişului. Nopţile sunt violet şi cometa străluceşte peste mirişte. Vânătorii îşi cheamă câinii. După Ziua Crucii căprioarele vor fi în siguranţă. În vremea copilăriei lui, era timpul ca băieţii care trăiseră toată vara ca nişte sălbatici pe câmp să facă pace cu taţii lor şi să se strecoare la câte o cină câmpenească atunci când parohia sărbătorea. Încă de dinainte de Rusalii trăiseră numai din resturi şi din cerşit, furând păsări şi iepuri şi gătindu-i în ceaunele lor de fier, alergând după orice fată care fugea urlând apoi spre casă sau strecurându-se în nopţile umede şi reci în hambare şi şoproane, unde se încălzeau cu

cântece, ghicitori şi glume. Când vara se sfârşea, era timpul să-şi vândă ceaunul, ducându-l din poartă-n poartă şi lăudându-i calităţile.

— Oala asta nu se goleşte niciodată, susţinea el. Chiar dacă aveţi numai nişte capete de peşte, aruncaţi-le-năuntru şi un peşte uriaş o să apară în loc.

— Este găurită?

— Vasul ăsta e zdravăn. Dacă nu mă credeţi, puteţi şi să vă pişaţi în el. Haide, ziceţi-mi cât îmi daţi pe el. Nu mai e altul ca el de când era vrăjitorul Merlin copil. Aruncaţi în el un şoarece prins în capcană şi imediat o să apară un cap de vier cu un măr în gură.

— Câţi ani ai? îl întreabă o femeie.

— Asta n-aş şti să spun.

— Vino înapoi la anu' şi o să dormim în patul meu de puf.

El ezită.

— La anu' o să fug.

— O să baţi drumurile ca un circar? Cu ceaunul tău?

— Nu, mă gândeam să mă fac tâlhar. Ori să-mi găsesc o slujbă statornică de ursar.

— Sper să te ajute Dumnezeu.

În acea seară, după îmbăiere, cină, cântec, dans, regele vrea să se plimbe. Are gusturi rustice, cum ar fi tulburelul – nimic foarte tare –, dar în perioada asta obişnuieşte să dea pe gât rapid primul pahar şi să facă semn să i se mai toarne; aşa că are nevoie de braţul lui Francis Weston ca să-l susţină când se ridică de la masă. Roua a căzut din plin, şi gentilomii cu torţe lipăie prin iarbă. Regele inspiră adânc de câteva ori aerul umed.

— Gardiner, spune regele. Nu vă înţelegeţi.

— Nu am nici un conflict cu el, răspunde el binevoitor.

— Atunci are el cu tine.

Regele dispare în negură; glasul i se aude apoi din spatele văpăii unei torţe, asemenea lui Dumnezeu din tufişul în flăcări.

— Mă descurc cu Stephen. Ştiu ce-i poate pielea. Este genul de slujbaş robust de care am nevoie acum. Nu vreau oameni care se tem de dispute.

— Maiestatea Voastră ar trebui să meargă înăuntru. Aburii nopţii nu sunt sănătoşi.

— Ai vorbit precum cardinalul, râde regele.

El se apropie din stânga regelui. Weston, care este tânăr şi subţire, dă semne că nu-l mai ţin genunchii.

— Sprijiniţi-vă de mine, sire, spune el.

Regele îşi înfăşoară braţul pe după gâtul lui, ca în strânsoarea unei lupte corp la corp. Ursarul are o slujbă statornică. Pentru o clipă are impresia că regele plânge.

Anul următor nu fugise, ca să se facă ursar ori altceva. Fusese anul în care cei din Cornwall năvăliseră în ţară, rebeli hotărâţi să ardă Londra din temelii şi să-l supună pe regele englez voinţei lor. Spaima precedase sosirea armatelor lor, căci oamenii din Cornwall erau vestiţi că dădeau foc căpiţelor şi schilodeau vitele, ardeau casele cu oameni înăuntru, măcelăreau preoţi, mâncau copii şi călcau în picioare prescura.

Brusc, regele îi dă drumul.

— Să ne ducem la culcare în paturile noastre reci. Sau numai al meu e aşa? Mâine mergi la vânătoare. Dacă nu ai un cal cum se cuvine, îţi dăm noi unul. O să încerc să te sleiesc de puteri, deşi Wolsey zicea că asta e imposibil. Tu şi Gardiner trebuie să învăţaţi să vă înţelegeţi. Iarna asta trebuie să fii băgat şi tu la jug.

Nu de boi de jug are regele nevoie, ci de brute care să tragă din greu, să se chinuiască şi să se schilodească în lupta de a-i intra în graţii. Este limpede că are mai multe

şanse în faţa regelui dacă nu se înţelege cu Gardiner decât dacă o face. Împarte şi stăpâneşte. Însă, oricum ar fi, el tot stăpâneşte.

Deşi parlamentul nu şi-a început încă lucrările, perioada de Sfântul Mihail este mai ocupată ca niciodată. Aproape în fiecare oră sosesc dosare groase cu afaceri de-ale regelui, şi Austin Friars se umple cu negustori din oraş, călugări şi preoţi de diferite soiuri, petenţi care îi cer doar cinci minute din timpul lui. De parcă ar simţi ceva, o schimbare în balanţa puterii ori apropierea unui spectacol, mici grupuri de londonezi încep să se strângă la poarta lui, arătând spre livrelele oamenilor care vin şi pleacă: omul ducelui de Norfolk, servitorul contelui de Wiltshire. El îi priveşte de la fereastră şi are impresia că îi recunoaşte; sunt fiii celor care în fiecare toamnă stăteau, bârfeau şi se încălzeau lângă uşa fierăriei tatălui său. Sunt băieţi, aşa cum era şi el altădată: fără astâmpăr, aşteptând să se întâmple ceva.

Îi priveşte şi îşi aranjează faţa. Erasmus spune că trebuie să faci asta în fiecare dimineaţă înainte să pleci de acasă: „pune-ţi o mască, după caz”. El aplică asta pentru fiecare loc, pentru fiecare castel, curte sau reşedinţă a vreunui gentilom în care deschide ochii dimineaţa. Îi trimite nişte bani lui Erasmus, aşa cum făcea şi cardinalul. „Ca să-şi cumpere o fiertură să mănânce” – obişnuia acesta să spună – „şi să aibă bietul de pene şi cerneală. „ Erasmus e surprins; a auzit numai lucruri rele despre Thomas Cromwell.

Din ziua când a depus jurământul pentru a intra în consiliul regelui, şi-a aranjat faţa. Petrecuse lunile de început ale anului privind feţele celorlalţi oameni, ca să vadă când manifestă îndoială, rezervă, revoltă – să

surprindă acea fracţiune de secundă înainte ca respectivul să-şi potrivească chipul suav al curteanului, al mijlocitorului, al omului care aprobă întotdeauna. Rafe îi spune: nu putem avea încredere în Wriothesley, iar el râde: ştiu cum stau lucrurile cu Spune-mi. Are legături bune la curte şi a început în casa cardinalului – dar cine nu a făcut-o? Însă Gardiner îi e superior la Trinity Hall şi a fost martor cum ne-am ridicat amândoi în lume. Ne-a văzut încordându-ne muşchii, ca doi câini de luptă, şi nu se poate hotărî pe cine să parieze. Îi spune lui Rafe: în locul lui, poate că şi eu aş simţi la fel; pe vremea mea era mai simplu, îţi puneai toţii banii pe Wolsey. Nu se teme de Wriothesley, ori de altul ca el. Acţiunile oamenilor lipsiţi de principii pot fi prevăzute. Câtă vreme îi hrăneşti, îţi stau la picior. Mai puţin previzibili, mai periculoşi sunt oameni precum Stephen Vaughan, oameni care îţi scriu, aşa cum face Vaughan: Thomas Cromwell, aş face orice pentru tine. Oameni care spun că te înţeleg, a căror îmbrăţişare e atât de strânsă şi de încrezătoare, că te va purta peste abis.

La Austin Friars pune să se trimită pâine şi bere oamenilor de la porţi; o fiertură, când dimineţile sunt mai aspre. Thurston spune: foarte bine, dacă aveţi de gând să hrăniţi tot cartierul. Luna trecută, îi replică el, te plângeai că pivniţele sunt pline şi cămările dau pe-afară. Sfântul Pavel ne spune că trebuie să ştim cum să prosperăm în vremuri de umilinţă şi în vremuri de abundenţă, cu stomacul plin sau gol. Se duce jos la bucătării şi vorbeşte cu băieţii luaţi de Thurston ca ajutoare. Ei îşi spun numele şi înşiră ce pot să facă, iar el le notează cu seriozitate îndemânările într-un catastif: Simon poate să pregătească sosul pentru salată şi să cânte la tobă, Matthew ştie să recite Tatăl Nostru. Toţi aceşti *garzoni* trebuie să poată fi instruiţi. Într-o zi trebuie să fie în stare să urce la etaj, aşa cum a făcut şi el, şi să se apuce de contabilitate. Toţi

trebuie să aibă haine călduroase şi curate, să fie încurajaţi să le poarte, nu să le vândă, pentru că-şi aminteşte din zilele de la Lambeth de frigul pătrunzător din cămări; în bucătăriile lui Wolsey de la Hampton Court, unde coşurile trăgeau bine şi păstrau căldura, văzuse fulgi de zăpadă rătăciţi plutind de pe grinzi şi aşezându-se pe pervazuri.

În dimineţile friguroase, când iese din casă însoţit de alaiul de funcţionari, londonezii sunt deja adunaţi. Se dau înapoi şi îl privesc, nici prietenoşi, nici ostili. El le spune bună dimineaţa şi Dumnezeu să vă aibă în pază, şi unii dintre ei îi răspund la salut. Îşi scot căciulile şi, fiindcă este consilier al regelui, rămân cu capul descoperit până când trece.

Octombrie: Monsieur Chapuys, ambasadorul împăratului, vine la Austin Friars pentru cină, şi Stephen Gardiner face parte din meniu.

— Nici n-a fost numit bine la Winchester, că a şi fost trimis din ţară, zice Chapuys. Şi crezi că regele Francisc o să-l placă? Ce poate el să facă în calitate de ambasador şi Thomas Boleyn nu poate? Deşi bănuiesc că acesta este *parti pris.* Fiind tatăl doamnei. Gardiner este mai... ambivalent, nu? Mai dezinteresat, acesta e cuvântul. Nu înţeleg ce are de câştigat regele Francisc dacă susţine această însoţire, doar dacă regele vostru nu îi oferă... ce? Bani? Corăbii de război? Calaisul?

La masă cu ceilalţi, Monsieur Chapuys a purtat o conversaţie plăcută despre poezie, portretistică şi anii petrecuţi de el la Universitatea din Torino; întorcându-se spre Rafe, a cărui franceză este excelentă, a vorbit despre vânătoarea cu şoimi, aceasta fiind un subiect care ar putea interesa un tânăr.

— Trebuie să mergeţi la vânătoare cu stăpânul nostru, îi spune Rafe. În ziua de azi este aproape singura distracţie.

Monsieur Chapuys îşi întoarce spre el ochii lui mici şi strălucitori.

— Acum joacă jocurile regelui.

Ridicându-se de la masă, Chapuys laudă mâncarea, muzica, mobila. Poţi să vezi cum i se învârt rotiţele creierului, să auzi micile declicuri, precum pinii unei încuietori complicate, în vreme ce criptează părerile sale în epistole către stăpânul lui, împăratul.

Mai târziu, retraşi în birou, ambasadorul se dezlănţuie cu întrebările; vorbeşte încontinuu, fără să aştepte un răspuns.

— Dacă episcopul de Winchester se află în Franţa, cum se va descurca Henric fără secretarul său principal? Ambasada lui Master Stephen nu poate fi scurtă. Poate că e şansa domniei tale să te strecori mai aproape, ce zici? Spune-mi, este adevărat că Gardiner este vărul bastard al lui Henric? Şi la fel băiatul dumitale, Richard? Asemenea lucruri îl uluiesc pe împărat. Un rege care este atât de puţin regal. Nu este, poate, de mirare că vrea să se însoare cu o sărmană femeie din popor.

— N-aş zice că Lady Anne e sărmană.

— Adevărat, regele i-a făcut familia bogată. Chapuys zâmbeşte afectat. Nu este un lucru obişnuit în ţara asta să plăteşti în avans o fată pentru serviciile ei?

— Este, într-adevăr, dar ar trebui să nu uiţi că mi-ar părea rău să te văd alergat pe stradă.

— O sfătuieşti pe Lady Anne?

— Îi cercetez scriptele contabile. Nu e prea mare lucru de făcut pentru o prietenă dragă.

Chapuys râde vesel.

— O prietenă! E o vrăjitoare, ştiai? A aruncat o vrajă asupra regelui, aşa că el riscă totul – să fie alungat din creştinătate, să fie damnat. Şi cred că şi el ştie cumva asta. L-am văzut sub privirea ei, cu minţile rătăcite, cu sufletul zbătându-se ca un iepure sub privirea unui vultur. Poate că te-a vrăjit şi pe dumneata. Monsieur Chapuys se apleacă şi îşi pune mica lui labă de maimuţă pe mâna lui. Rupe vraja, *mon cher ami.* Nu o să regreţi. Eu îl servesc pe cel mai liberal prinţ.

Noiembrie: Sir Henry Wyatt se află în sala de la Austin Friars; se uită la spaţiul gol de pe perete, de unde fusese şters blazonul cardinalului.

— A murit doar de un an, Thomas. Mie îmi pare mai mult. Se zice că, atunci când eşti bătrân, anii seamănă unul cu celălalt. Pot să-ţi spun că nu este adevărat.

Oh, haide, sir, strigă fetiţele, nu eşti atât de bătrân să nu ne poţi spune o poveste. Îl trag înspre unul dintre fotoliile noi de catifea şi îl fac să se aşeze. Dacă s-ar putea, toată lumea l-ar vrea pe Sir Henry ca tată, ca bunic. A servit ca trezorier al acestui Henric, al lui Henric de dinainte; dacă Tudorii sunt săraci, nu e din vina lui.

Alice şi Jo au fost afară în grădină, încercând să prindă pisica. Lui Sir Henric îi place să vadă că pisica e la loc de cinste într-o casă; la cererea copiilor, explică de ce.

— Odată, începe el, pe aceste tărâmuri ale Angliei, s-a ridicat un tiran crud, pe nume Richard Plantagenetul...

— Oh, oamenii cu numele ăsta erau răi, izbucneşte Alice. Şi ştii că au mai rămas dintre ei şi în ziua de azi?

Ceilalţi râd.

— Ei bine, e adevărat! strigă Alice, cu obrajii în flăcări.

— ... şi eu, servitorul vostru Wyatt, care povesteşte această istorie, am fost aruncat de acest tiran într-o

temniţă, ca să dorm pe paie, o temniţă care avea doar o fereastră mică, şi aceea cu drugi de fier...

A venit iarna, continuă Sir Henry, şi nu aveam foc; nu aveam mâncare sau apă, căci gărzile uitaseră de mine. Richard Cromwell stă şi ascultă, cu bărbia în palmă; schimbă o privire cu Rafe; amândoi se uită apoi la el şi el face un gest uşor, ca să mai domolească ororile trecutului. Toţi ştiu că Sir Henry nu fusese uitat în Turn. Gărzile îi însemnaseră pielea cu cuţite înroşite în foc şi îi smulseseră dinţii.

— Aşa că, ce să fac? continuă Sir Henry. Din fericire pentru mine, în temniţă era umezeală. Aşa că am băut apa care se prelingea pe perete.

— Şi de mâncare? întreabă Jo, cu voce mică şi emoţionată.

— A, acum ajungem la partea cea mai frumoasă a poveştii.

Într-o zi, spune Sir Henry, când credeam că dacă nu mănânc ceva probabil o să mor, am observat că lumina de la micuţa fereastră era blocată; ridicând privirea, ce văd, silueta unei pisici, o pisică londoneză cu alb şi negru.

— Hei, pisi, i-am spus; iar ea a mieunat şi, când a făcut asta, i-a scăpat prada. Şi ce îmi adusese?

— Un porumbel, ţipă Jo.

— Domniţă, ori ai fost şi tu prizonieră, ori ai mai auzit povestea asta.

Fetele uitaseră că el nu avea un bucătar, frigare ori foc; tinerii îşi pleacă privirea, tresărind la imaginea închipuită a prizonierului care sfâşie, cu mâinile încătuşate, masa de pene plină de păduchi.

— Şi ce-am auzit apoi, întins fiind pe paie – clopote bătând, strigăte pe străzi: Un Tudor! Un Tudor! Fără darul pisicii, nu aş fi trăit să aud asta, ori cheia răsucindu-se în

zăvor şi pe regele Henric însuşi exclamând: Wyatt, tu eşti? Vino acum să-ţi iei răsplata!

Aici era o exagerare scuzabilă. Nu regele Henric fusese în celula aceea, ci regele Richard; el fusese cel care supraveghease cuţitul să fie încins şi ascultase, cu capul înclinat uşor, cum urlă de durere Henry Wyatt; cel care se ferise, grăbit, de miasma de carne arsă şi poruncise să fie încins din nou cuţitul şi din nou pus pe piele.

Se zice că Micuţul Bilney, în noaptea de dinainte de a fi ars pe rug, îşi ţinuse degetele în flacăra lumânării şi îl implorase pe Iisus să-l înveţe să îndure durerea. Nu este un lucru înţelept să te schilodeşti înainte de eveniment; înţelept ori nu, el se gândeşte la asta.

— Acum, Sir Henry, îl roagă Mercy, trebuie să ne spui povestea cu leul, fiindcă n-o să putem dormi dacă nu o auzim.

— Ei, asta e de fapt povestea fiului meu; el ar trebui să fie aici.

— Dacă ar fi, intervine Richard, doamnele ar căsca toate ochii la el şi ar ofta – da, şi tu, Alice – şi nu le-ar mai păsa de nici o poveste cu leul.

După ce Sir Henry îşi recăpătase sănătatea şubrezită în urma întemniţării, devenise un om puternic la curte şi un admirator îi trimisese cadou un pui de leu. Am crescut-o la Allington Castle ca pe copilul meu, zice el, până când, ca orice fată, a început să aibă propriile idei. Într-o zi, din neglijenţă şi din vina mea, a scăpat din cuşcă. Leontina, am strigat la ea, stai cuminte până te duc înapoi; dar ea s-a ghemuit, tăcută, şi şi-a aţintit privirea asupra mea, cu ochii ca nişte flăcări. Atunci mi-am dat seama, continuă el, că nu eram tatăl ei, cu toată iubirea pe care i-o arătasem; eram masa ei.

— Atunci ai crezut că ţi-a sunat ceasul, Sir Henry, rosteşte Alice cu mâna la gură.

— Adevăr grăieşti, şi aşa s-ar fi întâmplat, dacă nu era fiul meu Thomas, care, din întâmplare, intrase în curte. Într-o clipă şi-a dat seama că sunt în pericol şi a strigat: Leontina, aici, la mine; iar ea şi-a întors capul. În acel moment, când privirea îi era atrasă în altă parte, m-am dat înapoi un pas, apoi altul. Uită-te la mine, a strigat Thomas. În ziua aia era îmbrăcat în culori foarte strălucitoare, cu mâneci lungi, fluturânde şi o haină largă, suflată de vânt şi, cum părul lui este blond, cum ştiţi, şi-l purta lung, trebuie să fi arătat ca o flacără, mă gândesc, înalt şi sclipitor în soare, şi pentru o clipă ea a rămas nemişcată, uimită, şi eu m-am dat înapoi, pas cu pas...

Leontina se întoarce; uitând de tată, începe să-l urmărească pe fiu. Îi poţi vedea labele cu perniţe şi îi poţi simţi duhoarea sângelui din răsuflare. (Între timp, el, Henry Wyatt, scăldat în sudori reci, se dă înapoi şi fuge după ajutoare.) Cu o voce joasă, fermecătoare, cu murmure iubitoare şi tonalitatea unei rugăciuni, Tom Wyatt îi vorbeşte leului, rugându-l pe Sfântul Francisc să-i deschidă inima de animal spre milostenie. Leontina priveşte. Ascultă. Deschide gura. Urlă.

— Ce spune?

— „Fee, fi, fo şi fez, miros sânge de englez. „

Tom Wyatt stă neclintit ca o statuie.

Rândaşii se apropie pe furiş prin curte, aducând plase. Leontina se află la câţiva paşi de el, dar încă o dată se opreşte, ascultând. Stă, nesigură, mişcând din urechi. El îi vede balele rozalii pe bot şi simte mirosul blănii umede. Animalul se ghemuieşte pe labe. El îi miroase răsuflarea. Ea este gata să sară. El îi vede muşchii tremurând, dinţii dezgolindu-se; ea sare – dar se răsuceşte în aer, cu o săgeată străpungându-i coastele. Se întoarce, dă cu laba spre rană, urlă, geme; o altă săgeată pătrunde în trupul musculos, şi ea se răsuceşte din nou, scheunând, iar plasa

cade asupra ei. Sir Henry, apropiindu-se calm, cu paşi mari, îi înfige o a treia săgeată în gât.

Chiar şi în momentul morţii rage. Scuipă sânge şi loveşte. Unul dintre rândaşi poartă semnul ghearelor ei până în ziua de azi. Blana ei poate fi văzută pe perete la Allington.

— Să veniţi să-mi faceţi o vizită, tinere domniţe, spune Sir Henry. Şi o să vedeţi ce brută era.

— Rugăciunile lui Tom nu au primit răspuns, zice Richard, zâmbind. Sfântul Francisc nu a făcut nimic, din câte văd.

— Sir Henry, îl trage Jo de mânecă, nu ne-ai spus partea cea mai frumoasă.

— Nu. Am uitat. Aşadar, după ce fiul meu Tom pleacă de la faţa locului, eroul zilei fiind, se duce şi vomită într-un tufiş.

Copiii, care îşi ţinuseră răsuflarea, expiră acum. Aplaudă. La vremea respectivă, povestea ajunsese şi la curte, şi regele – era mai tânăr atunci şi avea o fire mai plăcută – fusese oarecum impresionat de ea. Chiar şi acum, când îl vede pe Tom, dă din cap şi murmură ca pentru sine: „Tom Wyatt. Omul care poate îmblânzi leii. „

După ce Sir Henry, căruia îi plac la nebunie fructele moi, a mâncat nişte mure mari cu smântână grasă, zice: „Vreau să vorbim ceva între patru ochi”, aşa că se retrag. Dacă aş fi în locul tău, spune Sir Henry, i-aş cere să mă facă păstrător al bijuteriilor coroanei.

— Când am deţinut eu postul acela, am descoperit că pot să am o privire de ansamblu asupra veniturilor.

— Şi cum să-i cer asta?

— Pune-o pe Lady Anne să-i ceară.

— Poate că fiul dumitale ar putea să-i ceară lui Lady Anne ajutorul.

Sir Henry râde; sau, mai degrabă, arată printr-un „hm” că îşi dă seama că s-a făcut o glumă. Conform poveştilor spuse de beţivi în berăriile din Kent şi de servitorii de la curte (printre care şi Mark, muzicantul) , Anne i-ar fi satisfăcut lui Thomas Wyatt toate favorurile pe care un bărbat le-ar putea cere, chiar şi într-un lupanar.

— Am de gând să mă retrag anul ăsta de la curte, zice Sir Henry. E timpul să-mi fac testamentul. Pot să te trec ca executor?

— Mă onorezi.

— Nu există altul căruia i-aş încredinţa afacerile mele. Ai cea mai neclintită mână din câte cunosc.

El zâmbeşte uimit; nimic din lumea lui nu i se pare neclintit.

— Te înţeleg, continuă Wyatt. Ştiu că vechiul tău prieten în purpuriu aproape că te-a doborât odată cu el. Dar uită-te la tine, mănânci migdale, ai toţi dinţii în gură, familia în jur, afacerile îţi înfloresc şi oameni ca Norfolk îţi vorbesc politicos.

Nu mai este nevoie să adauge: în vreme ce, cu un an în urmă, ştergeau pe jos cu tine. Sir Henry fărâmă între degete o prăjitură cu scorţişoară şi o atinge uşor de limbă – o euharistie profană. Sunt mai bine de patruzeci de ani de când a fost închis în Turn, dar falca zdrobită încă i se înţepeneşte, chinuindu-l.

— Thomas, aş dori să-ţi cer ceva... Vrei să stai cu ochii pe fiul meu? Să-i fii ca un tată?

— Tom are, cât, douăzeci şi opt de ani? S-ar putea să nu vrea un alt tată.

— Nu te poţi descurca mai rău ca mine. Regret multe, mai ales mariajul lui... Avea şaptesprezece ani şi nu voia să se însoare, însă eu voiam s-o facă, fiindcă tatăl ei era

baronul Cobham şi eu ţineam să-mi păstrez locul printre vecinii din Kent. Tom a fost mereu un băiat frumos, bun şi curtenitor, şi ai fi crezut că asta ar fi fost de-ajuns pentru fată, însă domnişoara nu cred că i-a fost credincioasă mai mult de o lună. Aşa că, normal, şi el i-a plătit cu aceeaşi monedă... prin urmare, acum casa e plină de ibovnicele lui, deschizi un dulap la Allington şi găseşti vreo fetişcană. Hoinăreşte prin străinătăţuri şi la ce se ajunge? Sfârşeşte în temniţă în Italia şi eu n-o să pot să înţeleg niciodată aventura aia. De când cu Italia, are şi mai puţină minte. Da, poate să-ţi scrie un terţet, dar să-l pui să desluşească unde i s-au dus banii... Îşi freacă bărbia. Dar ştii povestea. În afară de asta, nu-i băiat mai curajos ca al meu.

— Vrei să mergem la ceilalţi acum? Ştii că e sărbătoare când ne faci o vizită.

Sir Henry îşi îndreaptă spinarea. Este un bărbat corpolent, chiar dacă nu mănâncă decât supe şi piureuri.

— Thomas, cum de-am îmbătrânit?

Când se întorc în sala mare, îi găsesc pe ceilalţi în mijlocul unei piese. Rafe joacă rolul Leontinei şi familia rage la el. Nu e vorba că băieţii nu cred povestea cu leul; doar că le place să o spună cu propriile cuvinte. El întinde o mână hotărâtă spre Richard, care stă pe un taburet, chelălăind.

— Sunteţi geloşi pe Tom Wyatt, spune el.

— Nu te supăra pe noi, stăpâne. Rafe îşi reia poziţia umană şi se aruncă pe o laviţă. Povesteşte-ne de Florenţa. Spune-ne ce aţi mai făcut, domnia ta şi Giovannino.

— Nu ştiu dacă e bine s-o fac. O să o transformaţi într-o piesă.

Hai, te rugăm, încearcă ei să-l convingă, şi el priveşte în jur: Rafe îl încurajează torcând ca o pisică.

— Sunteţi siguri că Spune-mi-Risley nu e pe aici? Ei bine... când aveam o zi liberă, obişnuiam să dărâmăm clădiri.

— Să le dărâmaţi? spune Henry Wyatt. Serios?

— Adică le aruncam în aer. Dar nu fără permisiunea proprietarului. Şi dacă ştiam că erau dărăpănate şi că reprezentau un pericol pentru trecători. Nu ceream bani decât pentru explozibili. Nu şi pentru priceperea noastră.

— Care era considerabilă, bănuiesc?

— Trebuia să sapi o mulţime pentru câteva secunde de emoţie. Dar cunoşteam nişte băieţi care-şi făcuseră din asta o meserie. În Florenţa era ceva ce făceai pentru distracţie. Ca pescuitul. Ne ţinea departe de necazuri. Ezită. De fapt, nu prea.

— Spune-mi-Risley i-a zis lui Gardiner? Despre Cupidonul dumitale?

— Tu ce crezi?

Regele îi spusese: am auzit că ai făcut o statuie antică. Regele râdea, dar poate că întâmplarea îi rămăsese în minte; râdea fiindcă li se făcuse o farsă clericilor, cardinalilor, şi el era în dispoziţia necesară pentru o astfel de glumă.

Secretarul Gardiner:

— Statuie, statut, nu e mare diferenţa.

— O literă are o importanţă capitală în legislaţie. Iar experienţa mea în domeniu nu este falsă.

— Exagerată? replică Gardiner.

— Maiestate, Conciliul de la Konstanz i-a oferit strămoşului domniei voastre, Henric al V-lea, un asemenea control asupra bisericii din Anglia, aşa cum nu a mai avut vreodată vreun rege creştin în regatul său.

— Concesiunile nu au fost aplicate. Nu cu fermitate. De ce?

— Nu ştiu. Din incompetenţă?

— Dar acum avem consilieri mai buni?

— Regi mai buni, Maiestate.

În spatele lui Henric, Gardiner face o faţă de gargui. El aproape că izbucneşte în râs.

Se încheie sesiunea judecătorească. Anne îi spune: vino să iei cu mine o cină săracă de Advent. O să folosim furculiţe.

El se duce, dar nu-i place compania. Anne şi-a făcut animale de companie din prietenii regelui, din gentilomii de la camerele particulare: Henry Norris, William Brereton, genul acesta de oameni, şi, desigur, fratele ei, lordul Rochford. Anne este dificilă în compania lor şi la fel de nemiloasă cu complimentele care îi sunt adresate ca o gospodină care frânge gâturile ciocârliilor ce vor fi servite la masă. Dacă zâmbetul ei precis piere pentru o clipă, toţi se apleacă înainte, nerăbdători să afle cum ar putea să-i facă pe plac. Cu greu ai putea găsi o adunătură mai mare de proşti.

Cât despre el, poate să se ducă oriunde şi a fost pretutindeni. Învăţat cu discuţiile de la masa familiei Frescobaldi, Portinari şi, mai târziu, a cardinalului, printre savanţi şi oameni de spirit, este puţin probabil să se piardă printre oamenii preţioşi cu care Anne se înconjoară. Dumnezeu ştie că aceşti gentilomi se străduiesc din răsputeri să-l facă să se simtă prost; el rămâne în largul lui, calm, cu un discurs precis şi la obiect. Norris, care este un om spiritual, dar nu mai este tânăr, pare ridicol într-o asemenea companie: şi de ce? Apropierea de Anne îl face să tremure. Este aproape o glumă, dar o glumă pe care nu o spune nimeni.

Cu prima ocazie, Norris îl urmează afară şi, atingându-i mâneca, îl face să se oprească, faţă în faţă.

— Nu înţelegi, nu-i aşa? Anne?

El clatină din cap.

— Şi care ar fi ideea ta? Vreo *frau* grasă dintre cele întâlnite prin călătoriile tale?

— O femeie pe care aş putea s-o iubesc ar fi o femeie care să nu-l intereseze deloc pe rege.

— Dacă ăsta e un sfat, atunci spune-l fiului prietenului tău Wyatt.

— A, cred că tânărul Wyatt a scăpat de problema asta. Este un om însurat. Îşi zice singur: mai bine fă din nefericire un poem. Nu devenim cu toţii mai înţelepţi după înţepăturile pe care le primim în *amour propre*?

— Uită-te la mine, replică Norris. Ţi se pare că am devenit mai înţelept?

El îi dă lui Norris o batistă. Norris îşi şterge faţa şi i-o înapoiază. El se gândeşte la Sfânta Veronica, cum a şters cu năframa rănile lui Hristos; se întreabă dacă, atunci când va ajunge acasă, va găsi trăsăturile lui Henry pe pânză, şi, dacă da, o să atârne batista pe perete? Norris se întoarce, cu un râset scurt:

— Weston – tânărul Weston, îl ştii – este gelos pe un băiat pe care ea îl aduce în unele seri să ne cânte. Este gelos pe omul care face focul, pe servitoarea care îi scoate ciorapii. De fiecare dată când ea te priveşte, el ţine socoteala, spune: uite, uite, vezi, se uită la măcelarul ăla gras, s-a uitat la el de cincisprezece ori în două ore.

— Cardinalul era măcelarul gras.

— Pentru Francis, toate meseriile sunt aidoma.

— Văd asta. Îţi urez noapte bună.

— Noapte bună, Tom, răspunde Norris, bătându-l pe umăr, absent, distras, de parcă ar fi egali, de parcă ar fi prieteni; privirea îi este îndreptată spre Anne, paşii îi sunt îndreptaţi spre rivalii lui.

Toate meseriile sunt la fel? Nu în lumea reală. Orice om cu o mână fermă şi o toporişcă se poate numi măcelar; dar fără fierar, de unde face rost de topor? Fără omul care lucrează metalul, unde vă sunt ciocanele, coasele, foarfecele şi rindelele? Armele şi armurile, capetele de săgeată, suliţele şi tunurile. Unde sunt corăbiile de pe mări şi ancorele lor? Unde sunt cârligele, cuiele, zăvoarele, balamalele, cleştele şi vătraiele? Unde sunt frigările, ceainicele, trepiedele, inelele de fier de la harnaşamente, cataramele şi lamele? Unde vă sunt cuţitele?

Îşi aminteşte de ziua când auziseră că armata din Cornwall venea spre ei; avea, cât, doisprezece ani? Era în fierărie. Curăţase foalele şi ungea pielea. Walter venise şi se uitase la el.

— Are nevoie de călăfătuire.

— Bine, zisese el.

Acesta era genul de conversaţie pe care o purta cu Walter.

— N-o să se facă singură.

— Am spus: bine, bine, o să o fac!

El ridicase privirea. Vecinul lor, Owen Madoc, stătea în prag.

— S-a pornit marşul. Merge vorba peste tot la râu. Henric Tudor este gata de luptă. Regina şi cei mici sunt la Turn.

Walter se şterge la gură.

— Cât timp mai e?

— Dumnezeu ştie. Ticăloşii ăia pot să zboare.

El se ridică. În mână are un ciocan de două kilograme, cu coada de frasin.

Următoarele zile lucraseră până căzuseră de oboseală. Walter se apucase să facă armuri pentru

prietenii lui şi pusese un tăiş pe orice putea tăia, sfâşia, schilodi carnea rebelilor. Oamenii din Putney nu au nici o milă pentru aceşti păgâni. Ei îşi plătesc dările: de ce nu şi cei din Cornwall? Femeile sunt înspăimântate că ticăloşii le vor pângări onoarea.

— Preoţii noştri spun că fac asta numai surorilor lor, spune el, aşa că vei fi în siguranţă, dragă Bet. Dar tot preoţii zic că au un mădular rece şi solzos, ca al diavolului, aşa că s-ar putea să-ţi placă noutatea.

Bet aruncă cu ceva în el. El se fereşte. Asta e scuza favorită în casa aceea pentru orice e spart: l-am aruncat în Thomas.

— Păi, ştiu eu ce-ţi place? zice el.

În acea săptămână, zvonurile se răspândesc. Cei din Cornwall muncesc sub pământ, aşa că au feţele negre. Sunt pe jumătate orbi, aşa că îi poţi prinde cu plasele. Regele va da un şiling pentru fiecare duşman prins, şi doi şilingi, dacă este unul mare. Cât de mari sunt? Fiindcă pot să arunce cu săgeţi de un metru lungime.

Acum toate obiectele din gospodărie sunt văzute într-o lumină nouă. Frigările, ţepuşele, sulele de împănat carnea, orice poate fi folosit ca armă de apărare de la mică distanţă. Vecinii fac să înflorească şi cealaltă afacere a lui Walter, berăria, de parcă îşi închipuie că cei din Cornwall au de gând se sece toată băutura din Anglia. Owen Madoc intră şi comandă un cuţit de vânătoare, cu apărătoare pentru mână, şanţ pentru scurgerea sângelui şi lamă de treizeci de centimetri lungime.

— De treizeci? întreabă el. O să-ţi tai urechea când o să-l vânturi de colo, colo.

— N-o să mai fii atât de obraznic când o să pună mâna pe tine. Pe copiii ca tine îi trag în ţeapă şi îi prăjesc la frigare.

— Nu poţi să-i pocneşti cu o vâslă?

— O să te pocnesc pe tine, dacă nu-ţi ţii gura, urlă Owen Madoc. Nenorocit mic, ai avut un renume prost încă dinainte să te naşti.

El îi arată lui Owen Madoc cuţitul pe care şi l-a făcut, atârnat de o sfoară pe sub cămaşă: o lamă scurtă, ca un colţ feroce.

— Iisuse, exclamă Madoc. Ai grijă în cine-l înfigi.

Îi spune surorii Kat – aşezându-şi ciocanul de două kilograme pe pervazul de la Pegas – de ce am avut un renume rău dinainte de a mă fi născut?

Întreabă-l pe Morgan Williams, răspunde ea. O să-ţi zică el. Oh, Tom, Tom, face ea. Îl apucă de cap şi-l sărută. Nu te pune în pericol acolo. Lasă-l pe *el* să lupte.

Ea speră că Walter va fi ucis în bătălie. Nu spune asta deschis, dar el ştie.

Când voi fi eu capul familiei, zice el, lucrurile vor sta altfel, ascultă-mă pe mine.

Morgan îi spune – roşind, fiindcă e un om cuviincios – că băieţii obişnuiau să o urmărească pe mama lui pe stradă şi să strige după ea: „Uite-o pe bătrâna iapă borţoasă! „

Sora lui Bet spune:

— Şi mai au ceva cei din Cornwall – un uriaş pe nume Bolster, care este îndrăgostit de Sfânta Agnes şi o urmează peste tot, iar cei din Cornwall au chipul ei pe flamuri, aşa că el vine la Londra după ei.

— Bolster[31]? râneşte el. Mă aştept să fie *atât* de mare!

— Oh, o să vezi tu, spune Bet. Atunci n-o să mai răspunzi aşa de isteţ.

[31] Un fel de pernă lungă (n. tr.).

Femeile din district, spune Morgan, cloncăneau în jurul mamei lui şi se prefăceau a fi îngrijorate: cum o să fie la naştere, că ea s-a făcut mare cât casa!

Apoi el apăruse pe lume, urlând, cu pumnii strânşi şi bucle negre, umede, iar Walter şi prietenii lui se bălăbăniseră prin Putney, cântând şi strigând: „Hai de luaţi, fetelor! „ şi „Aici servim muieri sterpe! „

Nu notaseră niciodată data. El îi spune lui Morgan: nu-mi pasă. Nu am un act de naştere. Aşa că nu am o soartă.

Soarta a vrut ca în Putney să nu aibă loc nici o luptă. Femeile erau pregătite să-i întâmpine pe cei din avangardă şi pe evadaţi cu cuţite de pâine şi brice, iar bărbaţii erau gata să-i căsăpească cu lopeţi şi sape, să-i spintece cu bardele şi să-i străpungă cu cârligele măcelarilor. Însă bătălia cea mare avusese loc la Blackheath: cei din Cronwall fuseseră făcuţi bucăţi, tocaţi de Tudor cu maşina lui militară de tocat. Toţi scăpaseră cu bine, cu o excepţie: Walter.

— Îl ştii pe uriaşul ăla, Bolster? îi zice sora lui Bet. A auzit că Sfânta Agnes a murit. De durere, şi-a tăiat braţul şi sângele a curs în mare. A umplut o peşteră care nu se umple niciodată, care dă într-o groapă, care ajunge sub fundul mării, în centrul pământului şi în iad. Aşa că e mort.

— A, bine. Fiindcă eram chiar îngrijorat din cauza lui Bolster.

— E mort până data viitoare, spune sora lui.

Aşa că el se născuse la o dată necunoscută. La trei ani, strângea surcele pentru fierărie.

— Îl vezi pe puştiul meu? obişnuia să zică Walter, dându-i iubitor palme în cap. Degetele lui miroseau a ars, iar palma era tare şi neagră.

Desigur, în ultimii ani, cărturarii încercaseră să-i dea o soartă; oameni pricepuţi în desluşitul cerurilor încercaseră să-i afle viaţa, din ce este şi cum este, sub ce auspicii s-a

născut. Jupiter avea o poziţie favorabilă, indicând prosperitate. Mercur era ascendent, garantând capacitatea unui discurs rapid şi persuasiv. Kratzer zice: dacă Marte nu era în Scorpion, atunci nu mă pricep deloc la astrologie. Mama lui avea cincizeci şi doi de ani şi se credea că nu putea nici să conceapă un copil, darămite să-l nască. Ea îşi tăinuise puterile şi îl ascunsese sub veşminte cât de mult timp putuse. Când el se născuse, ceilalţi fuseseră uluiţi: ce e asta?

Pe la mijlocul lui decembrie, James Bainham, un avocat de la Middle Temple, îşi abjură ereziile înaintea episcopului Londrei. Fusese torturat, se zice, şi Morus însuşi îl chestionase în vreme ce era schingiuit, ca să spună numele altor colegi corupţi. Câteva zile mai târziu, un fost călugăr şi un negustor de piele sunt arşi împreună pe rug. Călugărul adusese în ţară, prin porturile din Norfolk, cărţi interzise, şi apoi, lipsit de minte, prin docul St Katharine, unde lordul cancelar îl aştepta să le captureze. Negustorul de piele avea în posesie *Despre libertatea creştinului* a lui Luther, într-o copie scrisă cu propria mână. El îi cunoaşte pe toţi, pe Bainham, dizgraţiat şi distrus, pe călugărul Bayfield, pe John Tewkesbury care, Dumnezeu ştie, nu era vreun doctor în teologie. Astfel se încheie anul, într-un nor de fum, cu un linţoliu de cenuşă umană plutind peste Smithfield.

În ziua de Anul Nou, când se trezeşte înainte de ivirea zorilor, îl vede pe Gregory la piciorul patului.

— Ai face bine să vii. Tom Wyatt a fost prins.

Într-o clipă, el sare din pat: primul său gând este că Morus a lovit drept în inima cercului lui Anne.

— Unde e? L-au dus la Chelsea?

Gregory pare confuz.

— De ce să-l ducă la Chelsea?

— Regele nu poate accepta... e prea aproape de el... Anne are cărţi, i le-a arătat lui... chiar el a citit Tyndale... ce mai urmează, Morus o să-l aresteze pe rege?

Întinde mâna după o cămaşă.

— Nu are nimic de-a face cu Morus. E vorba de nişte nebuni care s-au pornit să facă scandal la Westminster, s-au apucat să sară peste nişte focuri făcute în stradă şi au început apoi să spargă geamurile – ştii cum e... Vocea lui Gregory este obosită. După care au ajuns să se bată cu străjile şi au sfârşit în temniţă, iar acum a sosit un mesaj: vrea Master Cromwell să se ducă să-i dea temnicerului un cadou de Anul Nou?

— Iisuse, zice el.

Se aşază pe pat, dându-şi brusc seama de propria goliciune, de picioare, tibii, coapse, penis, părul de pe corp, faţa ţepoasă. Îşi trage cămaşa pe el.

— O să trebuiască să mă accepte cum m-au găsit, zice el. Şi o să iau întâi micul dejun.

— Ai fost de acord să-i fii tată, rosteşte Gregory cu maliţie subţire. Asta înseamnă să fii tată.

El se ridică în picioare.

— Adu-l pe Richard.

— Vin eu.

— Vino dacă ţii neapărat, dar am nevoie de Richard în caz că apar necazuri.

Nu sunt necazuri, doar o oarecare tocmeală. Se crapă de ziuă când gentilomii ies clătinându-se afară, buimăciţi, bătuţi, cu hainele sfâşiate şi murdare.

— Francis Weston, bună dimineaţa, sir, zice el şi se gândeşte: Dacă aş fi ştiut că eşti aici, te-aş fi lăsat să zaci în temniţă. De ce nu eşti la curte?

— Ba sunt, zice băiatul, într-o suflare acră. Sunt la Greenwich. Nu sunt aici. Înţelegi?

— Ubicuitate, replică el. Bine.

— Oh, Doamne. Oh, Iisuse, Mântuitorule. Thomas Wyatt stă în lumina strălucitoare reflectată de zăpadă, frecându-şi tâmplele. Nu mai fac niciodată.

— Până anul viitor, spune Richard.

El se întoarce şi zăreşte o ultimă siluetă bălăbănindu-se în stradă.

— Francis Bryan, rosteşte el. Trebuia să ştiu că aventura asta nu era posibilă fără tine. Sir.

În aerul îngheţat al noului an, vărul lui Lady Anne se scutură ca un câine ud.

— Pe ţâţele Sfintei Agnes, ce frig e!

Vesta îi este sfâşiată, iar gulerul de la cămaşă, rupt, şi nu are decât un pantof. Se ţine de pantaloni ca să nu-i cadă. În urmă cu cinci ani şi-a pierdut un ochi într-un turnir; acum şi-a pierdut şi peticul care îi acoperă orbita goală, lăsând-o expusă vederii. Se uită împrejur, cu ochiul rămas.

— Cromwell? Nu-mi amintesc să fi fost cu noi noaptea trecută.

— Eram în pat, şi bucuros m-aş afla şi acum acolo.

— Şi de ce nu te întorci? Riscând să rămână dezbrăcat, îşi aruncă mâinile în lături. Care dintre nevestele din oraş te aşteaptă? Ai câte una pentru fiecare dintre cele douăsprezece zile ale Crăciunului?

Lui aproape că îi vine să râdă, până când Bryan adaugă:

— Voi, sectanţii, nu vă ţineţi muierile la comun?

— Wyatt – se întoarce el – pune-l să se acopere, ori o să-i îngheţe toate cele. Destul că a rămas fără un ochi.

— Ziceţi „mulţumesc”, urlă Thomas Wyatt, înghiontindu-şi amicii. Ziceţi „mulţumesc” lui Master

Cromwell şi daţi-i înapoi ce i se cuvine. Cine s-ar mai fi sculat din pat atât de dimineaţă, în zi de sărbătoare, şi cu punga deschisă? Am fi putut sta acolo până mâine.

Nu arată ca nişte oameni care ar avea vreun chior asupra lor.

— Nu contează, spune el. O să-i trec pe răboj.

II
Vai, ce nu fac pentru dragoste?
Primăvara, 1523

Acum este vremea să se cerceteze înţelegerile care ţin lumea laolaltă: învoiala dintre conducător şi supuşi, dintre bărbat şi nevastă. Ambele aranjamente se bazează pe un devotament ardent, al unuia pentru interesele celuilalt. Soţul şi stăpânul protejează şi asigură traiul; nevasta şi servitorul se supun. Deasupra stăpânilor, deasupra soţilor, Dumnezeu îi conduce pe toţi. El numără revoltele noastre mărunte, nebuniile noastre omeneşti. El întinde braţul Lui lung, cu mâna strânsă pumn.

Imaginaţi-vă dezbaterea acestor chestiuni cu George, lordul Rochford. Este un tânăr la fel de inteligent ca oricare altul din Anglia, rafinat şi citit; dar astăzi pare fascinat de satinul de culoarea focului ieşit prin decupajul de catifea al mânecilor. Mângâie cu vârful unui deget micile ghemotoace de material, pliindu-le şi înghiontindu-le, şi încurajându-le să crească mai mari, ca să-l facă să arate ca unul dintre jonglerii aceia care rostogolesc bile pe braţe.

Este timpul să spunem cum este Anglia, întinderea şi graniţele ei: nu pentru a număra şi aprecia măsurile de pază luate în porturi şi la zidurile graniţelor, ci pentru a estima capacitatea ei de autoguvernare. Este timpul să

spunem cum este regele şi câtă încredere şi ocrotire le datorează oamenilor lui: câtă protecţie faţă de incursiuni străine morale sau fizice, câtă libertate faţă de pretenţiile celor care ar vrea să-i spună unui englez cum să-i vorbească Domnului său.

Parlamentul se întruneşte la mijlocul lui ianuarie. Scopul lui la acest început de primăvară este înfrângerea rezistenţei episcopilor faţă de noul ordin al lui Henric, punerea în practică a legislaţiei care – deşi deocamdată este ţinută în suspensie – va tăia veniturile către Roma şi va face ca supremaţia regelui asupra bisericii să nu fie doar un simplu cuvânt. Camera Comunelor întocmeşte o petiţie împotriva tribunalelor bisericeşti, atât de arbitrare în lucrările lor, atât de arogante în pretinsa lor jurisdicţie; se pune sub semnul întrebării jurisdicţia lor, însăşi existenţa lor. Hârtiile trec prin multe mâini, dar în cele din urmă el însuşi munceşte întreaga noapte alături de Rafe şi de Spune-mi-Risley, mâzgălind amendamente printre rânduri. Spulberă orice opoziţie; Gardiner, deşi este secretarul regelui, se simte obligat să-şi conducă colegii prelaţi la atac.

Regele trimite după Master Stephen. Când vine, are părul de pe ceafă ridicat şi parcă s-a ghemuit înăuntrul propriei piei ca un câine tras cu sila înspre un urs. Regele are o voce ascuţită pentru un bărbat atât de solid, şi când e furios se înalţă într-un ţipăt care îţi sparge urechile. Preoţii îi sunt şi ei supuşi – sau numai pe jumătate supuşi? Poate că nu sunt deloc supuşii lui, căci cum ar putea să fie dacă au depus jurământ de ascultare şi de sprijin pentru papă? Nu ar trebui – urlă el – să depună jurământ pentru *mine*?

La ieşire, Stephen se sprijină de lambriurile pictate. În spatele lui, un grup de nimfe zugrăvite se zbenguie într-un crâng. Scoate o batistă, dar pare să fi uitat pentru ce; o

frământă în mâna lui mare, înfăşurând-o în jurul încheieturii degetelor ca pe un bandaj. Faţa îi e lac de sudoare.

El, Cromwell, cheamă ajutoare.

— Lordul episcop se simte rău.

Aduc un scaun şi Stephen îl priveşte cu furie, apoi se uită urât la el, după care se aşază cu grijă, de parcă nu are încredere în propriile încheieturi.

— Să înţeleg că l-ai auzit?

Fiecare cuvânt.

— Dacă o să te închidă, o să am grijă să ai parte de oarece înlesniri.

— Să te ia naiba, Cromwell! strigă Gardiner. Cine te crezi? Ce funcţie ai? Eşti un nimic. Un nimic.

Trebuie să câştigăm disputa, nu doar să ne înfrângem duşmanii. A fost să-l vadă pe Christopher St German, juristul cel vârstnic, al cărui cuvânt este respectat în întreaga Europă. Bătrânul îl întâmpină cu amabilitate acasă la el. Nu există vreun om în Anglia, spune el, care să nu considere că biserica noastră are nevoie de o reformă, care devine tot mai stringentă pe an ce trece, şi dacă biserica nu poate să o facă, atunci regele şi parlamentul trebuie şi pot să o facă. La concluzia asta am ajuns, după câteva decenii de studiere a subiectului.

Desigur, continuă bătrânul, Thomas Morus nu este de acord cu mine. Poate că vremea lui a trecut. La urma urmelor, Utopia nu este un loc unde să poţi trăi.

Când se întâlneşte cu regele, acesta zbiară împotriva lui Gardiner: neloial, ingrat. Poate să rămână secretarul meu când s-a pus făţiş contra mea? (Acesta este omul pe care Henric însuşi l-a lăudat ca fiind un polemist energic.) El rămâne tăcut, privindu-l pe Henric, încercând prin calmul său să dezamorseze situaţia tensionată; să-l acopere pe rege într-o tăcere învăluitoare, astfel încât el,

Henric, să se poată asculta. Este un lucru nemaipomenit să poţi fi capabil să abaţi mânia Leului Angliei.

— Cred, începe el încet; cu permisiunea Maiestăţii Voastre, ceea ce cred eu... Episcopului de Winchester, după cum ştim, îi place să contrazică. Dar nu pe regele său. Nu ar îndrăzni să facă asta doar ca să se distreze. Face o pauză. Aşa că ideile lui, deşi greşite, sunt susţinute cu onestitate.

— Într-adevăr, dar...

Regele se întrerupe. Henric şi-a auzit propria voce, vocea pe care o folosea cu cardinalul când îl supunea. Gardiner nu este Wolsey – fie şi doar în privinţa faptului că, dacă e să fie sacrificat, puţini şi-l vor aminti cu regret. Şi totuşi, deocamdată îi convine ca episcopul mârâitor să fie menţinut în funcţie; este preocupat de reputaţia lui Henric în Europa, aşa că spune:

— Maiestate, Stephen v-a servit ca ambasador în limita puterilor sale şi ar fi bine să-l împăcaţi prin convingere de bună-credinţă şi nu forţându-i mâna prin greutatea nemulţumirii voastre. Este o metodă mai plăcută şi mai onorabilă.

El priveşte chipul lui Henric, însufleţit la auzul oricărei noţiuni care priveşte onoarea.

— Ăsta e sfatul pe care l-ai da oricând?

El zâmbeşte.

— Nu.

— Nu eşti pe de-a-ntregul convins că ar trebui să conduc în spiritul blândeţii creştine?

— Nu.

— Ştiu că nu îl placi pe Gardiner.

— De aceea Maiestatea Voastră ar trebui să-mi asculte sfatul.

El se gândeşte: îmi rămâi dator, Stephen. Plata va veni în curând.

Acasă se întâlneşte cu parlamentari şi cu gentilomi de la colegiile juridice şi de la breslele orăşeneşti; cu speakerul Thomas Audley şi cu protejatul lui, Richard Riche, un tânăr cu părul bălai, frumos ca un înger pictat, care are o minte activă, iute şi laică; cu Rowland Lee, un preot robust şi franc, cel mai puţin clerical om pe care îl poţi găsi pe multe leghe în jur. În aceste luni, rândurile prietenilor săi din oraş sunt împuţinate de boală şi de morţi nenaturale. Thomas Somer, pe care îl cunoştea de mulţi ani, a murit imediat ce a fost eliberat din Turn, unde fusese închis pentru răspândirea Evangheliei în engleză; iubitor de haine fine şi de cai iuţi, Somer era un om cu un spirit nestăpânit, până când, în cele din urmă, a avut loc răfuiala cu lordul cancelar. John Petyt a fost eliberat, dar este prea bolnav ca să mai ia parte la întrunirile Camerei Comunelor. El îl vizitează, căci Petyt nu-şi mai părăseşte propria odaie. Este dureros pentru el să-l audă cum se luptă pentru fiecare suflare. Primăvara lui 1532, prima oară din an cu vreme caldă, nu îl ajută cu nimic. Mă simt, spune el, de parcă am un cerc de metal în jurul pieptului, care mă strânge tot mai tare. Îl întreabă: Thomas, o să ai grijă de Luce după ce mor?

Uneori, când se plimbă prin grădini cu membri ai parlamentului ori cu capelanii lui Anne, simte lipsa doctorului Cranmer de-a dreapta sa. Este plecat din ianuarie, ca ambasador al regelui pe lângă împărat; în călătoriile sale, face vizite cărturarilor din Germania, ca să urzească susţinere pentru divorţul regelui. El îl întrebase:

— Ce o să mă fac dacă regele mai are un vis cât eşti plecat?

Cranmer zâmbise:

— Data trecută te-ai descurcat singur. Eu am fost prezent acolo doar ca să dau aprobator din cap.

Îl vede pe motanul Marlinspike, cu labele atârnând, în vreme ce stă lungit pe o creangă neagră. Îl arată celorlalţi.

— Domnilor, acela a fost motanul cardinalului.

La vederea vizitatorilor, Marlinspike fuge pe coama gardului şi dispare, cu o zvâcnire a cozii, pe teritoriul necunoscut de dincolo de zid.

În bucătăriile de la Austin Friars, *garzoni* învaţă să facă vafele aromate. Procesul presupune un ochi bun, precizie şi o mână sigură. Sunt atâtea momente în care se poate greşi. Amestecul trebuie să aibă consistenţa potrivită, plăcile de fier cu mânere lungi trebuie să fie încinse şi bine unse. Când apeşi plăcile una de alta se aude un ţipăt ascuţit, ca de animal, şi aburul şuieră ridicându-se în aer. Dacă te sperii şi înmoi apăsarea, nu-ţi rămâne decât să răzuieşti mizeria cleioasă. Trebuie să aştepţi până se risipeşte aburul, apoi să începi să numeri. Dacă întârzii o clipă, mirosul de ars se răspândeşte în aer. O secundă desparte reuşita de eşec.

Când prezintă în Camera Comunelor o lege de suspendare a plăţii „primului venit” către Roma, el propune o împărţire a Camerei. Este un lucru neobişnuit, dar, deşi şocaţi sau nemulţumiţi, membrii se supun: cei în favoarea legii în partea asta, împotriva legii, de cealaltă parte. Regele este de faţă; priveşte şi află cine este pentru el şi cine împotrivă, şi la sfârşitul întregului proces face către consilierul său un semn sumbru de aprobare. În cazul Camerei Lorzilor, tactica aceasta nu are efect. Regele trebuie să vină personal, de trei ori, ca să-şi susţină cazul. Vechea aristocraţie – familii mândre, precum clanul Exeter, care are propriile pretenţii la tron – este în favoarea papei şi a Caterinei şi nu îi este teamă să afirme asta: sau, cel puţin, nu încă. Dar el îşi identifică duşmanii şi, când poate, îi dezbină.

După ce băieţii de la bucătărie reuşesc să facă măcar o singură vafelă demnă de laudă, Thurston îi pune să mai facă o sută. Deprinderea devine o a doua natură – mişcarea din încheietură cu care vafela este rostogolită pe coada unei linguri de lemn şi apoi aruncată pe rastelul de uscare ca să devină crocantă. Reuşitele – cu timpul, toate vor fi reuşite – sunt marcate cu emblema Tudorilor şi puse cu duzina în cutiile frumos ornate în care vor fi duse la masă, fiecare disc auriu şi fragil parfumat cu apă de trandafiri. El îi trimite un pachet şi lui Thomas Boleyn.

Ca tată al viitoarei regine, Wiltshire consideră că merită un titlu special şi a dat sfoară în ţară că nu i-ar displăcea să fie numit monsenior. Cromwell se sfătuieşte cu el, cu fiul lui şi cu prietenii lor, apoi se duce la Anne, la Whitehall. Lună de lună, statutul ei este tot mai important, dar când el intră la ea oamenii ei se înclină înaintea lui. La curte şi în birourile de la Westminster, el nu se îmbracă mai luxos decât presupune rangul lui de gentilom, în jachete largi, din lână de Lemster, atât de fine că plutesc ca o apă, în purpuriu şi indigo, cu nuanţe atât de închise de parcă s-a amestecat în ele noaptea; bereta de catifea neagră stă pe părul lui negru, astfel încât singurele puncte de lumină sunt ochii lui iuţi şi gesturile mâinilor lui mari, cărnoase; acestea, precum şi sclipirile de foc ale inelului cu turcoaz al lui Wolsey.

La Whitehall – York Place, cum se numea – iar au venit constructorii. De Crăciun, regele îi dăruise lui Anne un dormitor. O condusese chiar el să i-l arate, ca să o vadă cum rămâne fără suflare în faţa tapiseriilor ţesute cu fir de aur şi de argint, a patului sculptat, cu aşternuturi din satin purpuriu brodate cu imagini cu flori şi copii. Henry Norris îi povestise că Anne nu rămăsese fără suflare; doar se uitase încet în jur, zâmbise, clipise. Apoi îşi amintise ce trebuia să facă; se prefăcuse că o ia cu leşin de la o asemenea

onoare şi numai când se clătinase şi regele o cuprinsese în braţe rămăsese fără suflare. Sper din toată inima, zisese Norris, că măcar o dată în viaţă o să-i provocăm unei femei o asemenea reacţie.

Când Anne îşi exprimase mulţumirile, îngenunchind, Henric trebuise, desigur, să plece; să părăsească încăperea sclipitoare, dându-i cu greu drumul la mână, şi să se întoarcă la sărbătoarea de Anul Nou, sub privirea scrutătoare a poporului: cu siguranţa că veştile vor fi trimise pretutindeni în toată Europa, pe mare şi pe uscat, liber ori cifrat.

După ce străbate vechile încăperi ale cardinalului, el o găseşte pe Anne înconjurată de doamnele de companie, şi ea deja ştie, sau pare că ştie, ce au spus tatăl şi fratele ei. Aceştia au impresia că ei sunt cei care îi stabilesc tactica de urmat, însă ea este cel mai bun tactician pentru sine şi este în stare să se gândească în urmă şi să judece ce a fost greşit; el admiră pe oricine poate învăţa din propriile greşeli. Într-o zi, cu ferestrele deschise spre păsările care bat din aripi construindu-şi cuibul, ea spune:

— Odată mi-ai spus că numai cardinalul îl poate elibera pe rege. Ştii ce cred acum? Cred că Wolsey era ultima persoană care să o facă. Şi asta fiindcă era atât de mândru, fiindcă voia să fie papă. Dacă ar fi fost mai umil, Clement i-ar fi făcut pe plac.

— S-ar putea să fie ceva adevăr în vorbele astea.

— Probabil că ar trebui să învăţăm ceva, zice Norris.

Amândoi se întorc.

— Serios, chiar ar trebui? întreabă Anne, iar el continuă:

— Şi care ar fi lecţia aceea?

Norris e pus în dificultate.

— Nici unul dintre noi nu are şanse să ajungă cardinal, zice Anne. Nici chiar Thomas, care năzuieşte la multe lucruri, nu ar năzui la aşa ceva.

— Da? Nu aş paria pe asta.

Norris se apleacă, aşa cum numai un gentilom înveşmântat în mătăsuri poate să o facă, şi îl lasă singur cu femeile.

— Aşadar, Lady Anne, zice el, când vă gândiţi la răposatul cardinal, vă faceţi timp să vă rugaţi pentru sufletul lui?

— Cred că Dumnezeu l-a judecat şi, fie că rostesc rugăciuni, fie că nu, tot nu au nici un efect.

Mary Boleyn intervine cu blândeţe:

— Te tachinează, Anne.

— Dacă nu era cardinalul, aţi fi fost măritată cu Harry Percy.

— Cel puţin aş fi avut statutul de nevastă, izbucneşte ea, ceea ce este un statut onorabil, dar acum...

— Dar, verişoară, intervine Mary Shelton, Harry Percy a înnebunit. Toată lumea ştie asta. Îşi risipeşte toată averea în stânga şi-n dreapta.

Mary Boleyn râde.

— Aşa este, şi sora mea presupune că asta s-a întâmplat din cauza dezamăgirii că a pierdut-o.

— Milady, se întoarce el către Anne, nu aţi vrea să vă aflaţi în ţara lui Harry Percy. Fiindcă ştiţi că ar proceda precum toţi ceilalţi lorzi din nord şi v-ar ţine într-un turn îngheţat, cu o scară în spiralăde unde v-ar lăsa să coborâţi numai la masă. Şi exact când aţi fi aşezată la masă, aşteptând să aducă pudingul făcut din ovăz amestecat cu sângele vitei pe care au căpătat-o în urma unui jaf, lordul ar intra tropăind în odaie, fluturând un sac – oh, iubitule, aţi spune, mi-ai adus un cadou? iar el ar zice, da, doamnă, dacă îţi face plăcere, şi când ar deschide

sacul din el vi s-ar rostogoli în poală capul tăiat al unui scoţian.

— Ah, este oribil, şopteşte Mary Shelton. Chiar aşa fac?

Anne îşi acoperă gura cu mâna, râzând.

— Şi ştiţi, continuă el, că la cină aţi prefera mai degrabă un piept de pui fiert uşor, feliat şi cu un sos de smântână cu tarhon. Şi, de asemenea, o brânză fină importată de ambasadorul Spaniei, fără îndoială menită reginei, dar care, cumva, a nimerit la mine acasă.

— Cum aş putea să fiu mai bine servită? întreabă Anne. O bandă de tâlhari la drumul mare, care deturnează brânza pentru Caterina.

— Ei bine, după ce am pus la cale o asemenea lovitură, trebuie să plec... – Face un gest spre cântăreţul la lăută care stă într-un colţ. ... – şi să vă las cu iubitul vostru cu ochi holbaţi.

Anne aruncă o privire înspre Mark.

— Chiar se holbează. E adevărat.

— Să-l alung? Sunt o mulţime de muzicanţi pe aici.

— Lasă-l, spune Mary. E un băiat dulce.

Mary Boleyn se ridică.

— Eu acum o să...

— Acum, Lady Carey o să aibă una dintre conversaţiile ei particulare cu Master Cromwell, spune Mary Shelton, pe tonul cu care dai o informaţie evidentă.

Jane Rochford:

— O să-i ofere din nou castitatea ei.

— Lady Carey, ce nu poţi să spui de faţă cu noi?

Dar Anne dă din cap. El poate să plece. Mary poate să plece. Probabil că Mary va duce un mesaj pe care ea, Anne, se jenează să-l transmită direct.

Afară:

— Uneori simt nevoia să respir.

El aşteaptă.

— Jane şi fratele nostru George... ştii că se urăsc? El nu vrea să se culce cu ea. Dacă nu e cu vreo femeie, stă toată noaptea cu Anne în camerele ei. Joacă împreună cărţi. Joacă popa-prostul până în zori. Ştiai că regele îi plăteşte datoriile la jocuri? Ea are nevoie de mai mulţi bani, de o casă proprie, de un refugiu, nu departe de Londra, undeva lângă râu.

— Şi pe casa cui a pus ochii?

— Nu cred că are de gând să dea pe cineva afară.

— De obicei, casele aparţin cuiva.

Apoi îl loveşte un gând. Zâmbeşte.

— Ţi-am zis odată să stai departe de ea. Dar acum nu ne putem descurca fără tine. Chiar şi tata şi unchiul spun asta. Nimic nu se face, absolut nimic, fără bunăvoinţa regelui, fără companionul lui permanent, şi acum, când nu eşti cu Henric, el vrea să ştie unde te afli. Ea se dă un pas înapoi şi îl cercetează o clipă, de parcă ar fi un străin. Şi sora mea la fel.

— Vreau o slujbă, Lady Carey. Nu este suficient să fiu consilier. Am nevoie de o poziţie oficială.

— O să-i spun.

— Vreau un post la Bijuteriile Coroanei. Sau de trezorier.

Lady Carey dă din cap.

— Ea a făcut din Tom Wyatt un poet. Ea a făcut din Harry Percy un nebun. Sunt convinsă că are câteva idei ce să facă din domnia ta.

Cu câteva zile înainte de întrunirea parlamentului, Thomas Wyatt a venit să-şi ceară scuze fiindcă l-a scos din pat înainte să se crape zorii, în ziua de Anul Nou.

— Ai tot dreptul să fii supărat pe mine, dar am venit să te rog să nu fii. Ştii cum e de Anul Nou. Se fac toasturi, băutura curge şi trebuie să goleşti paharul.

El îl priveşte pe Wyatt cum se plimbă prin cameră, prea curios şi fără astâmpăr, şi oarecum sfios ca să se aşeze şi să-şi repare greşeala faţă în faţă. Învârte globul pământesc pictat şi îşi pune arătătorul pe Anglia. Se opreşte să se uite la tablouri, la o mică piesă de altar, apoi se întoarce, interesându-se; era a soţiei mele, spune el, şi am păstrat-o de dragul ei. Master Wyatt poartă o haină din brocart crem ţeapăn, bordată cu samur, pe care probabil nu şi-o poate permite; şi o jachetă de mătase cafenie. Are ochi albaştri blânzi şi o coamă de păr blond, care acum se răreşte. Uneori îşi duce arătătorul la cap, pipăindu-l, ca şi cum ar mai avea încă durerea de cap de la Anul Nou; de fapt, îşi pipăie linia părului, să vadă dacă nu s-a mai retras în ultimele cinci minute. Se opreşte şi se priveşte în oglindă; face asta foarte des. Sfinte Doamne, zice el. Să bântui pe străzi cu gloata aia. Sunt prea bătrân pentru o asemenea purtare. Dar prea tânăr ca să-mi pierd părul. Crezi că femeilor le pasă de asta? Mult? Crezi că dacă-mi las barbă o să le distragă atenţia... Nu, probabil că nu. Dar o să o fac oricum. Şi barba regelui arată bine, nu crezi?

— Tatăl tău ţi-a dat vreun sfat? întreabă el.

— A, da. Să bei un bol cu lapte înainte de culcare. Gutui fierte în miere – crezi că merge?

El încearcă să nu râdă. Vrea să ia lucrurile în serios – noul lui rol de tată al lui Wyatt.

— Vreau să zic, spune el, nu te-a sfătuit niciodată să stai departe de femeile de care e interesat regele?

— Aşa am făcut. Îţi aminteşti că am plecat în Italia? După aceea m-am dus la Calais pentru un an. Cât poate omul să stea departe?

O întrebare care se aplică şi pentru propria viaţă; o recunoaşte. Wyatt se aşază pe un taburet scund. Îşi propteşte coatele pe genunchi. Îşi sprijină capul, cu degetele pe tâmple. Ascultă ritmul propriei inimi; poate compune un poem? Ridică privirea.

— Tata spune că acum, că Wolsey e mort, eşti cel mai deştept om din Anglia. Aşa că poţi înţelege ceva dacă o spun numai o dată? Dacă Anne nu e virgină, asta nu e vina mea.

El îşi toarnă un pahar cu vin.

— Tare, zice Wyatt, după ce îl goleşte. Se uită pe fundul paharului, apoi la degetele lui care îl ţin. Cred că ar trebui să spun mai multe.

— Dacă trebuie, spune aici, şi numai o dată.

— Se ascunde cineva în spatele tapiseriei? Cineva mi-a zis că sunt servitori la Chelsea care te ţin la curent. În ziua de azi nu poţi fi sigur de servitori, căci sunt spioni peste tot.

— Spune-mi când n-au existat spioni, rosteşte el. În casa lui Morus era un copil, Dick Purser, pe care Morus l-a luat la el, simţindu-se vinovat, după ce copilul a rămas orfan. Nu pot spune că Morus l-a omorât cu mâna lui pe tată, dar îl pusese la stâlpul infamiei şi apoi îl dusese în Turn, şi asta i-a distrus sănătatea. Dick le-a spus celorlalţi băieţi că el nu crede că Dumnezeu se găseşte în azima pentru comuniune, aşa că Morus a pus să fie biciuit în faţa tuturor celor din casă. Acum eu l-am adus aici. Ce puteam să fac? O să aduc pe oricine este prost tratat de el.

Zâmbind, Wyatt îşi trece mâna peste Regina din Saba: mai bine zis, peste Anselma. Regele îi dăruise acea tapiserie a lui Wolsey. În anul acela, când se dusese să stea de vorbă cu el la Greenwich, regele îl văzuse ridicându-şi privirea spre tapiserie într-un salut tăcut şi îl întrebase, cu un zâmbet din colţul gurii: o cunoşti pe

femeia asta? Am cunoscut-o, răspunsese el, explicându-se, scuzându-se. Regele zisese: nu contează, toţi am avut nebuniile tinereţii, şi nu te poţi însura cu toate, nu... După care rostise cu o voce scăzută: ţin minte că a aparţinut cardinalului de York, şi apoi, mai iute: când te duci acasă, fă loc pentru ea. Cred că ar trebui să vină să stea cu tine.

El îşi pune un pahar cu vin şi un altul pentru Wyatt; spune:

— Gardiner a pus oameni la poartă, ca să supravegheze cine vine şi cine pleacă. Asta e o casă de oraş, nu e o fortăreaţă – dar dacă se află aici cineva care nu trebuie să fie, oamenii mei abia aşteaptă să-l dea în şuturi afară. Ne place să ne batem. Prefer să las trecutul în urma mea, dar nu sunt lăsat. Unchiul Norfolk ţine să-mi reamintească faptul că am fost un soldat de rând, şi nici măcar în armata lui.

— Aşa îi spui? râde Wyatt. Unchiul Norfolk?

— Între noi. Dar nu este nevoie să-ţi amintesc ce cred cei din familia Howard că li se cuvine. Iar tu ai crescut ca vecin al lui Thomas Boleyn, aşa că ştii că nu trebuie să te pui rău cu el, indiferent ce simţi pentru fiica lui. Sper că nu simţi nimic... nu?

— Vreme de doi ani, zice Wyatt, simţeam că mor numai când mă gândeam că un alt bărbat ar putea să o atingă. Dar ce puteam eu să-i ofer? Sunt un bărbat însurat şi nu sunt nici ducele ori prinţul pe care îl vrea ea. Cred că mă plăcea sau îi plăcea să mă aibă în suita ei – asta o amuza. Când eram singuri, mă lăsa să o sărut şi întotdeauna am crezut..., dar asta e tactica lui Anne, înţelegi, ea spune da, da, da, apoi zice nu.

— Şi, desigur, tu eşti un gentilom.

— Păi ce, ar fi trebuit să o siluiesc? Dacă zice „opreşte-te”, vorbeşte serios – şi Henric ştie asta. Dar venea o altă zi şi iar mă lăsa s-o sărut. Da, da, da, nu. Cele

mai rele erau aluziile pe care le făcea, când aproape că se lăuda că mie îmi zicea nu, dar altora le zicea da...

— Cum ar fi...?

— A, nume... numele i-ar strica distracţia. Lucrurile trebuie să fie astfel aranjate, încât ori de câte ori vezi un bărbat, la curte sau în Kent, să te întrebi: ăsta o fi? Este el, ori el? Aşa că te întrebi tot timpul unde ai greşit, de ce nu poţi să-i faci nicicând pe plac, de ce nu ai avut şi tu ocazia.

— Aş crede că tu i-ai scris cele mai frumoase poezii. În privinţa asta, te poţi consola. Versurile Maiestăţii Sale au tendinţa să se repete, ca să nu zic că sunt egocentrice.

— Cântecul acela al lui, *Clipe petrecute într-o companie plăcută*. Când îl aud, simt ceva în mine, ca un căţeluş care vrea să urle.

— Adevărat, regele a trecut de patruzeci de ani. Te apucă melancolia când îl auzi cântând despre vremurile când era tânăr şi prost.

Îl priveşte pe Wyatt. Tânărul pare ameţit, ca şi cum ar avea o durere sâcâitoare între ochi. El pretinde că Anne nu îl mai chinuieşte, dar uite cum arată. Rosteşte brutal, ca un măcelar:

— Şi câţi iubiţi crezi că a avut?

Wyatt priveşte în jos spre propriile picioare. El se uită la tavan, apoi spune:

— O duzină? Sau nici unul? Sau o sută? Brandon a încercat să-i spună lui Henric că e marfă începută. Dar el l-a alungat pe Brandon de la curte. Imaginează-ţi să fi încercat eu asta. Mă îndoiesc că aş mai fi ieşit viu de acolo. Brandon s-a forţat să vorbească, fiindcă se gândea că va veni o zi în care ea îi va ceda lui Henric şi, pe urmă, ce se va întâmpla? Nu o să-şi dea seama?

— Acordă-i puţină încredere. Trebuie să se fi gândit şi singură la asta. În plus, regele nu se pricepe la fecioare. Recunoaşte asta. Cu Caterina i-au trebuit douăzeci de ani

ca să-şi dea seama dacă fratele lui a fost cu ea înaintea lui.

Wyatt râde.

— Când va veni ziua, sau noaptea, Anne nu o să-i poată spune una ca asta.

— Ascultă. Uite cum văd eu lucrurile. Anne nu-şi bate capul cu noaptea nunţii fiindcă nu are motiv. Vrea să spună: fiindcă Anne nu este o fiinţă carnală, ci una calculată, cu o minte şireată şi rece, care gândeşte neîncetat în spatele ochilor ei negri şi înfometaţi. Eu cred că orice femeie care poate spune nu regelui Angliei şi o ţine tot aşa are destulă minte să spună nu oricărui bărbat, inclusiv ţie, inclusiv lui Harry Percy, inclusiv oricui altcuiva alege să tortureze ca să se distreze în vreme ce îşi aranjează viitorul aşa cum vrea. Aşa că da, cred că te-ai făcut de râs, dar nu atât de rău cum ţi-ai închipuit.

— Asta vrea să fie o consolare?

— Ar trebui să te consoleze. Dacă i-ai fi fost iubit, m-aş fi temut pentru tine. Henric este convins de virginitatea ei. În ce altceva să creadă? Însă, odată însurat, se va dovedi gelos.

— Şi asta se va întâmpla? Se vor căsători?

— Lucrăm din greu în parlament, crede-mă, şi consider că îi putem da pe brazdă pe episcopi. Şi după asta, Dumnezeu cu mila... Thomas Morus spune că, în timpul domniei regelui John, când Anglia a fost pusă sub interdicţie de papă, vitele nu au mai fătat, grâul nu s-a mai copt, iarba nu a mai crescut şi păsările au căzut din cer. Dar dacă începe să se petreacă una ca asta – zâmbeşte el – sunt sigur că ne putem schimba politica.

— Anne m-a întrebat: Ce crezi că gândeşte cu adevărat Cromwell?

— Aşadar, staţi de vorbă? Şi încă despre mine? Nu doar da, da, da, nu? Mă simt măgulit.

Wyatt pare nefericit.

— Nu ai putea să te înşeli? În privinţa lui Anne?

— Este posibil. Deocamdată, eu accept propria ei evaluare. Îmi convine. Ne convine la amândoi.

Şi, la plecare, îi zice lui Wyatt:

— Vino curând înapoi. Fetele mele au auzit cât eşti de frumos. Poţi să-ţi ţii pălăria pe cap, dacă crezi că ar fi dezamăgite.

Wyatt este partenerul obişnuit de tenis al regelui. Prin urmare, ştie ce înseamnă mândria umilă. Aşa că schiţează un zâmbet.

— Tatăl tău ne-a povestit tot despre leu. Băieţii au şi făcut o piesă pe tema asta. Poate ai vrea să vii într-o zi să-ţi interpretezi propriul rol?

— Ah, leul. Astăzi, când mă gândesc la întâmplarea aceea, nu mi se pare că aş mai proceda la fel. Să stau nemişcat, la vedere, şi să atrag atenţia asupra mea. Face o pauză. E ceva ce ai face mai degrabă domnia ta, Master Cromwell.

Thomas Morus vine la Austin Friars. Refuză să mănânce, refuză să bea, deşi pare să aibă nevoie şi de una, şi de alta.

Cardinalul nu ar fi acceptat un refuz. L-ar fi pus să stea jos şi să mănânce *syllabub*[32]. Sau, dacă era sezonul potrivit, i-ar fi dat o farfurie mare cu căpşuni şi o linguriţă foarte mică.

— În aceşti ultimi zece ani, turcii au cucerit Belgradul, spune Morus. Şi-au aprins focurile în marea bibliotecă de la Buda. Sunt numai doi ani de când se aflau la porţile

[32] Desert rece făcut din lapte sau smântână cu zahăr, vin şi suc de lămâie (n. tr.).

Vienei. De ce ai vrea să faci încă o spărtură în zidurile creştinătăţii?

— Regele Angliei nu este necredincios. Şi nici eu.

— Nu? Nici nu ştiu dacă te rogi Dumnezeului lui Luther şi al germanilor sau vreunui zeu păgân pe care l-ai cunoscut în călătoriile tale, ori vreunei zeităţi englezeşti inventate de tine. Poate credinţa ta este de vânzare. L-ai servi şi pe sultan dacă ţi-ar da preţul potrivit.

Erasmus spune: oare natura a creat vreodată ceva mai blând, mai bun sau mai armonios decât firea lui Thomas Morus?

El rămâne tăcut. Stă la biroul lui – Morus l-a prins lucrând – cu bărbia proptită în pumni. Este o poză care îi conferă probabil un oarecare avantaj combativ.

Lordul cancelar arată de parcă îi vine să-şi sfâşie veşmintele de nervi: lucru care nu ar putea decât să le îmbunătăţească aspectul. L-ai putea considera demn de milă, dar el se decide să nu o facă.

— Master Cromwell, crezi că dacă eşti consilier poţi negocia cu ereticii, pe la spatele regelui? Te înşeli. Ştiu de scrisorile pe care le trimiţi şi le primeşti de la Stephen Vaughan, ştiu că s-a întâlnit cu Tyndale.

— Mă ameninţi? Mi se pare interesant.

— Da, rosteşte Morus cu tristeţe. Da, exact asta fac.

El vede că balanţa de putere s-a schimbat între ei: nu ca oameni de stat, ci ca oameni.

După plecarea lui Morus, Richard îi spune:

— Nu trebuia. Să te ameninţe, adică. Astăzi, datorită funcţiei sale, poate pleca, însă mâine, cine ştie?

El se gândeşte: eram copil, aveam vreo nouă ani şi am fugit la Londra, unde am văzut o bătrână suferind pentru credinţa ei. Amintirea îl inundă şi, îndepărtându-se, purtat fiind de valul ei, rosteşte peste umăr:

— Richard, vezi dacă lordul cancelar are escorta trebuincioasă. Dacă nu, dă-i una şi încearcă să-l trimiţi cu o barcă înapoi la Chelsea. Nu putem să-l lăsăm să bată Londra, luându-se la harţă cu toţi cei la a căror poartă se întâmplă să ajungă.

Rosteşte ultimele cuvinte în franceză, dar nu ştie de ce. Se gândeşte la Anne, cu mâna întinsă, chemându-l către ea – *Maître Cremuel, à moi.*

Nu-şi poate aduce aminte anul, dar îşi aminteşte vremea de sfârşit de aprilie, cu picături mari alunecând pe frunzele crude, palide. Nu-şi poate aminti motivul pentru supărarea lui Walter, dar îşi aminteşte frica pe care o simţea în adâncul fiinţei sale, cum inima i se zbătea în cuşca pieptului. În acele zile, dacă nu se putea ascunde la unchiul său John, la Lambeth, obişnuia să se ducă în oraş, să vadă pe la cine se putea aciua – să vadă dacă nu reuşea să câştige un ban făcând diverse comisioane pe chei, cărând coşuri sau încărcând roabe. Dacă fluierai după el, venea; avusese noroc – ştia asta acum – că nu se înhăitase cu haimanale din cauza cărora ar fi fost biciuit ori însemnat cu fierul roşu, ori ar fi ajuns să fie unul dintre acele cadavre mici pescuite din apele râului. La vârsta aceea nu ai minte. Dacă cineva spunea: băiete, vino aici, el urma direcţia arătătorului întins. Nu avea nimic împotriva bătrânei, dar nu văzuse niciodată o ardere pe rug.

Ce crimă a făcut? întrebase el, iar ei spuseseră: e o vagaboandă. E una care spune că Domnul de pe altar este o bucată de pâine. Ce, exclamase el, pâine ca aceea coaptă de brutar? Lăsaţi-l pe copil în faţă, ceruseră ei. Lăsaţi-l să înveţe, o să-i prindă bine să vadă de aproape, astfel încât după asta să se ducă mereu la liturghie şi să îl asculte pe preot. Vino aici, iubitule, stai în faţa mea, îl chemase o femeie. Avea un zâmbet larg şi purta o bonetă

albă şi curată. Primeşti o iertare de păcate doar dacă priveşti, zisese ea. Oricine aduce viermi la ardere este eliberat patruzeci de zile din purgatoriu.

Când vagaboanda fusese scoasă afară între gărzi, oamenii începuseră să strige şi să huiduiască. El văzuse că era o bunică, probabil cea mai bătrână persoană pe care o văzuse vreodată. Gărzile aproape că o cărau pe sus. Nu avea bonetă sau văl. Şuviţe întregi păreau să-i fi fost smulse de pe scalp. Oamenii din spatele lui ziceau: fără îndoială că şi-a făcut singură asta, din disperare pentru păcatele ei. În spatele vagaboandei veneau doi călugări, mergând mândri ca doi şobolani gri şi graşi, cu crucile în labe. Femeia cu boneta curată îl strânsese de umăr, aşa cum ar fi făcut o mamă, dacă el ar fi avut vreuna. Uită-te la ea, îl îndemnase femeia, are optzeci de ani şi e plină de rele. Un bărbat adăugase: nu prea are grăsime pe oase, nu o să dureze mult decât dacă vântul îşi schimbă direcţia.

Dar care îi e păcatul? întrebase el.

Ţi-am zis. Zice că sfinţii nu-s altceva decât nişte stâlpi de lemn.

Ca stâlpii de care o leagă acum?

Da, chiar aşa.

Şi stâlpul o să ardă.

Pot să aducă altul data viitoare, spusese femeia. Îşi luase mâna de pe umărul lui. Îşi făcuse palmele pumni, lovind aerul, şi din adâncul pântecului lăsase să scape un ţipăt de asmuţire, cu o voce ascuţită ca de demon. Gloata de oameni preluase strigătul. Clocoteau şi se împingeau în faţă ca să vadă mai bine, huiduiau şi fluierau, şi tropăiau din picioare. La gândul lucrului oribil pe care avea să-l vadă, el simţea şi fierbinţeală, şi frig. Se răsucise ca să privească chipul femeii care era mama lui în acea mulţime. Uită-te, zisese ea. Cu degete blânde îi întorsese

faţa către spectacol. Fii atent acum. Gărzile îi scoseseră femeii lanţurile şi o legaseră de stâlp.

Stâlpul se afla înălţat pe un morman de pietre; se apropiară atunci câţiva gentilomi şi preoţi, poate episcopi – el nu-i ştia. Strigară la vagaboandă să se dezică de ereziile ei. El era destul de aproape ca să vadă cum i se mişcă buzele, dar nu putea să audă ce spunea. Ce se întâmplă dacă se răzgândeşte acum, o să îi dea drumul? Nici vorbă, chicotise femeia. Uite, îl cheamă pe Satan să o ajute. Gentilomii se retraseră. Gărzile aşezară lemne şi baloturi de paie în jurul bătrânei. Femeia îl bătu pe umăr; să sperăm că sunt umede. Avem o vedere bună de aici, ultima dată am fost ultima din rând. Ploaia se oprise şi soarele se zărea printre nori. Torţa cu care venise călăul era palidă în lumina soarelui, şi pâlpâirea ei, uşoară ca mişcarea ţiparilor într-un sac. Călugării incantau ţinând ridicată înspre vagaboandă o cruce, şi numai când se dădură înapoi, la primul vârtej de fum, mulţimea îşi dădu seama că focul fusese pus.

Se repeziră cu toţii înainte, urlând. Gărzile făcură o barieră cu beţele şi strigau cu glasuri adânci şi groase: înapoi, înapoi, înapoi, şi mulţimea urlă şi se dădu înapoi, apoi se repezi iarăşi înainte, zbierând şi scandând, de parcă asistau la un joc. Valuri de fum îi împiedicau să vadă, şi gloata se dădu la o parte, tuşind. Mirosiţi-o! strigau ei. Mirosiţi-o pe scroafa bătrână! El îşi ţinuse răsuflarea, ca să nu o inspire. Învăluită de fum, vagaboanda ţipa. Acum îi cheamă pe sfinţi! spuneau ei. Femeia se aplecă şi îi şopti la ureche: ştii că sângerează în foc? Unii oameni cred că doar se zbârcesc, dar eu am mai văzut asta şi ştiu.

Când fumul se mai risipi şi putea să vadă iarăşi bine, bătrâna era toată în flăcări. Gloata începu să chiuie. Ziseseră că nu o să dureze mult, însă nu se întâmplase

aşa, ori cel puţin aşa i se păruse lui, înainte ca urletele să înceteze. Nu se roagă nimeni pentru ea, întrebase el, iar femeia zisese: ce rost are? Chiar şi după ce nu mai rămăsese nimic care să ţipe, focul fusese întreţinut. Gărzile tropăiră pe margini, stingând orice fir de paie care zburase, zvârlind cu şutul înapoi bucăţile mai mari.

Când mulţimea începu să se împrăştie spre case, cei care stătuseră pe partea înspre care suflase vântul aveau feţele înnegrite de la cenuşa de lemn. El voia să se ducă acasă, dar se gândi iarăşi la Walter, care zisese de dimineaţă că avea să-l omoare bucată cu bucată. Se uită cum gărzile izbesc cu barele de fier resturile rămase. De lanţuri erau prinse rămăşiţe omeneşti cleioase. Apropiindu-se de soldaţi, el întrebase: cât de fierbinte trebuie să fie focul ca să ardă oasele? Se aştepta ca ei să cunoască astfel de lucruri. Însă ei nu înţeleseseră întrebarea lui. Cei care nu sunt fierari cred că toate focurile sunt la fel. Tatăl lui îl învăţase nuanţele de roşu: roşu ca apusul de soare, roşu-cireaşă, roşu-gălbui strălucitor, ca soarele, care nu are alt nume decât purpuriu.

Craniul vagaboandei fusese lăsat pe pământ, la fel şi oasele lungi ale braţelor şi picioarelor. Coşul spart al pieptului nu era mai mare ca al unui câine. Un bărbat luă o bară de metal şi o înfipse în gaura unde fusese ochiul stâng al femeii. Ridică ţeasta şi o puse pe pietre, de parcă se uita la el. Apoi înălţă fierul şi îl lăsă să cadă în creştet. Chiar înainte să se producă impactul, el ştiuse că fusese o lovitură nereuşită, strâmbă. Un fragment de os ca o stea zbură în ţărână, dar cea mai mare parte a craniului rămăsese intactă. Iisuse, făcu omul. Uite, băiete, vrei să încerci? O lovitură sănătoasă şi o să îl crapi.

De obicei, el nu refuza o invitaţie. Dar acum se îndepărtă, cu mâinile la spate. Pe sângele Domnului, aş

vrea să pot şi eu să refuz. Curând după aceea, începu ploaia. Gărzile se şterseră pe mâini, îşi suflară nasul şi plecară. Aruncaseră barele de fier în mijlocul rămăşiţelor vagaboandei. Nu mai erau acum decât fragmente de oase şi o cenuşă groasă, cleioasă. El luă una dintre barele de metal, în caz că avea nevoie de o armă. Pipăi vârful ascuţit, tăiat ca o daltă. Nu ştia cât de departe era de casă şi dacă Walter avea să vină după el. Se întrebă cum omori un om bucăţică cu bucăţică, dacă îl arzi ori îl tai. Trebuia să le întrebe pe gărzi când se aflaseră acolo, fiindcă trebuiau să ştie asta, ca slujitori ai oraşului.

Duhoarea cărnii arse persista în aer. Se întrebă dacă bătrâna era în iad ori dacă se mai afla pe străzi, dar lui nu-i era teamă de fantome. Pentru gentilomi fusese înălţată o platformă şi, deşi bolta acoperitoare fusese dată jos, era destul de sus faţă de pământ ca el să se poată strecura dedesubt şi să se adăpostească. Se rugă pentru femeie, gândindu-se că nu avea ce rău să facă. Îşi mişcă buzele ca într-o rugăciune. Apa de ploaie se strânsese deasupra şi cădea în picături mari printre scânduri. El număra timpul scurs între picuri şi îi prindea între palmele făcute căuş. Făcea asta doar ca să treacă timpul. Se lăsă înserarea. Dacă ar fi fost o zi obişnuită, până acum i-ar fi fost foame şi s-ar fi dus să caute ceva de mâncare.

La apus sosiră câţiva oameni, bărbaţi şi femei; el ştiu, fiindcă erau şi femei, că nu erau gărzi sau oameni care să-i facă rău. Se strânseră împreună, făcând un cerc larg în jurul stâlpului de pe grămada de pietre. El ieşi pe furiş de sub platformă şi se apropie de ei. Probabil că vă întrebaţi ce s-a întâmplat aici, zise el. Dar ei nu-şi ridicară privirea şi nici nu se uitară la el. Căzură în genunchi şi el se gândi că se rugau. Şi eu m-am rugat pentru ea, spuse el.

Da? Bravo, eşti un băiat bun, rosti unul dintre bărbaţi. Nici măcar nu se uită la el. Dacă se uită la mine, se gândi

el, va vedea că nu sunt bun, ci un neisprăvit care aleargă cu câinele şi uită să facă baia de saramură pentru fierărie, aşa că atunci când Walter strigă: unde dracu' e ciubărul de stingere, nu e acolo. Cu un ghem de greaţă în stomac, îşi aminti ce nu făcuse şi de ce avea să fie ucis. Aproape că scoase un strigăt. De parcă îl durea cu adevărat.

Acum vedea că bărbaţii şi femeile nu se rugau. Stăteau în patru labe. Erau prieteni de-ai bătrânei şi adunau rămăşiţele ei. Una dintre femei îngenunche, cu fustele în jur şi întinse un vas de lut. Privirea lui era ageră chiar şi în lumina slabă şi ridică din noroi şi mizerie un fragment de os. Uite aici, zise el. Femeia întinse vasul. Uite altul.

Unul dintre bărbaţi stătea deoparte, la o oarecare distanţă. De ce nu ne ajută? întrebă el.

El stă de pază. O să fluiere dacă se apropie gărzile.

O să ne aresteze?

Repede, repede, rosti un alt bărbat.

După ce vasul fu umplut, femeia care îl ţinea spuse:

— Dă-mi mâna.

Încrezător, el întinse o mână. Ea îşi cufundă degetele în vas şi, pe dosul mâinii lui, făcu un semn cu noroi şi pietriş, grăsime şi cenuşă.

— Joan Boughton, spuse ea.

Acum, când se gândeşte la această întâmplare, se miră ce feste îi joacă memoria. Nu o uitase niciodată pe femeia aceea, ale cărei rămăşiţe pământeşti le purtase ca un semn unsuros pe piele, dar de ce oare viaţa lui de copil nu pare să se potrivească, nici măcar o fărâmă, cu ceea ce urmase? Nu îşi aminteşte cum ajunsese acasă şi ce făcuse Walter în loc să-l ucidă bucăţică cu bucăţică sau de ce fugise de fapt prima oară fără să facă saramura. Poate, îşi zice el, am vărsat sarea şi am fost prea înspăimântat ca să-i spun. Părea probabil. Teama creează neglijenţă,

greşeala aduce o teamă mai mare, apoi vine un moment când teama este prea mare şi spiritul uman cedează pur şi simplu, iar un copil rătăceşte amorţit şi fără ţintă şi sfârşeşte urmând o gloată şi asistând la o crimă.

Nu spusese niciodată nimănui povestea asta. Nu îl deranjează să discute cu Richard ori cu Rafe despre trecutul lui – în limite rezonabile –, dar nu are de gând să cedeze bucăţele din el. Chapuys vine la masă foarte des şi stă lângă el, smulgând fâşii din povestea vieţii lui, în vreme ce smulge carnea fragedă de pe os.

Unii zic că tatăl tău era irlandez, spune Eustache. El aşteaptă, calm.

Este prima dată când aud una ca asta, zice el, dar îţi garantez că tata era un mister chiar şi pentru sine. Chapuys pufneşte; irlandezii sunt un popor foarte violent, afirmă el.

— Spune-mi, este adevărat că ai fugit din Anglia la cincisprezece ani, după ce ai evadat din închisoare?

— Sigur, replică el. Şi un înger m-a eliberat din lanţuri.

Asta o să-i ofere ceva să scrie acasă.

„I-am prezentat lui Cremuel zvonul acela, la care mi-a răspuns cu o blasfemie, nepotrivită pentru urechile voastre imperiale. „ Chapuys nu duce niciodată lipsă de ceva de expediat în epistolele lui. Dacă nu există veşti, trimite bârfe. Culege bârfe din surse îndoielnice, pe care le trimite după cum îi dictează propriile scopuri. Cum nu vorbeşte engleza, Chapuys îşi culege noutăţile în franceză de la Thomas Morus, în italiană de la negustorul Antonio Bonvisi şi în Dumnezeu mai ştie ce limbă – în latină? – de la Stokesley, episcopul de Londra, ale cărui mese le onorează de asemenea. Chapuys colportează către stăpânul său, împăratul, ideea că poporul englez este atât de nemulţumit de regele lui încât, dacă ar primi susţinerea câtorva trupe spaniole, ar porni o revoltă. Desigur,

Chapuys se înşală amarnic. Probabil că englezii o preferă pe regina Caterina – şi, se pare, în număr mare. Probabil că nu le sunt pe plac şi nici nu înţeleg ultimele măsuri luate de parlament. Dar instinctul îi spune că se vor uni împotriva oricărei intervenţii străine. O plac pe Caterina fiindcă au uitat că este spaniolă, fiindcă este aici de foarte mult timp. Sunt acelaşi popor care s-a răsculat împotriva străinilor în blestemata zi de mai; acelaşi popor cu suflet mic, încăpăţânat, legat de peticul lui de pământ. Numai o forţă copleşitoare – o coaliţie, să zicem, între Francisc şi împărat – i-ar face să se urnească. Desigur, nu putem exclude posibilitatea ca o asemenea coaliţie să apară.

La finalul cinei, el îl conduce pe Chapuys la oamenii lui, la bărbaţii aceia mari şi solizi, gărzile lui, care pierd vremea, pălăvrăgind în flamandă, deseori despre stăpânul lor. Chapuys ştie că el a fost în Ţările de Jos; crede că nu le înţelege graiul? Sau e vorba de o păcăleală foarte elaborată?

Erau zile, nu foarte îndepărtate, după moartea lui Lizzie, când se trezea dimineaţa şi trebuia să se hotărască, înainte să discute cu cineva, cine era şi de ce. Erau zile când se trezea din vise în care îi apăruseră cei morţi şi voia să îi caute. Când, trezindu-se, tremura în pragul eliberării de vis.

Dar aceste zile nu sunt acele zile.

Uneori, după ce Chapuys termină de săpat după oasele lui Walter, făcând să i se pară nefamiliară chiar propria viaţă, se simte îmboldit să sară în apărarea tatălui său, a copilăriei sale. Dar nu are sens să te justifici. Nu are sens să te explici. Este o slăbiciune să fii anecdotic. Este înţelept să ascunzi trecutul, chiar dacă nu este nimic de ascuns. Puterea unui om stă în penumbră, în mişcările pe jumătate văzute ale mâinii lui şi în expresia nebănuită a chipului său. Absenţa faptelor este cea care îi înspăimântă

pe oameni: golul pe care îl caşti pentru ca ei să-şi toarne acolo temerile, fanteziile, dorinţele.

Pe 14 aprilie 1532, regele îl numeşte păstrător al bijuteriilor coroanei. Din această poziţie, îi spusese Henry Wyatt, poţi să ai o privire de ansamblu asupra veniturilor şi cheltuielilor regelui.

Regele strigă, de parcă s-ar adresa unui curtean aflat în trecere:

— De ce, spune-mi, de ce nu l-aş pune în serviciul meu pe fiul unui cinstit fierar?

El îşi ascunde zâmbetul auzind caracterizarea făcută lui Walter; una mult mai flatantă decât cele folosite de ambasadorul spaniol. Regele continuă:

— Eşti ceea ce te fac eu. Numai eu. Orice eşti, orice ai, vine de la mine.

Gândul îi face o plăcere pentru care cu greu ai putea să-i porţi pică. Henric este atât de binedispus zilele astea, atât de generos şi de înţelegător, că trebuie să-i ierţi afirmarea ocazională a poziţiei sale, chiar dacă nu e neapărat necesară. Cardinalul obişnuia să spună: englezii iartă orice unui rege până când încearcă să le impună dări. Mai spunea şi că nu contează cu adevărat cum se cheamă funcţia pe care o deţii. Dacă vreun coleg din consiliu se întoarce cu spatele, când se întoarce înapoi o să descopere că i-am preluat-o eu.

Într-o zi de aprilie, când se află la Westminster, intră Hugh Latimer, de-abia eliberat din custodia de la Lambeth Palace.

— Ei bine? face Hugh. Ai putea să laşi deoparte scârţâiala pe hârtie şi să-mi dai mâna.

El se ridică de la birou şi îl îmbrăţişează – osos, vânos, în haină neagră prăfuită.

— Deci, i-ai ţinut lui Warham o cuvântare drăguţă?

— Am improvizat, ca de obicei. Cuvintele mi-au ieşit proaspete de pe buze ca din gura unui bebeluş. Poate că bătrânul îşi pierde apetitul pentru arderi pe rug, acum când sfârşitul îi este atât de aproape. E zbârcit ca o păstaie uitată la soare şi când se mişcă auzi cum îi zdrăngăne oasele. Oricum, nu ştiu dacă e meritul meu, dar iată-mă.

— Şi cum te-a ţinut?

— Cu pereţii goi în bibliotecă. Din fericire, creierul meu e mobilat cu texte. Mi-a dat drumul cu un avertisment. Mi-a zis că, dacă nu am simţit mirosul focului, atunci am simţit mirosul tigăii de prăjit. Mi s-a mai spus asta şi înainte. Trebuie să fie zece ani de-acum de când am fost adus în faţa Bestiei Roşii pentru erezie. Râde. Dar Wolsey mi-a dat înapoi permisiunea de a predica. Şi sărutul păcii. Şi o masă. Aşadar? Suntem mai aproape de o regină care iubeşte Evanghelia?

O ridicare din umeri.

— Noi... ei... discută cu francezii. Un tratat pluteşte în aer. Francisc are un cârd de cardinali care s-ar putea să ne susţină cauza la Roma.

Hugh fornăie.

— Încă aşteptăm la porţile Romei.

— Aşa trebuie să stea lucrurile.

— O să-l întoarcem pe Henric. O să-l întoarcem pe calea Evangheliei.

— Poate. Nu dintr-odată. Puţin câte puţin.

— O să-i cer episcopului Stokesley să-mi permită să-l vizitez pe fratele nostru Bainham. Vrei să vii?

Bainham este avocatul arestat şi torturat de Morus cu un an în urmă. Chiar înainte de Crăciun venise în faţa episcopului de Londra. Abjurase şi în februarie era liber. Era om; dorise să trăiască, de ce nu? Dar, odată eliberat,

conştiinţa nu-l lăsase să doarmă. Într-o duminică, intrase într-o biserică aglomerată şi, cu Biblia lui Tyndale în mână, înaintea tuturor acelor oameni, îşi mărturisise credinţa. Acum se află în Turn şi aşteaptă să afle data execuţiei.

— Aşadar? spune Latimer. Vii sau nu vii?

— Nu am de gând să-i ofer muniţie lordului cancelar.

S-ar putea să-i înfrâng hotărârea lui Bainham, se gândeşte. Spune-i: crede orice, frate, jură, dar ţine-ţi degetele încrucişate la spate. Pe de altă parte însă, nu prea mai contează ce spune Bainham acum. Nu i se mai poate acorda îndurare şi va trebui să ardă pe rug.

Hugh Latimer se îndepărtează cu paşi elastici. Îndurarea Domnului funcţionează pentru Hugh. Domnul merge cu el şi păşeşte cu el în ambarcaţiunea care îl duce în umbra Turnului; aşa stând lucrurile, nu este nevoie de Thomas Cromwell.

Morus spune că nu contează dacă îi minţi pe eretici sau dacă îi păcăleşti să mărturisească. Ei nu au dreptul la tăcere, chiar dacă ştiu că, vorbind, se acuză; dacă nu vor să vorbească, atunci rupe-le degetele, arde-i cu fierul încins, spânzură-i de încheieturi. Este un lucru îndreptăţit, şi Morus merge chiar mai departe: este un lucru binecuvântat.

Un grup din Camera Comunelor ia masa cu preoţii la taverna Capul Reginei. De la ei porneşte vorba, şi se împrăştie printre londonezi, că oricine susţine divorţul regelui va fi damnat. Domnul este atât de devotat cauzei acestor gentilomi, zic ei, încât un înger asistă la lucrările parlamentului cu un pergament în care notează cine şi cum votează, făcând un semn cu funingine lângă numele celor care se tem de Henric mai mult decât de Atotputernicul.

La Greenwich, un călugăr pe nume William Peto, capul filialei din Anglia a ordinului franciscan, predică în faţa

regelui alegând ca text şi exemplu pe nefericitul Ahab, al şaptelea rege al Israelului, care locuieşte într-un palat de fildeş. Sub influenţa ticăloasei Jezebel, el a construit un templu păgân şi le-a dat preoţilor din Baal locuri în suita lui. Profetul Elijah i-a spus lui Ahab că o să-i lingă câinii sângele şi aşa s-a şi întâmplat, după cum e uşor de imaginat, întrucât numai profeţii de succes rămân în amintire. Câinii din Samaria i-au lins sângele lui Ahab. Toţi urmaşii lui pe linie masculină au pierit şi au rămas neîngropaţi pe drumuri. Jezebel a fost aruncată pe fereastra palatului său. Câinii sălbatici i-au sfâşiat trupul bucăţele.

— Eu sunt Jezebel, zice Anne. Tu, Thomas Cromwell, eşti preoţii din Baal. Ochii ei strălucesc. Cum eu sunt femeie, sunt mijlocul prin care păcatele pătrund în lume. Eu sunt poarta diavolului, intrarea blestemată. Eu sunt mijlocul prin care Satana îl atacă pe bărbat, pe care nu are suficient curaj să-l atace decât prin intermediul meu. Ei bine, aşa văd ei situaţia. Părerea mea este că sunt prea mulţi preoţi, prea puţin învăţaţi şi prea puţin ocupaţi. Şi aş vrea ca papa şi împăratul, şi toţi spaniolii să fie aruncaţi în mare şi să se înece. Şi dacă cineva o să fie aruncat pe fereastră... *alors,* Thomas, ştii pe cine aş vrea eu să arunc. În afară de copila Maria, câinii sălbatici nu ar găsi nici un fir de carne de ros, iar Caterina este atât de grasă, că ar sări ca o minge.

Când Thomas Avery vine acasă, lasă jos pe dalele de piatră cufărul de călătorie în care duce tot ce are şi se ridică cu braţele deschise să-şi îmbrăţişeze stăpânul, ca un copil. Veştile despre promovarea lui în conducere au ajuns la Anvers. Se pare că Stephen Vaughan s-a înroşit de

plăcere şi a băut o cupă întreagă de vin fără a-l îndoi cu apă.

Intră, spune el, sunt cincizeci de oameni aici veniţi să mă vadă, dar pot să aştepte, vino şi spune-mi cum sunt toţi cei de dincolo de mare. Thomas Avery începe imediat să vorbească. Se uită la tapiseria dăruită de rege. Ochii lui o cercetează, apoi se întorc spre chipul stăpânului, după care înapoi la tapiserie.

— Cine este doamna aceea?

— Nu poţi să ghiceşti? El râde. Este regina din Saba în vizită la Solomon. Regele mi-a dat-o. A fost a lordului cardinal. Regele a văzut că mi-a plăcut. Iar lui îi place să facă daruri.

— Trebuie să valoreze o sumă frumuşică. Avery o priveşte cu respect, ca un contabil tânăr şi zelos ce este.

— Uite, îi spune, mai am un cadou; ce crezi că este? Este poate singurul lucru bun care a ieşit vreodată dintr-o mănăstire. Fratele Luca Pacioli. I-au trebuit treizeci de ani s-o scrie.

Cartea este legată în cel mai adânc verde, cu un chenar lucrat în aur, şi paginile au marginile aurite, aşa că străluceşte în lumină. Încuietorile sunt bătute cu granate aproape negre, lucioase, translucide.

— Nici nu îndrăznesc s-o deschid, spune băiatul.

— Te rog. O să-ţi placă.

Este *Summa de Arithmetica.* El desface încuietoarea şi găseşte o xilogravură a autorului cu o carte înaintea lui şi cu un compas.

— Este o ediţie nouă?

— Nu chiar, dar prietenii mei de la Veneţia tocmai şi-au amintit de mine. Eram copil, desigur, când Luca a scris-o, iar tu nu existai nici măcar în mintea părinţilor tăi. Degetele lui de-abia ating pagina. Uite, aici vorbeşte de

geometrie, vezi cifrele? Aici spune să nu te duci la culcare până când nu echilibrezi balanţa.

— Master Vaughan citează mereu maxima asta. Mă face să stau treaz până în zori.

— Şi pe mine.

Multe nopţi, în multe oraşe.

— Ştii, Luca era un om sărman. Venea din Sansepulcro. Era prieten cu artiştii şi a devenit un matematician desăvârşit în Urbino, un mic orăşel din munţi, unde contele Federigo, marele *condottiere,* avea în bibliotecă peste o mie de cărţi. Era magistru la universitatea din Perugia, mai apoi la Milano. Mă întreb de ce ar rămâne un asemenea om călugăr, dar, desigur, au existat practicanţi de algebră şi de geometrie care au fost aruncaţi în temniţă ca magicieni, sau poate că s-a gândit că biserica îl va apăra... L-am ascultat ţinând o lecţie la Veneţia; asta se întâmpla cu mai bine de douăzeci de ani în urmă şi cred că eram de vârsta ta. Vorbea despre proporţie. Proporţia în construcţii, în muzică, în pictură, în justiţie, în uniune, în stat; despre cum ar trebui echilibrate drepturile, puterea dintre rege şi supuşii lui, cum cetăţenii bogaţi ar trebui să-şi ţină registrele contabile în regulă, să-şi spună rugăciunile şi să-i ajute pe cei sărmani. A vorbit despre cum ar trebui să arate o pagină tipărită. Cum ar trebui interpretată o lege. Sau un chip, ce anume îl face frumos.

— Şi o să-mi spună toate astea aici, în carte? Thomas Avery aruncă din nou o privire spre Regina din Saba. Probabil că cei care au făcut tapiseria asta ştiau.

— Ce mai face Jenneke?

Băiatul întoarce paginile cu degete pioase.

— Este o carte frumoasă. Prietenii domniei tale din Veneţia trebuie că te admiră foarte mult.

Aşadar, nu mai e Jenneke, se gândeşte. A murit sau s-a îndrăgostit de altcineva.

— Uneori, spune el, prietenii mei din Italia îmi trimit poezii noi, dar cred că toate poemele sunt aici... Nu că o pagină cu cifre este poezie, dar tot ce este exact este frumos, orice se echilibrează în toate părţile lui, orice este proporţionat... nu crezi?

El se miră de puterea cu care Regina din Saba atrage privirea băiatului. Este imposibil ca el s-o fi văzut pe Anselma, s-o fi întâlnit vreodată, să fi auzit de ea. I-am spus lui Henric despre ea, se gândeşte. Într-una dintre acele după-amiezi când i-am spus regelui meu puţine, şi el mi-a spus multe: cum tremură de dorinţă când se gândeşte la Anne, cum a încercat alte femei, le-a încercat ca expedient, ca să mai îndepărteze dorinţa trupească, astfel încât să poată gândi şi vorbi, şi acţiona ca un om raţional, dar totul a fost în zadar... O mărturisire ciudată, dar regele crede că asta îi oferă o justificare, crede că astfel confirmă justeţea obsesiei sale, fiindcă nu urmăresc decât o ciută, spune, o căprioară ciudată, timidă şi sălbatică, iar ea mă îndepărtează de cărările pe care alţi bărbaţi le-ar fi urmat şi sunt singur în adâncurile pădurii.

— Acum, spune el, vom pune această carte pe biroul tău. Astfel încât să te simţi mângâiat când nimic nu pare să se adune cum trebuie.

Are mari speranţe pentru Thomas Avery. Este uşor să angajezi un copil care să adune coloanele şi să ţi le vâre sub nas, ca să îţi pui pe ele iniţialele şi să le încui într-un scrin. Dar care-i sensul? Pagina unui registru contabil este ca s-o foloseşti, ca o poezie de dragoste. Nu trebuie doar să dai din cap şi apoi s-o dai deoparte; trebuie să-ţi deschizi inima spre posibil. Este precum Scripturile: să te gândeşti la ea, să acţionezi. Să-ţi iubeşti aproapele. Să

studiezi piaţa. Să dai avânt răspândirii binefacerilor. Să aduci cifre mai bune anul următor.

Data execuţiei lui James Bainham este fixată pentru 30 aprilie. El nu se poate duce la rege, nu poate spera la o iertare. Cu mult timp în urmă, lui Henric i s-a dat titlul de apărător al credinţei şi este dornic să arate că încă îl merită.

La Smithfield, pe platforma ridicată pentru demnitari, se întâlneşte cu ambasadorul veneţian, Carlo Capello. Fiecare face celuilalt o reverenţă.

— În ce rol eşti aici, Cromwell? Ca prieten al acestui eretic sau în virtutea funcţiei pe care o deţii? De fapt, care este aceea? Numai diavolul ştie.

— Şi sunt convins că îi va spune excelenţei voastre data viitoare când staţi de vorbă între patru ochi.

Învăluit în flăcări, muribundul strigă:

— Domnul îl iartă pe Sir Thomas Morus.

Pe 15 mai, episcopii semnează un document de supunere faţă de rege. Nu vor face noi legi bisericeşti fără aprobarea regelui şi vor supune toate legile existente analizei unei comisii care va cuprinde şi mireni – membri ai parlamentului şi însărcinaţi de-ai regelui. Nu se vor întruni în conciliu fără permisiunea regelui.

A doua zi, el se află în galeria de la Whitehall, care dă spre o curte interioară, o grădină, unde regele aşteaptă, iar ducele de Norfolk se agită de colo, colo. Anne se află în galerie, alături de el. Poartă o rochie roşu-închis, din damasc brodat, atât de grea încât umerii ei albi şi delicaţi par să cedeze sub greutate. Uneori – într-un fel de camaraderie a imaginaţiei – el îşi închipuie cum îşi aşază mâna pe umărul ei şi îi urmăreşte cu degetul mare

adâncitura dintre claviculă şi gât; îşi imaginează cum arătătorul urmează conturul sânului care se ridică deasupra corsetului, aşa cum un copil urmăreşte un rând dintr-o carte.

Ea îşi întoarce capul şi zâmbeşte subţire.

— Iată-l că vine. Nu poartă colanul de lord cancelar. Ce ar fi putut să facă cu el?

Thomas Morus are umerii rotunjiţi şi pare supus. Norfolk pare încordat.

— Unchiul meu încearcă să aranjeze asta de luni de zile, spune Anne. Dar regele nu vrea să se lase convins. Nu vrea să-l piardă pe Morus. Vrea să le facă pe plac tuturor. Ştii cum este.

— Îl ştie pe Thomas Morus din tinereţe.

— În tinereţe, ştiam ce e păcatul.

Se întorc şi îşi zâmbesc.

— Uită-te acum, zice Anne. Crezi că în sacul acela de piele are sigiliul Angliei?

Când Wolsey cedase marele sigiliu, făcuse ca întregul proces să se întindă pe durata a două zile. Dar acum, în paradisul privat de dedesubt, regele aşteaptă cu mâna întinsă.

— Şi acum, cine urmează? întreabă Anne. Noaptea trecută mi-a zis: lorzii cancelari nu mi-au dat decât bătaie de cap. Poate o să mă descurc fără nici unul.

— Avocaţilor nu o să le placă asta. Cineva trebuie să conducă curţile.

— Atunci, pe cine ai pune?

— Sugerează-i să-l numească pe domnul speaker. Audley va face o treabă cinstită. Regele poate să-l încerce în acest rol *pro tem*[33], dacă vrea, apoi, dacă nu-l place, nu trebuie să-l confirme. Dar eu cred că o să-l placă. Audley e

[33] *Pro tempore*, expresie care indică o situaţie temporară, tranzitorie (în lat., în orig., n. tr.).

un avocat bun şi este independent, dar înţelege să se facă util. Şi cred că mă înţelege.

— Cum îţi imaginezi că cineva poate să o facă? Să coborâm?

— Nu puteţi să vă abţineţi?

— Nu mai mult ca tine.

Coboară pe scara interioară. Anne îşi aşază uşor vârful degetelor pe braţul lui. În grădina de jos, privighetorile stau în colivii. Amuţite, se înghesuie unele într-altele, ca să se ferească de lumina soarelui. Aroma de cimbru se ridică dinspre răsaduri. Din palat se aude râsul cuiva nevăzut. Sunetul amuţeşte, ca şi cum s-ar fi închis o uşă. El se apleacă şi ridică o rămurică, impregnându-şi aroma în palmă. Îl transportă într-un alt loc, departe de aici. Morus face o reverenţă în faţa lui Anne. Ea de-abia înclină din cap. Se apleacă adânc înaintea lui Henric şi se aşază lângă el, cu ochii în pământ. Henric o prinde de încheietura mâinii; ar vrea să-i spună ceva sau doar să rămână singur cu ea.

— Sir Thomas?

El îi întinde mâna. Morus se face că nu o vede. Apoi se gândeşte mai bine şi dă mâna. Degetele lui sunt reci precum cenuşa.

— Ce o să faci acum?

— O să scriu. O să mă rog.

— Sfatul meu este să scrii puţin şi să te rogi mult.

— Asta e o ameninţare? zâmbeşte Morus.

— S-ar putea. E rândul meu, nu crezi?

Când regele a văzut-o pe Anne, chipul i s-a luminat. Inima îi este înflăcărată; în mâna consilierului său, arde la atingere.

Îl prinde pe Gardiner la Westminster, într-una dintre acele curţi dosnice afumate, unde soarele nu pătrunde niciodată.

— Milord episcop?

Gardiner îşi încruntă sprâncenele stufoase.

— Lady Anne mi-a cerut să mă gândesc la o casă de ţară pentru ea.

— Şi ce mă priveşte pe mine?

— Dă-mi voie să-ţi explic, spune el, cum m-am gândit. Trebuie să fie undeva aproape de râu, convenabil pentru Hampton Court şi pentru ambarcaţiunea sa către Whitehall şi Greenwich. O locuinţă care nu necesită mari reparaţii, fiindcă ea nu are răbdare şi nu vrea să aştepte. Unde să aibă grădini frumoase, să fie bine organizată... Atunci m-am gândit: ar fi potrivit conacul lui Stephen de la Hanworth, pe care regele i l-a încredinţat când a devenit secretar principal.

Chiar şi în lumina slabă poate vedea cum gonesc gândurile prin mintea lui Stephen. Oh, şanţul meu cu apă şi podeţele mele, grădinile mele de trandafiri şi răzoarele de căpşuni, grădina mea de mirodenii, stupii mei, heleşteul meu şi livada, oh, medalioanele mele din teracotă în stil italian, intarsiile mele, ornamentele mele aurite, galeriile mele, fântâna mea în formă de scoică, parcul meu cu căprioare.

— Ar fi mărinimos din partea ta să i-l oferi înainte ca regele să-ţi ordone asta. O faptă bună, care să compenseze încăpăţânarea episcopilor? Ei, haide, Stephen. Mai ai şi alte case. Nu e ca şi cum ai dormi într-un stog de paie.

— De-ar fi aşa, în mod sigur unul dintre băieţii tăi ar veni cu un şoricar, să mă smulgă din vise.

Pulsul de rozător al lui Gardiner bate nebuneşte; ochii lui negri lucesc umezi. Înlăuntrul lui chiţăie de indignare şi de furie înăbuşită. Dar poate că o parte din el e uşurată că a venit atât de curând vremea să-şi achite datoria şi că poate să-i facă faţă.

Gardiner este încă secretar principal, dar el, Cromwell, este cel care îl întâlneşte acum zilnic pe rege. Dacă Henric are nevoie de un sfat, el îl poate da, ori dacă subiectul este în afara ariei sale de expertiză, el va găsi pe altcineva care se pricepe. Dacă regele are o plângere, el spune: lăsaţi pe mine; cu permisiunea Maiestăţii Voastre, pot să acţionez? Dacă regele este binedispus, el este pregătit să râdă; dacă regele este nefericit, el se poartă cu grijă şi blândeţe. Regele a început să aibă o atitudine duplicitară, lucru care nu i-a scăpat privirii agere a ambasadorului spaniol.

— Te întâlneşte în particular, nu în sala de audienţe, spune el. Preferă ca nobilii lui să nu ştie cât de des se consultă cu tine. Dacă ai fi fost mai mic, te-ar fi putut aduce şi scoate în coşul de rufe. Dar, după cum stau lucrurile, cred că acei gentilomi atât de pizmaşi din camerele private nu o să piardă ocazia să le relateze prietenilor lor, care vor bombăni la adresa succesului tău şi vor lansa calomnii împotriva ta, şi vor unelti să te doboare. Ambasadorul zâmbeşte şi continuă: Dacă pot să apelez la o imagine care ţi se potriveşte – am nimerit cuiul în cap?

Dintr-o scrisoare adresată de Chapuys împăratului, care se întâmplă să fie trimisă prin intermediul lui Wriothesley, el află cum este caracterizat. Spune-mi-Risley îi citează cu glas tare:

— El spune că originile îţi sunt obscure, tinereţea, sălbatică şi nesăbuită, că eşti un eretic cu vechime, o ruşine pentru funcţia de consilier; dar, personal, consideră că eşti un om vesel, liberal, cu mintea deschisă, amabil...

— Ştiam că mă place. Ar fi trebuit să-i cer să-mi dea o slujbă.

— Zice că ai câştigat încrederea regelui promiţându-i că-l faci cel mai bogat rege pe care l-a avut vreodată Anglia.

El zâmbeşte.

Spre sfârşitul lui mai, în Tamisa sunt prinşi doi peşti de dimensiuni uluitoare sau mai degrabă sunt aduşi de apă, muribunzi, pe malul noroios.

— Se presupune că trebuie să fac ceva în privinţa asta? întreabă el, când Johane îi aduce vestea.

— Nu, răspunde ea. Cel puţin, nu cred. Este o prevestire, nu? Un semn, atâta tot.

La sfârşit de iulie, primeşte o scrisoare de la Cranmer, din Nürnberg. Înainte de asta scrisese din Ţările de Jos, cerându-i sfatul în negocierile comerciale cu împăratul, chestiuni pentru care, consideră, el nu are priceperea necesară; din oraşe de pe Rin, îi scrisese plin de speranţă că împăratul trebuie să cadă la învoială cu prinţii luterani, întrucât are nevoie de ajutorul lor împotriva turcilor care îi ameninţă graniţele. Îi scrie cum se zbate să ajungă priceput în obişnuitul joc diplomatic al englezilor: să ofere prietenia regelui Angliei, să fluture promisiunea aurului englezesc, dar fără să dea propriu-zis nimic.

Dar scrisoarea aceasta este diferită. Este dictată, scrisă de mâna unui funcţionar. Vorbeşte de lucrarea sfântului duh în inima omului. Rafe i-o citeşte şi îi arată, la capătul paginii şi continuându-se pe marginea stângă, câteva cuvinte scrise de Cranmer: „A apărut ceva. Nu poate fi încredinţat hârtiei. S-ar putea să provoace agitaţie. Unii ar zice că m-am grăbit. Am nevoie de sfatul domniei tale. Ţine asta secret. „

— Ei bine, spune Rafe, hai să alergăm de colo-colo pe Cheap, anunţând: „Thomas Cromwell are un secret, dar nu ştim ce este! „

O săptămână mai târziu, Hans apare la Austin Friars. A închiriat o casă pe Maiden Lane şi stă la Steelyard câtă vreme locuinţa este reparată.

— Arată-mi noul tău tablou, Thomas, spune el, intrând în casă. Rămâne înaintea lui, cu braţele încrucişate. Se dă înapoi un pas. Îi cunoşti pe oamenii ăştia? Seamănă cu ei?

Doi bancheri italieni, parteneri, uitându-se spre privitor, dar tânjind să schimbe priviri între ei; unul în mătăsuri, unul în blănuri; o vază cu garoafe, un astrolab, un sticlete, o clepsidră din care nisipul s-a scurs pe jumătate; prin arcada ferestrei, o corabie cu pânze translucide pluteşte pe o mare ca oglinda. Hans se întoarce, încântat.

— Cum a surprins expresia aceea din ochi, atât de dură, şi totuşi atât de vicleană?

— Ce face Elsbeth?

— E grasă. Tristă.

— E de mirare? Te duci acasă, îi faci un copil, pleci din nou.

— Nu pretind că sunt un soţ bun. Doar că trimit bani acasă.

— Cât stai cu noi?

Hans mormăie, lasă jos cupa cu vin şi vorbeşte despre ce a lăsat în urmă: vorbeşte despre Basel, despre oraşele şi cantoanele elveţiene. Despre revolte şi confruntări aprige. Imagini, fără imagini. Statui, fără statui. Este trupul Domnului, nu este trupul Domnului, este un fel de trupul Domnului. Este sângele Lui, nu este sângele Lui. Preoţii se pot căsători, nu se pot căsători. Sunt şapte sacramente, ba

sunt trei. Crucifixul în faţa căruia ne târâm în genunchi şi pe care îl sărutăm cu veneraţie sau crucifixul pe care îl cioplim şi îl ardem în piaţa publică.

— Nu îl iubesc pe papă, dar m-am săturat. Erasmus a fugit la Freiburg, la papistaşi, iar acum eu am fugit la tine şi la Junker Heinrich. Aşa îi zice Luther regelui vostru. „Ruşinea Sa, regele Angliei. „ Se şterge la gură. Tot ce cer este să fac o muncă cinstită şi să fiu plătit pentru asta. Şi prefer ca eforturile mele să nu fie şterse de vreun sectant cu o găleată de var.

— Ai venit aici în căutarea păcii şi a liniştii? Clatină din cap. Prea târziu.

— Când am traversat Podul Londrei am văzut că cineva a atacat o statuie a Madonei. A rupt capul pruncului.

— Asta s-a întâmplat cu ceva vreme în urmă. Trebuie să fie diavolul acela de Cranmer. Ştii cum face după ce a băut ceva.

Hans rânjeşte.

— Ţi-e dor de el. Cine ar fi crezut că o să fiţi prieteni?

— Bătrânul Warham nu se simte bine. Dacă moare vara asta, Lady Anne o să ceară Canterbury pentru prietenul meu.

Hans este surprins.

— Nu va fi Gardiner?

— Şi-a ratat şansa cu regele.

— Îşi este sieşi cel mai mare duşman.

— N-aş zice asta.

Hans râde.

— O să fie o avansare importantă pentru dr. Cranmer. Nu o să vrea. Nu el. Atâta pompă. Lui îi plac cărţile.

— O să accepte. O să fie de datoria lui. Cei mai buni dintre noi suntem forţaţi să facem ce nu ne place.

— Cum, şi tu?

— Este împotriva firii ca fostul protector să vină să mă ameninţe în propria mea casă şi eu să reacţionez cu calm. Aşa cum am făcut. Ai fost la Chelsea?

— Da. E mare tristeţe acolo.

— S-a spus că Morus renunţă la post din cauza problemelor de sănătate. Ca să nu pună pe toată lumea într-o situaţie stânjenitoare.

— Spune că simte o durere aici – Hans se freacă pe piept – care îl apucă atunci când începe să scrie. Dar ceilalţi par în regulă. Familia de pe perete.

— Acum nu mai trebuie să te duci la Chelsea ca să primeşti de lucru. Regele mi-a încredinţat lucrările de la Turn – restaurăm fortificaţiile. A chemat constructori, pictori şi aurari, golim de tot vechile apartamentele regale şi facem ceva mai frumos; o să construiesc şi o locuinţă nouă pentru regină. În ţara asta, regii şi reginele stau în Turn în noaptea de dinaintea încoronării. Când va veni ziua lui Anne, o să fie destul de lucru pentru tine. O să ai de creat feerii, banchete, oraşul va comanda tipsii de aur şi de argint, ca să le dea regelui în dar. Vorbeşte cu breslele de negustori, o să dorească să facă un adevărat spectacol. Pune-i să facă planuri. Asigură-ţi de lucru înainte să apară aici jumătate din meşteşugarii din Europa.

— Ea o să aibă giuvaieruri noi?

— O să le aibă pe ale Caterinei. Regele nu şi-a pierdut minţile chiar de tot.

— Mi-ar plăcea să o pictez. Anna Bolena.

— Nu ştiu. S-ar putea să nu vrea să fie studiată îndeaproape.

— Se zice că nu e frumoasă.

— Nu, poate că nu e. Nu ai alege-o ca model pentru Primăvara. Sau pentru o statuie a Fecioarei Maria. Ori ca model al Păcii.

— Atunci ce, Eva? Meduza? Hans râde. Nu-mi răspunde.

— Este o prezenţă impresionantă, *esprit*... S-ar putea să nu reuşeşti să o surprinzi pe pânză.

— Văd că mă consideri limitat.

— Sunt sigur că unele subiecte îţi opun rezistenţă.

Richard intră în încăpere.

— A venit Francis Bryan.

— Vărul lui Lady Anne.

Cromwell se ridică în picioare.

— Trebuie să te duci la Whitehall. Lady Anne distruge mobila şi sparge oglinzile.

El înjură încet.

— Invită-l pe Master Holbein la masă.

Francis Bryan râde atât de tare, că armăsarul se agită sub el, neliniştit, şi se smuceşte în lături, fiind un adevărat pericol pentru trecători. Până să ajungă la Whitehall, Cromwell pune cap la cap povestea: Anne tocmai a aflat că nevasta lui Harry Percy, Mary Talbot, pregăteşte o petiţie în parlament pentru a obţine divorţul. Timp de doi ani, susţine ea, soţul ei nu a împărţit patul cu ea, şi când, în cele din urmă, l-a întrebat care este motivul, el i-a spus că nu se mai poate preface; nu sunt de fapt căsătoriţi şi nici n-au fost vreodată, de vreme ce el este însurat cu Anne Boleyn.

— Milady este furioasă la culme, zice Bryan. Peticul de pe ochi, cusut cu pietre preţioase, sclipeşte când el chicoteşte. Zice că Harry Percy va strica tot. Nu se poate hotărî dacă să-l ucidă cu o lovitură de sabie sau să-l sfâşie vreme de patruzeci de zile în piaţa publică, aşa cum se face în Italia.

— Poveştile acelea sunt mult exagerate.

Nu fusese niciodată martor şi nici nu crezuse cu adevărat în izbucnirile necontrolate de furie ale lui Lady Anne. Când este primit, ea păşeşte de colo, colo, cu mâinile strânse, şi pare mică şi încordată, de parcă cineva ar fi împletit-o şi ar fi strâns nodurile prea tare. Trei doamne de companie – Jane Rochford, Mary Shelton, Mary Boleyn – o urmăresc din priviri. Un covor micuţ, care probabil ar fi trebuit să stea pe perete, este mototolit pe podea.

— Am măturat sticla spartă, zice Jane Rochford.

Sir Thomas Boleyn, monseniorul, stă la o masă, cu un teanc de hârtii dinaintea lui. George se află alături, pe un taburet, ţinându-şi capul în mâini. Mânecile îi sunt înfoiate doar pe jumătate. Ducele de Norfolk se uită ţintă în cămin, unde lemnele de foc sunt aşezate, dar nu aprinse, încercând poate, cu puterea privirii, să facă o scânteie cu care să-l aprindă.

— Închide uşa, Francis, cere George, şi nu lăsa pe nimeni să intre.

El este singurul din încăpere care nu este un Howard.

— Propun să facem bagajele lui Anne şi s-o trimitem în Kent, zice Jane Rochford. Odată stârnită, mânia regelui...

George:

— Nu mai spune nimic sau s-ar putea să te pocnesc.

— Este sfatul meu sincer.

Jane Rochford, Dumnezeu s-o aibă în pază, este una dintre acele femei care nu ştiu când să se oprească.

— Master Cromwell, regele a cerut să aibă loc o anchetă. Problema trebuie să fie pusă în faţa consiliului. De data asta, nu poate fi plăsmuită. Harry Percy va depune mărturie nestingherit. Regele nu poate să facă ce a făcut şi ce are de gând să facă pentru o femeie care ascunde un mariaj secret.

— Aş vrea să pot divorţa de tine, zice George. Aş vrea să fi avut şi tu o înţelegere de căsătorie, dar, Iisuse, nici o şansă – câmpurile erau negre de bărbaţii care fugeau în cealaltă direcţie.

Monseniorul ridică mâna.

— Vă rog.

— Ce rost are să-l chemăm pe Master Cromwell, intervine Mary Boleyn, dacă nu-i spunem ce s-a întâmplat? Regele a vorbit deja cu sora mea.

— Neg tot, zice Anne, de parcă regele s-ar afla în faţa ei.

— Bine, spune el. Bine.

— Recunosc că, într-adevăr, contele mi-a vorbit de iubire. Mi-a scris poezii şi, cum eram tânără pe atunci şi negândindu-mă că ar fi ceva rău...

Lui aproape că îi vină să râdă.

— Poezii? Harry Percy? Le mai aveţi?

— Nu. Desigur. Nimic scris.

— Asta simplifică lucrurile, rosteşte el cu blândeţe. Şi, desigur, nu a existat nici o promisiune ori vreun contract, şi nici măcar n-a fost vorba de aşa ceva.

— Şi, adaugă Mary, nici vreun act consumat în vreun fel. Este imposibil. Sora mea este o virgină faimoasă.

— Şi cum a reacţionat regele, a fost...

— A ieşit din cameră, zice Mary, şi a lăsat-o stând în picioare.

Monseniorul ridică privirea şi îşi drege glasul.

— În această situaţie de criză, mie mi se pare că există o varietate şi un număr de abordări pe care cineva ar putea...

Norfolk explodează. Tropăie de-a lungul camerei, precum Satana într-o piesă de Corpus Christi.

— Oh, pe giulgiul de trei ori plin de rahat al lui Lazăr! În vreme ce alegeţi o abordare, milord, în vreme ce

cercetaţi chestiunea, fiica voastră este ponegrită în toată ţara, mintea regelui e otrăvită şi norocul acestei familii se destramă în faţa ochilor voştri.

— Harry Percy, spune George, ridicând o mână. Ascultaţi, mă lăsaţi să vorbesc şi eu? Din câte înţeleg, Harry Percy a fost convins o dată să renunţe la pretenţiile sale, aşa că, dacă este convins încă o dată...

— Da, rosteşte Anne, dar cardinalul a fost cel care l-a convins şi, din nefericire, cardinalul este mort.

Urmează tăcere: o tăcere dulce precum muzica. El îi priveşte, zâmbind, pe Anne, pe monsenior, pe Norfolk. Dacă viaţa este un lanţ de aur, uneori Dumnezeu atârnă de el un ornament. Pentru a prelungi momentul, el traversează camera şi ridică tapiseria căzută. Urzeală strânsă. Fond indigo. Noduri asimetrice. Isfahan? Animale mici mărşăluiesc ţepene, şerpuind printre mănunchiuri de flori.

— Uite, spune el. Ştiţi ce sunt aceştia? Păuni.

Mary Shelton vine să i se uite peste umăr.

— Şi ce sunt creaturile alea ca nişte şerpi cu picioare?

— Scorpioni.

— Sfântă Fecioară, nu muşcă?

— Înţeapă. Apoi continuă: Lady Anne, dacă papa nu vă poate opri să deveniţi regină – şi nu cred că poate –, atunci Harry Percy nu poate să vă stea în cale.

— Aşa că dă-l la o parte, spune Norfolk.

— Îmi dau seama de ce nu ar fi o idee bună ca familia domniilor voastre să...

— Fă-o, îi cere Norfolk. Sfărâmă-i ţeasta.

— Figurat vorbind, zice el. Milord.

Anne se aşază. Îşi ţine chipul întors dinspre femei. Mâinile ei mici sunt făcute pumn. Monseniorul fâşâie hârtiile. George, pierdut în gânduri, îşi scoate bereta şi se

joacă absent cu acul cu giuvaier, încercându-i ascuţişul pe buricul degetului.

El a rulat tapiseria şi i-o întinde cu blândeţe lui Mary Shelton.

— Mulţumesc, şopteşte ea şi roşeşte, de parcă tocmai i-ar fi propus ceva intim.

George scoate un chiţăit – a reuşit să se înţepe. Unchiul Norfolk rosteşte acru:

— Băiat prost ce eşti!

Francis Bryan îl urmează afară.

— Sir Francis, acum poţi să mă laşi singur.

— M-am gândit să te însoţesc. Vreau să aflu ce o să faci.

El se opreşte brusc din mers, îşi pune o palmă pe pieptul lui Bryan, îl răsuceşte într-o parte şi aude pocnetul înfundat scos de capul care se loveşte de perete.

— Mă grăbesc, zice el.

Cineva îl strigă. Master Wriothesley apare după colţ.

— La Sfântul Marcu şi Leul. La cinci minute de mers.

Spune-mi a pus oameni să-l urmărească pe Harry Percy de când a venit la Londra. Era îngrijorat că duşmanii lui Anne de la curte – ducele de Suffolk şi nevasta lui, şi acei visători care mai cred în revenirea Caterinei – s-au întâlnit cu contele şi l-au încurajat să aibă asupra trecutului o perspectivă utilă din punctul lor de vedere. Dar se pare că nu a avut loc nici o întâlnire: doar dacă nu s-a petrecut cumva în băile publice de pe malul din Surrey.

Spune-mi o ia brusc pe o alee şi ajung în curtea murdară a unui han. El priveşte în jur; în două ore, cu o măturâ şi o mână harnică, ai putea s-o faci să arate respectabil. Capul frumos, cu păr auriu-roşcat, al lui Wriothesley străluceşte ca un far. Sfântul Marcu, scârţâind deasupra, are tonsură de călugăr. Leul este mic şi

albastru, şi are o faţă zâmbitoare. Spune-mi îi atinge braţul.

— Înăuntru.

Se pregătesc să se strecoare pe o uşă laterală, când, de deasupra, se aude un fluierat ascuţit. Două femei se apleacă pe fereastră şi, cu un strigăt vesel şi un chicotit, îşi arată sânii goi.

— Iisuse, face el. Alte doamne Howard.

Înăuntrul hanului Sfântul Marcu şi Leul, mai mulţi bărbaţi în livrelele familiei Percy sunt prăbuşiţi pe mese sau zac dedesubt. Contele de Northumberland bea într-un separeu. Ar putea avea un pic de intimitate dacă nu ar exista o ferestruică de servire prin care se tot ivesc chipuri rânjitoare. Contele îl zăreşte.

— Ah. Mă cam aşteptam să te văd.

Încordat, îşi trece mâinile prin părul tuns, care se ridică ţepi pe tot capul.

El, Cromwell, se duce la ferestruică, le arată spectatorilor un deget şi le-o închide în nas. Dar când se aşază alături de tânăr, are aceeaşi voce blândă ca întotdeauna.

— Aşadar, milord, ce se poate face acum? Cum te pot ajuta? Spui că nu poţi trăi cu nevasta. Dar e una dintre femeile încântătoare din regat şi, de are defecte, eu nu am auzit de ele, aşadar, ce ai împotriva ei?

Dar Harry Percy nu se află aici ca să fie manevrat ca un şoim speriat. Se află aici ca să ţipe şi să verse lacrimi.

— Dacă nu am fost de acord cu ea în ziua nunţii, cum aş putea să fiu acum? Ea mă urăşte fiindcă ştie că nu suntem căsătoriţi cum se cuvine. De ce numai regele poate să aibă conştiinţă în această chestiune, de ce nu şi eu, iar dacă el pune sub semnul întrebării mariajul lui, strigă despre asta în întreaga creştinătate, iar când eu am îndoieli, îl trimite pe cel mai de jos om din serviciul lui ca

să mă ia cu vorba bună, să mă întorc acasă, şi să mă mulţumesc cu ce am. Mary Talbot ştie că i-am fost făgăduit lui Anne, ştie cui aparţine acum şi de-a pururi inima mea. Am spus adevărul mai înainte, am spus că am făcut un legământ înaintea martorilor şi, prin urmare, nici unul dintre noi nu era liber. Am jurat, şi cardinalul m-a obligat să renunţ; tata m-a ameninţat că mă va dezmoşteni, dar acum tata e mort şi nu mă mai tem să spun adevărul. O fi Henric rege, dar nu o să fure femeia altui bărbat; Anne Boleyn este de drept nevasta mea; cum o să stea în Ziua de Apoi, când o să apară în faţa Domnului gol şi fără nici un alai?

El îl ascultă până la capăt. Cum alunecă şi se rostogoleşte în incoerenţă... iubire adevărată... legăminte... mi-a jurat că îmi va dărui trupul, mi-a permis libertăţi pe care numai o femeie logodită le-ar accepta...

— Milord, spune el. Ai zis ce ai avut de zis. Acum, ascultă-mă. Banii îţi sunt pe terminate. Eu ştiu cum i-ai cheltuit. Te-ai împrumutat în toată Europa. Ştiu cine îţi sunt creditorii. Doar un cuvânt să rostesc, şi ţi se va cere să achiţi acele datorii.

— Da, şi ce o să-mi facă? replică Percy. Bancherii nu au arme.

— Nici tu nu ai, milord, dacă vistieria ţi-e goală. Uită-te la mine acum. Pricepe un lucru. Ai domeniul de la rege. Însărcinarea ta este să aperi nordul. Familiile Percy şi Howard ne apără împotriva Scoţiei. Acum, să presupunem că Percy nu este în stare să o facă. Oamenii tăi nu vor lupta pe vorbe bune...

— Sunt arendaşii mei, este datoria lor să lupte.

— Dar, milord, au nevoie de provizii, de arme, de ziduri şi de forturi solide. Dacă nu poţi să le asiguri, eşti mai mult decât nefolositor. Regele îţi va lua titlul şi

pământurile, şi castelele şi le va da cuiva care poate să facă ceea ce tu nu poţi.

— Nu va face una ca asta. Respectă titlurile străvechi. Toate titlurile străvechi.

— Atunci, să spunem că o fac eu.

Să spunem că o să-ţi distrug viaţa. Eu şi prietenii mei bancheri.

Cum poate să-i explice asta? Lumea nu e condusă de unde crede el. Nu din fortăreţele lui de graniţă, nici măcar de la Whitehall. Lumea este condusă de la Anvers, de la Florenţa, din locuri pe care nici măcar nu şi le-a imaginat; de la Lisabona, de unde corăbiile cu pânze de mătase alunecă spre vest şi se mistuie în soare. Nu de pe zidurile castelelor, ci din registrele contabililor, nu de sunetul de goarnă, ci de clinchetul abacului, nu de scrâşnitul şi de ţăcănitul armei, ci de scârţâitul tocului pe hârtia cambiei cu care se plăteşte arma şi armurierul, şi pulberea, şi soldatul.

— Mi te imaginez fără bani şi fără titlu, spune el. Mi te imaginez într-o cocioabă, îmbrăcat în straie ţesute în casă, aducând un iepure pentru cină. Mi-o imaginez pe nevasta ta legiuită Anne Boleyn jupuind şi tăind bucăţi acest iepure. Vă doresc toată fericirea din lume.

Harry Percy se prăbuşeşte pe masă şi lacrimi de furie îi ţâşnesc din ochi.

— Nu aţi avut niciodată un contract, continuă el. Orice promisiuni prosteşti v-aţi fi făcut, nu au valoare în faţa legii. Orice învoială îţi închipui că aţi avut, nu aţi avut de fapt. Şi mai este un lucru, milord. Dacă vreodată mai rosteşti vreun cuvânt despre *libertatea* lui Lady Anne – pune în acel cuvânt tot dezgustul posibil –, atunci vei răspunde în faţa mea, a celor din familiile Howard şi Boleyn, şi George Rochford nu se va purta cu mănuşi cu tine, iar lordul Wiltshire îţi va călca în picioare mândria; cât

despre ducele de Norfolk, dacă mai aude chiar şi cea mai mică acuzaţie la adresa onoarei nepoatei sale, te va scoate din ce gaură de şarpe te-ai ascunde şi îţi va smulge coaiele. Acum, spune el, reluându-şi amabilitatea de început, este limpede, milord? Traversează odaia şi deschide iar uşiţa de servire. Acum puteţi să căscaţi ochii din nou.

Apar iar feţe; sau, mai exact, numai frunţi şi ochi. În cadrul uşii se opreşte şi se întoarce din nou spre conte.

— Şi să-ţi mai zic ceva, ca să evităm orice urmă de îndoială. Dacă îţi imaginezi că Lady Anne te iubeşte, te înşeli amarnic. Te urăşte. Singurul serviciu pe care i l-ai putea face acum – în afară de propria-ţi moarte – ar fi să retragi ceea ce i-ai spus bietei tale neveste şi să juri orice ţi se cere, ca să-i eliberezi calea de a deveni regina Angliei.

Pe drumul de ieşire îi spune lui Wriothesley:

— Serios, chiar îmi pare rău pentru el.

Spune-mi râde atât de tare, că trebuie să se sprijine de zid.

A doua zi, soseşte devreme pentru întrunirea consiliului regal. Ducele de Norfolk îşi ocupă locul în capul mesei, apoi se mută când se aude că însuşi regele va prezida.

— Şi Warham este aici, spune cineva.

Uşa se deschide, nu se întâmplă nimic, apoi încet, foarte încet, prelatul cel vârstnic intră târându-şi picioarele. Îşi ocupă locul. Mâinile îi tremură pe pânza mesei din faţa sa. Capul îi tremură pe gâtul subţire. Pielea lui are culoarea pergamentului, aşa cum îl desenase Hans. Priveşte în jurul mesei clipind încet, ca o şopârlă.

El traversează încăperea şi rămâne în faţa lui Warham, de cealaltă parte a mesei, întrebându-l de sănătate, îndeplinind astfel o formalitate – este limpede că e pe moarte.

— Prezicătoarea asta care a primit adăpost în dioceza domniei tale. Eliza Barton. Ce mai face?

Warham nici nu ridică privirea.

— Ce vrei, Cromwell? Comisia mea nu a găsit nimic împotriva fetei. Ştii asta.

— Aud că le spune adepţilor ei că, dacă regele se însoară cu Lady Anne, o să mai domnească doar un an.

— N-aş putea să jur asta. Nu am auzit-o cu urechile mele.

— Am înţeles că episcopul Fisher i-a făcut o vizită.

— Ei bine... sau ea l-a vizitat pe el. Ori una, ori alta. Şi de ce nu? Este o tânără binecuvântată.

— Cine o controlează?

Capul lui Warham tremură atât de tare, de parcă stă să se desprindă de pe umeri.

— Poate că e nesocotită. Poate că e îndrumată greşit. La urma urmelor, e o simplă fată de la ţară. Însă are un dar, sunt convins de asta. Când oamenii se apropie de ea, e în stare să le spună imediat ce necaz au. Ce păcate le atârnă pe conştiinţă.

— Serios? Trebuie să mă duc s-o văd şi eu. Mă întreb dacă o să ştie ce probleme am.

— Pace, zice Thomas Boleyn. Harry Percy e aici.

Contele intră însoţit de două dintre gărzile sale. Are ochii roşii şi izul de vomă stătută indică faptul că s-a opus să fie curăţat de către oamenii lui. Intră regele. Este o zi caldă şi el poartă mătăsuri deschise la culoare. Rubinele de pe degete par picături de sânge. Se aşază şi îşi aţinteşte ochii albaştri asupra lui Harry Percy.

Thomas Audley – ţinând locul lordului cancelar – pune întrebările, la care contele răspunde numai cu negaţii. A existat un precontract? Nu. Promisiuni de vreun fel? Nici o – îmi pare rău să pomenesc de aşa ceva – cunoaştere carnală? Pe onoarea mea – nu, nu, nu.

— Îmi pare rău să spun că vom avea nevoie de mai mult decât cuvântul tău, zice regele. Lucrurile au mers prea departe, milord.

Harry Percy pare înspăimântat.

— Atunci ce trebuie să mai fac?

El rosteşte blând:

— Apropie-te de Sfinţia Sa, episcopul de Canterbury, milord, care ţine Biblia.

Sau, cel puţin, asta se străduieşte să facă bătrânul. Monseniorul încearcă să-l ajute, dar Warham îi îndepărtează mâinile. Apucându-se de marginea mesei şi făcând pânza să alunece, se ridică în picioare.

— Harry Percy, te-ai răzgândit şi te-ai schimbat în această chestiune, ai afirmat, ai negat, ai afirmat, acum eşti aici ca să negi din nou, dar de data asta nu o faci numai în faţa oamenilor. Acum... vei pune mâna pe această Biblie şi vei jura înaintea mea şi în prezenţa regelui şi a consiliului său că nu ai cunoscut-o în mod necuvenit pe Lady Anne şi nici nu există vreun contract de căsătorie cu ea.

Harry Percy se freacă la ochi. Întinde mâna. Vocea îi tremură când rosteşte:

— Jur.

— Gata, zice ducele de Norfolk. Te şi miri cum de s-au întâmplat toate astea, nu-i aşa? Se duce la Harry Percy şi îl apucă strâns de cot. Nu o să mai auzim vreodată de povestea asta, nu-i aşa, băiete?

— Howard, intervine regele, l-ai auzit că a jurat, aşa că lasă-l în pace acum. Să-l ajute cineva pe arhiepiscop,

vedeţi doar că nu se simte bine. Dispoziţia i s-a îmblânzit, aşa că le zâmbeşte consilierilor. Domnilor, vom merge în capela mea privată şi-o să-l vedem pe Harry Percy luând sfânta comuniune, ca să consfinţească jurământul. Apoi eu şi Lady Anne vom petrece după-amiaza în reflecţie şi rugăciuni. Nu vreau să fiu deranjat.

Warham se apropie cu paşi târşâiţi de rege.

— Winchester îşi pune odăjdiile, ca să oficieze liturghia. Eu mă duc acasă, în dioceza mea.

Cu un murmur, Henric se apleacă să-i sărute inelul.

— Henric, zice arhiepiscopul, te-am văzut promovând la curte şi în consiliu persoane ale căror principii şi morală sunt îndoielnice. Te-am văzut zeificându-ţi voinţa şi poftele, spre întristarea şi revolta creştinilor. Ţi-am fost credincios călcându-mi în picioare propria-mi conştiinţă. Am făcut multe pentru tine, dar acesta a fost ultimul lucru pe care îl voi mai face vreodată.

La Austin Friars, Rafe îl aşteaptă.

— Da?

— Da.

— Şi acum?

— Acum Harry Percy poate să împrumute şi mai mulţi bani, apropiindu-se şi mai mult de ruină. Un drum pe care i-l voi uşura cu mare plăcere. Se aşază. Cred că într-o zi domeniul lui îmi va aparţine.

— Şi cum vei face asta, sir?

El ridică din umeri: nu ştiu.

— Nu vrei ca familia Howard să aibă şi mai multă stăpânire asupra graniţelor decât are deja.

— Nu. Nu, probabil că nu. Meditează. Poţi să cauţi hârtiile despre prezicătoarea lui Warham?

În timp ce aşteaptă, deschide fereastra şi priveşte în grădină. Rozul trandafirilor din pergole se decolorase de la soare. Îmi pare rău pentru Mary Talbot, se gândeşte; viaţa ei nu va fi uşoară după asta. Vreme de câteva zile, numai câteva zile, ea şi nu Anne va fi subiectul bârfelor de la curtea regelui. El se gândeşte la Harry Percy, intrând să-l aresteze pe cardinal, cu cheile în mână; la gărzile pe care le pusese în jurul patului unui om muribund.

Se apleacă pe fereastră. Mă întreb dacă pot fi plantaţi piersici. Rafe aduce un teanc de hârtii.

El taie panglica şi îndreaptă scrisorile şi însemnările. Această afacere dezgustătoare începuse cu şase ani în urmă, într-o capelă dărăpănată de la marginea mlaştinilor din Kent, când o statuetă a Fecioarei Maria începuse să atragă pelerini, şi o tânără femeie pe nume Elizabeth Barton se pornise să organizeze spectacole pentru ei. Dar, în primul rând, ce făcuse statuia ca să atragă atenţia? Se mişcase probabil; sau plânsese cu lacrimi de sânge. Fata este orfană, crescută în casa unuia dintre administratorii pământurilor lui Warham. Are doar o soră, fără altă familie.

— Nimeni nu a băgat-o de seamă, îi spune el lui Rafe, până la douăzeci de ani sau cam aşa ceva, când s-a îmbolnăvit, iar când s-a înzdrăvenit a început să aibă viziuni şi să vorbească pe voci ciudate. Zice că l-a văzut pe Sfântul Petru la porţile raiului, cu cheile în mână. L-a văzut pe Arhanghelul Mihail cântărind sufletele. Dacă o întrebi unde îţi sunt rudele moarte, poate să spună. Dacă sunt în rai, vorbeşte cu glas subţire. Dacă sunt în iad, cu o voce groasă.

— Efectul poate fi comic, zice Rafe.

— Crezi? Ce copii necuviincioşi am mai crescut şi eu. Citeşte, apoi ridică privirea. Uneori nu mănâncă timp de nouă zile. Alteori se prăbuşeşte dintr-odată la pământ. Nu e surprinzător, nu? Suferă de spasme, convulsii şi transe.

Pare foarte neplăcut. Lordul cardinal a chestionat-o, dar – răsfoieşte hârtiile – aici nu-i nimic, nici o menţiune privind întâlnirea. Mă întreb ce s-a întâmplat. Probabil, a încercat să o facă să mănânce ceva, iar ei nu i-a plăcut asta. După câte se spune aici – citeşte – se află într-o mănăstire din Canterbury. Capela dărăpănată are acum un acoperiş nou şi banii curg pentru clericii locali. Au loc vindecări. Schilozii merg, orbii văd. Lumânările se aprind de la sine. Pelerinii împânzesc drumurile. De ce am impresia că am mai auzit povestea asta? Este înconjurată de o turmă de călugări şi de preoţi, care îi fac pe oameni să-şi îndrepte privirile spre ceruri în vreme ce le golesc buzunarele. Şi putem să ne imaginăm că aceiaşi călugări şi preoţi au instruit-o să răspândească părerea ei legată de mariajul regelui.

— Thomas Morus s-a întâlnit cu ea. La fel şi Fisher.

— Da, am reţinut asta. Oh, şi... ia te uită... Maria Magdalena i-a trimis o scrisoare cu anluminuri de aur.

— Poate s-o citească?

— Da, se pare că poate. El ridică privirea. Ce părere ai? Regele poate suporta să fie făcut în fel şi chip, dacă este vorba de o fecioară sfântă. Bănuiesc că s-a obişnuit. Anne îl ocărăşte destul de des.

— Poate că se teme.

Rafe a fost la curte cu el; evident, îl înţelege pe Henric mai bine decât unii oameni care îl cunosc de-o viaţă.

— Aşa este. Crede că există fecioare simple care pot vorbi cu sfinţii. Este înclinat să creadă în profeţii, în vreme ce eu... cred că o s-o mai lăsăm o vreme. Să vedem cine o vizitează. Cine face donaţii. Anumite doamne nobile au luat legătura cu ea, dorind să-şi afle viitorul şi să-şi scape mamele din purgatoriu.

— Lady Exeter, zice Rafe.

Henry Courtenay, marchiz de Exeter, este ruda de sex masculin cea mai apropiată regelui, fiind nepotul

bătrânului rege Eduard; prin urmare, va fi de folos împăratului când va veni cu trupele lui ca să-l alunge pe Henric şi să pună în loc pe tron un nou rege.

— În locul lui Exeter, nu mi-aş lăsa nevasta să joace tontoroiul pentru o copilă cu minţile rătăcite, care îi hrăneşte fanteziile că într-o zi va deveni regină. Începe să strângă hârtiile. Ştii, fata asta susţine că poate trezi morţii.

La înmormântarea lui John Petyt, în vreme ce femeile stau la etaj cu Lucy, el are o întâlnire ad-hoc la Lion’s Quai, ca să discute cu negustorii despre tulburările din oraş. Antonio Bonvisi, prietenul lui Morus, se scuză şi spune că se duce acasă.

— Sfânta Treime să vă binecuvânteze şi să vă aducă prosperitate, spune el, retrăgându-se şi luând cu sine valul de răceală care îl înconjurase de la sosirea lui neaşteptată. Ştiţi, continuă, întorcându-se în prag, dacă se pune problema unui ajutor pentru doamna Petyt, aş fi bucuros...

— Nu e nevoie. A rămas înstărită.

— Dar o va lăsa oraşul să preia afacerea?

El îi taie vorba:

— Mă ocup eu de asta.

Bonvisi dă din cap şi iese.

— E de mirare că s-a arătat la faţă. John Parnell, de la Breasla Postăvarilor, a avut mai multe conflicte cu Morus. Master Cromwell, dacă te vei ocupa de asta, înseamnă că... te gândeşti să stai de vorbă cu Lucy?

— Cine, eu? Nu.

— Să ne desfăşurăm mai întâi întâlnirea şi să ne ocupăm de peţit după? întreabă Humphrey Monmouth. Suntem îngrijoraţi, Master Cromwell, aşa cum trebuie să fii şi domnia ta, aşa cum trebuie să fie şi regele... toţi suntem, cred – priveşte în jur – toţi suntem, acum că

Bonvisi a plecat, favorabili cauzei pentru care răposatul nostru frate Petyt a fost, practic, un martir, dar de noi depinde să păstrăm pacea, să ne delimităm de răbufnirile de blasfemie...

Duminica trecută, într-una dintre parohiile din oraş, în momentul sacru de înălţare a hostiei, când preotul rostise „*hoc est enim corpus meum*”, izbucnise o altă psalmodiere: „*hoc est enim corpus,* hocus-pocus”. Într-o parohie alăturată, de celebrarea sfinţilor, când preotul ne cere să ne amintim de prietenia creştină cu sfinţii martiri: „*cum Joanne, Stephano, Mathia, Barnaba, Ignatio, Alexandro, Marcellino, Petro...*”, cineva strigase: „şi să nu mă uitaţi pe mine şi pe verişoara mea Kate, şi pe Dick, cu butoiul lui de moluşte din piaţa Leadenhall, şi pe sora lui Susan, şi pe căţeluşul ei Posset[34].

El îşi pune mâna peste gură, să-şi ascundă zâmbetul.

— Dacă Posset are nevoie de un avocat, ştii unde mă găseşti.

— Master Cromwell, zice un vârstnic ursuz din Breasla Pielarilor, domnia ta ai convocat această întrunire. Dă-ne un exemplu de seriozitate.

— Se fac şi balade, zice Monmouth, despre Lady Anne – cu nişte cuvinte care nu se pot repeta în această companie. Servitorii lui Thomas Boleyn se plâng că sunt făcuţi în toate felurile pe stradă. Pe livrelele lor se aruncă tot felul de mizerii. Stăpânii trebuie să-şi ţină în frâu ucenicii. Vorbele necuviincioase trebuie raportate.

— Cui?

— Mie, de exemplu, spune el.

La Austin Friars o întâlneşte pe Johane. Îşi găsise o scuză să rămână acasă: o răceală de vară.

— Întreabă-mă ce secret ştiu, spune el.

De dragul aparenţelor, ea îşi freacă vârful nasului.

---

[34] Băutură fierbinte din lapte, vin şi mirodenii (n. tr.).

— Ia să văd. Ştii până la ultimul şiling cât are regele în tezaur?

— Ştiu până la bănuţ. Nu-i asta. Întreabă-mă, soră dragă.

După mai multe întrebări, el îi spune:

— John Parnell se însoară cu Luce.

— Ce? Când John Petyt nici nu s-a răcit bine în groapă? Se întoarce cu spatele, ca să ascundă ceea ce simte. Voi, fraţii, vă ţineţi laolaltă. În casa lui găseşti destui sectanţi. Am auzit că unul dintre servitorii lui este în temniţa episcopului Stokesley.

Richard Cromwell îşi bagă capul pe uşă.

— Master. Turnul. Cărămizi. Cinci şilingi mia.

— Nu.

— Bine.

— Te-ai fi gândit că o să se mărite cu un bărbat mai sigur.

El se duce la uşă.

— Richard, vino înapoi. Se întoarce spre Johane. Nu cred că ştie vreunul.

— Sir?

— Ia-le cu şase pence şi verifică fiecare lot. Trebuie să alegi vreo câteva din fiecare grămadă şi să le cercetezi cu atenţie.

Johane, în camera din spatele lui:

— Oricum, tu ai procedat cu înţelepciune.

— De exemplu, să le măsori... Johane, credeai că m-aş însura din neatenţie? Din greşeală?

— Poftim? face Richard.

— Fiindcă dacă începi să le măsori, cărămidarii intră în panică şi o să vezi pe feţele lor dacă încearcă vreo şmecherie.

— Probabil că ai pus ochii pe vreo doamnă. De la curte. Regele ţi-a dat o nouă funcţie...

— Funcţionar la administraţie. Da. Un post la finanţele cancelariei... Cu greu indică o cale înfloritoare spre o aventură romantică.

Richard a coborât, tropăind, la parter.

— Ştii ce cred?

— Că ar trebui să aştept. Până când ea, femeia aia, ajunge regină.

— Eu cred că transportul ridică preţul. Chiar şi cu barca. Ar fi trebuit să curăţ o bucată de teren şi să-mi construiesc propriile cuptoare.

Duminică, 1 septembrie, la Windsor: Anne îngenunchează înaintea regelui pentru a primi titlul de marchiză de Pembroke. Cavalerii Ordinului Jartierei o privesc din stalurile lor, doamnele nobile ale Angliei o flanchează şi (ducesa a refuzat şi a scuipat o înjurătură auzind propunerea) fiica lui Norfolk, Mary, duce diadema nobiliară pe o perniţă; familiile Howard şi Boleyn sunt *en fête.* Monseniorul îşi mângâie barba, dă din cap şi zâmbeşte primind felicitările murmurate ale ambasadorului francez. Episcopul Gardiner citeşte noul titlu al lui Anne. Ea este strălucitoare în catifea roşie şi hermină, iar părul negru îi cade, virginal, în bucle unduitoare până la mijloc. El, Cromwell, a aranjat ca venitul de la cincisprezece feude să-i susţină rangul.

Se cântă *Te Deum.* Se ţine o predică. La finalul ceremoniei, când femeile se apleacă să-i ridice trena, el zăreşte o scânteiere albastră, ca un pescăruş, îşi ridică privirea şi o zăreşte pe fiica cea mică a lui John Seymour printre doamnele Howard. Un cal de luptă îşi înalţă capul la auzul trompetelor, şi marile doamne ridică ochii şi zâmbesc; dar în vreme ce muzicanţii intonează acordurile de final şi procesiunea părăseşte capela St George, ea îşi

ţine chipul palid în jos, cu ochii plecaţi asupra picioarelor, de parcă îi este teamă să nu se împiedice.

La banchet, Anne stă alături de Henric pe platforma înălţată, şi când se întoarce să-i vorbească genele ei negre îi mângâie obrazul. Aproape a ajuns, aproape a reuşit; trupul îi este întins ca o coardă de arc, pielea îi este poleită cu aur, cu nuanţe de miere şi de piersică; atunci când zâmbeşte – şi o face deseori – îşi arată dinţii mici, albi şi ascuţiţi. Plănuieşte să rechiziţioneze ambarcaţiunea regală a Caterinei, îi spune, şi să ardă emblema H&C, să şteargă toate însemnele Caterinei. Regele a trimis după giuvaierurile Caterinei, astfel încât ea să le poată purta în călătoria plănuită în Franţa. A petrecut cu ea o după-amiază, două, trei, în vremea blândă de septembrie, cu giuvaiergiul regelui alături de ea făcând schiţe, iar el, ca păstrător al bijuteriilor coroanei, adăugând sugestii; Anne vrea noi monturi. La început, Caterina refuzase să renunţe la bijuterii. Spusese că nu se putea despărţi de proprietatea reginei Angliei ca să o pună în mâinile ruşinii creştinătăţii. Fusese nevoie de un ordin regal ca să o facă să cedeze prada.

Anne îi spune tot; zice, râzând: „Cromwell, eşti omul meu. „

Vântul bate în pânzele lui şi calea îi este deschisă. Simte că este pe val. Prietenul lui, Audley, va fi confirmat cu siguranţă cancelar; regele s-a obişnuit cu el. Vechii curteni au preferat să se retragă, ca să nu o slujească pe Anne; noul administrator al curţii este Sir William Paulet, un prieten de-al lui de pe vremea lui Wolsey. Atât de mulţi dintre noii curteni sunt prietenii lui din vremea lui Wolsey. Şi cardinalul nu avea în slujba lui neghiobi.

După liturghie şi ceremonia de înnobilare, îl ajută pe episcopul de Winchester să-şi dea jos straiele bisericeşti şi

să-şi pună veşminte mai potrivite pentru o sărbătoare laică.

— Ai de gând să dansezi? îl întreabă.

El stă pe un pervaz de piatră, pe jumătate atent la ce se petrece în curţile de jos, la muzicanţii care cară instrumente de suflat şi lăute, harfe şi viole, oboaie, viori şi tobe.

— Reuşeai să faci impresie bună. Sau acum, că eşti episcop, nu mai dansezi?

Conversaţia lui Stephen îşi urmează cursul propriu.

— Ai crede că este suficient pentru o femeie, nu-i aşa, să fie făcută marchiză, cu toate drepturile. Acum o să-i cedeze. Cu moştenitorul în burtă, cu voia Domnului, înainte de Crăciun.

— Ah, îi doreşti succesul?

— Vreau să se liniştească. Şi să existe şi un rezultat din asta. Să nu se fi făcut toate degeaba.

— Ştii ce spune Chapuys despre tine? Că ţii două femei în casă, îmbrăcate ca băieţii.

— Da? Se încruntă. Bănuiesc că e mai bine decât doi băieţi îmbrăcaţi ca femeile. Asta ar fi scandalos.

Stephen scoate un hohot de râs. Merg împreună spre banchet. Muzicanţii cântă – „Clipe petrecute într-o companie plăcută, iubesc şi voi iubi până voi muri”. Sufletul este muzical de la natură, spun filosofii. Regele îi cheamă să cânte împreună cu el pe Thomas Wyatt şi pe muzicantul Mark. „Vai, ce nu fac pentru dragoste? Pentru dragoste, vai, ce nu fac? „

— Orice îţi trece prin cap, zice Gardiner. Nu există limită, după câte văd.

— Regele e bun cu cei care îl cred bun, îi strecoară el episcopului, fără să ridice glasul deasupra muzicii.

— Ei bine, replică Gardiner, asta dacă ai o minte infinit de flexibilă. Cum va trebui să fie a ta, după câte văd.

El stă de vorbă cu domnişoara Seymour.

— Uite, spune ea, ridicând mânecile.

Albastrul strălucitor cu care le-a bordat, acea scânteiere de pescăruş, este făcut din mătasea cu care el a învelit modelele de goblenuri pe care i le-a făcut cadou. Cum stau lucrurile la Wolf Hall, întreabă el, cu tot tactul de care este în stare: cum poţi să întrebi de starea unei familii în urma unui incest? Ea răspunde cu vocea ei mică şi limpede:

— Sir John face foarte bine. Dar Sir John face întotdeauna foarte bine.

— Şi restul?

— Edward e furios, Tom, neliniştit, mama scrâşneşte din dinţi şi trânteşte uşile. Se apropie vremea recoltei, merele sunt în copaci, femeile la lăptărie, capelanul, cu rugăciunile, găinile fac ouă, lăutele sunt acordate şi Sir John... Sir John este foarte bine. De ce nu-ţi găseşti vreo treabă în Wiltshire, ca să vii să ne vizitezi? Oh, şi dacă regele o să aibă o nevastă nouă, va avea nevoie de femei care să o ajute, şi sora mea Liz vine la curte. Soţul ei este guvernator de Jersey, îl ştii, Anthony Oughtred? Eu aş prefera să o însoţesc pe regină. Dar se spune că o să plece din nou şi că numărul celor din suita ei va fi redus.

— Dacă ţi-aş fi tată... nu... Reformulează. Dacă ar fi să-ţi dau un sfat, ţi-aş zice să o slujeşti pe Lady Anne.

— Marchiza, rosteşte ea. Desigur, e bine să fii umil. Ea are grijă să fim.

— Acum este dificil pentru ea. Cred că se va îmbuna când i se va îndeplini dorinţa inimii.

Chiar când rosteşte vorbele astea, ştie că nu este adevărat.

Jane îşi lasă capul în jos, apoi îl priveşte pe sub gene.

— Asta e faţa mea umilă. Crezi că este potrivită?

El râde.

— Eu te-aş lua oriunde.

Când dansatorii se odihnesc, risipindu-se după galiarde şi menuete, regele şi Wyatt cântă aria micului soldat: „Scaramella s-a dus la război, cu scutul, cu lancea lui. „ Este melancolic, aşa cum sunt şi cântecele, indiferent de versuri, când lumina scade şi glasul uman, fără acompaniament, se pierde în umbrele încăperii. Charles Brandon îl întreabă:

— Despre ce e vorba în cântecul ăsta, despre o doamnă?

— Nu, doar despre un băiat care pleacă la război.

— Care îi este viitorul?

Scaramella fa la gala.

— Pentru el, totul este o mare sărbătoare.

— Au fost vremuri bune, spune ducele. Când eram soldaţi.

Regele cântă la lăută, cu voce puternică, sinceră, răsunătoare: „Când băteam sălbatic pădurile. „ Câteva femei plâng mai tare ca de obicei, din cauza vinului puternic italienesc.

La Canterbury, arhiepiscopul Warham zace rece pe o lespede; pe pleoape are puse monedele regatului, pentru a sigila parcă în creierul său pentru eternitate imaginea regelui. Aşteaptă să fie aşezat sub podeaua catedralei, în cripta umedă din care au fost scoase oasele lui Becket. Anne stă nemişcată ca o statuie, cu ochii la iubitul ei. Numai degetele ei fără astâmpăr se mişcă; ţine strâns în poală unul dintre căţeluşi, trecându-şi mâinile peste blana lui, răsucindu-i cârlionţi. În vreme ce ultimele note se sting, sunt aduse lumânările.

Este octombrie şi mergem la Calais – un convoi de două mii de oameni, întins de la Windsor la Greenwich, de la Greenwich de-a lungul pajiştilor verzi din Kent, în Caterbury: pentru un duce, un alai de patruzeci, pentru o marchiză, treizeci şi cinci, pentru un conte, douăzeci şi patru, în vreme ce un viconte trebuie să se mulţumească doar cu douăzeci, iar el, cu Rafe şi câţi dintre oamenii lui pot să se înghesuie în găurile de şobolan de pe corabie. Regele urmează să-l întâlnească pe „fratele" său Franţa, care are de gând să-l îndatoreze vorbindu-i papei în favoarea noului său mariaj. Francisc s-a oferit să-şi însoare unul dintre cei trei fii – *cei trei fii,* cât trebuie să-l iubească Dumnezeu – cu nepoata papei, Caterina de Medici; el spune că va pune ca precondiţie a acestei uniuni ca reginei Caterina să-i fie refuzată posibilitatea de a prezenta Romei cazul ei şi ca „fratele" Anglia să aibă permisiunea să-şi rezolve problemele maritale în propria jurisdicţie, folosin-du-şi propriii episcopi.

Aceşti doi monarhi puternici se vor vedea pentru prima dată de la întâlnirea denumită Le Camp du Drap d'Or, aranjată de cardinal. Regele spune că această călătorie trebuie să coste mai puţin ca precedenta, dar când este întrebat în amănunt, se dovedeşte că vrea mai mult din asta şi două din alea – totul mai mare, mai somptuos, mai bogat, mai aurit. Îşi ia cu el propriul pat şi propriii bucătari, preoţii şi muzicanţii, caii, câinii şi şoimii, şi pe noua sa marchiză, căreia Europa îi spune concubină. Îi ia şi pe posibilii pretendenţi la tron, inclusiv pe lordul Montague din York şi pe Nevilles din Lancaster, ca să demonstreze cât de dresaţi sunt şi cât de sigură este dinastia Tudor. Îşi ia aurăria, lenjeriile, patiserii şi pe omul care degustă mâncarea, îşi ia până şi vinurile, lucru despre care ai crede că este de prisos, dar ce ştim noi?

Rafe, ajutându-l să-şi strângă hârtiile:

— Înţeleg că regele Francisc va susţine la Roma cauza regelui. Dar nu sunt convins ce capătă el din tratatul acesta.

— Wolsey spunea mereu că, de fapt, încheierea tratatului reprezintă tratatul. Nu contează care sunt termenii lui, ci doar că aceşti termeni există. Bunăvoinţa este cea care contează. Când aşa ceva nu mai există, tratatul este încălcat, indiferent de ce spun termenii lui.

Procesiunile sunt cele care contează, schimbul de daruri, jocurile regale de bile, turnirurile, întrecerile cavalereşti şi feeriile: acestea nu sunt preliminariile procesului, sunt procesul însuşi. Anne, obişnuită cu curtea franceză şi cu eticheta franţuzească, expune dificultăţile ce îi aşteaptă.

— Dacă papa urmează să vină în vizită, atunci Franţa poate înainta către el, poate să-l întâmpine în curte. Dar când se întâlnesc doi monarhi, imediat ce se zăresc, trebuie să facă acelaşi număr de paşi unul către celălalt. Şi acest lucru funcţionează dacă un rege – *hélas* – nu face cumva paşi foarte mici, obligându-l pe celălalt să acopere distanţa.

— Pe toţi sfinţii, izbucneşte Charles Brandon, un asemenea om ar fi un pungaş. Ar face Francisc una ca asta?

Anne îl priveşte pe sub genele pe jumătate plecate.

— Milord Suffolk, soţia domniei tale este pregătită pentru călătorie?

Suffolk se înroşeşte.

— Soţia mea este o fostă regină a Franţei.

— Sunt conştientă de asta. Francisc va fi bucuros să o revadă. Avea o părere foarte bună despre ea. Deşi, desigur, pe vremea aceea era tânără.

— Sora mea este încă frumoasă, zice Henric împăciuitor.

Dar înlăuntrul lui Charles Brandon clocoteşte furtuna şi izbucneşte cu un urlet ca tunetul:

— Te aştepţi să-ţi fie doamnă de onoare? Unei fiice a lui Boleyn? Să-ţi dea mănuşile, doamnă, şi să te servească la masă? Bagă-ţi bine în cap – ziua aia nu o să vină niciodată.

Anne se întoarce spre Henric şi îi prinde braţul cu mâna.

— Mă umileşte în faţa ta.

— Charles, spune Henric, lasă-ne acum şi întoarce-te când te stăpâneşti. Nici o clipă mai înainte.

Oftează şi face un semn: Cromwell, du-te după el.

Ducele de Suffolk spumegă şi clocoteşte.

— Aer curat, milord, sugerează el.

Toamna s-a instalat deja; dinspre râu bate un vânt aspru, ridicând un vârtej de frunze umede, care flutură în calea lor precum flamurile unei armate în miniatură.

— Întotdeauna am considerat că Windsorul este un loc rece. Nu credeţi, milord? Mă refer la situaţie, nu doar la castel. Vocea lui continuă liniştitoare, joasă. Dacă aş fi rege mi-aş petrece mai mult timp la palatul din Woking. Ştiţi că acolo nu ninge niciodată? Cel puţin, niciodată în douăzeci de ani.

— Dacă ai fi rege? Brandon tropăie coborând dealul. Dacă Anne Boleyn poate fi regină, de ce nu?

— Îmi retrag cuvintele. Ar fi trebuit să folosesc o exprimare mai umilă.

Brandon mormăie.

— Nevasta mea nu va apărea niciodată în suita acelei desfrânate.

— Milord, ar fi bine să o consideraţi castă. Toţi facem asta.

— A primit învăţătură de la maică-sa, care, lasă-mă să-ţi spun, era o mare târfă. Liz Boleyn, Liz Howard cum o

chema – ea l-a dus prima pe Henric în aşternut. Ştiu lucrurile astea, căci sunt cel mai vechi prieten al lui. El avea şaptesprezece ani şi nu ştia unde s-o pună. Taică-su îl ţinuse ca pe-o călugăriţă.

— Dar acum nimeni nu mai crede povestea aceea. Despre nevasta monseniorului.

— *Monsenior!* Iisuse din ceruri!

— Îi place să i se spună aşa. Nu face nici un rău.

— Soră-sa, Mary, a învăţat-o, iar Mary şi-a făcut ucenicia într-un bordel. Ştii ce fac în Franţa? Mi-a spus doamna soţia mea. Ei bine, nu mi-a spus, ci mi-a scris, în latină. Bărbatului i se scoală şi ea îl ia în gură! Îţi imaginezi una ca asta? O femeie care poate face un asemenea lucru mizerabil poate fi numită virgină?

— Milord... dacă soţia domniei voastre nu va merge în Franţa, dacă nu puteţi s-o convingeţi... să spunem că este bolnavă? Aţi putea face asta pentru rege, care ştiţi că vă este prieten. L-ar scuti de... Aproape că rosteşte: de vorbele aspre ale doamnei. Dar se înfrânează şi rosteşte altceva: Ar salva aparenţele.

Brandon dă din cap a acceptare. Se îndreaptă spre râu, şi el încearcă să domolească ritmul, fiindcă Anne îl va aştepta să vină în curând cu un mesaj de scuze. Când ducele se întoarce spre el, chipul lui este un tablou al deznădejdii.

— Oricum, este adevărat. Frumoşii şi micuţii ei – face un gest cuprinzând aerul cu ambele mâini – au dispărut de tot. E slabă ca o vafelă. Eu îi zic: Mary, într-o zi o să mă scol şi nu o să fiu în stare să te găsesc, o să te confund cu un fir din urzeala cearşafului.

— Îmi pare tare rău, zice el.

Ducele îşi freacă faţa.

— Oh, Doamne, du-te înapoi la Henric, bine? Spune-i că nu putem face asta.

— Se va aştepta să veniţi la Calais, chiar dacă doamna dumneavoastră nu poate.

— Nu vreau s-o las singură, înţelegi?

— Anne este neîndurătoare, zice el. Greu de mulţumit, uşor de jignit. Milord, ascultaţi-mi sfatul.

Brandon mârâie.

— Toţi o facem. Trebuie s-o facem. Tu faci totul, Cromwell. Eşti totul acum. Ne întrebăm: cum s-a întâmplat una ca asta? Ne întrebăm singuri. Ducele pufneşte. Ne întrebăm, dar pe sângele curgător al lui Hristos, nu găsim nici un nenorocit de răspuns.

Sângele curgător al lui Hristos. Este o sudalmă demnă de Thomas Howard, marele duce. Când a devenit el tălmaciul ducilor, omul care îi lămureşte? Se întreabă singur, dar nu are nici un afurisit de răspuns. Când se întoarce la rege şi la viitoarea regină, cei doi se privesc drăgăstos.

— Ducele de Suffolk îşi cere scuze, spune el.

Da, da, face regele. Ne vedem mâine, dar nu prea devreme. Ai zice că sunt deja soţ şi soţie, având înaintea lor o noapte languroasă, plină de delicii maritale. Aşa ai zice, numai că el are cuvântul lui Mary Boleyn că acordarea titlului de marchiză i-a adus lui Henric numai dreptul de a mângâia interiorul coapsei surorii ei. Mary îi spune asta fără măcar să rostească în latină cuvintele. Ori de câte ori Anne petrece singură un timp cu regele, ea le raportează totul rudelor ei, fără să omită nici un detaliu. Nu poţi să n-o admiri: exactitatea ei măsurată, reţinerea ei. Îşi foloseşte trupul ca un soldat, păstrându-şi resursele; asemenea unuia dintre acei maeştri de la şcoala de anatomie de la Padova, şi-l împarte şi numeşte fiecare parte: aceasta este coapsa mea, acesta este sânul meu, aceasta este limba mea.

— Poate la Calais, zice el. Poate că o să capete ce vrea la Calais.

— Va trebui să fie sigură. Mary se îndepărtează. Se opreşte şi se întoarce, cu o expresie îngrijorată. Anne zice: Cromwell e omul meu. Nu-mi place când spune asta.

În zilele următoare apar alte întrebări care să chinuiască partea engleză. Care doamnă regală va fi gazda lui Anne când îi vor întâlni pe francezi? Regina Eleanor nu vrea – şi nici nu te poţi aştepta la asta, întrucât e sora împăratului şi sentimentele familiei sunt jignite de abandonarea Caterinei de către Ruşinea Sa. Sora lui Francisc, regina de Navara, se preface bolnavă ca să nu o primească pe amanta regelui Angliei. „Este aceeaşi boală de care suferă biata ducesă de Suffolk? „, întreabă Anne. Poate, sugerează Francisc, ar fi potrivit ca noua marchiză să fie întâmpinată de ducesa de Vendôme, propria lui *maîtresse en titre?*

Henric este atât de furios, că îl apucă durerea de dinţi. Doctorul Butts vine cu trusa cu cele necesare. Un narcotic pare cel mai potrivit, dar, când se trezeşte, regele este tot furios la culme, aşa încât pentru câteva ore se pare că nu există altă soluţie decât să se renunţe la călătorie. Nu pot să înţeleagă, nu pot să priceapă că Anne nu este amanta nimănui, ci viitoarea mireasă a unui rege? Dar înţelegerea acestei idei nu stă în natura lui Francisc. El nu ar aştepta mai mult de o săptămână după o femeie pe care o doreşte. Un model de cavalerism, el? Cel mai creştin dintre regi? Tot ce înţelege, urlă Henric, este să se împerecheze ca un cerb din pădure. Dar îţi zic eu, după ce trece perioada de împerechere, ceilalţi căpriori îl vor pune la pământ. Întreabă orice vânător!

În cele din urmă vine propunerea ca viitoarea regină să rămână la Calais, pe teritoriu englezesc, unde nu va suferi nici o insultă, în vreme ce regele se întâlneşte cu

Francisc la Boulogne. Calais, un oraş mic, ar trebui să fie mai uşor de stăpânit decât Londra, chiar dacă oamenii se vor alinia de-a lungul cheiului ca să strige *„Putain! „* şi „Marea târfă a Angliei”. Dacă vor cânta cântece obscene, ei vor refuza pur şi simplu să le înţeleagă.

La Canterbury, cum grupul regal se adaugă pelerinilor din toate naţiunile, fiecare casă este plină din pivniţe până în pod. El şi Rafe sunt găzduiţi într-un oarecare confort şi în apropierea regelui, dar sunt lorzi care stau în hanuri pline de purici şi cavaleri în camerele dosnice din bordeluri, pelerini obligaţi să se adăpostească în grajduri şi dependinţe sau să doarmă sub cerul liber. Din fericire, vremea este blândă pentru octombrie. În oricare an de dinainte de ăsta, regele s-ar fi dus să se roage la mormântul lui Becket, lăsând o ofrandă bogată. Dar Becket a fost un rebel împotriva coroanei, nu genul de arhiepiscop pe care am vrea să-l încurajăm în acest moment. În catedrală, în aer pluteşte încă tămâia de la înmormântarea lui Warham şi rugăciunile pentru odihna sufletului său sunt un murmur constant, ca bâzâitul a o mie de stupi. Au fost trimise scrisori lui Cranmer, aflat undeva în Germania, la curtea itinerantă a împăratului. Anne a început să îl numească arhiepiscopul-ales. Nimeni nu ştie cât îi va trebui să ajungă acasă. Cu secretul lui, zice Rafe.

Desigur, zice el, secretul lui, scris pe marginea unei scrisori.

Rafe vizitează mormântul pentru prima oară. Se întoarce cu ochii mari de mirare, spunând că este acoperit cu giuvaieruri de mărimea ouălor de gâscă.

— Ştiu. Sunt adevărate, crezi?

— Îţi arată un craniu şi spun că este al lui Becket, sfărâmat de cavaleri, dar ţinut laolaltă cu o placă de argint. Contra unei sume de bani, poţi să-l şi săruţi. Au şi o

tavă cu oasele degetelor. Au o batistă plină de muci. Şi o bucăţică din gheata lui. Şi o sticluţă pe care o scutură înaintea ta şi spun că e sângele lui.

— La Walsingham, au o sticluţă cu laptele Fecioarei.

— Doamne, mă întreb ce e aia? Rafe pare îngreţoşat. Sângele poţi să zici că e apă cu ceva pământ roşu înăuntru. Pluteşte deasupra în cocoloaşe.

— Ei bine, ia pana aia de gâscă smulsă din aripa arhanghelului Gavril şi o să-i scriem lui Stephen Vaughan. S-ar putea să-l trimitem la drum, să-l aducă acasă pe Thomas Cranmer.

— Nu trebuie să pierdem nici o clipă, zice Rafe. Aşteaptă numai, master, să-mi spăl de pe mâini sângele lui Becket.

Deşi nu vrea să se ducă la mormânt, regele doreşte să se arate poporului, cu Anne alături de el. După liturghie, împotriva oricăror sfaturi, se plimbă prin mulţime, cu gărzile în urma lui, înconjurat de consilieri. Capul lui Anne se mişcă în toate părţile, pe gâtul ei subţire, întorcându-se să prindă comentariile la adresa ei. Oamenii îşi întind mâinile ca să-l atingă pe rege.

Norfolk, la cotul său, ţeapăn de nelinişte, cu ochii în toate direcţiile:

— Nu-mi place asta, Master Cromwell.

El însuşi, odinioară rapid în mânuirea cuţitului, este atent la mişcările sub linia privirii. Dar cel mai apropiat lucru de o armă este o cruce uriaşă, purtată de mai mulţi călugări franciscani. Mulţimea face loc unei cete de preoţi în veşmintele specifice, un grup de benedictini de la mănăstire, şi în mijlocul lor o tânără în rasa de călugăriţă benedictină.

— Maiestate?

Henric se întoarce.

— Pe Iisus, este Sfânta Fecioară, zice el.

Gărzile lui se apropie, dar Henric ridică o mână.

— Lăsaţi-mă să o văd.

Este o fată masivă şi nu foarte tânără, are probabil vreo douăzeci şi opt de ani; un chip simplu, oacheş, agitat, cu o roşeaţă persistentă. Se împinge prin mulţime către rege şi, pentru o secundă, el se vede prin ochii ei: o pată de roşu-auriu şi piele îmbujorată, un trup priapic, iute şi o mână ca o şuncă ce se întinde ca s-o apuce de cotul ei de călugăriţă.

— Doamnă, ai ceva să-mi spui?

Ea încearcă să facă o reverenţă, dar apucătura lui nu o lasă.

— Am fost sfătuită de ceruri, spune ea, de sfinţii cu care vorbesc, că ereticii din jurul Maiestăţii Voastre trebuie aruncaţi într-un foc mare, şi dacă nu aprindeţi acel foc, atunci o să ardeţi sigur în el.

— Care eretici? Unde sunt? Nu ţin eretici în jurul meu.

— Iată unul.

Anne se strânge mică lângă rege; lângă purpuriul şi auriul hainei sale, ea se topeşte precum ceara.

— Şi dacă vă prindeţi în vreo formă de căsătorie cu această femeie nedemnă, nu o să mai domniţi nici şapte luni.

— Cum, doamnă, şapte luni? Nu poţi să rotunjeşti? Ce fel de profet spune „şapte luni”?

— Asta îmi spun cerurile.

— Şi după ce se termină cele şapte luni, cine mă va înlocui? Vorbeşte, cine ai vrea să fie rege în locul meu?

Călugării şi preoţii încearcă s-o îndepărteze; asta nu făcea parte din planul lor.

— Lord Montague este de viţă nobilă. Marchizul de Exeter are sânge regal. Încearcă să se desprindă din

strânsoarea regelui. O văd pe mama voastră, zice ea, înconjurată de focuri palide.

Henric îi dă drumul ca şi cum carnea ei îl arde.

— Mama? Unde?

— Îl căutam pe cardinalul de York. Am căutat în rai, în iad şi în purgatoriu, dar cardinalul nu e acolo.

— Sigur e nebună, zice Anne. E nebună şi trebuie să fie biciuită. Dacă nu e, trebuie spânzurată.

Unul dintre preoţi spune:

— Doamnă, este o persoană foarte sfântă. Vorbele ei sunt inspirate.

— Dă-te din calea mea, zice Anne.

— O să te lovească trăsnetul, îi spune călugăriţa lui Henric.

El râde nesigur.

Norfolk năvăleşte în grup, cu dinţii încleştaţi, cu pumnii ridicaţi.

— Târâţi-o înapoi în bordelul de unde a venit, înainte să simtă asta, pentru Dumnezeu!

În îmbulzeală, un călugăr îl loveşte pe altul cu crucea; Fecioara este trasă înapoi, rostindu-şi încă profeţiile; vuietul mulţimii creşte, şi Henric o apucă pe Anne de braţ şi o trage pe drumul pe care au venit. El însuşi o urmează pe Fecioară, ţinându-se aproape de capătul grupului, până când gloata se răreşte şi el poate să-l bată pe braţ pe unul dintre călugări şi să-i ceară să stea de vorbă cu ea.

— Am fost slujitorul lui Wolsey, spune el. Vreau să-i aud mesajul.

După câteva consultări, este lăsat să treacă.

— Sir? spune ea.

— Ai putea să încerci încă o dată să-l găseşti pe cardinal? Dacă aş face o donaţie?

Ea ridică din umeri. Unul dintre franciscani intervine:

— Trebuie să fie o donaţie substanţială.

— Cum te cheamă?

— Sunt părintele Risby.

— Fără îndoială, pot să răspund aşteptărilor voastre. Sunt un om bogat.

— Vreţi numai să daţi de urma sufletului, să vă răspundă la rugăciuni sau vă gândeaţi la bani pentru liturghii ori, poate, o înzestrare.

— Orice propuneţi. Dar, desigur, ar trebui să aflu că nu este în iad. Nu ar avea nici un sens să irosesc nişte liturghii bune pe un caz lipsit de speranţă.

— Va trebui să vorbesc cu părintele Bocking, spune fata.

— Părintele Bocking este îndrumătorul spiritual al acestei doamne.

El înclină din cap.

— Vino încă o dată să mă întrebi, zice fata.

Se întoarce şi se pierde în mulţime. El împarte nişte bani atunci şi acolo alaiului care o însoţeşte. Pentru părintele Bocking, oricine o fi acesta. După câte se pare, părintele Bocking face lista de preţuri şi ţine contabilitatea.

Călugăriţa l-a făcut pe rege să devină posomorât. Cum te-ai simţi dacă ţi s-ar spune că vei fi trăsnit? Seara se plânge de o durere de cap, o durere la faţă şi în falcă.

— Plecaţi, le cere doctorilor. Niciodată n-aţi fost în stare să mă vindecaţi, aşa că de ce aţi putea acum? Iar tu, doamnă, îi zice lui Anne, spune-le doamnelor să te ducă la culcare; nu am chef de vorbă, nu suport glasurile ascuţite.

Norfolk mormăie în barbă: Tudor, mereu are ceva.

La Austin Friars, dacă cineva are nasul înfundat ori îşi suceşte piciorul, băieţii joacă un interludiu numit „Dacă Norfolk ar fi doctorul Butts”. Te dor dinţii? Scoate-i! Ţi-ai

prins un deget? Taie-ţi mâna! Te doare capul? Taie-l, o să capeţi altul.

Acum Norfolk tace, bătând în retragere.

— Maiestate, nu a spus că trăsnetul o să vă omoare.

— Nu, aşa e, rosteşte Brandon vesel.

— Nu mort, ci detronat, nu mort, ci lovit şi ars, şi asta e ceva ce să aştepţi cu nerăbdare, nu? După ce enumeră jalnic aceste împrejurări, regele latră după un servitor să aducă buşteni de foc şi după un paj care să-i încălzească nişte vin. O să stau aici, eu, regele Angliei, cu un foc nenorocit şi nimic de băut? Pare înfrigurat. A văzut-o pe mama, spune el.

— Maiestate, spune el grijuliu, ştiţi că în catedrală una dintre ferestre are în sticlă o imagine a mamei domniei voastre? Şi dacă soarele străluceşte prin ea, pare că este într-o mare de lumină? Cred că asta a văzut călugăriţa.

— Nu crezi în aceste viziuni?

— Cred că nu poate să spună ce vede în afara lumii în care îi pluteşte capul. Aşa sunt unii oameni. Probabil că ar trebui să ne fie milă. Deşi nu foarte mult.

Regele se încruntă.

— Dar am iubit-o pe mama, zice el. Apoi: Buckingham avea multă încredere în aceste viziuni. Avea un călugăr care îi profeţea. I-a spus că o să fie rege.

Nu este nevoie să adauge: Buckingham a fost un trădător şi a murit de mai bine de zece ani.

Când curtea porneşte spre Franţa, el se află în suita regelui, pe corabia *Swallow.* Stă pe punte privind cum Anglia se pierde în depărtare, împreună cu ducele de Richmond, bastardul lui Henric, emoţionat să se afle în primul său voiaj pe mare şi în compania tatălui său. Fitzroy este un băiat chipeş, de treisprezece ani, blond, înalt

pentru vârsta lui, dar zvelt: cum trebuie să fi fost Henric ca tânăr prinţ, şi înzestrat cu un simţ realist de sine şi al propriului rang.

— Master Cromwell, spune el, nu te-am mai văzut de la căderea cardinalului.

Un moment de stânjeneală.

— Mă bucur să văd că îţi merge bine. Fiindcă în cartea *Curteanul* se spune că în oamenii de jos găsim deseori daruri valoroase ale naturii.

— Citeşti italieneşte, sir?

— Nu, dar câteva părţi din acea carte mi-au fost traduse în engleză. Este o carte bună pentru mine. O pauză. Aş vrea – îşi întoarce capul, coborându-şi vocea – aş vrea să nu fi murit cardinalul. Fiindcă acum ducele de Norfolk este tutorele meu.

— Am auzit că înălţimea ta urmează să se însoare cu fiica lui, Mary.

— Da. Şi nu vreau.

— De ce nu?

— Am văzut-o. Nu are sâni deloc.

— Dar este isteaţă. Şi, cu timpul, şi cealaltă chestiune se poate remedia, înainte să trăiţi împreună. Dacă oamenii domniei tale îţi vor traduce şi acea parte din cartea lui Castiglione care se referă la doamne şi la calităţile lor, sunt sigur că vei descoperi că Mary Howard le are pe toate.

Să sperăm, se gândeşte, că nu se va dovedi o uniune ca a lui Harry Percy ori a lui George Boleyn. Şi pentru binele fetelor; Castiglione spune că tot ce poate fi înţeles de bărbaţi poate fi înţeles şi de femei, că aceleaşi sunt priceperea lor, capacităţile lor, fără îndoială, iubirile şi urile lor. Castiglione era îndrăgostit de soţia lui, Ippolita, dar aceasta a murit după numai patru ani de căsnicie. El a scris un poem pentru ea, o elegie, dar l-a scris ca şi cum

Ippolita ar fi fost cea care scria: femeia moartă care îi vorbea.

În urma corabiei, pescăruşii ţipă ca nişte suflete pierdute. Regele vine pe punte şi spune că l-a lăsat durerea de cap.

— Maiestate, zice el, vorbeam de cartea lui Castiglione. Aţi găsit timp s-o citiţi?

— Da. Preamăreşte *sprezzatura.* Arta de a face totul bine şi cu graţie, fără să dai impresia de efort. Un prinţ adevărat ar trebui să se cultive. Adaugă, cu o uşoară îndoială: Regele Francisc o are.

— Da. Dar în afară de *sprezzatura* trebuie să dai mereu dovadă de o reţinere plină de demnitate în public. Mă gândeam să pun să se facă o traducere, ca dar pentru lordul Norfolk.

Trebuie că are în minte imaginea lui Thomas Howard la Canterbury, ameninţând să-i dea un pumn călugăriţei sfinte. Henric rânjeşte.

— Ar trebui s-o faci.

— Da, dacă nu o va lua ca pe un reproş. Castiglione recomandă ca bărbatul să nu-şi bucleze părul şi să nu-şi smulgă sprâncenele. Şi ştiţi că lordul face şi una, şi alta.

Micul prinţ se încruntă la el.

— Lordul de Norfolk?

Henric izbucneşte într-un hohot de râs cu totul neregal, nici demn şi nici reţinut. Este un sunet plăcut auzului. Lemnul corabiei scârţâie. Regele îşi ţine echilibrul punându-i o mână pe umăr. Vântul umflă pânzele. Soarele dansează pe apă.

— Mai avem o oră şi ajungem în port.

Calais, acest avanpost al Angliei, ultima ei redută în Franţa, este un oraş unde el are mulţi prieteni şi mulţi

clienţi. Îi cunoaşte Watergate şi Lantern Gate, Biserica Sfântul Nicolae şi Biserica Doamnei Noastre, îi cunoaşte turnurile şi bastioanele, curţile şi cheiurile, Staple Inn, reşedinţa guvernatorului, şi casele familiilor Whethill şi Wingfield, casele cu grădini umbroase, unde gentilomii trăiesc într-un adăpost plăcut departe de Anglia, pe care susţin că nu o mai înţeleg. Cunoaşte fortificaţiile – dărăpănate – şi, dincolo de zidurile oraşului, pământurile din Pale, pădurile, satele şi mlaştinile, stăvilarele, digurile şi canalele. Cunoaşte drumul spre Boulogne şi drumul spre Gravelines, care sunt teritoriul împăratului, şi ştie că ambii monarhi, Francisc sau Carol, ar putea să preia controlul asupra acestui oraş printr-un atac hotărât. Englezii sunt aici de două sute de ani, dar acum pe străzi auzi mai multă franceză şi flamandă.

Guvernatorul îl întâmpină pe Maiestatea Sa; lordul Berners, soldat şi cărturar bătrân, este exemplul clasic de virtute de modă veche şi, dacă nu ar fi existat şchiopătatul lui şi neliniştea evidentă în faţa cheltuielilor masive pe care va trebui să le suporte, ai fi zis că a ieşit din cartea numită *Curteanul.* A aranjat chiar ca regele şi marchiza să fie găzduiţi în camere care comunicau printr-o uşă.

— Cred că este foarte potrivit, milord, zice el. Câtă vreme există câte un zăvor trainic de ambele părţi.

Fiindcă Mary i-a spus, înainte să plece de pe uscat:

— Până acum nu a vrut ea, acum ea ar vrea, dar nu mai vrea el. I-a spus că trebuie să fie sigur că, dacă e să rămână grea, copilul o să fie născut în căsătorie.

Monarhii urmează să se întâlnească vreme de cinci zile la Boulogne, apoi cinci zile în Calais. Anne este supărată la gândul că va fi lăsată în urmă. El îşi dă seama din neliniştea ei că ea ştie că este un teritoriu nesigur, unde se pot întâmpla lucruri pe care nu le poţi prevedea. Între timp, el are câteva treburi particulare de încheiat.

Nu-l ia cu el nici pe Rafe şi se strecoară la un han dintr-o curte dosnică de lângă Calkwell Street.

Este un loc de condiţie destul de joasă şi miroase a foc de lemne, a peşte şi a mucegai. Pe un perete lateral se află o oglindă spălăcită în care îşi zăreşte propriul chip, palid, numai cu ochii vii. Pentru o clipă este şocat; nu te aştepţi să-ţi vezi propria imagine într-o cocioabă ca asta.

El stă la masă şi aşteaptă. După cinci minute se simte cum se agită aerul în fundul camerei. Dar nu se întâmplă nimic. Anticipase că o să-l facă să aştepte; ca să treacă timpul, recapitulează în minte veniturile primite de rege din partea ducatului de Cornwall. Când să treacă la veniturile trimise de şambelanul de Chester, o umbră neagră se materializează sub forma unui bătrân cu haină lungă. Acesta înaintează şi alţi doi îl urmează. Ai putea să-i schimbi între ei: tuse cavernoasă, bărbi lungi. Conform unei precedenţe pe care o recunosc printr-un mormăit, îşi ocupă locurile pe banca de vizavi. El îi urăşte pe alchimişti, şi aceştia i se par a fi alchimişti: pete de culoare nedefinită pe veşmintele lor, ochi apoşi, fornăieli provocate de mahmureală. Îi întâmpină în franceză. Ei se cutremură şi unul dintre ei îl întreabă în latină dacă nu o să bea nimic. El cheamă slujitorul şi îi cere fără prea mari speranţe ceva.

— Puteţi să beţi în altă parte, sugerează băiatul.

Aduce o carafă de ceva oţetit. El îi lasă pe bătrâni să tragă o duşcă bună înainte să întrebe:

— Care este *Maître* Camillo?

Ei schimbă priviri între ei. Le ia tot atâta timp cât Graielor să treacă de la una la alta unicul lor ochi comun.

— *Maître* Camillo s-a dus la Veneţia.

— De ce?

Câteva tusete.

— Pentru consultări.

— Dar are de gând să se întoarcă în Franţa?

— Probabil.

— Ceea ce aveţi vreau pentru stăpânul meu.

Tăcere. Cum ar fi, se gândeşte el, să le iau vinul până când îmi spun ceva folositor? Dar unul dintre ei i-o ia înainte, apucând carafa; mâna îi tremură şi vinul se varsă pe masă. Ceilalţi protestează nervoşi.

— Am crezut că veţi aduce desene, spune el.

Ei se uită unii la alţii.

— A, nu.

— Dar există desene?

— Nu ca atare.

Vinul vărsat începe să se infiltreze în lemnul crăpat. Stau tăcuţi, nefericiţi, şi privesc ce se întâmplă. Unul dintre ei este ocupat să lărgească cu degetul o gaură făcută de molii în mâneca hainei.

El strigă la băiat să mai aducă o carafă.

— Nu vrem să te superi, spune cel care este purtătorul de cuvânt al grupului. Trebuie să înţelegi că *Maître* Camillo se află, deocamdată, sub protecţia regelui Francisc.

— Are de gând să-i facă un model?

— Se poate.

— Un model funcţional?

— Orice model ar fi, prin natura lui, un model funcţional.

— Dacă condiţiile tocmirii lui îl vor nemulţumi câtuşi de puţin, stăpânul meu, Henric, va fi fericit să-l primească în Anglia.

O altă pauză, până când carafa este adusă şi băiatul, plecat. De data asta, el nu-şi toarnă. Bătrânii schimbă iar priviri şi unul rosteşte:

— Magistrul crede că nu i-ar plăcea climatul englezesc. Şi, în plus, întreaga insulă e plină de vrăjitoare.

Întâlnirea nu a fost mulţumitoare. Dar trebuie să se înceapă de undeva. La plecare, îi spune băiatului:

— Mai bine te-ai duce să cureţi masa.

— Cred că o să aştept să dea gata şi a doua carafă, monsieur.

— Adevărat. Du-le ceva de mâncare. Ce aveţi?

— Supă groasă. Nu v-aş sfătui însă. Arată de parcă şi-ar fi spălat cămaşa de noapte o târfă.

— Nu ştiam că fetele din Calais spală vreodată ceva. Ştii să citeşti?

— Puţin.

— Să scrii?

— Nu, monsieur.

— Ar trebui să înveţi. Între timp, foloseşte-ţi ochii. Dacă mai vine cineva să stea de vorbă cu ei, dacă aduc ceva desene, pergamente, acte, orice de felul acesta, vreau să ştiu.

— Ce este, monsieur? întreabă băiatul. Ce au de vânzare?

Lui aproape că-i vine să-i spună. Ce rău ar putea să facă? Dar, în cele din urmă, nu poate să găsească vorbele potrivite.

La jumătatea negocierilor din Boulogne, primeşte un mesaj că Francisc ar vrea să-l întâlnească. Henric deliberează înainte de a-i da permisiunea; faţă în faţă, monarhii ar trebui să stea de vorbă numai cu alţi monarhi, cu lorzi sau cu oameni ai bisericii de rang înalt. De când au ajuns, Brandon şi Howard, care se purtaseră destul de prietenos la bordul corabiei, au fost distanţi cu el, de parcă voiau să arate limpede francezilor că nu îi acordă nici un

fel de statut; el nu e decât o toană de-a lui Henric, susţin ei, un sfetnic nou care va dispărea curând în favoarea unui viconte, baron ori episcop.

Mesagerul francez îi spune:

— Nu este vorba de o audienţă.

— Nu, răspunde el. Înţeleg. Nimic de genul acesta.

Francisc îl aşteaptă înconjurat numai de o mână de curteni, pentru că aceasta nu e o audienţă. Este un bărbat slab şi înalt, cu coate şi genunchi ciolănoşi, cu picioarele mari şi osoase, fără astâmpăr, vârâte în papuci mari, căptuşiţi.

— Cremuel, zice el. Acum, stai să te înţeleg. Nu eşti velş.

— Nu, Înălţimea Voastră.

Ochi trişti de câine; îl cercetează, apoi îl cercetează încă o dată.

— Nu eşti velş.

El îşi dă seama care este nedumerirea regelui francez. Cum a ajuns la curte, dacă nu provine din vreo familie de rentieri Tudor săraci?

— Răposatul cardinal a fost cel care m-a îndemnat să mă ocup de afacerile regelui.

— Da, ştiu asta, răspunde Francisc, dar mă gândesc că este vorba de altceva aici.

— Se poate, alteţă, zice el vioi, dar sigur nu de calitatea mea de velş.

Francisc îşi atinge vârful nasului său lung, aplecându-l şi mai mult spre bărbie. Alege-ţi prinţul: nu ţi-ar plăcea să te uiţi la acesta în fiecare zi. Henric este atât de viguros, în albul şi rozul său curat, cărnos. Francisc rosteşte, ferindu-şi privirea:

— Se spune că odată ai luptat pentru onoarea Franţei.

Garigliano: pentru o clipă, el îşi pleacă ochii, de parcă îşi aminteşte un accident foarte grav de pe stradă: un amestec de membre de nerecunoscut.

— O zi foarte nefericită.

— Şi totuşi... astfel de lucruri trec. Cine îşi mai aminteşte acum de Agincourt?

Lui mai că-i vine să râdă.

— Adevărat, spune el, peste o generaţie sau două, ori trei... patru... nici aceste lucruri nu mai reprezintă nimic.

— Se zice că eşti în relaţii foarte bune cu acea doamnă, continuă Francisc. Îşi muşcă buza. Spune-mi, că sunt curios, ce crede fratele meu, regele? Crede că e fecioară? Eu, unul, nu am încercat-o. Când era aici la curte era tânără şi plată ca o scândură. Sora ei, pe de altă parte...

El ar vrea să-l întrerupă, dar nu poţi întrerupe un rege. Vocea lui o descrie pe Mary goală, de la bărbie la degetele picioarelor, apoi o roteşte ca pe o clătită şi face acelaşi lucru şi pe partea cealaltă, de la ceafă la călcâie. Un slujitor îi dă un pătrat de batist, şi regele îşi şterge la final colţurile gurii, după care dă batista înapoi.

— Ei, destul cu asta, zice Francisc. Văd că nu vrei să recunoşti că eşti velş, aşa că aici iau sfârşit teoriile mele. Colţurile buzelor i se ridică; mişcă puţin din coate; genunchii îi tresaltă; ne-audienţa s-a sfârşit. Monsieur Cremuel, zice el, s-ar putea să nu ne mai întâlnim. Norocul tău brusc s-ar putea să nu dureze. Aşa că, vino, dă-mi mâna, ca soldat al Franţei. Şi pomeneşte-mă în rugăciunile tale.

El se înclină.

— Slujitorul domniei voastre, sire.

La plecare, unul dintre curteni se apropie de el şi murmură:

— Un dar din partea Înălţimii Sale, spune şi îi înmânează o pereche de mănuşi brodate.

Un altul, bănuieşte, ar fi fost încântat şi le-ar fi încercat. El însă ciupeşte vârfurile şi găseşte ce caută. Scutură uşor mănuşa în palma făcută căuş.

Se duce direct la Henric şi îl găseşte afară, jucând bile cu câţiva lorzi francezi. Henric poate să facă un joc de bile la fel de zgomotos ca un turnir: răcnete, mormăieli, pariuri, văicăreli, sudalme. Regele ridică privirea spre el, ochii lui întrebând: „Ei bine? „ Ochii lui răspund: „Singuri”, regele zice: „Mai târziu”, dar nici un cuvânt nu e rostit şi tot timpul regele continuă cu glumele şi bătăile pe spate, iar el se îndreaptă, uitându-se cum bila de lemn alunecă pe iarba tunsă şi arată în direcţia lui.

— Îl vedeţi pe acest consilier al meu? Vă avertizez să nu jucaţi niciodată un joc cu el. Fiindcă nu vă va respecta vechimea neamului. Nu are blazon şi nici titlu, dar crede că s-a născut să câştige.

Unul dintre lorzii francezi spune:

— Să pierzi cu graţie este o artă pe care fiecare gentilom o cultivă.

— Sper s-o cultiv şi eu, spune el. Dacă vedeţi un exemplu pe care l-aş putea urma, vă rog să mi-l arătaţi.

Fiindcă toţi sunt, observă el, hotărâţi să câştige acest joc, să capete o bucată de aur din partea regelui Angliei. Jocul nu e un viciu, dacă ţi-l permiţi. Poate că ar trebui să-i fac nişte monede simbolice, se gândeşte, răscumpărabile numai dacă sunt aduse în persoană la vreun birou din Westminster: să fie însoţite de o hârţogărie stufoasă şi de taxe pentru funcţionari, şi de un sigiliu special care să fie ataşat. Asta ne va economisi nişte bani.

Dar bila regelui se mişcă lin către bila-ţintă. Henric câştigă oricum jocul. Din partea francezilor se aude un ropot de aplauze politicoase.

Când el şi regele sunt singuri, el începe:

— Iată ceva ce vă va plăcea.

Lui Henric îi plac surprizele. Cu arătătorul gros şi unghia lui englezească roz şi curată împinge rubinul pe dosul palmei.

— Este o piatră frumoasă, spune el. Mă pricep la astfel de lucruri. O pauză. Cine este marele giuvaiergiu aici? Spune-i să vină la mine. Este o piatră întunecată, Francisc o să o recunoască; o să o port pe deget înainte ca întrevederile noastre să ia sfârşit. Franţa va vedea cum sunt servit. Este binedispus. Totuşi, îţi voi da contravaloarea. Dă din cap, ca să-i arate că e liber să plece. Desigur, te vei învoi cu giuvaiergiul să o preţuiască la o valoare mai mare şi o să aranjezi să împarţi profitul cu el... însă o să mă dovedesc înţelegător în această chestiune.

Aranjează-ţi faţa.

Regele râde.

— De ce i-aş încredinţa afacerile mele cuiva care nu poate să se ocupe de ale sale? Într-o zi, Francisc îţi va oferi o rentă. Trebuie s-o accepţi. Apropo, ce te-a întrebat?

— M-a întrebat dacă sunt velş. Părea să fie o chestiune importantă, mi-a părut rău că am fost dezamăgitor.

— A, nu eşti dezamăgitor, zice Henric. Dar în momentul când o să fii, o să ţi-o spun.

Două ore. Doi regi. Ce părere ai, Walter? Stă în aerul sărat, vorbind cu tatăl său mort.

Când Francisc se întoarce la Calais cu fratele său regal, Anne este cea care îl conduce afară să danseze, după banchetul măreţ din acea seară. Obrajii îi sunt

îmbujoraţi şi ochii îi sclipesc în spatele măştii aurite. Când îşi coboară masca şi îl priveşte pe regele Franţei, are pe chip un zâmbet uşor, ciudat, nu tocmai uman, de parcă sub mască poartă o altă mască. Se vede cum regele rămâne cu gura căscată; se vede cum începe să saliveze. Ea îşi împleteşte degetele cu ale lui şi îl conduce spre o banchetă de lângă fereastră. Vorbesc în franceză vreme de o oră, în şoaptă, capul lui cu păr negru şi lucios aplecându-se spre ea; uneori râd, ochi în ochi. Fără îndoială, discută despre noua alianţă; el pare să creadă că ea are un nou tratat ascuns în corset. O dată Francisc îi ridică mâna. Ea se trage înapoi, opunându-se pe jumătate, şi pentru o clipă se pare că el are de gând să aşeze degetele ei mici pe suspensorul lui îngrozitor. Toată lumea ştie că Francisc a făcut de curând o cură cu mercur. Dar nimeni nu ştie dacă a avut efect.

Henric dansează cu nevestele notabilităţilor din Calais: gigă, saltarello. Charles Brandon, dând-o uitării pe nevasta bolnavă, îşi face partenerele să ţipe aruncându-le în aer, astfel încât fustele li se ridică. Dar privirea lui Henric se îndreaptă mereu spre Anne şi spre Francisc. Spaima îl face să stea ţeapăn, iar chipul este o mască zâmbitoare a agoniei.

În cele din urmă, el îşi zice: trebuie să pun capăt acestei situaţii. Oare poate fi adevărat, se întreabă, aşa cum trebuie să facă orice supus, să-mi iubesc într-adevăr regele?

Îl scoate pe Norfolk din colţul întunecat unde se ascunde ca nu cumva să i se poruncească să-i fie partener nevestei guvernatorului.

— Milord, luaţi-vă nepoata. A făcut destulă diplomaţie. Regele nostru este gelos.

— Ce? Acum ce naiba are a se plânge?

Totuşi, Norfolk vede dintr-o privire ce se întâmplă. Înjură şi traversează sala – printre dansatori, nu ocolindu-i. O ia pe Anne de încheietură, răsucindu-i-o mai să i-o rupă.

— Cu permisiunea domniei voastre, Înălţime. Milady, să dansăm.

O smuceşte în picioare. Dansează, deşi mişcările lor nu seamănă cu nici un dans văzut vreodată în vreun salon. Ducele tropăie sonor cu copite de diavol; ea ţopăie albă la faţă, cu un braţ ţinut ca o aripă ruptă.

El se uită la Henric. Pe chipul regelui se citeşte o satisfacţie reţinută, îndreptăţită. Anne trebuie să fie pedepsită, şi cine e mai potrivit decât ruda sa? Lorzii francezi se adună, chicotind. Francisc priveşte scena printre ochii îngustaţi.

În acea noapte regele se retrage devreme, alungându-i chiar şi pe gentilomii de la camerele sale particulare; numai Henry Norris intră şi iese, urmat de un slujitor care cară vin, fructe, o pătură mare, apoi un coş cu cărbuni; s-a lăsat frigul. Femeile, la rândul lor, au devenit agitate şi iritate. Se aude vocea ridicată a lui Anne. Uşi se trântesc. În timp ce stă de vorbă cu Thomas Wyatt, domnişoara Shelton vine în goană spre el.

— Milady vrea o Biblie!

— Master Cromwell poate să recite tot Noul Testament, propune Wyatt îndatoritor.

Fata pare îngrozită.

— Cred că vrea să jure pe ea.

— În cazul ăsta, nu am cum să-i fiu de folos.

Wyatt o prinde de mână.

— Cine o să-ţi ţină de cald, tânără Shelton?

Ea se smulge de lângă el, grăbindu-se în căutarea Scripturilor.

— Îţi spun eu cine. Henry Norris.

El se uită după fată.

— Îi trage la sorţi?

— Eu am avut noroc.

— Regele?

— Poate.

— De curând?

— Anne i-ar smulge inima şi i-ar pune-o la frigare.

El simte că nu ar trebui să se îndepărteze, în caz că regele îl cheamă. Găseşte un colţ în care să joace şah cu Edward Seymour. Printre mutări, spune:

— Sora ta, Jane...

— O creatură mică şi ciudată, nu?

— Câţi ani are?

— Nu ştiu... douăzeci şi ceva? Se plimba pe la Wolf Hall spunând: „Astea sunt mânecile lui Thomas Cromwell” şi nimeni nu pricepea despre ce vorbea. Râde. Era foarte încântată de sine.

— Tatăl tău i-a găsit un soţ?

— Se vorbeşte de... Ridică privirea. De ce întrebi?

— Ca să îţi distrag atenţia.

Tom Seymour năvăleşte pe uşă.

— Seara bună, fârtate, strigă la fratele lui. Îi dă bereta jos şi îi ciufuleşte părul. Ne aşteaptă femeile.

— Prietenul meu aici de faţă ne sfătuieşte să nu. Edward îşi scutură bereta de praf. Zice că sunt la fel ca englezoaicele, numai că mai murdare.

— Glasul experienţei? întreabă Tom.

Edward îşi aşază iarăşi bereta pe cap.

— Cam câţi ani are sora noastră Jane?

— Douăzeci şi unu, douăzeci şi doi. De ce?

Edward priveşte tabla de şah şi se întinde după regină. Îşi dă seama că este prins în capcană. Ridică privirea în semn de apreciere.

— Cum ai reuşit asta?

Mai târziu, stă cu o foaie albă de hârtie înainte. Are de gând să-i scrie o scrisoare lui Cranmer şi s-o trimită în cele patru vânturi, în căutarea lui prin Europa. Ridică tocul, dar nu scrie nimic. Reia în minte discuţia lui cu Henric despre rubin. Regele lui îşi închipuie că el ia parte la maşinaţii de culise, de genul celor de care se ocupa în vremurile când producea cupidoni antici şi îi vindea cardinalilor. Dar să te aperi împotriva unei asemenea acuzaţii nu te face decât să pari vinovat. Este oare de mirare că Henric nu are încredere deplină în el? Un prinţ este singur: în camera de consiliu, în propriul dormitor şi, în cele din urmă, în anticamera iadului, despuiat – cum a zis Harry Percy – pentru Judecata de Apoi.

Această călătorie a îngrămădit certurile şi intrigile de la curte, le-a înghesuit în spaţiul restrâns dintre zidurile oraşului. Călătorii au devenit intimi unii cu ceilalţi precum cărţile dintr-un pachet: alăturaţi, dar cu ochii lor de hârtie orbi. Se întreabă unde se află Tom Wyatt, în ce necaz s-a mai vârât. Nu crede că poate să doarmă; deşi nu de grija lui Wyatt. Se duce la fereastră. Luna, parcă în dizgraţie, târăşte după ea nori negri zdrenţuiţi.

În grădini ard torţe puse în suporturi pe ziduri, dar el fuge de lumină. Atracţia nelămurită a oceanului este constantă şi stăruitoare precum propria bătaie de inimă. Ştie că nu este singur în această întunecime şi după o clipă se aud paşi, foşnet de fuste, un icnet slab, un braţ strecurându-se pe sub al lui.

— Tu, zice Mary.

— Eu.

— Ştii că au tras zăvorul de la uşa dintre ei? Râde – un chicotit crud. Ea este acum în braţele lui, goală ca în ziua în care s-a născut. Nu se mai poate răzgândi acum.

— Credeam că în seara asta o să se certe.

— S-au certat. Le place să facă asta. Pretinde că Norfolk i-a rupt braţul. Henric i-a zis că e o Magdalenă sau alt nume pe care l-am uitat, cred că era vreo doamnă romană. Nu Lucreţia.

— Nu. Cel puţin, aşa sper. De ce avea nevoie de Biblie?

— Să jure în faţa lui. În faţa martorilor. A mea. A lui Norris. El a făcut un legământ. Sunt căsătoriţi în faţa lui Dumnezeu. Iar el a jurat că se va însura cu ea din nou în Anglia şi o va încorona ca regină în primăvară.

El se gândeşte la călugăriţă, la Canterbury: dacă vă prindeţi în vreo formă de căsătorie cu această femeie nedemnă, nu o să mai domniţi nici şapte luni.

— Aşa că acum, spune Mary, este vorba doar dacă el se va dovedi în stare să treacă propriu-zis la fapte.

— Mary. El o ia de mână. Nu mă speria.

— Henric este timid. Crede că lumea se aşteaptă la o ispravă regească. Dar dacă el este timid, Anne va şti cum să îl îmboldească. Adaugă, cu grijă: Vreau să spun că am sfătuit-o. Mâna ei alunecă spre umărul lui. Acum, noi ce facem? A fost o luptă obositoare să-i aducem aici. Cred că meritäm o relaxare.

Nici un răspuns.

— Doar nu te mai temi de unchiul Norfolk?

— Mary, sunt îngrozit de unchiul Norfolk.

Totuşi, acesta nu-i un motiv, nu-i motivul pentru care ezită, fără însă să se ferească. Buzele ei i le ating uşor pe ale lui.

— La ce te gândeşti? îl întreabă.

— Mă gândeam că, dacă nu aş fi cel mai supus servitor al regelui, s-ar fi putut să fiu pe următoarea corabie care pleacă de aici.

— Unde am merge?

El nu-şi aminteşte să o fi invitat.

— Spre Orient. Deşi acesta nu ar fi un bun punct de plecare.

Departe de Boleyni, se gândeşte. Departe de toată lumea. Se gândeşte la Marea Mediterană, nu la aceste ape nordice; la o noapte anume, un miez de noapte cald, într-o casă din Larnaca: lumini veneţiene răspândindu-se pe cheiul primejdios, plescăitul picioarelor de sclav pe dalele de piatră, parfum de tămâie şi de coriandru. Îşi pune braţul în jurul lui Mary şi dă de ceva moale, total neaşteptat: blană de vulpe.

— Isteţ din partea ta, spune el.

— A, am adus de toate. Tot felul de haine. În caz că rămânem aici până la iarnă.

Strălucire de lumină pe carne. Grumazul ei foarte alb, foarte moale. Totul pare posibil, dacă ducele rămâne înăuntru. Vârfurile degetelor lui mângâie blana până când blana ajunge la carne. Umărul ei este cald, parfumat şi puţin umed. Îi simte sângele pulsând.

Un sunet în spatele lui. El se răsuceşte, cu pumnalul în mână. Mary ţipă, îl trage de braţ. Vârful armei se opreşte în haina unui bărbat, sub coşul pieptului.

— Gata, gata, rosteşte o voce englezească stăpânită, iritată. Dă asta la o parte.

— Sfinte, zice Mary. Era cât pe ce să-l omori pe William Stafford.

El îl împinge pe necunoscut în lumină. De-abia când îi zăreşte chipul, nu mai devreme, dă lama deoparte. Nu ştie cine este Stafford: îngrijitorul cailor cuiva?

— William, credeam că nu vii, spune Mary.

— Dacă nu veneam, văd că aveai o rezervă.

— Nu ştii ce înseamnă viaţa de femeie! Ai impresia că ai aranjat ceva cu un bărbat şi când colo, nu. Îţi spune că se va întâlni cu tine şi apoi nu mai apare.

Este o mărturisire pornită din inimă.

— Vă urez noapte bună, spune el.

Mary se întoarce de parcă ar vrea să zică: oh, nu pleca.

— Este timpul să-mi spun rugăciunile.

Dinspre Marea Îngustă bate vântul, fluturând parâmele din port, zgâlţâind geamurile de pe uscat. Mâine s-ar putea să plouă, se gândeşte. Aprinde o lumânare şi se întoarce la scrisoare. Dar nu are chef de ea. Frunze sunt duse de vânt dinspre grădini, dinspre livezi. În aerul de dincolo de sticlă plutesc imagini, pescăruşi purtaţi ca duhuri: o străfulgerare a bonetei albe a soţiei sale, Elizabeth, când îl urmează la uşă în ultima ei dimineaţă. Numai că nu era ea: ea dormea, înfăşurată în cearşafuri umede, sub pătura galbenă, turcească. Dacă se gândeşte la norocul care l-a adus aici, se gândeşte în egală măsură la soarta care, în acea dimineaţă din urmă cu cinci ani, l-a făcut să plece de la Austin Friars, un bărbat însurat, cu actele afacerilor lui Wolsey sub braţ. Era fericit atunci? Nu ştie.

În noaptea aceea din Cipru, cu multă vreme în urmă, fusese pe punctul să renunţe la slujba de la bancă sau măcar să le ceară o scrisoare de recomandare care să îl ducă în Orient. Era curios să vadă Ţara Sfântă, plantele şi oamenii de acolo, să sărute pietrele pe care călcaseră discipolii, să mijlocească afaceri în locuri ascunse din oraşe străine şi în corturile negre, unde femei cu văluri fug să se ascundă precum gândacii în colţuri. În acea noapte, soarta lui fusese în balanţă. În odaia din spatele lui, în vreme ce privea spre luminile din port, auzise râsul gutural al unei

femei, „*al-ha, du lillah*” rostit moale în timp ce scutura zarurile de fildeş în mână. O auzise aruncându-le, le auzise zornăind şi oprindu-se.

— Ce a ieşit?

Orientul e sus. Occidentul e jos. Jocul nu este un viciu, dacă ţi-l permiţi.

— Este trei şi trei.

Asta e jos? Trebuie să spui că este. Soarta nu îi dăduse un brânci, mai degrabă o bătaie uşoară pe umăr.

— Mă voi duce acasă.

— Dar nu în seara asta. Este prea târziu pentru flux.

A doua zi simţise zeii în spatele lui, precum o briză. Se întorsese spre Europa. Pe vremea aceea, acasă era o casă îngustă, oblonită, pe un canal liniştit, Anselma îngenunchind, goală şi albă sub rochia de noapte de damasc verde, cu o nuanţă întunecată în lumina lumânărilor; îngenunchind înaintea unei mici icoane de argint pe care o ţinea în cameră şi care era preţioasă pentru ea, îi spusese, cel mai preţios lucru pe care îl avea. Scuză-mă o clipă, îi spusese ea; se rugase pe limba ei, când linguşitoare, când aproape ameninţătoare, şi trebuie că smulsese de la sfinţii ei de argint vreo pâlpâire de îndurare sau percepuse vreo abatere de la rectitudinea lor licăritoare, fiindcă se ridicase şi se întorsese spre el spunând: „Acum sunt gata”, desfăcând legăturile de mătase ale rochiei de noapte, ca el să-i poată lua sânii în palme.

III
Liturghia de dimineaţă
Noiembrie, 1532

Rafe stă lângă el, spunându-i că deja este şapte dimineaţa. Regele s-a dus la liturghie.

El a dormit într-un pat de fantome.

— Nu am vrut să te trezim. Nu dormi niciodată până târziu.

Vântul este un oftat stins prin hornuri. Un pospai de ploaie răpăie pe geamuri ca pietrişul, se îndepărtează, apoi este aruncat din nou în ferestre.

— S-ar putea să stăm o vreme în Calais, spune el.

Când Wolsey plecase în Franţa, cu cinci ani în urmă, îi ceruse să ţină sub observaţie situaţia de la curte şi să-i dea de veste când regele şi Anne se culcă împreună. El întrebase: cum o să ştiu când se întâmplă? Cardinalul îi răspunsese: „Cred că o să-ţi dai seama după chipul lui. „

Până să ajungă la biserică, vântul s-a oprit şi ploaia s-a domolit, dar străzile s-au transformat în noroi şi oamenii care aşteaptă să-i vadă pe lorzi ieşind au încă hainele trase peste cap, ca o nouă rasă de decapitaţi ambulanţi. El se împinge prin mulţime, apoi se strecoară printre gentilomii adunaţi: *s'il vous plaît, c'est urgent,* faceţi loc marelui păcătos. Ei râd şi îl lasă să treacă.

Anne iese la braţul guvernatorului. El pare încordat – se pare că guta îi face necazuri –, dar este atent cu ea, murmurându-i nimicuri amabile la care nu primeşte nici un răspuns; ea a adoptat o expresie de indiferenţă atentă. Regele are la braţ o doamnă Wingfield, îşi ţine capul sus, vorbeşte. Nu îi acordă ei nici o atenţie. Este mare, lat, liniştit. Privirea lui regală cercetează rapid mulţimea. Se opreşte asupra lui. Regele zâmbeşte.

Părăsind biserica, Henric îşi pune pălăria. Este o pălărie mare, nouă. Şi pe acea pălărie are o pană.

PARTEA A CINCEA

I
Anna Regina
1533

Cei doi copii stau pe o bancă în salonul de la Austin Friars. Sunt atât de mici, că îşi ţin picioarele drept în faţă şi poartă încă haine care nu le diferenţiază sexul. Sub bonete, feţele lor pistruiate strălucesc. Faptul că sunt atât de graşi şi de mulţumiţi se datorează tinerei femei, Helen Barre, care deapănă acum firul poveştii ei: fiica unui mic negustor falit din Essex, nevasta unui oarecare Matthew Barre, care o bătea şi care a părăsit-o, „lăsându-mă”, zice ea arătând, „cu ăsta în pântece”.

Vecinii vin mereu la el cu diverse probleme din parohie. Uşi nesigure la pivniţe. Un coteţ de gâşte zgomotoase. Un bărbat şi o nevastă care strigă şi izbesc tingiri toată noaptea, încât vecinii nu pot să doarmă. El încearcă să nu-şi facă sânge rău dacă astfel de lucruri îi ocupă timpul şi Helen îl deranjează mai puţin decât un coteţ de gâşte. În minte, o dezbracă de veşmintele de lână ieftine şi intrate la apă şi o îmbracă într-o rochie de catifea cu modele pe care a văzut-o ieri, la şase şilingi metrul. Vede că mâinile îi sunt jupuite şi umflate de la munca grea; îi pune mănuşi din piele de ied.

— Deşi, când spun că m-a părăsit, poate că explicaţia e că e mort. Era un scandalagiu şi un beţivan. Un bărbat care îl cunoştea mi-a zis că a ieşit rău de tot dintr-o bătaie şi că ar trebui să-l caut pe fundul unui râu. Dar altcineva l-a văzut pe chei la Tlibury, cu un sac de călătorie în spinare. Aşa că ce sunt – nevastă sau văduvă?

— O să cercetez problema. Deşi cred că n-ai vrea să-l găseşti. Cum ţi-ai câştigat traiul?

— Când el a plecat prima dată la Londra, eu coseam pentru un fabricant de pânze de corabie. De când am venit la Londra să-mi caut de lucru, m-am angajat cu ziua. Am fost spălătoreasă la o mănăstire lângă Catedrala St Paul şi am ajutat la spălarea anuală a aşternuturilor. Au găsit că sunt o lucrătoare bună şi mi-au zis că o să-mi dea o saltea de paie în pod, dar că nu vor să ia şi copiii.

Un alt exemplu de caritate bisericească. El se loveşte tot timpul de astfel de lucruri.

— Nu te putem lăsa să fii sclavă pentru o clică de femei ipocrite. Trebuie să vii aici. Sunt sigur că vei fi de folos. Casa e plină tot timpul, iar eu tot construiesc, după cum vezi.

Trebuie să fie fată bună, se gândeşte, dacă întoarce spatele câştigării traiului în cel mai evident mod; dacă s-ar plimba pe stradă, nu ar duce lipsă de propuneri.

— Am auzit că ai vrea să înveţi să citeşti, ca să poţi citi Evanghelia.

— Nişte femei pe care le-am întâlnit m-au dus la ceea ce ele numesc o şcoală de seară, care se ţinea într-o pivniţă din Broadgate. Înainte de asta, ştiam de Noe, de cei trei regi, de patriarhul Avraam, dar nu auzisem niciodată de Sfântul Pavel. Acasă, la fermă aveam spiriduşi care acreau laptele şi porneau furtuni, dar mi se spune că nu sunt creştini. Aş fi vrut să rămânem la ţară. Tata nu s-a priceput deloc la viaţa de oraş.

Ochii ei, neliniştiţi, îi urmăresc pe copii. Aceştia s-au dat jos de pe bancă şi au traversat şovăitori dalele de piatră, ca să vadă tabloul care creşte tot mai mare pe perete, şi fiecare pas de-al lor o face să-şi ţină respiraţia. Lucrătorul e neamţ, un tânăr recomandat de Hans pentru o muncă simplă, care se întoarce – nu vorbeşte deloc engleză – ca să le explice copiilor ce face. Un trandafir. Trei lei, uite cum sar. Două păsări negre.

— Roşu, strigă copilul mai mare.

— Ştie culorile, zice Helen, îmbujorată de mândrie. A început şi cu un, doi, trei.

În spaţiul unde se afla odinioară blazonul lui Wolsey este zugrăvit acum blazonul lui proaspăt căpătat: azuriu, pe o bandă centrală orizontală, între trei lei ridicaţi pe labele din spate sau un trandafir roşu, cu verde între două stăncuţe.

— Vezi, Helen, spune el, acele păsări negre erau emblema lui Wolsey. Râde. Există oameni care speră că nu o să le mai vadă niciodată.

— Sunt alţi oameni, de soiul nostru, care nu înţeleg.

— Te referi la oamenii de la şcoala de seară?

— Ei spun: cum se poate ca un om care iubeşte Evanghelia să fi iubit un astfel de om?

— Nu mi-au plăcut niciodată manierele lui trufaşe şi procesiunile zilnice, rangul pe care şi-l ţinea. Şi totuşi, nicicând un om nu a servit mai credincios Anglia de când există ea. Iar când îi câştigai încrederea, rosteşte el cu tristeţe, era un om atât de amabil şi de firesc... Helen, poţi să vii de azi aici?

Se gândeşte la acele călugăriţe şi la spălatul anual al aşternuturilor lor. Îşi imaginează chipul îngrozit al cardinalului. Spălătoresele care îl urmau în suita lui, precum urmează târfele o armată, roşii la faţă de eforturile depuse toată ziua. La York Place pusese să i se construiască o scăldătoare, destul de adâncă încât un bărbat să poată sta în picioare înăuntru, iar camera era încălzită de o sobă aşa cum se găseau în Ţările de Jos, şi nu de puţine ori discutase despre afaceri doar cu capul cardinalului care plutea la suprafaţa apei, arătând de parcă ar fi fost fiert. Henric preluase acum acea scăldătoare şi se bălăcea în ea cu gentilomii favoriţi, care acceptau să fie băgaţi cu capul la fund şi înecaţi pe

jumătate de stăpânul lor, dacă acesta avea chef de aşa ceva.

Pictorul îi întinde pensula copilului mai mare. Helen radiază de mândrie.

— Ai grijă, dragă, spune ea.

Copilul pune o pată de albastru. Eşti un mic expert, spune pictorul. *Gefällt es Ihnen, Herr Cromwell, sind Sie stolz darauf?*

El îi traduce lui Helen: mă întreabă dacă sunt mulţumit şi mândru. Ea spune: dacă nu eşti, prietenii vor fi mândri pentru domnia ta.

Tot timpul tălmăcesc, se gândeşte el: dacă nu dintr-o limbă în alta, atunci de la o persoană la alta. Anne lui Henric. Henric lui Anne. În acele zile când el are nevoie de mângâieri şi ea e ţepoasă ca un tufiş de ilice. În acele momente – când se ivesc – când privirea lui urmăreşte o altă femeie, ea vede şi se retrage furioasă în propriile apartamente. El, Cromwell, se agită de colo, colo, ca un poet de curte, ducând de la unul la altul asigurări că dorinţa pentru celălalt nu a dispărut.

Nu este nici ora trei şi deja încăperea este aproape cufundată în întuneric. El îl ia în braţe pe copilul mai mic, care îşi pune capul pe umărul lui şi adoarme cu rapiditatea cu care, împins, un om cade de pe un zid.

— Helen, spune el, casa asta e plină de tineri drăguţi, care o să se ofere să te înveţe să citeşti, o să-ţi aducă daruri şi o să încerce să-ţi îndulcească zilele. Învaţă, primeşte darurile şi fii fericită cu noi, dar dacă cineva se dovedeşte a fi prea îndrăzneţ, trebuie să-mi spui sau să-i spui lui Rafe Sadler. Este băiatul acela cu bărbiţa roşie. Deşi nu ar trebui să-l numesc băiat.

În curând se împlinesc douăzeci de ani de când l-a adus pe Rafe din casa tatălui său – o zi întunecată ca şi aceasta, cu ploaia turnând din ceruri, cu copilul ghemuit

lângă umărul lui, în vreme ce intră în casa de pe Fenchurch Street.

Furtuna îi ţine în Calais vreme de zece zile. Corăbiile plecate din Boulogne au fost distruse, Anvers – inundat, şi mare parte din şes zace sub ape. El ar vrea să le trimită mesaje prietenilor, să se intereseze despre vieţile şi bunurile lor, dar drumurile sunt impracticabile, iar Calais – o insulă plutitoare în care domneşte un rege fericit. Se duce la locuinţa regelui să ceară o audienţă – afacerile nu se opresc pe vreme rea –, dar i se spune: „Regele nu poate să te vadă în dimineaţa asta. El şi Lady Anne compun muzică pentru harpă. „

Rafe îi prinde privirea şi se îndepărtează împreună.

— Să sperăm că la un moment dat o să aibă un cântecel cu care să se laude.

Thomas Wyatt şi Henry Norris se îmbată împreună într-o tavernă rău famată. Îşi jură prietenie veşnică. Dar slugile lor se iau la bătaie în curtea hanului şi se rostogolesc în noroi.

Nu o mai vede pe Mary Boleyn. Probabil că ea şi Stafford au găsit o ascunzătoare unde să compună ceva împreună.

La lumina lumânării, la prânz, lordul Berners îi arată biblioteca, şchiopătând vioi de la masă la masă, mânuind cu grijă manuscrisele vechi după care a făcut traducerile lui erudite. Iată un roman cavaleresc al regelui Arthur:

— Când am început să îl citesc, aproape că am abandonat proiectul. Era limpede pentru mine că era prea fantastic ca să fie adevărat. Dar, încetul cu încetul, pe măsură ce citeam, mi-a trecut prin minte că exista o morală în povestea asta.

Nu spune care.

— Iar aici este Froissart tradus în engleză, pe care Maiestatea Sa m-a angajat să-l fac. Nu mai pot să fac altă traducere, pentru că tocmai mi-a împrumutat cinci sute de lire. Vrei să vezi traducerile mele din italiană? Sunt particulare, nu le-am trimis la tipar.

Îşi petrece după-amiaza cu manuscrisele, apoi le discută la cină. Lordul Berners deţine funcţia de cancelar al trezoreriei pe care Henric i-a încredinţat-o pe viaţă, dar fiindcă nu se află la Londra ca s-o îndeplinească, nu-i aduce prea mulţi bani sau influenţă, aşa cum ar fi trebuit.

— Ştiu că eşti un om de afaceri priceput. Ai putea să te uiţi în particular peste contabilitatea mea? N-aş putea spune că este foarte în regulă.

Lordul Berners îl lasă singur să descâlcească treaba de mântuială pe care el o numeşte registrele lui. Trece o oră: vântul şuieră printre acoperişuri, flacăra lumânărilor tremură, grindina bate în geamuri. El aude târşâitul piciorului beteag al gazdei sale: un chip neliniştit se iţeşte pe uşă.

— Te distrezi?

Tot ce găseşte sunt numai datorii. Asta primeşti dacă îţi dedici viaţa erudiţiei şi slujirii regelui dincolo de mare, când ai putea sta la curte, cu dinţi sfredelitori, ochi ageri şi coate ascuţite, gata să profiţi de orice ocazie.

— Aş fi vrut să mă fi chemat mai devreme. Întotdeauna se poate face ceva.

— Ah, dar cine te cunoştea, Master Cromwell? întreabă bătrânul. Da, schimbam scrisori. Afacerile lui Wolsey, afacerile regelui. Dar nu te-am cunoscut niciodată. Nu părea deloc probabil să ajung să te cunosc – până acum.

În ziua când sunt în sfârşit gata să se îmbarce, apare băiatul de la hanul alchimiştilor.

— În sfârşit! Ce ai pentru mine?

Băiatul îşi arată mâinile goale şi începe să vorbească într-un soi de engleză.

— *On dit* că magii ăia s-au returnat la Paris.

— Atunci sunt dezamăgit.

— Sunteţi greu de găsit, monsieur. Merg la locul unde *le roi Henri* şi *Grande Putain* locuiesc, „*je cherche milord Cremuel*”, şi oamenii de acolo au râs şi m-au bătut.

— Asta fiindcă nu sunt lord.

— În cazul ăsta, nu ştiu cum arată un lord în ţara domniei tale.

El îi dă băiatului un ban pentru străduinţa lui şi altul pentru bătaia încasată, dar el clatină din cap.

— M-am gândit să intru în serviciul domniei tale, monsieur. M-am hotărât să călătoresc.

— Cum te cheamă?

— Christophe.

— Ai un nume de familie?

— *Ça ne fait rien.*

— Ai părinţi?

O ridicare din umeri.

— Vârsta?

— Câţi ani credeţi că am?

— Ştiu că ştii să citeşti. Dar să te baţi?

— Sunt multe bătăi *chez vous?*

Christophe are structura lui îndesată; are nevoie de mâncare bună, dar într-un an sau doi va ajunge greu de doborât. Îi dă vreo cincisprezece ani, nu mai mult.

— Ai probleme cu legea?

— În Franţa, răspunde el, dispreţuitor; ca şi cum ar spune cineva: departe, în China.

— Eşti hoţ?

Băiatul face o mişcare ca şi cum ar împunge cu un cuţit invizibil.

— Ai omorât pe cineva?

— Nu arăta prea bine.

El râneşte.

— Eşti sigur că vrei să te cheme Christophe? Poţi să-ţi schimbi numele acum, dar nu mai târziu.

— Mă înţelegeţi, monsieur.

Iisuse, sigur că te înţeleg. Ai putea să-mi fii fiu. Apoi se uită la el îndeaproape, ca să se asigure că nu e; că nu este unul dintre acei copii bătăuşi despre care vorbea cardinalul, pe care i-a lăsat în urma lui pe malul Tamisei şi posibil şi pe lângă alte râuri, pe alte meridiane. Dar ochii lui Christophe sunt de un albastru infinit, netulburat.

— Nu ţi-e teamă de călătoria pe mare? întreabă el. În casa mea din Londra sunt mulţi vorbitori de franceză. Vei fi curând unul dintre ai noştri.

Acum, la Austin Friars, Christophe îl urmăreşte cu întrebările. Magii aceia, ce au? Este o *carte* a unei comori îngropate? Sunt – îşi flutură braţele – indicaţii de fabricare a unei maşini zburătoare? Este o maşinărie pentru a *faire* explozii uriaşe sau un dragon miliar, care suflă foc?

— Ai auzit de Cicero? întreabă el.

— Nu. Dar sunt gata să aud de el. Până astăzi nu auzisem niciodată de episcopul Gradineur. *On dit* că i-aţi furat răzoarele de căpşuni şi le-aţi dat amantei regelui, iar acum el are de gând... Băiatul se întrerupe şi din nou mimează dragonul militar. ... să vă ruineze cu totul şi să vă urmărească până la moarte.

— Şi dincolo de ea, dacă îl cunosc bine.

Existaseră şi relatări mai urâte ale situaţiei. Ar vrea să spună: nu-i este amantă, nu mai este acum, dar secretul – deşi în curând nu va mai fi secret – nu este al lui, ca să fie îndreptăţit să-l împărtăşească.

Pe 25 ianuarie 1533, în zori, într-o capelă de la Whitehall, cu prietenul lui Rowland Lee servind ca preot, Anne şi Henric schimbă jurămintele şi confirmă contractul încheiat la Calais: aproape în secret, fără vreun banchet, doar cu o mână de martori, cuplul căsătorit nu rosteşte nici o vorbă, cu excepţia scurtelor afirmaţii de acceptare la care îi obligă ceremonia. Henry Norris este palid şi serios: n-a fost oare un lucru lipsit de milostivire să fie de două ori martor cum Anne este încredinţată altui bărbat?

William Brereton este şi el martor, întrucât este în serviciu la camerele particulare ale regelui.

— Chiar te afli aici? îl întreabă. Sau eşti în altă parte? Domnilor, spuneţi-mi că puteţi să vă aflaţi în două locuri în acelaşi timp, precum marii sfinţi.

Brereton îl priveşte furios.

— Ai scris scrisori la Chester.

— Afaceri de-ale regelui. De ce nu?

Schimbul de cuvinte are loc în şoaptă, în timp ce Rowland uneşte mâinile mirelui şi ale miresei.

— Îţi zic doar o dată. Stai departe de afacerile familiei mele. Sau o să ieşi mai rău, Master Cromwell, decât ţi-ai putea imagina.

Anne are numai o doamnă de companie, pe sora ei. Când pleacă – regele conducându-şi soţia, ţinând-o de antebraţ, către puţină muzică de harpă – Mary se întoarce şi îi aruncă un zâmbet larg. Ridică mâna, cu degetul mare şi arătătorul depărtate doi centimetri.

Întotdeauna zisese: eu voi fi prima care va afla. Eu sunt cea care îi lărgeşte corsetele.

El îl cheamă înapoi pe William Brereton, politicos, şi spune: ai făcut o greşeală ameninţându-mă.

Se întoarce la biroul lui din Westminster. Se întreabă: oare regele ştie? Probabil că nu.

Se aşază la birou. I se aduc lumânări. Vede umbra propriei mâini mişcându-se pe hârtie, cu pumnul strâns nemascat de mănuşa de catifea. Nu vrea să existe nimic între el şi foaia de hârtie, linia neagră de cerneală, aşa că îşi scoate inelele, turcoazul lui Wolsey şi rubinul lui Francisc – de Anul Nou, regele şi l-a scos de pe deget şi i l-a înapoiat, în montura făcută de giuvaiergiul din Calais şi a zis: aşa cum fac conducătorii, ca simbol al încrederii, de acum înainte acesta va fi pentru noi un semn, Cromwell; trimite o hârtie însoţită de inelul ăsta şi o să ştiu că este scrisă de mâna ta chiar dacă nu îţi poartă sigiliul.

Un confident de-al lui Henric aflat în apropiere – Nicholas Carew – remarcase: inelul Maiestăţii Sale ţi se potriveşte fără să fie modificat. El răspunsese: într-adevăr, aşa este.

Acum ezită, cu pana deasupra hârtiei. Scrie: „Acest regat al Angliei este un imperiu. „ *Acest regat al Angliei este un Imperiu, şi astfel a fost acceptat în lume, cârmuit de un Rege şi Conducător Suprem...*

La ora unsprezece, când ziua devenise cât de luminoasă se putea, el ia masa cu Cranmer în casa acestuia din Cannon Row, unde locuieşte până când îi este conferit noul rang şi se poate muta în Lambeth Palace. Şi-a exersat noua semnătură: Thomas, Ales de Canterbury. Curând va lua masa cu toată pompa, dar astăzi, ca un cărturar sărman, împinge la o parte hârtiile în timp ce este aşternută o faţă de masă şi este adus peşte sărat, peste care face semnul crucii.

— Asta nu îl va îmbunătăţi, spune el. Cine îţi găteşte? O să trimit pe cineva.

— Aşadar, căsătoria s-a încheiat?

Este tipic pentru Cranmer să aştepte să i se spună, să lucreze şase ore într-o răbdare tăcută, cu capul aplecat peste cărţile lui.

— Da, Rowland s-a ridicat la înălţimea misiunii lui. Nu a căsătorit-o pe ea cu Norris ori pe rege cu sora ei. Îşi scutură şervetul. Ştiu ceva. Dar trebuie să mă îndupleci să-ţi spun.

El speră că, pentru a-l îndupleca, Cranmer o să-i împărtăşească secretul promis în scrisoare, secretul scris pe marginea paginii. Dar trebuie să fi fost vreo indiscreţie minoră, uitată acum. Şi fiindcă Alesul de Canterbury este ocupat să împungă neconvins solzii şi pielea peştelui, el continuă:

— Ea, Anne, este deja însărcinată.

Cranmer ridică privirea.

— Dacă o s-o spui pe tonul ăsta, oamenii o să creadă că îţi asumi meritul.

— Nu eşti surprins? Nu eşti mulţumit?

— Mă întreb ce peşte se presupune că e ăsta? rosteşte Cranmer cu o vagă curiozitate. Evident că sunt încântat. Dar ştiam lucrul ăsta – fiindcă această căsătorie este curată – şi de ce nu ar binecuvânta-o Domnul cu un urmaş? Cu un moştenitor?

— Desigur, cu un moştenitor. Uite.

El scoate hârtiile la care lucrase. Cranmer îşi spală degetele unsuroase şi se apleacă spre flacăra lumânării.

— Aşadar, după Paşti, zice el citind, apelul la papă, indiferent de chestiune, va fi numai prerogativa regelui şi va fi împotriva legii pentru oricine altcineva. Iată cum procesul Caterinei este mort şi îngropat. Iar eu, Canterbury, pot să hotărăsc în cauza regelui în cadrul tribunalului nostru intern. Ei bine, ne aşteptam la asta de multă vreme.

El râde.

— Iar domniei tale ţi-a luat multă vreme să ajungi în ţară.

Cranmer era în Mantua când auzise de onoarea pe care i-o pregătea regele. Începuse drumul înapoi pe o rută lungă: Stephen Vaughan îl întâmpinase la Lyon şi îl condusese în grabă pe drumuri de iarnă şi prin furtunile de zăpadă din Picardia către corabie.

— De ce ai întârziat? Nu visează orice băiat să fie arhiepiscop? Deşi nu şi eu, dacă stau să mă gândesc. Tot ce voiam era un urs care să fie al meu.

Cranmer îl priveşte, cu o expresie meditativă.

— Sunt sigur că asta s-ar putea aranja.

Gregory îl întrebase: cum o să ştim când dr. Cranmer face o glumă? El îi răspunsese: nu o să ştii, căci glumele lui sunt rare precum florile de măr în ianuarie. Iar acum, vreme de câteva săptămâni, avea să se teamă într-o oarecare măsură că o să-i apară un urs la uşă. Când se despart în acea zi, Cranmer ridică privirea de la masă şi spune:

— Desigur, eu nu ştiu asta în mod oficial.

— Despre copil?

— Despre căsătorie. Cum eu o să judec chestiunea vechiului mariaj al regelui, nu ar fi cuvenit să aud că deja a avut loc unul nou.

— Aşa e, zice el. Cum se trezeşte Rowland în primele ore ale dimineţii îl priveşte numai pe el.

Îl lasă pe Cranmer cu capul plecat peste rămăşiţele mesei, de parcă cercetează cum să reasambleze peştele.

Cum desprinderea noastră de Vatican nu este încă totală, nu putem avea un nou arhiepiscop decât dacă îl numeşte papa. Delegaţii trimişi la Roma sunt împuterniciţi să spună orice, să promită orice, *pro tem,* ca să-l facă pe Clement să fie de acord.

— Ştii cât costă bulele papale pentru Canterbury? întreabă regele îngrozit. Şi că va trebui să plătesc pentru ele? Şi ştii cât costă instalarea lui? Apoi adaugă: Trebuie

făcut cum se cuvine, desigur, nu trebuie să fie omis nimic, nimic să nu fie sărăcăcios.

— Vor fi ultimii bani pe care Maiestatea Voastră îi trimite la Roma, dacă mă voi ocupa eu de asta.

— Şi ştii, continuă regele, de parcă ar fi descoperit ceva uluitor, că Cranmer nu are nici un ban? Nu poate contribui cu nimic.

El împrumută banii, în numele coroanei, de la un genovez bogat pe nume Salvago. Pentru a-l convinge să accepte să dea împrumutul, îi trimite acasă o gravură la care ştie că Sebastian râvneşte. Înfăţişează un tânăr stând într-o grădină, cu ochii ridicaţi spre o fereastră goală, la care speră că va apărea în curând o doamnă; parfumul ei pluteşte deja în aer, şi păsările de pe crengi privesc întrebătoare locul gol, pregătite să cânte. Cu ambele mâini, tânărul ţine o carte; este o carte sub formă de inimă.

Cranmer are întâlniri în fiecare zi, în camerele din spate de la Westminster. El scrie un document despre rege, ca să arate că, deşi mariajul fratelui său cu Caterina nu se consumase, asta nu afectează cererea de anulare, întrucât cu siguranţă intenţionaseră să trăiască împreună ca soţ şi soţie. Şi intenţia creează legătura; de asemenea, în nopţile petrecute împreună, trebuie să fi fost în intenţia lor să facă copii, chiar dacă nu au nimerit s-o facă aşa cum trebuie. Ca să nu reiasă că ori Henric, ori Caterina ar fi mincinoşi, membrii comitetului se gândesc la împrejurări în care este posibil ca uniunea să fi fost parţial consumată, sau cumva consumată, şi în acest scop trebuie să-şi imagineze toate dezastrele şi umilinţele care pot apărea între un bărbat şi o femeie aflaţi singuri într-o cameră în întuneric. Vă place munca asta? se interesează el; uitându-se la oamenii aceştia cocârjaţi şi prăfuiţi, îşi zice că au experienţa necesară. În scrierile lui, Cranmer o tot

numeşte pe regină „Caterina cea senină”, de parcă ar vrea să separe chipul ei netulburat, încadrat de pânza feţei de pernă, de infamiile la care este supusă partea de jos a trupului ei: de orbecăielile şi de strădaniile băiatului, de mâinile lui pe lenjeria ei.

Între timp, Anne, regina secretă a Angliei, se desprinde de gentilomii însoţitori în vreme ce străbate o galerie la Whitehall; râde şi începe să meargă mai repede, aproape să ţopăie, iar ei se întind să o reţină, de parcă ar fi periculoasă, dar ea le împinge mâinile deoparte, râzând.

— Ştii că am o poftă nemaipomenită să mănânc mere? Regele spune că înseamnă că o să am un copil, dar eu îi spun: nu, nu, nu poate fi asta...

Se roteşte, iarăşi şi iarăşi. Este îmbujorată, lacrimi îi ţâşnesc din ochi şi par să zboare ca picăturile de apă dintr-o fântână nereglată.

Thomas Wyatt se împinge prin mulţime.

— Anne...

O apucă de mâini şi o trage spre el.

— Anne, ştt, draga mea... ştt...

Ea începe să plângă cu suspine şi se strânge lângă umărul lui. Wyatt o cuprinde repede; îşi roteşte privirea în jur, de parcă s-ar găsi despuiat în mijlocul drumului şi caută vreun călător care să vină să-i dea o haină să se acopere. Printre cei prezenţi se află Chapuys; ambasadorul pleacă iute, preocupat, dând din picioruşele lui scurte, cu un rânjet întipărit pe faţă.

Astfel veştile zboară grăbite spre împărat. Ar fi fost bine dacă vechiul mariaj ar fi fost încheiat şi cel nou confirmat în faţa Europei înainte să fie anunţată fericita stare a lui Anne. Însă viaţa nu este întotdeauna perfectă pentru servitorul unui prinţ; aşa cum spunea Thomas Morus, nu ar trebui să aşteptăm să ajungem în rai pentru paturile de puf.

Două zile mai târziu, el este singur cu Anne; ea stă ghemuită în ambrazura unei ferestre, cu ochii închişi, încălzindu-se ca o pisică în lumina slabă a soarelui de iarnă. Îşi întinde mâna spre el, fără să ştie cine este; orice bărbat ar fi potrivit? El îi apucă vârfurile degetelor. Ochii ei negri se deschid brusc. Parcă sunt ridicate obloanele unei prăvălii: bună dimineaţa, Master Cromwell, ce ne putem vinde unul altuia astăzi?

— M-am săturat de Mary, spune ea. Aş vrea să scap de ea.

Se referă oare la fata Caterinei, prinţesa?

— Ar trebui să se mărite şi să nu-mi mai stea în drum, continuă ea. Nu vreau să mai fiu nevoită s-o văd vreodată. Nu vreau să fiu nevoită să mă gândesc la ea. De multă vreme mi-o imaginez măritată cu vreo persoană neînsemnată.

El aşteaptă, încă nelămurit.

— Nu cred că ar fi o nevastă rea pentru cineva pregătit să o ţină legată cu lanţuri de zid.

— Ah. Mary, sora domniei voastre.

— Dar ce credeai? Oh, râde ea, te gândeai că mă referam la Maria, bastarda regelui. Ei bine, nu uita că şi ea ar trebui să se mărite. Câţi ani are?

— Face şaptesprezece anul ăsta.

— Şi tot pitică e? Anne nu aşteaptă să primească răspuns. O să-i găsesc un gentilom bătrân, vreun gentilom onorabil, bătrân şi fragil, care n-o să-i facă nici un copil şi pe care o să-l plătesc să stea departe de curte. Dar ce poate fi făcut în privinţa lui Lady Carey? Nu se poate mărita cu tine. O necăjim că şi tu eşti printre opţiuni. Unele doamne au o preferinţă secretă pentru oamenii de rând. Îi spunem: Mary, cum mai tânjeşti să stai în braţele unui fierar... numai la gândul ăsta te înfierbânţi.

— Sunteţi fericită? o întreabă el.

— Da. Îşi lasă privirea în jos, sprijinindu-şi mâinile mici pe coaste. Da, din cauza asta. Vezi, rosteşte ea încet, întotdeauna am fost dorită. Dar acum sunt preţuită. Şi descopăr că este un lucru diferit.

El tace ca să o lase să-şi continue gândurile, căci, îşi dă seama, sunt preţioase pentru ea.

— Aşadar, spune ea, ai un nepot, Richard, un fel de Tudor, deşi nu pot să-mi dau seama cum s-a întâmplat asta.

— Pot să vă desenez arborele genealogic.

Ea clatină din cap, zâmbind.

— Nu vreau să îţi dau bătăi de cap. De când cu asta – îşi lasă degetele să alunece mai jos – mă trezesc dimineaţa şi de-abia îmi amintesc cum mă cheamă. Întotdeauna m-am întrebat de ce femeile se purtau prosteşte, iar acum am aflat.

— Aţi pomenit de nepotul meu.

— L-am văzut cu tine. Pare un băiat hotărât. Ar putea fi bun pentru ea. Tot ce-şi doreşte sunt blănuri şi bijuterii. Poţi să-i oferi aşa ceva, nu? Şi un copil în pântece din doi în doi ani. Cât despre cine este tatăl, poţi să faci propriile aranjamente în familie în privinţa asta.

— Am crezut, spune el, că sora domniei voastre are o legătură.

Nu doreşte răzbunare: doar lămurire.

— Da? Ah, legăturile lui Mary... de obicei sunt trecătoare şi uneori sunt foarte ciudate – după cum bine ştii.

Nu este o întrebare.

— Adu-i pe copiii tăi la curte, să-i vedem.

El o lasă, cu ochii închişi din nou, cuibărindu-se în căldura rămasă, venită de la mica rază de soare pe care o poate oferi februarie.

Regele i-a pus la dispoziţie o locuinţă în palatul vechi de la Westminster pentru ocaziile când lucrează până târziu şi nu mai poate ajunge acasă. Aşa stând lucrurile, el trebuie să străbată în minte odăile lui de la Austin Friars, culegând amintiri de unde le-a lăsat, pe pervazuri şi sub scaune ori în petalele de lână ale florilor ţesute în tapiserie la picioarele Anselmei. La sfârşitul unei zile lungi, ia cina cu Cranmer şi Rowland Lee, care face cărare între diferitele grupuri de lucru, îndemnându-le să dea zor. Uneori Audley li se alătură, şi lordul cancelar, dar nu îşi ţin rangul, doar stau ca o gaşcă de studenţi murdari de cerneală şi vorbesc până când Cranmer trebuie să se ducă la culcare. Cromwell vrea să-i pună la încercare, să vadă cât de mult se poate baza pe ei, să le descopere slăbiciunile. Audley este un avocat prudent, care poate cerceta o frază aşa cum un bucătar cercetează neghina dintr-un sac de grâu. Vorbitor plin de elocinţă, stăruie asupra unui anumit subiect şi este devotat propriei cariere; acum că e cancelar, are de gând să aibă şi un venit din funcţia pe care o deţine. Cât despre convingerile sale, asta se poate negocia; crede în parlament, în puterea regelui exercitată în parlament, iar în chestiunile ce ţin de credinţă... să spunem că aici convingerile sale sunt flexibile. Cât despre Lee, el se întreabă dacă acesta chiar crede în Dumnezeu – deşi asta nu îl împiedică să aibă în vedere obţinerea unei eparhii.

— Rowland, întreabă el, ai vrea să-l iei pe Gregory la tine? Cred că a căpătat cam tot ce se poate de la Cambridge. Şi trebuie să recunosc că Gregory nu a dat în schimb nimic pentru Cambridge.

— Îl iau prin ţară cu mine, spune Rowland, când o să mă duc să mă cert cu episcopii din nord. Este un băiat bun. Nu foarte înfipt, dar înţeleg asta. Totuşi, o să ne fie de folos.

— Nu ai de gând să-l îndrepţi spre biserică? întreabă Cranmer.

— Am zis că o să ne fie de folos, mârâie Rowland.

La Westminster, oamenii lui vin şi pleacă, aducând veşti şi bârfe, şi documente, iar el îl ţine pe Christophe pe lângă el, teoretic ca să aibă grijă de veşmintele lui, în fapt însă, ca să-l facă să râdă. Îi lipseşte muzica pe care o aveau în fiecare seară la Austin Friars şi glasurile femeilor, auzindu-se din celelalte încăperi.

În majoritatea zilelor săptămânii îşi petrece timpul la Turn, convingându-i pe supraveghetori să-şi pună oamenii la muncă prin ploaie şi frig; verifică toate înregistrările contabilului-şef şi face un nou inventar al bijuteriilor şi al tezaurului regelui. Le face vizite custozilor Monetăriei şi propune o verificare rapidă a greutăţii monedelor regelui.

— Ce aş vrea, spune el, este să facem ca monedele noastre englezeşti să fie atât de solide, încât negustorii de dincolo de Canal nici măcar să nu se mai obosească să le cântărească.

— Ai autoritatea să faci asta?

— De ce, ce ai de ascuns?

El a întocmit pentru rege un memorandum, în care a prezentat sursele veniturilor regale anuale, menţionând fiecare instituţie prin care acestea trec. Este remarcabil de concis. Regele îl citeşte şi îl reciteşte. Întoarce hârtia ca să vadă dacă nu cumva există ceva întortocheat şi inexplicabil scris pe dosul ei. Dar nu există altceva decât ceea ce se vede.

— Nu este ceva nou, spune el, pe un ton oarecum de scuză. Fostul cardinal le ţinea minte. O să mă tot duc la Monetărie. Cu voia Maiestăţii Voastre.

La Turn face o vizită unui prizonier, John Frith. La cererea lui, care are o oarecare greutate, prizonierul este ţinut curat, cu un pat cald, mâncare îndestulătoare,

asigurându-i-se vin, hârtie şi cerneală; însă l-a sfătuit să pună deoparte ceea ce scrie atunci când aude cheia în zăvor. El aşteaptă ca gardianul să-l lase înăuntru, ţinându-şi privirea în jos, nefăcându-i plăcere ce are să vadă; dar John Frith se ridică de la masă, un tânăr blând, subţire, erudit în greacă, şi spune: Master Cromwell, ştiam că vei veni.

Mâna lui Frith, când o ia într-a sa, este toată numai oase, rece şi uscată, cu urme de cerneală. Se gândeşte: nu este atât de delicat, dacă a trăit atât de mult. Fusese unul dintre cărturarii închişi în pivniţa colegiului lui Wolsey, unde fuseseră ţinuţi cei cu Biblia, din cauză că nu exista un loc mai sigur. Când molima verii lovise sub pământ, Frith zăcuse în întuneric alături de cadavre, până când cineva îşi amintise să-i dea drumul.

— Master Frith, spune el, dacă aş fi fost la Londra când ai fost arestat...

— Dar erai în Calais, şi Thomas Morus îşi făcea treaba cu zel.

— Ce te-a făcut să te întorci în Anglia? Nu, nu-mi spune. Dacă te ocupai de răspândirea lucrării lui Tyndale, e mai bine să nu ştiu. Se zice că ai o nevastă, aşa e? În Anvers? Singurul lucru pe care regele nu-l poate suferi... nu, sunt multe lucruri pe care nu le poate suferi, dar urăşte preoţii însuraţi. Şi îl urăşte pe Luther, iar tu l-ai tradus pe Luther în engleză.

— Ai prezentat atât de bine cazul pentru acuzarea mea.

— Trebuie să mă ajuţi să te ajut. Dacă ţi-aş putea obţine o audienţă la rege... va trebui să fii pregătit, căci este un teolog foarte priceput... Crezi că ţi-ai putea îmblânzi răspunsurile, ca să-i faci pe plac?

Focul arde, însă începerea este încă rece. Nu poţi scăpa de ceaţa şi de aburii Tamisei. Frith zice, cu o voce care de-abia se aude:

— Thomas Morus are încă trecere pe lângă rege. Şi i-a scris o scrisoare în care a zis – reuşeşte să zâmbească – că sunt Wycliffe[35], Luther şi Zwingli[36] la un loc şi legaţi cu sfoară – un reformator îndesat într-altul, aşa cum pentru un banchet ai vârî un fazan într-un pui, apoi într-o gâscă. Morus are de gând să mă mănânce cu fulgi cu tot, aşa că nu-ţi strica bunul nume cerând îndurare pentru mine. Cât despre înmuierea răspunsurilor mele... Cred şi voi spune înaintea oricărui tribunal...

— Nu, John.

— ... voi spune înaintea oricărui tribunal ceea ce voi spune înaintea judecătorului suprem – că euharistia nu este decât pâine, nu avem nevoie de penitenţă, purgatoriul este o invenţie care nu-şi are nici o bază în Scripturi...

— Dacă vor veni la tine nişte oameni şi-ţi vor spune: vino cu noi, Frith, să te duci cu ei. O să fie oamenii mei.

— Crezi că mă poţi scoate din Turn?

Biblia lui Tyndale spune: cu Dumnezeu, nimic nu este imposibil.

— Dacă nu din Turn, atunci când eşti dus să fii chestionat – aceea va fi şansa ta. Fii gata să profiţi de ea.

— Dar care-i scopul? Frith vorbeşte cu blândeţe, de parcă se adresează unui elev. Crezi că mă poţi ţine acasă la tine, aşteptând ca regele să se răzgândească? Va trebui

[35] John Wycliffe (cca 1320–1384) , teolog englez, profesor universitar, reformist, cunoscut ca unul dintre primii disidenţi din Biserica Romano-Catolică din secolul al XIV-lea. Una dintre cele mai controversate acţiuni ale sale a fost traducerea Bibliei în limba engleză (n. tr.).

[36] Huldrych Zwingli (1484-1531) , conducătorul reformei protestante din Elveţia şi întemeietorul Bisericilor Reformate elveţiene (n. tr.).

să fug de acolo, să mă duc la Catedrala St Paul, ca să le spun londonezilor ceea ce am spus deja.

— Mărturia ta nu poate să aştepte?

— Nu pe Henric. S-ar putea să îmbătrânesc aşteptând.

— O să te ardă pe rug.

— Şi crezi că nu pot îndura durerea. Ai dreptate, nu pot. Dar nu îmi dau de ales. După cum spune Morus, un om poate fi cu greu numit erou dacă este de acord să fie ars, odată ce e legat de un stâlp. Am scris cărţi şi nu pot să le şterg. Nu pot să nu cred ceea ce cred. Nu pot să-mi netrăiesc viaţa.

El pleacă. E ora patru: pe râu sunt puţine ambarcaţiuni, şi un abur fin şi pătrunzător se târăşte între aer şi apă.

A doua zi, o zi de un albastru rece şi aspru, regele coboară din corabia regală ca să vadă cum înaintează lucrul, însoţit de noul trimis francez; sunt secretoşi şi regele merge cu o mână pe umărul lui Dinteville sau, mai bine zis, pe vătuirea lui: francezul poartă atât de multe straturi de haine, că pare mai larg decât cadrul uşii, dar tot tremură.

— Prietenul nostru aici de faţă trebuie să facă ceva sport, ca să-şi pună sângele în mişcare, zice regele, şi nu se pricepe deloc să tragă cu arcul – când ne-am dus ultima oară pe câmpul cu ţinte, tremura atât de tare, încât am crezut că o să-şi tragă o săgeată în picior. Se plânge că nu ne pricepem la şoimi, aşa că i-am spus că ar trebui să te însoţească, Cromwell.

Este o promisiune de timp liber? Regele se îndepărtează, lăsându-i împreună.

— Nu şi dacă este atât de frig, spune trimisul. Nu am de gând să stau pe câmp să mă sufle vântul – ar fi moarte curată pentru mine. Când o să vedem iar soarele?

— A, prin iunie. Dar până atunci şoimii o să năpârlească. Am de gând să-l pun pe al meu să zboare din nou în august, aşa că *nil desperandum*[37], monsieur, o să facem ceva sport.

— Nu o să amâni încoronarea asta, nu?

Întotdeauna e la fel; după câteva glume şi schimburi de nimicuri, ambasadorul din el iese la iveală.

— Fiindcă atunci când stăpânul meu a încheiat un tratat, nu se aştepta ca Henric să se împăuneze cu presupusa lui nevastă şi cu pântecele ei mare. Ar fi fost altceva dacă totul era ţinut sub tăcere.

El clatină din cap. Nu va fi nici o întârziere. Henric pretinde că are susţinerea episcopilor, a nobililor, a judecătorilor, a parlamentului şi a poporului; încoronarea lui Anne este şansa lui de a o dovedi.

— Nu-ţi face griji, spune el. Mâine ne vom întreţine cu nunţiul papal. Vei vedea cum îl va manevra stăpânul meu.

De pe ziduri, Henric strigă jos la ei:

— Vino aici, sir, să vezi perspectiva asupra râului meu.

— Şi te mai miri că tremur? întreabă francezul cu aprindere. Te mai miri că tremur înaintea lui? Râul meu. Oraşul meu. Salvarea sufletului meu, decupată şi brodată numai pentru mine. Dumnezeul englez croit personal pentru mine.

Înjură încet şi începe să urce.

Când nunţiul papal ajunge la Greenwich, Henric îl ia de mână şi îi spune pe şleau cum îl chinuiesc consilierii lui păcătoşi şi cum aşteaptă cu nerăbdare revenirea la o înţelegere perfectă cu papa Clement.

Ai putea să-l priveşti pe Henric în fiecare zi vreme de un deceniu şi nu ai vedea acelaşi lucru. Alege-ţi prinţul: el îl admiră pe Henric tot mai mult. Uneori pare nenorocit, alteori slab, uneori copil, alteori stăpân pe sine. Uneori

[37] Nu deznădăjdui (în lat., în orig., n. tr.)

pare un artist, din felul cum ochiul lui îi cercetează lucrarea; uneori mâna i se mişcă şi pare să n-o vadă că se mişcă. Dacă ar fi fost să aibă o situaţie mai umilă în viaţă, ar fi putut fi menestrel, conducătorul trupei lui.

La ordinul lui Anne, îi aduce la curte pe nepotul lui şi pe Gregory; Rafe îl cunoaşte deja pe rege, fiindcă el se află mereu în preajma monarhului. Regele rămâne vreme îndelungată cu privirea aţintită asupra lui Richard.

— Îmi dau seama. Chiar îmi dau.

Din câte vede el, nu există nimic pe chipul lui Richard care să arate că are sânge de Tudor, dar regele îl priveşte cu ochiul omului care îşi doreşte rude.

— Bunicul tău, ap Evan arcaşul, a fost un slujitor de nădejde al tatălui meu, regele. Eşti bine făcut. Mi-ar plăcea să te văd într-un turnir. Aş vrea să te văd purtându-ţi culorile în întrecere.

Richard se înclină. Apoi regele, care este esenţa curtoaziei, se întoarce spre Gregory şi spune:

— Iar tu, Master Gregory, eşti un tânăr foarte frumos.

Când regele se îndepărtează, chipul lui Gregory se luminează de plăcere. Îşi pune mâna pe braţul lui, în locul unde îl atinsese regele, de parcă ar transfera graţia regală pe vârfurile degetelor.

— Este splendid. Este atât de splendid. Dincolo de orice mi-am imaginat. Şi să-mi vorbească! Se întoarce spre tatăl lui. Cum reuşeşti să vorbeşti cu el în fiecare zi?

Richard îi aruncă o privire piezişă. Gregory îi dă în joacă un pumn în braţ.

— Fără să pomenim de bunicul tău, arcaşul, ce ar fi spus oare regele dacă ar fi ştiut că tatăl tău era *atât* de mare?

Indică statura lui Morgan Williams între degetul mare şi arătător.

— Atâţia ani am participat la întreceri călare cu suliţa, având ca ţintă imaginea sarazinului şi lovind – bum – cu lancea direct în inima lui neagră de sarazin.

— Da, spune Richard răbdător, dar cap-sec, o să descoperi că un cavaler în carne şi oase este un adversar mai dificil decât un necredincios de lemn. Şi nu te gândeşti nici la costuri – armură de bună calitate, un grajd de cai antrenaţi...

— Ne putem permite asta, intervine el. Se pare că zilele noastre de pedestraşi au trecut.

În acea noapte, la Austin Friars, el îi cere lui Richard să vină după cină să stea de vorbă cu el între patru ochi. Poate că greşeşte prezentând-o ca pe o propunere de afacere, spunându-i pe şleau ceea ce Anne sugerase în legătură cu însurătoarea lui.

— Nu te baza pe asta. Mai trebuie să obţinem aprobarea regelui.

— Dar nici nu mă cunoaşte, replică Richard.

El aşteaptă obiecţiile; faptul că nu cunoşti pe cineva, asta e o obiecţie?

— Nu o să te oblig.

— Eşti sigur? întreabă Richard.

Când, când am obligat eu vreodată pe cineva să facă ceva? începe el să spună, dar Richard îl întrerupe:

— Nu, nu ai făcut asta, sunt de acord, doar că eşti obişnuit să convingi şi uneori este destul de dificil, sir, să faci deosebirea între a fi convins de domnia ta şi a fi trântit în stradă şi călcat în picioare.

— Ştiu că Lady Carey este mai în vârstă decât tine, dar este foarte frumoasă – cred că este cea mai frumoasă femeie de la curte – şi nu este atât de lipsită de minte cum crede toată lumea, şi nu are nici o urmă din răutatea surorii ei.

Într-un fel ciudat, se gândeşte, mi-a fost o prietenă bună.

— Şi în loc să fii vărul nerecunoscut al regelui, ai fi cumnatul lui. Toţi vom avea de câştigat.

— Un titlu, poate. Pentru mine, pentru domnia ta. Partide nemaipomenite pentru Alice şi Jo. Şi Gregory? Pentru el, cel puţin o contesă.

Vocea lui Richard e lipsită de intonaţie. Se convinge oare singur? În privinţa multor oameni, a majorităţii lor probabil, cartea inimii lor îi stă deschisă în faţă, dar sunt momente când este mai simplu să-i citeşti pe străini decât pe ai tăi.

— Şi Thomas Boleyn îmi va fi socru. Şi unchiul Norfolk va fi într-adevăr unchiul nostru.

— Imaginează-ţi ce faţă ar face.

— A, faţa lui. Da, merită să mergi şi pe cărbuni încinşi ca să-i vezi expresia.

— Gândeşte-te la asta. Nu vorbi cu nimeni.

Richard iese înclinând din cap, dar fără să mai spună ceva. Se pare că interpretează „nu vorbi cu nimeni” ca „nu vorbi cu nimeni în afară de Rafe”, fiindcă zece minute mai târziu Rafe intră şi rămâne în picioare privindu-l, cu sprâncenele ridicate. Oamenii roşcaţi pot să arate destul de ciudat când ridică din sprâncene care nu se află de fapt acolo.

— Nu trebuie să-i spui lui Richard că odată Mary Boleyn mi s-a oferit mie, îi zice. Nu este nimic între noi. Nu va fi ca la Wolf Hall, dacă la asta te gândeşti.

— Şi dacă mireasa are alte idei? Mă mir că nu o măriţi cu Gregory.

— Gregory este prea tânăr. Richard are douăzeci şi trei de ani – este o vârstă potrivită să te căsătoreşti – dacă ţi-o permiţi. Iar tu ai depăşit-o. E vremea să te însori şi tu.

— O să o fac, înainte să-mi găseşti vreo Boleyn. Rafe se întoarce şi rosteşte moale: Numai un lucru, sir, şi cred că asta îl face să şovăie... toate vieţile şi viitorul nostru depind acum de această doamnă, care este şi schimbătoare, şi muritoare, şi întreaga istorie a căsniciei regelui nostru ne arată că un copil în pântece nu înseamnă un moştenitor în leagăn.

În martie, vin veşti de la Calais că lordul Berners a murit. După-amiaza, în biblioteca lui, cu furtuna suflând afară: când priveşte în urmă pare un liman al păcii, ultima oră pe care o are pentru sine. Vrea să facă o ofertă pentru cărţi – una generoasă, ca să-i fie de ajutor lui Lady Berners – dar se pare că manuscrisele au făcut picioare şi au plecat, unele în direcţia lui Francis Bryan, nepotul bătrânului, iar altele către altă rudă de-a lui, Nicholas Carew.

— O să-i iertaţi datoriile, îl întreabă pe Henric, măcar cât trăieşte soţia lui? Ştiţi că nu are...

— Nici un fiu. Mintea lui Henric a luat-o înainte: odată am fost şi eu în starea aceea nefericită, fără nici un fiu, dar curând o să am un moştenitor.

El îi aduce lui Anne câteva vase de majolică. Au cuvântul *maschio* caligrafiat pe exterior, iar pe interior sunt pictaţi bebeluşi rotofei şi blonzi, fiecare având un mic penis ruşinos. Ea râde. Italienii spun că, pentru a avea un băiat, trebuie să-l ţii cald, îi zice el. Încălziţi-vă vinul, ca să vă încălziţi sângele. Nu puneţi fructe reci ori peşte.

— Crezi că deja e hotărât ce va fi sau Dumnezeu va decide mai târziu? întreabă Jane Seymour. Crezi că el ştie ce este? Crezi că dacă am putea vedea înlăuntrul domniei tale, ne-am putea da seama?

— Jane, aş vrea să fii încă la Wiltshire, spune Mary Shelton.

— Nu e nevoie să mă tai, domnişoară Seymour, rosteşte Anne. Este băiat şi nimeni nu are voie să spună sau să gândească altfel. Se încruntă şi poţi vedea forţa uriaşă, concentrată, copleşitoare a voinţei ei.

— Aş vrea să am un copil, spune Jane.

— Ai grijă, o avertizează Lady Rochford. Dacă îţi creşte pântecele, domnişoară, o să trebuiască să te zidim de vie.

— În familia ei, spune Anne, i-ar da flori. La Wolf Hall nu se ştie ce înseamnă abstinenţa.

Jane tremură, îmbujorată.

— Nu am gândit nimic rău.

— Las-o în pace, rosteşte Anne. E ca şi cum ai momi un şoarece de câmp. Se întoarce spre el. Legea ta nu a trecut încă. Spune-mi de ce se întârzie.

Vrea să zică legea care interzice apelurile către Roma. El începe să-i explice cât de puternică este opoziţia, dar ea ridică din sprâncene şi spune:

— Tatăl meu vorbeşte pentru tine în Camera Lorzilor, la fel şi Norfolk. Cine îndrăzneşte deci să ni se opună?

— O să o fac să treacă până la Paşti, aveţi încredere.

— Femeia pe care am văzut-o la Canterbury... Se vorbeşte că oamenii ei tipăresc o carte cu profeţiile ei.

— Este posibil, dar o să mă asigur că nimeni nu o citeşte.

— Se spune că de ziua Sfintei Caterina, când noi eram la Calais, a avut o viziune a aşa-zisei prinţese Maria încoronată regină. Vocea ei continuă, fluidă, rapidă; ăştia sunt duşmanii mei, această proorociţă şi cei din jurul ei, Caterina, care complotează cu împăratul, fiica ei Maria, presupusa moştenitoare, fosta guvernantă a Mariei, Margaret Pole, Lady Salisbury, ea şi toată familia ei îmi

sunt duşmani, fiul ei lordul Montague, fiul ei Reginald Pole, care este în străinătate, oamenii vorbesc de pretenţia lui la tron, aşa că de ce nu poate fi adus înapoi, să i se cerceteze loialitatea? Henry Courtenay, marchizul de Exeter, crede că are dreptul să fie pretendent, dar când se va naşte fiul meu, asta îi va tăia îngâmfarea. Lady Exeter, Gertrude, se plânge tot timpul că nobilii sunt daţi la o parte de oameni de condiţie joasă, şi ştii la cine se referă.

— Milady, spune sora ei cu blândeţe, nu te necăji.

Nu sunt necăjită, zice Anne. Cu mâna pe copilul care creşte, continuă:

— Oamenii ăştia mă vor moartă.

Zilele sunt încă scurte, iar răbdarea regelui, şi mai scurtă. Chapuys face temenele şi se chirceşte înaintea lui, se zvârcoleşte şi se strâmbă, de parcă are de gând să-l invite pe Henric la dans.

— Am citit cu oarecare mirare câteva concluzii la care a ajuns dr. Cranmer...

— Arhiepiscopul meu, rosteşte regele cu răceală; cu mare efort, numirea avusese loc.

— ... concluzii privitoare la regina Caterina...

— Cine? Te referi la soţia răposatului meu frate, la prinţesa de Wales?

— ... pentru că Maiestatea Voastră ştie că au fost emise dispense formulate astfel încât să permită validitatea mariajului domniei voastre, indiferent dacă acea căsătorie de dinainte a fost sau nu consumată.

— Nu vreau să aud cuvântul „dispensă”, spune Henric. Nu vreau să te aud pomenind de ceea ce numeşti mariajul meu. Papa nu are nici o autoritate să facă legal un incest. Nu sunt soţul Caterinei mai mult decât eşti tu.

Chapuys se înclină.

— Dacă acel contract nu a fost nul, spune Henric, răbdător pentru ultima dată, Dumnezeu nu m-ar fi pedepsit prin pierderea copiilor mei.

— Nu ştim ca binecuvântata Caterina să nu mai poată face copii.

Ridică ochii cu o privire delicată, şireată.

— Spune-mi, de ce crezi că fac asta? Regele pare curios. Din poftă trupească? Asta crezi?

Să omori un cardinal? Să-ţi împarţi ţara? Să divizezi biserica?

— Pare extravagant, murmură Chapuys.

— Dar asta crezi. Asta îi spui împăratului. Greşeşti. Eu sunt conducătorul acestei ţări, sir, şi dacă acum iau o soţie printr-un legământ binecuvântat de Dumnezeu o fac ca să am un fiu cu ea.

— Dar nu aveţi nici o garanţie că veţi avea un fiu. Sau un copil viu.

— De ce nu? Henric se înroşeşte. Este în picioare, strigând, cu lacrimi de furie curgându-i pe obraji. Nu sunt un bărbat ca toţi ceilalţi? Nu sunt? Nu sunt?

Omul împăratului este ca un mic terier de vânătoare; dar chiar şi el ştie că atunci când ai făcut un rege să plângă este momentul să dai înapoi. Îndreptându-se spre ieşire spune – justificându-se cu agitaţia lui obişnuită, apologetică:

— Trebuie să se facă diferenţa între bunăstarea ţării şi bunăstarea dinastiei Tudor. Nu eşti de aceeaşi părere?

— Şi pe cine ai prefera drept candidat la tron? Îl susţii pe Courtenay sau pe Pole?

— Nu ar trebui să te arăţi dispreţuitor faţă de persoane cu sânge regal. Chapuys îşi scutură mânecile. Cel puţin, acum sunt informat în mod oficial în legătură cu starea doamnei, în vreme ce înainte nu puteam decât să deduc din anumite dovezi de nesăbuinţă la care am fost

martor... Îţi dai seama cât de mult rişti, Cremuel, pe trupul unei femei? Să sperăm că nu o să se apropie de ea nimic rău, nu?

El îl apucă pe ambasador de braţ, răsucindu-l pe loc.

— Ce fel de rău? Spune la ce te referi.

— Dacă îmi dai drumul la haină. Mulţumesc. Prea curând recurgi la purtări grosolane, ceea ce demonstrează, cum se spune, originea pe care o ai. Cuvintele îi sunt pline de bravadă, dar cu toate acestea tremură. Uită-te în jur şi ai să vezi cum mândria şi îngâmfarea ei îi jignesc pe nobili. Nici propriul ei unchi nu-i suportă şiretlicurile. Cei mai vechi prieteni ai regelui îşi găsesc scuze ca să stea departe de curte.

— Aşteaptă să fie încoronată, spune el. O să vezi cum o să vină în fugă.

Pe 12 aprilie, în Duminica Paştelui, Anne apare alături de rege la liturghia mare şi este tratată ca regina Angliei. Legea lui a trecut prin parlament de-abia ieri; el se aşteaptă la o recompensă modestă şi, înainte ca suita regală să meargă la masa de încheiere a postului, regele îi face semn să se apropie şi îi dă vechiul post al lordului Berners, acela de cancelar al trezoreriei.

— Berners te-a propus.

Henric zâmbeşte. Îi face plăcere să dăruiască; asemenea unui copil, îi place să anticipeze cât de încântat o să fii.

În timpul liturghiei, mintea lui hoinărise prin oraş. Ce coteţe de gâşte gălăgioase îl aşteaptă acasă? Ce scandaluri pe stradă, ce bebeluşi lăsaţi pe treptele bisericilor, ce ucenici obraznici pe care îi va face plăcere să îi pună la punct? Oare Alice şi Jo au vopsit ouăle de Paşti? Acum sunt prea mari, dar sunt bucuroase să fie copiii casei până apare următoarea generaţie. A venit vremea să se gândească la nişte soţi pentru ele. Dacă ar fi

trăit, Anne ar fi fost măritată până acum, cu Rafe, pentru care încă nu a aranjat nimic. Se gândeşte la Helen Barre; cât de repede avansează cu cititul, cum nu s-ar descurca fără ea la Austin Friars. El crede acum că soţul ei este mort şi se gândeşte: trebuie să vorbesc cu ea, să-i spun că e liberă. Este prea cuviincioasă ca să se arate încântată, dar cărei femei nu i-ar plăcea să afle că nu mai este supusă unui astfel de bărbat?

În timpul liturghiei, Henric discută fără încetare. Sortează hârtiile şi le trece consilierilor; numai la consacrare se aruncă în genunchi, într-o fervoare religioasă, când miracolul are loc şi azima devine Dumnezeu. Imediat ce preotul rosteşte: „*Ita, missa est*”, el şopteşte: vino la mine în cameră, singur.

Întâi, curtenii adunaţi trebuie să facă reverenţe în faţa lui Anne. Doamnele ei de onoare se retrag şi o lasă singură într-un locşor scăldat în soare. El îi priveşte, îi priveşte pe gentilomi şi pe consilieri, printre care, în această zi de sărbătoare, se află mulţi dintre prietenii din copilărie ai regelui. Îl priveşte în special pe Sir Nicholas Carew; nu se poate reproşa nimic reverenţei pe care o face noii sale regine, dar nu-şi poate stăpâni colţurile gurii, care se lasă în jos. Aranjează-ţi faţa, Nicholas Carew, faţa ta de familie străveche. O aude pe Anne zicând: aceştia sunt duşmanii mei. Îl adaugă şi pe Carew pe listă.

În spatele sălilor oficiale sunt camerele private ale regelui, pe care le văd numai intimii, unde este servit de gentilomii lui şi unde poate să scape de ambasadori şi de spioni. Acesta este teritoriul lui Henry Norris, şi Norris îl felicită cu amabilitate pentru noua sa numire şi se îndepărtează cu paşi uşori.

— Ştii că Cranmer urmează să convoace o curte pentru a realiza o disoluţie formală a... Henric s-a decis că nu mai vrea să audă nimic despre mariajul său, aşa că nici

măcar nu doreşte să mai rostească acest cuvânt. I-am cerut să-l convoace la stăreţia din Dunstable, fiindcă de acolo sunt – cât? – zece, douăsprezece mile până la Ampthill, unde locuieşte *ea* – aşa că, dacă vrea, poate să-şi trimită avocaţii. Sau să vină personal. Vreau să te duci să te întâlneşti cu ea, în secret, doar ca să-i vorbeşti...

Să fim siguri că nu se iveşte vreo surpriză.

— Lasă-l pe Rafe cu mine cât eşti plecat. Fiind cu atâta uşurinţă înţeles, regele se relaxează binedispus. Pot să mă bazez pe el că va spune ceea ce ar spune Cromwell. Este un băiat tare bun. Şi se pricepe mai bine ca tine să nu-şi arate gândurile pe faţă. Când suntem la consiliu, te văd acoperindu-ţi gura cu mâna. Uneori, ştii, chiar şi mie îmi vine să râd.

Se lasă să cadă pe un scaun şi îşi acoperă faţa de parcă ar vrea să-şi ascundă ochii. El vede că, încă o dată, regelui îi vine să plângă.

— Brandon spune că sora mea e pe moarte. Doctorii nu mai pot să-i facă nimic. Ştii cum avea părul blond odinioară, ca argintul – fiica mea a moştenit-o. La şapte ani, era sora mea toată, ca o sfântă pictată pe perete. Spune-mi, ce să fac cu fiica mea?

El aşteaptă, până se convinge că fusese o întrebare reală.

— Fiţi bun cu ea, sir. Împăcaţi-o. Nu ar trebui să sufere.

— Dar trebuie să fac un bastard din ea. Trebuie să încredinţez Anglia copiilor mei legali.

— Parlamentul va face asta.

— Da. Se smiorcăie şi îşi şterge lacrimile. După ce Anne va fi încoronată. Cromwell, doar un lucru, după care o să luăm micul dejun, fiindcă mi-e tare foame. Ideea asta cu partida pentru vărul meu, Richard...

El se gândeşte rapid, trecând în revistă nobilimea din Anglia. Dar nu, îşi dă seama că este Richard al lui, Richard Cromwell.

— Lady Carey... Vocea regelui se îmblânzeşte. Ei, m-am gândit bine şi cred că nu. Sau cel puţin, nu acum.

El dă din cap. Îi înţelege motivaţia. Când o să o înţeleagă şi Anne, o să fie foc şi pară.

— Uneori este o consolare pentru mine, spune Henric, să nu trebuiască să vorbesc şi să vorbesc. Probabil că te-ai născut să mă înţelegi.

Este şi acesta un mod de a vedea situaţia lor. El avea cam şase ani când Henric se ivise pe lumea asta, ani care îi fuseseră de folos. Henric îşi scoate bereta brodată, o aruncă jos şi îşi trece mâinile prin păr. Asemenea coamei aurii a lui Wyatt, şi părul regelui se răreşte, lăsând la iveală forma ţestei masive. Pentru o clipă seamănă cu o statuie, ca o formă mai simplă a sa sau a unuia dintre strămoşii lui: unul din rasa de giganţi care a bântuit prin Anglia fără să lase altă urmă decât în visele urmaşilor lor mai mărunţi.

Se întoarce la Austin Friars de îndată ce reuşeşte să scape. E sigur oare că restul zilei va fi liber? Gloata de la porţile sale s-a împrăştiat, după ce Thurston le-a dat o masă de Paşti. Se duce mai întâi la bucătărie, ca să-i dea omului său una după ceafă şi un ban de aur.

— Jur că au fost o sută de burdihane, zice Thurston. Şi la cină o să fie înapoi.

— Este o ruşine că trebuie să fie cerşetori.

— Cerşetori, pe naiba! Ce iese din bucătăria asta este atât de bun, că sunt acolo şi consilieri ai oraşului, cu glugile trase ca să nu-i recunoaştem. Iar eu am de hrănit o casă întreagă aici, chiar dacă domnia ta eşti sau nu cu noi – am francezi, germani, florentini, toţi susţin că te cunosc şi toţi aşteaptă o masă pe plac; şi servitorii lor vin pe capul

meu – o bucăţică din asta, un piculeţ din ailaltă. Trebuie să hrănim mai puţine guri ori să clădim o bucătărie nouă.

— O să mă ocup de asta.

— Master Rafe zice că pentru Turn ai cumpărat toate carierele din Normandia. Spune că francezii au rămas fără subsol şi pică în gropile din pământ.

O piatră atât de frumoasă. De culoarea untului. Patru sute de oameni pe statul de plată şi oricine nu are ce lucra este trimis de îndată la construcţia de la Austin Friars.

— Thurston, nu lăsa pe nimeni să pună „bucăţele” sau „piculeţe” în mâncarea noastră. Se gândeşte: aşa era cât pe ce să moară episcopul Fisher; asta dacă nu a fost vreo mâncare stricată totuşi. Însă mâncarea lui Thurston nu are nici un cusur. Se duce să se uite la ea cum fierbe.

— Unde e Richard, ai idee?

— Toacă ceapă pe scările din spate. A, te referi la Master Richard? Sus. Mănâncă. Unde e toată lumea!

El se duce la etaj. Observă că ouăle de Paşti poartă trăsăturile lui inconfundabile. Pe unul, Jo i-a pictat pălăria şi părul şi pare că poartă o şapcă cu urechi. I-a pus şi cel puţin două bărbii.

— Ei bine, sir, spune Gregory, este adevărat că începi să te împlineşti. Când Stephen Vaughan a fost aici, mai să nu te recunoască.

— Stăpânul meu, cardinalul, s-a rotunjit ca o lună, spune el. Şi este un mister, fiindcă rareori stătea să mănânce, că trebuia să se ocupe de vreo urgenţă, şi chiar când se aşeza la masă, de-abia putea să mănânce, atât de mult vorbea. Îmi pare rău pentru mine. Nu am băgat nimic în gură de seara trecută. Începe să mănânce şi spune: Hans vrea să mă picteze.

— Sper că e iute de picior, zice Richard.

— Richard…

— Mănâncă-ţi prânzul.

— Micul dejun. Nu, lasă. Vino.

— Fericitul însurăţel, spune Gregory, zeflemitor.

— Tu – îl ameninţă tatăl lui – o să te duci în nord, cu Rowland Lee. Dacă îţi închipui că sunt un om dur, stai să-l cunoşti pe Rowland.

În biroul său, spune:

— Cum te descurci la turniruri?

— Bine. Cromwellii îi spulberă pe toţi.

Îi este teamă pentru fiul său; că va cădea, că va fi schilodit, că va fi ucis. Îi este teamă şi pentru Richard; băieţii ăştia sunt speranţa casei lui.

— Aşadar, sunt? întreabă Richard. Fericitul însurăţel?

— Regele zice că nu. Nu din pricina familiei mele sau a ta – te numeşte vărul lui. În acest moment, părerea lui despre noi aş zice că este excelentă. Dar are nevoie de Mary pentru sine. Copilul urmează să vină pe lume la sfârşitul verii şi îi este teamă să o atingă pe Anne. Şi nu doreşte să-şi reia viaţa de celibatar.

Richard ridică privirea.

— A spus una ca asta?

— Mi-a dat de înţeles. Şi eu îţi transmit ţie ce am înţeles, şi amândoi suntem uluiţi, dar o să ne treacă.

— Bănuiesc că, dacă surorile ar fi semănat mai mult, ar fi fost mai de înţeles.

— Bănuiesc că da.

— Şi el este capul bisericii noastre. Nu-i de mirare că străinii râd de noi.

— Dacă în viaţa particulară ar fi fost un model de conduită, ar fi fost... de mirare..., însă în ceea ce mă priveşte, vezi tu, nu mă pot preocupa decât de modul lui de a domni. Dacă ar fi fost un dictator, dacă ar fi trecut peste hotărârile parlamentului, dacă nu ar fi acordat nici o atenţie Camerei Comunelor şi ar fi guvernat numai după

cum îl tăia capul... Dar nu face asta..., aşa că nu mă poate preocupa modul cum se poartă cu femeile.

— Dar dacă nu ar fi rege...

— Da, sunt de acord. Ar fi aruncat în temniţă. Dar, Richard, lăsând-o pe Mary la o parte, s-a purtat destul de bine. Nu are o casă plină de bastarzi, aşa cum au regii scoţieni. Au existat femei, dar poţi să spui cine? Numai mama lui Richmond şi femeile Boleyn. A fost discret.

— Cred că totuşi Caterina le ştia numele.

— Cine poate spune că va fi un soţ credincios? Tu poţi?

— S-ar putea să nu am ocazia.

— Dimpotrivă, ţi-am găsit o nevastă. Fata lui Thomas Murfyn. Fiica unui lord primar nu este o variantă prea rea. Iar averea ta va fi pe potriva celei a ei – o să am eu grijă de asta. Iar Frances te place, fiindcă am întrebat-o.

— Ai întrebat-o pe nevastă-mea dacă se mărită cu mine?

— Cum ieri am luat masa acolo... nu avea sens să mai amân, nu?

— Nu chiar. Richard râde şi îşi întinde trupul pe scaun. Trupul lui – capabil, admirabil, care îl impresionase atât de mult pe rege – este străbătut de uşurare. Frances. Bine. Îmi place de Frances.

Mercy este de acord. El nu ştie cum ar fi reacţionat faţă de Lady Carey; nu a abordat subiectul cu femeile.

— Nu amâna prea mult să-i găseşti o nevastă lui Gregory, spune ea. Ştiu că este tânăr. Dar unii bărbaţi nu se maturizează până când nu au la rândul lor un copil.

El nu s-a gândit la asta, dar s-ar putea să fie adevărat. Timpul zboară repede între Paşti şi Rusalii, când Anne va fi încoronată. El inspectează noile ei apartamente şi comandă să fie aduse vase cu jăratic, ca să se usuce mai repede tencuiala. Vrea să se apuce de fresce –

intenţionează să-l aducă pe Hans, însă acesta îl pictează acum pe de Dinteville şi spune că trebuie să dea zor, căci ambasadorul îl presează pe Francisc să-l recheme şi trimite câte o scrisoare tânguitoare cu fiecare corabie. Pentru noua regină nu vom pune scenele acelea de vânătoare pe care le vezi pictate pretutindeni sau sfinte virgine sumbre, cu instrumente de tortură, ci zeiţe, porumbiţe, şoimi albi, bolţi de frunze verzi. În depărtare, oraşe aşternute pe dealuri; în fundal, temple, grote, coloane căzute şi orizonturi albastre mărginite, ca de un cadru, de borduri în culori vitruviene, argintiu şi cinabru, ocru ars, malahit, indigo şi mov. Derulează desenele făcute de meşteri. Bufniţa Minervei îşi întinde aripile pe un panou. O Diană cu picioarele goale potriveşte o săgeată în arc. O porumbiţă albă o priveşte din copaci. El mâzgăleşte o indicaţie pentru supervizor: „Săgeata să fie reliefată în aur. Toate zeiţele au ochi negri. „ Ca vârful unei aripi întunecate, este străbătut de un fior de groază: dacă Anne moare? Henric va dori o altă femeie. O va aduce în aceste încăperi. Poate că ochii ei vor fi albaştri. Va trebui să ştergem feţele şi să le pictăm din nou, pe fundalul aceloraşi oraşe, pe aceleaşi dealuri violete.

Afară se opreşte să privească o bătaie. Un pietrar şi şeful zidarilor se pocnesc unul pe altul cu scânduri. El stă în cercul de oameni alături de lucrătorii cu mistria.

— Care e problema?

— Rivalitatea. Pietrarii trebuie să se bată cu zidarii.

— Ca Lancaster cu York?

— Aşa.

— Ai auzit vreodată de un câmp numit Towton? Regele îmi spune că au murit acolo peste douăzeci de mii de englezi.

Bărbatul rămâne cu gura căscată.

— Cu cine se luptau?

— Unii cu alţii.

Era Duminica Floriilor, în anul 1461. Armatele a doi regi s-au întâlnit în mijlocul unei furtuni de zăpadă. Regele Eduard, bunicul regelui, a fost învingător – dacă se poate spune că a existat un învingător. Cadavrele au format un pod plutitor peste râu. Nenumăraţi răniţi s-au târât, s-au rostogolit şi s-au zvârcolit în propriul sânge: unii orbiţi, unii desfiguraţi, unii schilodiţi pe viaţă.

Copilul din pântecele lui Anne este chezăşia că nu va mai exista vreun război civil. El este începutul, originea a ceva, promisiunea unei alte ţări.

Intră în mijlocul luptei şi urlă la ei să înceteze. Îi dă fiecăruia un brânci şi ei cad pe spate: doi englezi slabi, cu oase fragile şi dinţi sfărâmicioşi. Învingătorii de la Agincourt. E bucuros că Chapuys nu este de faţă să asiste la scena asta.

Copacii sunt înfrunziţi când el ajunge călare la Bedfordshire, cu o mică suită, cu treburi neoficiale. Christophe călăreşte alături de el şi îl bate la cap: ai zis că o să-mi spui cine e Cicero şi cine este Reginald Pole.

— Cicero a fost roman.

— General?

— Nu, a lăsat treaba asta pentru alţii. Aşa cum eu, de exemplu, s-ar putea s-o las pentru Norfolk.

— Oh, Norferk. Christophe îl supune pe duce pronunţiei lui specifice. El este cel care se pişă pe umbra domniei tale.

— Doamne Sfinte, Christophe! Am auzit doar de „a scuipa pe umbra cuiva”.

— Da, dar vorbim de Norferk. Şi Cicero?

— Noi, avocaţii, încercăm să-i memorăm toate discursurile. Dacă ar mai exista astăzi cineva care să aibă toată înţelepciunea lui Cicero, ar fi...

Ce ar fi?

— Cicero ar fi de partea regelui, spune el.

Christophe nu este foarte impresionat.

— Pole este general?

— Preot. Asta nu e tocmai adevărat... Are funcţii în cadrul bisericii, dar nu va fi hirotonisit.

— De ce?

— Ca să se poată însura, desigur. Ceea ce are în sânge îl face periculos. Este un Plantagenet. Fraţii lui sunt aici, în regat, şi îi ţinem sub supraveghere. Dar Reginald este în străinătate şi ne e teamă că acum complotează cu împăratul.

— Trimiteţi pe cineva să-l omoare. Mă duc eu.

— Nu, Christophe. Am nevoie de tine ca să-mi păstrezi pălăriile în bună rânduială.

— Cum doriţi. Christophe ridică din umeri. Dar o să omor un Pole când o să-mi cereţi, şi va fi plăcerea mea.

Conacul de la Ampthill, odinioară fortificat, are turnuri înalte şi o casă a porţii splendidă. Se află pe o colină, cu privelişte spre relieful împădurit; este o aşezare plăcută, genul de casă unde te-ai duce după o boală ca să-ţi recapeţi forţele. A fost construit cu bani câştigaţi din războaiele franceze, în vremurile când Anglia obişnuia să le câştige.

În conformitate cu noul statut al Caterinei, ca prinţesă văduvă de Wales, Henric i-a aranjat casa, dar ea este înconjurată tot de capelani şi de duhovnici, de ofiţeri ai casei, fiecare cu suita lui de slugi, de valeţi şi sculptori, doctori, bucătari, ajutoare de bucătar, berari, harpişti, cântăreţi la lăută, îngrijitori de păsări de curte, grădinari, spălătorese, spiţeri şi un întreg anturaj de doamne care se

îngrijesc de garderobă, de dormitor şi de servitoarele lor. Dar când el este condus înăuntru, ea le face semn însoţitoarelor ei să se retragă. Nimeni nu i-a spus să-l aştepte, dar trebuie că are spioni pe drum. De aici parada nonşalantă a preocupărilor ei: o carte de rugăciuni în poală, lucrul de mână. El îngenunchează în faţa ei, făcând semn din cap către aceste ocupaţii.

— Desigur, doamnă, ori una, ori alta?

— Aşadar, în engleză astăzi? Ridică-te, Cromwell. Nu o să ne pierdem vremea acum, la ultima noastră întâlnire, alegând limba pe care să o folosim. Fiindcă în ziua de azi eşti un om atât de ocupat. Odată formalităţile încheiate, ea continuă: Primul lucru. Nu voi participa la curtea ta de la Dunstable. Asta ai venit să afli, nu? Nu recunosc această curte. Cazul meu este la Roma, aşteptând ca Sfântul Părinte să-i acorde atenţie.

— Se mişcă încet, nu?

El îi aruncă un zâmbet nedumerit.

— O să aştept.

— Dar regele doreşte să-şi limpezească situaţia.

— Are un om care o să o facă. Eu nu-l numesc arhiepiscop.

— Clement a emis bulele.

— Clement a fost indus în eroare. Doctor Cranmer este un eretic.

— Poate credeţi că şi regele este eretic?

— Nu. Doar schismatic.

— Dacă este solicitată întrunirea unui consiliul general al bisericii, Maiestatea Sa se va supune hotărârii lui.

— Va fi prea târziu, dacă va fi excomunicat şi pus în afara bisericii.

— Cu toţii sperăm – sunt sigur că şi domnia voastră, doamnă – că acea zi nu va veni niciodată.

— *Nulla salus extra ecclesiam*. În afara bisericii, nu există salvare. Chiar şi regii ajung la Judecată. Henric o ştie şi se teme.

— Doamnă, lăsaţi să fie ca el. Deocamdată. Mâine, cine ştie? Nu tăiaţi orice şansă de apropiere.

— Aud că fata lui Thomas Boleyn o să aibă un copil.

— Într-adevăr, dar...

Mai mult ca oricine, Caterina ar trebui să ştie că asta nu reprezintă nici o garanţie. Ea înţelege la ce se referă el; se gândeşte la asta; dă aprobator din cap.

— Văd care sunt împrejurările în care el s-ar putea întoarce la mine. Am avut multe ocazii să studiez caracterul acelei doamne şi nu este nici răbdătoare, nici blândă.

Nu contează; trebuie doar să aibă noroc.

— În cazul în care nu au nici un copil, trebuie să vă gândiţi la fiica dumneavoastră, Lady Maria. Împăcaţi-vă cu el, doamnă. S-ar putea s-o confirme ca moştenitoarea lui. Şi dacă cedaţi, o să vă ofere orice onoare, un domeniu mare.

— Un domeniu mare!

Caterina se ridică. Lucrul de mână îi alunecă din poală, cartea de rugăciuni cade pe podea cu un pocnet sec, de piele, degetarul de argint se rostogoleşte pe podele, oprindu-se într-un colţ.

— Înainte să-mi mai faci vreo ofertă absurdă, Master Cromwell, dă-mi voie să-ţi spun un capitol din istoria mea personală. După ce a murit stăpânul meu Arthur, am petrecut cinci ani în sărăcie. Nu-mi puteam plăti servitorii. Cumpăram cea mai ieftină mâncare pe care o găseam, mâncare de proastă calitate, veche, peşte vechi – orice negustoraş avea o masă mai îmbelşugată decât fiica Spaniei. Răposatul rege Henric nu voia să-mi dea voie să mă întorc la tatăl meu fiindcă spunea că i se datorau bani

– se tocmea pentru mine ca una dintre femeile alea care vindeau ouă stricate din uşă în uşă. Mi-am pus credinţa în Dumnezeu, nu am disperat, dar am sorbit din cupa umilinţei.

— Şi atunci de ce aţi vrea să sorbiţi din nou?

Faţă în faţă. Îşi aruncă priviri furioase.

— Să presupunem, spune el, că regele intenţionează doar să vă umilească.

— Spune-o pe şleau.

— Dacă sunteţi acuzată de trădare, legea îşi va urma cursul ca şi cum aţi fi un supus oarecare. Nepotul domniei voastre ameninţă să ne invadeze în numele dumneavoastră.

— Asta nu se va întâmpla. Nu în numele meu.

— Asta spun şi eu, doamnă. Tonul lui se înmoaie. Eu spun că împăratul este ocupat cu turcii, că nu o iubeşte pe mătuşa lui într-atât încât să adune o altă armată. Dar alţii zic: oh, taci, Cromwell, ce ştii tu? Spun că trebuie să ne fortificăm porturile, să adunăm trupe, să punem ţara în stare de alertă. După cum ştiţi, Chapuys îl îndeamnă neîncetat pe Carol să pună blocadă asupra porturilor noastre şi să ne sechestreze bunurile şi corăbiile din străinătate. Îndeamnă la război în fiecare depeşă.

— Nu am idee ce pune Chapuys în scrisorile sale.

Este o minciună atât de uluitoare, că el trebuie s-o admire. După ce a rostit-o, Caterina pare slăbită; se prăbuşeşte din nou pe scaun şi, înainte ca el să o facă, ea se apleacă greoi din mijloc să-şi ridice lucrul; are degetele umflate, şi gestul pare să o lase fără suflare. Se aşază o clipă, ca să-şi revină, şi când vorbeşte din nou este calmă, prudentă.

— Master Cromwell, ştiu că v-am dezamăgit. Adică, v-am dezamăgit ţara, care acum este şi ţara mea. Regele mi-a fost un soţ bun, dar nu am putut să fac ceea ce este

cel mai necesar pentru o soţie să facă. Cu toate acestea, am fost, sunt soţie – înţelegi, nu-i aşa, că mi-este imposibil să cred că vreme de douăzeci de ani am fost o târfă? Adevărul este că am făcut Angliei puţin bine, dar aş fi demnă de ură dacă i-aş face rău.

— Dar o faceţi, doamnă. Poate că nu vreţi, dar răul este făcut.

— Anglia nu este bine servită prin minciună.

— Asta crede şi doctor Cranmer. Aşa că va anula căsătoria, fie că veniţi la curte, fie că nu.

— Şi doctor Cranmer va fi excomunicat. Asta nu-i provoacă nici o nelinişte sufletească? Este atât de pierdut pentru toate?

— Acest arhiepiscop este cel mai bun apărător al bisericii, doamnă, pe care l-am avut în multe secole.

Se gândeşte la ce a spus Bainham înainte să fie ars pe rug; în Anglia au fost opt sute de ani de mistificare, doar şase ani de adevăr şi lumină; şase ani, de când Evanghelia în engleză a început să intre în regat.

— Cranmer nu este eretic. Crede acelaşi lucru ca regele. Va reforma ceea ce are nevoie de reformare, asta e tot.

— Ştiu unde se vor opri toate astea. O să iei pământurile bisericii şi o să le dai regelui. Râde. Oh, acum taci? O să faci asta. Ai de gând s-o faci. Glasul ei pare aproape uşurat, cum reacţionează uneori oamenii atunci când li se spune că o să moară. Master Cromwell, poţi să-l asiguri pe rege că nu o să aduc o armată împotriva lui. Spune-i că o să mă rog pentru el în fiecare zi. Unii oameni, cei care nu îl cunosc aşa de bine ca mine, spun: „Oh, îşi va impune voinţa, va face după bunul plac cu orice preţ. „ Dar eu ştiu că trebuie să se afle de partea luminii. Nu este la fel ca tine, un om care să-şi pună păcatele în oblâncul şeii şi să le ducă din ţară în ţară, şi când ajung

prea grele să mai aducă un catâr sau doi, şi, curând, ajunge să conducă o caravană de catâri şi o armată de catârgii. Henric poate greşi, dar are nevoie să fie iertat. Prin urmare, eu cred şi voi continua să cred că va părăsi această cale greşită, ca să facă pace cu sine însuşi. Şi sunt sigură că pace ne dorim cu toţii.

— Ce final blând, doamnă. „Pace ne dorim cu toţii. „ Ca o stareţă. Apropo, sunteţi sigură că nu aţi vrea să deveniţi stareţă?

Un zâmbet. Un zâmbet larg.

— O să-mi pară rău să nu te mai văd. Eşti mult mai iscusit la conversaţie decât ducii.

— Ducii se vor întoarce.

— Sunt pregătită. Sunt ceva veşti de la Lady Suffolk?

— Regele spune că este pe moarte. Brandon nu mai are chef de nimic.

— Îmi închipui, murmură ea. Venitul ei ca regină văduvă a Franţei moare odată cu ea, şi asta e cea mai mare parte a veniturilor lui. Totuşi, o să-i aranjezi fără îndoială un împrumut, cu o dobândă samavolnică. Ridică privirea. Fiica mea va fi curioasă să afle că te-am întâlnit. Crede că ai fost amabil cu ea.

El nu-şi aminteşte decât că i-a dat un scaun pe care să stea. Viaţa ei trebuie să fie pustie, dacă îşi aduce aminte aşa ceva.

— S-ar fi cuvenit să rămână în picioare, aşteptând un semn de la mine.

Fiica ei micuţă, îndurerată. Poate că zâmbeşte, dar nu cedează nici o fărâmă. Iulius Cezar ar fi avut mai multe remuşcări. Hannibal.

— Spune-mi, zice ea, încercând terenul. Regele ar citi o scrisoare de la mine?

Henric are obiceiul să-i rupă scrisorile necitite sau să le ardă. Spune că îl dezgustă prin manifestările de iubire. El nu are inima să-i spună asta.

— Atunci odihneşte-te o oră, îi cere ea, cât timp o scriu. Doar dacă nu vrei să rămâi peste noapte. Mi-ar plăcea să am companie la cină.

— Mulţumesc, dar trebuie să pornesc înapoi, căci mâine se întruneşte consiliul. În plus, dacă aş sta, unde mi-aş pune catârii? Ca să nu mai pomenesc de armata de catârgii.

— A, grajdurile sunt pe jumătate goale. Regele se asigură că nu am multe animale de transport. Crede că mi-aş concedia servitorii şi aş fugi călare spre coastă, ca să evadez cu o corabie în Flandra.

— Aşa aţi face?

Ridică degetarul şi i-l dă înapoi. Ea îl rostogoleşte în palmă, ca pe un zar, şi ar fi gata să-l arunce.

— Nu. Voi rămâne aici. Sau mă voi duce unde sunt trimisă. După cum vrea regele. Aşa cum trebuie să facă o soţie.

Până la excomunicare, îşi zice el. Asta te va elibera de toate legăturile – ca soţie, ca supus.

— Şi asta este a domniei voastre.

Deschide palma; este un ac, cu vârful îndreptat spre ea.

Prin oraş umblă zvonul că Thomas Morus a scăpătat. El râde pe tema asta cu secretarul principal Gardiner.

— Alice era o văduvă bogată când s-a însurat cu ea, spune Gardiner. Iar el avea pământuri; cum poate să fie sărac? Şi şi-a măritat bine fiicele.

— Şi mai are şi renta de la rege.

El răsfoieşte hârtiile lui Stephen, care se pregăteşte să apară ca avocat principal pentru Henric în faţa curţii de la Dunstable. Arhivase toate depoziţiile de la audierile de la Blackfriars, care păruseră să se fi petrecut în altă epocă.

— Îngerii să ne apere, spune Gardiner; este ceva ce nu arhivezi?

— Dacă o să cercetăm până la fundul acestui cufăr, o să găsesc scrisorile de dragoste ale tatălui tău către maică-ta. Suflă praful de pe ultimul teanc. Iată. Aruncă hârtiile pe masă. Stephen, ce putem face pentru John Frith? Ţi-a fost elev la Cambridge. Nu-l abandona.

Dar Gardiner clatină din cap şi se preface ocupat cu documentele, răsfoindu-le, fredonând încetişor sau exclamând: „Ia te uită, cine-ar fi crezut! „ şi „Ăsta e un punct interesant! „

El ia o barcă spre Chelsea. Fostul cancelar se relaxează în salon, iar fiica lui îi traduce din greacă într-un murmur de-abia desluşit; când el se apropie, îl aude mustrând-o pentru o oarecare greşeală.

— Lasă-ne singuri, fiica mea, spune Morus când îl vede. Nu vreau să stai în această companie diavolească.

Dar Margaret ridică privirea şi zâmbeşte, şi Morus se ridică de pe scaun, cam ţeapăn, căci are probleme cu spatele, şi îi întinde mâna.

Reginald Pole, zăcând bolnav în Italia, a fost cel care a spus că el este un diavol. Şi chiar crede asta; nu este vorba de o imagine a lui, ca într-o fabulă, ci ceva ce el crede că este adevărat, aşa cum crede şi că Evanghelia este adevărată.

— Ei bine, începe el, am auzit cu toţii că nu poţi veni la încoronare din cauză că nu-ţi permiţi să-ţi cumperi o haină nouă. Episcopul de Winchester îţi va cumpăra una dacă te vei arăta la faţă în acea zi.

— Stephen? Serios?

— Îţi jur. Este încântat la gândul de a se întoarce la Londra ca să-i ceară zece lire lui Gardiner. Sau, dacă vrei, cei din ghildă vor face o chetă ca să-ţi ia o pălărie nouă şi un veston.

— Şi domnia ta cum vei apărea? rosteşte Margaret cu blândeţe, de parcă i se ceruse să aibă grijă de doi copii pentru o după-amiază.

— Fac ceva şi pentru mine. Las asta pe seama altora. Dacă voi reuşi să nu provoc veselie, va fi suficient.

Anne îi spusese: să nu te îmbraci ca un avocat în ziua încoronării mele. O chemase pe Jane Rochford, care luase notiţe precum un funcţionar: Thomas trebuie să poarte purpuriu.

— Domnişoară Roper, spune el, nu eşti deloc curioasă să vezi încoronarea reginei?

Tatăl ei intervine, vorbind peste ea:

— Este o zi a ruşinii pentru femeile din Anglia. Le poţi auzi pe stradă – când va veni împăratul, nevestele îşi vor recăpăta iarăşi drepturile.

— Tată, sunt sigură că au grijă să nu spună asta în auzul lui Master Cromwell.

El oftează. Nu este prea mult să ştii că toate târfele tinere sunt de partea ta. Toate femeile întreţinute şi fiicele fugite de acasă. Deşi acum este măritată, Anne se dă pe sine ca exemplu. Deja a pălmuit-o pe Mary Shelton – îi spune Lady Carey – fiindcă a scris o ghicitoare în cartea ei de rugăciuni, şi nici măcar nu era una indecentă. În această perioadă, regina stă foarte dreaptă, cu copilul mişcându-i-se în pântece, cu lucrul în mână, şi când Norris, Weston şi prietenii lor gentilomi năvălesc în apartamentele ei ca să-şi depună omagiile la picioarele ei, ea îi priveşte de parcă i-ar pune păianjeni la poalele rochiei. Dacă nu te apropii de ea rostind un text din Biblie, mai bine nu te apropii deloc.

— A mai venit Fecioara să te vadă? întreabă el. Prezicătoarea?

— Da, răspunde Meg, dar nu am vrut s-o primim.

— Cred că a fost s-o vadă pe Lady Exeter. La invitaţia ei.

— Lady Exeter este o femeie nebună şi ambiţioasă, afirmă Morus.

— Am înţeles că Fecioara i-a spus că va fi regina Angliei.

— Repet acelaşi comentariu.

— Crezi în viziunile ei? În spiritul lor sfânt adică?

— Nu. Cred că este o impostoare. Face asta ca să câştige atenţie.

— Doar pentru asta?

— Nu ştii de ce sunt în stare tinerele. Eu am o casă plină de fiice.

După o pauză, el rosteşte:

— Eşti binecuvântat.

Meg ridică privirea; ea îşi aminteşte de pierderile suferite de el, deşi ea nu o auzise niciodată pe Anne Cromwell întrebând: de ce domnişoara Morus are întâietate?

— Înaintea ei au existat fecioare sfinte, spune ea. Una la Ipswich. Era o fetiţă de doar doisprezece ani, de familie bună. Se spunea că făcea miracole şi că nu căpăta nimic din asta, nici un profit personal, şi a murit de tânără.

— Dar a mai fost şi Fecioara din Leominster, spune Morus, cu o plăcere sumbră. Se zice că acum este târfă la Calais şi râde cu clienţii ei după cină de toate şmecheriile pe care le-a făcut credulilor.

Aşadar, nu-i plac fecioarele sfinte. Dar episcopului Fisher îi plac. A întâlnit-o de multe ori. A făcut afaceri cu ea. Parcă luându-i cuvintele din gură, Morus spune:

— Desigur, Fisher are propriile opinii.

— Fisher crede că a trezit morţi. Morus ridică dintr-o sprânceană. Dar numai cât să se spovedească şi să capete iertarea păcatelor. Apoi au căzut la loc şi au murit din nou.

Morus zâmbeşte.

— Genul ăsta de miracole.

— Poate că este vrăjitoare, spune Meg. Crezi că se poate? În Scripturi se pomeneşte de vrăjitoare. Pot să-ţi citez.

Te rog, nu.

— Meg, ţi-am arătat unde am pus scrisoarea? întreabă Morus.

Ea se ridică, punând semn în locul unde rămăsese cu textul grecesc.

— I-am scris acestei fecioare, Barton... sora Elizabeth, cum trebuie să-i spunem, acum că este călugăriţă declarată. Am sfătuit-o să părăsească regatul în linişte, să înceteze să-l tulbure pe rege cu profeţiile ei, să evite compania bărbaţilor şi a femeilor nobili, să-i asculte pe îndrumătorii ei spirituali şi, pe scurt, să stea acasă şi să-şi spună rugăciunile.

— Aşa cum ar trebui să facem cu toţii, Sir Thomas. Să-ţi urmăm exemplul. El dă din cap cu convingere. Amin. Şi bănuiesc că ai păstrat o copie.

— Adu-o, Meg. Altfel, s-ar putea să nu mai scăpăm de el.

Morus îi dă fiicei lui câteva indicaţii rapide. Dar el este mulţumit că nu îi dă ordin să fabrice pe loc o asemenea scrisoare.

— O să plec la timp, spune el. Nu vreau să pierd încoronarea. Trebuie să port hainele mele cele noi. Nu vii să ne ţii companie?

— O să vă ţineţi companie unul altuia în iad.

Asta este ceea ce uiţi, vehemenţa asta; capacitatea lui de a face glume proaste, dar nu să le şi accepte.

— Regina arată bine, spune el. Regina ta, adică, nu a mea. Pare să se simtă foarte confortabil la Ampthill. Dar, desigur, ştii asta.

Morus spune fără să clipească: nu întreţin nici un fel de corespondenţă cu prinţesa văduvă. Bine, zice el, fiindcă supraveghez doi călugări care îi duc scrisorile peste hotare – încep să cred că tot ordinul franciscan lucrează împotriva regelui. Dacă îi arestez şi nu pot să-i conving – şi ştii că sunt foarte convingător – să-mi confirme bănuielile, s-ar putea să fiu nevoit să-i spânzur de încheieturi şi să încep un fel de concurs între ei: cui îi vor veni mai repede minţile la cap. Desigur, impulsul meu ar fi să-i iau acasă, să le dau de mâncare şi să-i îmbib cu băutură tare, dar, pe de altă parte, Sir Thomas, întotdeauna te-am admirat şi mi-ai fost maestru privind modul cum se procedează.

El trebuie să spună tot înainte să se întoarcă Margaret Roper. Bate darabana pe masă, ca să-l facă pe Morus atent. John Frith, spune el. Cere să-l vezi pe Henric. O să te primească bucuros, ca un copil răsfăţat. Vorbeşte cu el şi cere-i să se întâlnească faţă în faţă cu Frith. Nu-ţi cer să fii de acord cu John – crezi că este eretic şi poate, aşa şi este – îşi cer să fii de acord doar cu asta şi să-i spui regelui că Frith este un suflet pur, este un cărturar deosebit, aşa că să-l lase în viaţă. Dacă doctrina lui este falsă, şi a ta, adevărată, poţi să-l convingi de asta, eşti un om plin de elocvenţă, tu eşti marele convingător al epocii noastre, nu eu. Convinge-l să revină la Roma, dacă poţi. Dar dacă moare nu o să ştii niciodată, nu-i aşa, dacă ai fi putut să-i câştigi sufletul?

Paşii lui Margaret.

— Asta e, tată?

— Dă-i-o lui.

— Bănuiesc că există copii ale copiei?

— Te-ai aştepta de la noi să luăm toate măsurile rezonabile, spune fata.

— Eu şi tatăl tău discutam despre călugări şi monahi. Cum pot fi buni supuşi ai regelui dacă datorează supunere capetelor ordinelor lor, care sunt în străinătate, în alte ţări, şi care sunt poate supuşi ai regelui Franţei sau ai împăratului?

— Bănuiesc că sunt tot englezi.

— Am întâlnit câţiva care se poartă astfel. Tatăl tău îţi poate spune mai multe despre asta.

Se înclină în faţa ei. Ia mâna cu tendoane mobile a lui Morus, ţinând-o în palma sa; cicatricele au dispărut – este surprinzător cum se întâmplă asta, iar acum mâna lui este albă, mână de gentilom, cu carnea acoperind uşor încheieturile, deşi odinioară crezuse că urmele de arsură, dungile pe care orice fierar le capătă în urma muncii nu vor dispărea nicicând.

Se duce acasă. Helen Barre îi iese în întâmpinare.

— Am fost la pescuit, spune el. La Chelsea.

— Să-l prindeţi pe Morus?

— Nu azi.

— V-au venit hainele.

— Da?

— Purpurii.

— Doamne sfinte. Râde. Helen...

Ea îl priveşte, părând să aştepte.

— Nu l-am găsit pe bărbatul tău.

Mâinile ei sunt ascunse în buzunarul şorţului. Şi le mişcă, de parcă ar ţine ceva în ele; el vede că se ţine strâns cu o mână de cealaltă.

— Deci bănuiţi că este mort?

— Este o presupunere rezonabilă. Am vorbit cu omul care l-a văzut cufundându-se în râu. Părea un martor de încredere.

— Deci aş putea să mă mărit din nou. Dacă o să mă mai vrea cineva.

Ochii lui Helen poposesc pe chipul lui. Nu spune nimic. Doar stă. Clipa pare să dureze mult timp. Apoi:

— Ce s-a întâmplat cu tabloul nostru? Cel cu bărbatul care-şi ţine inima în formă de carte? Sau ar trebui să spun cu cartea în formă de inimă?

— I l-am dat unui genovez.

— De ce?

— A trebuit să plătesc pentru un arhiepiscop.

Ea se mişcă, fără tragere de inimă, încet. Îşi desprinde privirea de pe faţa lui.

— A venit Hans. Vă aşteaptă. Este furios. Spune că timpul costă bani.

— O să-l despăgubesc.

Hans şi-a întrerupt pregătirile pentru încoronare. Construieşte un model al muntelui Parnassus pe Gracechurch Street şi astăzi trebuie să pună cele nouă muze la locul potrivit, aşa că nu îi place să fie făcut să aştepte de Thomas Cromwell. Se aude zgomot din camera alăturată. Se pare că mută mobila.

Îl duc pe Frith la palatul arhiepiscopului de la Croydon, ca să fie cercetat de Cranmer. Noul arhiepiscop ar fi putut să-l întâlnească la Lambeth; dar drumul până la Croydon este mai lung şi duce prin pădure. În adâncurile acestei păduri, ei îi spun: pentru noi ar fi o zi foarte proastă dacă ai fugi. Căci vezi cât de groşi sunt copacii în Wandsworth. Ai putea să ascunzi o întreagă armată acolo. Am putea petrece două zile căutând acolo, chiar mai mult... şi dacă te-ai duce în est, spre Kent şi spre râu, ai putea să scapi înainte să apucăm noi să ajungem pe partea cealaltă.

Dar Frith îşi cunoaşte drumul; merge spre propria moarte. Ei zăbovesc pe cărare, fluierând, vorbind despre vreme. Unul urinează, liniştit, lângă un copac. Altul urmăreşte zborul unei gaiţe printre crengile copacilor. Dar când se întorc, Frith aşteaptă, calm, să-şi reia călătoria.

Patru zile. Cincizeci de corăbii în convoi, oferite de breslele oraşului; două ore din oraş la Blackwall, cu velatura împodobită cu clopoţei şi steaguri; o briză uşoară, dar iute – Domnul a ascultat rugăciunile. În ordine inversă, se ancorează la scările de la Greenwich Palace, de unde noua regină este luată de propria ambarcaţiune – fosta barcă a Caterinei, cu însemne noi, cu douăzeci şi patru de vâsle; apoi femeile ei, gărzile ei, toate podoabele de la curtea regelui, toate acele suflete mândre şi nobile care au jurat că vor sabota evenimentul. Bărci pline de muzicanţi; trei sute de luntre, cu flamurile şi fanioanele în vânt; muzica răsună de pe un mal pe celălalt, şi malurile sunt pline de londonezi. În jos, pe râu, conduşi de un dragon acvatic care scuipă foc şi însoţiţi de oameni sălbatici care aruncă artificii. Corăbiile care pleacă pe mare trag cu tunurile în semn de salut.

Până să ajungă la Turn, soarele a răsărit. Tamisa pare în flăcări. Henric aşteaptă să o întâmpine pe Anne pe mal. O salută neceremonios, trăgându-i rochia spre spate ca să arate Angliei pântecele ei.

Apoi Henric numeşte cavaleri: o grămadă de membri ai familiilor Howard şi Boleyn, prieteni de-ai lor şi susţinători. Anne se odihneşte.

Unchiul Norfolk pierde spectacolul. Henric l-a trimis la regele Francisc, ca să întărească cea mai cordială alianţă dintre regatele noastre. El este conte mareşal şi ar trebui să se ocupe de încoronare, dar există un alt Howard care

să-i fie înlocuitor şi, în plus, el, Thomas Cromwell, are totul sub control, inclusiv vremea.

S-a sfătuit cu Arthur Lord Lisle, care va prezida banchetul de încoronare: Arthur Plantagenet, o relicvă blândă dintr-o altă epocă. Acesta urmează să se ducă la Calais, imediat ce se termină totul, ca să-l înlocuiască pe lordul Berners în funcţia de guvernator, iar el, Cromwell, trebuie să-l instruiască înainte de plecare. Lisle are faţa lungă şi osoasă a Plantageneţilor şi este înalt ca tatăl său, regele Eduard, care a avut fără îndoială mulţi bastarzi, dar nici unul atât de distins ca acest bărbat în vârstă, care îşi îndoaie genunchii în reverenţă în faţa fiicei lui Boleyn. Soţia lui, Honor – cea de-a doua nevastă –, este cu douăzeci de ani mai tânără, mică şi delicată, o nevastă de jucărie. Poartă mătase maroniu-roşcată, brăţări de coral cu inimi de aur şi o expresie de nemulţumire precaută, aproape arţăgoasă. Îl măsoară din cap până-n picioare.

— Bănuiesc că tu eşti Cromwell?

Dacă un bărbat ţi-ar vorbi pe un asemenea ton, l-ai invita afară şi ai ruga pe cineva să-ţi ţină haina.

Ziua a doua: Anne este adusă la Westminster. El se trezeşte înainte să se crape de ziuă şi priveşte de pe creneluri cum norii subţiri se risipesc peste malul din Bermondsey, şi răcoarea dimineţii, limpede ca apa, este înlocuită de o căldură aurie, persistentă.

Procesiunea ei este condusă de cortegiul ambasadorului francez. Urmează judecătorii în stacojiu, cavalerii de Bath în albastru-violet, cu o croială antică, lordul cancelar Audley şi suita lui, marii lorzi în catifea purpurie. Şaisprezece cavaleri o poartă pe Anne într-o litieră albă, împodobită cu clopoţei de argint care răsună la fiecare pas, la fiecare răsuflare; regina este în alb, trupul sclipindu-i în pielea ei stranie, chipul păstrează un zâmbet conştient şi solemn, cu părul desfăcut sub o diademă de

geme. După ea, doamne pe buiestraşi cu catifea albă; şi văduve bătrâne în caleştile lor, cu chipurile înăcrite.

La fiecare cot al drumului găseşti spectacole publice şi statui vivante, sunt înşirate virtuţile ei şi se dăruiesc bani de aur din sipetele oraşului, cu emblema ei cu şoim alb încoronat şi împletit cu trandafiri, iar picioarele celor şaisprezece cavaleri calcă şi strivesc covoare de flori, astfel încât aroma lor se ridică precum fumul. Drumul trece printre tapiserii şi stindarde şi, la ordinele lui, pe jos, sub copitele cailor, a fost aruncat pietriş, ca să nu alunece, iar mulţimile sunt ţinute în frâu în spatele unor îngrădituri, ca să împiedice dezordinea şi înghesuiala; toţi poliţaii care pot fi aduşi din Londra se află în mulţime, fiindcă el este hotărât ca în viitor, când acest eveniment va fi amintit şi rememorat pentru cei care nu sunt prezenţi, nimeni să nu poată spune: oh, la încoronarea reginei Anne, atunci am fost jefuit. Fenchurch Street, Leadenhall, Cheap, Paul’s Churchyard, Fleet, Temple Bar, Westminster Hall. Sunt atât de multe fântâni în care curge vin, că e greu de găsit una în care să curgă apă. Şi privindu-i pe toţi de sus, ceilalţi londonezi, acei monştri care trăiesc în aer, populaţia fără număr de bărbaţi, femei şi animale de piatră, şi lucruri care nu sunt nici umane, nici animale, iepuri cu gheare şi aripi, păsări cu patru picioare şi şerpi înaripaţi, spiriduşi cu ochi bulbucaţi şi ciocuri de raţă, bărbaţi învăluiţi în frunze sau cu capete de ţapi ori berbeci; creaturi cu cozi înnodate şi aripi de piele, cu urechi păroase şi picioare cu copite, cu coarne, mugind, cu pene şi solzi, unii râzând, unii cântând, unii rânjind ca să-şi arate dinţii; lei şi călugări, măgari şi gâşte, diavoli cu copii în burtă, înghiţiţi de nu li se mai văd decât tălpile mici; calcar sau grafit, metal sau marmură, ţipând sau chicotind deasupra poporului, huiduind şi strâmbându-se, şi vomitând piatră de pe contraforturi, ziduri şi acoperişuri.

În acea noapte, cu permisiunea regelui, el se întoarce la Austin Friars. Îl vizitează pe vecinul Chapuys, care s-a ascuns de evenimentele acelei zile, zăvorând obloanele şi astupându-şi urechile să nu audă fanfarele şi focurile de tun ceremoniale. Intră cu o mică procesiune satirică, în frunte cu Thurston, aducându-i ambasadorului dulciuri care să-i uşureze supărarea şi nişte vin italian de calitate primit de la ducele de Suffolk.

Chapuys îl întâmpină fără zâmbet.

— Ei bine, ai reuşit acolo unde cardinalul a dat greş – Henric a căpătat în cele din urmă ceea ce şi-a dorit. Îi spun stăpânului meu, care poate să privească nepărtinitor aceste lucruri: este păcat pentru Henric că nu a putut să-l ia la el pe Cromwell cu ani în urmă. Afacerile i-ar fi mers mult mai bine.

El se pregăteşte să spună: cardinalul m-a învăţat tot ce ştiu, dar Chapuys continuă:

— Când cardinalul ajungea în faţa unei uşi închise, începea să o linguşească – oh, ce uşă frumoasă şi binevoitoare! Apoi încerca să o deschidă prin păcăleli. Şi domnia ta eşti exact la fel, exact la fel. Îşi mai toarnă din cadoul ducelui. Dar, în ultimă instanţă, spargi uşa.

Vinul este una dintre acele licori pline, nobile, care îi plac lui Brandon, şi Chapuys îl bea apreciativ şi spune: nu înţeleg, nu înţeleg nimic în această ţară ignorantă. Cranmer este papă acum? Sau Henry Pole? Poate că papă eşti chiar domnia ta? Oamenii mei care s-au aflat în mulţime astăzi au zis că au auzit câteva voci în favoarea concubinei şi multe care chemau binecuvântarea Domnului asupra Caterinei, regina lor de drept.

Serios? Nu ştiu în ce oraş s-au aflat.

Chapuys pufneşte: ar fi de mirare. În ziua de azi, în jurul francezilor nu sunt decât francezi, iar ea, Boleyn, este pe jumătate franţuzoaică, ca şi tot ce cumpără; întreaga ei

familie se află în buzunarul lui Francisc. Dar domnia ta, Thomas, nu eşti vrăjit de francezii ăştia, nu-i aşa?

El îl asigură: prietene, nici pentru o clipă.

Chapuys plânge; este ceva neobişnuit – se datorează cu totul vinului nobil.

— L-am dezamăgit pe stăpânul meu, împăratul. Am dezamăgit-o pe Caterina.

— Nu contează.

Se gândeşte: mâine este o altă bătălie, mâine este o altă lume.

În zori, se află la abaţie. Procesiunea s-a format până la şase. Henric va urmări încoronarea dintr-o lojă închisă cu un grătar de lemn, prins în piatră. Când îşi bagă capul înăuntru pe la opt, regele deja aşteaptă aşezat pe o pernă de catifea, şi un servitor îngenuncheat îi despachetează micul dejun.

— Va veni şi ambasadorul francez, spune Henric.

El îl întâlneşte pe gentilomul respectiv plecând în grabă.

— Am auzit că ţi s-a făcut portretul, *Maître* Cremuel. Şi eu am fost pictat. Ai văzut rezultatul?

— Încă nu. Hans este foarte ocupat.

Chiar şi în această dimineaţă minunată, aici, sub bolţile în formă de evantai, ambasadorul pare să aibă un colorit albăstrui.

— Ei bine, spune el, se pare că prin încoronarea acestei regine, cele două naţiuni ale noastre au ajuns la o înţelegere perfectă. Cum poţi îmbunătăţi perfecţiunea, te întreb, monsieur?

Ambasadorul se înclină.

— Nu mai putem, aşadar, decât s-o luăm în jos?

— Hai să încercăm să menţinem o stare de folos reciproc. Pentru momentul când suveranii noştri o să se răstească din nou unul la celălalt.

— O altă întâlnire la Calais?

— Poate peste un an.

— Nu mai devreme?

— Nu îl voi pune pe rege să traverseze mările fără motiv.

— Mai vorbim, Cremuel.

Cu palma întinsă, ambasadorul îl bate uşor pe piept, deasupra inimii.

Procesiunea lui Anne se formează la ora nouă. Ea poartă o mantie de catifea purpurie, bordată cu hermină. Trebuie să meargă şapte sute de metri pe pânza albastră care se întinde până la altar, iar chipul ei este ca vrăjit. Cu mult în urma ei, ducesa văduvă de Norfolk îi ţine trena; mai aproape, ţinând poala rochiei ei lungi, episcopul de Winchester de o parte, episcopul de Londra, de cealaltă. Ambii – Gardiner şi Stokesley – l-au susţinut pe rege în chestiunea divorţului; dar acum par să-şi dorească să se afle foarte departe de aleasa lui pentru recăsătorire, pe fruntea căreia se zăreşte o peliculă fină de transpiraţie şi ale cărei buze strânse – până să ajungă la altar – par să-i fi dispărut cu totul de pe chip. Cine spune că doi episcopi trebuie să-i ţină tivul rochiei? Totul este scris într-o carte mare, atât de veche că aproape nimeni nu îndrăzneşte s-o atingă, să sufle asupra ei; Lisle pare să o ştie pe dinafară. Poate că ar trebui copiată şi tipărită, se gândeşte el.

Îşi notează asta în minte, apoi îşi concentrează voinţa asupra lui Anne: să nu se împiedice, când se apleacă la pământ ca să stea întinsă cu faţa în jos în rugăciune, înaintea altarului; însoţitorii ei înaintează un pas să o susţină pe cei treizeci de centimetri cruciali înainte ca pântecele ei să atingă podeaua sacră. El se surprinde

rugându-se: dă Doamne ca acest copil, această inimă pe jumătate formată care bate lângă podeaua de piatră, să fie binecuvântat în acest moment, să fie ca tatăl tatălui său, ca unchii lui Tudor; să fie tare, ager, atent la ocazii, să găsească un folos din cea mai mică întorsătură a sorţii. Dacă Henric va mai trăi douăzeci de ani – Henric, care este creaţia lui Wolsey – şi apoi îl va lăsa pe acest copil să-i urmeze la tron, atunci eu pot să-mi creez propriul prinţ: pentru glorificarea lui Dumnezeu şi bunăstarea Angliei. Căci nu voi fi prea bătrân. Uită-te la Norfolk, are deja şaizeci de ani, iar tatăl lui avea şaptezeci când a luptat la Flodden. Şi eu nu voi fi ca Henry Wyatt, să spun: acum mă retrag din afaceri. Fiindcă ce altceva există pe lume în afară de afaceri?

Tremurând, Anne se ridică în picioare. Într-un nor gros de tămâie, Cranmer îi îndeasă în mână sceptrul, vergeaua de fildeş, şi îi aşază pentru o clipă pe cap coroana Sfântului Eduard, înainte să o schimbe cu una mai fină şi mai uşor de purtat: o mişcare de prestidigitaţie, ca şi cum mâna lui îndemânatică ar fi schimbat coroane toată viaţa. Prelatul pare vag emoţionat, de parcă cineva i-ar fi oferit o cupă cu lapte cald.

Unsă, Anna se retrage, cu tămâia unduind în jurul ei, înghiţită de obscuritatea creată de fum: Anna Regina, spre dormitorul pregătit pentru ea, ca să se aranjeze pentru banchetul de la Westminster Hall. El se împinge neceremonios printre demnitari – da, voi, voi care aţi spus că nu voi fi aici – şi îl zăreşte pe Charles Brandon, conetabil de Anglia, călare pe calul său alb, gata să intre în sală printre ei. Este o prezenţă uriaşă, strălucitoare, iar el îşi fereşte privirea; nici Charles, se gândeşte, nu va trăi mai mult ca mine. Înapoi în penumbră, spre Henric. Numai un lucru îl reţine: vederea poalei unei robe purpurii, care

dispare după un colţ – fără îndoială, unul dintre judecători, scăpat din procesiune.

Ambasadorul veneţian blochează intrarea spre loja regelui, dar monarhul îl dă la o parte şi spune:

— Cromwell, nu-i aşa că soţia mea a arătat bine, nu a fost frumoasă? Vrei să te duci la ea, să-i dai... Se uită în jur, după un cadou, apoi îşi scoate un diamant de pe deget şi: vrei să-i dai asta? Regele sărută inelul. Şi asta?

— Sper că pot transmite sentimentul, spune el şi oftează, de parcă ar fi fost Cranmer.

Regele râde. Chipul îi este luminos.

— Este cea mai frumoasă, zice el. Asta este cea mai frumoasă zi din viaţa mea.

— Până la naştere, maiestate, intervine veneţianul, înclinându-se.

Mary Howard, fiica cea mică a lui Norfolk, este cea care îi deschide uşa.

— Nu, cu nici un chip nu puteţi intra, spune ea. Cu nici un chip. Regina este dezbrăcată.

Richmond are dreptate, se gândeşte; nu are deloc sâni. Încă. Pentru paisprezece ani. O să o vrăjesc pe micuţa Howard, îşi zice el, aşa că începe să o farmece cu vorbe, complimentând-o pentru rochie şi giuvaieruri, până când se aude o vorbă dinăuntru, o voce înăbuşită, care vine parcă din mormânt; şi Mary Howard sare şi spune: oh, bine, dacă spune ea, puteţi să intraţi.

Draperiile baldachinului sunt închise. El le trage la o parte. Anne stă culcată, îmbrăcată în cămaşa de noapte. Pare plată ca o fantomă, cu excepţia ridicăturii şocante a pântecelui cu copilul de şase luni. În straiele de ceremonie, sarcina de-abia se văzuse şi numai în acea clipă sacră, când stătea întinsă cu faţa în jos pe piatră, el îi percepuse

cu adevărat trupul, care acum zace întins ca pentru un sacrificiu: sânii înălţându-se sub pânză, picioarele goale umflate.

— Maică Precistă, spune ea. Nu poţi lăsa în pace femeile Howard? Pentru un om urât, eşti foarte sigur pe tine. Lasă-mă să te privesc. Îşi înalţă capul. Ăla e purpuriu? E un purpuriu foarte negru. Mi-ai nesocotit ordinele?

— Vărul domniei voastre, Francis Bryan, spune că semăn cu o vânătaie ambulantă.

— O contuzie pe trupul organismului politic, râde Jane Rochford.

— Puteţi să faceţi asta? întreabă el, aproape cu îndoială, aproape cu tandreţe. Păreţi epuizată.

— A, cred că o să reziste. În vocea lui Mary nu se simte mândria de soră. S-a născut pentru asta, nu-i aşa?

Jane Seymour:

— Regele a privit?

— Este mândru de ea. I se adresează lui Anne, care stă întinsă pe catafalcul ei. Spune că nicicând nu aţi fost mai frumoasă. Şi vă trimite asta.

Anne scoate un sunet scurt, un geamăt, între mulţumire şi plictiseală: oh, ce, alt diamant?

— Şi un sărut, pe care i-am zis că ar fi bine să-l aducă în persoană.

Ea nu dă semne că ar vrea să ia inelul. El simte o dorinţă aproape irezistibilă să i-l pună pe pântece şi să plece. În schimb, i-l dă surorii ei şi spune:

— Banchetul va aştepta până veniţi, Înălţime. Până când vă simţiţi în stare.

Ea se ridică în şezut, cu un icnet.

— Vin acum.

Mary Howard se apleacă şi o freacă pe şale, cu o mână neexperimentată, o mişcare ezitantă, virginală, de parcă ar mângâia o pasăre.

— Oh, pleacă de aici! izbucneşte regina proaspăt unsă. Pare că îi este rău. Unde ai fost aseară? Am avut nevoie de tine. Străzile mă aclamau. Am auzit. Se zice că poporul o iubeşte pe Caterina, dar, serios, nu e decât o femeie, le e milă de ea. O să le arătăm ceva mai bun. O să mă iubească, imediat ce creatura asta are să iasă din mine.

Jane Rochford:

— Oh, dar, doamnă, o iubesc pe Caterina fiindcă este fiica a doi suverani unşi. Obişnuieşte-te cu gândul, doamnă – nu o să te iubească mai mult decât îl iubesc pe... Cromwell, aici de faţă. Nu are nimic de-a face cu meritele domniei tale. Este un fapt. Nu are rost să încerci să-l eviţi.

— Poate că e suficient, rosteşte Jane Seymour.

El se întoarce şi vede ceva surprinzător – a crescut.

— Lady Carey, continuă Jane Rochford, trebuie s-o punem pe picioare pe sora ta şi s-o îmbrăcăm, aşa că, te rog, condu-l pe Master Cromwell afară pentru taifasul vostru obişnuit. Nu este cazul să întrerupeţi tradiţia.

La uşă:

— Mary? face el, observând cearcănele negre de sub ochii ei.

— Da? Vorbeşte pe tonul de: „Da, acum ce mai e? „

— Îmi pare rău că nu a ieşit mariajul cu nepotul meu.

— Nu că aş fi cerut aşa ceva, desigur. Zâmbeşte rece. Nu o să-ţi mai văd niciodată casa. Şi se vorbeşte atât de mult despre ea.

— Ce ai auzit?

— Oh... cufere care dau pe-afară de aur.

— Nu am permite să se întâmple una ca asta. Am cumpăra cufere mai mari.

— Se spune că sunt banii regelui.

— Toţi sunt banii regelui. Imaginea lui este pe monede. Mary, uite – îi ia mâna – nu am putut să-l fac să nu te mai placă. El...

— Cât de tare ai încercat?

— Aş vrea să fi fost în siguranţă cu noi. Deşi, desigur, nu era uniunea de rang la care te-ai fi putut aştepta, ca soră a reginei.

— Mă îndoiesc că sunt multe surori care se aşteaptă la ce primesc eu în fiecare noapte.

O să îi facă lui Henric un alt copil, se gândeşte. Anne o să pună să fie omorât în leagăn.

— Prietenul domniei tale, William Stafford, este la curte. Cel puţin, cred că este încă prietenul domniei tale?

— Închipuie-ţi cum îi place situaţia mea. Însă măcar capăt câte o vorbă bună de la tatăl meu. Monseniorul descoperă că are iar nevoie de mine. Doamne fereşte ca regele să călărească o iapă din al grajd.

— Asta se va sfârşi. O să te elibereze. O să-ţi dea o dotă. O rentă. O să vorbesc eu.

— O cârpă de vase murdară capătă rentă?

Mary se clatină; pare ameţită de nefericire şi de oboseală; ochii îi înoată în lacrimi mari. El i le şterge, şoptindu-i vorbe mângâietoare, dorind să fie în altă parte. Când se desprinde să plece, aruncă o privire în urmă, uitându-se cum rămâne în uşă, nefericită. Trebuie să se facă totuşi ceva pentru ea, se gândeşte. Începe să-şi piardă frumuseţea.

Dintr-o galerie de deasupra Westminster Hall, Henric priveşte cum regina îşi ocupă locul de onoare, înconjurată de doamnele ei, cu floarea curţii şi a nobilimii Angliei. Regele şi-a fortificat trupul mai devreme, şi acum se delectează cu o farfurie aromată, întingând felii subţiri de

măr în scorţişoară. Împreună cu el, în galerie se află *encore les ambassadeurs* Jean de Dinteville, învelit cu blănuri care să-l apere de frigul de iunie, şi prietenul său, episcopul de Lavaur, înfăşurat într-o haină de brocart fin.

— Totul a fost foarte impresionant, Cremuel, zice de Selve.

Ochii lui căprui îl studiază ageri, măsurându-l. La rândul lui, şi el îl cercetează: cusăturile modelului şi umerii vătuiţi, hainele împodobite cu pietre preţioase şi vopseaua ţesăturii; admiră şi brocartul de culoarea murei al episcopului. Se spune că aceşti doi francezi sunt interesaţi de Evanghelie, dar la curtea lui Francisc interesul pentru acest lucru nu depăşeşte un mic cerc de cărturari pe care regele, pentru propria vanitate, doreşte să-l patroneze; nu a reuşit niciodată să aibă propriul Thomas Morus, propriul Erasmus, ceea ce, fireşte, îi răneşte mândria.

— Uitaţi-vă la nevasta mea, regina.

Henric se apleacă în afara balconului. Ar putea tot atât de bine să se ducă jos.

— Merită spectacolul, nu-i aşa?

— Am pus să se schimbe sticla la toate ferestrele, spune el. Ca să poată fi văzută mai bine.

— *Fiat lux,* murmură de Selve.

— S-a descurcat de minune, afirmă de Dinteville. Trebuie să fi stat şase ore în picioare azi. Maiestatea Voastră merită felicitări că are o regină puternică precum o ţărancă. Spun asta cu toată consideraţia, desigur.

La Paris, luteranii sunt arşi pe rug. Ar vrea să abordeze acest subiect cu trimisul, dar nu o poate face câtă vreme mirosul de lebădă şi de păuni rumeniţi se ridică până sus, la galerie.

— Domnilor, întreabă el (muzica se înalţă până la ei, ca o maree slabă, în vălurele argintii de sunete) ,

cunoaşteţi un bărbat pe nume Guido Camillo? Am auzit că e la curtea stăpânului vostru.

De Selve şi prietenul lui schimbă o privire. Întrebarea i-a deconcertat.

— Bărbatul care construieşte cutia de lemn, murmură Jean. A, da.

— Este un teatru, spune el.

De Selve dă afirmativ din cap.

— În care domnia ta eşti piesa.

— Erasmus ne-a scris despre asta, aruncă regele peste umăr. I-a pus pe tâmplari să-i facă mici rafturi şi sertare din lemn, unul înlăuntrul celuilalt. Este un sistem de memorare pentru discursurile lui Cicero.

— Dacă-mi permiteţi, are de gând să facă mai mult de-atât. Este un teatru după planul străvechi al lui Vitruviu. Dar nu o să se joace piese. Aşa cum a spus lordul episcop, tu, ca proprietar al teatrului, vei sta în mijloc, privind în sus. În jur este aranjat un sistem de cunoştinţe umane. Ca într-o bibliotecă, dar ca şi cum... vă puteţi imagina o bibliotecă în care fiecare carte conţine o altă carte, mai mică, înăuntru? Ceva de genul ăsta.

Regele strecoară în gură o prăjitură cu anason.

— Deja sunt prea multe cărţi pe lume. Tot mai multe în fiecare zi. Nimeni nu poate spera să le citească pe toate.

— Nu pricep cum de înţelegi atât de multe despre asta, declară de Selve. Toate ţi se datorează, *Maître* Cremuel. Guido nu vorbeşte decât în dialectul lui italian, şi chiar şi atunci se bâlbâie.

— Dacă stăpânul vostru nu are ce face cu banii, spune Henric. Guido ăsta nu-i vreun vrăjitor, nu? Nu aş vrea ca Francisc să cadă pe mâinile vreunui vrăjitor. Apropo, Cromwell, îl trimit pe Stephen înapoi în Franţa.

Stephen Gardiner. Aşadar, francezilor nu le place să facă afaceri cu Norferk. Nu e de mirare.

— Misiunea lui va fi una de durată?

De Selve îi surprinde privirea.

— Şi cine va face oficiile de secretar principal?

— A, Cromwell le va face. Nu vrei? zâmbeşte Henric.

Nici nu ajunge la mijlocul sălii când Master Wriothesley îi taie calea. Este o zi mare pentru heraldişti şi oamenii lor, pentru copiii şi prietenii lor; îi aşteaptă onorarii grase. El afirmă asta, iar Spune-mi replică: *te* aşteaptă onorarii grase. Se apropie de paravane, cu vocea scăzută; era o mişcare uşor de prevăzut, continuă el, fiindcă Henric s-a săturat de opoziţia obositoare de la Winchester, care îi pune beţe în roate la fiecare pas. S-a săturat de ceartă; acum este un bărbat însurat, care aşteaptă ceva mai multă *douceur.* Cu Anne? întreabă el şi Spune-mi râde: o cunoşti mai bine ca mine, şi dacă, aşa cum se spune, este o doamnă cu limba ascuţită, atunci cu atât mai mult are nevoie de nişte preoţi care să-i arate înţelegere. Aşa că dedică-te misiunii de a-l ţine pe Stephen peste hotare şi, cu timpul, te va confirma pe post.

Christophe, îmbrăcat frumos pentru după-amiază, zăboveşte prin apropiere, făcându-i semn. Scuză-mă, spune el, dar Wriothesley îi atinge haina purpurie, parcă pentru noroc, şi rosteşte: domnia ta eşti stăpânul casei şi stăpânul sărbătorii, eşti izvorul fericirii regelui, ai făcut ceea ce cardinalul nu a reuşit şi mult mai multe în plus. Chiar şi asta – face un gest în jurul lui, spre nobilimea care, după ce şi-a epuizat vorbele, se străduieşte să epuizeze şi cele douăzeci şi trei de feluri de mâncare – chiar şi acest banchet este perfect organizat. Nimeni nu trebuie să ceară

nimic, totul se află la îndemână chiar înainte să se gândească cineva la asta.

El îşi înclină capul, Wriothesley se îndepărtează şi el face un semn băiatului. Christophe spune: am auzit că nu trebuie să împărtăşesc nimic secret lui Spune-mi, căci Rafe zice că se duce fuga-fuguţa la Gardiner cu tot ce aude. Acum, sir, am un mesaj că trebuie să mergeţi repede la arhiepiscop. După ce se termină banchetul. Ridică privirea spre platforma unde arhiepiscopul stă alături de Anne, sub baldachinul regal. Nici unul nu mănâncă, deşi Anne se preface, şi amândoi cercetează sala.

— Mă duc fuga-fuguţa, spune el. Pare să-i fi plăcut expresia. Unde?

— La vechea lui casă, de care zice că ştiţi. Vrea să rămână secret. Zice să nu aduceţi pe cineva.

— Ei, tu poţi veni, Christophe. Tu nu eşti cineva.

Băiatul râneşte.

El este neliniştit; nu prea e încântat la gândul să se ducă prin împrejurimile abaţiei, printre gloatele de beţivani de la amurg, fără să aibă pe cineva să-i păzească spatele. Din nefericire, omul nu poate avea două feţe.

Ajuns în apropiere de reşedinţa lui Cranmer, oboseala îi înfăşoară umerii precum o mantie de fier.

— Opreşte-te o clipă, îi cere lui Christophe.

Aproape că nu dormise în ultimele nopţi. În întuneric, trage aer în piept; este rece şi, intrând în claustru, este înmuiat în noapte. Chiliile goale au obloanele trase şi nici un sunet nu se aude dinăuntru. În urma lui răsună un strigăt nedefinit de pe străzile din Westminster, precum ţipetele celor pierduţi după o bătălie.

Cranmer ridică privirea; e aşezat deja la biroul lui.

— Acestea sunt zile pe care nu le vom uita niciodată, spune el. Nimeni dintre cei care au pierdut evenimentul nu-i va da crezare. Astăzi, regele a spus despre domnia ta cuvinte calde de laudă. Cred că intenţia era să ţi le transmit.

— Mă întreb de ce m-am gândit vreo clipă la costul cărămizilor pentru Turn. Acum pare un lucru atât de neînsemnat. Iar mâine este turnirul. Vei fi acolo? Băiatul meu este înscris pentru întrecerea pedestră, într-o înfruntare de unu la unu.

— Va învinge, declară Christophe. *Biff*, şi unul cade lat la pământ şi nu se mai ridică niciodată.

— Ştt, face Cranmer. Nu te afli aici, copile. Cromwell, te rog.

Deschide o uşă scundă din spatele camerei. Îşi bagă capul înăuntru şi, încadrată de tocul uşii, în lumina pe jumătate obturată de trupul lui, zăreşte o masă, un taburet şi, pe taburet, o femeie tânără, stând liniştită, cu capul aplecat peste o carte. Ea ridică privirea.

— *Ich bitte Sie, ich brauch' eine Kerze.*

— Christophe, adu-i o lumânare.

El recunoaşte cartea de dinaintea ei; este o broşură de-a lui Luther.

— Îmi dai voie? întreabă şi ia cartea.

Începe să citească. Mintea îi zboară de-a lungul rândurilor. Este o fugară adăpostită de Cranmer? Ştie ce îl aşteaptă dacă este prinsă? Are timp să citească jumătate de pagină, înainte ca arhiepiscopul să se strecoare înăuntru, ca o scuză întârziată.

— Această femeie este...?

— Margarete. Soţia mea, spune Cranmer.

— Doamne sfinte! Trânteşte cartea pe masă. Ce ai făcut? Unde ai găsit-o? În Germania, evident. De aceea ţi-a luat atâta vreme să te întorci. Acum înţeleg. De ce?

Cranmer răspunde sfios:

— Nu m-am putut abţine.

— Îţi dai seama ce o să-ţi facă regele când o să afle? Călăul-şef de la Paris a inventat o maşinărie cu un braţ care are la capăt o contragreutate – vrei să-ţi desenez? – şi când un eretic este ars pe rug îl bagă în foc şi îl ridică iarăşi, ca oamenii să vadă toate etapele agoniei. Acum Henric o să vrea una. Sau o să facă rost de un instrument ca să-ţi smulgă capul de pe umeri, vreme de patruzeci de zile.

Tânăra îşi înalţă ochii.

— *Mein Onkel...*

— Cine e?

Ea numeşte un teolog, Andreas Osiander: din Nürnberg, un luteran. Unchiul ei şi prietenii lui, spune ea, şi oamenii învăţaţi din oraşul ei cred că...

— Poate aşa cred cei din ţara dumitale, doamnă, că un pastor trebuie să aibă o nevastă, dar nu şi aici. Dr. Cranmer nu te-a prevenit?

— Te rog, pledează Cranmer, spune-mi ce zice. Dă vina pe mine? Vrea să se întoarcă acasă?

— Nu. Nu, spune că eşti bun. Ce te-a apucat, omule?

— Ţi-am zis că am un secret.

Aşa e. Pe marginea unei pagini.

— Dar s-o ţii aici, sub nasul regelui?

— Am ţinut-o la ţară. Dar nu i-am putut refuza dorinţa să vadă ceremoniile.

— A fost afară, pe străzi?

— De ce nu? Nimeni nu o cunoaşte.

Adevărat. Protecţia străinului în oraş; o tânără femeie cu o rochie şi o bonetă în culori vesele, o pereche de ochi printre mii de ochi: poţi ascunde un copac într-o pădure. Cranmer se apropie de el. Îşi întinde mâinile, unse atât de târziu cu ulei sacru; mâini fine, cu degete lungi,

dreptunghiurile palide ale palmelor lui încrucişate şi reîncrucişate de veştile călătoriilor pe mări şi ale alianţelor.

— Te-am chemat aici ca prieten. Pentru că te consider cel mai de nădejde prieten al meu, Cromwell, pe lumea asta.

Aşa că, din prietenie, nu are altceva de făcut decât să ia degetele acestea osoase într-ale sale.

— Foarte bine. O să găsim o metodă. O să o ţinem în secret pe doamna ta. Mă mir doar că nu ai lăsat-o cu familia ei până când o să-l facem pe rege să urmeze calea noastră.

Margarete îi priveşte, ochii albaştri zburând de la un chip la celălalt. Se ridică în picioare. Împinge masa la o parte; el o priveşte făcând asta şi inima i se strânge. Căci a mai văzut o femeie făcând acelaşi gest – propria lui soţie – şi a văzut cum îşi punea palmele pe masă ca să se ridice. Margarete este înaltă şi umflătura pântecelui ei se proiectează deasupra tăbliei.

— Iisuse! exclamă el.

— Sperăm să fie fetiţă, mărturiseşte arhiepiscopul.

— Cam când? o întreabă pe Margarete.

În loc să-i răspundă, ea îi ia mâna şi i-o pune pe pântecele ei, apăsând-o cu palma. În ritm cu sărbătoarea, copilul dansează; *spanoletta, estampie royal*[38]*.* Aici e probabil un picior; aici, un pumn.

---

[38] *Spagnoletta* – dans italian de la sfârşitul secolului al XVI-lea; *estampie* – dans medieval din secolul al XII-lea (n. tr.).

— Ai nevoie de un prieten, spune el. De o femeie care să stea aici.

Cranmer îl urmează, în vreme ce el iese cu paşi mari din odaie.

— În legătură cu John Frith... spune el.

— Ce?

— De când a fost adus la Croydon, am avut de trei ori discuţii particulare. Este un tânăr de valoare, cea mai blândă creatură. Am petrecut ore întregi cu el şi nu regret nici o clipă, însă nu-l pot abate de pe calea lui.

— Ar fi trebuit să fugă în pădure. Aceea era calea lui.

— Nu toţi... Cranmer îşi pleacă privirea. Iartă-mă, nu toţi vedem atâtea căi ca domnia ta.

— Acum trebuie să i-l predai lui Stokesley, fiindcă a fost arestat în dioceza lui Stokesley.

— Când regele mi-a acordat demnitatea asta, când a insistat să ocup această funcţie, nu m-am gândit niciodată că printre primele mele acţiuni o să fie să mă ridic împotriva unui om ca Jon Frith, încercând să-l fac să-şi schimbe credinţa.

Bine ai venit în această lume de jos.

— Nu mai pot trage de timp, spune Cranmer.

— Şi nici nevasta domniei tale.

Străzile din jur de la Austin Friars sunt aproape pustii. Prin oraş încep să ardă focuri în aer liber şi stelele sunt ascunse de lumina lor. Gărzile lui se află la poartă: treze, remarcă el cu plăcere. Se opreşte să schimbe o vorbă; este o artă să te grăbeşti fără să arăţi acest lucru. Apoi intră şi spune:

— Vreau să vorbesc cu doamna Barre.

Majoritatea celor din casă au ieşit să vadă focurile şi vor rămâne pe străzi până la miezul nopţii, dansând. El le-

a dat permisiunea; cine să o sărbătorească pe regină, dacă nu ei? Apare John Page: aveţi nevoie de ceva, sir? William Brabazon, cu tocul în mână, unul dintre foştii oameni ai lui Wolsey: afacerile regelui nu iau niciodată pauză. Thomas Avery, de-abia desprins de registrele lui: tot timpul vin şi pleacă bani. Când Wolsey a căzut, oamenii lui l-au părăsit, dar servitorii lui Thomas Cromwell i-au rămas alături.

Se aude o uşă trântindu-se la etaj. Rafe coboară, bocănind cu ghetele, cu părul ţepi. Pare îmbujorat şi confuz.

— Sir?

— Nu te vreau pe tine. Helen e aici, ştii cumva?

— De ce?

În clipa aceea apare şi Helen, prinzându-şi părul sub o bonetă curată.

— Vreau să-ţi faci un bagaj şi să vii cu mine.

— Pentru cât timp, sir?

— N-aş putea să spun.

— Mergem în afara Londrei?

El se gândeşte: o să fac nişte aranjamente, neveste şi fiice ale oamenilor din oraş, femei discrete, şi o moaşă, o femeie capabilă, care să-i pună lui Cranmer copilul în mâini.

— Poate nu pentru multă vreme.

— Copiii...

— O să avem noi grijă de copiii tăi.

Ea dă din cap şi pleacă în grabă. Ai vrea să ai în slujbă bărbaţi la fel de rapizi ca ea. Rafe strigă după ea:

— Helen! Pare enervat. Unde se duce, sir? Nu poţi s-o târăşti aşa, în noapte.

— O, ba pot, rosteşte el blând.

— Trebuie să ştiu.

— Crede-mă, nu vrei. Se îmbunează. Sau, dacă da, nu este momentul potrivit – Rafe, sunt obosit. Nu vreau să ne certăm.

Ar fi putut, probabil, să lase în seama lui Christophe şi a altor oameni de-ai săi mai puţin curioşi să o scoată pe Helen din căldura căminului de la Austin Friars şi să o ducă în frigul împrejurimilor abaţiei; sau ar fi putut s-o lase până dimineaţă. Dar în minte îi stăruie singurătatea nevestei lui Cranmer, ciudăţenia oraşului *en fête,* pustietatea de pe Cannon Row, unde chiar şi în umbra abaţiei pândesc de cele mai multe ori tâlhari. Chiar şi pe vremea regelui Richard zona era cuibul bandelor de hoţi, care ieşeau noaptea după bunul plac, iar în zori roiau înapoi ca să ceară adăpostul abaţiei şi, fără îndoială, să împartă prada cu clericii. O să curăţ eu locul ăla, se gândeşte. Oamenii mei o să-i urmărească precum nevăstuicile într-o vizuină.

Miezul nopţii: pietrele răspândesc iz de muşchi, caldarâmul e alunecos de la respiraţia oraşului. Helen îl ia de mână. Un servitor le dă drumul înăuntru, cu ochii în pământ; el îi strecoară un ban, ca să nu şi-i ridice mai sus. Nici urmă de arhiepiscop: bine. O lampă stă aprinsă. O uşă este întredeschisă. Nevasta lui Cranmer şade întinsă pe o laviţă. El îi spune lui Helen:

— Iată o doamnă care are nevoie de compania ta. Vezi în ce stare e. Nu vorbeşte engleza. În nici un caz să nu o întrebi cum o cheamă. Iat-o pe Helen, continuă el. Are doi copii. O să te ajute.

Doamna Cranmer, cu ochii închişi, dă doar din cap şi zâmbeşte. Dar când Helen pune cu blândeţe o mână pe ea, se întinde şi o mângâie.

— Unde e soţul tău?

— *Er betet.*

— Sper că se roagă pentru mine.

În ziua în care Frith a fost ars pe rug, el era la vânătoare cu regele, pe terenurile de lângă Guildford. Plouă înainte de ivirea zorilor şi un vânt în rafale trage de vârfurile copacilor: plouă în toată Anglia, înmuind holdele. Însă starea de spirit a lui Henric nu se lasă afectată. Se aşază să-i scrie lui Anne, rămasă la Windsor. După ce învârte între degete pana, întoarce pe o parte şi pe alta foaia de hârtie, îşi pierde avântul: scrie tu în locul meu, Cromwell. Îţi zic eu ce.

Împreună cu Frith va fi pus pe rug şi un ucenic de croitor: Andrew Hewitt.

Caterina obişnuia să pună să i se aducă relicve, spune Henric, în momentele când venea sorocul să nască. O cingătoare a Fecioarei Binecuvântate. Am împrumutat-o.

Nu cred că regina o să vrea aşa ceva.

Şi rugăciuni speciale Sfintei Margareta. Astea sunt lucruri femeieşti.

E cel mai bine să fie lăsate în seama lor, sire.

Mai târziu avea să afle că Frith şi băiatul suferiseră, căci vântul suflase de multe ori flăcările dinspre ei. Moartea este un farsor; cheam-o şi nu va veni. Este pusă pe glume şi iscodeşte din întuneric, cu chipul acoperit cu o pânză neagră.

La Londra apar iarăşi cazuri de febra transpiraţiei. Regele, care este întruchiparea poporului său, are toate simptomele în fiecare zi.

Acum Henric priveşte ploaia care cade. Înveselindu-se, spune: poate o să se oprească, Jupiter este ascendent. Acum, spune-i ei, spune-i reginei...

El aşteaptă, cu tocul ridicat.

Nu, asta e îndeajuns. Thomas, dă-mi să o semnez.

El aşteaptă să vadă dacă regele va desena o inimioară. Dar frivolităţile curtării sunt apuse. Căsnicia este o treabă serioasă. *Henricus Rex.*

Cred că am o crampă la stomac, spune regele. Cred că am o durere de cap. Simt că mi-e greaţă, văd pete negre înaintea ochilor, ăsta e un semn, nu-i aşa?

Dacă Maiestatea Voastră se va odihni o clipă... spune el. Şi fiţi curajos.

Ştii ce se spune despre molimă. Vesel la micul dejun, mort la cină. Dar ştii că te poate omorî în două ore?

Am auzit că unii oameni mor de frică, spune el.

Pe la prânz, soarele se străduieşte să răzbată printre nori. Henric, râzând, îşi îndeamnă bidiviul pe sub pomii uzi. La Smithfield, resturile trupului lui Frith sunt împrăştiate – tinereţea, graţia, învăţătura şi frumuseţea lui: un amestec de noroi, unsoare şi oase calcinate.

Regele are două trupuri. Primul există în limitele corpului său fizic; poţi să-l măsori, şi deseori Henric chiar o face: mijlocul, pulpa, alte părţi. Cel de-al doilea este dublura sa princiară, liberă, nelegată, imponderabilă, care se poate afla în mai multe locuri în acelaşi timp. Henric poate vâna în pădure în vreme ce dublura sa princiară face legi. Unul se luptă, altul se roagă pentru pace. Unul este învăluit în misterele domniei, altul mănâncă pui de raţă cu mazăre dulce.

Papa spune acum că mariajul regelui cu Anne este nul şi că îl va excomunica pe Henric dacă nu se întoarce la Caterina. Creştinătatea se va lepăda de el, trup şi suflet, iar supuşii lui i se vor ridica împotrivă şi îl vor azvârli în infamie, în exil; nici un cămin creştin nu-l va adăposti, iar după moarte, leşul său va fi îngropat alături de oase de animal în vreo groapă comună.

El l-a învăţat pe Henric să-i spună papei „episcopul de Roma”. Să râdă când i se pomeneşte numele. Chiar dacă râsul este nesigur, e mai bine decât să facă o reverenţă, ca înainte.

Cranmer a invitat-o pe prezicătoare, Elizabeth Barton, la o întâlnire la casa lui din Kent. A avut o viziune cu Maria, fosta prinţesă, ca regină? Da. Cu Gertrude, Lady Exeter, ca regină? Da. Nu pot fi amândouă adevărate, rosteşte el cu blândeţe. Fecioara a răspuns: nu povestesc decât ce văd. El scrie că fata debordează de vigoare şi de încredere; este obişnuită să aibă de-a face cu arhiepiscopi şi pe el îl ia drept un al doilea Warham, care se agăţa de fiecare vorbă de-a ei.

Este un şoricel sub laba pisicii.

Regina Caterina se mută, cu mult mai puţini servitori, în palatul episcopului de Buckden, o casă veche de cărămidă roşie, cu un salon mare şi grădini care se pierd în crânguri şi câmpuri, şi apoi în peisajul mlăştinos. Septembrie îi va aduce primele roade ale toamnei, iar octombrie, primele ceţuri.

Regele îi cere Caterinei să-i dea pentru copilul ce va să vină veşmintele în care a fost creştinată Maria. Când aude răspunsul Caterinei, el, Thomas Cromwell, râde. Natura a nedreptăţit-o pe Caterina, afirmă el, că nu a făcut-o bărbat; i-ar fi întrecut pe toţi eroii din Antichitate. I se pusese înainte o hârtie în care era numită „Prinţesa Văduvă”; şocaţi, ei îi arată cum tocul ei a rupt hârtia când ea tăiase noul titlu.

Zvonuri răsar în nopţile scurte de vară şi dimineaţa le găseşte ca ciupercile în iarba udă. Oamenii lui Thomas Cromwell au căutat o moaşă în orele mici ale dimineţii. Ascunde o femeie într-una dintre casele lui de la ţară, o femeie străină care i-a dăruit o fiică. Orice ai face, îi spune el lui Rafe, nu-mi apăra onoarea. Am astfel de femei pretutindeni.

Oamenii chiar cred, răspunde Rafe. Umblă vorba în oraş că Thomas Cromwell are o uriaşă...

Memorie, completează el. Am un registru foarte mare. Un sistem de dosare uriaş, în care sunt înregistrate (cu nume şi, de asemenea, cu ofensa adusă) amănunte despre oamenii care m-au supărat.

Toţi astrologii prezic că regele va avea un fiu. Dar este mai bine să nu ai de-a face cu aceşti oameni. În urmă cu vreo câteva luni, venise la el un om care se oferise să-i facă regelui o piatră filosofală şi, când el îi spusese s-o şteargă, devenise agresiv şi îndărătnic, aşa cum fac alchimiştii ăştia, şi acum răspândeşte zvonul că regele va muri în acest an. În Saxonia, mai spune el, aşteaptă fiul cel mare al răposatului rege Eduard. Ai crezut că este doar o mână de oase sub dalele Turnului şi că numai ucigaşii lui ştiu unde-i zac rămăşiţele; ai fost păcălit, iar acum este un bărbat în toată firea, gata să-şi revendice regatul.

El face adunarea: regele Eduard al V-lea, dacă ar fi trăit, ar fi făcut şaizeci şi patru de ani în noiembrie care vine. A cam întârziat cu lupta, afirmă el.

Îl aruncă pe alchimist în Turn, ca să-şi regândească poziţia.

Nici o veste de la Paris. Orice ar pune la cale *Maître* Guido, păstrează foarte bine tăcerea.

Hans Holbein îi spune: Thomas, ţi-am făcut mâinile, dar nu am acordat prea multă atenţie feţei. Promit că toamna asta o să te termin.

Să ne imaginăm că în fiecare carte există o alta, şi în fiecare literă de pe fiecare pagină, un alt volum se desfăşoară mereu; dar aceste volume nu ocupă deloc spaţiu pe birou. Să ne închipuim că toate cunoştinţele ar putea fi reduse la o chintesenţă, păstrate într-o imagine, un semn, într-un loc care nu este de fapt un loc. Să ne închipuim că craniul uman ar deveni cuprinzător şi că în el s-ar deschide spaţii, camere de rezonanţă ca nişte stupi de albine.

Lordul Mountjoy, şambelanul Caterinei, i-a trimis o listă cu cele necesare ţinerii în captivitate a unei regine a Angliei. Pe el îl amuză predarea lentă şi civilizată de putere; curtea şi ceremoniile merg mai departe, indiferent de personal, dar este limpede că lordul Mountjoy îl consideră acum pe el omul răspunzător de toate.

Se duce la Greenwich şi remobilează apartamentele, pregătindu-le pentru Anne. Sunt pregătite proclamaţiile (nedatate) , care vor fi aduse la cunoştinţa poporului englez şi conducătorilor Europei, anunţând naşterea unui prinţ. Lăsaţi un mic spaţiu, sugerează el, la finalul cuvântului „prinţ", să putem adăuga la nevoie... Dar ei îl privesc ca pe un trădător, aşa că abandonează subiectul.

Când o femeie se retrage să nască, poate că afară soarele străluceşte, dar obloanele de la camerele ei sunt închise, ca ea să-şi poată imagina ce vreme vrea. Este ţinută în întuneric, ca să poată visa. Visele ei o poartă departe, de pe *terra firma*[39] spre o fâşie de pământ mlăştinos, spre un ponton, spre un râu unde ceţurile acoperă un ţărm mai îndepărtat, unde cerul şi pământul sunt nedespărţite; acolo trebuie să se îmbarce spre viaţă şi moarte, o siluetă tăcută la pupa, dirijând vâslele. Pe acest vas sunt rostite rugăciuni pe care bărbaţii nu le aud niciodată. Femeia şi Dumnezeul ei încheie o înţelegere. Mareea domină râul şi, între un val şi celălalt, norocul i se poate schimba.

Pe 26 august 1533, o procesiune o escortează pe regină în camerele ei pecetluite de la Greenwich. Soţul ei o sărută, *adieu* şi *bon voyage,* iar ea nici nu zâmbeşte, nici nu vorbeşte. Este foarte palidă, măreaţă, capul mic îi este împodobit cu giuvaieruri în echilibru pe cortul legănat al trupului, paşii, mici şi precauţi, o carte de rugăciuni în mână. Pe chei îşi întoarce capul: o privire lungă. Ea îl vede;

[39] Pământul sigur (în lat., în orig., n. tr.).

îl vede pe arhiepiscop. O ultimă privire şi apoi, sprijinită de coate de doamnele ei, păşeşte în barcă.

II
Scuipatul diavolului
Toamna şi iarna, 1533

Este magnific. În momentul impactului, ochii regelui sunt larg deschişi, trupul încordat pentru *atteint;* primeşte perfect lovitura, forţa ei fiind absorbită de un trup bine apărat de armură, care se mişcă în direcţia potrivită, cu viteza potrivită. Coloritul chipului nu i se schimbă. Vocea nu îi tremură.

— Sănătoasă? spune el. Slavă Domnului pentru această favoare. Iar eu vă mulţumesc, domnilor, pentru această veste plăcută.

El se gândeşte: Henric a repetat vorbele. Bănuiesc că toţi am făcut-o.

Regele se îndepărtează spre propriile camere. Aruncă peste umăr:

— Să i se spună Elisabeta. Anulaţi turnirul.

Un behăit dinspre Boleyn:

— Şi celelalte ceremonii planificate?

Nici un răspuns. Cranmer zice: totul se va desfăşura conform planului, până ni se porunceşte altceva. O să fiu naşul... prinţesei. Se poticneşte. Nu-i vine să creadă. Pentru sine, a comandat o fată, a căpătat o fată. Cu ochii urmăreşte spinarea lui Henric îndepărtându-se.

— Nu a întrebat de regină. Nu a întrebat ce face.

— Nu prea contează, nu-i aşa? rosteşte Edward Seymour cu brutalitate ceea ce este în gândurile tuturor.

Apoi Henric, în plimbarea lui lungă, solitară, se opreşte, se întoarce.

— Milord arhiepiscop. Cromwell. Dar numai voi.

În biroul lui Henric:

— V-aţi imaginat una ca asta?

Unii ar zâmbi. El nu o face. Regele se lasă să cadă pe un scaun. El simte impulsul să-i pună o mână pe umăr, cum faci cu o fiinţă de neconsolat. Se stăpâneşte însă; îşi închide degetele, protector, în pumnul în care ţine inima regelui.

— Într-o zi o să-i facem o ceremonie de căsătorie măreaţă.

— Biata de ea. Nici maică-sa nu o să o vrea.

— Maiestatea Voastră este destul de tânăr, spune Cranmer. Regina este puternică şi familia ei, fertilă. Curând o să puteţi avea alt copil. Şi poate că Domnul are în vedere să vă dăruiască o binecuvântare deosebită cu această prinţesă.

— Dragul meu prieten, sunt convins că ai dreptate. Henric nu pare foarte convins, dar caută în jur putere, de parcă Dumnezeu i-ar fi lăsat un mesaj de prietenie scris pe perete: deşi a existat doar un precedent, pentru unul ostil. El inspiră adânc, se ridică şi îşi scuturã mânecile. Zâmbeşte; şi poţi surprinde, fugitiv, de parcă ar fi o pasăre cu inima puternică, actul de voinţă care transformă o epavă dezolată în farul naţiunii sale.

Mai târziu, el îi şopteşte lui Cranmer:

— Parcă l-am văzut pe Lazăr ridicându-se din morţi.

Curând, Henric străbate palatul de la Greenwich, punând în mişcare festivităţile. Suntem destul de tineri, spune, şi data viitoare va fi băiat. Într-o zi o să îi organizăm o ceremonie de căsătorie măreaţă. Crede-mă, Dumnezeu are în vedere o binecuvântare deosebită prin această prinţesă.

Chipul lui Boleyn se luminează. Este duminică, la patru după-amiaza. El se duce şi râde un pic de

funcţionarii care au scris „prinţ” pe proclamaţiile lor şi care acum trebuie să înghesuie literele suplimentare, apoi se întoarce la calculele privind înzestrarea noii prinţese. A recomandat ca Gertrude, Lady Exeter, să se afle printre naşii copilei. De ce numai Fecioara să aibă o viziune cu ea? Îi va face bine să fie văzută de întreaga curte, cu un zâmbet forţat pe chip, ţinând în braţe copilul lui Anne.

Fecioara însăşi, adusă la Londra, este ţinută într-o casă particulară, unde paturile sunt moi şi vocile femeilor din jurul ei, vocile femeilor din casa lui Cromwell, nu îi deranjează rugăciunile; unde cheia este întoarsă în lacătul bine uns cu un clinchet la fel de uşor ca sunetul unui os de pasăre frânt.

— Mănâncă? o întreabă el pe Mercy, iar ea răspunde: mănâncă la fel de zdravăn ca tine; ei bine, nu, Thomas, poate că nu la fel de zdravăn ca tine.

— Mă întreb ce s-a întâmplat cu planul ei de a mânca numai azimă pentru comuniune?

— Păi, acum ei nu pot să o vadă cum mănâncă, nu? Preoţii aceia şi călugării care au trimis-o pe calea asta.

Departe de privirea lor scrutătoare, călugăriţa a început să se poarte ca o femeie obişnuită, admiţând cererile simple ale trupului, ca orice om care vrea să trăiască; dar s-ar putea să fie prea târziu. Îi place că Mercy nu spune: ah, bietul suflet nevinovat. Că nu este nevinovată din fire este limpede atunci când o duc la Lambeth Palace, ca să fie chestionată. S-ar crede că lordul cancelar Audley, cu colanul oficial împodobindu-i trupul frumos, ar fi în stare să supună orice fată de ţară. Adusă în faţa arhiepiscopului de Canterbury, ţi-ai fi închipuit că o tânără călugăriţă se va simţi copleşită. Dar deloc. Fecioara îl tratează pe Cranmer cu condescendenţă, de parcă ar fi

un novice în viaţa religioasă. Când el pune sub semnul îndoielii ceva şi o întreabă: „Cum de ştii asta? „, ea surâde plină de milă şi răspunde: „Mi-a spus un înger. „

La a doua întrevedere, Audley îl aduce cu el pe Richard Riche, ca să ia notiţe şi să pună orice întrebare îi trece prin minte. Acum este Sir Richard, numit cavaler şi promovat în funcţia de consilier juridic al coroanei. Pe vremea studenţiei, era renumit pentru limba ascuţită şi calomniatoare, pentru lipsa de respect faţă de cei vârstnici, pentru beţiile şi jocurile de noroc pe mize mari. Dar cine ar mai putea să-şi ţină fruntea sus dacă oamenii ne-ar judeca după cum eram la douăzeci de ani? Riche se dovedeşte a avea talent pentru întocmirea de legi, întrecut numai de cel al lui Cromwell. Trăsăturile lui, sub părul blond şi moale, sunt strânse de concentrare; băieţii îi zic Sir Pungă. N-ai zice, văzându-l cum îşi aşază cu precizie hârtiile în faţă, că a fost odată ruşinea de la Inner Temple. El îi zice lucrul acesta cu glas scăzut, tachinându-l, în vreme ce aşteaptă să fie adusă fata. Ei bine, Master Cromwell, zice Riche; dar domnia ta şi stareţa aceea din Halifax?

El ştie prea bine că nu trebuie să nege: ca, de altfel, nici una dintre poveştile spuse despre el de cardinal.

— A, aia, face el. Nu a fost nimic – se aşteptau să se întâmple în Yorkshire.

Îi este teamă că fata ar fi putut să surprindă sfârşitul schimbului de cuvinte, fiindcă astăzi, în timp ce se aşază pe scaunul pregătit pentru ea, îi aruncă o privire deosebit de urâtă. Îşi aranjează fustele, îşi încrucişează braţele şi aşteaptă să fie distrată. Nepoata lui, Alice Wellyfed, stă pe un taburet lângă uşă: se află acolo doar pentru eventualitatea unui leşin sau a unui alt necaz. Deşi, numai aruncându-i Fecioarei o privire, îţi dai seama că

probabilitatea ca ea să leşine este la fel de mare ca şi în cazul lui Audley.

— Pot? întreabă Riche. Să încep?

— Oh, de ce nu? replică Audley. Eşti tânăr şi inimos.

— Aceste profeţii ale tale – schimbi tot timpul momentul dezastrului pe care îl prevezi, dar am înţeles că ai spus că regele nu va mai domni nici o lună după căsătoria cu Lady Anne. Ei bine, au trecut luni bune, Lady Anne este încoronată regină şi i-a dăruit regelui o fiică minunată. Acum ce mai spui?

— Spun că în ochii lumii el *pare* să fie rege. Dar în ochii Domnului – ridică din umeri – nu mai este. Este rege adevărat în aceeaşi măsură cum este el – dă din cap înspre Cranmer – arhiepiscop cu adevărat.

Riche nu se lasă deturnat.

— Aşadar, ar fi justificată începerea unei revolte împotriva lui? Răsturnarea lui de pe tron? Asasinarea lui? Înlocuirea lui cu altcineva?

— Păi, tu ce crezi?

— Şi printre cei care revendică tronul, alegerea ta a căzut asupra familiei Courtenay, nu Pole. Henry, marchiz de Exeter. Nu Henry, lord Montague.

— Sau, intervine el plin de înţelegere, i-ai confundat?

— Sigur că nu, roşeşte ea, i-am întâlnit pe ambii gentilomi.

Riche îşi notează ceva.

— Courtenay, spune Audley, care este lord Exeter, descinde dintr-o fiică a regelui Eduard. Lord Montague descinde din fratele regelui Eduard, duce de Clarence. Cum cântăreşti pretenţiile lor? Căci, dacă vorbim de regi adevăraţi şi falşi, unii spun că Eduard a fost un bastard, pe care maică-sa l-a făcut cu un arcaş. Mă întreb dacă poţi să ne luminezi.

— De ce ar face-o? zice Riche.

Audley îşi dă ochii peste cap.

— Fiindcă vorbeşte cu sfinţii din ceruri. Şi ei ştiu.

El se uită la Riche şi pare că îi poate citi gândurile: cartea lui Niccolò spune că prinţul înţelept îi extermină pe cei invidioşi şi, dacă eu, Riche, aş fi rege, acei pretendenţi şi familiile lor ar fi morţi. Fata este pregătită pentru următoarea întrebare: cum de a văzut două regine în viziunea ei.

— Bănuiesc că asta se va rezolva, spune el, prin luptă? E bine să avem câţiva regi şi regine de rezervă, dacă ai de gând să porneşti un război în ţara asta.

— Nu este nevoie să fie un război, afirmă călugăriţa.

Oh? Sir Pungă se îndreaptă în scaun: asta e ceva nou.

— În schimb, Domnul trimite o molimă asupra Angliei. Henric va muri în şase luni. La fel şi fata lui Thomas Boleyn.

— Şi eu?

— Şi tu.

— Toţi din încăperea asta? Cu excepţia ta, desigur. Toţi, chiar şi Alice Wellyfed, care nu ţi-a făcut niciodată vreun rău?

— Toate femeile din casa ta sunt eretice şi molima le va roade trupul şi sufletul.

— Dar prinţesa Elisabeta?

Ea se întoarce în scaun, ca să-şi îndrepte vorbele spre Cranmer.

— Se spune că, atunci când ai botezat-o, ai încălzit apa ca să o fereşti de şocul răcelii. Ar fi trebuit s-o torni fiartă.

— Oh, Iisuse din ceruri, exclamă Riche aruncându-şi tocul. Este un tată tânăr şi blând, cu o fiică în leagăn.

El aşază o mână liniştitoare peste a lui, a consilierului juridic. Ai zice că Alice ar avea nevoie de consolare; dar când Fecioara o condamnase la moarte, el se uitase spre

nepoata lui aflată în celălalt capăt al încăperii şi observase că faţa ei era o expresie perfectă a zeflemelii.

Cranmer se ghemuieşte în sine; Fecioara l-a rănit, a marcat un punct. El, Cromwell, rosteşte:

— Am văzut-o pe prinţesă. Înfloreşte, în ciuda celor care-i doresc răul. Vocea lui sugerează calmul: trebuie să-l punem pe arhiepiscop înapoi în şa. Se întoarce spre Fecioară: Spune-mi, l-ai găsit pe cardinal?

— Ce? face Audley.

— Sora Elizabeth a zis că o să-l caute pe fostul meu stăpân într-una dintre excursiile ei în rai, iad sau purgatoriu şi eu m-am oferit să-i plătesc cheltuielile de călătorie cu acea ocazie. I-am dat oamenilor ei un acont – sper că există ceva progrese.

— Wolsey ar mai fi trăit cincisprezece ani, spune fata.

El dă aprobator din cap: asta şi-a zis şi el.

— Dar Domnul l-a luat ca să dea un exemplu. I-am văzut pe diavoli certându-se pentru sufletul lui.

— Şi ştii rezultatul? întreabă el.

— Nu există nici un rezultat. L-am căutat peste tot. Am crezut că Dumnezeu l-a distrus. Apoi, într-o noapte, l-am văzut. O pauză lungă, tactică. I-am văzut sufletul aşezat printre nenăscuţi.

Se lasă tăcere. Cranmer se face mic în scaunul lui. Riche roade uşor capătul tocului. Audley răsuceşte un nasture de la mânecă, până când aţa devine strânsă.

— Dacă vrei, pot să mă rog pentru el, spune Fecioara. De obicei, Domnul îmi ascultă cererile.

— Înainte, când îi aveai pe sfetnicii tăi împrejur, pe părintele Bocking şi pe părintele Gold, şi pe părintele Risby şi pe restul, în acest moment al discuţiei ai început târguiala. Eu am propus o anumită sumă pentru bunăvoinţa ta, iar îndrumătorii tăi spirituali au mărit-o.

— Stai. Cranmer îşi pune o mână pe piept. Putem să ne întoarcem? Lord cancelar?

— Putem merge în ce direcţie vrei, milord arhiepiscop. De trei ori în jurul câmpurilor...

— Vezi diavoli?

Ea confirmă din cap.

— Şi cum apar?

— Ca nişte păsări.

— Ce uşurare, rosteşte Audley sec.

— Nu, sir. Lucifer pute. Are gheare deformate. Vine sub formă de cocoş, mânjit cu sânge şi rahat.

El ridică privirea spre Alice. Este gata să o expedieze. Se gândeşte: Doamne, ce i s-a făcut acestei femei?

— Trebuie să fie foarte neplăcut pentru tine, spune Cranmer. Dar este ceva obişnuit pentru diavoli, după câte înţeleg, să se arate sub mai multe chipuri.

— Da. Fac asta ca să te înşele. El vine şi ca un tânăr.

— Serios?

— Odată a adus o femeie. În chilia mea, noaptea. Face o pauză. O pipăia.

Riche:

— Se ştie că nu are nici o ruşine.

— La fel şi tu.

— Şi apoi, soră Elizabeth? După pipăială?

— I-a ridicat fustele.

— Şi ea nu s-a opus? spune Riche. Mă surprinzi.

— Fără îndoială, prinţul Lucifer are metodele lui, zice Audley.

— Şi, în faţa ochilor mei, a trebuit s-o facă cu ea în patul meu.

Riche notează.

— Femeia asta, o cunoşteai?

Nici un răspuns.

— Şi diavolul nu a încercat să facă acelaşi lucru cu tine? Poţi vorbi liber. Nu o să punem asta împotriva ta.

— A venit să mă ducă cu vorba. Clătinându-se în haina lui de mătase albastră – e cea mai bună pe care o are. Şi colanţi cu diamante de-a lungul piciorului.

— Cu diamante de-a lungul piciorului, rosteşte el. Asta trebuie să reprezinte o tentaţie?

Ea clatină din cap.

— Dar eşti o femeie frumoasă – destul de bună pentru orice bărbat, aş spune.

Ea ridică privirea; un zâmbet fugitiv.

— Eu nu sunt pentru Stăpânul Lucifer.

— Şi ce a spus când l-ai refuzat?

— Mi-a cerut să mă mărit cu el.

Audley îşi sprijină capul în mâini.

— I-am zis că am fost juruită castităţii.

— Nu a fost furios când nu ai fost de acord?

— O, ba da. M-a scuipat în faţă.

— Nici nu mă aşteptam la altceva din partea lui, spune Riche.

— M-am şters de scuipat cu un şervet. E negru. Are duhoarea iadului.

— Cum arată?

— Ca ceva putred.

— Unde este acum şervetul? Bănuiesc că nu l-ai trimis la spălătorie.

— E la domnul Edward.

— Şi îl arată oamenilor? Pentru bani?

— Pentru donaţii.

— Pentru bani.

Cranmer îşi ridică faţa din mâini.

— Să facem o pauză?

— Un sfert de oră? propune Riche.

Audley:

— Ţi-am zis eu că e tânăr şi inimos.

— Poate ne vom vedea mâine, spune Cranmer. Trebuie să mă rog. Şi un sfert de oră nu este de ajuns.

— Dar mâine e duminică, rosteşte călugăriţa. Un om care a mers duminica la vânătoare a căzut în groapa fără fund a iadului. Închipuiţi-vă asta.

— Păi, cum era fără fund, întreabă Riche, dacă iadul era acolo să-l primească?

— Aş vrea să merg la vânătoare, spune Audley. Numai Dumnezeu ştie că aş vrea să-mi asum riscul.

Alice se ridică de pe scaun şi face semn gărzii. Fecioara se ridică şi ea de pe scaun, cu un zâmbet larg. L-a făcut pe arhiepiscop să tresară şi pe el să îngheţe, şi pe consilierul coroanei mai să plângă cu poveştile ei despre bebeluşi opăriţi. Are impresia că deja câştigă; dar pierde, pierde, pierde tot timpul. Alice îi pune o mână blândă pe braţ, dar Fecioara o scutură la o parte.

Afară, Richard Riche spune:

— Ar trebui s-o ardem.

— Oricât ne-ar displăcea vorbele ei despre cum l-a văzut pe răposatul cardinal şi despre diavoli în dormitor, spune Cranmer, vorbeşte în felul acesta fiindcă a fost învăţată să imite pretenţiile anumitor călugăriţe de dinaintea ei, pe care Roma le-a recunoscut cu încântare drept sfinte. Nu le pot condamna, retrospectiv, pentru erezie. Nici nu am dovezi ca s-o judec pentru erezie.

— S-o ardem pentru trădare, voiam să spun.

Este pedeapsa dată femeii; dacă era bărbat, ar fi fost atârnat şi castrat, apoi călăul i-ar fi scos încet maţele.

— Nu există o acţiune vădită, spune el. Şi-a exprimat doar o intenţie.

— Intenţia de a provoca rebeliune, de a-l răsturna pe rege – asta nu e trădare? Şi vorbele au fost considerate trădare, există precedente, ştiţi bine.

— Aş fi uimit, spune Audley, să-i fi scăpat atenţiei lui Cromwell.

Parcă ar putea mirosi scuipatul diavolului; aproape că se îmbrâncesc unul pe celălalt ca să ajungă afară, unde aerul e blând, umed: un miros vag de frunze, o lumină verde-aurie, foşnitoare. El poate vedea cum, în anii ce vor urma, trădarea va lua forme noi şi variate. Când ultima lege privind trădarea fusese făcută, nimeni nu putea să-şi răspândească vorbele printr-o carte sau act tipărit, fiindcă nu se inventaseră cărţile tipărite. Simte un junghi de gelozie pentru cei morţi, pentru cei care îi slujeau pe regi în vremuri mai lente decât acestea; astăzi, produsele unui creier otrăvit sau cumpărat pot fi răspândite prin Europa în decurs de o lună.

— Cred că avem nevoie de legi noi, spune Riche.

— Mă ocup de asta.

— Şi cred că femeia asta este ţinută în prea mare îngăduinţă. Suntem prea moi. Doar ne jucăm cu ea.

Cranmer se îndepărtează, cu umerii lăsaţi, cu rasa măturând în urmă frunzele. Audley se întoarce spre el, vesel şi hotărât, nerăbdător să schimbe subiectul:

— Aşadar, prinţesa, zici că e bine?

Prinţesa, neînfăşată, fusese aşezată pe perne la picioarele lui Anne: un ghem urât, mov, plângător, de feminitate, cu un smoc de păr gălbejit şi obiceiul de a-şi da la o parte cămăşuţa, parcă pentru a-şi expune cea mai nefericită trăsătură a ei. Se pare că au început să circule poveşti că pruncul lui Anne avea la naştere dinţi, şase degete la fiecare mână şi păr pe tot corpul, ca o maimuţă, astfel că tatăl ei le-a arătat-o dezbrăcată ambasadorilor, iar mama o ţine la vedere în speranţa înăbuşirii unor astfel

de vorbe. Regele i-a ales Hatfield drept reşedinţă, iar Anne zice:

— După părerea mea, am scuti nişte cheltuieli şi lucrurile ar fi puse în ordine dacă ar fi desfiinţată acum casa spaniolă a Mariei şi ea ar deveni membră a casei prinţesei Elisabeta, fiica mea.

— În calitate de...?

Copilul tace; doar fiindcă – observă el – şi-a băgat pumnişorul în gură şi îl morfoleşte.

— În calitate de servitoare a fiicei mele. Ce altceva? Nu poate exista vreo pretenţie de egalitate. Maria este o bastardă.

Scurta pauză se sfârşeşte; prinţesa scoate un urlet ascuţit, care ar scula şi morţii. Privirea lui Anne alunecă pieziş într-o parte şi un zâmbet pieziş de mândrie îi inundă chipul când se apleacă înspre fiica ei, dar imediat femeile năvălesc înăuntru, fâlfâind şi forfotind; creatura urlătoare este ridicată, învelită şi dusă, iar ochii reginei urmăresc plini de tristeţe cum rodul pântecelui ei iese, în procesiune.

— Cred că îi era foame, rosteşte el cu blândeţe.

Sâmbătă seara: cină la Austin Friars pentru Stephen Vaughan, atât de des în trecere: William Butts, Hans, Kratzer, Spune-mi-Risley. Conversaţia are loc în diferite limbi şi Rafe Sadler traduce cu îndemânare, lin, întorcându-şi capul dintr-o parte în alta: subiecte importante şi neînsemnate, politică şi bârfe, teologia lui Zwingli, nevasta lui Cranmer. În privinţa ei, nu a fost posibil să se înăbuşe vorbele la Steelyard şi în oraş.

— Poate Henric să ştie şi să nu ştie? întreabă Vaughan.

— Este foarte posibil. Este un prinţ cu capacităţi foarte vaste.

Din ce în ce mai mari cu fiece zi ce trece, completează Wriothesley, râzând. Doctorul Butts spune: este unul dintre acei oameni care trebuie să fie activi şi de curând piciorul a început să-l necăjească, rana aceea veche; dar gândiţi-vă, cât de probabil este ca un om care nu s-a precupeţit pe terenul de vânătoare şi în întrecerile cu lancea să nu capete vreo rană până să ajungă la vârsta de rege? Anul acesta împlineşte patruzeci şi trei de ani şi aş fi bucuros, Kratzer, să aflu ce părere ai despre ceea ce sugerează astrele, pentru anii din urmă ai unui om a cărui hartă astrală este atât de dominată de aer şi de foc; iar şi iar, nu am atras eu mereu atenţia asupra lunii lui aflate în Berbec (un astru grăbit şi impulsiv) în casa căsătoriei?

El replică, nerăbdător: eu am auzit foarte puţine despre luna în Berbec atunci când s-a însurat cu Caterina, cu douăzeci de ani în urmă. Nu stelele ne fac, doctore Butts, sunt împrejurările şi *necessità,* alegerile pe care le facem sub presiune; virtuţile sunt cele care ne fac, dar nu sunt de ajuns, uneori trebuie să ne desfăşurăm şi viciile. Sau nu eşti de acord?

Îi face semn lui Christophe să le umple paharele. Vorbesc despre Monetărie, unde Vaughan urmează să primească un post; despre Calais, unde Honor Lisle pare mai ocupată de afaceri decât soţul ei, guvernatorul. Se gândeşte la Guido Camillo la Paris, plimbându-se agitat şi neliniştit între pereţii de lemn ai maşinăriei memoriei, în vreme ce cunoştinţele cresc nevăzute din sine în cavităţile ei, ascunse în spaţiile interioare. Se gândeşte la Fecioara Sfântă – până acum s-a stabilit că nu este nici fecioară, nici sfântă – aşezată, fără îndoială, în acest moment la masă cu nepoatele lui. Se gândeşte la colegii lui de anchetă: Cranmer îngenuncheat în rugăciune, Sir Pungă parcurgând transcrierile zilei, Audley... oare ce face lordul cancelar? Îşi lustruieşte colanul oficial, se decide. Se

gândeşte să-l întrebe încet pe Vaughan: nu ai avut în slujbă o fată pe nume Jenneke? Ce s-a întâmplat cu ea? Dar Wriothesley intervine în şirul gândurilor lui.

— Când o să vedem portretul stăpânului nostru? Lucrezi de ceva vreme la el, Hans, este timpul să-l aduci acasă. Suntem cu toţii nerăbdători să vedem cum l-ai făcut.

— Este încă ocupat cu trimisul francez, lămureşte Kratzer. De Dinteville vrea să-şi ducă portretul acasă cu el când va fi rechemat...

Se aud câteva râsete la adresa ambasadorului francez, care mereu îşi face bagajele şi trebuie să şi le desfacă din nou, atunci când stăpânul său îi porunceşte să rămână pe loc.

— Oricum, sper că nu o să-l ia prea curând, spune Hans, fiindcă am de gând să-l arăt ca să mai primesc comenzi. Vreau ca regele să-l vadă, vreau să-l pictez pe rege. Crezi că pot?

— O să-l întreb, răspunde el calm. Dă-mi voie să aleg eu momentul.

Se uită de-a lungul mesei şi-l vede pe Vaughan radiind de mândrie, ca Jupiter pe o boltă pictată.

După ce se ridică de la masă, oaspeţii lui mănâncă prăjituri cu ghimber şi fructe confiate, iar Kratzer face câteva schiţe. Desenează soarele şi planetele mişcându-se pe orbitele lor conform planului despre care a auzit de la părintele Copernic. Le arată cum lumea se învârte în jurul propriei axe şi nimeni din încăpere nu neagă asta. Sub picioare se poate simţi greutatea cu care ne trage pământul, stâncile mugind să se smulgă din lăcaşurile lor, oceanele clătinându-se şi plesnind ţărmurile, legănarea ameţită din pasurile alpine, pădurile din Germania smucindu-se din rădăcini ca să se elibereze. Lumea nu mai

este cum era pe vremea când el şi Vaughan erau tineri, nu este nici măcar ca pe vremea cardinalului.

Companionii lui plecaseră deja când intră nepoata lui, Alice, trece de paznici, învelită într-o pelerină; este însoţită de Thomas Rotherham, unul dintre pupilii lui care locuieşte în casă.

— Nu ai teamă, sir, Jo stă cu sora Elisabeta, şi nimic nu trece de Jo.

Într-adevăr? Acea copilă mereu în lacrimi din cauza unei cusături greşite? Acea fetiţă neîngrijită pe care o găseau uneori rostogolindu-se cu un câine ud sau alergând după un vânzător ambulant pe stradă?

— Aş vrea să-ţi vorbesc, dacă ai timp, spune Alice.

Desigur, răspunde el, luând-o de braţ, cuprinzându-i mâna în pumnul lui; Thomas Rotherham se face palid la faţă – ceea ce îl nedumereşte – şi se îndepărtează.

Alice se aşază în biroul lui. Cască.

— Scuză-mă, dar munca e dificilă şi orele sunt lungi. Îşi îndeasă o şuviţă de păr sub bonetă. Este gata să cedeze, continuă ea. Se arată curajoasă în faţa voastră, dar noaptea plânge, fiindcă ştie că totul este înşelătorie. Chiar şi când plânge, se uită pe furiş pe sub gene, ca să vadă ce efect are.

— Vreau să se termine acum, spune el. Cu toate necazurile pe care le-a provocat, nu ni se pare că spectacolul pe care îl dăm este edificator – trei sau patru oameni eruditi în drept şi Scripturi, reunindu-ne zi de zi ca să încercăm să împingem o puştoaică obraznică să facă o greşeală.

— De ce nu ai adus-o mai devreme?

— Nu am vrut să-şi închidă negoţul cu profeţii. Voiam să văd cine o să-i cadă în plasă. Lady Exeter a făcut-o, la fel şi episcopul Fisher. Şi vreo douăzeci de călugări şi

preoţi netoţi ale căror nume le ştiu, şi probabil vreo sută ale căror nume încă nu le-am aflat.

— Şi regele o să-i omoare pe toţi?

— Pe foarte puţini, sper eu.

— Îl convingi să fie milos?

— Îl conving să fie răbdător.

— Ce se va întâmpla cu ea? Cu sora Eliza?

— O să-i aducem acuzaţii.

— N-o să fie aruncată în temniţă?

— Nu, o să-l conving pe rege să o trateze cu consideraţie; mereu – de obicei – arată respect faţă de orice persoană din viaţa religioasă. Dar Alice – vede că ochii ei încep să înoate în lacrimi – cred că toate astea au fost prea mult pentru tine.

— Nu, deloc. Toţi suntem soldaţi în armata domniei tale.

— Sper că nu te-a înspăimântat vorbind despre propunerile neruşinate ale diavolului?

— Nu, este vorba de propunerea lui Thomas Rotherham... vrea să se însoare cu mine.

— Deci asta s-a întâmplat cu el! El este amuzat. Şi nu putea să spună singur?

— S-a gândit că te vei uita la el în felul acela al domniei tale... de parcă l-ai cântări.

Ca pe un ban găurit?

— Alice, tânărul deţine o felie zdravănă din Bedfordshire şi moşiile lui prosperă foarte bine de când mă ocup de ele. Şi dacă îţi place, de ce să fiu împotrivă? Eşti o fată deşteaptă, Alice. Mama ta, rosteşte el încet, şi tatăl tău ar fi fost foarte mândri de tine, dacă ar fi putut să te vadă.

De aceea plânge Alice. Trebuie să-i ceară permisiunea unchiului ei, căci de anul trecut a fost lăsată orfană. În ziua în care sora lui Bet murise, el se afla prin ţară cu regele.

Henric nu primea nici un mesager de la Londra de teama contagiunii, aşa că Bet murise şi fusese îngropată înainte ca el să afle măcar că era bolnavă. Când, în cele din urmă, veştile se strecuraseră la ei, regele îi vorbise cu blândeţe, cu mâna pe braţul lui; îi vorbise de propria soră, doamna cu păr argintiu ca o prinţesă dintr-o carte, plecată din viaţa lui în grădinile paradisului, susţinuse el, rezervate morţilor de viţă regală; pentru că este imposibil, spusese el, să te gândeşti că acea lady s-ar putea afla în orice loc mai prejos, un loc întunecos, în osuarul îngrădit al purgatoriului, cu cenuşă plutind şi duhoare de sulf, cu smoală bolborositoare şi nori tulburi de zloată.

— Alice, spune el, şterge-ţi lacrimile, găseşte-l pe Thomas Rotherham şi pune-i capăt suferinţei. Nu trebuie să vii mâine la Lambeth. Poate să vină Jo, dacă este atât de nemaipomenită cum spui.

Alice se întoarce în prag.

— Totuşi, o să o mai văd? Pe Eliza Barton? Aş vrea s-o văd înainte...

Înainte s-o omoare. Alice nu este neştiutoare în ceea ce priveşte mersul lumii. Cu atât mai bine. Uite cum sfârşesc cei nevinovaţi; folosiţi de cei cinici şi înrăiţi în păcat, sfărâmaţi de scopurile lor şi striviţi sub călcâiele lor.

O aude pe Alice alergând la etaj. O aude strigând: Thomas, Thomas... Este un nume care va scoate jumătate din casă din odăi, desprinşi din rugăciunile de dinaintea culcării, smulşi chiar din paturi: da, mă căutai? Îşi strânge haina de casă îmblănită în jurul trupului şi iese să privească stelele. Împrejurimile casei sale sunt bine luminate; în lumina torţelor, grădinile sunt locul excavaţiilor. Şanţuri săpate pentru fundaţii, pământul strâns în roabe şi movile. Vastul cadru de lemn al unei noi aripi se profilează pe cer; la mijlocul distanţei, noua lui plantaţie, o livadă de oraş de unde într-o zi vor culege

fructe Gregory şi Alice, şi fiii lui Alice. Deja are pomi fructiferi, dar vrea cireşe şi prune ca acelea pe care le-a mâncat în străinătate, şi pere târzii care să fie pregătite ca în Toscana, combinând pulpa lor crocantă, cu aromă metalică, şi codul sărat pentru iarnă. Apoi, în anul următor are de gând să facă o altă grădină la casa de vânătoare pe care o are la Canonbury, s-o facă un refugiu, o casă de vară la câmpie. A demarat lucrările şi la Stepney, măreşte casa; John Williamson îi supraveghează pe constructori pentru el. Este ciudat, dar ca prin minune prosperitatea familiei pare să-l fi lecuit de tusea persistentă. Îmi place de John Williamson, se gândeşte, de ce am făcut-o oare cu nevastă-sa... Dincolo de poartă, ţipete şi strigăte, Londra nu este niciodată liniştită sau tăcută; atât de mulţi în cimitire, dar viii defilează pe străzi: bătăuşi beţivani căutând ceartă pe Podul Londrei, oameni care şi-au căutat adăpost în biserici strecurându-se afară ca să fure, târfele din Southwark strigându-şi în gura mare preţul, ca măcelarii.

Intră în casă. Biroul îl atrage. Într-un mic sipet ţine cartea soţiei lui, cartea orelor. Înăuntru sunt hârtii cu rugăciuni pe care ea le-a inserat în carte. Rosteşte numele lui Iisus de o mie de ori ca să ţii febra departe. Dar nu s-a întâmplat aşa, nu? Febra vine oricum şi te omoară. Lângă numele primului ei bărbat, Thomas Williams, ea a scris propriul lui nume, dar, observă el, nu l-a şters niciodată pe Tom Williams. Înregistrase zilele de naştere ale copiilor, iar el scrisese lângă ele datele morţii fiicelor lui. Găseşte un spaţiu unde va nota ziua căsătoriei copiilor surorii lui: Richard cu Frances Murfyn, Alice cu pupilul lui.

Se gândeşte: poate că m-am vindecat de Liz. Nu părea posibil ca acea greutate să i se ridice vreodată de pe suflet, dar se uşurase îndeajuns ca să-l lase să-şi continue viaţa. M-aş putea însura din nou, se gândeşte, nu

asta mă îndeamnă mereu oamenii? Îşi spune: acum nu mă mai gândesc deloc la Johane Williamson; nu aşa cum o făceam odată. Odinioară trupul ei avea o însemnătate specială, dar acum acea însemnătate a dispărut; carnea creată sub degetele lui, venerată de dorinţă, a devenit doar substanţa banală a unei neveste de oraş, o femeie care se estompează, fără vreo trăsătură deosebită. Îşi spune: acum nu mă mai gândesc niciodată la Anselma; este doar femeia de pe tapiserie, femeia din ţesătură.

Se întinde după toc. M-am vindecat de Liz, îşi zice. Oare? Ezită, cu pana în mână, îngreunată de cerneală. Ţine pagina să nu se îndoaie şi taie numele primului ei soţ. Se gândeşte: de ani întregi vreau să fac asta.

Este târziu. Sus, închide oblonul la geamul unde luna priveşte cu ochiul gol, ca un beţiv pierdut pe stradă. Christophe, împăturindu-i hainele, întreabă:

— Există *loups?* În regatul ăsta?

— Cred că toţi lupii au murit când marile păduri au fost defrişate. Urletul pe care îl auzi sunt numai londonezii.

Duminică: în lumina trandafirie, oamenii lui, îmbrăcaţi în noile livrele de postav cenuşiu marmorat, pornesc de la Austin Friars să aducă grupul de la casa din oraş unde fusese ţinută călugăriţa. Ar fi fost convenabil, se gândeşte, dacă aş fi avut ambarcaţiunea secretarului principal, în loc să fac aranjamente ad-hoc atunci când trebuie să traversăm râul. Deja participase la slujbă; Cranmer insistă ca toţi să mai asculte una. O priveşte pe fată şi vede că plânge. Alice are dreptate; se află la fundul sacului cu inveţii.

Pe la ora nouă, fata desface iţele pe care, ani de zile, le-a încurcat. Mărturiseşte totul, atât de repede şi de amănunţit, că Riche de-abia poate ţine ritmul, şi face apel

la înţelegerea lor ca oameni de lume, ca oameni cu propria cale:

— Ştiţi cum e. Pomeneşti ceva şi toţi sar pe tine: ce vrei să spui, ce vrei să spui? Zici că ai avut o viziune şi nu te mai lasă în pace.

— Nu poţi să-i dezamăgeşti pe oameni? întreabă el şi ea confirmă: aşa e, nu poţi.

Odată ce ai început, trebuie să continui. Dacă încerci să dai înapoi, te măcelăresc.

Mărturiseşte că viziunile ei sunt numai invenţii. Nu a vorbit niciodată cu făpturi cereşti. Nici nu a sculat pe nimeni din morţi; toate sunt minciuni. Nu s-a priceput niciodată la miracole. Scrisoarea de la Maria Magdalena a fost scrisă de părintele Bocking, şi un călugăr a aurit literele, într-o clipă o să-şi amintească şi numele lui. Îngerii au ieşit din imaginaţia ei, i se păruse că-i vede, dar acum ştie că nu erau decât sclipiri de lumină pe perete. Vocile pe care le-a auzit nu erau vocile lor, nu erau deloc nişte voci clare, doar sunetele scoase de surorile ei care cântau în capelă, sau vreo femeie care plângea în uliţă fiindcă fusese bătută sau jefuită, sau poate nu era decât zdrăngănitul fără vreo noimă al vaselor din bucătărie; şi acele gemete şi strigăte, care păreau să iasă din gâtlejurile celor damnaţi, nu erau decât scrâşnetul scos de vreo capră de lemn pe podea, chelălăitul vreunui câine pierdut.

— Ştiu acum, domnilor, că acei sfinţi nu erau reali. Nu în felul în care sunteţi domniile voastre.

Ceva s-a rupt în ea, şi el se întreabă ce anume.

— Există vreo şansă să mă întorc din nou acasă, în Kent? întreabă ea.

— O să văd ce se poate aranja.

Hugh Latimer se află cu ei şi îi aruncă o privire grea, de parcă el ar face o promisiune deşartă. Nu, serios, spune el, lăsaţi în seama mea.

Cranmer intervine cu blândeţe:

— Înainte să poţi pleca, este necesar să-ţi recunoşti în mod public impostura. O mărturisire publică.

— Nu ţi-e ruşine să vorbeşti în faţa mulţimii, nu-i aşa?

Atât de mulţi ani a stat pe drumuri, un spectacol ambulant, şi va începe din nou, deşi natura spectacolului s-a schimbat; are de gând s-o expună, pocăită, la Catedrala St Paul şi poate şi în afara Londrei. Simte că va adopta rolul de impostoare cu acelaşi avânt cu care şi-a jucat rolul de sfântă.

Îi zice lui Riche: Niccolò ne spune că profeţii neînarmaţi eşuează întotdeauna. El zâmbeşte şi continuă: pomenesc de asta, Ricardo, fiindcă ştiu că îţi place să faci totul ca la carte.

Cranmer se apleacă în faţă şi o întreabă pe Fecioară: bărbaţii ăştia din jurul tău, Edward Bocking şi restul, care dintre ei ţi-a fost ibovnic?

Ea este şocată: poate fiindcă întrebarea a venit de la el, cel mai blând dintre anchetatori. Doar îl priveşte, de parcă unul dintre ei ar fi netot.

El intervine, murmurând: poate că ea consideră că „ibovnic” nu e cuvântul potrivit.

Destul. Pentru Audley, pentru Latimer, pentru Riche, spune:

— O să încep să-i aduc pe adepţii ei şi pe conducătorii ei. I-a ruinat pe mulţi, dacă vrem să urmărim ruinarea lor. Fisher, cu siguranţă, Margaret Pole, poate, Gertrude şi soţul ei, fără îndoială. Thomas Morus, nu, Caterina, nu, dar o ceată grasă de franciscani.

Curtea îşi încheie şedinţa, dacă se poate numi curte aceasta. Jo se ridică în picioare. Până acum a cusut – sau,

mai bine zis, a descusut bordura de culoarea rodiei de pe un gherghef – aceste rămăşiţe de obiceiuri ale Caterinei, ale regatului prăfuit al Granadei, care încă mai stăruiau în Anglia. Ea îşi împătureşte lucrul, strecoară în buzunar foarfecele, iar acul îl înfige în materialul mânecii pentru a-i fi de folos mai târziu. Se duce la prizonieră şi îi pune o mână pe braţ.

— Trebuie să ne luăm rămas-bun.

— William Hawkhurst, rosteşte fata. Mi-aduc aminte acum numele călugărului care a aurit scrisoarea de la Maria Magdalena.

Richard Riche îşi notează.

— Nu mai zice nimic astăzi, o sfătuieşte Jo.

— Veniţi cu mine, domnişoară? Unde mă duc?

— Nimeni nu vine cu tine, răspunde Jo. Cred că încă nu realizezi ce se întâmplă, soră Eliza. Te duci în Turn, iar eu mă duc acasă la cină.

Această vară a anului 1533 a fost o vară cu zile senine, cu serbări ale căpşunilor în grădinile din Londra, cu zumzăit de albine harnice, cu seri calde pentru plimbări pe sub umbrare de trandafiri, dinspre alei răsunând cearta tinerilor gentilomi care joacă bile. Recoltele de grâne sunt bogate chiar şi în nord. Copacii se pleacă sub greutatea fructelor coapte. De parcă el ar fi decretat că timpul călduros trebuie să continue, curtea regelui străluceşte toată toamna. Monseniorul, tatăl reginei, sclipeşte ca un soare, iar în jurul lui se învârte un satelit mai mic, dar tot strălucitor, de amiază – fiul său, George Rochford. Însă tot Brandon este cel care conduce dansul, galopând prin saloane înaintea noii sale neveste, în vârstă de paisprezece ani. Este o moştenitoare, promisă spre

căsătorie fiului său, dar Charles se gândise că un bărbat mai experimentat, ca el, ar fi fost mai de folos.

Familia Seymour lăsase în urmă scandalul şi norocul începea să îi surâdă din nou. Jane Seymour îi spune, privindu-şi picioarele:

— Master Cromwell, fratele meu Edward a zâmbit săptămâna trecută.

— Asta e neobişnuit din partea lui; care a fost cauza?

— A auzit că soţia lui este bolnavă. Soţia pe care a avut-o. Cea cu tata, ştii.

— Este posibil să moară?

— A, foarte posibil. Atunci o să-şi ia una nouă. Dar o să o ţină la casa din Elvetham şi nu o să o lase să se apropie la mai puţin de o milă de Wolf Hall. Iar când tata o să meargă în vizită la Elvetham, ea o să fie încuiată în spălătorie până la plecarea lui.

Sora lui Jane, Lizzie, se află la curte împreună cu soţul ei, guvernatorul de Jersey, care este un fel de rudă cu noua regină. Lizzie soseşte înveşmântată în catifea şi dantele şi, pe cât de bine definite sunt trăsăturile ei, pe atât de neclare şi de indefinite sunt ale surorii ei – ochii îi sunt îndrăzneţi, căprui şi elocvenţi. Jane şopteşte în urma ei; ochii ei au culoarea apei, iar gândurile din spatele lor trec rapid, ca nişte peşti poleiţi, prea mici să fie prinşi de cârlig sau de plasă.

Jane Rochford – a cărei minte, după părerea lui, suferă de lipsă de ocupaţie, îl vede privindu-le pe surori.

— Lizzie Seymour trebuie că are un iubit, spune ea. Nu se poate ca bărbatul ei să fie cel care îi face obrajii să strălucească astfel; este un om bătrân. Era bătrân şi când a luat parte la războaiele scoţiene.

Cele două surori seamănă oarecum, subliniază ea; au acelaşi obicei de a-şi lăsa capul în jos şi de a-şi muşca buza de jos.

— Altminteri, continuă ea, zâmbind superior, ai zice că şi mama lor umbla cu aceleaşi şmecherii ca şi bărbatu-său. A fost o frumuseţe la vremea ei, Margery Wentworth. Şi nimeni nu ştie ce se întâmplă la Wiltshire.

— Mă mir că nu ştii, Lady Rochford. Pari să ştii ce face toată lumea.

— Eu şi cu tine ne ţinem ochii deschişi. Îşi lasă capul în jos şi spune, de parcă vorbele ar fi adresate propriului trup. Aş putea să stau cu ochii deschişi, dacă vrei, în locuri unde tu nu poţi să ajungi.

Doamne Sfinte, ce vrea oare? Doar nu bani? Întrebarea îi iese de pe buze mai rece decât voia:

— Şi care ar fi stimulentul?

Ea îşi ridică ochii să-l privească.

— Aş vrea să fim prieteni.

— Fără nici o condiţie.

— M-am gândit că te-aş putea ajuta. Fiindcă aliata ta Lady Carey a plecat la Hever, ca să-şi vadă fiica. Nu mai este dorită de când Anne şi-a reluat îndatoririle în dormitor. Biata Mary. Râde. Dumnezeu i-a dat o mână destul de bună, dar ea nu a ştiut să o joace. Spune-mi, ce o să faci dacă regina nu mai are alt copil?

— Nu-i nici un motiv de teamă în privinţa asta. Mama ei a avut câte un copil în fiecare an. Boleyn obişnuia să se plângă că asta îl sărăceşte.

— Ai observat vreodată că atunci când un bărbat are un fiu îşi asumă toate meritele, iar atunci când are o fată dă vina pe nevasta lui? Şi dacă nu au deloc copii, se spune că ea este stearpă. Nu zicem că sămânţa lui este proastă.

— Este acelaşi lucru în evanghelii. Pământul pietros este de vină.

Locurile pietroase, pustiul ţepos şi lipsit de folos. Jane Rochford nu are copii după şapte ani de mariaj.

— Cred că soţul meu ar vrea să fiu moartă.

O spune cu inima uşoară. El nu ştie ce să răspundă. Nu el i-a cerut să-i facă această mărturisire.

— Dacă o să mor, continuă ea pe acelaşi ton vesel, să pui să mi se deschidă trupul. Îţi cer asta din prietenie. Mi-e teamă de otravă. Soţul meu şi sora lui stau închişi în cameră cu orele, şi Anne ştie tot felul de otrăvuri. S-a lăudat că o să-i dea Mariei un mic dejun de n-o să-şi mai revină.

El aşteaptă.

— Maria, fiica regelui, la ea mă refer. Deşi sunt sigură că, dacă ar vrea, Anne nu ar avea nici un scrupul să scape de propria soră. Ridică din nou privirea. În adâncul inimii, dacă e să fii sincer, ai vrea să ştii lucrurile pe care le ştiu eu.

Este singură, se gândeşte el, şi are o inimă sălbatică, precum Leontina în cuşca ei. Îşi închipuie că totul este legat de ea, fiecare privire sau conversaţie tainică. Îi este teamă că celelalte femei o compătimesc şi urăşte să fie compătimită.

— Ce ştii despre inima mea?

— Ştiu unde ţi-ai pus-o.

— E mai mult decât ştiu eu însumi.

— Nu e ceva neobişnuit la bărbaţi. Pot să-ţi spun pe cine iubeşti. De ce nu o ceri, dacă o vrei? Familia Seymour nu este bogată. O să ţi-o vândă pe Jane şi vor fi bucuroşi să se târguiască.

— Te înşeli în ceea ce priveşte interesul meu. Am în casă tineri gentilomi, am pupili, iar însurătoarea lor este treaba mea.

— Oh, la, la, face ea. Cântă alt cântec. Asta s-o spui unui ţânc! S-o spui în Camera Comunelor, unde de obicei spui minciuni. Dar să nu-ţi închipui că mă poţi păcăli.

— Pentru o doamnă care-şi oferă prietenia, ai nişte maniere cam necizelate.

— Obişnuieşte-te cu ele, dacă vrei informaţii de la mine. Când intri acum în încăperile lui Anne, ce vezi? Regina la scăunelul de rugăciune. Regina cosând o haină pentru vreo femeie sărmană, având la gât perle de mărimea bobului de mazăre.

Este greu să nu zâmbeşti. Portretul este precis. Anne îl are pe Cranmer sub vraja ei – o consideră un model de femeie pioasă.

— Îţi închipui că aşa stau lucrurile în realitate? Crezi că a renunţat la discuţiile intime cu gentilomi tineri şi ageri? La poezii şi ghicitori, şi cântece care să-i aducă osanale, îţi închipui că a renunţat la toate astea?

— Îl are pe rege să o laude.

— Din partea lui nu o să audă vreo vorbă bună până când nu-i este iarăşi mare pântecele.

— Şi ce o să împiedice lucrul ăsta?

— Nimic. Dacă el este în stare.

— Ai grijă, zâmbeşte el.

— N-am ştiut până acum că se comite o trădare să spui ce se petrece în patul unui prinţ. Toată Europa a vorbit despre Caterina, ce parte a fost pusă unde, a fost penetrată, dacă a fost, a ştiut? Chicoteşte pe înfundate. Pe Henric îl doare piciorul noaptea. Îi este teamă că regina o să-l lovească în focul pasiunii. Îşi ascunde gura cu mâna, dar cuvintele se strecoară, subţiri, printre degete. Dar dacă ea stă nemişcată sub el, îi zice: ce, doamnă, eşti atât de puţin interesată să-mi faci un moştenitor?

— Nu înţeleg ce trebuie să facă.

— Spune că nu capătă nici o plăcere de la el. Iar el, cum s-a chinuit şapte ani s-o aibă, nu poate să accepte că totul s-a răsuflat atât de curând. S-a răsuflat înainte să se întoarcă de la Calais, după părerea mea.

Este posibil; poate că tot acest război al nervilor îi obosise, erau epuizaţi. Totuşi, îi face nişte cadouri

magnifice. Şi se ceartă atât de mult. S-ar certa atât de mult dacă şi-ar fi indiferenţi?

— Aşadar, continuă ea, între lovituri şi piciorul beteag, şi lipsa lui de îndemânare, şi lipsa ei de dorinţă, va fi o minune să avem vreodată un prinţ de Wales. A, este destul de bărbat dacă e să aibă câte o altă femeie în fiecare săptămână. Dacă el simte dorinţa de noutate, cine poate spune că ea nu simte acelaşi lucru? Propriul ei frate îi face acest serviciu.

El se întoarce să o privească.

— Dumnezeu să te ajute, Lady Rochford, spune el.

— Ca să-i aducă prieteni de-ai lui, vreau să zic. La ce credeai că m-am referit?

Un râset scurt, aspru.

— Cred că nici tu nu ştii la ce te-ai referit. Ai petrecut destul de multă vreme la curte ca să ştii ce jocuri se joacă. Nu contează dacă o doamnă primeşte poezii şi complimente, chiar dacă este măritată. Ea ştie că şi soţul ei scrie versuri altcuiva.

— A, ştie asta. Sau, cel puţin, eu ştiu. Nu există vreo vulpiţă pe o rază de treizeci de mile care să nu fi primit un set de versuri de-ale lui Rochford. Dar dacă crezi că galanteria se opreşte la uşa dormitorului, eşti mai inocent decât te-am considerat. Poate că eşti îndrăgostit de fata lui Seymour, dar nu trebuie să o îndemni să aibă inteligenţa unei oi.

El zâmbeşte.

— Oilor li se face o nedreptate în felul ăsta. Ciobanii zic că se pot recunoaşte unele pe altele. Răspund la propriul nume. Îşi fac prietenii de-o viaţă.

— Şi o să-ţi zic eu cine intră şi iese din toate dormitoarele – pungaşul ăla de Mark. El este intermediarul pentru toţi. Soţul meu îl plăteşte în butoni cu perlă şi cutii cu bomboane, şi pene pentru pălărie.

— De ce, Lord Rochford nu mai are bani peşin?

— Vezi o ocazie pentru ceva cămătărie?

— De ce nu?

Cel puţin, se gândeşte, există un punct comun: aversiunea fără sens faţă de Mark. În casa lui Wolsey, acesta avea îndatoriri – să-i înveţe pe copiii de cor. Aici nu face nimic, doar pierde vremea, ori de câte ori curtea se află, mai mult sau mai puţin, în apropierea apartamentelor reginei.

— Ei bine, nu văd ce rău poate face băiatul, spune el.

— Se ţine ca boala de omul sănătos. Nu-şi ştie lungul nasului. Este un nimeni care îşi încearcă şansa din cauză că vremurile sunt tulburi.

— Bănuiesc că ai putea spune asta şi despre mine, Lady Rochford. Şi sunt sigur că o faci.

Thomas Wyatt îi aduce coşuri cu alune, baniţe cu mere de Kent, venind chiar el la Austin Friars cu carul căruţaşului.

— O să sosească şi carnea de vânat, spune el, sărind din car. Eu am venit cu fructele proaspete, nu cu cadavrele. Părul îi miroase a mere, hainele sunt prăfuite de colbul drumului. Acum o să mă certi, continuă el, că am riscat să stric o haină care face...

— ... cât câştigul pe tot anul al căruţaşului.

Wyatt pare ruşinat.

— Uit că eşti tatăl meu.

— Te-am certat, aşa că acum putem să pălăvrăgim ca băieţii.

Stând în strălucirea blândă a soarelui de toamnă, el ia în mână un măr. Îl curăţă de coajă cu o lamă subţire, iar coaja se desprinde cu fâşâit de pulpă şi cade pe hârtiile lui,

ca umbra unui măr, verde pe hârtie albă şi cerneală neagră.

— Ai văzut-o pe Lady Carey când ai fost în ţară?

— Mary Boleyn la ţară. Ce plăceri proaspete ca roua răsar în minte! Bănuiesc că se împerechează în vreun pod cu fân.

— Voiam doar să ştiu pe unde umblă, pentru data viitoare când sora ei este *hors de combat.*

Wyatt se aşază printre dosare, cu un măr în mână.

— Cromwell, să presupunem că ai fi fost plecat din Anglia timp de şapte ani. Dacă ai fi fost ca un cavaler dintr-o poveste, aflat sub puterea unei vrăji. Te-ai uita în jur şi te-ai întreba: cine sunt toţi oamenii ăştia?

Wyatt a jurat că vara asta va sta în Kent. Va citi şi va scrie în zilele ploioase, va vâna când vremea este frumoasă. Dar toamna vine, nopţile se lungesc, iar Anne îl atrage înapoi tot mai tare. Inima lui este sinceră, se gândeşte; iar dacă ea este falsă, este greu de spus unde se află falsitatea. Nu te poţi juca cu Anne în ziua de azi. Nu poţi să râzi. Trebuie să o consideri perfectă, altminteri va găsi o metodă să te pedepsească.

— Bătrânul meu tată vorbeşte despre vremea regelui Eduard. Spune: acum înţelegi de ce nu este bine pentru rege să se însoare cu un supus, cu o englezoaică.

Problema este că, deşi Anne a alcătuit din nou curtea, mai sunt încă oameni care o cunoşteau înainte, din zilele când se întorsese din Franţa, când îşi pusese în minte să-l seducă pe Harry Percy. Se iau la întrecere în poveşti despre cât de nevrednică este. Sau inumană. Cum este o şerpoaică. Sau o lebădă. *Una candida cerva.* O căprioară albă, ascunsă între frunze cenuşii-argintii; tremurând, se ascunde printre copaci, aşteptând un iubit care o va transforma din nou din animal în zeiţă.

— Trimite-mă înapoi în Italia, spune Wyatt.

Ochii ei întunecaţi, sclipitori, oblici: mă bântuie. Noaptea vine în patul meu singuratic.

— Singuratic? Nu prea cred.

Wyatt râde.

— Ai dreptate. Iau ce-mi pică.

— Bei prea mult. Pune şi apă în vin.

— Ar fi putut fi altfel.

— Toate ar fi putut fi altfel.

— Domnia ta nu te gândeşti niciodată la trecut.

— Nu vorbesc niciodată despre el.

— Trimite-mă undeva, pledează Wyatt.

— O să o fac. Când regele va avea nevoie de un ambasador.

— Este adevărat că Medici au cerut mâna prinţesei Maria?

— Nu a prinţesei Maria, vrei să zici a lui Lady Maria. I-am zis regelui să se gândească la asta. Dar nu sunt destul de mari pentru el. Ştii, dacă Gregory ar fi arătat vreun interes pentru bănci, i-aş căuta o mireasă la Florenţa. Ar fi plăcut să am în casă o italiancă.

— Trimite-mă înapoi acolo. Undeva unde pot să fiu de folos, pentru domnia ta sau pentru rege, căci sunt inutil şi mai rău decât inutil pentru mine, şi nu sunt necesar pentru plăcerea nimănui.

— Oh, pe oasele albite ale lui Becket, zice el. Încetează să te mai compătimeşti.

Norfolk are propriile păreri legate de prietenii reginei. Zdrăngăneşte puţin în vreme ce şi le exprimă, relicvele lui clincăne, sprâncenele lui cenuşii şi zburlite se mişcă deasupra ochilor larg deschişi. Bărbaţii ăştia, spune el, bărbaţii ăştia care se ţin după femei! Norris, aveam o părere mai bună despre el! Şi fiul lui Henry Wyatt! Scriu versuri. Cântă. Trăncănesc din gură.

— Ce sens are să vorbeşti cu femeile? întreabă el sincer mirat. Cromwell, tu nu vorbeşti cu femeile, nu-i aşa? Adică, totuşi, care ar fi subiectul? Ce ai găsi de zis?

O să vorbesc cu Norfolk, să hotărască el când se întoarce din Franţa; cere-i să o sfătuiască pe Anne să fie prudentă. Francezii se întâlnesc cu papa la Marsilia şi, în lipsa propriei prezenţe, Henric trebuie să fie reprezentat de cel mai important nobil. Gardiner se află deja acolo. Pentru mine, fiecare zi este o sărbătoare, îi spune lui Tom Wyatt, când ăştia doi sunt plecaţi.

— Cred că Henric s-ar putea să-şi găsească o nouă preocupare până atunci, spune Wyatt.

În zilele următoare, el urmăreşte privirea lui Henric, care zăboveşte asupra diferitelor doamne de la curte. Nu se citeşte nimic în ea, poate cu excepţia interesului speculativ al bărbatului; numai Cranmer consideră că dacă te uiţi de două ori la o femeie trebuie să te însori cu ea. Îl priveşte pe rege dansând cu Lizzie Seymour, cu mâna zăbovindu-i pe talia ei. O vede pe Anne privindu-i, cu expresia rece, încordată.

A doua zi, îi împrumută lui Edward Seymour nişte bani, în condiţii foarte avantajoase.

În dimineţile umede de toamnă, când încă nu s-a luminat de-a binelea, slujitorii lui ies afară devreme, în pădurea umedă, plină de apă. Nu poţi să faci *torta di funghi,* dacă nu culegi ingredientele proaspete.

Richard Riche soseşte la ora opt, cu chipul uimit şi îngrijorat.

— M-au oprit la poartă, sir, şi m-au întrebat: unde ţi-e desaga cu ciuperci? Nimeni nu vine fără ciuperci. Riche se simte ofensat. Nu cred că l-ar fi întrebat pe lordul cancelar de ciuperci.

— A, ba ar fi făcut-o, Richard. Însă peste o oră tu o să le mănânci cu ouă şi cu smântână, iar lordul cancelar, nu. Ne apucăm de treabă?

Pe parcursul lunii septembrie, îi adunase pe preoţii şi pe călugării care fuseseră apropiaţi de Fecioară. El şi Sir Pungă studiază hârtiile şi conduc interogatoriile. Nici nu ajung bine clericii în temniţă, că încep să se dezică de ea, să se dezică unii de alţii: nu am crezut niciodată în ea, părintele Cutare m-a convins, eu n-am vrut niciodată să am necazuri. Cât despre legăturile lor cu nevasta lui Exeter, cu Caterina, cu Maria – fiecare neagă propria implicare şi se grăbeşte să arunce vina pe fratele lui întru Hristos. Oamenii Fecioarei au fost în contact permanent cu casa Exeter. Ea însăşi a fost la multe dintre aşezămintele monastice importante din regat – la Abaţia Syon, la aşezământul din Sheen, la aşezământul franciscan de la Richmond. El ştie asta fiindcă are multe contacte printre călugării nemulţumiţi. În fiecare mănăstire sunt câţiva, iar el îi caută pe cei mai inteligenţi. Caterina nu s-a întâlnit personal cu călugăriţa. De ce ar face-o? Îl are pe Fisher ca să acţioneze ca intermediar, şi pe Gertrude, nevasta lordului Exeter.

— Îmi vine greu să cred, spune regele, că Henry Courtenay mă va trăda. Un cavaler al Ordinului Jartierei, un om excepţional în turniruri, prietenul meu de când eram copii. Wolsey a încercat să ne despartă, dar nu a reuşit. Râde. Brandon, îţi aminteşti de Greenwich, de Crăciun, oare ce an era? Îţi aminteşti de bătaia cu bulgări?

Asta e problema când ai de-a face cu ei, cu oameni care vorbesc mereu despre descendenţe străvechi, despre prietenii din copilărie şi despre lucruri care s-au întâmplat când tu încă făceai negoţ cu lână la bursa din Anvers. Le bagi dovezile sub nas şi ei încep să devină lăcrimoşi, amintindu-şi de bătăi cu bulgări.

— Uite ce-i, spune Henric, nevasta lui Courtenay este de vină. Când va afla totul despre faptele ei, o să vrea să scape de ea. Este nestatornică şi slabă, cum sunt toate femeile, uşor de convins să facă tot felul de urzeli.

— Aşadar, iertaţi-o, zice el. Daţi-i o indulgenţă. Faceţi-i pe oamenii ăştia să vă fie îndatoraţi, dacă vreţi să-şi uite sentimentele prosteşti pentru Caterina.

— Crezi că poţi cumpăra inimile? întreabă Charles Brandon.

Din glasul lui se simte că ar fi trist dacă răspunsul ar fi da.

El se gândeşte: inima este ca orice alt organ, poţi s-o cântăreşti într-o balanţă.

— Nu oferim un preţ în bani. Am destule dovezi ca să chem la proces toată familia Courtenay, pe toţi oamenii lui Exeter. Dacă nu facem asta, le oferim libertatea şi pământurile. Le dăm o şansă să-şi recupereze onoarea numelui.

— Bunicul lui l-a părăsit pe Richard cel Cocoşat ca să intre în serviciul tatălui meu.

— Dacă îi iertăm, o să ne ia drept proşti, spune Charles.

— Nu cred, milord. Tot ce o să facă de acum încolo o să fie sub supravegherea mea.

— Şi familia Pole, lordul Montague: ce propui în cazul lor?

— Nu trebuie să creadă că va fi iertat.

— Să-l fierbem un pic în suc propriu? zice Charles. Nu sunt sigur că-mi place modul tău de a te purta cu nobilii.

— O să-şi primească porţia, intervine regele. Taci, milord, trebuie să mă gândesc.

O pauză. Poziţia lui Brandon este prea complicată ca s-o susţină cu glas tare. Ar vrea să spună: tratează-i ca pe

nişte trădători, Cromwell, dar ai grijă să-i măcelăreşti cu respect. Brusc, chipul i se luminează.

— Ah, acum îmi amintesc de Greenwich. A fost o zăpadă până la genunchi în anul acela. Ah, ce tineri eram, Harry. Nu mai sunt acum zăpezi cum erau în tinereţea noastră.

El îşi adună hârtiile şi se scuză să plece. După-amiaza se anunţă a fi un moment al amintirilor, iar el are treburi de făcut.

— Rafe, du-te la West Horsley. Spune-i nevestei lui Exeter că regele crede că toate femeile sunt schimbătoare şi slabe – deşi aş fi crezut că are destule dovezi care arată contrariul. Spune-i să aştearnă în scris că nu are minte nici cât o găină. Spune-i să susţină că este extrem de uşor de indus în eroare, chiar şi pentru o femeie. Spune-i să se umilească. Sfătuieşte-o ce cuvinte să folosească. Ştii tu cum s-o faci. Nimic nu poate fi prea umil pentru Henric.

Este un anotimp al umilinţei. De la Marsilia vin zvonuri că regele Francisc a căzut la picioarele papei şi i-a sărutat încălţările. Când aude una ca asta, Henric urlă obscenităţi şi rupe în bucăţi misiva.

El adună hârtiile, le aşază pe masă şi citeşte scrisoarea.

— Francisc şi-a ţinut cuvântul dat, totuşi, spune el. Surprinzător. L-a convins pe papă să-şi suspende bula de excomunicare. Anglia are parte de-un respiro.

— Aş vrea ca papa Clement să fie mort, rosteşte Henric. Dumnezeu ştie că a avut o viaţă mizerabilă şi tot timpul a fost bolnav, aşa că ar trebui să moară. Uneori mă rog ca şi Caterina să ajungă la ceruri. Este greşit?

— Dacă pocniţi din degete, Maiestate, o sută de preoţi vor veni de îndată să vă spună ce este bine şi ce rău.

— Se pare că eu prefer să aud asta de la tine. Henric este gânditor, cufundat într-o tăcere morocănoasă, crispată. Dacă moare Clement, cine îi va urma?

— Eu aş paria pe Alessandro Farnese.

— Serios? Henric se îndreaptă de spate. Se fac pariuri?

— Dar şansele sunt mici. A împărţit atâtea mite găştii de la Roma în toţi anii ăştia, că o să-i terorizeze pe cardinali când va veni vremea.

— Aminteşte-mi câţi copii are.

— Eu ştiu de patru.

Regele priveşte tapiseria de pe peretele alăturat, unde femei cu umeri dalbi păşesc cu picioarele goale pe un covor de flori de primăvară.

— S-ar putea să am curând alt copil.

— V-a spus regina?

— Încă nu.

Dar el vede, toţi vedem, culoarea din obrajii lui Anne, trupul alunecos ca mătasea, tonul poruncitor din vocea ei când împarte favoruri şi recompense celor din jur. În această ultimă săptămână, au fost mai multe recompense decât priviri întunecate, şi soţia lui Stephen Vaughan, care este în suita ei, spune că nu i-a venit ciclul.

— Nu i-a venit... spune regele şi roşeşte ca un şcolar.

Traversează camera, îşi deschide braţele şi îl cuprinde, strălucitor ca o stea, cu mâinile lui mari pline de inele sclipitoare prinzându-i catifeaua neagră a hainei.

— De data asta este sigur. Anglia este a noastră.

Arhaic, acest strigăt pornit din inimă: de parcă s-ar afla pe câmpul de luptă, între flamuri însângerate, cu coroana aruncată într-un tufiş ţepos, cu duşmanii morţi la picioare.

El se desprinde uşor, zâmbind. Desface memoriul pe care îl strânsese în pumn când regele îl cuprinsese; fiindcă

nu aşa se îmbrăţişează bărbaţii, ci îşi frământă unii altora pumnii, de parcă vor să se pună la pământ. Henric îl strânge de braţ şi continuă:

— Thomas, parcă am prins în braţe un dig. Din ce eşti făcut? Ia hârtia şi rămâne cu gura căscată. Asta trebuie să facem în dimineaţa asta? Lista asta?

— Nu-s mai mult de cincizeci de puncte. O să o parcurgem repede.

Tot restul zilei, Henric nu-şi poate stăpâni un zâmbet. Cui îi pasă de Clement şi de bulele lui? Ar putea tot atât de bine să stea în mijlocul străzii şi să lase lumea să arunce cu pietre în el. Ar putea tot atât de bine să stea sub ghirlandele de Crăciun – pe care le dăm cu făină în anii când nu e zăpadă – şi să cânte: „Hei, vere, la, la, la/ Sub copacii verzi. „

Într-o zi rece de la sfârşitul lui noiembrie, Fecioara şi vreo şase dintre susţinătorii ei principali fac penitenţă la Catedrala St Paul. Stau încătuşaţi şi cu picioarele goale în vântul muşcător. Mulţimea adunată e numeroasă şi gălăgioasă, slujba, însufleţită, plină de amănunte legate de ce a făcut Fecioara în plimbările ei nocturne, când surorile ei întru religie dormeau, şi ce poveşti sinistre despre diavoli a spus ca să-şi ţină adepţii cuprinşi de veneraţie. Confesiunea ei este citită cu glas tare, şi la final ea le cere londonezilor să se roage pentru ea şi imploră mila regelui.

Acum este greu de recunoscut fata ciolănoasă pe care au ţinut-o la Lambeth. Arată stoarsă de vlagă şi cu zece ani mai bătrână. Nu a fost rănită – el nu ar accepta să se întâmple asta unei femei – şi, de fapt, toţi i-au vorbit fără duritate; dificil a fost să împiedice ca zvonurile şi plăsmuirile să complice povestea, astfel încât jumătate din Anglia să fie atrasă în ea. Pe singurul preot care a persistat

în minciună l-a închis împreună cu un informator; omul era întemniţat pentru crimă şi imediat părintele Rich s-a apucat să-i salveze sufletul şi să-i interpreteze profeţiile Fecioarei, dorind să-l impresioneze cu numele oamenilor importanţi pe care îi cunoştea de la curte. Demn de milă. Dar fusese necesar să se organizeze acest spectacol, şi apoi să-l ducă la Canterbury, astfel încât sora Elizabeth să poată face mărturisirea în propriul fief. Este necesar să se risipească influenţa pe care o au aceşti oameni care vorbesc despre sfârşitul lumii şi ne ameninţă cu molime şi cu damnarea veşnică. Este necesar să se risipească teroarea pe care o creează.

Thomas Morus se află acolo, înghesuindu-se printre demnitarii oraşului; acum îşi croieşte drum către el, în vreme ce predicatorii coboară şi prizonierii sunt coborâţi de pe platformă. Morus îşi freacă mâinile îngheţate şi suflă în ele.

— Crima ei este că a fost folosită.

El se gândeşte: cum de te-a lăsat Alice să ieşi fără mănuşi?

— După toate mărturisirile pe care le-am obţinut, spune el, tot nu pot să înţeleg cum a ajuns aici, pe un eşafod public de la St Paul, venind tocmai de la marginea mlaştinilor. În mod sigur nu a scos nici un ban din asta.

— Cum o să încadrezi acuzaţiile?

Tonul lui Morus este neutru, interesat, ca de la avocat la avocat.

— Legea comună nu se ocupă de femei care spun că pot să zboare sau să trezească morţii. O să fac în parlament o propunere de proscripţie. Acuzaţii de trădare pentru făptaşi. Pentru complici, închisoare pe viaţă, confiscarea averii, amenzi. Regele va fi precaut, cred. Chiar milos. Sunt interesat mai degrabă de descoperirea planurilor acestor oameni decât de obţinerea de pedepse.

Nu vreau un proces cu zeci de acuzaţi şi sute de martori, care să blocheze ani de zile tribunalele.

Morus ezită.

— Haide, spune el, la fel procedai şi tu când erai cancelar.

— S-ar putea să ai dreptate. Oricum, eu nu am nici un amestec.

O pauză. Morus continuă:

— Haide, Thomas. *Pentru numele lui Dumnezeu, ştii asta.*

— Câtă vreme regele o ştie... Trebuie să-l facem să păstreze în minte limpede ideea asta. Poate o scrisoare din partea ta, în care să te interesezi de prinţesa Elisabeta.

— Pot să fac asta.

— Din care să reiasă clar că îi accepţi drepturile şi titlul.

— Nu e greu. Noua căsătorie a fost înfăptuită şi trebuie acceptată.

— Nu crezi că ai putea să aduci şi nişte laude?

— De ce ar vrea regele ca alţi bărbaţi să-i laude nevasta?

— Să presupunem că ai scrie o scrisoare deschisă. Să spui că ai văzut lumina în chestiunea jurisdicţiei naturale a regelui asupra bisericii. Se uită în direcţia locului unde prizonierii sunt urcaţi în căruţele care îi aşteaptă. Îi duc înapoi la Turn acum. Face o pauză. Nu trebuie să mai zăboveşti pe aici. Hai la mine la masă.

— Nu. Morus clatină din cap. Prefer să fiu suflat de vânt pe râu şi să mă întorc acasă flămând. Dacă aş putea să mă încred că-mi vei pune în gură numai mâncare – dar îmi vei pune şi vorbe.

El îl priveşte cum se amestecă în mulţimea de oameni care se îndreaptă spre casă. Se gândeşte: Morus e prea mândru ca să-şi renege poziţia. Îi este teamă că o să-şi

piardă credibilitatea în faţa cărturarilor din Europa. Trebuie să găsim o cale să o facă, una care să nu presupună umilirea. Cerul este limpede acum, de un albastru de lazulit fără pată. Grădinile londoneze abundă de fructe. Îi aşteaptă o iarnă necruţătoare. Dar simte o forţă gata să se dezlănţuie, ca primăvara într-un copac mort. Pe măsură ce cuvântul Domnului se răspândeşte, ochii oamenilor se deschid spre noi adevăruri. Până acum, la fel ca Helen Barre, auziseră de Noe şi de Potop, dar nu de Sfântul Pavel. Puteau să înşire patimile Fecioarei Maria şi să spună cum sunt cei damnaţi duşi în iad. Dar nu ştiau variatele miracole şi ziceri ale lui Hristos, nici cuvintele şi faptele apostolilor, oameni obişnuiţi care, la fel ca săracii Londrei, aveau meşteşuguri simple, fără cuvinte. Povestea este mult mai mare decât îşi închipuiseră ei. El îi zice nepotului său Richard: nu poţi să le spui oamenilor doar o parte a poveştii şi apoi să te opreşti, sau să le spui doar părţile pe care le vrei tu. Ei şi-au văzut religia zugrăvită pe pereţii bisericilor, sau cioplită în piatră, dar acum peniţa Domnului este pregătită şi El este gata să-şi scrie cuvintele în cărţile inimilor lor.

Dar pe aceleaşi străzi, Chapuys vede mişcări de răscoală, un oraş gata să-şi deschidă porţile în faţa împăratului. El nu a fost prezent în timpul jefuirii Romei, dar sunt nopţi când visează asta, de parcă ar fi fost acolo: pântece negre spintecate pe caldarâmul antic, oameni pe jumătate morţi aruncaţi în fântâni, dangătul clopotelor prin ceaţa bălţilor, flăcările torţelor incendiatorilor lingând zidurile. Roma căzuse şi, cu ea, tot ce cuprindea; nu invadatorii, ci chiar papa Iulius fusese cel care dărâmase vechea basilică a Sfântului Petru, aflată acolo de o mie două sute de ani, pe locul unde împăratul Constantin săpase primul şanţ, primele douăsprezece căuşe de pământ, unul pentru fiecare apostol; unde martirii creştini,

cusuţi în piei de animale sălbatice, fuseseră sfâşiaţi de câini. Săpase şapte metri ca să pună noile fundaţii, printr-o necropolă, prin douăsprezece secole de cenuşă şi oase de peşte, lopeţile muncitorilor săi sfărâmând ţestele sfinţilor. În locul unde martirii sângeraseră, se găseau blocuri albe ca stafiile: marmură, aşteptându-l pe Michelangelo.

Pe stradă vede un preot ducându-şi hostia, probabil în drum către un londonez muribund; trecătorii îşi descoperă capetele şi îngenunchează, dar un băiat se apleacă pe o fereastră de deasupra şi strigă în batjocură:

— Arată-ni-l pe Hristos-a-nviat. Arată-ni-l pe Hopa Mitică.

El ridică privirea; chipul băiatului, înainte să dispară, este însufleţit de furie.

Îi spune lui Cranmer: oamenii ăştia au nevoie de o autoritate adevărată, una căreia să i se supună cum se cuvine. Timp de secole, Roma le-a cerut să creadă ceea ce numai copiii ar putea crede. Desigur, li se va părea mai firesc să se supună unui rege englez, care îşi va exercita puterea conform parlamentului şi lui Dumnezeu.

La două zile după ce îl văzuse pe Morus tremurând la slujbă, transmite lui Lady Exeter iertarea regelui. Aceasta vine însoţită de câteva cuvinte usturătoare din partea monarhului, adresate soţului doamnei. Este ziua Sfintei Ecaterina: în onoarea sfintei ameninţate cu martiriul pe roată, toţi mergem în cerc către destinaţia noastră. Cel puţin în teorie. El nu a văzut niciodată pe cineva cu vârsta de peste doisprezece ani făcând aşa ceva.

Este o senzaţie de putere care stă să erupă, o putere care pătrunde până la os, ca tremurul pe care îl simţi în coada unui topor când îl iei în mână. Poţi lovi sau poţi să nu o faci, dar dacă alegi să nu dai lovitura, simţi totuşi înlăuntrul trupului rezonanţa lucrului nefăcut.

A doua zi, la Hampton Court, fiul regelui, ducele de Richmond, se însoară cu fiica lui Norfolk, Mary. Anne a aranjat acest mariaj, pentru gloria familiei Howard; de asemenea, pentru a-l împiedica pe Henric să-şi însoare bastardul, în chip avantajos pentru băiat, cu vreo prinţesă din străinătate. L-a convins pe rege să renunţe la dota magnifică pe care ar fi aşteptat-o şi, triumfătoare în toate scopurile urmărite, Anne participă la dans, cu chipul subţire îmbujorat, cu părul strălucitor împletit cu diamante. Henric nu-şi poate lua ochii de la ea, şi nici el.

Richmond atrage toate celelalte priviri, zburdând ca un mânz, arătându-şi găteala de nuntă, răsucindu-se, sărind, săltând şi mergând ţanţoş. Uită-te la el, spun doamnele mai în vârstă, şi poţi vedea cum era odinioară taică-său: strălucirea aceea perfectă, pielea subţire ca a unei fete.

— Master Cromwell, cere el, spune-i regelui, tatăl meu, că vreau să trăiesc cu nevasta mea. El spune că eu o să mă întorc acasă, iar Mary o să stea cu regina.

— Regele se preocupă de sănătatea domniei tale, milord.

— O să împlinesc cincisprezece ani.

— Mai e o jumătate de an până la aniversare.

Expresia veselă de pe chipul băiatului dispare, înlocuită de una împietrită.

— O jumătate de an nu înseamnă nimic. Un bărbat de cincisprezece ani este priceput.

— Aşa am auzit, intervine Lady Rochford, stând nepăsătoare lângă tânăr. Regele, tatăl tău, a adus martori la curte care să spună că fratele său putea să ducă fapta la bun sfârşit la cincisprezece ani, şi încă de mai multe ori pe noapte.

— Trebuie să ne gândim şi la sănătatea miresei.

— Nevasta lui Brandon este mai tânără decât mine, şi el o are.

— De fiecare dată când o vede, intervine Lady Rochford, dacă e să judec după expresia uimită de pe chipul ei.

Richmond se pregăteşte pentru o discuţie lungă în contradictoriu, apărându-şi poziţia printr-un precedent: este felul tatălui său de a argumenta.

— Stăbunica mea, Lady Margaret Beaufort, nu l-a născut la treisprezece ani pe prinţul care avea să fie Henric Tudor?

Bosworth, drapelele zdrenţuite, câmpul însângerat; cearşaful pătat al maternităţii. De unde venim cu toţii, se gândeşte el, dacă nu din aceeaşi înţelegere secretă: iubito, cedează-mi.

— Nu am auzit ca asta să-i fi îmbunătăţit sănătatea, spune el, sau temperamentul. După aceea nu a mai avut nici un copil. Brusc, se simte prea epuizat să se certe; aşa că i-o retează scurt, cu vocea inexpresivă şi obosită: Fii rezonabil, milord. Odată ce ai făcut-o, o să vrei s-o faci tot timpul. Vreme de vreo trei ani. Atâta durează. Iar tatăl domniei tale are alte gânduri în ceea ce te priveşte. S-ar putea să te trimită să ţii curtea la Dublin.

— Ia-o uşor, mieluşelule, spune Jane Rochford. Există tot felul de metode. Un bărbat se întâlneşte întotdeauna cu o femeie, dacă ea vrea.

— Pot să-ţi vorbesc ca prieten, Lady Rochford? Rişti să provoci supărarea regelui dacă te amesteci în treaba asta.

— A, face ea liniştită, Henric îi iartă orice unei femei drăguţe. Ei caută să facă doar ceva ce este firesc.

— De ce trebuie să trăiesc ca un călugăr? se plânge băiatul.

— Ca un călugăr? Ăştia o fac ca iepurii. Master Cromwell aici de faţă poate să-ţi confirme.

— Poate că doamna asta, regina, zice Richmond, este cea care doreşte să ne ţină despărţiţi. Nu vrea ca regele să aibă un nepot, înainte să aibă un fiu.

— Dar nu ştii încă? Jane Rochford se întoarce spre el. Nu ţi-a ajuns la urechi că La Ana este *enceinte?*

Ea îi spune pe numele pe care i l-a dat Chapuys. El vede cum chipul băiatului exprimă o disperare totală.

— Mi-e teamă că până la vară îţi vei pierde locul, iubitule, continuă Jane. Odată ce se naşte un fiu legal, poţi să te împerechezi după placul inimii. Nu vei domni niciodată, şi odraslele tale nu vor moşteni nimic.

Nu se întâmplă prea des să vezi cum sunt distruse speranţele unui prinţişor într-o clipă, cât îţi ia să stingi între degete flacăra unei lumânări: cu aceeaşi mişcare calculată, născută parcă din obişnuinţă. Şi nici măcar nu şi-a lins degetele.

Cu chipul boţit, Richmond rosteşte:

— Se poate să fie tot o fată.

— Este aproape un act de trădare să gândeşti astfel, spune Lady Rochford. Şi dacă o să fie, va mai face un al treilea copil şi pe al patrulea. Am crezut că nu o să mai rămână însărcinată, dar m-am înşelat, Master Cromwell. Acum a dovedit de ce este în stare.

Cranmer se află la Canterbury, păşind cu picioarele goale pe o fâşie de nisip către întronarea sa ca primat al Angliei. Odată ceremonia încheiată, desfiinţează stăreţia Bisericii lui Hristos, ai cărei membri o încurajaseră atât de tare pe prezicătoarea cea falsă. Ar putea dura mult să cerceteze fiecare călugăr şi povestea lui. Rowland Lee se duce în acel târg ca să urgenteze lucrurile, cu Gregory pe urme; aşa că el rămâne la Londra şi citeşte o scrisoare de la fiul său, care nu este nici mai lungă, nici mai plină de informaţii decât epistolele lui de şcolar: „Cam atât acum, din lipsă de timp. „

Îi scrie lui Cranmer să se arate milostiv cu comunitatea de acolo, căci nu s-a întâmplat nimic mai rău decât că s-au lăsat induşi în eroare. Iartă-l pe călugărul care a aurit scrisoarea Magdalenei. Aş sugera să dea regelui un dar în bani: trei sute de lire îi vor fi pe plac. Desfiinţează Biserica lui Hristos şi întreaga dioceză; Warham a fost arhiepiscop vreme de treizeci de ani, familia lui este adânc înrădăcinată, fiul lui bastard este arhidiacon, mătură-i pe toţi. Pune în loc oameni de acasă: oameni trişti din partea de est din Midlands, formaţi sub ceruri mai serioase.

Sub birou, simte ceva sub talpă, ceva la care a evitat să se gândească. Îşi împinge scaunul înapoi; este jumătate de şoarece, un cadou de la Marlinspike. Îl ridică şi se gândeşte la Henry Wyatt, cum mânca animale în celula lui. Se gândeşte la cardinal, plin de strălucire la Cardinal College. Aruncă şoarecele în foc. Cadavrul sfârâie şi se zbârceşte, iar oasele ard cu un mic pocnet gol. El ia tocul şi îi scrie lui Cranmer: scapă de oamenii aceia de la Oxford din dioceza domniei tale şi pune în loc oamenii de la Cambridge pe care îi cunoaştem.

Îi scrie fiului său: vino acasă să petreci cu noi Anul Nou.

Decembrie: cu trăsăturile ei ascuţite îngheţate, pe fondul luminii albastre răspândite de zăpadă, Margaret Pole pare desprinsă din vitraliul unei biserici, cu aşchii de sticlă prinse pe rochie; de fapt, acele frânturi sunt diamante. A făcut-o pe contesă să vină la el, iar acum ea îl priveşte pe sub pleoapele grele, îl priveşte de-a lungul nasului ei lung de Plantagenet, iar cuvântul ei de întâmpinare, limpede ca gheaţa, umple încăperea.

— Cromwell.

Doar atât. Intră direct în subiect:

— Prinţesa Maria. De ce trebuie să plece din casa din Essex?

— Lordul Rochford o vrea pentru sine. Este un ţinut bun pentru vânătoare. Maria se va alătura casei regale a surorii ei de la Hatfield. Acolo nu o să aibă nevoie de propriii servitori.

— Mă ofer să-mi păstrez locul în casa ei pe propria mea cheltuială. Nu mă poţi împiedica să o slujesc.

Pune-mă la încercare.

— Eu doar execut dorinţele regelui şi bănuiesc că şi domnia voastră, la fel ca mine, sunteţi nerăbdătoare să le îndepliniţi.

— Acestea sunt dorinţele concubinei. Nu credem, eu şi prinţesa, că sunt propriile dorinţe ale regelui.

— Trebuie să faceţi un efort de credinţă.

Ea îl priveşte de sus, de pe piedestal: este fiica lui Clarence, nepoata bătrânului rege Eduard. Pe vremea ei, oamenii ca el îngenuncheau când se adresau femeilor ca ea.

— Am fost în suita reginei Caterina în ziua când s-a măritat. Pentru prinţesă, sunt ca o a doua mamă.

— Pe sângele lui Hristos, doamnă, credeţi că are nevoie de o a doua mamă? Cea pe care o are o să o omoare.

Se uită ţintă unul la celălalt, de-a lungul abisului.

— Lady Margaret, dacă îmi permiteţi să vă dau un sfat... loialitatea familiei voastre e pusă sub semnul îndoielii.

— Aşa spui tu. De aceea mă desparţi de Maria, drept pedeapsă. Dacă ai destule dovezi să mă acuzi, atunci trimite-mă în Turn alături de Elizabeth Barton.

— Asta ar fi cu totul împotriva dorinţelor regelui. Vă respectă mult, doamnă. Originea, vârsta.

— Nu are nici o dovadă.

— În iunie anul trecut, imediat după încoronarea reginei, fiul domniei voastre, lordul Montague, şi fiul Geoffrey Pole au luat masa cu Lady Maria. La nici două săptămâni după aceea, Montague a luat masa cu ea încă o dată. Mă întreb despre ce au discutat.

— Serios?

— De fapt, nu, răspunde el, zâmbind. Băiatul care le-a servit sparanghelul era omul meu. Băiatul care le-a tăiat caisele felii era tot omul meu. Au vorbit despre împărat, despre invazie, cum poate fi convins s-o facă. Aşa că vedeţi, Lady Margaret, toată familia domniei voastre datorează mult răbdării mele. Sper că pe viitor îl vor răsplăti pe rege cu loialitate.

Nu continuă: am de gând să-ţi folosesc fiii împotriva fratelui lor din străinătate pus pe rele. Nu spune: fiul tău Geoffrey este pe statul meu de plată. Geoffrey Pole este un om violent, instabil. Nu ştii cum o să reacţioneze. În acel an îl plătise cu patruzeci de lire ca să meargă pe drumul lui Cromwell.

Contesa surâde cu dispreţ.

— Prinţesa nu o să-şi abandoneze căminul fără proteste.

— Lordul de Norfolk are de gând să se ducă la Beaulieu ca să-i comunice schimbarea aranjamentelor. Desigur, poate să-l sfideze.

El îl sfătuise pe rege: lăsaţi-o pe Maria să-şi păstreze toate drepturile de prinţesă, nu-i luaţi nimic. Nu-i daţi vărului ei împăratul un motiv să pornească război.

Henric urlase:

— O să te duci tu la regină să-i propui ca Maria să-şi păstreze titlul? Fiindcă îţi zic eu, Master Cromwell, eu nu am de gând s-o fac. Şi dacă o să se enerveze foarte tare – aşa cum o să se întâmple – şi se îmbolnăveşte şi pierde

copilul, tu vei fi răspunzător! Şi nu o să dau dovadă de milă!

Afară, lângă uşa salonului de primire al regelui, el se sprijină de perete. Îşi dă ochii peste cap şi îi spune lui Rafe.

— Doamne sfinte, nu-i de mirare că lordul cardinal a îmbătrânit înainte de vreme. Dacă îşi închipuie că din cauza enervării poate să piardă copilul, probabil că sarcina nu e foarte înaintată. Săptămâna trecută eram fraţi de cruce, săptămâna asta mă ameninţă că mă aşteaptă un sfârşit sângeros.

— E un lucru bun că nu eşti precum cardinalul, zice Rafe.

Într-adevăr. Cardinalul se aştepta la recunoştinţă din partea prinţului său, şi îi era dat să fie dezamăgit. În pofida tuturor aptitudinilor lui, era un om dominat de emoţii, care îl epuizau. El, Cromwell, nu mai este supus capriciilor propriului temperament şi nu oboseşte aproape niciodată. Obstacolele vor fi îndepărtate, furiile vor fi domolite, nodurile, desfăcute. Acum, spre sfârşitul anului 1533, spiritul îi este hotărât, voinţa – puternică, chipul – imperturbabil. Curtenii văd că el poate modela evenimente, le poate forma. Poate stăpâni temerile altor oameni, le poate oferi sentimentul stabilităţii într-o lume care se cutremură: acest popor, această dinastie, această insulă mizerabilă şi ploioasă de la capătul lumii.

Ca să se relaxeze la sfârşitul zilei, cercetează posesiunile în pământuri ale Caterinei şi se gândeşte ce poate reîmpărţi. Sir Nicholas Carew, care nu îi place nici pe el şi nici pe Anne, este uimit să primească un pachet de concesiuni, inclusiv două moşii grase din Surrey, alăturate proprietăţilor pe care deja le deţine la ţară. Carew caută să-l întâlnească pentru a-şi exprima mulţumirile; trebuie să-l întrebe pe Richard, care îi ţine acum agenda, şi Richard îi găseşte loc după două zile. Aşa cum spunea

cardinalul, deferenţa înseamnă să-i faci pe oameni să aştepte.

Când vine Carew, el îşi aranjează faţa. Rece, preocupat, curteanul perfect, se străduieşte să zâmbească. Rezultatul este un surâs feciorelnic, nelalocul lui, deasupra bărbii luxuriante.

— A, sunt convins că meritaţi, zice el, ridicând nepăsător din umeri. Sunteţi prieten din copilărie cu Maiestatea Sa şi nimic nu-i face o plăcere mai mare decât să-şi răsplătească prietenii. Soţia domniei voastre ţine legătura cu Lady Mary, nu-i aşa? Sunt apropiate? Cereţi-i, rosteşte el blând, să-i dea tinerei un sfat bun. S-o avertizeze să se supună tuturor dorinţelor regelui. Zilele astea este lipsit de răbdare şi nu pot răspunde pentru consecinţele unei sfidări.

Deuteronomul ne spune: mita orbeşte ochii înţelepţilor. Carew nu este deosebit de înţelept, după părerea lui, dar principiul se aplică; şi dacă nu e tocmai orbit, arată cel puţin ameţit.

— Consideraţi că-i un cadou timpuriu de Crăciun, îi spune, zâmbind şi împinge hârtiile peste birou.

La Austin Friars se dărâmă cămările şi sunt construite odăi trainice. Sărbătorile se vor ţine la Stepney. Aripile de înger sunt mutate acolo; el vrea să le păstreze până când se vor potrivi unui alt copil din casă. Le vede cum sunt mutate, tremurând în linţoliul lor subţire de pânză, şi priveşte cum steaua de Crăciun este încărcată într-o căruţă.

— Cum funcţionează maşinăria asta barbară? întreabă Christophe.

El scoate una dintre mânecile de pânză şi îi arată materialul poleit.

— Sfântă Fecioară! exclamă băiatul. Steaua care ne conduce la Betleem. Credeam că e un instrument de tortură.

Norfolk se duce la Beaulieu ca să-i spună lui Lady Maria că trebuie să se mute la moşia de la Hatfield şi să-i fie însoţitoare micii prinţese, să trăiască sub autoritatea lui Lady Anne Shelton, mătuşa reginei. Relatează pe un ton îndurerat ceea ce a urmat.

— Mătuşa reginei? replică Maria. Nu există decât o regină, şi aceea e mama mea.

— Lady Maria... spune Norfolk, şi cuvintele lui o fac să izbucnească în lacrimi şi să fugă să se încuie în camera ei.

Suffolk se duce în ţară la Buckden, ca să o convingă pe Caterina să se mute în altă casă. Ea a auzit că au de gând să o trimită undeva unde este şi mai multă umezeală decât la Buckden, şi spune că umezeala o va ucide, aşa că şi ea se încuie în cameră, zăngănind zăvoarele şi strigându-i lui Suffolk în trei limbi să plece. Nu se va duce nicăieri, continuă ea, doar dacă el nu este pregătit să spargă uşa şi s-o lege cu frânghii ca să o ducă de acolo. Lucru care, consideră Charles, este puţin cam exagerat.

Brandon se autocompătimeşte când scrie la Londra ca să ceară instrucţiuni: un bărbat cu o nevastă de paisprezece ani care îl aşteaptă, să-şi petreacă astfel sărbătorile! Când scrisoarea lui este citită cu glas tare în consiliu, el, Cromwell, izbucneşte în râs. Şi intră în noul an cu această stare de veselie pură.

Pe drumurile din regat umblă o tânără femeie care spune că este prinţesa Maria şi că tatăl ei a aruncat-o afară, să cerşească. A fost văzută în nord, la York, şi în est, la Lincoln, şi oamenii simpli din aceste comitate îi oferă adăpost şi mâncare şi îi dau bani ca să-şi vadă de drum. El nu ştie ce ar face cu ea dacă ar prinde-o. Este destulă pedeapsă să iei pe umeri povara unei profeţii şi să fii

lipsită de ocrotire pe drumurile de iarnă. Şi-o imaginează, o siluetă cenuşie, măruntă, îndepărtându-se greoi spre orizont, de-a lungul câmpurilor plate şi noroioase.

III
Ochi de pictor
1534

Când Hans îi aduce la Austin Friars portretul terminat, el ezită să-l privească. Îşi aminteşte cum spunea Walter: uită-te la mine, băiete, când îmi spui o minciună.

Se uită la marginea de jos a tabloului şi îşi lasă privirea să urce încet. O pană, foarfece, hârtii, sigiliul lui într-un mic săculeţ, un tom greu, legat în piele verde-închis. Hans îi ceruse să-i vadă Biblia, o dăduse deoparte, căci era prea simplă, prea uzată. El scotocise prin toată casa şi găsise pe biroul lui Thomas Avery cel mai frumos exemplar pe care-l deţinea. Este lucrarea călugărului Pacioli, cartea despre cum să-ţi păstrezi cărţile, care îi fusese trimisă de bunii lui prieteni din Veneţia.

Îşi vede mâna pictată, aşezată pe birou înaintea lui, ţinând în pumnul întredeschis o foaie de hârtie. Este ciudat – de parcă ar fi fost dezmembrat – să se privească bucată cu bucată, deget cu deget. Hans i-a făcut piele fină precum pielea de curtezană, dar mişcarea pe care a surprins-o, acea strângere a degetelor, este neşovăielnică, precum cea a unui măcelar când apucă satârul. Poartă turcoazul dat de cardinal.

La un moment dat a avut şi el un inel cu turcoaz, dăruit de Liz când se născuse Gregory. Era un inel în formă de inimă.

Îşi înalţă ochii spre propriul chip. Nu reprezintă o îmbunătăţire faţă de chipul pictat de Jo pe oul de Paşte.

Hans îl înghesuise într-un spaţiu mic, în spatele unui birou masiv. În timp ce Hans îi schiţa portretul, el avusese timp să mediteze, şi gândurile îl duseseră departe, în altă ţară. Dar nu poţi urmări acele gânduri în spatele ochilor.

El ceruse să fie pictat în grădină. Hans replicase: numai gândul ăsta mă face să transpir. Haide să nu complicăm lucrurile, bine?

Este îmbrăcat cu hainele de iarnă. Înăuntrul lor, el pare făcut dintr-o substanţă mai impenetrabilă, mai compactă decât restul oamenilor. Ca şi cum ar purta o armură. El întrezăreşte ziua când s-ar putea să fie nevoit să o facă. Există oameni – în regat şi în afară (acum nu numai în Yorkshire) – care l-ar înjunghia de îndată ce ar da cu ochii de el.

Mă îndoiesc, se gândeşte el, că ar putea străpunge până la inimă. Regele întrebase: din ce eşti făcut?

Zâmbeşte. Însă pe chipul lui pictat nu e nici umbră de zâmbet.

— Bine. Se duce în camera alăturată. Puteţi veni să-l vedeţi.

Se înghesuie cu toţii, împingându-se. Urmează o tăcere scurtă, cântăritoare, care se prelungeşte.

— Te-a făcut să arăţi cam corpolent, unchiule, zice Alice. Mai mult decât era cazul.

— Aşa cum ne-a demonstrat Leonardo, remarcă Richard, o suprafaţă curbă respinge mai bine o lovitură de tun.

— Nu cred că arătaţi aşa, spune Helen Barre. Eu văd că trăsăturile sunt destul de realiste. Dar nu asta este expresia pe care o aveţi pe chip.

— Nu, Helen, asta o păstrează pentru bărbaţi, afirmă Rafe.

— Omul împăratului este aici, intervine Thomas Avery. Poate să intre să se uite şi el?

— Este bine-venit, ca întotdeauna.

Chapuys intră mândru şi se aşază în faţa tabloului; se apleacă în faţă; sare înapoi. Poartă blănuri de jder deasupra veşmintelor de mătase.

— Doamne sfinte, şopteşte Johane în dosul mâinii, seamănă cu o maimuţă dansatoare.

— Oh, nu, mi-e teamă că nu, rosteşte Eustache. O, nu, nu, nu, nu, nu. Pictorului tău protestant i-a scăpat de data asta semnul caracteristic. Căci nimeni nu se gândeşte la tine ca fiind singur, Cremuel, ci într-o companie, studiind feţele altor oameni, de parcă tu însuţi ai de gând să le pictezi. Îi faci pe ceilalţi să se gândească nu la „cum arată? „, ci la „cum arăt? „.

Se îndepărtează rapid, apoi se răsuceşte, de parcă ar vrea să surprindă asemănarea în mişcare.

— Totuşi. Privindu-ţi portretul, omul îşi dă seama că nu ar vrea să te scoată din fire. Măcar în privinţa asta, cred că Hans şi-a atins scopul.

Când Gregory se întoarce de la Canterbury, el îl duce să vadă singur portretul, îmbrăcat încă în haina de călărie, plină de noroiul drumului; doreşte să-i afle părerea, înainte ca restul celor din casă să vorbească cu el.

— Mama ta spunea mereu că nu m-a ales pentru înfăţişare. Când am primit portretul, am fost surprins să-mi dau seama că sunt vanitos. Mă imaginam cum eram când am plecat din Italia, cu douăzeci de ani în urmă. Înainte să te naşti tu.

Gregory stă lângă el, umăr la umăr. Ochii îi poposesc asupra portretului. Nu spune nimic.

El este conştient că fiul lui a crescut mai înalt ca el: nu că asta ar fi foarte greu. Face un pas lateral, deşi numai cu mintea, ca să-şi privească fiul cu ochi de pictor: un băiat cu piele albă fină şi ochi căprui, un înger zvelt de rangul doi dintr-o frescă împestriţată de umezeală, într-un oraş pe

o colină, departe de aici. Şi-l închipuie paj într-o pădure, călare, desenat pe un pergament, cu bucle negre prinse de o bandă îngustă de aur; în vreme ce tinerii din jurul lui din ziua de azi, tinerii de la Austin Friars, sunt musculoşi ca nişte câini de luptă, cu părul tuns scurt şi ochi ageri ca vârful de sabie. Se gândeşte: Gregory este aşa cum trebuie să fie. Este tot ce am dreptul să sper: francheţea, blândeţea, rezerva şi consideraţia cu care îşi ţine pentru sine gândurile până când le formulează. Simte o asemenea tandreţe pentru băiat că mai că-i vine să plângă.

Se întoarce spre tablou.

— Mi-e teamă că Mark a avut dreptate.

— Cine e Mark?

— Un băieţaş prost care se ţine după George Boleyn. L-am auzit odată spunând că semăn cu un ucigaş.

— Şi nu ştiai asta? întreabă Gregory.

PARTEA A ŞASEA

I
Supremaţie
1534

În zilele de sărbătoare dintre Crăciun şi Anul Nou, în timp ce curtea benchetuieşte şi Charles Brandon se află în ţinuturile mlăştinoase strigând pe la uşi, el îl citeşte pe Marsiglio din Padova. În anul 1324, Marsiglio ne-a făcut patruzeci şi două de propuneri. După sărbătoarea de Bobotează, el se duce la Henric să-i prezinte câteva dintre ele. Pe unele regele le cunoaşte, altele îi sunt necunoscute. Unele sunt potrivite în situaţia actuală; altele

au fost înfierate drept eretice. Este o dimineaţă luminoasă, cu un frig pătrunzător, iar vântul care bate dinspre râu se simte pe faţă tăios ca un cuţit. Noi intrăm uşor, ca să ne încercăm norocul.

Marsiglio ne spune că atunci când Hristos a venit pe lume, nu a venit ca judecător ori conducător, ci ca supus: supus statului pe care l-a găsit. Nu a căutat să conducă, nici nu le-a transmis discipolilor lui misiunea să conducă. Nu a încredinţat nici unuia dintre adepţii lui mai multă putere decât altuia; dacă îţi închipui că a făcut-o, mai citeşte o dată acele versete despre Petru. Iisus nu a făcut papi. Nu le-a dat discipolilor lui puterea de a face legi ori de a impune taxe, aşa cum pretind oamenii bisericii că ar fi dreptul lor.

— Nu mi-amintesc să-l fi auzit pe cardinal vorbindu-mi despre asta, spune Henric.

— Dacă aţi fi fost cardinal, aţi fi făcut-o?

Întrucât Hristos nu le-a încredinţat adepţilor săi puteri pământene, cum poate cineva să susţină că prinţii de azi îşi trag puterea de la papă? De fapt, toţi prinţii sunt supuşi, aşa cum i-a lăsat Hristos. Este datoria prinţului să stăpânească asupra trupurilor cetăţenilor lui, să spună cine este căsătorit şi cine poate să o facă, cine este bastard şi cine, legitim.

De unde are prinţul această putere şi puterea de a aplica legea? O capătă prin organul legislativ, care acţionează în numele cetăţenilor. Vine din voinţa poporului, exprimată în parlament, şi de aici derivă guvernarea monarhică a regelui.

Când el spune asta, Henric pare să-şi ciulească urechile, ca şi când ar vrea să audă sunetul poporului care se apropie ca să-l alunge din palat. El îl liniştеşte în această privinţă: Marsiglio nu dă nici o legitimitate rebelilor. Cetăţenii se pot într-adevăr aduna ca să

răstoarne un despot, dar el, Henric, nu este un despot; este un monarh care conduce în cadrul legii. Lui Henric îi place ca poporul să-l aclame atunci când străbate călare străzile din Londra, dar un prinţ înţelept nu este întotdeauna şi cel mai popular prinţ; el ştie asta.

Mai are şi alte propuneri să-i facă. Iisus nu a acordat adepţilor săi pământuri sau drepturi exclusive, funcţii, avansări. De toate aceste lucruri se ocupă puterea seculară. Cum poate un om care a făcut jurământ de sărăcie să aibă drepturi de proprietate? Cum pot călugării să fie moşieri?

— Cromwell, cu mintea ta pentru cifre mari... zice regele, privind în zare şi jucându-se cu dantela de la manşetă.

— Organul legislativ, spune el, trebuie să asigure traiul preoţilor şi al episcopilor. În afară de asta, ar trebui să poată folosi bogăţiile bisericii pentru binele public.

— Dar cum se poate face asta? întreabă Henric. Bănuiesc că pot fi sparte altarele. Plin el însuşi de nestemate, se gândeşte la genul de bogăţie care poate fi cântărită. Dacă îndrăzneşte cineva s-o facă.

Este tipic pentru Henric să alerge înaintea ta spre un loc unde nu aveai de gând să ajungi. El avusese de gând să-l îndrume cu binişorul spre un proces legal complicat de deposedare, de reîmproprietărire: afirmarea drepturilor străvechi de suveranitate, să iei înapoi ceea ce a fost al tău dintotdeauna. Îşi va aminti că Henric a fost cel care a propus întâi să se pună mâna pe daltă şi să se scoată ochii de safir ai sfinţilor. Dar el este dispus să urmeze gândul regelui.

— Hristos ne-a învăţat să ni-l reamintim. Ne-a lăsat pâinea şi vinul, trupul şi sângele. Ce vrem mai mult? Nu văd unde a cerut ridicarea de sanctuare sau a instituit

negoţul cu părţi ale corpului, cu şuviţe de păr şi unghii, sau când ne-a cerut să pictăm imagini şi să le venerăm.

— Ai putea să estimezi, întreabă Henric, chiar... nu, probabil că nu. Se ridică în picioare. Ei bine, soarele străluceşte, aşa că...

Aşa că mai bine să nu pierdem vremea. El îşi adună hârtiile.

— O să termin asta.

Henric pleacă să se îmbrace cu costumul de călărie vătuit. El se gândeşte: nu vrem ca regele nostru să fie sărăntocul Europei. Spania şi Portugalia au comori care curg în fiecare an dinspre Americi. Unde este tezaurul nostru?

Uită-te în jur.

Apreciază că clerul deţine o treime din Anglia. Într-o zi, în curând, Henric îl va întreba cum poate coroana să capete aceste proprietăţi. Este ca şi cum ai discuta cu un copil; într-o zi aduci o cutie şi copilul întreabă: ce e înăuntru? Apoi se duce la culcare şi uită de ea, dar a doua zi întreabă din nou. Nu are linişte până când nu este deschisă şi nu primeşte cadoul.

Parlamentul se pregăteşte să-şi reînceapă activitatea. El îi spune regelui: nici un parlament din istorie nu a lucrat vreodată atât de susţinut aşa cum am eu de gând să-l pun pe acesta să facă.

— Fă ce trebuie să faci, îi răspunde Henric. Eu o să te susţin.

Este ca şi cum ai auzi vorbele pe care le-ai aşteptat o viaţă întreagă. Este ca şi cum ai auzi un vers perfect dintr-o poezie, într-o limbă pe care o ştiai dinainte de a te naşte.

Pleacă fericit acasă, dar cardinalul îl aşteaptă într-un colţ. Este rotofei ca o pernă în roba lui purpurie şi pe chip i se citeşte o expresie marţială şi revoltată. Wolsey spune: ştii că o să-şi asume meritele pentru ideile tale bune şi o

să arunce vina asupra ta pentru cele proaste? Când norocul ţi se va întoarce, o să-i simţi biciul: tu mereu, el niciodată.

El răspunde: dragul meu Wolsey. (Pentru că acum cardinalii sunt terminaţi în acest regat, i se adresează ca unui coleg, nu ca unui stăpân.) Dragul meu Wolsey, nu este chiar aşa – nu a dat vina pe Charles Brandon că şi-a făcut lancea fărâme în coiful lui, s-a învinovăţit singur că nu şi-a lăsat viziera în jos.

Cardinalul spune: crezi că aici e ca într-un turnir? Crezi că există reguli, protocoale, judecători care să aibă grijă ca întrecerea să fie corectă? Într-o zi, când tu de-abia o să-ţi aranjezi armura, o să ridici privirea şi o să-l vezi năpustindu-se asupra ta din vârful dealului.

Cardinalul dispare, chicotind.

Chiar înainte de întrunirea Camerei Comunelor, opozanţii lui se adună ca să-şi stabilească tactica. Întrunirile lor nu sunt secrete. Servitorii intră şi ies, şi metoda aplicată de el în cazul conclavurilor lui Pole se repetă: sunt în casa lui Cromwell tineri care nu se simt umiliţi să-şi pună un şorţ şi să aducă un platou cu peşte sau o ciosvârtă de vită. Acum gentilomii din Anglia solicită un loc în rândul personalului său pentru fiii, nepoţii şi pupilii lor, gândindu-se că vor învăţa de la el arta guvernării, cum să scrie cu mână de secretar şi să se ocupe de traduceri din străinătate, şi ce cărţi ar trebui să citească pentru a ajunge curtean. El ia în serios încrederea care i-a fost acordată; ia cu blândeţe din mâinile acestor tineri gălăgioşi pumnalele, condeiele, şi stă de vorbă cu ei, descoperindu-le în spatele pasiunii şi mândriei de tineri bărbaţi de cincisprezece sau douăzeci de ani cât anume valorează, ce valoare au şi câtă valoare o să aibă în situaţii anevoioase. Nu afli nimic despre oameni dacă îi umileşti şi

le zdrobeşti mândria. Trebuie să-i întrebi ce pot să facă pe lumea asta, ce pot să facă singuri.

Băieţii sunt uimiţi de întrebări şi îşi descarcă sufletul. Probabil că nimeni nu a vorbit cu ei până acum. Cu siguranţă, nu tatăl lor.

Le arăţi acestor băieţi, violenţi sau neşcoliţi cum sunt, ocupaţii umile. Învaţă psalmii. Învaţă să folosească un cuţit ca să taie fileuri sau să jupoaie pielea; de-abia după aceea, pentru autoapărare şi nu într-o manieră formală, învaţă să mânuiască *estoc*-ul, lovitura ucigătoare plasată sub coaste, răsucirea simplă din încheietură care te asigură că nu ai dat greş. Christophe se oferă instructor. Aceşti *messieurs,* spune el, sunt prea rafinaţi. Pot să taie capul unui cerb sau coada unui şobolan, ori mai ştiu eu ce, ca să trimită acasă la dragul lor papa. Numai eu şi cu domnia ta, stăpâne, şi cu Richard Cremuel ştim cum să tăiem calea vreunui „ticăleus” şi să-i facem felul, fără să apuce să scoată măcar vreun guiţat.

Înainte de venirea primăverii, unii dintre săracii care stau la poartă îşi croiesc drum înăuntru. Ochii şi urechile celor neştiutori de carte sunt la fel de ascuţite ca acelea ale micii nobilimi şi nu e nevoie să fii cărturar ca să fii ager la minte. Îngrijitorii de cai şi de câini aud secretele conţilor. Băiatul cu amnarul şi foalele aude confidenţele adormite ale dimineţii, când intră să facă focul.

Într-o zi cu soare puternic, cu căldură neaşteptată şi înşelătoare, Spune-mi-Risley intră cu paşi mari la Austin Friars.

— Îţi urez o dimineaţă bună, sir, latră el aruncându-şi deoparte haina. Se aşază la birou şi îşi trage scaunul mai aproape. Ridică o pană şi se uită la vârful ei. Să vedem, ce ai pentru mine? Ochii îi strălucesc şi vârfurile urechilor îi sunt rozalii.

— Trebuie că Gardiner s-a întors, spune el.

— Cum ţi-ai dat seama? Spune-mi aruncă tocul pe masă. Sare în picioare şi începe să măsoare cu paşi mari încăperea. De ce e aşa cum e? Toate aceste ciorovăieli şi dispute, şi întrebări aruncate, când nici nu-i pasă de răspunsuri.

— Îţi plăcea asta când erai la Cambridge.

— Oh, atunci, zice Wriothesley cu dispreţ faţă de varianta lui din tinereţe. Era de presupus că ne antrenează mintea. Nu ştiu.

— Fiul meu susţine că practica dezbaterilor erudite l-a epuizat. El îi spune „practica disputelor inutile”.

— Poate că Gregory nu este chiar prost.

— M-aş bucura să cred că nu.

Spune-mi roşeşte puternic.

— Nu voiam să te jignesc, sir. Ştii că Gregory nu este ca noi. Este prea bun pentru lumea de azi. Dar nici domnia ta nu trebuie să fii ca Gardiner.

— Când se întruneau sfătuitorii cardinalului, noi propuneam planuri şi existau poate unele dispute, dar le lămuream; apoi ne perfecţionam planurile şi le puneam în practică. Dar în consiliul regelui lucrurile nu funcţionează aşa.

— Păi, cum ar putea? Cu Norfolk? Cu Charles Brandon? Ţi s-ar opune fiindcă eşti cine eşti. Chiar dacă ar fi de acord cu domnia ta, tot s-ar opune. Chiar dacă ştiu că ai dreptate.

— Bănuiesc că Gardiner te-a ameninţat.

— Cu ruina. Îşi cuprinde un pumn în palma celeilalte mâini. Dar nu-mi pasă.

— Ba, ar trebui. Winchester este un om puternic şi dacă spune că te va ruina înseamnă că are de gând să o facă.

— Zice că nu i-am fost loial. Zice că ar fi trebuit să văd de interesele lui, nu de ale domniei tale, câtă vreme a fost plecat în străinătate.

— Din câte înţeleg eu, tu trebuie să-l serveşti pe secretarul principal, oricine ar fi cel care deţine această funcţie. Dacă eu – ezită – dacă... Wriothesley, îţi fac această ofertă – dacă voi fi confirmat pe post, o să te pun responsabil cu sigiliul regal.

— Voi fi funcţionar principal?

Îl vede pe Spune-mi adunând onorariile.

— Aşa că acum du-te la Gardiner, cere-ţi scuze şi pune-l să-ţi facă o ofertă mai bună. Măreşte-ţi şansele.

Cu o expresie alarmată, Spune-mi ezită.

— Fugi, băiete. Îi ia haina şi i-o pune în braţe. Încă este secretar principal. Poate să-şi ia sigiliile înapoi. Sau spune-i că trebuie să vină până aici ca să şi le ia singur.

Spune-mi râde. Îşi freacă fruntea, ameţit, de parcă ar fi fost într-o luptă. Îşi pune haina pe el.

— N-avem leac, nu-i aşa?

Bătăuşi învederaţi. Lupi bătându-se pe un hoit. Lei luptându-se pentru creştini.

Regele îl cheamă, împreună cu Gardiner, ca să cerceteze legea pe care el propune să o treacă prin parlament ca să asigure succesiunea copiilor lui Anne. Regina este cu ei; mulţi gentilomi îşi văd mai puţin nevestele, îşi zice el, decât o face regele. El călăreşte, Anne călăreşte. El vânează, Anne vânează. Ea îi ia prietenii şi şi-i face ai ei.

Are obiceiul de a citi peste umărul lui Henric; aşa face şi acum, mâna ei cercetătoare alunecând peste trupul lui masiv, printre straturile de haine, până când o unghie delicată se strecoară pe sub gulerul brodat al cămăşii lui,

şi ea ridică materialul doar puţin, doar o idee, de pe pielea regală palidă. Mâna masivă a lui Henric se ridică să o mângâie pe a ei, o mişcare absentă, visătoare, de parcă nu ar fi decât ei doi. Proiectul de lege se referă, de mai multe ori – şi cu îndreptăţire se pare –, la „soţia Maiestăţii Voastre cea mai dragă şi iubită, regina Anne”.

Episcopul de Winchester rămâne cu gura căscată. Ca bărbat, nu-şi poate dezlipi ochii de la acest spectacol, dar ca episcop, îl face să simtă nevoia să-şi dreagă glasul. Anne nu bagă de seamă; continuă să facă acest gest, şi să citească legea cu glas tare, până când ridică privirea, şocată: se vorbeşte despre moartea mea! „Dacă se va întâmpla ca numita soţie cea mai dragă şi iubită, regina Anne să decedeze...”

— Nu pot exclude eventualitatea, spune el. Parlamentul poate să facă orice, doamnă, în afară de ceea ce este contra firii.

Ea se înroşeşte.

— Nu voi muri la facere. Sunt puternică.

El nu-şi aduce aminte ca Liz să-şi fi pierdut înţelepciunea când fusese însărcinată. Dacă se schimbase ceva era că începuse să fie mai cumpătată cu mâncarea şi cu băutura şi petrecuse mai mult timp inventariind conţinutul dulapurilor. Anne regina ia proiectul din mâna lui Henric şi îl scutură furioasă. Este furioasă pe hârtie, geloasă pe cerneală.

— Această lege prevede că, dacă voi muri – să spunem că mor acum, să spunem că mor de febră şi fără ca acest copil să fie născut, atunci el poate pune o altă regină în locul meu.

— Iubito, zice regele, nu-mi pot imagina o alta în locul tău. Este ceva teoretic. Trebuie să se prevadă acest lucru.

— Doamnă, rosteşte Gardiner, dacă îmi permiteţi să apăr punctul de vedere al lui Cromwell, el ia în considerare

doar o situaţie uzuală. Doar nu l-aţi condamna pe Maiestatea Sa la o viaţă de văduvie perpetuă? Iar noi nu ştim când ne va suna ceasul, nu?

Anne nu îl bagă în seamă, de parcă Winchester nici nu ar fi vorbit.

— Şi dacă va avea un fiu, se spune, acel fiu va fi moştenitor. Zice: *moştenitori pe linie masculină, legal născuţi*. Atunci ce se întâmplă cu fiica mea şi cu dreptul ei?

— Ei bine, spune Henric, va rămâne prinţesă engleză. Dacă te uiţi în continuare pe hârtie, spune că...

El îşi închide ochii. Domnul să-mi dea putere.

Gardiner sare să ofere explicaţii:

— Dacă regele nu va avea niciodată un fiu, născut în căsătorie legitimă, atunci fiica dumneavoastră va fi regină. Asta propune Cromwell.

— Dar de ce trebuie scris în felul acesta? Şi unde se spune că spaniola Maria este bastardă?

— Lady Maria iese din linia de succesiune, intervine el, aşa că deducţia este clară. Nu este nevoie să spunem mai multe. Trebuie să fiţi îngăduitoare cu răceala exprimării. Încercăm să scriem legile cât mai succint. Şi fără să fie ceva personal.

— Pentru numele lui Dumnezeu, rosteşte Gardiner cu satisfacţie, dacă nici asta nu e ceva personal, atunci ce mai e?

Se pare că regele l-a invitat pe Stephen la această întrunire ca să-l umilească. Desigur, mâine ar putea să schimbe foaia; să vină şi să-l vadă pe Henric braţ la braţ cu Winchester, plimbându-se printre fulgii de zăpadă.

— Vrem să parafăm această lege printr-un jurământ, spune el. Supuşii Maiestăţii Sale vor jura că o să susţină succesiunea la tron, aşa cum se prevede în acest document ratificat de parlament.

— Un jurământ? exclamă Gardiner. Ce fel de lege trebuie confirmată printr-un jurământ?

— O să găseşti întotdeauna oameni care vor spune că un parlament este indus în eroare sau cumpărat, sau în vreun fel incapabil să reprezinte binele comun. De asemenea, vei găsi destui care vor nega competenţa parlamentului de a elabora legi în anumite chestiuni, spunând că acestea trebuie lăsate pentru altă jurisdicţie – Romei, de fapt. Dar cred că asta este o greşeală. Roma nu are o voce legitimă în Anglia. În legea mea vreau să afirm o poziţie. Este una modestă. Eu o să o întocmesc, şi parlamentul s-ar putea să vrea să o aprobe, regele s-ar putea să vrea să o semneze. Apoi vom cere ţării să o susţină.

— Şi ce o să faci? rosteşte Stephen, batjocoritor. O să-ţi trimiţi băieţii de la Austin Friars să bată ţara-n lung şi-n lat ca să-l pună să jure pe oricare om scos din bodegă? Fiecare bărbat şi fiecare femeie?

— Şi de ce să nu jure? Crezi că dacă nu sunt episcopi sunt nişte brute? Jurământul unui creştin este la fel de bun ca al oricărui altuia. Uită-te oriunde în acest regat, milord episcop, şi vei găsi lipsuri şi sărăcie. Sunt femei şi bărbaţi pe drumuri. Fermierii de oi s-au întins atât de mult, că omul de rând este deposedat de bucăţica lui de pământ şi plugarul este dat afară din casa şi din căminul lui. Peste o generaţie aceşti oameni o să înveţe să citească. Plugarul se poate apuca de carte. Crede-mă, Gardiner, Anglia poate fi şi altfel.

— Te-am făcut să te înfurii, observă Gardiner. Te-am provocat şi ai înţeles greşit întrebarea. Nu te-am întrebat de are vreo valoare cuvântul lor, ci pe câţi ai de gând să-i pui să jure. Dar, desigur, în Camera Comunelor ai adus o lege împotriva oilor...

— Împotriva stăpânilor de oi, replică el, zâmbind.

— Gardiner, intervine regele, legea vrea să ajute oamenii de rând – nici un crescător nu poate să aibă mai mult de două mii de animale...

Episcopul îl întrerupe pe rege de parcă ar fi un copil:

— Două mii, da; aşadar, în vreme ce trimişii tăi tropăie prin comitate numărând oile poate îi pun cu ocazia asta şi pe păstori să jure, nu? Şi pe plugarii ăştia ai tăi, lipsiţi de carte? Şi pe târfele găsite prin şanţuri?

El nu îşi poate stăpâni râsul. Episcopul este atât de vehement.

— Milord, o să pun să jure pe oricine este necesar ca să asigur succesul şi să unesc ţara. Regele are funcţionari, judecători de pace – şi lorzii din consiliu o să-şi dea cuvântul de onoare că o să facă să meargă treaba asta, altminteri o să vreau să ştiu de ce nu.

— Episcopii o să depună jurământul, spune Henric. Sper că nu o să aibă nimic împotrivă.

— Vrem nişte episcopi noi, afirmă Anne.

Pomeneşte numele prietenului ei Hugh Latimer. Al prietenului lui, Rowland Lee. Se pare că are o listă întreagă, pe care o ţine minte. Liz făcea conserve. Anne face pastori.

— Latimer? Stephen clatină din cap, dar nu poate s-o acuze pe regină, în faţă, că-i iubeşte pe eretici. Rowland Lee, după cunoştinţele mele, nu a stat în viaţa lui la amvon. Unii intră în viaţa religioasă numai din ambiţie.

— Şi nici nu au eleganţa să se prefacă, replică el.

— Fac tot ce pot pe calea asta, zice Stephen. Mi s-a impus. Pentru Dumnezeu, Cromwell, eu merg în continuare.

El ridică privirea spre Anne. Ochii ei sclipesc de amuzament. Nu pierde nimic din schimbul de replici.

— Milord Winchester, intervine Henric, ai fost plecat multă vreme din ţară, în misiunea ce ţi s-a încredinţat.

— Sper că Maiestatea Voastră consideră că am lucrat în folosul său.

— Aşa e, dar nu ai putut să nu-ţi neglijezi dioceza.

— Ca pastor, ar fi trebuit să ai grijă de turma ta, afirmă Anne. Să o numeri, poate.

El se înclină.

— Turma mea se află în siguranţă în ţarc.

Abia abţinându-se să nu-l arunce pe episcop pe scări cu mâna lui sau să fie pus să fie dat afară de gărzi, regele nu mai continuă discuţia.

— Totuşi, murmură Henric, nu te oprim să te duci să ai grijă de ea.

Există o duhoare animalică răspândită din dosul unui câine ce se pregăteşte de luptă. Acum se simte şi aici, iar el o vede pe Anne cum se întoarce, îngreţoşată, şi pe Stephen cum îşi duce o mână la piept, de parcă ar vrea să-şi zbârlească blana, ca să-şi arate puterea înainte să-şi dezgolească dinţii.

— O să revin la Maiestatea Voastră peste o săptămână, rosteşte el.

Vorbele lui amabile ies precum un mârâit din străfundurile măruntaielor.

Henric izbucneşte în râs.

— Între timp, îl preferăm pe Cromwell. Cromwell ne tratează foarte bine.

După plecarea lui Winchester, Anne se agaţă iarăşi de rege; priveşte într-o parte, ca şi cum l-ar atrage într-o conspiraţie.

Corsetul lui Anne este încă strâns pe trup şi numai sânii uşor mai plini îi dau de gol sarcina. Încă nu s-a făcut nici un anunţ oficial; de fapt, nici nu se fac astfel de anunţuri, căci nimeni nu poate fi sigur de trupul femeii şi se pot ivi greşeli. Însă întreaga curte este convinsă că Anne are în pântece moştenitorul, şi ea afirmă acelaşi

lucru; de data asta nu se mai vorbeşte de mere şi toate mâncărurile la care poftise când fusese însărcinată cu prinţesa acum îi fac greaţă, deci sunt semne bune că va fi băiat. Legea pe care el o va aduce în Camera Comunelor nu este – aşa cum crede ea – anticiparea vreunui dezastru, ci o confirmare a locului ei în lume. Anul acesta va împlini treizeci şi trei de ani. Oare câţi ani a râs el de pieptul ei plat şi de pielea gălbejită? Chiar şi el îi poate vedea frumuseţea, acum că e regină. Chipul ei pare sculptat prin puritatea liniilor, craniul este mic precum al unei pisici; gâtul ei are o strălucire minerală, parcă ar fi pudrat cu piritǎ.

— Stephen este, fără îndoială, un ambasador neşovăitor, spune Henric, dar nu-l pot ţine în apropierea mea. A participat la cele mai tainice întruniri pe care le-am ţinut, iar acum se întoarce împotriva mea. Clatină din cap. Urăsc nerecunoştinţa. Urăsc lipsa de loialitate. De aceea apreciez un om ca tine. Ai stat alături de fostul tău stăpân în vremuri de restrişte. Nimic nu te-ar putea recomanda mai bine ca asta. Vorbeşte de parcă nu el ar fi fost cel care provocase toate problemele; de parcă prăbuşirea lui Wolsey fusese provocată de un fulger. Un altul care m-a dezamăgit este Thomas Morus.

— Când o să scrii legea împotriva lui Barton, falsa prezicătoare, pune-l şi pe Morus alături de Fisher, îi cere Anne.

El clatină din cap.

— Nu va merge. Parlamentul nu o va accepta. Există o mulţime de dovezi împotriva lui Fisher, şi Camera nu îl place, căci le vorbeşte de parcă ar fi turci. Dar Morus a venit la mine înainte ca Barton să fie arestată şi mi-a arătat că nu a avut de-a face cu această chestiune.

— Dar îl va înspăimânta, replică Anne. Vreau să fie înspăimântat. Teama poate distruge un om. Am văzut asta întâmplându-se.

Ora trei după-amiaza: sunt aduse lumânări. El consultă agenda lui Richard: John Fisher îl aşteaptă. Este timpul să fie furios. Încearcă să se gândească la Gardiner, dar îi vine să râdă.

— Aranjează-ţi faţa, îi spune Richard.

— Nu ţi-ai fi închipuit că Stephen îmi datorează bani. Eu am plătit pentru instalarea lui la Winchester.

— Cere-i înapoi, sir.

— Dar deja i-am luat casa pentru regină. Încă suferă din cauza asta. Mai bine să nu-l duc la marginea răbdării. Trebuie să-i las o cale de scăpare.

Episcopul Fisher stă aşezat şi mâinile lui scheletice se odihnesc pe un baston de abanos.

— Bună seara, milord, spune el. De ce eşti atât de credul?

Episcopul pare surprins că nu încep totul cu o rugăciune. Cu toate acestea, murmură o binecuvântare.

— Ai face bine să ceri iertarea regelui. Să implori să ţi-o acorde. Roagă-l să se gândească la vârsta şi la infirmităţile domniei tale.

— Nu cunosc care mi-e vina. Şi, indiferent ce crezi, nu am dat în mintea copiilor.

— Ba eu cred că da. Altminteri, cum ai fi dat crezare unei femei ca Barton? Dacă ai vedea pe stradă un teatru de păpuşi, nu ai sta acolo să priveşti, să te amuzi şi să strigi: „Ia te uită cum merg micile picioare de lemn, ia te uită cum flutură din mâini! Ia auzi cum suflă din trompete! „ Nu ai face asta?

— Nu cred că am văzut vreodată un spectacol de marionete, rosteşte Fisher cu tristeţe. Cel puţin, nu cel de care vorbeşti tu.

— Dar participi la unul, milord episcop! Uită-te în jur. Totul nu este decât un mare spectacol de marionete.

— Şi totuşi, atât de mulţi au crezut în ea, rosteşte Fisher cu blândeţe. Warham însuşi, cât era el de arhiepiscop de Canterbury. Douăzeci, o sută de oameni credincioşi şi învăţaţi. I-au confirmat miracolele. Şi de ce nu ar fi dat glas cunoştinţelor ei, faptului că era inspirată de divinitate? Ştim cu toţii că, înainte să-şi înceapă lucrarea, Domnul dă avertismente prin servitorii lui, căci, aşa cum zice profetul Amos...

— Nu mă lua cu profetul Amos, omule. L-a ameninţat pe rege. I-a prezis moartea.

— A prevedea nu este acelaşi lucru cu a dori şi cu atât mai puţin cu a conspira.

— Ah, dar nu a prevăzut nimic din ce nu a sperat să se întâmple. A stat cu duşmanii regelui şi le-a spus cum o să fie.

— Dacă te referi la lordul Exeter, spune episcopul, el deja a primit iertarea, desigur, la fel şi Lady Gertrude. Dacă ar fi fost vinovaţi, regele n-ar fi făcut asta.

— Nu este aşa. Henric doreşte reconciliere. A găsit puterea de a fi milostiv. Aşa cum ar putea fi şi cu domnia ta, dar trebuie să-ţi recunoşti greşelile. Exeter nu a scris nimic împotriva regelui, aşa cum ai făcut domnia ta.

— Unde? Arată-mi.

— Mâna ţi-a fost ascunsă, milord, dar nu şi în faţa mea. Acum nu vei mai publica nimic.

Fisher îşi înalţă brusc privirea. Oasele i se mişcă delicat pe sub piele; pumnul i se strânge pe bastonul cu mâner în formă de delfin.

— Tiparniţele domniei tale din străinătate lucrează acum pentru mine. Prietenul meu, Stephen Vaughan, le-a oferit un preţ mai bun.

— Din cauza divorţului mă hăituieşti, afirmă Fisher. Nu este vorba de Elizabeth Barton. Este din cauză că regina Caterina mi-a cerut sfatul şi eu i l-am dat.

— Spui că am ceva împotriva domniei tale dacă îţi cer să respecţi legea? Nu încerca să mă îndepărtezi de la prezicătoarea domniei tale, ori o să te duc unde se află şi o să te închid alături de ea. Ai fi fost la fel de dornic să o crezi şi dacă într-una dintre viziunile ei ar fi văzut-o pe Anne încoronată regină cu un an înainte ca asta să se întâmple, şi cerurile ar fi privit favorabil evenimentul? În acel caz, te asigur, ai fi considerat-o vrăjitoare.

Fisher clatină din cap; se retrage pe terenul nedumeririlor.

— Ştii, mereu m-am întrebat şi mulţi ani m-a nedumerit dacă în Evanghelii Maria Magdalena era aceeaşi Marie cu sora Martei. Elizabeth Barton mi-a zis că era cu siguranţă. În chestiunea asta, nu a avut nici o ezitare.

El râde.

— A, îi cunoaşte bine pe oamenii ăştia. Tot timpul e prin casele lor. De multe ori a împărţit un castron de tocană cu Fecioara Maria. Ascultă, milord, sfânta nerozie a avut zilele sale, dar acele zile au trecut. Suntem în război. Doar fiindcă soldaţii împăratului nu mărşăluiesc pe străzi, nu te lăsa înşelat – este un război, iar domnia ta eşti în tabăra duşmană.

Episcopul tace. Se leagănă uşor în scaun şi pufneşte.

— Înţeleg de ce Wolsey te-a ţinut în slujba lui. Eşti o brută şi la fel era şi el. Sunt preot de patruzeci de ani şi nu am văzut niciodată oameni mai lipsiţi de Dumnezeu ca aceia care propăşesc în ziua de azi. Asemenea sfetnici malefici.

— Îmbolnăveşte-te, spune el. Stai în pat. Asta e ceea ce-ţi recomand.

Petiţia pentru proscripţia Fecioarei şi a aliaţilor ei este prezentată Camerei Lorzilor într-o sâmbătă dimineaţă, pe 21 februarie. Este menţionat numele lui Fisher şi, la cererea lui Henric, şi al lui Morus. El se duce la Turn să o vadă pe Barton, să vadă dacă mai vrea să-şi uşureze conştiinţa de ceva înainte să fie stabilită data condamnării ei la moarte.

Ea a supravieţuit iernii, târâtă cum a fost prin ţară pentru confesiunile în aer liber, expusă pe eşafodaje în vântul tăios. El aduce o lumânare şi o găseşte prăbuşită pe un scăunel, ca o boccea de cârpe prost legată; aerul e rece şi stătut. Ea ridică privirea şi spune, de parcă ar fi reluat o conversaţie întreruptă:

— Maria Magdalena mi-a spus că o să mor.

Poate că a vorbit cu mine în mintea ei, îşi zice el.

— Şi ţi-a dat o dată?

— Asta te-ar ajuta? replică ea.

Se întreabă dacă ea ştie că parlamentul, revoltat de includerea lui Morus, ar putea amâna proscripţia împotriva ei până la primăvară.

— Mă bucur că ai venit, Master Cromwell. Aici nu se întâmplă nimic.

Nici măcar cele mai lungi, cele mai subtile interogatorii ale lui nu au înspăimântat-o. Ca s-o implice şi pe Caterina, el încercase cu ea toate şmecheriile pe care le ştia – însă în zadar.

— Primeşti suficientă mâncare, nu? o întreabă el.

— A, da. Şi am lucruri curate. Dar îmi e dor de vremea când mergeam la Lambeth, ca să-l văd pe arhiepiscop – îmi plăcea asta. Să văd râul. Toţi oamenii care se

înghesuiau, bărcile care erau descărcate. Ştii dacă o să fiu arsă pe rug? Lordul Audley a zis că o să fiu.

Vorbeşte de parcă Audley i-ar fi un vechi prieten.

— Sper că o să fii scutită de asta. Regele este cel care va hotărî.

— Nopţile astea am fost în iad, spune ea. Stăpânul Lucifer îmi arată un scaun. Este sculptat din oase de om şi are perne de foc.

— Este pentru mine?

— Fii binecuvântat, nu. Este pentru rege.

— L-ai văzut pe Wolsey?

— Cardinalul este tot acolo unde l-am lăsat.

Aşezat printre cei nenăscuţi. Ea tace; o tăcere prelungită.

— Se zice că este nevoie de o oră până când trupul omenesc arde. Fecioara Maria o să mă înalţe. O să respir flăcările, de parcă m-aş îmbăia într-o fântână. Pentru mine, vor fi reci. Îl priveşte în faţă, dar expresia lui o face să-şi întoarcă ochii. Uneori pun în lemne praf de puşcă, nu? Atunci se termină mai repede. Câţi o să mai fie cu mine?

Şase. El le rosteşte numele.

— Ar fi putut fi şaizeci, ştii asta? Vanitatea ta i-a adus aici.

În timp ce spune cuvintele se gândeşte: este adevărat şi că vanitatea lor a adus-o aici; şi vede că ea ar fi preferat să moară şaizeci, să vadă familiile Exeter şi Pole târâte în dizgraţie – asta i-ar fi pecetluit faima. Aşa stând lucrurile, de ce nu vrea să rostească numele Caterinei ca participantă la complot? Ce triumf ar fi pentru un profet să ruineze o regină! În privinţa asta, îşi zice, nu ar fi trebuit să fiu atât de subtil, la urma urmei; ar fi trebuit să fac apel la aviditatea ei pentru dezonoare.

— Nu o să ne mai vedem? întreabă ea. Sau o să fii prezent acolo când voi suferi?

— Tronul ăsta, zice el. Jilţul ăsta făcut din oase. Ar fi bine să nu spui nimănui de el. Să nu audă regele de aşa ceva.

— Eu cred că ar trebui. Ar trebui să fie avertizat ce îl aşteaptă după moarte. Şi ce poate să-mi facă mai rău decât are deja de gând?

— Nu vrei să invoci starea pântecelui?

Ea roşeşte.

— Nu sunt însărcinată. Râzi de mine.

— Aş sfătui pe oricine să mai capete câteva săptămâni de viaţă în plus, prin orice mijloace. Spune că ai fost abuzată pe drum. Spune că te-au necinstit gărzile.

— Dar apoi ar trebui să zic cine a făcut-o şi ar fi duşi înaintea judecătorului.

El clatină din cap, compătimind-o.

— Când un paznic batjocoreşte un prizonier nu-şi dă şi numele.

Oricum, ei nu îi place ideea, asta e limpede. El pleacă. Turnul este ca un mic orăşel şi în jur aude zgomotele rutinei de dimineaţă, gărzile şi oamenii de la Monetărie îl salută şi îngrijitorul animalelor regelui vine la el să-l anunţe că e ora mesei – animalele mănâncă devreme – nu vrea să vadă cum sunt hrănite? Mulţumesc frumos, spune el, declinând plăcerea; nici el nu mâncase şi simte o oarecare greaţă mirosind izul de sânge stătut şi auzind dinspre cuşti grohăielile înfundate şi fornăielile înăbuşite. Sus pe metereze, deasupra râului, nevăzut, un om fluieră o melodie veche, începând să cânte când ajunge la refren; este un vesel pădurar, cântă el. Ceea ce cu siguranţă nu este adevărat.

Se uită în jur, căutându-şi luntraşii. Se întreabă dacă fecioara e bolnavă şi dacă o să mai rămână în viaţă ca să fie omorâtă. Nu i s-a făcut nici un rău cât timp a fost închisă, a fost numai hărţuită; n-a fost lăsată să doarmă o

noapte sau două, dar nu mai mult decât îl ţin pe el treaz treburile regelui, şi nu mă vezi, gândeşte el, să mă apuc de mărturisiri din cauza asta. Este ora nouă; la masa de la ora zece trebuie să-i întâlnească pe Norfolk şi pe Audley, care, speră el, nu vor urla şi nu vor mirosi precum animalele de aici. Afară este un soare îngheţat, nesigur; colaci de aburi se învârtejesc pe râu, ca o umbră de ceaţă.

La Westminster, ducele îi dă afară pe servitori.

— Dacă o să vreau ceva de băut, îmi iau singur! Haide, afară cu voi. Şi închideţi uşa! Dacă vă văd trăgând cu ochiul pe gaura cheii, vă jupoi de vii şi vă pun la sare! Se întoarce înjurând în barbă şi se aşază mormăind pe scaun. Şi dacă l-am implora? spune el. Şi dacă m-aş pune în genunchi şi aş cere: Henric, pentru numele lui Dumnezeu, scoate-l pe Thomas Morus de pe listă?

— Dacă l-am implora cu toţii, completează Audley, punându-ne în genunchi?

— Oh, şi Cranmer, zice el. O să-l aducem şi pe el. Nu poate să rateze acest moment minunat.

— Regele jură că, dacă petiţia va fi respinsă, spune Audley, va veni personal în parlament, în faţa ambelor camere dacă este nevoie, ca să insiste.

— S-ar putea să întâmpine un eşec, zice ducele. Şi încă în public. Pentru numele Domnului, Cromwell, nu-l lăsa să facă asta. Ştia că Morus era împotriva lui şi l-a lăsat să se refugieze la Chelsea, ca să-şi oblojească în linişte conştiinţa. Dar probabil că nepoata mea este cea care îl vrea trecut pe listă. A luat-o ca pe un afront personal. Aşa fac femeile.

— Eu cred că regele consideră că este un afront personal.

— Ceea ce denotă slăbiciune, după părerea mea, zice Norfolk. De ce i-ar păsa cum îl judecă Morus?

Audley zâmbeşte nesigur.

— Îl faci slab pe rege?

— *Îl faci slab pe rege?* Ducele se repede înainte şi îi urlă lui Audley în faţă, ca o coţofană vorbitoare. Ce-i asta, lord cancelar, vorbeşti în sfârşit singur? De obicei aştepţi să zică Cromwell ceva, apoi, cirip-cirip, da-sir-nu-sir, cum spui tu, Tom Cromwell.

Uşa se deschide şi apare Spune-mi-Risley – o parte din el.

— Pe toţi sfinţii, dacă aş avea un arc, ţi-aş smulge capul, zice ducele. Am zis că nu are voie nimeni să intre aici.

— A venit Will Roper. Are scrisori de la socrul său. Morus vrea să ştie ce vei face pentru el, sir, căci ai recunoscut că nu se face cu nimic vinovat în faţa legii.

— Spune-i lui Will că tocmai repetăm cum să-l implorăm pe rege să scoată numele lui Morus de pe petiţie.

Ducele dă peste cap băutura – cea pe care şi-a turnat-o singur – şi trânteşte pocalul pe masă.

— Cardinalul tău obişnuia să spună: Henric ar prefera să-şi dea jumătate din regat decât să fie înfruntat; nu acceptă ca voinţa să-i fie sfidată nici cât negru sub unghie.

— Dar mă gândesc..., lord cancelar, domnia ta nu...

— A, el nu, intervine ducele. Orice ai crede, Tom, la fel crede şi el. *Guţ, guţ.*

Wriothesley pare nedumerit.

— Să-l aduc pe Will?

— Deci, suntem de acord? Să ne punem în genunchi să implorăm?

— Eu nu o fac decât dacă o face şi Cranmer, spune ducele. De ce să-şi tocească un mirean încheieturile?

— Să trimitem şi după lordul Suffolk? propune Audley.

— Nu. Băiatul lui e pe moarte. Moştenitorul lui. Ducele se şterge cu mâna la gură. Mai are doar o lună până la

optsprezece ani. Caută cu degetele iconiţele, relicvele. Brandon are numai un băiat. Şi eu la fel. Şi tu la fel, Cromwell. La fel şi Thomas Morus. Doar un singur băiat. Dumnezeu să-l ajute pe Charles, va trebui să se apuce iar să facă copii cu noua lui nevastă; sunt sigur că va fi o corvoadă. Scoate un râs ca un lătrat. Dacă aş putea să scap de nevastă-mea, mi-aş lua şi eu o prospătură de cincisprezece ani. Dar nu vrea să plece.

Asta e prea mult pentru Audley, care se îmbujorează.

— Milord, eşti însurat – şi încă bine – de douăzeci de ani.

— Crezi că nu ştiu? E ca şi cum te-ai băga cu totul într-un sac de piele cenuşie. Mâna osoasă a ducelui coboară; îl strânge de umăr.

— Fă-mi rost de un divorţ, Cromwell, bine? Tu şi lordul arhiepiscop, veniţi cu nişte motive. Promit că nu o să se petreacă nici o crimă din cauza asta.

— Unde s-a petrecut o crimă? întreabă Wriothesley.

— Ne pregătim să-l omorâm pe Thomas Morus, nu-i aşa? Şi pentru bătrânul Fisher ascuţim cuţitul, nu?

— Doamne fereşte! Lordul cancelar se ridică, adunându-şi roba. Astea nu sunt acuzaţii care să merite pedeapsa capitală. Morus şi episcopul de Rochester sunt numai părtaşi.

— Ceea ce este suficient de grav pentru oricine, spune Wriothesley.

Norfolk ridică din umeri.

— Omoară-i acum sau mai târziu. Morus nu o să depună jurământul. Şi nici Fisher.

— Sunt destul de sigur că o s-o facă, zice Audley. O să folosim mijloace de convingere eficiente. Nici un om rezonabil nu va refuza să jure că va respecta succesiunea, pentru binele acestui regat.

— Aşadar, şi Caterina va trebui să facă asta, spune ducele, să respecte succesiunea copilului nepoatei mele? Şi Maria – şi ea va trebui să depună acest jurământ? Şi dacă nu vor să o facă, ce propui? Să le duci în căruţa condamnaţilor la Tyburn şi să le spânzuri, ca să le vadă rudele împăratului?

El şi Audley schimbă priviri.

— Milord, nu ar trebui să bei atâta vin înainte de amiază, spune Audley.

— Oh, cirip-cirip, replică ducele.

Cu o săptămână în urmă fusese la Hatfield, ca să le vadă pe cele două doamne de viţă regală: prinţesa Elisabeta şi Lady Maria, fiica regelui.

— Ai grijă să nu încurci titlurile, îi spusese lui Gregory în timp ce mergeau călare.

— Deja îţi doreşti să-l fi luat pe Richard, replicase Gregory.

Nu voise să plece din Londra în timpul unei sesiuni parlamentare atât de aglomerate, dar regele îl convinsese: doar două zile şi te întorci; vreau să ţii lucrurile sub observaţie. Drumul spre ieşirea din oraş era plin de apă după topirea gheţii, iar în crângurile adăpostite de căldura soarelui băltoacele erau încă îngheţate. Un soare firav clipea asupra lor în vreme ce intrau în Hertfordshire şi ici, colo un porumbar zdrenţuit înflorise, fluturând înspre ei o petiţie împotriva iernii prea lungi.

— Obişnuiam să vin aici cu ani în urmă. Aparţinea cardinalului Morton, care obişnuia să plece din oraş după terminarea sesiunii judecătoreşti, când vremea se mai încălzea, iar când aveam nouă ani, unchiul meu John mă urca în căruţa cu provizii, împreună cu cele mai bune brânzeturi şi plăcinte, ca să-i fiu de ajutor în caz că ar fi încercat cineva să ne jefuiască atunci când ne opream.

— Nu aveaţi gărzi?

— De gărzi se temea el.
— *Qui custodiet ipsos custodes?*[40]
— Eu, evident.
— Ce ai fi făcut?
— Nu ştiu. I-aş fi muşcat?

Faţada din cărămidă în culori delicate este mai mică decât îşi aminteşte, dar ăsta este rolul memoriei. Toţi aceşti paji şi gentilomi care ies grăbiţi, rândaşii care duc caii de căpăstru, vinul încălzit care îi aşteaptă, zgomotul şi agitaţia – sosirea lor e diferită de cea din vremurile de demult. Aducerea lemnului şi a apei, aprinderea maşinilor de gătit – asemenea sarcini erau peste puterile şi îndemânarea unui copil, dar el nu voia să recunoască asta şi muncea cot la cot cu bărbaţii, murdar şi înfometat, până când îl vedea cineva că e gata să se prăbuşească de osteneală; sau până când asta chiar se întâmpla.

Sir John Shelton este stăpânul acestei case ciudate, dar el a ales un moment când Sir John este plecat de acasă; să stea de vorbă cu femeile, asta este ideea, în loc să-l asculte pe Shelton după cină vorbind despre cai, câini şi isprăvile tinereţii lui. Dar, ajuns în prag, aproape că se răzgândeşte; coborând iute scările scârţâitoare apare Lady Bryan, mama lui Francis cel cu un ochi, care se ocupă de micuţa prinţesă. Este o femeie de aproape şaptezeci de ani, bunică de multă vreme, şi el îi zăreşte gura mişcându-se cu mult înainte să o poată auzi: Alteţa Sa a dormit până la unsprezece, a urlat până la miezul nopţii, s-a obosit, bietul puişor! a adormit iar o oră, s-a trezit scâncind, cu obrajii roşii, bănuială de febră, Lady Shelton s-a trezit, doctorul a fost sculat, deja îi dau dinţii, cine ar fi crezut?, leac de calmare, s-a liniştit până în zori, s-a trezit la nouă, a fost hrănită...

---

[40] Pe paznici cine-i va păzi? (Iuvenal, *Satire*, în lat., în orig., n. tr.).

— A, Master Cromwell, zice Lady Bryan, nu se poate să fie fiul tău! Domnul să-l binecuvânteze! Ce tânăr înalt şi frumos! Ce chip drăguţ are, trebuie s-o fi moştenit pe maică-sa. Ce vârstă să aibă acum?

— Vârsta când poate să vorbească, îmi închipui.

Lady Bryan se întoarce spre Gregory cu o faţă aprinsă, de parcă abia aşteaptă să-i spună cântecele de copii. Intervine însă Lady Shelton.

— Bună ziua, domnilor.

O uşoară ezitare; mătuşa reginei trebuie să facă reverenţe în faţa trezorierului? Ajunge la concluzia că nu.

— Bănuiesc că Lady Bryan v-a pus la curent cu tot ce face copila aflată în grija ei.

— Aşa e, dar putem afla ce face şi cea aflată în grija domniei tale?

— Nu vreţi s-o vedeţi pe Lady Maria?

— Ba da, dar un avertisment...

— Într-adevăr. Nu mă duc la ea înarmată, deşi nepoata mea, regina, mă sfătuieşte să nu ezit să folosesc pumnii.

Ochii ei îl măsoară, cântărindu-l; tensiunea pluteşte în aer. Cum fac femeile asta? Probabil că se poate învăţa; simte mai mult decât vede cum fiul lui se retrage până ce se opreşte în dulapul în care se află colecţia deja remarcabilă de obiecte de aur şi argint a prinţesei Elisabeta.

— Responsabilitatea mea este ca, dacă Lady Maria nu mă ascultă, şi aici citez cuvintele nepoatei mele, s-o bat şi s-o lovesc ca pe o bastardă ce este.

— Oh, sfântă Fecioară! geme Lady Bryan. Eu am fost şi doica Mariei, şi era încăpăţânată de când era mică, aşa că nu o să se schimbe acum, oricât ai lovi-o. Ai vrea să vezi întâi bebeluşul, nu? Hai cu mine... Îl preia pe Gregory, conducând-l de cot şi continuând să turuie: vezi, la un

copil de vârsta asta, febra poate însemna orice. Ar putea fi un semn de pojar, Doamne păzeşte! Sau un început de vărsat. La un copil de şase luni, nu ştii ce poate fi începutul...

Pe gâtul lui Lady Bryan pulsează o venă. În timp ce vorbeşte, îşi linge buzele uscate şi înghite.

Acum înţelege de ce Henric a vrut ca el să vină aici. Lucrurile care se întâmplă nu pot fi puse într-o scrisoare. O întreabă pe Lady Shelton:

— Vrei să spui că regina ţi-a scris despre Lady Maria folosind termenii ăştia?

— Nu. Mi-a transmis instrucţiuni verbale. O ia înaintea lui. Crezi că trebuie să le aplic?

— Probabil că ar fi bine să vorbim între patru ochi, murmură el.

— Da, de ce nu? răspunde ea: o răsucire a capului, un murmur încet în spate.

Elisabeta este înfăşată strâns, cu pumnii ascunşi: cu atât mai bine, căci pare că nu s-ar da înapoi să lovească. Ţepi roşcaţi îi ies de sub bonetă, şi ochii îi sunt atenţi; el nu a mai văzut niciodată un bebeluş care să pară atât de supărăcios.

— Crezi că seamănă cu regele? întreabă Lady Bryan.

El ezită, încercând să fie cinstit cu ambele părţi.

— Cât ar trebui pentru o micuţă domnişoară.

— Să sperăm că nu o să-i semene şi la circumferinţă, spune Lady Shelton. Începe să se îngraşe bine, nu-i aşa?

— Numai George Rochford spune că nu. Lady Bryan se apleacă peste leagăn. Spune că e bucăţică ruptă din Boleyn.

— Ştim că nepoata mea a trăit treizeci de ani fecioară, afirmă Lady Shelton, dar nici măcar lui Anne nu ar putea să-i reuşească o naştere imaculată.

— Dar părul! spune el.

— Ştiu, oftează Lady Bryan. Cu tot respectul pentru Maiestatea Sa şi fără să jignesc demnitatea Alteţei Sale, am putea-o arăta la bâlci drept copilul-purcel. Ridică marginea bonetei copilaşului şi cu degete grăbite încearcă să ascundă ţepii. Bebeluşul îşi răsuceşte capul şi sughite protestând.

Gregory se uită încruntat la fetiţă.

— Ar putea fi a oricui.

Lady Shelton ridică o mână să-şi ascundă zâmbetul.

— Vrei să spui, Gregory, că toţi bebeluşii arată la fel. Haide, Master Cromwell.

Îl ia de mânecă şi îl conduce. Lady Bryan rămâne să se ocupe de reînfăşatul prinţesei, ale cărei scutece par să se fi deranjat. Peste umăr, el rosteşte:

— Pentru numele lui Dumnezeu, Gregory.

Oamenii au ajuns în Turn şi pentru afirmaţii mai nevinovate.

— Nu văd cum Maria ar putea fi bastardă, îi spune el lui Lady Shelton. Părinţii ei erau cununaţi când au avut-o.

Ea se opreşte, ridicând o sprânceană.

— I-ai spune asta nepoatei mele, regina? În faţă, vreau să spun.

— Deja am făcut-o.

— Şi cum a reacţionat?

— Păi, să-ţi spun drept, Lady Shelton, dacă ar fi avut un topor, ar fi încercat să-mi taie capul.

— O să-ţi spun şi eu ceva la rândul meu, şi poţi să-i transmiţi nepoatei mele dacă vrei. Dacă Maria ar fi într-adevăr bastardă, şi încă bastarda celui mai sărac gentilom din Anglia, nu ar trebui să primească din partea mea decât cel mai blând tratament, pentru că este o tânără bună, şi ar trebui să ai o inimă de piatră ca să nu-i compătimeşti situaţia.

Merge repede, cu trena fluturând pe pardoseala de piatră, şi intră în corpul principal al casei. Vechii servitori ai Mariei sunt acolo, chipuri pe care el le-a mai văzut; pe livrelele lor sunt petice curate, acolo unde însemnele Mariei au fost desprinse şi înlocuite cu cele ale regelui. Se uită în jur şi recunoaşte totul.

Se opreşte la piciorul scării centrale. Niciodată nu i se permisese să urce; exista şi o scară dosnică, pentru băieţi ca el, care cărau lemne ori cărbuni. O dată încălcase regula; şi când ajunsese la capătul de sus al treptelor, se trezise că, din întuneric, un pumn îl izbeşte în tâmplă. Cardinalul Morton însuşi, la pândă?

Atinge piatra, rece ca un mormânt: frunze de viţă întreţesute cu nişte flori necunoscute. Lady Shelton îl priveşte, zâmbind întrebătoare: de ce ezită?

— Poate că ar trebui să ne schimbăm de hainele de călărie înainte să ne întâlnim cu Lady Maria. S-ar putea să se simtă desconsiderată...

— La fel s-ar putea simţi şi dacă întârziaţi. În orice caz, o să interpreteze în vreun fel. Am zis că o compătimesc, dar nu e deloc simplu cu ea! Nu binevoieşte să ni se alăture nici la masa de prânz, nici la cea de seară, fiindcă nu vrea să se coboare sub mica prinţesă. Şi nepoata mea, regina, a poruncit să nu-i fie dusă mâncare în cameră, în afară de pâinişoara care reprezintă pentru noi micul dejun.

Îl conduce spre o uşă închisă.

— Încă i se mai spune camera albastră?

— A, tatăl tău a mai fost aici, îi zice ea lui Gregory.

— El a fost pretutindeni, răspunde băiatul.

Ea se întoarce.

— Vă descurcaţi singuri, domnilor. Apropo, nu va răspunde la „Lady Maria”.

Este o încăpere lungă, aproape lipsită de mobilier, şi frigul, ca solul unei fantasme, îi întâmpină în prag.

Tapiseriile albastre fuseseră date jos şi pereţii tencuiţi sunt goi. Maria şade lângă un foc aproape stins: ghemuită, micuţă şi patetic de tânără.

— Seamănă cu Malekin, şopteşte Gregory.

Biata Malekin este spiritul unei fete; mănâncă noaptea, trăieşte cu firimituri şi coji de mere. Uneori, când cobori în linişte pe scări dimineaţa devreme, o găseşti stând în cenuşa vetrei.

Maria ridică privirea; surprinzător, chipul ei micuţ se luminează.

— Master Cromwell.

Se ridică în picioare, face un pas către el şi aproape că se împiedică atunci când piciorul i se prinde în poala rochiei.

— Cât a trecut de când ne-am văzut la Windsor ultima dată?

— Nici nu mai ştiu, rosteşte el grav. Anii au fost buni cu domnia ta.

Ea chicoteşte; acum are optsprezece ani. Se uită în jur, uimită parcă, după taburetul pe care stătuse aşezată.

— Gregory, zice el, şi fiul lui se repede să o prindă pe fosta prinţesă înainte să se aşeze în gol.

Gestul lui Gregory seamănă cu un pas de dans; are talentele lui.

— Îmi pare rău că vă fac să staţi în picioare. Aţi putea să vă aşezaţi pe scrinul acela, indică ea cu un gest neclar.

— Cred că suntem destul de viguroşi să stăm în picioare. Deşi văd că domnia ta nu eşti.

Îl vede pe Gregory aruncându-i o privire, de parcă nu ar fi auzit niciodată la el un ton atât de blând.

— Sper că nu te pun să stai singură lângă focul ăsta nenorocit.

— Omul care aduce lemne nu vrea să mi se adreseze cu titlul de prinţesă.

— Trebuie să vorbeşti cu el?

— Nu. Dar dacă nu aş face-o ar părea o eschivare.

Foarte bine, îşi zice el: fă-ţi viaţa cât mai complicată.

— Lady Shelton mi-a vorbit despre problema de a... despre problemele cu mâncarea. Ce-ar fi să te trimit la un medic?

— Avem unul aici. Sau, mai bine zis, copilul are.

— Aş putea trimite unul mai util. Ar putea să-ţi prescrie un tratament pentru sănătate şi să recomande să mănânci un mic dejun consistent, adus aici.

— Carne? întreabă Maria.

— Multă.

— Dar pe cine trimiţi?

— Pe doctorul Butts?

Chipul ei se îmblânzeşte.

— Îl cunosc de la curtea de la Ludlow. Când eram prinţesă de Wales. Ceea ce încă sunt. Cum de am fost scoasă de la succesiune, Master Cromwell? Cum de este legal?

— Este legal dacă parlamentul spune că este.

— Există o lege deasupra parlamentului. Este legea lui Dumnezeu. Întreabă-l pe episcopul Fisher.

— Găsesc că scopurile Domnului sunt obscure, iar Dumnezeu ştie că Fisher nu e potrivit să le lămurească. Dimpotrivă, găsesc voinţa parlamentului foarte limpede.

Ea îşi muşcă buza; acum nu îl mai priveşte.

— Am auzit că doctorul Butts e considerat eretic mai nou.

— Crede ceea ce crede şi tatăl domniei tale, regele.

El aşteaptă. Ea se întoarce, cu ochii ei cenuşii aţintiţi asupra lui.

— Nu aş spune că tatăl meu e eretic.

— În regulă. Este mai bine ca aceste capcane să fie încercate mai întâi de prietenii domniei tale.

— Nu văd cum mi-ai putea fi prieten dacă eşti prieten şi cu acea persoană – mă refer la marchiza de Pembroke.

Nu vrea să îi acorde lui Anne titlul regal.

— Acea doamnă se află într-un loc unde nu are nevoie de prieteni, numai de servitori.

— Pole spune că eşti Satana. Vărul meu, Reginald Pole. Care e exilat în străinătate, la Genova. Spune că, atunci când te-ai născut, erai ca orice suflet creştin, dar la un moment dat diavolul a intrat în tine.

— Ştii, Lady Maria, că am venit aici când eram copil, pe la nouă sau zece ani? Unchiul meu era bucătar la Morton, iar eu eram un puşti sărac şi smiorcăit; în zori făceam mănunchiuri din crengi de păducel, cu care se încingeau cuptoarele, şi omoram pui ca să fie duşi la bucătărie înainte de răsăritul soarelui. Continuă cu voce gravă: Crezi că diavolul intrase în mine atunci? Sau mai devreme, cam pe când alţi oameni sunt botezaţi? Înţelegi că este un subiect care mă interesează.

Maria îl priveşte pieziş; poartă încă un capişon demodat şi pare să se uite pe după el, ca un cal căruia i-a alunecat acoperitoarea de pe cap.

— Nu sunt Satana, rosteşte el cu blândeţe. Iar tatăl domniei tale nu este un eretic.

— Iar eu bănuiesc că nu sunt bastardă.

— Nu, într-adevăr. Repetă ce i-a spus şi lui Anne Shelton: Ai fost concepută în bună-credinţă. Părinţii domniei tale credeau că sunt căsătoriţi. Asta nu înseamnă că mariajul lor era valabil. Înţelegi diferenţa, nu?

Ea îşi trece un deget pe sub nas.

— Da, înţeleg diferenţa. Dar, de fapt, mariajul era valabil.

— Regina va veni în curând să-şi viziteze fiica. Dacă ai întâmpina-o pur şi simplu cu respectul cuvenit soţiei tatălui domniei tale...

— ... numai că e concubina lui...

— ... atunci tatăl domniei tale te-ar lua înapoi la curte şi ai avea tot ce-ţi lipseşte acum, căldura şi confortul societăţii. Ascultă-mă, vreau asta pentru binele domniei tale. Regina nu se aşteaptă să-i oferi prietenie, ci numai un spectacol de faţadă. Muşcă-ţi limba şi fă-i o mică reverenţă. Se va termina într-o clipă şi va schimba totul. Împacă-te cu ea înainte de naşterea copilului. Dacă va avea un fiu, nu va mai avea nici un motiv să se împace cu domnia ta.

— Îi este teamă de mine, spune Maria, şi o să-i fie şi dacă va avea un fiu. Se teme că o să mă mărit şi că fiii mei o să reprezinte o ameninţare pentru ea.

— Ţi-a vorbit cineva de căsătorie?

Un râset scurt, sec, incredul.

— Eram bebeluş la sân când am fost măritată în Franţa. Apoi cu împăratul, din nou în Franţa, cu regele, cu întâiul lui născut, cu cel de-al doilea fiu, cu fiii lui de le-am pierdut şirul, şi încă o dată cu împăratul sau cu unul dintre verii lui. Au fost încheiate pentru mine atâtea contracte de căsătorie, de am obosit. Într-o zi însă, chiar o s-o fac.

— Dar nu te vei căsători cu Pole.

Ea tresare, iar el ştie că i s-a propus asta: poate de către fosta ei guvernantă, Margaret Pole, poate de către Chapuys, care stă treaz până în zori studiind genealogiile aristocraţiei engleze: cum să întărească pretenţia ei dinastică, să o facă să fie fără pată, să-i facă pe Tudorii pe jumătate spanioli să reintre prin căsătorie în vechea filiaţie a Plantageneţilor.

— L-am întâlnit pe Pole. Îl ştiam dinainte de a pleca din regat. Nu este potrivit pentru domnia ta. Orice soţ ai avea, îi trebuie un braţ puternic şi priceput să lupte. Pole e ca o babă aşezată lângă foc, care tresare când i se pare că-l vede pe Omul Negru. În vene nu-i curge decât apă

sfinţită şi se zice că plânge în hohote dacă servitorul lui zdrobeşte o muscă.

Ea zâmbeşte, dar îşi acoperă gura cu mâna, ca să ascundă surâsul.

— Aşa şi trebuie, spune el. Să nu spui nimănui nimic.

— Nu pot vedea să citesc, rosteşte ea printre degete.

— Cum, nu-ţi aduc destule lumânări?

— Nu, vreau să zic că vederea îmi este slabă. Şi tot timpul mă doare capul.

— Plângi mult?

Ea dă afirmativ din cap.

— Doctorul Butts o să-ţi aducă un leac. Până atunci, pune pe cineva să-ţi citească.

— O fac. Îmi citesc Evanghelia lui Tyndale. Ştii că episcopul Tunstall şi Thomas Morus au găsit două mii de erori în aşa-numitul Testament? E mai eretică decât cartea sfântă a musulmanilor.

Vorbe agresive. Dar el vede că în ochi i se adună lacrimi.

— Toate astea pot fi îndreptate.

Ea păşeşte ezitant spre el şi, pentru o clipă, el are impresia că o să uite de sine şi o să plângă la pieptul lui.

— Doctorul o să ajungă aici într-o zi sau două. Acum o să pun să se facă un foc bun şi să ţi se aducă masa. Îţi va fi servit orice doreşti.

— Lasă-mă să o văd pe mama.

— Regele nu poate permite asta chiar acum. Dar lucrurile s-ar putea să se schimbe.

— Tata mă iubeşte. Numai ea, numai nenorocita aia de femeie îi otrăveşte mintea.

— Lady Shelton ar fi blândă cu tine dacă ai lăsa-o.

— Ce e ea să fie blândă sau nu? O să-i supravieţuiesc lui Anne Shelton, crede-mă. Şi nepoatei ei. Şi oricui se

pune împotriva titlului meu. Lasă-i să facă ce-i mai rău. Sunt tânără. O să aştept să moară.

El îşi ia rămas-bun. Gregory îl urmează, însoţind-o fascinat cu privirea pe tânăra care îşi reia locul lângă focul aproape stins, îşi împreunează mâinile şi începe aşteptarea, cu o expresie plină de hotărâre.

— Blana aia de iepure în care e înfofolită, spune Gregory. Parcă ar fi fost roasă.

— E, fără îndoială, fiica lui Henric.

— De ce, a zis cineva că nu ar fi?

El râde.

— Nu asta am vrut să spun. Imaginează-ţi... Dacă fosta regină ar fi fost convinsă să comită un adulter, ar fi fost simplu să scape de ea, dar cum să-i găseşti vreo vină unei femei care nu a cunoscut niciodată decât un bărbat?

Se opreşte: este greu chiar şi pentru cei mai înfocaţi susţinători ai regelui să-şi aducă aminte că regina Caterina a fost, de fapt, şi nevasta prinţului Arthur.

— A cunoscut doi bărbaţi, ar trebui să spun. Îl măsoară pe fiul lui din priviri. Maria nu s-a uitat deloc la tine, Gregory.

— Ai crezut că o să o facă?

— Lady Bryan te consideră foarte drăguţ. N-ar fi ceva firesc pentru o tânără?

— Nu cred că ea are ceva firesc în ea.

— Pune pe cineva să facă focul. O să comand masa. Nu cred că regele are de gând s-o înfometeze.

— Te place, afirmă Gregory. E ciudat.

El vede că fiul lui vorbeşte serios.

— Este ceva imposibil? Fiicele mele mă plăceau, cred. Biata Grace, nu sunt sigur că ştia cine sunt.

— Te-a plăcut când i-ai făcut aripile de înger. A zis că o să le păstreze întotdeauna. Fiul lui îşi întoarce privirea; vorbeşte de parcă s-ar teme de el. Rafe zice că în curând

vei fi al doilea om din regat. Spune că, de fapt, chiar eşti, doar titlul îţi lipseşte. El crede că regele te va pune peste lordul cancelar şi peste toţi. Chiar şi peste Norfolk.

— Rafe se gândeşte prea departe. Ascultă, fiule, să nu vorbeşti nimănui despre Maria. Nici măcar cu Rafe.

— Am auzit mai multe decât ar fi trebuit?

— Ce crezi că s-ar întâmpla dacă regele moare mâine?

— Toţi am fi foarte îndureraţi.

— Dar cine ar conduce?

Gregory face un semn din cap către Lady Bryan, către bebeluşul din leagăn.

— Parlamentul aşa zice. Sau copilul reginei încă nenăscut.

— Dar s-ar întâmpla asta? În realitate? Un copil nenăscut? Sau o fiică de nici un an? Anne regentă? Le-ar conveni Boleynilor, asta-i sigur.

— Apoi Fitzroy.

— Mai există un Tudor care este mai bine plasat.

Ochii lui Gregory se întorc înapoi spre Lady Maria.

— Exact, spune el. Ascultă, Gregory, este foarte bine să-ţi planifici ce vei face peste jumătate de an, ce vei face peste un an, dar nu are nici un sens dacă nu ai un plan pentru mâine.

După cină, stă de vorbă cu Lady Shelton. Lady Bryan s-a dus la culcare, apoi a coborât din nou, ca să îi sâcâie.

— O să fii obosită de dimineaţă!

— Da, este de acord Anne Shelton, îndepărtând-o. De dimineaţă, nu se va mai putea face nimic cu noi. O să ne vărsăm micul dejun pe jos.

Rămân treji până când servitorii încep să caşte în camera de alături şi lumânările se topesc, apoi se retrag în casă, în încăperi mai mici şi mai calde, şi continuă să

discute. I-ai dat sfaturi bune Mariei, spune ea, sper să le şi asculte; mi-e teamă că o aşteaptă vremuri grele. Vorbeşte despre fratele ei, Thomas Boleyn, cel mai egoist om pe care l-am cunoscut, nu e de mirare că Anne este atât de rapace, căci nu l-a auzit vorbind decât despre bani şi despre cum să obţii un avantaj josnic asupra oamenilor; şi-ar fi vândut fiicele goale la unul dintre târgurile acelea barbare de sclavi, dacă şi-ar fi închipuit că obţine un preţ bun.

El se imaginează înconjurat de cumpărători cu iatagane, oferind un preţ pentru Mary Boleyn; zâmbeşte şi îşi îndreaptă atenţia spre mătuşa ei. Ea îi spune secrete ale Boleynilor; el nu îi spune nici un secret, deşi ea are impresia că o face.

Când intră în cameră, Gregory adormise, dar se răsuceşte şi întreabă:

— Tată dragă, unde ai fost, te-ai culcat cu Lady Shelton?

Astfel de lucruri se întâmplă: dar nu cu Boleynii.

— Ce vis ciudat ai avut, probabil. Lady Shelton este măritată de treizeci de ani.

— Am crezut că după cină aş putea să stau cu Maria, murmură Gregory. Dacă nu am spus ceva greşit. Dar e atât de sarcastică. Nu aş putea sta cu o fată atât de sarcastică.

El se aruncă în patul de puf şi adoarme imediat.

Când lui Fisher îi vine mintea la cap şi îşi cere iertare, bătrânul episcop îl roagă pe rege să aibă în vedere că este bolnav şi infirm. Regele recomandă ca proscripţia să-şi urmeze cursul; dar are obiceiul, spune, să acorde iertare celor care îşi recunosc greşeala.

Fecioara urmează să fie spânzurată. El nu pomeneşte nimic despre jilţul de oase umane. Îi spune lui Henric că a încetat cu profeţiile şi speră că la Tyburn, stând cu laţul în jurul gâtului, tânăra nu o să-l dovedească drept mincinos.

Când consilierii îngenunchează înaintea regelui şi imploră ca numele lui Thomas Morus să fie scos de pe listă, Henric se înduplecă. Poate că asta şi aşteptase: să fie convins. Anne nu este de faţă, altminteri răspunsul ar fi putut fi diferit.

Se ridică şi ies cu toţii, scuturându-se de praf. El are impresia că îl aude pe cardinal râzând de ei, dintr-un colţ nevăzut al încăperii. Demnitatea lui Audley nu a avut de suferit, dar ducele pare agitat; când încercase să se ridice, genunchii lui bătrâni îl trădaseră, iar el şi Audley fuseseră nevoiţi să-l sprijine de coate ca să-l pună pe picioare.

— Am crezut că o să rămân acolo înţepenit încă o oră, rosteşte acesta. Ca să-l rog fierbinte iarăşi şi iarăşi.

— Amuzant e că Morus primeşte în continuare renta de la trezorerie, îi zice el lui Audley. Cred că ar trebui să fie tăiată.

— Acum i s-a dat un răgaz. Mă rog la Domnul să-şi dea seama de asta. Şi-a aranjat afacerile?

— A transferat tot ce poate pe numele copiilor. Aşa mi-a zis Roper.

— Oh, voi, avocaţii! În ziua când o să cad la pat, cine va avea grijă de mine?

Norfolk transpiră; el încetineşte ritmul, la fel şi Audley, aşa că acum merg în pas de melc, cu Cranmer pe urmele lor, ca un gând întârziat. El se întoarce şi îl ia de braţ. Fusese prezent la fiecare şedinţă a parlamentului, pe banca episcopilor, altminteri izbitor de goală.

Papa alege această lună, când el supune dezbaterii parlamentului importantele lui legi, să dea în sfârşit decizia privind mariajul reginei Caterina – o hotărâre atât

de mult întârziată, încât el crezuse că papa Clement avea să moară înainte de a o lua. Papa afirmă că dispensele iniţiale sunt valide; prin urmare, şi mariajul e valabil. Susţinătorii împăratului aprind artificii pe străzile Romei. Henric se arată plin de dispreţ, sardonic, şi îşi exteriorizează sentimentele prin dans. Anne poate să danseze încă, deşi acum i se vede umflătura pântecelui; trebuie să petreacă vara în linişte. El îşi aminteşte de mâna regelui pe talia lui Lizzie Seymour. Nu ieşise nimic din asta, căci tânăra nu e proastă. Acum regele se învârte în jurul micuţei Mary Shelton, pe care o ridică în braţe, o gâdilă, o strânge şi îi taie răsuflarea cu complimente. Toate acestea nu înseamnă nimic; el o vede pe Anne ridicându-şi bărbia şi ferindu-şi privirea; se sprijină de spătarul jilţului şi murmură un comentariu, cu o expresie poznaşă; vălul ei se atinge, pentru o clipă, de haina lui Francis Weston, acea javră rânjitoare. Este limpede că Anne consideră că Mary Shelton trebuie tolerată, ba chiar să fie mulţumită. E mai sigur ca regele să fie ţinut printre verişoare, dacă nu e la îndemână nici o soră. Unde e Mary Boleyn? La ţară, tânjind probabil, ca şi el, după o vreme mai caldă.

Şi vara soseşte, sărind peste primăvară, brusc, într-o luni dimineaţă, ca un servitor nou, cu un chip luminos: 13 aprilie. Se află la Lambeth – el, Audley, arhiepiscopul – şi soarele străluceşte cu putere prin fereastră. El priveşte grădinile palatului. Aşa începe *Utopia:* prieteni stând de vorbă într-o grădină. Pe cărările de jos, Hugh Latimer şi câţiva dintre capelanii regelui se luptă în joacă, trăgând unii de alţii ca nişte şcolari, Hugh stând atârnat de gâtul a doi clerici, cu picioarele în aer. Nu au nevoie decât de o minge de fotbal ca să se distreze pe cinste.

— Master Morus, spune el, de ce nu ieşi să te bucuri de soare? Te chemăm noi peste o jumătate de oră şi o să-

ţi cerem din nou să depui jurământul; şi de data asta o să ne dai un alt răspuns, bine?

Aude încheieturile lui Morus trosnind când se ridică.

— Thomas Howard a îngenuncheat pentru tine! continuă el.

Pare că au trecut săptămâni de atunci. Întrunirile până târziu în noapte şi disputele noi din fiecare zi l-au obosit, dar i-au şi ascuţit simţurile, aşa că este conştient că, în încăperea din spatele lui, Cranmer devine din ce în ce mai agitat şi vrea ca Morus să plece de acolo înainte ca zăgazul să se rupă.

— Nu ştiu ce-ţi închipui că o să se întâmple cu mine în jumătate de oră, replică Morus pe un ton nepăsător, zeflemitor. Desigur, ar putea să însemne ceva pentru tine.

Morus a cerut să vadă o copie a Actului de succesiune. Acum, Audley îl desface; ironic, Morus îşi apleacă ochii şi începe să citească, deşi l-a citit de o duzină de ori.

— Foarte bine, zice Morus. Dar cred că m-am făcut bine înţeles. Nu pot depune jurământ, însă nu o să mă pronunţ împotriva jurământului vostru şi nici nu o să încerc să conving pe nimeni să nu jure.

— Nu este destul. Şi ştii prea bine asta.

Morus dă aprobator din cap. Se îndreaptă spre uşă, lovind mai întâi colţul mesei şi făcându-l pe Cranmer să tresară şi să-şi repeadă mâna să apuce călimara. Uşa se închide după el.

— Deci?

Audley rulează la loc actul. Şi bate uşurel cu el în masă, privind spre locul unde a stat Morus.

— Uite, am o idee, spune Cranmer. Ce ar fi să-l punem să jure în secret? El jură, iar noi promitem să nu spunem nimănui? Şi dacă nu poate să depună jurământul ăsta, să-l întrebăm ce jurământ poate să depună?

El râde.

— Asta nu prea corespunde cu scopul regelui, oftează Audley.

Poc, poc, poc.

— După tot ce am făcut pentru el şi pentru Fisher. Numele i-a fost scos de pe lista de proscripţie, Fisher a primit o amendă în loc să fie închis pe viaţă – ce mai vor? Eforturile noastre ne râd în nas acum.

— Foarte bine. Binecuvântaţi sunt solii de pace, spune el.

Dar ar vrea să strângă pe cineva de gât.

— O să mai încercăm o dată cu Morus, zice Cranmer. Cel puţin, dacă refuză, să ne dea şi motivul.

El înjură încet şi se întoarce de la fereastră.

— Ştim motivele lui. Toată Europa le cunoaşte. Este împotriva divorţului. Nu crede că regele poate fi capul bisericii. Dar va dori să spună asta? Nu. Îl cunosc. Ştii ce urăsc? Urăsc să fiu parte din comedia asta, pusă la cale de el. Urăsc pierderea de vreme, când timpul ar putea fi petrecut mai cu folos, minţile ocupate cu lucruri mai utile, urăsc să văd cum ne trece viaţa, fiindcă depinde de asta şi o să ne simţim vârsta înainte ca mascarada asta să se încheie. Şi ce urăsc cel mai mult este că Master Morus stă în public şi râde pe înfundate când mă încurc la replici, pentru că el a scris toate rolurile. Şi le-a scris în toţi anii ăştia.

Asemenea unui servitor, Cranmer îi toarnă o cupă de vin şi se apropie de el.

— Poftim.

În mâna arhiepiscopului, cupa nu poate să nu capete o semnificaţie sacră: nu e vin cu apă, ci un amestec echivoc – este sângele meu, este ca sângele meu, este mai mult sau mai puţin ca sângele meu, fă asta în onoarea mea. El îi dă cupa înapoi. Germanii din nord fac o băutură tare, *aquavitae:* o duşcă ar fi fost mai potrivită acum.

— Adu-l înapoi pe Morus, cere el.

O clipă mai târziu, Morus stă în prag, strănutând uşor.

— Haide, face Audley, nu aşa vine un erou.

— Te asigur că nu am nici un gând să fiu erou, răspunde Morus. Au tăiat iarba afară.

Se ciupeşte de nas, strănutând din nou, apoi îşi târşâie picioarele spre ei, ridicându-şi roba pe umeri; se aşază pe scaunul pus pentru el. Înainte, refuzase să stea jos.

— Aşa e mai bine, spune Audley. Ştiam că aerul o să-ţi facă bine.

Ridică privirea, ca o invitaţie: dar el, Cromwell, îi face semn că va rămâne unde se află, lângă fereastră.

— Nu ştiu, continuă Audley, binedispus. La început, unul nu voia să se aşeze. Apoi, celălalt nu vrea să ia loc. Uite – împinge o foaie de hârtie spre Morus –, acestea sunt numele preoţilor pe care i-am văzut azi, care au depus jurământul şi care ţi-au dat un exemplu. Şi ştii că toţi membrii parlamentului au fost de acord. Tu de ce nu eşti?

Morus ridică ochii, privind pe sub sprâncene.

— Nu este o poziţie confortabilă pentru nici unul dintre noi.

— E mai confortabil decât locul unde o să te duci, spune el.

— Nu în iad, replică Morus zâmbind. Nu cred.

— Aşadar, dacă prin depunerea jurământului vei fi damnat, ce zici de toţi aceştia? Se desprinde de lângă perete, se apropie şi smulge lista cu nume de la Audley, o rulează şi îl loveşte pe Morus cu ea peste umăr. Toţi sunt damnaţi?

— Nu pot să vorbesc în numele conştiinţei lor, ci numai pentru a mea. Ştiu că, dacă depun jurământul, voi fi damnat.

— Sunt mulţi care ar invidia ştiinţa pe care o ai în ceea ce priveşte lucrarea Domnului, spune el. Însă tu şi Dumnezeu aţi fost mereu apropiaţi, nu? Mă întreb cum de îndrăzneşti. Vorbeşti despre Creator ca şi cum ar fi vreun prieten cu care mergi la pescuit într-o duminică după-amiază.

Audley se apleacă spre el.

— Ca să fie clar: nu vrei să depui jurământul fiindcă aşa îţi spune conştiinţa?

— Da.

— Ai putea să fii mai explicit în răspunsuri?

— Nu.

— Eşti împotrivă, dar nu vrei să spui de ce?

— Da.

— Eşti împotriva legii, a formulării jurământului sau a ideii de a depune jurământul?

— Prefer să nu spun.

Cranmer îndrăzneşte:

— Atunci când este o problemă de conştiinţă, întotdeauna trebuie să existe o îndoială...

— A, dar nu este vorba de o toană. M-am consultat îndelung şi sârguincios cu mine însumi. Şi în această chestiune aud clar vocea conştiinţei mele. Îşi înclină capul într-o parte, zâmbind. Nu aşa ţi se întâmplă şi ţie, milord?

— Cu toate acestea, nu există nici o nedumerire? Căci trebuie că te întrebi, fiindcă eşti un om erudit şi obişnuit cu controversele, cu dezbaterile: cum se face că atâţia oameni învăţaţi cred ceva şi numai eu altceva? Însă un lucru este sigur: că datorezi ascultare regelui, aşa cum face orice supus. De asemenea, când ai intrat în consiliul regelui, cu multă vreme în urmă, ai depus un jurământ anume – să i te supui. Aşadar, nu vrei să faci asta? Cranmer clipeşte. Confruntă-ţi îndoielile cu acest lucru cert şi jură.

Audley se sprijină de spetează cu ochii închişi, de parcă ar spune: nu o să obţinem nimic mai mult de atât.

— Când ai fost uns arhiepiscop, spune Morus, numit de papă, ai depus un jurământ către Roma, dar se zice că întreaga zi, pe parcursul ceremoniilor, ai ţinut în pumn o bucăţică de hârtie în care spuneai că ai depus jurământul împotriva voinţei tale. Nu e adevărat? Se zice că hârtia a fost scrisă de Master Cromwell, aici de faţă.

Audley deschide brusc ochii: are impresia că Morus şi-a indicat calea de scăpare. Dar chipul lui Morus, zâmbitor, este o mască a răutăţii.

— Eu nu o să fiu un asemenea scamator, continuă el încet. Nu o să ofer în faţa Domnului meu un asemenea spectacol de marionete, ca să nu mai vorbesc în faţa credincioşilor englezi. Spui că majoritatea e de partea ta. Eu spun că e de partea mea. Spui că parlamentul te sprijină, eu spun că îngerii şi sfinţii sunt alături de mine, la fel şi morţii creştini, căci au existat multe generaţii de când a fost fondată biserica lui Hristos, un singur trup, nedivizat...

— Oh, pentru numele lui Hristos! exclamă el. O minciună nu este mai puţin o minciună doar pentru că are o mie de ani. Biserica ta nedivizată n-a avut plăcere mai mare decât să-şi persecute propriii membri, să-i ardă şi să-i hăcuiască atunci când îşi afirmau conştiinţa, despicându-le burţile şi dându-le maţele la câini. Chemi istoria în ajutor, dar ce reprezintă istoria pentru tine? Este o oglindă care îl măguleşte pe Thomas Morus. Dar eu am altă oglindă, o ridic şi arată un om încrezut şi periculos, şi când o întorc arată un ucigaş, pentru că vei trage după tine numai Dumnezeu ştie pe câţi alţii, care vor avea parte numai de suferinţa, nu şi de mângâierea de a fi martiri de care vei avea parte tu. Nu eşti un suflet simplu, aşa că nu încerca să simplifici lucrurile. Ştii că te-am respectat? Ştii

că te-am respectat de când eram copil? Mai degrabă l-aş vedea mort pe singurul meu fiu, aş prefera să văd cum i se taie capul, decât să văd cum refuzi acest jurământ şi oferi satisfacţie fiecărui duşman al Angliei.

Morus ridică ochii. Pentru o fracţiune de secundă, el îi întâlneşte privirea, apoi şi-o fereşte timid. Murmurul lui jos, amuzat: numai pentru asta şi l-ar putea ucide.

— Gregory este un tânăr bun. Să nu-i doreşti moartea. Dacă a făcut ceva rău, o să se poarte mai bine. Spun acelaşi lucru despre băiatul meu. Ce sens are să-l pomeneşti? Dar merită să fie mai mult decât un subiect de polemică.

Tulburat, Cranmer clatină din cap.

— Acesta nu e un subiect de polemică.

— Ai pomenit de fiul tău, spune el. Ce se va întâmpla cu el? Cu fiicele tale?

— O să-i sfătuiesc să depună jurământul. Nu mă aştept să-mi împărtăşească scrupulele.

— Nu la asta mă refer şi o ştii prea bine. Tu trădezi generaţia următoare. Vrei talpa împăratului pe gâtul lor? Nu eşti un adevărat englez.

— Nici despre tine nu se poate spune c-ai fi, replică Morus. Ai luptat pentru francezi, ai lucrat pentru italieni. Nici nu crescuseşi bine aici, în regat, înainte ca drumurile pe care le-ai bătut în copilărie să te ducă departe – ai fugit ca să scapi de temniţă sau de spânzurătoare. Nu, îţi zic eu ce eşti, Cromwell – eşti italian până în măduva oaselor şi ai toate viciile şi pasiunile lor. Se lasă pe spătar; un râset scurt şi lipsit de veselie. Bonomia asta neobosită a ta. Ştiam că o să ajungă la capăt într-o bună zi. Este o monedă care a trecut prin prea multe mâini. Iar acum, că spoiala de argint s-a dus, se vede metalul comun.

Audley zâmbeşte dispreţuitor.

— Se pare că nu ai observat eforturile lui Master Cromwell de la Monetărie. Monedele bătute de el sunt de încredere sau nu sunt deloc.

Cancelarul nu se poate abţine, căci este genul de om zeflemitor; cineva trebuie să-şi păstreze calmul. Cranmer este palid şi transpirat, şi el vede pulsul galopând pe o venă din tâmpla lui Morus.

— Nu te putem lăsa să te duci acasă, spune el. Totuşi, mi se pare că astăzi nu eşti în apele tale, aşa că, decât să te trimitem la Turn, ar fi mai bine să te punem în custodia abatelui de Westminster... Ţi se pare o idee potrivită, milord de Canterbury?

Cranmer dă aprobator din cap.

— Master Cromwell, nu ar trebui să te iau în râs, nu-i aşa? întreabă Morus. Te-ai arătat a fi cel mai bun şi mai special prieten al meu.

Audley face semn gărzii de la uşă. Morus se ridică uşor în picioare, de parcă gândul arestului i-a luat o greutate de pe suflet; efectul însă e stricat de felul obişnuit cum îşi apucă veşmântul, de gârbovirea umerilor; şi chiar atunci pare să se poticnească, să calce pe propriile urme. El se gândeşte la Maria, la Hatfield, ridicându-se de pe scaun şi uitând unde l-a lăsat. După un timp, Morus este scos din încăpere.

— Acum a căpătat exact ce şi-a dorit, spune el.

Îşi pune palma pe sticla ferestrei. Vede urma lăsată pe geamul vechi. Deasupra râului s-au adunat câţiva nori; ziua aproape că a trecut. Audley traversează camera spre el. Ezitând, rămâne lângă umărul lui.

— Dacă Morus ar arăta care parte din jurământ nu-i este pe plac, ar fi posibil să se scrie ceva care să-l mulţumească.

— Poţi să-ţi iei gândul de la aşa ceva. Dacă arată ceva, este terminat. Tăcerea este singura lui speranţă şi nici asta nu e cine ştie ce.

— Regele ar putea să accepte un compromis, afirmă Cranmer. Dar mi-e teamă că regina n-o să o facă. Şi, într-adevăr, continuă el cu glas pierit, de ce ar face-o?

Audley îi pune o mână pe braţ.

— Dragul meu Cromwell. Cine îl poate înţelege pe Morus? Prietenul lui, Erasmus, i-a spus să se ţină departe de guvernare, i-a spus că nu este potrivit pentru aşa ceva şi a avut dreptate. Nu ar fi trebuit să accepte niciodată funcţia pe care o deţin eu acum. A acceptat-o numai ca să-i facă în ciudă lui Wolsey, pe care îl ura.

— I-a spus şi să stea departe de teologie, afirmă Cranmer. Sau mă înşel?

— Cum ai putea? Morus îşi publică toate scrisorile de la prieteni. Şi când aceştia îl dojenesc, el face un adevărat spectacol al umilinţei, aşa că întoarce totul în propriul avantaj. A trăit public. Fiecare gând care i-a trecut prin cap a fost pus pe hârtie. Până acum nu a ţinut nimic pentru sine.

Audley se întinde pe lângă el şi deschide fereastra. Un torent de triluri de păsări se ridică până la marginea pervazului şi se revarsă în cameră – notele lichide, fluide ale sturzilor.

— Presupun că pune chiar acum pe hârtie ce s-a întâmplat azi, spune el. Şi trimite relatarea în afara regatului, ca să fie tipărită. În funcţie de asta, în ochii Europei, noi vom fi nebuni şi asupritori, iar el va fi biata victimă la fiecare întorsătură a frazei.

Audley îl bate uşor pe braţ. Vrea să-l consoleze. Dar cine poate măcar să înceapă să o facă? El este inconsolabilul Master Cromwell: incognoscibilul, inexplicabilul şi probabil imprescriptibilul Master Cromwell.

A doua zi, regele trimite după el. Presupune că vrea să-l certe pentru că nu a reuşit să-l facă pe Morus să depună jurământul.

— Cine mă va însoţi la această fiesta? întreabă el. Master Sadler?

De îndată ce intră în sala regelui, Henric face un gest hotărât cu braţul, semnalându-le însoţitorilor lui să-i facă loc şi să-l lase singur acolo. Chipul îi e mânios.

— Cromwell, nu ţi-am fost un stăpân bun?

El începe să vorbească... binevoitor, mai mult decât binevoitor... propria nimicnicie patetică... dacă nu am fost vrednic într-o anumită privinţă, vă rog să binevoiţi să-mi acordaţi iertare...

Poate să facă asta toată ziua. A învăţat de la Wolsey.

— Fiindcă lordul arhiepiscop are impresia că te-am nedreptăţit, zice Henric. Dar, continuă el pe tonul omului neînţeles, eu sunt un prinţ cunoscut pentru generozitatea mea.

Discuţia pare să-l nedumerească pe Cromwell.

— Vei fi secretar principal. Vor urma şi recompensele. Nu înţeleg de ce nu am făcut asta mai de mult. Dar spune-mi: când ţi s-a vorbit despre lorzii Cromwell care au fost odată în Anglia, ai afirmat că nu aveai nici o legătură cu ei. Te-ai mai gândit la asta?

— Ca să fiu sincer, nu m-am mai gândit deloc. Nu aş putea purta haina altcuiva şi nici armele lui, căci s-ar putea să se ridice din mormânt ca să se ia la harţă cu mine.

— Lordul Norfolk spune că îţi place faptul că ai o origine umilă. Zice că ai inventat-o ca să-l chinuieşti. Henric îl ia de braţ. Mie mi s-ar părea convenabil ca, oriunde mergem – deşi vara asta nu o să ne ducem

departe, având în vedere starea reginei –, să ai camerele lângă ale mele, ca să putem vorbi oricând am nevoie, şi acolo unde e posibil, încăperile să aibă o uşă de legătură, ca să nu am nevoie de intermediar.

Regele le zâmbeşte curtenilor; aceştia se apropie iar, ca un val.

— Domnul să mă trăsnească dacă am vrut să te neglijez, spune Henric. Ştiu când am un prieten.

Afară, Rafe zice:

— Domnul să-l trăsnească... Ce înjurături teribile foloseşte. Îşi îmbrăţişează stăpânul. Asta era de aşteptat de multă vreme. Dar ascultă, trebuie să-ţi spun ceva când ajungem acasă.

— Spune-mi acum. E ceva de bine?

Un gentilom înaintează şi îl anunţă:

— Master secretar, barca vă aşteaptă să vă ducă înapoi în oraş.

— Ar trebui să am o casă lângă râu, zice el. Ca Morus.

— A, şi să părăseşti Austin Friars? Gândeşte-te la terenul de tenis, replică Rafe. La grădini.

Regele a făcut pregătirile în secret. Blazonul lui Gardiner a fost îndepărtat de pe vopseaua ambarcaţiunii. Un stindard cu blazonul lui este ridicat lângă flamura lui Tudor. El păşeşte în barca lui pentru prima dată şi pe râu Rafe îi spune ştirea. Legănatul bărcii sub picioarele lor este abia sesizabil. Steagurile atârnă moi; este încă dimineaţă, ceţoasă şi pestriţă, şi acolo unde lumina atinge carnea sau pânza, ori frunzele crude se vede o lucire precum cea de pe o coajă de ou: întreaga lume luminoasă, cu unghiurile rotunjite, cu miros apos şi verde.

— Sunt însurat de jumătate de an, spune Rafe, şi nimeni nu ştie, în afară de domnia ta, acum. Sunt însurat cu Helen Barre.

— Oh, pe sângele lui Hristos! exclamă el. Sub propriul meu acoperiş. De ce ai făcut asta?

Rafe rămâne mut, în timp ce el îi zice tot ce are de spus: este o încântătoare nimeni, o femeie sărmană, care nu poate să-ţi aducă nici un avantaj, ai fi putut să te însori cu o moştenitoare. Stai să-i spun lui taică-tu! O să fie furios, o să spună că nu am avut grijă de interesele tale.

— Şi ce faci dacă apare bărbatul ei?

— I-ai spus că e liberă, replică Rafe, tremurând.

— Care dintre noi e cu adevărat liber?

Îşi aminteşte ce îl întrebase Helen: „Deci pot să mă mărit din nou? Dacă mă vrea cineva? „ Îşi aminteşte cum îl privise, o privire lungă şi plină de înţelesuri, numai că el nu pricepuse. Ar fi putut la fel de bine să facă tumbe, că el nu ar fi observat – mintea lui era în altă parte; acea discuţie se încheiase din punctul lui de vedere şi gândurile lui se îndreptaseră spre altceva. Dacă aş fi vrut-o pentru mine şi aş fi luat-o, cine mi-ar fi putut reproşa că m-am însurat cu o spălătoreasă fără un ban, chiar şi cu o cerşetoare de pe străzi? Oamenii ar fi zis: deci, asta voia Cromwell, o frumuseţe cu carne tare; nu-i de mirare că nu s-a uitat la văduvele din oraş. Nu are nevoie de bani, nu are nevoie de legături, îşi poate permite să-şi facă poftele; acum este secretar principal, ce mai urmează?

Priveşte ţintă apa, când maronie, când limpede în porţiunile în care lumina o străbate, dar mereu în mişcare; peştii din adâncuri, ierburile, oamenii înecaţi cu mâini osoase înotând. În mâl şi în prundiş sunt prinse cataname, bucăţi de sticlă, monede mici şi deformate, cu chipurile regilor şterse de apă. Odată, când era copil, găsise o potcoavă. O potcoavă în râu? Lui i se păruse o descoperire norocoasă. Dar tatăl lui zisese: dacă potcoavele aduc noroc, atunci eu sunt regele Angliei.

Mai întâi se duce la bucătărie, ca să-i spună veştile lui Thurston.

— Păi, oricum făceaţi treaba asta, răspunde bucătarul neimpresionat şi chicoteşte. Episcopul Gardiner o să fiarbă de ciudă. Măruntaiele o să-i sfârâie în propria grăsime. Smulge o cârpă pătată de sânge de pe o tavă. Vedeţi prepeliţele astea? Găseşti mai multă carne pe o viespe.

— Vin de Madeira? propune el. Să le fierbi?

— Cum, trei duzini? Ar fi o risipă de vin bun. O să vă pregătesc câteva, dacă vreţi. Au fost trimise de lordul Lisle de la Calais. Când îi scrieţi, spuneţi-i că, dacă mai trimite, le vrem mai grase sau deloc. O să ţineţi minte?

— O să-mi notez, rosteşte el cu seriozitate. M-am gândit ca, de acum înainte, să ţinem câte o întrunire aici uneori, când regele nu participă. Le putem oferi o masă înainte.

— Bine. Thurston chicoteşte. Norfolk ar putea pune nişte carne pe picioruşele lui ca nişte beţe.

— Thurston, nu e nevoie să-ţi murdăreşti mâinile – ai destul personal. Ai putea să-ţi pui un lanţ de aur şi să umbli ţanţoş printre ei.

— Aşa o să faceţi domnia voastră? Pocneşte cu palma o orătanie udă; apoi ridică privirea şi se uită la el, ştergându-şi degetele. Cred că prefer să-mi murdăresc mâinile. În caz că lucrurile nu merg bine. Nu spun că aşa se va întâmpla, dar să nu-l uităm pe cardinal.

El îşi aminteşte de Norfolk: spune-i să se ducă în nord sau o să vin eu după el şi o să-l sfâşii cu dinţii.

Pot să folosesc mai degrabă cuvântul „a muşca”?

Îi vine în minte proverbul: *homo homini lupus* – omul este lup pentru om.

— Aşadar, ţi-ai făcut un renume, Master Sadler, îi spune lui Rafe după cină. Vei fi dat ca bun exemplu despre cum să arunci la gunoi nişte relaţii. Taţii te vor arăta cu degetul fiilor lor.

— Nu m-am putut abţine, sir.

— Cum adică nu te-ai putut abţine?

— Sunt îngrozitor de îndrăgostit de ea, răspunde Rafe, cât mai sec posibil.

— Şi cum e sentimentul ăsta? Ca şi cum eşti îngrozitor de furios?

— Cred. Poate. Te simţi mult mai viu.

— Nu cred că mă pot simţi mai viu ca acum.

Se întreabă dacă vreodată cardinalul a fost îndrăgostit. Desigur, de ce s-ar îndoi de asta? Pasiunea mistuitoare a lui Wolsey pentru Wolsey fusese suficient de arzătoare încât să pârjolească întreaga Anglie.

— Spune-mi, în seara aceea, după încoronarea reginei...

Clatină din cap, învârte nişte hârtii pe birou: scrisori de la primarul din Hull.

— O să-ţi răspund la toate întrebările, zice Rafe. Nu-mi pot da seama cum de nu am fost sincer cu domnia ta. Dar Helen, nevastă-mea, a crezut că e mai bine să păstrăm secretul.

— Însă acum o să aibă un copil, bănuiesc, aşa că sunteţi nevoiţi să spuneţi adevărul?

Rafe roşeşte.

— În seara aceea, când am venit la Austin Friars să o caut, să o duc la nevasta lui Cranmer..., iar ea a coborât – ochii lui se mişcă de parcă o vede aievea – a coborât fără bonetă, şi tu ai urmat-o, cu părul ciufulit, şi erai furios că o luam...

— Da, aşa e, răspunde Rafe şi îşi duce mâna la cap, să-şi aranjeze părul, de parcă asta ar mai ajuta la ceva

acum. Toată lumea era plecată la sărbătoare. Atunci a fost prima dată când m-am culcat cu ea, dar nu a fost nimic păcătos. Atunci îmi era promisă deja.

El se gândeşte: mă bucur că nu am adus în casa mea un tânăr fără sentimente, care să nu aibă în gând decât propria propăşire. Dacă nu ai nici un imbold, atunci, într-o oarecare măsură, eşti lipsit de bucurie; sub aripa mea, Rafe îşi poate permite să aibă imbolduri.

— Uite, Rafe, asta este o... Dumnezeu ştie că este o nebunie, dar nu este o nenorocire. Spune-i tatălui tău că avansarea mea în lume va asigura acest lucru şi pentru tine. Desigur, taică-tu o să urle şi o să bată cu pumnul în masă. Asta fac taţii. O să ţipe: îmi pare rău de ziua când m-am despărţit de băiatul meu ca să-l las să se ducă în casa depravată a lui Cromwell. Dar o să-l îmbunăm. Încetul cu încetul.

Până acum tânărul a stat în picioare; acum se aşază pe un taburet, cu mâinile la cap, cu capul lăsat pe spate; trupul îi este cutremurat de uşurare. S-a temut atât de tare? De mine?

— Uite, când tatăl tău o să o vadă pe Helen, o să înţeleagă, doar dacă...

Doar dacă ce? Trebuie să fii mort şi îngropat să nu o remarci: trupul ei frumos şi mândru, ochii blânzi.

— Trebuie doar să o scăpăm de şorţul acela de pânză cu care umblă tot timpul şi s-o îmbrăcăm potrivit cu o doamnă Sadler. Şi, desigur, vei dori să ai casa ta. O să te ajut. O să-mi lipsească micuţii, căci m-am ataşat de ei, la fel şi Mercy, toţi îi iubim. Dacă vrei ca noul bebeluş să fie primul copil din casa voastră, îi putem ţine pe copii aici.

— Eşti foarte bun. Dar Helen nu vrea să se despartă de ei. Am stabilit o înţelegere în privinţa asta.

Aşadar, nu voi mai avea niciodată copii la Austin Friars, se gândeşte. Doar dacă nu îmi iau liber de la rege şi

m-apuc să fac curte; doar dacă, atunci când o femeie îmi vorbeşte, eu chiar o să ascult.

— Ceea ce îl va îmbuna pe tatăl tău – şi poţi să i-o spui – este că de acum încolo, atunci când nu sunt eu cu regele, vei fi tu. Master Wriothesley îi va necăji pe diplomaţi şi se va ocupa de cifruri, căci e o muncă plină de viclenie, care i se va potrivi ca o mănuşă, iar Richard va conduce casa în lipsa mea şi îmi va continua activitatea, în vreme ce noi doi îl vom acompania pe Henric, blânzi ca două infirmiere, ca să-i satisfacem orice capriciu. Râde. Tu eşti gentilom prin naştere. S-ar putea să te promoveze mai aproape de propria persoană, la camerele sale particulare. Lucru care mi-ar fi de folos.

— Nu am vrut să se întâmple asta. Nu am plănuit nimic. Rafe îşi coboară privirea. Ştiu că nu o să pot să o iau niciodată pe Helen cu mine la curte.

— Nu în lumea de acum. Şi nu cred că lucrurile se vor schimba în timpul vieţii noastre. Însă ai făcut o alegere. Nu trebuie s-o regreţi niciodată.

— Cum mi-am închipuit că o să pot ţine un secret faţă de domnia ta? rosteşte Rafe cu înflăcărare. Vezi totul, sir.

— A, numai până la un punct.

După plecarea lui Rafe, el se apucă să-şi facă munca de seară, metodic, aşezând hârtiile la locul lor. Legile propuse de el sunt aprobate, dar întotdeauna este nevoie de o lege nouă. Când scrii legi, încerci cuvintele ca să le găseşti cel mai puternic înţeles. Precum vrăjile, ele fac să se întâmple lucruri în lumea adevărată şi, asemenea vrăjilor, funcţionează numai dacă oamenii cred în ele. Dacă legea ta cere o pedeapsă, trebuie să fii în stare să o aplici – atât bogaţilor, cât şi săracilor, oamenilor de la graniţa scoţiană şi din mlaştinile din Ţara Galilor, celor din Cornwall şi celor din Sussex şi Kent. El a scris acest jurământ ca test de loialitate pentru Henric şi are de gând

să-i pună să jure pe toţi oamenii din fiecare burg sau sat şi pe toate femeile de orice rang: văduve moştenitoare, proprietare de pământuri. Oamenii lui vor bate mlaştinile şi bărăganurile, punându-i şi pe cei care de-abia au auzit de Anne Boleyn să-şi dea cuvântul că vor respecta dreptul la succesiune al copilului din pântecele ei. Dacă un om ştie că pe rege îl cheamă Henric, va fi pus să jure; nu contează dacă îl confundă pe actualul rege cu tatăl lui sau cu vreun Henric care a domnit înainte. Căci prinţii, asemenea altor oameni, dispar din memoria oamenilor de rând; trăsăturile lor, de pe monedele pe care el obişnuia să le culeagă din nămolul râului, nu erau decât o uşoară asperitate sub vârful degetelor lui şi nici chiar atunci când ducea acasă monedele şi le freca bine nu reuşea să spună ce rege ar putea să fie; este oare prinţul Cezar, întreba el. Walter spunea: să vedem; apoi arunca dezgustat moneda, zicând: nu e decât un sfert de penny amărât de la unul dintre regii aceia care au luptat în războaiele franceze. Pleacă de aici şi câştigă nişte bani adevăraţi, lasă-l încolo pe prinţul Cezar; Cezar era bătrân când Adam era numai un puşti.

Obişnuia să cânte: „Când Adam săpa şi Eva culegea din pom/ Cine mai era atunci gentilom? „ Walter îl alerga şi îl bătea dacă reuşea să-l prindă: e un afurisit de cântec rebel, şi aici noi ştim ce să facem cu rebelii. Sunt îngropaţi de vii, ca pe oamenii din Cornwall care au venit în ţară când erai copil; dar întotdeauna mai apar şi alţii. Şi mai jos de Cornwall, mai jos de întreg ţinutul Angliei, mai jos de mlaştinile din Ţara Galilor şi de pământurile aride de la graniţa cu Scoţia, este un alt peisaj; există un imperiu îngropat, unde se teme că trimişii lui nu pot ajunge. Cine îi va pune să jure pe spiriduşii şi fantomele care trăiesc în tufişuri şi în copaci scorburoşi, şi pe oamenii sălbatici care se ascund în păduri? Cine îi va pune să jure pe sfinţii din firide şi spiritele care se adună la izvoarele sfinte, foşnind

ca frunzele căzute, şi pe copiii avortaţi îngropaţi în pământ nesfinţit: pe toţi acei morţi nevăzuţi care zăbovesc iarna în jurul cuptoarelor şi vetrelor din sat, încercând să-şi încălzească oasele goale? Pentru că şi ei sunt concetăţenii lui: generaţii de morţi nenumăraţi, respirând prin cei vii, furând lumina de la ei, fantomele fără vlagă ale lorzilor şi tâlharilor, ale călugăriţelor şi târfelor, fantomele preoţilor şi călugărilor, care se hrănesc din Anglia vie şi sug materia din viitor.

Se uită la hârtiile de pe birou, dar gândurile îi sunt departe. Fiica mea, Anne, a spus: „Îl aleg pe Rafe. „ Îşi lasă capul în mâini şi închide ochii; Anne Cromwell, de zece sau unsprezece ani, stă înaintea lui înaltă şi hotărâtă ca un soldat, cu ochii ei mici privind drept, sigură de puterea ei de a-şi croi soarta.

El îşi freacă ochii. Răsfoieşte hârtiile. Ce este asta? O listă. Un scris meticulos, lizibil, dar lipsit de sens.

Două covoare. Unul tăiat în bucăţi.
7 cearşafuri. 2 perne. 1 pernă de căpătâi.
2 platouri, 4 farfurii, 2 farfurioare.
Un lighean mic, cântărind 5 kg, de un sfert de liră; doamna stareţă l-a luat şi a plătit 4 şilingi.

El întoarce hârtia, încercând să-i găsească originea. Îşi dă seama că se uită la un inventar al bunurilor lui Elizabeth Barton, lăsate la mănăstirea de maici. Toate au fost confiscate pentru rege – proprietăţile unui trădător: o bucată de scândură folosită ca masă, trei feţe de pernă, două sfeşnice, o haină evaluată la 5 şilingi. O manta veche a fost dată de pomană celei mai tinere maici de la mănăstire. O altă maică, sora Alice, a primit o cuvertură.

El îi spusese lui Morus: profeţirea nu te face bogat. Îşi propune să nu uite: „Elizabeth Barton să aibă bani pentru călău. „ Mai are cinci zile de trăit. Ultima persoană pe care o va vedea când va urca scara o să fie călăul ei întinzând mâna. Dacă nu poate să-l plătească, va suferi mai mult decât este nevoie. Şi-a imaginat cât durează să arzi, dar nu cât durează să te sufoci la capătul unei frânghii. În Anglia nu există milă pentru cei sărmani. Plăteşti pentru orice, chiar şi pentru un gât rupt.

Familia lui Thomas Morus a depus jurământul. A asistat chiar el, şi Alice i-a dat clar de înţeles că îl consideră personal vinovat pentru că a dat greş în a-l convinge pe soţul ei să se conformeze.

— Întreabă-l ce are de gând, pentru numele lui Dumnezeu. Întreabă-l: este înţelept, aşa îşi închipuie, să-şi lase singură soţia, să-şi lase fiul fără îndrumare, fiicele fără protecţie şi pe noi toţi la mila unui om ca Thomas Cromwell?

— Aşa a vorbit, murmurase Meg, cu o umbră de zâmbet. Cu capul plecat, îi luase mâna într-ale ei. Tata a vorbit cu multă căldură despre domnia ta. Cum ai fost foarte curtenitor cu el şi cât de vehement ai fost – ceea ce pentru el nu este decât tot o favoare. Zice că el crede că îl înţelegi. Aşa cum şi el te înţelege.

— Meg. Poţi să mă priveşti, nu-i aşa?

Un alt cap lăsat în jos sub greutatea acoperământului de cap: Meg îşi smuceşte vălurile pe lângă ea, de parcă s-ar afla în bătaia vântului şi ele i-ar putea oferi adăpost.

— Pot să-l mai amân pe rege o zi sau două. Nu cred că vrea să-l vadă pe tatăl tău în Turn şi în fiecare clipă se aşteaptă să vadă un semn de...

— Cedare?

— Susţinere. Iar apoi... nici o onoare nu va fi considerată prea mare.

— Mă îndoiesc că regele poate să-i ofere genul de onoare pe care şi-o doreşte el, spune Will Roper. Din păcate. Haide, Meg, să mergem acasă. Trebuie să o ducem pe mama ta pe râu înainte să înceapă un scandal. Roper întinde mâna. Ştim că nu eşti un om răzbunător, sir. Deşi Dumnezeu ştie că nu a fost niciodată prieten cu prietenii domniei tale.

— A fost o vreme când şi tu erai un om al Bibliei.

— Oamenii îşi mai schimbă opiniile.

— Sunt cu totul de acord. Spune-i socrului tău asta.

Se despărţiseră în termeni reci. Nu-l voi lăsa pe Morus, se gândeşte, sau pe cei din familia lui să aibă impresia că mă *înţeleg.* Cum ar putea, când lucrările mele sunt ascunse până şi de mine?

Îşi notează: Richard Cromwell se va prezenta la abatele de Westminster, ca să-l escorteze pe Sir Thomas Morus, prizonier, la Turn.

De ce ezit?

Să-i mai dăm încă o zi.

Este 15 aprilie 1534. Cheamă un funcţionar, ca să-i ordoneze şi să-i pună hârtiile în registre, pregătite pentru a doua zi, şi zăboveşte lângă foc, flecărind; este miezul nopţii şi lumânările au ars aproape de tot. Ia una şi se duce sus; Christophe sforăie, tolănit la piciorul patului lui larg şi gol. Doamne sfinte, se gândeşte, viaţa mea e ridicolă.

— Trezeşte-te, rosteşte el, dar în şoaptă; când Christophe nu reacţionează, pune o mână pe el şi îl roteşte încoace şi încolo, ca pe un aluat de plăcintă, până când băiatul se trezeşte, protestând într-o franceză vulgară.

— Oh, pe boaşele păroase ale lui Iisus. Clipeşte violent. Stăpâne, nu am ştiut că eşti domnia ta, visam că sunt o bucată de aluat. Iartă-mă, sunt foarte beat, am sărbătorit unirea frumoasei Helen cu norocosul Rafe.

Ridică antebraţul, strânge mâna pumn şi face un gest neruşinat; apoi braţul îi cade moale de-a lungul trupului, pleoapele îi alunecă ineluctabil peste ochi şi cu un ultim sughiţ cade iar în somn.

El îl duce pe băiat pe salteaua lui de paie. Christophe e greu acum, ca un pui rotund de buldog; mormăie, grohăie, dar nu se mai trezeşte.

El îşi pune deoparte hainele şi îşi rosteşte rugăciunile. Îşi aşază capul pe pernă: *7 cearşafuri 2 perne 1 pernă de căpătâi.* Adoarme imediat ce lumânarea se stinge. Dar fiica lui Anne vine la el în vis. Îşi ridică mâna dreaptă, îndurerată, ca să-i arate că nu poartă verighetă. Îşi răsuceşte părul lung şi şi-l înfăşoară în jurul gâtului ca un laţ.

Mijlocul verii: femeile se grăbesc spre apartamentele reginei cu pânzeturi curate pe braţ. Chipurile le sunt goale şi şocate şi merg repede, ca să nu le opreşti. În apartamentele reginei sunt aprinse focuri ca să se ardă ce a sângerat. Dacă există ceva care să fie îngropat, femeile ţin secretul pentru ele.

În acea noapte, ghemuit în ambrazura unei ferestre, cu cerul luminat de stelele ca nişte vârfuri de pumnal, Henric îi va spune: o învinuiesc pe Caterina. Cred că m-a blestemat. Adevărul este că pântecele ei e beteag. În toţi anii aceia m-a păcălit – nu putea să aibă un fiu, iar ea şi doctorii ei ştiau asta. Pretinde că încă mă iubeşte, dar mă distruge. Vine noaptea cu mâinile ei reci şi cu inima rece şi stă între mine şi femeia pe care o iubesc. Îşi pune mâna pe mădularul meu, şi mâna ei miroase a mormânt.

Lorzii şi doamnele le dau servitoarelor şi moaşelor bani ca să afle ce sex avea copilul, dar femeile dau răspunsuri diferite de fiecare dată. Într-adevăr, ce ar fi mai

rău: ca Anne să fi conceput o altă fată sau să fi conceput şi pierdut un băiat?

Miezul verii: sunt aprinse ruguri pretutindeni în Anglia, care ard toată noaptea. Pe străzi bântuie dragoni, scoţând fum şi clămpănind din aripile lor mecanice.

II
Harta creştinătăţii
1534-1535

— Vrei postul lui Audley? îl întreabă Henric. E al tău dacă mi-l ceri.

Vara a trecut. Împăratul nu a venit. Papa Clement este mort, la fel şi hotărârile lui; jocul se va juca din nou, iar el a lăsat uşa doar uşor întredeschisă, pentru ca noul episcop al Romei să stea de vorbă cu Anglia. Personal, ar închide-o de tot; dar acestea nu sunt chestiuni personale.

Acum se gândeşte bine: i-ar conveni să fie cancelar? Ar fi bine să aibă un post în ierarhia legală, aşa că de ce nu cel din vârf?

— Nu vreau să-l supăr pe Audley. Dacă Maiestatea Voastră sunteţi mulţumit de Audley, la fel sunt şi eu.

Îşi aminteşte cum postul îl lega pe Wolsey de Londra când regele era în altă parte. Cardinalul era activ în curţile de judecată; dar avem destui avocaţi.

Henric zice: să mă anunţi ce consideri că e mai bine. Umilit, ca un iubit, nu se poate gândi la cele mai potrivite cadouri. Spune: Cranmer îmi porunceşte, ascultaţi-l pe Cromwell, şi dacă vrea un post, o dare, o vamă, o măsură în parlament sau o proclamaţie regală, să-i daţi.

Postul de Master of the Rolls este vacant. Este o străveche funcţie juridică şi conduce unul dintre marile secretariate ale regatului. Predecesorii lui vor fi acei

oameni, episcopi în majoritate, eminenţe ale ştiinţelor, pe ale căror morminte sunt gravate în latină virtuţile lor. El se simte mai viu ca niciodată când răsuceşte codiţa acestui fruct copt şi îl culege din copac.

— Ai avut dreptate şi în privinţa cardinalului Farnese, zice Henric. Acum avem un nou papă – episcop al Romei, ar trebui să spun – şi mi-am colectat datoriile.

— Vedeţi, spune el zâmbind. Cranmer are dreptate. Ascultaţi-mă pe mine.

Curtea este amuzată când aude cum au celebrat romanii moartea papei Clement – au intrat în mormântul lui şi i-au târât leşul gol pe străzi.

Casa din Chancery Lane care i se cuvine lui Master of the Rolls este cea mai ciudată casă în care a intrat vreodată. Miroase a mucegai şi a seu, şi în spatele faţadei strâmbe se întortochează o miriadă de mici odăi cu praguri joase; oare înaintaşii noştri au fost toţi pitici ori nu erau foarte siguri cum trebuie să fie susţinut un tavan?

Această casă a fost fondată cu trei sute de ani în urmă, de acel Henric care domnea atunci; o construise ca adăpost pentru evreii care doreau să se convertească. Când făceau acest pas – recomandabil dacă voiau să fie feriţi de violenţe – îşi donau coroanei toate posesiunile. Aşa stând lucrurile, coroana trebuia să-i adăpostească şi să-i hrănească pe tot parcursul vieţii.

Christophe aleargă înaintea lui, în măruntaiele casei.

— Uite!

Îşi trece degetul printr-o uriaşă pânză de păianjen.

— I-ai stricat casa, băiat fără suflet. Cercetează prada sfărâmată a Ariadnei: un picior, o aripă. Hai să mergem, înainte să se întoarcă.

La vreo cincizeci de ani după ce Henric înzestrase casa, toţi evreii fuseseră alungaţi din regat. Totuşi, refugiul nu fusese niciodată pustiu; chiar şi azi, aici trăiesc două femei. O să le fac o vizită, spune el.

Christophe ciocăneşte pereţii şi grinzile, de parcă ar şti ce caută.

— N-ai fugi, întreabă el amuzat, dacă cineva ar bate înapoi?

— Oh, Iisuse! Christophe se închină. Bănuiesc că aici au murit o sută de oameni, evrei şi creştini.

În spatele acestui lambriu, este adevărat, poate simţi oase minuscule de şoarece: o sută de generaţii, cu lăbuţele lor articulate strânse în somnul de veci. Urmaşii lor prosperă – poate să simtă mirosul în aer. Asta este o treabă pentru Marlinspike, zice el, dacă putem să-l prindem. Motanul episcopului este acum sălbatic, bătând în voie grădinile din Londra, atras de mirosul de peşte din heleşteiele mănăstirilor din oraş, ademenit – din câte ştie el – dincolo de râu, ca să fie strâns la pieptul târfelor cu sâni lăsaţi, frecaţi cu petale de trandafir şi ambră; şi-l imaginează pe Marlinspike legănându-se, torcând, refuzând să se întoarcă acasă. Îi spune lui Christophe:

— Mă întreb cum pot fi Master of the Rolls, dacă nu pot să fiu stăpânul unei pisici.

— Arhivele nu au labe să plece la plimbare. Christophe dă un şut unei şipci. Îmi trece piciorul prin ea, zice el, făcând o demonstraţie.

Va părăsi confortul de la Austin Friars pentru ferestrele minuscule cu geamuri strâmbe, coridoarele scârţâitoare, curentul care se simte pretutindeni?

— Va fi un drum mai scurt până la Westminster, spune el.

Acolo e ţinta lui – Whitehall, Westminster şi râul, cu barca secretarului principal până la Greenwich sau la

Hampton Court. O să mă întorc deseori la Austin Friars, îşi spune, aproape în fiecare zi. Construieşte o trezorerie, un depozit sigur pentru aurul pe care regele i-l încredinţează; orice depozitează acolo poate fi transformat rapid în bani. Tezaurul străbate străzile încărcat în căruţe obişnuite, ca să nu atragă atenţia, deşi există şi paznici călare care stau cu ochii în patru. Potirele sunt aşezate în casete de piele moale, special făcute pentru ele. Bolurile şi tipsiile sunt transportate în saci de pânză, învelite în ţesătură de lână albă de şapte pence metrul. Bijuteriile sunt înfăşate în mătase şi închise în lădiţe cu încuietori noi şi lucioase: iar el are cheile. Sunt perle mari care lucesc ude din ocean, safire fierbinţi ca India. Sunt geme ca fructele pe care le culegi într-o după-amiază la ţară: granate cât fructele de porumbar, diamante roz cât măceşele.

— Pentru o mână din astea, zice Alice, şi eu aş răsturna orice regină din creştinătate.

— Ce bine că regele nu te-a întâlnit pe tine, Alice.

— Eu m-aş băga rapid în licenţe de export. Sau în contracte pentru armată. Se vor face averi din războaiele irlandeze. Fasole, făină, malţ, carne de cal...

— O să văd ce pot face pentru tine, zice el.

La Austin Friars are concesiune pe nouăzeci şi nouă de ani. O să ajungă la strănepoţii lui: nişte londonezi necunoscuţi. Când se vor uita la documente, numele lui se va afla acolo. Blazonul lui va fi sculptat deasupra uşilor. Îşi pune mâna pe balustrada scării principale şi ridică privirea spre lucirea prăfuită a unei ferestre înalte. Când am mai făcut asta? La Hatfield, la începutul anului: ridicând privirea, ascultând sunetele din casa lui Morton, cu mult timp în urmă. Dacă el s-a dus la Hatfield, oare Thomas Morus nu a urcat şi el? Poate că pasul lui uşor l-a aşteptat, l-a auzit?

Începe să se gândească din nou la pumnul venit de nicăieri.

Prima lui idee a fost: mută funcţionarii şi documentele la Arhivă, şi Austin Friars o să devină din nou un cămin. Dar pentru cine? Scosese cartea orelor a lui Liz şi pe pagina unde ea notase numele familiei făcuse modificări, adăugiri. Rafe se va muta curând, în noua lui casă din Hackney; şi Richard construieşte în vecinătate, cu soţia lui, Frances. Alice se mărită cu pupilul lui, Thomas Rotherham. Fratele ei, Christopher, este hirotonisit şi are venit bisericesc. Veşmintele de nuntă ale lui Jo au fost comandate; va deveni nevasta prietenului său John ap Rice, avocat, cărturar, un om pe care îl admiră şi pe a cărui loialitate se bazează. I-am aranjat bine pe ai mei, se gândeşte: nici unul nu este sărac, nefericit sau nesigur de locul lui în această lume nesigură. Ezită, ridicând privirea spre lumină: când aurie, când albastră, dacă trece un nor. Oricine va coborî scările ca să-l revendice va trebui să o facă acum. Fiica lui, Anne, cu tropăitul ei sonor: Anne, i-ar spune, n-am putea înfăşura în fetru copitele alea ale tale? Grace coborând uşor ca praful, atrasă într-o spirală, un vârtej viu... ducându-se spre nicăieri, risipindu-se, dispărând.

Liz coboară.

Dar Liz păstrează tăcerea; nici nu stă, nici nu pleacă. Este mereu cu el şi niciodată cu el. Se întoarce. Aşadar, casa asta va deveni un loc pentru afaceri. Căminul meu va fi mereu acolo unde sunt funcţionarii şi hârtiile mele; altminteri, casa mea va fi alături de rege, oriunde se află acesta.

— Acum ne-am mutat în Casa Arhivelor, spune Christophe, şi pot să-ţi spun, *cher maître,* cât mă bucur că nu m-aţi părăsit. Fiindcă, în absenţa domniei tale, ei îmi spun creier de melc şi cap de gulie.

— *Alors*... Îl măsoară pe Christophe. Capul tău seamănă, ce-i drept, cu o gulie. Mulţumesc că mi-ai atras atenţia asupra acestui lucru.

Instalat la Arhivă, îşi evaluează situaţia: mulţumitoare. Şi-a vândut cele două moşii din Kent, dar regele i-a dăruit una în Monmouthshire şi el îşi cumpără alta în Essex. A pus ochii pe terenuri în Hackney şi Shoreditch şi ia în arendă proprietăţile din jurul lui Austin Friars, pe care are de gând să le includă în planurile lui de construcţie; apoi o să clădească un zid înalt în jurul terenului. Are în plan să achiziţioneze o moşie în Bedfordshire, una în Lincolnshire şi două proprietăţi în Essex pe care intenţionează să le pună pe numele lui Gregory. Toate astea sunt mărunţişuri. Nu e nimic pe lângă ce are de gând să deţină sau ce îi va datora Henric.

Între timp, cheltuielile pe care le face ar înspăimânta un om mai slab de înger. Dacă regele doreşte să facă ceva, trebuie să poţi să finanţezi şi să asiguri oameni pentru acel proiect. Este greu să ţii pasul cu cheltuielile nobililor săi consilieri, şi totuşi sunt câţiva care trăiesc din bani împrumutaţi şi vin la el lună de lună să le peticească găurile din conturi. El ştie când să lase aceste datorii să treacă; în Anglia există mai multe feluri de valori. Simte cum în jurul lui se întinde o plasă uriaşă, un păienjeniş de favoruri oferite şi primite. Cei care vor trecere pe lângă rege se aşteaptă să plătească pentru asta şi nimeni nu are trecere mai mare ca el. În acelaşi timp, se duce vorba: ajută-l pe Cromwell şi el te va ajuta. Fii loial, fii sârguincios, află lucruri pentru el; şi vei fi răsplătit. Cei care îşi încredinţează lui serviciile vor fi promovaţi şi protejaţi. Este un prieten şi un stăpân bun; asta se spune despre el pretutindeni. În rest, sunt bârfele obişnuite. Tatăl lui a fost fierar, un berar bandit, era irlandez, criminal, jidov, iar el, Cromwell, nu a fost decât un negustor de lână,

un mânuitor de foarfece, iar acum e vrăjitor: altminteri, cum ar fi putut prinde în mâini frâiele puterii, dacă nu ar fi fost vrăjitor? Chapuys îi scrie regelui despre el; tinereţea lui rămâne un mister, dar este un companion excelent şi îşi ţine casa şi servitorii în stil mare. Este un maestru în limbi străine, scrie Chapuys, un vorbitor ales; deşi franceza lui, adaugă, este numai *assez bien.*

Este destul de bună pentru tine, îşi zice el. O înclinare din cap şi un semn din ochi este de ajuns.

În aceste ultime luni, consiliul nu a fost scăpat din frâu. O vară de negocieri aprige a adus un tratat cu scoţienii. Dar în Irlanda sunt revolte. Numai Dublin Castle şi oraşul Waterford sunt de partea regelui, în timp ce lorzii rebeli îşi oferă serviciile şi porturile pentru trupele împăratului. Printre aceste insule se află cele mai nenorocite teritorii, care nu plătesc regelui costurile impuse de garnizoanele de acolo; dar el nu le poate întoarce spatele, de teamă că altcineva ar putea veni în loc. Acolo legea abia dacă este respectată, pentru că irlandezii consideră că poţi răscumpăra cu bani o crimă şi, precum galezii, preţuiesc viaţa unui om în vite. Poporul e ţinut în sărăcie prin dări şi confiscări, prin sechestre sau jafuri la drumul mare; englezii pioşi se abţin de la carne miercurea şi vinerea, dar circulă gluma că irlandezii sunt atât de pioşi, că se abţin şi în celelalte zile. Marii lorzi sunt brutali şi nestăpâniţi, trădători şi capricioşi, adversari nemiloşi, şantajişti şi dispuşi oricând să ia ostatici, şi pentru ei supunerea faţă de Anglia nu are nici o valoare, căci nu sunt loiali nimănui şi preferă forţa armelor în faţa legii. Cât despre stăpânitorii nativi, pretenţiile lor nu cunosc limite. Ei susţin că pe pământul lor sunt stăpâni peste fiecare pantă plină de ferigi, peste fiecare lac, ale lor sunt buruienile şi iarba de pe pajişti, şi vântul care o vălureşte; ale lor sunt fiecare animal şi fiecare om, iar în

vremuri de sărăcie îşi dau pâinea ca hrană pentru câinii lor de vânătoare.

Nu-i de mirare că nu vor să fie englezi. Ar fi deposedaţi de statutul lor de stăpâni de sclavi. Ducele de Norfolk are şi azi şerbi pe propriile pământuri şi, chiar dacă hotărârea curţii de judecată este să-i elibereze, ducele se aşteaptă să primească bani în schimbul lor. Regele propune să-l trimită pe Norfolk în Irlanda, dar el îi spune că a petrecut destule luni inutile acolo şi singurul mod de a fi convins să se ducă din nou ar fi să i se construiască un pod, ca să se poată întoarce acasă la sfârşitul săptămânii fără să-şi ude picioarele.

El şi Norfolk au dispute în camera de consiliu. Ducele vorbeşte plin de fanfaronadă, iar el stă cu braţele încrucişate şi îl priveşte bătând câmpii. Ar fi trebuit să-l trimiteţi pe tânărul Fitzroy la Dublin, spune el consiliului. Un rege ucenic – faceţi un spectacol, puneţi-l în scenă, aruncaţi cu bani.

— Poate că ar trebui să mergem în Irlanda, sir, îi spune Richard.

— Cred că vremea mea pentru campanii a trecut.

— Mi-ar plăcea să fiu în armată. Orice bărbat ar trebui să fie soldat o dată în viaţă.

— Acesta e bunicul tău care vorbeşte prin tine. Ap Evans, arcaşul. Deocamdată, concentrează-te să faci spectacol în turniruri.

Richard s-a dovedit un adversar formidabil în asemenea întreceri. Este aproape cum spune Christophe: *biff,* şi cad laţi la pământ. Ai zice că nepotul lui are acest sport în sânge, aşa cum este în sângele lorzilor care se întrec. Poartă culorile familiei Cromwell şi regele îl iubeşte pentru asta, aşa cum iubeşte orice bărbat înzestrat cu talent, curaj şi forţă fizică. Din ce în ce mai des, piciorul lui beteag îl obligă să stea printre spectatori. Când are dureri

este înfricoşat, se vede asta în privirea lui, iar când se simte mai bine, nu are astâmpăr. Nesiguranţa în privinţa propriei sănătăţi îl face mai puţin înclinat spre cheltuielile şi bătaia de cap presupuse de organizarea unui turnir de mare amploare. Când participă, cu experienţa, greutatea şi înălţimea lui, cu caii lui superbi şi temperamentul de oţel, este aproape sigur un câştigător. Dar, ca să evite accidentele, preferă să se înfrunte cu adversari pe care îi cunoaşte.

— În urmă cu doi sau trei ani, când era în Germania, împăratul nu a avut o umoare rea în coapsă? Se zicea că nu îi prieşte vremea. Însă dominioanele lui îi oferă posibilitatea schimbării climatului. În vreme ce, dintr-o parte în alta a regatului meu, nu pot găsi nici o schimbare.

— A, bănuiesc că e mai rău la Dublin.

Henric priveşte afară, deznădăjduit, la ploaia torenţială.

— Iar apoi, când ies călare, oamenii strigă la mine. Ies din şanţuri şi strigă despre Caterina şi cum ar trebui s-o primesc înapoi. Ce ar zice dacă eu le-aş spune cum să-şi organizeze casa, nevestele şi copiii?

Nici când vremea se îmbunează temerile regelui nu slăbesc.

— O să fugă şi o să ridice o armată împotriva mea, spune el. Caterina. Nu ştii ce o să facă.

— Mi-a spus că nu o să fugă.

— Şi crezi că nu minte niciodată? Ştiu că minte. Am dovezi în sensul ăsta. A minţit în legătură cu propria feciorie.

Ah, iar asta, se gândeşte el obosit.

Se pare că Henric nu crede în puterea gărzilor înarmate, în încuietori şi chei. Crede că un înger recrutat de împăratul Carol le va face să dispară. Când călătoreşte, ia cu el un lacăt mare de fier, care este fixat pe uşa

camerei de un servitor care îl însoţeşte în acest scop. Mâncarea este gustată ca să nu fie otrăvită, iar patul cercetat, noaptea înainte de culcare, în căutare de arme ascunse, ace, spre exemplu; dar chiar şi aşa, regelui îi este teamă că va fi ucis în somn.

Toamna: Thomas Morus slăbeşte, un omuleţ subţiratic apărând din ceea ce nu fusese niciodată un exces de carne. El îi dă voie lui Antonio Bonvisi să-i trimită de mâncare în Turn.

— Nu că voi, cei din Lucca, vă pricepeţi să mâncaţi. I-aş trimite chiar eu, dar, dacă se îmbolnăveşte, ştii ce vor zice oamenii. Îi plac mâncărurile cu ou. Nu ştiu dacă îi place prea mult altceva.

Un oftat.

— Budincă de lapte.

El zâmbeşte. Este o epocă de zile carnivore.

— Nu-i de mirare că nu-i merge bine.

— Îl cunosc de patruzeci de ani, spune Bonvisi. O viaţă de om, Tommaso. Nu i-ai face rău, nu-i aşa? Te rog, dă-mi asigurări, dacă poţi, că nimeni nu-i va face rău.

— De ce crezi că-s tot atât de rău ca el? Uite, nu trebuie să-l supun eu presiunilor. O să o facă familia şi prietenii lui. Nu-i aşa?

— Nu poţi să-l laşi acolo? Să uiţi de el?

— Desigur. Cu voia regelui.

Aranjează ca Meg Roper să îl viziteze. Tată şi fiică se plimbă prin grădini, braţ la braţ. Uneori el îi priveşte de la o fereastră din casa lordului locotenent.

Până în noiembrie, această politică dă greş. Mai bine zis, se întoarce împotriva lui şi-i muşcă mâna, ca un câine pe care, din milă, îl culegi de pe drumuri.

— Mi-a spus, îi zice Meg, mi-a cerut să le comunic tuturor prietenilor lui că nu va avea nimic de-a face cu jurăminte de nici un fel, şi dacă auzim că a jurat înseamnă că a fost obligat, prin forţă sau supliciu, să o facă. Şi dacă este prezentată vreo hârtie consiliului, cu semnătura lui pe ea, trebuie să înţelegem că nu mâna lui a scris-o.

Lui Morus i se cere acum să jure pe Actul de Supremaţie, o lege care adună toate puterile şi demnităţile asumate de rege în ultimii doi ani. Asta nu îl face pe rege, aşa cum spun unii, capul bisericii. Se afirmă că el este capul bisericii şi a fost întotdeauna. Dacă oamenilor nu le plac ideile noi, atunci să le accepte pe cele vechi. Dacă vor precedente, el are precedente. O a doua lege, care va intra în vigoare în noul an, defineşte trădarea. Va reprezenta un act de trădare să negi titlurile sau jurisdicţia lui Henric, să vorbeşti sau să scrii cu răutate împotriva lui, să-l numeşti eretic sau schismatic. Această lege îi va cuprinde pe călugării care răspândesc panică şi spun că spaniolii vor sosi cu următoarea maree ca să pună mâna pe tron pentru Lady Maria. Îi va cuprinde pe preoţii care, în liturghiile lor, vorbesc împotriva autorităţii regelui şi afirmă că îi trage în iad după el pe supuşii săi. Este oare prea mult pentru un monarh să-i pretindă unui supus de-al său să-şi ţină numai vorbe civilizate în gură?

Asta e ceva nou, îi spun oamenii, această trădare prin cuvinte, iar el răspunde: nu, fiţi siguri că este veche. Statuează legea pe care judecătorii, în înţelepciunea lor, au definit-o deja drept lege comună. Este un mijloc de clarificare. Eu sunt cu totul în favoarea clarităţii.

După refuzul lui Morus de a depune acest al doilea jurământ, împotriva lui este emis un act prin care toate bunurile lui sunt Confiscate de coroană. Acum nu mai are nici o speranţă de a fi eliberat; sau, mai bine zis, speranţa

stă în el. Este de datoria lui să-l viziteze, să-i spună că nu mai pot fi permise vizite sau plimbări prin grădină.

— Nu e nimic de văzut în perioada asta din an. Morus aruncă o privire spre cer, spre fâşia îngustă de cenuşiu care se vede prin fereastra înaltă. Pot să-mi păstrez cărţile? Să scriu scrisori?

— Deocamdată.

— Şi John Wood rămâne cu mine?

Servitorul lui.

— Da, desigur.

— Îmi aduce din când în când câte o veste. Se zice că boala transpiraţiei a izbucnit în rândul trupelor regelui din Irlanda. Atât de târziu în an.

A izbucnit şi ciuma; nu are de gând să-i spună asta lui Morus, sau că întreaga campanie din Irlanda este un dezastru şi o groapă fără fund pentru bani şi că şi-ar fi dorit să fi făcut cum propusese Richard, să se ducă el însuşi acolo.

— Boala omoară atât de mulţi oameni, continuă Morus, şi atât de rapid, chiar şi tineri. Şi dacă supravieţuieşti, nu eşti în stare să te mai lupţi cu sălbaticii de irlandezi, asta-i sigur. Îmi amintesc când s-a îmbolnăvit Meg – aproape că a murit. Tu ai avut-o? Nu, tu nu eşti bolnav niciodată, nu-i aşa? Pălăvrăgeşte inutil, apoi ridică privirea. Spune-mi, ce se mai aude de la Anvers? Se spune că Tyndale se află acolo. Că trăieşte în izolare. Că nu îndrăzneşte să meargă dincolo de casele negustorilor englezi. Se zice că e în închisoare, aproape la fel ca mine.

Este adevărat sau parţial adevărat. Tyndale a lucrat în sărăcie şi obscuritate, iar acum întreaga lui lume s-a redus la o mică încăpere; în vreme ce afară, în oraş, sub legile împăratului, tipografii sunt însemnaţi cu fierul roşu şi li se scot ochii, fraţii şi surorile sunt omorâţi pentru credinţa lor, bărbaţilor li se taie capul, iar femeile sunt arse de vii.

Morus are încă în Europa o pânză lipicioasă, o pânză făcută din bani; el este încredinţat că oamenii lui l-au urmărit pe Tyndale în toate aceste luni, dar, cu toată inventivitatea lui şi avându-l pe Stephen Vaughan la faţa locului, tot nu a putut să descopere care dintre englezii care trec prin acel oraş aglomerat sunt agenţii lui Morus.

— Tyndale s-ar afla mai în siguranţă la Londra, spune Morus. Apărat de tine, protectorul greşelilor. Uită-te la Germania de azi. Vezi, Thomas, unde ne duce erezia. Ne duce la Münster, nu-i aşa? [2]

Sectanţii, anabaptiştii preluaseră oraşul Münster. Cele mai cumplite coşmaruri – când te trezeşti paralizat şi te gândeşti că ai murit – sunt o fericire pe lângă asta. Conducătorii oraşului fuseseră daţi afară din consiliu, şi hoţii şi nebunii le luaseră locul, proclamând că a sosit sfârşitul vremurilor şi că toţi trebuie botezaţi din nou. Cetăţenii care refuzaseră fuseseră aruncaţi în afara zidurilor oraşului, goi, ca să moară în zăpadă. Acum oraşul este sub asediul propriului prinţ-episcop, care are de gând să-l supună foametei. Se spune că cei rămaşi să îl apere sunt în mare parte femei şi copii lăsaţi în urmă; sunt ţinuţi sub teroare de un croitor pe nume Bockelson, care s-a încoronat rege al Ierusalimului. Se zvoneşte că prietenii lui Bockelson au instituit poligamia, conform recomandării din Vechiul Testament, şi că unele femei au preferat să fie spânzurate sau înecate decât să se supună siluirii sub adăpostul legii lui Avraam. Aceşti profeţi fac jafuri la drumul mare, în numele deţinerii în comun a bunurilor. Se spune că au pus mâna pe casele bogaţilor, le-au ars scrisorile, le-au spintecat tablourile, au şters pe jos cu broderiile fine, au făcut bucăţi actele de proprietate, astfel încât vremurile trecute să nu se mai întoarcă niciodată.

— Utopia, spune el. Nu-i aşa?

— Am auzit că ard cărţile din bibliotecile publice. Erasmus a pierit în flăcări. Ce soi de diavoli l-ar arde pe blândul Erasmus? Dar, fără îndoială, dă Morus din cap, în Münster se va reinstaura ordinea. Filip, prinţul din Hesse, prietenul lui Luther, îi va împrumuta bunului episcop tunurile şi tunarii săi, şi ereticii se vor omorî între ei. Fraţii încep să se lupte, vezi? Precum câinii turbaţi, plini de bale, de pe străzi, care îşi sfâşie unii altora maţele când se întâlnesc.

— Îţi spun eu cum o să se termine la Münster. Cineva dinăuntrul oraşului îl va preda.

— Crezi? Se pare că îmi oferi un pariu. Dar eu nu am fost niciodată un mare jucător. Iar acum toţi banii mei sunt ai regelui.

— Un om ca acela, un croitor, avansează o lună sau două...

— Un negustor de lână, fiul unui fierar, avansează un an sau doi...

El se ridică şi îşi ia pelerina: lână neagră, cu căptuşeală din piele de miel. Ochii lui Morus sclipesc: ah, uite, te-am pus pe fugă. Apoi murmură, de parcă ar fi la o petrecere: Trebuie să pleci? Nu poţi să mai stai puţin? Îşi ridică bărbia. Deci, nu o să o mai văd pe Meg?

Tonul lui, pustietatea, pierderea: îi merge drept la inimă. Se întoarce, ca vorbele lui să fie calme şi plate:

— Trebuie să spui numai câteva cuvinte. Asta-i tot.

— Ah. Numai cuvinte.

— Şi dacă nu vrei să le rosteşti, ţi le pot pune în scris. Îţi semnezi numele şi regele va fi fericit. Voi trimite barca să te ducă înapoi la Chelsea şi poţi să acostezi la capătul propriei tale grădini – nu-i mult de văzut, cum spui, în perioada asta din an, dar gândeşte-te la primirea călduroasă care te aşteaptă. Doamna Alice te aşteaptă – Alice îţi găteşte; ei bine, numai asta este de ajuns ca să te

pună pe picioare. Stă alături de tine şi te priveşte cum mănânci, şi în clipa când te ştergi la gură te ia în braţe şi îţi sărută buzele pe care mai stăruie seul de oaie; vai, bărbate, ce dor mi-a fost de tine! Te conduce spre dormitorul ei, încuie uşa şi lasă cheia să-i cadă în buzunar; te dezbracă până rămâi doar în cămaşă, iar picioarele tale albe şi subţiri se zăresc goale – da, recunoaşte, femeia are dreptul s-o facă. Apoi, a doua zi – gândeşte-te la asta – te trezeşti înainte de ivirea zorilor, îţi târşâi picioarele spre celula ta familiară, unde te flagelezi, ceri apă şi pâine, şi la ora opt eşti îmbrăcat din nou cu cămaşa din păr, peste care pui vechea haină de lână, cea de culoarea sângelui, ruptă... stai cu picioarele ridicate pe un scaun şi fiul tău îşi aduce scrisorile... desfaci sigiliul de pe epistolele dragului tău Erasmus... Apoi, după ce ţi-ai citit scrisorile, poţi să ieşi afară – să zicem că e o zi însorită –, ca să te uiţi la păsările tale din cuşti şi la micuţa vulpe în ţarcul ei, şi poţi să zici: şi eu am fost prizonier, dar nu mai sunt, căci Cromwell mi-a arătat că pot să fiu liber... Nu vrei asta? Nu vrei să scapi de aici?

— Ar trebui să scrii o piesă, rosteşte Morus mirat.

El râde.

— Poate că o să o fac.

— Eşti mai bun ca Chaucer. Cuvinte. Cuvinte. Doar cuvinte.

El se întoarce. Se uită ţintă la Morus, de parcă lumina s-ar fi schimbat. O fereastră este deschisă spre o ţară străină, unde bate un vânt rece dinspre copilăria lui.

— Cartea aceea... Era un dicţionar?

Morus se încruntă.

— Poftim?

— Am urcat scările la Lambeth – lasă-mă o clipă... Am urcat în fugă scările, aducându-ţi măsura mică de bere şi pâinea de grâu, ca să nu-ţi fie foame dacă te trezeai în

timpul nopţii. Era şapte seara. Citeai şi, când ai ridicat privirea, ţi-ai pus mâinile peste carte – sugerează forma unor aripi – de parcă voiai s-o protejezi. Te-am întrebat: Master Morus, ce este cartea asta mare? Ai spus: cuvinte, cuvinte, doar cuvinte.

Morus îşi înclină capul într-o parte.

— Şi asta când a fost?

— Cred că aveam vreo şapte ani.

— Ah, prostii, răspunde Morus cordial. Nu te ştiam când aveai şapte ani. Păi cum, aveai... se încruntă... trebuie să fi avut... eu eram...

— Te pregăteai să te duci la Oxford. Nu-ţi aminteşti. Dar de ce ai face-o? Ridică din umeri. Credeam că râzi de mine.

— Da, foarte probabil că ai dreptate, spune Morus. Dacă o asemenea întâlnire chiar a avut loc. Acum, uită-te la ziua de azi, când tu vii aici să râzi de mine. Să-mi vorbeşti de Alice. Şi de picioarele mele subţiri şi albe.

— Cred că trebuie să fi fost un dicţionar. Sigur nu-ţi aminteşti? Ei bine... mă aşteaptă barca şi nu vreau să-i ţin pe luntraşi în frig.

— Zilele sunt foarte lungi aici, zice Morus. Iar nopţile sunt şi mai lungi. Mă doare pieptul. Simt că nu pot să respir.

— Înapoi la Chelsea, atunci; doctorul Butts o să vină în vizită: ţz, ţz, Thomas Morus, ce ţi-ai făcut? Ţine-te de nas şi bea amestecul ăsta puturos...

— Uneori am impresia că nu mai apuc dimineaţa.

El deschide uşa.

— Martin?

Martin are treizeci de ani, este slab, iar părul blond de sub bonetă este deja rar: un chip plăcut, cu un zâmbet încreţit. S-a născut în Colchester, tatăl lui era croitor şi el a învăţat să citească după Evanghelia lui Wycliffe pe care

tatăl lui o ascundea în pod sub stuf. Aceasta este o nouă Anglie; o Anglie unde Martin poate şterge de praf vechiul tom şi să-l arate vecinilor. Are fraţi şi toţi sunt oameni ai Bibliei. Nevastă-sa tocmai este însărcinată cu cel de-al treilea copil, „făcut în paie”, cum spune el.

— Ceva veşti?

— Încă nu. Dar vreţi să îi fiţi naş? Thomas dacă e băiat, ori dacă e fată, puneţi-i ce nume doriţi, sir.

Îşi atinge palmele şi zâmbeşte.

— Grace, spune.

Un dar în bani este firesc – pentru începutul vieţii copilaşului. Se întoarce din nou spre bărbatul bolnav, aplecat acum deasupra mesei.

— Sir Thomas spune că noaptea nu poate să respire. Aduceţi-i nişte perne, pilote, orice găseşti, ca să se sprijine şi să se simtă mai uşurat. Vreau să aibă toate condiţiile să trăiască şi să-şi reconsidere poziţia, să arate loialitate regelui nostru şi să se ducă acasă. Iar acum, vă urez la amândoi noapte bună.

Morus ridică ochii.

— Vreau să scriu o scrisoare.

— Desigur. O să ţi se aducă hârtie şi cerneală.

— Vreau să-i scriu lui Meg.

— Atunci trimite-i vorbă prin cineva.

Dar scrisorile lui Morus nu pot fi încredinţate oricui. Poate că ele sunt adresate fiicei lui, dar sunt scrise ca să fie citite de prietenii lui din Europa.

— Cromwell...? Vocea lui Morus îl cheamă înapoi. Ce face regina?

Morus este întotdeauna corect, nu ca aceia care greşesc şi zic „regina Caterina”. Ce face Anne? vrea să spună. Dar ce-ar putea să-i răspundă? Se pregăteşte de plecare. Iese pe uşă. Pe fereastra îngustă, amurgul albastru a înlocuit cenuşiul.

Îi auzise vocea din camera alăturată: joasă, nemiloasă. Henric lătrând indignat:

— Nu eu! Nu *eu!*

În anticameră, Thomas Boleyn, monseniorul, cu chipul lui îngust rigid. Câţiva Boleyni paraziţi schimbă priviri: Francis Weston, Francis Bryan. Într-un colţ, încercând să se facă nevăzut, muzicantul Mark Smeaton; ce caută aici? Nu e tocmai o întrunire de familie: George Boleyn e la Paris pentru discuţii. S-a emis ideea ca infanta Elisabeta să fie măritată în Franţa; Boleynii chiar au impresia că acest lucru o să se întâmple.

— Ce s-a întâmplat de a supărat-o pe regină? întreabă el pe un ton uimit, de parcă ea ar fi cea mai calmă dintre femei.

— E Lady Carey, este... adică se găseşte...

Bryan pufneşte.

— Borţoasă cu un bastard.

— Ah. Nu ştiaţi?

Şocul din jurul lui îl umple de încântare. Ridică din umeri.

— Credeam că e o treabă de familie.

Peticul de pe ochiul lui Bryan clipeşte spre el – azi e galben-canar.

— Trebuie s-o supraveghezi îndeaproape, Cromwell.

— Lucru la care eu am dat greş, spune Boleyn. Evident. Ea pretinde că tatăl este William Stafford şi că s-a măritat cu el. Îl cunoşti pe Stafford ăsta, nu?

— Vag. Ei bine, continuă el vesel, nu intrăm? Mark, nu avem de gând să rezolvăm această chestiune prin muzică, aşa că dispari unde ai putea fi de folos.

Numai Henry Norris îl serveşte pe rege; Jane Rochford, pe regină. Faţa mare a lui Henric e albă.

— Mă acuzi, doamnă, pentru ceea ce am făcut înainte să te cunosc.

Toţi s-au adunat în jurul lui.

— Milord Wiltshire, spune Henric, nu-ţi poţi controla nici una dintre fiice?

— Cromwell ştia, zice Bryan, pufnind în râs.

Monseniorul începe să vorbească, poticnindu-se – el, Thomas Boleyn, un diplomat faimos pentru fineţea discursului. Anne îi taie vorba:

— De ce să facă un copil cu Stafford? Nu cred că e al lui. De ce ar fi acceptat el să se însoare cu ea, dacă nu din ambiţie? Ei bine, aici a făcut o mişcare greşită, fiindcă nu o să mai apară niciodată la curte – şi nici ea. Poate să se târască şi în genunchi în faţa mea. Nu-mi pasă. Poate să moară de foame.

Dacă Anne ar fi fost nevastă-mea, se gândeşte el, eu aş pleca în după-amiaza asta. Anne este trasă la faţă, nu are astâmpăr; nu ai lăsa-o în preajma unui cuţit ascuţit.

— Ce să fac? şopteşte Norris.

Jane Rochford stă cu spatele lipit de tapiserii, unde nimfele se înlănţuie în copaci; poala fustei e cufundată într-un râu fabulos, vălul îi mângâie un nor, de după care se uită pe furiş o zeiţă. Îşi ridică faţa; pe chip i se citeşte un triumf reţinut.

L-aş putea aduce pe arhiepiscop, îşi zice el. Anne nu ar face crize şi nu ar bătea din picior în prezenţa lui. Acum regina l-a apucat pe Norris de mânecă; ce face?

— Sora mea a făcut asta ca să-mi facă în ciudă. Îşi închipuie că o să se plimbe pe la curte cu pântecele ei mare, să mă compătimească şi să râdă de mine, că mi-am pierdut copilul.

— Sunt convins că, dacă chestiunea ar fi privită... începe tatăl ei.

— Ieşi afară! strigă ea. Lasă-mă, spune-i... doamnei Stafford că nu mai poate avea nici o pretenţie asupra familiei mele. Nu o cunosc. Nu mai este o Boleyn.

— Wiltshire, du-te, zice Henric, apoi adaugă, pe tonul cu care i se promite unui şcolar că va fi biciuit: Vorbim noi mai târziu.

El se adresează, inocent, regelui:

— Maiestate, asta înseamnă că azi nu mai vorbim despre afaceri?

Henric râde.

Lady Rochford aleargă alături de el. El nu încetineşte pasul, aşa că ea trebuie să-şi ridice poalele fustei.

— Chiar ştiai, domnule secretar? Sau ai spus asta doar ca să vezi ce faţă fac?

— Eşti prea bună pentru mine. Vezi limpede toate şiretlicurile mele.

— Noroc că le văd şi pe ale lui Lady Carey.

— Tu ai fost cea care a dat-o de gol?

Cine alta, se gândeşte. Cum soţul ei, George, este plecat, nu mai are pe cine să spioneze.

Patul lui Mary este presărat cu mătăsuri – roşu, portocaliu, purpuriu – de parcă din saltea ar fi izbucnit un foc. Pe scaune şi pe canapeaua de lângă fereastră stau aruncate combinezoane din batist, panglici încâlcite şi mănuşi desperecheate. Sunt oare aceiaşi ciorapi verzi pe care şi i-a arătat odinioară până la genunchi, când venise în fugă spre el, în ziua când îi propusese să se căsătorească?

El rămâne în pragul uşii.

— William Stafford, deci?

Ea se îndreaptă, cu obrajii îmbujoraţi, cu un papuc de catifea în mână. Acum că secretul s-a aflat, corsetul nu-i mai e atât de strâns. Ochii ei trec dincolo de el.

— Bravo, Jane, adu alea aici.

— Scuză-mă, master.

Este Jane Seymour, trecând tiptil pe lângă el, cu braţele pline de haine împăturite. O urmează un băiat, chinuindu-se cu un cufăr de piele galbenă.

— Aici, Mark.

— Priviţi-mă, domnule secretar, zice Smeaton. Mă fac util.

Jane îngenunchează în faţa cufărului şi îl deschide.

— Chembrică, să-l căptuşim?

— Lasă chembrica. Unde mi-e celălalt pantof?

— Mai bine te-ai grăbi să pleci, o avertizează Lady Rochford. Dacă unchiul Norfolk te vede, o să te ia la bătaie. Alteţa sora ta crede că regele e tatăl copilului. Se întreabă: de ce ar fi William Stafford?

Mary pufneşte.

— Atâta ştie. Ce ştie Anne despre a lua un bărbat pentru el însuşi? Poţi să-i spui că mă iubeşte. Poţi să-i spui că ţine la mine ca nimeni altcineva. Nimeni altcineva de pe lumea asta.

El se apleacă şi şopteşte:

— Domnişoară Seymour, nu credeam că eşti prietenă cu Lady Carey.

— Nimeni nu vrea s-o ajute.

Îşi ţine capul în jos; ceafa i se face rozalie.

— Baldachinele acelea sunt ale mele, spune Mary. Daţi-le jos.

El vede că sunt brodate cu blazonul soţului ei, Will Carey, mort de-acum – cât să fie, şapte ani?

— Pot să scot blazonul.

Desigur: ce rost mai au un mort şi însemnele lui?

— Unde îmi e ligheanul aurit, Rochford, l-ai luat tu?

Dă un şut cufărului galben; peste tot are ştanţat blazonul cu şoim al lui Anne.

— Dacă mă văd cu ăsta, o să mi-l ia şi o să-mi răstoarne lucrurile în mijlocul drumului.

— Dacă mai aştepţi o oră, o să trimit pe cineva să-ţi aducă un cufăr, spune el.

— Şi o să poarte blazonul lui Thomas Cromwell? Dumnezeu să mă aibă în pază, nu mai am o oră. Ştiu ce! Începe să tragă cearşafurile de pe pat. Faceţi boccele!

— E ruşinos, spune Jane Rochford. Să fugi ca o servitoare cu argintăria furată? În plus, nu ai nevoie de toate astea în Kent. Stafford are o fermă sau aşa ceva, nu? O mică moşie? Totuşi, poţi să le vinzi. Bănuiesc că vei fi nevoită.

— Iubitul meu frate o să mă ajute când se va întoarce din Franţa. Nu o să accepte să fiu dezmoştenită.

— Dă-mi voie să te contrazic. Lordul Rochford va gândi, aşa cum gândesc şi eu, că ţi-ai făcut de râs toate rudele.

Mary se răsuceşte spre ea, cu braţul întins ca o mâţă care dă cu laba.

— Mie mi-e mai bine acum decât ţie în ziua nunţii, Rochford. E ca şi cum ai avea o casă plină de cadouri. Tu nu poţi să iubeşti, nu ştii ce este dragostea, şi tot ce poţi să faci este să-i invidiezi pe cei care ştiu şi să te bucuri de necazurile lor. Eşti o biată femeie nefericită, cu un soţ care o urăşte, şi îmi e milă de tine, şi mi-e milă şi de sora mea Anne. Nu aş schimba pentru nimic în lume locul cu ea; prefer să împart patul cu un gentilom sărac, dar care mă iubeşte numai pe mine, decât să fiu regină şi să nu-mi pot ţine bărbatul decât cu vechi trucuri de târfă – da, ştiu că este aşa, regele i-a spus lui Norris ce-i oferă ea, şi prin asta nu poţi să rămâi însărcinată, îţi zic eu. Iar acum se

teme de orice femeie de la curte – te-ai uitat la ea, te-ai mai uitat la ea în ultima vreme? Vreme de şapte ani a uneltit să ajungă regină, şi Dumnezeu să ne apere de rugăciunile care primesc răspuns. Şi-a închipuit că fiecare zi o să fie precum ziua în care a fost încoronată.

Cu răsuflarea tăiată, Mary se întinde şi ia din grămada de haine o pereche de mâneci pe care i le aruncă lui Jane Seymour.

— Ia astea, draga mea, şi fii binecuvântată. Ai fost singurul suflet bun de la curte.

Jane Rochford pleacă trântind uşa după ea.

— Las-o să plece, murmură Jane Seymour. Uită de ea.

— Călătorie sprâncenată! izbucneşte Mary. Trebuie să mă bucur că nu mi-a luat lucrurile şi să se ofere apoi să mi le cumpere.

În tăcerea care urmează, cuvintele ei se sparg, fâlfâie, zornăind în încăpere ca nişte păsări prinse în capcană, care, speriate, murdăresc pereţii de excremente: el i-a spus lui Norris ce îi oferă ea. Noaptea, mijloacele ei ingenioase. El îi reformulează spusele, cum ar trebui să facă oricine, de altfel, nu? Pun pariu că Norris e numai ochi şi urechi. Sfinte Hristoase, oamenii ăştia! Mark stă cu gura căscată în spatele uşii.

— Mark, dacă stai acolo ca un peşte pe uscat, o să cer să te taie şi să te pună la frigare.

Băiatul dispare.

Domnişoara Seymour termină de făcut boccelele, care seamănă cu nişte păsări cu aripile frânte. El le ia şi le leagă din nou, nu cu panglici de mătase, ci cu sfoară mai practică.

— Întotdeauna ai cu domnia ta nişte sfoară, domnule secretar?

— Oh, cartea mea cu poezii de dragoste! exclamă Mary. E la Shelton.

Pleacă în fugă din cameră.

— O să aibă nevoie de aşa ceva, spune el. În Kent nu sunt poezii.

— Lady Rochford o să-i spună că sonetele nu ţin de cald. Nu că, adaugă Jane, am primit vreodată vreun sonet. Aşa că nu am cum să ştiu.

Liz, îşi zice el, ia-ţi mâna moartă de pe mine. Îmi porţi pică pentru fetiţa asta, atât de mică, atât de slabă, atât de simplă? Se întoarce.

— Jane...

— Domnule secretar?

Se lasă în genunchi şi se rostogoleşte pe saltea; se ridică, îşi trage fustele de sub ea, îşi găseşte echilibrul: se prinde de un stâlp al patului, se ridică în picioare, se întinde deasupra ei şi începe să desprindă perdelele baldachinului.

— Dă-te jos! Fac eu asta. O să trimit o căruţă în urma doamnei Stafford. Nu poate să ducă acum cu ea tot ce are.

— Pot să mă ocup eu de asta. Domnul secretar nu se ocupă de baldachine.

— Domnul secretar se ocupă de orice. Mă mir că nu faci cămăşile regelui.

Jane se leagănă uşor deasupra lui. Tălpile i se afundă în pene.

— Regina Caterina face asta. Încă.

— Văduva Caterina. Dă-te jos.

Ea sare pe preşul de papură, scuturându-şi fustele.

— Chiar şi acum, după toate câte s-au petrecut între ei. Săptămâna trecută a trimis un pachet.

— Am crezut că regele i-a interzis asta.

— Anne zice că ar trebui să fie rupte şi folosite la... ei bine, ştii la ce, la căcăstoare. El a fost furios. Probabil din cauză că nu-i place cuvântul „căcăstoare”.

— Nu-i place.

Regele dezaprobă limbajul vulgar şi nu au fost puţini curtenii alungaţi de la curte fiindcă au spus vreo poveste porcoasă.

— E adevărat ce spune Mary? Că regina se teme?

— Fiindcă acum el oftează după domnişoara Shelton. Dar ştii asta. Ai observat.

— Dar asta-i ceva nevinovat. Un rege este obligat să fie galant până la vârsta când îmbracă haina lungă şi stă lângă foc însoţit de capelani.

— Explică-i asta lui Anne; ea nu vede aşa lucrurile. Dorea s-o îndepărteze pe Shelton. Dar tatăl şi fratele ei nu au fost de acord. Fiindcă Sheltonii sunt verii lor, şi dacă e să-i fugă lui Henric ochii în altă parte, măcar să fie aproape de casă. Incestul e atât de popular în ziua de azi! Unchiul Norfolk a zis – adică Înălţimea Sa...

— Nu-i nimic, zice el absent, şi eu îi spun aşa.

Jane îşi pune o mână la gură – o mână de copil, cu unghii micuţe, lucioase.

— O să mă gândesc la asta când voi fi la ţară şi n-o să fie nimic care să mă distreze. Şi el cum îţi spune, dragă nepoate Cromwell?

— Pleci de la curte?

Fără îndoială, are în vedere un soţ: vreun soţ de ţară.

— Sper că după ce o să mai servesc încă un sezon, o să fiu lăsată să plec.

Mary intră valvârtej în încăpere, mârâind. Ţine în echilibru două perne brodate deasupra umflăturii pântecelui, acum vizibilă; are o mână liberă să ţină ligheanul aurit şi cartea de poezii. Aruncă pernele, deschide pumnul şi împrăştie o mână de nasturi de argint, care zornăie în lighean ca nişte zaruri.

— Ăştia erau la Shelton. S-o ia naiba de coţofană!

— Regina nu mă place prea tare, spune Jane. Şi a trecut mult timp de când nu am mai fost la Wolf Hall.

Drept cadou de Anul Nou pentru rege, el i-a comandat lui Hans să facă o miniatură pe pergament, care să-l înfăţişeze pe Solomon primind-o pe regina din Saba. Este o alegorie, explică el, a regelui care primeşte roadele bisericii şi omagiul poporului său.

Hans îi aruncă o privire nimicitoare.

— Am priceput înţelesul.

Hans pregăteşte schiţele. Solomon este aşezat pe tron. Regina din Saba stă înaintea lui, cu chipul nevăzut înălţat, cu spatele la privitor.

— În mintea ta, întreabă el, poţi să-i vezi chipul, chiar dacă e ascuns?

— Dacă plăteşti pentru ceafa ei, asta primeşti! Hans îşi freacă fruntea. Apoi se îmbunează. Nu e adevărat. Pot s-o văd.

— O vezi ca pe o femeie pe care o întâlneşti pe stradă?

— Nu chiar. Mai mult ca pe cineva de care îţi aminteşti. Ca pe o femeie pe care o cunoşteam când eram copil.

Sunt aşezaţi în faţa tapiseriei pe care i-a dăruit-o regele. Ochiul pictorului zăboveşte asupra ei.

— Femeia asta de pe perete. A fost a lui Wolsey, a lui Henric, iar acum e a ta.

— Te asigur, nu are un echivalent în viaţa reală.

Ei bine, doar dacă la Westminster nu există vreo târfă foarte discretă şi pricepută.

— Ştiu cine este. Hans dă din cap cu empatie, cu buzele strânse şi ochii strălucitori şi ironici, ca un câine care fură o batistă ca să alergi după el.

— Se vorbea despre asta în Anvers. De ce nu te duci să o iei?

— E măritată.

Este şocat să se gândească la faptul că nişte chestiuni intime ale lui sunt subiect de cleveteală.

— Nu crezi că ar veni cu tine?

— Au trecut ani. M-am schimbat.

— *Ja*. Acum eşti bogat.

— Dar ce s-ar spune despre mine dacă aş momi o femeie să plece de lângă bărbatul ei?

Hans ridică din umeri. Germanii sunt atât de nepăsători. Morus spune că luteranii se împerechează în biserică.

— În plus, continuă Hans, mai este vorba şi de...

— Ce?

Hans ridică din umeri: nimic.

— Nimic! Ai de gând să mă spânzuri de mâini până mărturisesc?

— Nu fac aşa ceva. Doar ameninţ că o fac.

— Am vrut să zic, rosteşte Hans pe un ton liniştitor, că mai este vorba şi de toate celelalte femei care doresc să se mărite cu tine. Nevestele din Anglia ţin jurnale secrete despre bărbaţii pe care îi vor avea după ce-şi otrăvesc actualii soţi. Iar tu eşti în fruntea tuturor listelor.

În momentele de răgaz – sunt vreo două, trei pe săptămână – el a răsfoit catastifele de la Arhivă. Deşi evreii nu au voie în regat, nu poţi şti ce epave umane vor fi aduse la ţărm de valurile sorţii, şi numai o singură dată, pentru o singură lună în aceşti trei sute de ani, casa fusese goală. Îşi trece ochii peste însemnările supraveghetorilor succesivi şi mânuieşte, curios, recipisele date de chiriaşi morţi de mult, scrise cu litere ebraice. Unii dintre ei au petrecut cincizeci de ani între aceste ziduri, ferindu-se de londonezii de afară. Când păşeşte pe coridoarele întortocheate, le simte paşii sub ai săi.

Se duce să le vadă pe cele două femei rămase. Sunt tăcute şi atente, au o vârstă greu de precizat, şi numele pe care le folosesc sunt Katherine Wheteley şi Mary Cook.

— Ce faceţi?

Cum vă petreceţi vremea, vrea să zică.

— Ne spunem rugăciunile.

Îl privesc ca să-i ghicească intenţiile, bune sau rele. Chipurile lor spun: suntem două femei care nu mai au nimic în afară de povestea vieţii noastre. De ce să ţi-o împărtăşim?

El le trimite în dar nişte carne de pasăre, dar se îndoieşte că ele consumă carne dată de mâini neevreieşti. În apropiere de Crăciun, stareţul de la Biserica lui Hristos din Canterbury îi trimite o duzină de mere de Kent, fiecare învelit în pânză cenuşie, din soiul acela special care merge bine cu vin. El le duce merele femeilor, cu un vin ales chiar de el.

— În 1353, spune, în casa asta mai exista doar o persoană. Îmi pare rău să mă gândesc că a trăit aici singură. Ultima oară locuise în oraşul Exeter, dar mă întreb unde stătuse mai înainte. O chema Claricia.

— Nu ştim nimic despre ea, zice Katherine sau poate Mary. Ar fi de mirare dacă am şti.

Atinge merele cu vârful degetelor. Poate că nu-şi dă seama de raritatea lor sau că reprezintă cel mai bun cadou pe care stareţul l-a putut găsi. Dacă nu vă plac sau dacă vreţi, am compot de pere. Am primit cinci sute de bucăţi de la cineva.

— Cineva care vrea să se facă remarcat, afirmă Katherine sau Mary, şi cealaltă spune:

— Cinci sute de lire ar fi fost mai potrivite.

Femeile râd, dar râsul lor e rece. El îşi dă seama că nu se va înţelege niciodată cu ele. Îi place numele de Claricia şi îşi doreşte să-l fi sugerat pentru fiica temnicerului. Este

un nume pentru o femeie la care ai putea să visezi: o femeie fără ascunzişuri.

Când cadoul de Anul Nou pentru Henric este gata, Hans spune:

— Este pentru prima dată când i-am făcut portretul.

— Sper că o să faci altul în curând.

Hans ştie că el are o Biblie în engleză, o traducere aproape încheiată. Îşi duce degetul la buze; e prea curând să se vorbească despre ea; poate anul viitor.

— Dacă i-ai dedica-o lui Henric, cum ar putea să te refuze? O să-l pun pe pagina de titlu, etalat cu fală, drept cap al bisericii.

Hans merge de colo-colo, mormăie câteva cifre. El se gândeşte la costurile pentru hârtie şi tiparniţă, îşi estimează profiturile. Lucas Cranach desenează pagina de titlu pentru Luther.

— A vândut coşuri întregi cu imaginile acelea ale lui Martin cu nevastă-sa. Şi Cranach face pe oricine să semene cu un porc.

Adevărat. Chiar şi acele nuduri argintii pe care le pictează au chipuri drăgălaşe de porcuşor şi picioare de lucrător, şi urechi ca nişte zgârciuri.

— Dar dacă o să-l pictez pe Henric, bănuiesc că trebuie să-l flatez. Să-l înfăţişez cum arăta acum cinci ani. Sau zece.

— Rămâi la cinci. Altminteri va crede că-ţi baţi joc de el.

Hans îşi trage degetul de-a lungul gâtului, îşi îndoaie genunchii şi scoate limba ca un om spânzurat; se pare că-şi închipuie toate metodele de execuţie.

— Ar fi indicat un suveran binevoitor.

Hans radiază.

— Pot să fac asta la metru.

Sfârşitul de an aduce frig şi o lumină apoasă, verde acoperă Tamisa şi oraşul. Pe biroul lui scrisorile cad cu un foşnet uşor, ca fulgi uriaşi de zăpadă: doctori în teologie din Germania, ambasadori din Franţa, Mary Boleyn din exilul ei în Kent.

El rupe sigiliul.

— Ascultă aici, îi spune el lui Richard. Mary are nevoie de bani. Zice că ştie că nu ar fi trebuit să fie atât de pripită. Zice că dragostea învinge raţiunea.

— A fost dragoste?

El citeşte. Ea nu regretă nici o clipă că l-a luat pe William Stafford. Ar fi putut avea alţi soţi, cu titluri şi averi. Dar „dacă aş mai avea libertatea de a alege, te asigur, domnule secretar, că am găsit atâta cinste în el, că mai degrabă mi-aş cerşi pâinea împreună cu el decât să fiu cea mai mare regină înscăunată”.

Nu îndrăzneşte să-i scrie surorii ei, regina. Sau tatălui ei, ori fratelui sau unchiului ei. Ei sunt atât de cruzi. Aşa că îi scrie lui... Se întreabă: oare Stafford a stat aplecat deasupra umărului ei în timp ce scria? Ea a chicotit zicând: Thomas Cromwell, odată i-am dat *lui* speranţe...

— Nici nu-mi mai amintesc cum de eu şi Mary urma să ne căsătorim, zice Richard.

— Erau alte vremuri atunci.

Şi Richard este fericit; vezi cum s-au aranjat toate? Ne poate merge bine şi fără Boleyni. Mariajul cu Boleyn a dat peste cap creştinătatea şi porcuşorul roşcat a fost pus în leagăn; dar dacă este adevărat, dacă Henric este sătul, dacă legătura este blestemată?

— Adu-l pe Wiltshire.

— Aici, la Arhivă?

— Va răspunde când e fluierat.

O să-l umilească – în maniera lui blândă – şi o să-l facă să-i dea lui Mary o rentă. Fata a lucrat pentru el, stând pe

spate, iar acum trebuie s-o pensioneze. Richard va rămâne în umbră şi va lua notiţe. O să-i amintească lui Boleyn de zilele de altădată: zilele de altădată fiind cu şase, şapte ani în urmă. Săptămâna trecută Chapuys i-a zis: în regatul ăsta, eşti ceea ce a fost cardinalul, şi chiar mai mult de-atât.

Este Ajunul Crăciunului când Alice Morus vine să-l vadă. Lumina este subţire şi crudă, ca tăişul unui cuţit vechi, şi în lumina asta Alice pare bătrână.

El o întâmpină ca pe o prinţesă şi o conduce într-una dintre încăperile unde a schimbat lambriurile şi a zugrăvit, şi unde un foc zdravăn arde în şemineul refăcut. În aer se simte miros de crengi de pin.

— Ţii aici petrecerea?

Alice a făcut un efort pentru el; şi-a prins strâns părul la spate, sub o bonetă brodată cu perle mici.

— Când am fost data trecută aici, era un loc vechi, plin de mucegai. Soţul meu obişnuia să spună – el observă timpul trecut folosit – soţul meu obişnuia să spună: încuie-l pe Cromwell într-o temniţă adâncă dimineaţa şi când te întorci seara o să-l găseşti aşezat pe perne de pluş, mâncând limbi de ciocârlie, şi toţi temnicerii o să-i datoreze bani.

— Vorbea mult despre întemniţarea mea?

— Erau numai vorbe. E neliniştită. Mă gândeam că m-ai putea duce să-l văd pe rege. Ştiu că este întotdeauna curtenitor şi amabil cu femeile.

El clatină din cap. Dacă ar duce-o pe Alice la rege, ar vorbi despre cum el obişnuia să vină la Chelsea şi să se plimbe prin grădini. Îl va supăra; îl va face agitat, îl va determina să se gândească la Morus, ceea ce acum nu face.

— Este foarte ocupat cu trimişii Franţei. Are de gând să ţină o curte mare de sărbători. Va trebui să ai încredere în judecata mea.

— Ai fost mereu bun cu noi, rosteşte ea fără tragere de inimă. Mă întreb de ce. Întotdeauna ai un as în mânecă.

— Aşa m-am născut, replică el. Nu mă pot abţine. Alice, de ce este soţul tău atât de încăpăţânat?

— Nu-l înţeleg mai mult decât înţeleg Sfânta Treime.

— Atunci ce e de făcut?

— Cred că i-ar spune regelui motivele pe care le are. În particular. Dacă regele va promite dinainte că o să retragă toate pedepsele pe care i le-a dat.

— Adică, să-i dea permisiunea să trădeze. Regele nu poate să facă asta.

— Sfântă Agnes! Thomas Cromwell, cum să spui ce nu poate să facă regele! Am văzut eu cocoşi mergând ţanţoş prin curte, până când venea într-o zi o servitoare şi le sucea gâtul.

— Este legea pământului. Obiceiul ţării.

— Credeam că Henric este deasupra legii.

— Nu trăim la Constantinopol, doamnă Alice. Deşi nu am nimic împotriva turcilor. În ziua de azi, îi aclamăm pe necredincioşi. Atâta vreme cât ţin legate mâinile împăratului.

— Nu mi-au mai rămas mulţi bani, spune ea. Trebuie să găsesc în fiecare săptămână cincisprezece şilingi pentru întreţinerea lui. Mi-e teamă că o să răcească.

Se smiorcăie.

— Totuşi, putea să-mi spună singur asta. Nu-mi scrie. E numai ea, ea, draga lui Meg. Nu e copilul meu. Aş vrea ca prima lui nevastă să fie aici, ca să-mi spună dacă aşa s-a născut, cum e acum. E închisă, ştii. Îşi păstrează secretele. Şi pe ale lui. Îmi spune că el i-a dat cămăşile să i le spele de sânge, că poartă pe sub haine o târsână. Aşa

făcea şi când eram căsătoriţi; l-am implorat să renunţe la obiceiul ăsta şi am crezut că a făcut-o. Dar cum să ştiu? Dormea singur şi îşi zăvora uşa. Dacă avea vreo mâncărime nu ştiam niciodată, vrând-nevrând trebuia să şi-o scarpine singur. Ei bine, orice o fi fost între ei, nu am de unde să ştiu.

— Alice...

— Să nu crezi că nu ţin la el. Nu s-a însurat cu mine ca să trăiască precum un eunuc. Am avut raporturi, din când în când. Se roşeşte, mai mult de furie decât de ruşine. Şi când se întâmplă asta, nu poţi să nu simţi – dacă unui bărbat îi e frig, dacă îi e foame – atunci când carnea lui este una cu a ta. Ai pentru el sentimente, cum ai avea pentru un copil.

— Scoate-l de acolo, Alice, dacă îţi stă în puteri.

— Mai mult ţie decât mie. Zâmbeşte trist. Fiul tău, Gregory, este acasă de sărbători? Uneori îi ziceam soţului meu: aş vrea ca Gregory Cromwell să fi fost băiatul meu. L-aş putea coace într-o plăcintă ca să-l mănânc până la ultima firimitură.

Gregory vine acasă de Crăciun, cu o scrisoare de la Rowland Lee, în care acesta îi spune că fiul lui e o adevărată comoară şi că se poate întoarce la el oricând pofteşte.

— Deci, trebuie să mă întorc sau am terminat cu educaţia? întreabă Gregory.

— Am un plan pentru anul ce vine ca să-ţi îmbunătăţeşti franceza.

— Rafe zice că sunt crescut ca un prinţ.

— Deocamdată, nu te am decât pe tine ca să exersez.

— Dragul meu tată...

Gregory îşi ridică de jos căţeluşa. O strânge în braţe, îi scarpină blana de pe ceafă. El aşteaptă.

— Rafe şi Richard spun că, după ce îmi închei educaţia, ai de gând să mă însori cu vreo văduvă bătrână, cu averi şi dinţi negri, care o să mă vlăguiască în desfrâuri şi o să mă supună toanelor ei, şi o să-i lipsească pe copiii ei de moştenire, iar ei o să mă urască şi o să unelteaască să mă omoare, şi într-o zi o să fiu găsit mort în propriul pat.

Spanielul se răsuceşte în braţele fiului său, întoarce spre el ochii blânzi, rotunzi, întrebători.

— Fac haz de tine, Gregory. Dacă aş cunoaşte o astfel de femeie, m-aş însura chiar eu cu ea.

Gregory dă din cap.

— Pe tine nu te-ar supune niciodată, sir. Şi pot să spun că ar avea un parc cu căprioare, numai bun pentru vânătoare. Şi copiilor ei le-ar fi teamă de tine, chiar dacă ar fi oameni în toată firea.

Pare să se mai fi liniştit.

— Ce hartă e aceea? Sunt Indiile?

— Este graniţa cu Scoţia, rosteşte el blând. Domeniul lui Harry Percy. Uite, lasă-mă să-ţi arăt. Acestea sunt parcele din domeniul lui pe care le-a dat creditorilor. Nu-l putem lăsa să continue astfel, căci nu ne putem lăsa graniţa în voia sorţii.

— Se zice că e bolnav.

— Bolnav ori nebun. Tonul lui e indiferent. Nu are nici un moştenitor şi nu este niciodată împreună cu nevastă-sa, aşa că e puţin probabil că o să aibă în viitor. S-a certat cu fraţii lui şi datorează o mulţime de bani regelui. Aşa că este logic să-l numească pe rege moştenitorul lui, nu-i aşa? Îl vom face să înţeleagă asta.

Gregory pare şocat.

— Să-i ia domeniul?

— Poate să-şi păstreze stilul de viaţă. O să-i dăm ceva din care să trăiască.

— Asta e din cauza cardinalului?

Harry Percy îl oprise pe Wolsey la Cawood, în drumul lui spre sud. Intrase, cu cheile în mână, murdar de noroiul drumului: milord, te arestez pentru înaltă trădare. Uită-te la faţa mea, zisese cardinalul: nu mi-e frică de nimeni.

El ridică din umeri.

— Gregory, du-te să te joci. Ia-o pe Bella şi exersează-ţi franceza cu ea. Mi-a fost dată de Lady Lisle din Calais. Nu o să dureze mult. Trebuie să rezolv datoriile regatului.

Pentru Irlanda, la următorul transport: tunuri de alamă şi ghiulele de fier, berbeci şi bârne de atac, praf de puşcă şi două chintale de pucioasă, cinci sute de arcuri de tisă şi două baniţe de corzi, din fiecare două sute de sape, lopeţi, drugi, târnăcoape, piei de cal, o sută de topoare, o mie de potcoave, opt sute de cuie. Giuvaiergiul Cornelys nu a fost plătit pentru leagănul destinat ultimului copil al regelui, cel care nu apucase niciodată să vadă lumina soarelui; el pretinde douăzeci de şilingi pentru Hans, care îi pictase pe leagăn pe Adam şi Eva, iar lui i se datorează bani pentru satinul alb, ciucurii şi franjurii de aur şi pentru argintul folosit la modelarea merelor din grădina edenului.

Vorbeşte cu oamenii din Florenţa să tocmească o sută de archebuzieri pentru campania irlandeză. Ei nu refuză, aşa cum fac englezii, dacă trebuie să lupte în păduri sau pe teren stâncos.

Regele zice: să ai un an nou plin de noroc, Cromwell. Şi să urmeze mulţi alţii. El se gândeşte: norocul nu are nimic de-a face cu asta. Dintre toate cadourile, regele este cel mai încântat de regina din Saba, de un corn de unicorn şi de un instrument de stors portocale, pe care e inscripţionat un mare H.

La începutul noului an, regele îi acordă un titlu care nu a mai fost deţinut niciodată de altcineva: vicar general al bisericii, adjunctul lui în treburi bisericeşti. De mai bine de trei ani umblă prin regat zvonuri că aşezămintele religioase vor fi desfiinţate. Acum el are puterea să viziteze, să inspecteze şi să reformeze mănăstirile; să le închidă, dacă trebuie. Nu sunt prea multe abaţii ale căror afaceri să nu le cunoască, prin pregătirea pe care a primit-o în vremea cardinalului şi prin scrisorile care sosesc zi de zi – unii călugări se plâng de abuzuri şi de scandaluri, şi de lipsa de loialitate a superiorilor lor, alţii caută funcţii în cadrul comunităţilor lor, asigurându-l că un cuvânt spus unde trebuie îi va face să-i fie de-a pururi îndatoraţi.

El îi spune lui Chapuys:

— Ai fost vreodată la catedrala din Chartres? Străbaţi labirintul de pe podea şi pare să nu aibă nici un sens. Dar dacă îl urmezi cu credinţă te conduce exact în mijloc. Exact unde trebuie să te afli.

Oficial, el şi ambasadorul de-abia îşi vorbesc. Neoficial, Chapuys îi trimite un ciubăr cu ulei de măsline de bună calitate. El răspunde cu claponi. Ambasadorul vine personal, urmat de un servitor care aduce brânză parmezan.

Chapuys pare îndurerat şi deprimat.

— Biata voastră regină are nişte sărbători sărace la Kimbolton. Îi este atât de teamă de consilierii eretici din jurul soţului ei, că pune să i se gătească toată mâncarea la foc în propria cameră. Şi Kimbolton seamănă mai mult cu un grajd decât cu o casă.

— Prostii, răspunde el vioi, întinzându-i ambasadorului un pahar cu vin fiert cu mirodenii, ca să se încălzească. Am mutat-o de la Buckden doar fiindcă s-a plâns de umezeală. Kimbolton este o casă foarte bună.

— Ah, spui asta doar fiindcă are ziduri groase şi un şanţ de fortificaţii lat. Aroma de miere şi de scorţişoară se strecoară în încăpere, buştenii trosnesc în vatră, crengile verzi care îi decorează casa răspândesc miros de răşină. Şi prinţesa Maria e bolnavă.

— A, Lady Maria este mereu bolnavă.

— Un motiv în plus să fie îngrijorată! Dar Chapuys îşi îndulceşte tonul. Dacă mama ei ar putea s-o vadă, ar fi o mare uşurare pentru amândouă.

— Şi o mare uşurare pentru planul lor de fugă.

— Eşti un om lipsit de inimă. Chapuys soarbe din vin. Ştii, împăratul este gata să-ţi fie prieten. O pauză, grea de semnificaţii; ambasadorul oftează. Se zvoneşte că La Ana e supărată. Că Henric se uită la o altă doamnă.

El trage aer în piept şi începe să vorbească. Henric nu are timp pentru alte femei. E prea ocupat să-şi numere banii. Devine foarte zgârcit, nu vrea ca parlamentul să-i ştie veniturile. Am mari dificultăţi să-l fac să dea ceva pentru universităţi, să-şi plătească constructorii, chiar să dea ceva pentru săraci. Nu se gândeşte decât la artilerie. Muniţie. Construirea de corăbii. Faruri. Forturi.

Chapuys îşi lasă în jos colţurile gurii. Ştie când este dus cu vorba; dacă nu ar fi, unde ar mai fi plăcerea?

— Aşadar, să-i spun stăpânului meu că regele Angliei este atât de preocupat de război că nu mai are timp de dragoste?

— Nu o să fie nici un război dacă nu îl porneşte stăpânul tău. Lucru pe care, cu turcii hărţuindu-l tot timpul, nu prea are timp să-l facă. A, ştiu prea bine că, în visteria lui, cuferele sunt fără fund. Împăratul ne-ar putea ruina pe toţi dacă ar vrea. Zâmbeşte. Dar la ce i-ar fi asta de folos?

Soarta popoarelor este astfel hotărâtă – doi oameni într-o mică încăpere. Lăsaţi deoparte încoronări, conclave

ale cardinalilor, pompă şi procesiuni. Astfel se schimbă lumea: bani daţi dintr-o mână în alta, o întorsătură din condei care modifică forţa unei fraze, oftatul unei femei care trece lăsând în urmă o dâră de flori de portocal sau de apă de trandafiri; mâna ei trăgând perdeaua unui baldachin, suspinul moale al cărnii pe carne. Regele – lordul generalităţilor – trebuie să înveţe acum să zăbovească asupra detaliilor, condus de o avariţie inteligentă. Ca fiu al prudentului său tată, cunoaşte toate familiile din Anglia şi ce deţin ele. El şi-a înregistrat în minte posesiunile lor, până la ultimul crâng sau curs de apă. Acum că bunurile bisericii vor intra sub controlul său, trebuie să ştie cât valorează. Legea privind cine ce posedă – legea în general – a strâns în jurul ei o adunătură parazită; e precum coca unei corăbii, plină de scoici, ca un acoperiş acoperit cu muşchi. Dar există destui avocaţi, şi de câtă pricepere e nevoie ca să răzuieşti după cum ţi se cere? Or fi englezii superstiţioşi, or fi temători pentru viitor, n-or şti ce este Anglia; dar mulţi se pricep să adune şi să scadă. La Westminster sunt o mie de scribi, dar el crede că Henric va avea nevoie de oameni noi, de structuri noi, de o gândire nouă. Între timp, el, Cromwell, îşi trimite oamenii la drum. *Valor ecclesiasticus*[3]*.* O să o fac în şase luni, spune el. Este adevărat că niciodată până atunci nu se încercase aşa ceva, dar el deja a făcut multe lucruri la care nimeni nici măcar nu a visat.

Într-o zi de la începutul primăverii, se întoarce de la Westminster înfrigurat. Faţa îl doare, de parcă oasele i-ar sta dezgolite în faţa vremii, aducându-i aminte de ziua în care tatăl lui îl strivise de pietrele caldarâmului: imaginea laterală a ghetei lui Walter. Vrea să se întoarcă la Austin Friars, fiindcă acolo a instalat sobe şi e cald în toată casa; locuinţa din Chancery Lace este încălzită doar pe porţiuni. În plus, doreşte să fie în spatele propriilor ziduri.

— Munceşti optsprezece ore pe zi, sir, nu poţi continua astfel.

— Cardinalul a făcut-o.

În noaptea aceea, în vis, se duce în Kent. Cercetează registrele de la abaţia Bayham, care urmează să fie închisă la ordinul lui Wolsey. Chipurile ostile ale călugărilor, plutind în preajma lui, îl fac să suduie şi să-i spună lui Rafe: împachetează registrele astea şi du-le la catâr, o să le studiem la cină, alături de un pahar de vin alb. Este miezul verii. Călare, cu catârul mergând greoi în urma lor, aleg o rută prin viile lăsate în paragină ale mănăstirii, coborând odată cu poteca într-o întunecime împădurită, în măruntaiele cu frunze verzi şi late din fundul văii. Îi spune lui Rafe: parcă suntem două omizi care se strecoară printr-o salată. Ies din nou în revărsarea luminii soarelui şi înaintea lor se înalţă turnul Castelului Scotney: zidurile lui de gresie, aurii punctate cu cenuşiu, licăresc deasupra şanţului de apărare.

Se trezeşte. Visase despre Kent sau chiar fusese acolo? Simte încă pe piele căldura soarelui. Îl cheamă pe Christophe.

Nu se întâmplă nimic. Rămâne nemişcat. Nimeni nu vine. Este devreme: nu se aude nici un sunet de jos, din casă. Obloanele sunt închise şi stelele se străduiesc să se strecoare înăuntru, sfredelind cu vârfuri de oţel crăpăturile din lemn. Îi trece prin minte că nici nu l-a strigat de fapt pe Christophe, ci numai a visat c-o face.

Profesorii – mulţi – ai lui Gregory i-au trimis un teanc de note de plată. Cardinalul stă la piciorul patului, îmbrăcat în veşmintele sacerdotale. Cardinalul se transformă în Christophe, care deschide obloanele, profilându-se în lumină.

— Aveţi febră, stăpâne?

Sigur, ar trebui să ştie şi singur asta, într-un fel sau altul. Trebuie să fac eu totul, să ştiu eu totul?

— A, e din cea italienească, zice el, de parcă astfel nu trebuie băgată de seamă.

— Deci, trebuie să aducem un doctor italian? sună îndoielnic glasul lui Christophe.

Rafe este aici. Toţi servitorii sunt aici. Charles Brandon se află aici, iar el crede că este cu adevărat prezent până când intră Morgan Williams, care e mort, şi William Tyndale, care se află în Casa Englezească din Anvers şi nu îndrăzneşte să o părăsească. Pe scări aude clinchetul eficient şi mortal al ghetelor cu vârf de fier ale tatălui său.

Richard Cromwell urlă: poate să se facă linişte aici? Când urlă, pare galez; el se gândeşte: într-o zi obişnuită nu aş fi observat asta. Închide ochii. În spatele pleoapelor se mişcă doamne: transparente ca nişte mici şopârle, zvâcnind din coadă. Reginele-şarpe ale Angliei, trufaşe şi cu gheare negre, trag după ele pânze îmbibate în sânge şi fuste foşnitoare. Îşi ucid şi-şi mănâncă propriii copii: este un fapt bine cunoscut. Le sug măduva înainte chiar de a se fi născut.

Cineva îl întreabă dacă vrea să se spovedească.

— Chiar trebuie?

— Da, sir, altminteri vei fi considerat sectant.

Dar păcatele mele sunt puterea mea, se gândeşte; păcatele pe care le-am comis, pe care alţii nici măcar nu au găsit ocazia de a le comite. Le strâng la piept; sunt ale mele. În plus, când voi veni la judecată, am de gând să vin cu un memorandum în mână: o să-i spun Creatorului meu: am aici cincizeci de chestiuni, poate chiar mai multe.

— Dacă trebuie să mă spovedesc, vreau să vină Rowland.

Episcopul Lee este în Ţara Galilor, i se spune. Poate dura zile întregi.

Vine doctorul Butts, însoţit de alţi doctori, un roi trimis de rege.

— Dacă sunt friguri, le-am luat în Italia, explică el.

— Să spunem că sunt.

Butts se încruntă la el.

— Dacă mor, aduceţi-l pe Gregory. Am ceva să-i spun. Dar dacă nu mor, nu-i întrerupeţi studiile.

— Cromwell, zice Butts, n-aş putea să te omor nici dacă aş trage cu tunul în tine. Marea ar refuza să te primească. O epavă te-ar scoate la suprafaţă.

Vorbesc despre inima lui; el îi aude. Simte că n-ar trebui s-o facă: cartea inimii mele este o carte intimă, nu este un registru de comenzi lăsat pe o tejghea în care să mâzgălească orice slujbaş aflat în trecere. Îi dau să înghită o poţiune. Curând după aceea se întoarce la registrele lui. Rândurile alunecă şi cifrele se amestecă, şi de îndată ce termină de adunat o coloană totalul se desface şi tot înţelesul e destrămat. Dar el se străduieşte în continuare şi tot adună, până când otrava sau poţiunea vindecătoare îi dă drumul din strânsoare şi se trezeşte. Paginile registrelor sunt tot înaintea ochilor lui. Butts crede că se odihneşte, aşa cum i s-a cerut, dar în mintea lui cifre micuţe ca nişte beţe, cu braţe şi picioare, ies din registre şi pleacă să se plimbe. Cară lemne de foc pentru soba din bucătărie, dar carnea adusă măcelarului se transformă înapoi în căprioară, frecându-se nevinovată de scoarţa unui copac. Păsările cântătoare pentru tocană capătă din nou pene, sărind iarăşi pe crengile încă netăiate pentru foc, iar mierea pentru însiropat s-a dus înapoi la albină, iar albina s-a întors în stup. Aude zgomotele de jos, din casă, dar este o altă casă, din altă ţară: clinchetul monedelor care trec dintr-o mână într-alta, scrâşnetul cuferelor de lemn târâte pe podeaua de piatră. Îşi aude propria voce, spunând o poveste în toscană, în dialectul din Putney, în

franceza din tabăra militară şi în latina vulgară. Poate aici e Utopia? În mijlocul acelui spaţiu, care este o insulă, există un loc numit Amaurotum, Oraşul Viselor.

Străduinţa de a descifra lumea l-a epuizat. L-a obosit efortul de a zâmbi duşmanului.

Thomas Avery urcă dinspre contabilitate. Stă lângă el şi îl ţine de mână. Hugh Latimer păşeşte înăuntru şi rosteşte psalmi. Cranmer intră şi se uită la el cu îndoială. Poate că îi este teamă că el va întreba, cuprins de febră: ce mai face nevastă-ta, Grete?

Christophe îi spune:

— Aş vrea ca fostul stăpân al domniei tale, cardinalul, să fie aici să îţi ofere alinare. Era un om care putea să facă asta.

— Ce ştii despre el?

— L-am jefuit, sir. Nu ştiaţi? I-am furat aurăria.

El se străduieşte să se ridice în capul oaselor.

— Christophe? Tu ai fost băiatul de la Compiègne?

— Cu siguranţă. În sus şi-n jos pe scări, cu găleţi cu apă fierbinte pentru baie – şi de fiecare dată cu o cupă de aur în găleata goală. Mi-a părut rău pentru el, fiindcă era un om atât de *gentil.* „Cum, iar ai venit cu ciubărul, Fabrice? „ Trebuie să înţelegeţi, Fabrice era numele meu la Compiègne. „Dă-i bietului copil să mănânce”, zicea el. Am gustat caise, ceea ce nu făcusem niciodată până atunci.

— Dar nu te-au prins?

— A fost prins stăpânul meu – un hoţ foarte mare. L-au însemnat cu fierul roşu. A fost urmărit cu mare zarvă. Dar vezi, stăpâne, eu eram menit să am o soartă mai măreaţă.

Îmi amintesc, spune el, îmi amintesc de Calais, de alchimişti, de maşina memoriei. „Guido Camillo o face pentru Francisc, astfel încât va fi cel mai înţelept rege din

lume, dar prostănacul nu o să înveţe niciodată cum s-o folosească. „

Este o închipuire, spune Butts, îi creşte febra, dar Christophe zice: nu, vă asigur, există un om la Paris care a construit un suflet. Este o clădire, dar este vie. Pereţii sunt plini de mici rafturi. Pe aceste rafturi poţi găsi anumite pergamente, fragmente de scrieri care sunt ca nişte chei şi duc către o cutie unde se află o cheie care conţine altă cheie, dar aceste chei nu sunt făcute din metal, sau aceste cutii, din lemn.

Şi apoi, broscarule? întreabă cineva.

Ele sunt făcute din spirit. Ele sunt ceea ce vom fi lăsat, dacă toate cărţile ar fi arse. Ele ne dau posibilitatea să ne amintim nu numai trecutul, ci şi viitorul, şi să vedem toate formele şi obiceiurile care vor exista vreodată pe pământ.

Butts zice: are febră mare. El se gândeşte la Micuţul Bilney, cum îşi pusese mâna în flacăra lumânării în noaptea de dinaintea morţii, ca să încerce durerea. Îi pârjolise pielea veştejită; noaptea, scâncise ca un copil lingându-şi rana vie, iar dimineaţa consilierii oraşului din Norwich îl târâseră spre groapa unde înaintaşii lor îi arseseră pe rug pe reformatorii partizani ai lui Wycliffe. Chiar şi după ce chipul lui fusese mistuit de flăcări, ei continuaseră să împingă în rămăşiţe simbolurile şi stindardele papistăşiei: ţesături arse şi franjuri în flăcări, fecioare cu ochi goi, afumate ca un hering, ondulându-se în fum.

El cere, politicos şi în câteva limbi, să i se dea apă. Nu prea multă, zice Butts, puţin câte puţin. A auzit de o insulă numită Ormuz, cel mai uscat regat din lume, unde nu sunt copaci sau holde, ci numai sare. Dacă stai în mijlocul ei poţi privi treizeci de mile în jur în toate direcţiile peste

câmpia cenuşie: dincolo de care se găseşte ţărmul mării, încrustat cu perle.

Noaptea vine fiica lui, Grace. Nu-i trebuie lumină, căci este învelită în propriul păr strălucitor. Îl priveşte, neclintită, fără să clipească, până dimineaţă, iar când se deschid obloanele, stelele pălesc şi soarele şi luna atârnă împreună pe un cer palid.

Trece o săptămână. Se simte mai bine şi vrea să se apuce de lucru, dar doctorul îi interzice. Cum o să meargă lucrurile? întreabă el, dar Richard îi răspunde: sir, domnia ta ne-ai învăţat pe toţi şi noi îţi suntem discipoli; ai construit o maşină de gândit care funcţionează de parcă ar fi vie; nu trebuie să stai lângă ea în fiecare minut din zi.

Totuşi, Christophe zice: se spune că *le roi Henri* se tânguieşte de parcă el însuşi ar avea dureri: oh, unde este Cremuel?

I se aduce un mesaj. Henric a zis: vin să te vizitez. Sunt friguri italieneşti, aşa că sunt sigur că nu mă molipsesc.

Lui nu-i vine să creadă. Henric fugise de Anne când aceasta avusese febra transpiraţiei, cu toată dragostea aprinsă pe care o simţea pentru ea.

El cere: trimite-l la mine pe Thurston. Pe el îl ţin pe o dietă strictă, cu mâncare de bolnavi, cu carne de curcan. Acum, zice el, o să pregătim – ce? – un purceluş de lapte umplut şi fript cum am văzut odată la un banchet papal. O să ai nevoie de pui cubuleţe, slăninuţă şi ficat de porc, mărunţit fin. Mai ai nevoie de seminţe de anason, maghiran, mentă, ghimber, unt, zahăr, nuci, ouă de găină şi nişte şofran. Unii pun şi brânză, dar aici, la Londra, nu se găseşte tipul care trebuie; în plus, eu nu cred că e nevoie. Dacă nu găseşti pe aici ce ţi-am zis, trimite după bucătarul lui Bonvisi, se descurcă el.

— Trimite alături la stareţul George, continuă el, şi cere-i să-şi ţină călugării la fereală când vine regele, dacă nu vrea să-i reformeze prea curând.

Simte că acest proces trebuie să se desfăşoare foarte lent, astfel ca poporul să înţeleagă justeţea lui; nu e nevoie ca oamenii religioşi să fie lăsaţi pe străzi. Călugării care trăiesc la porţile lui sunt o ruşine pentru ordinul lor, dar pentru el sunt vecini buni. Au renunţat la refectoriul lor, şi dinspre ferestrele odăilor lor se aude noaptea sunetul unor petreceri vesele. Oricând te poţi alătura unui grup din aceşti călugări care beau la Puţul cu Două Ciubere, chiar lângă porţile lui. Biserica abaţiei seamănă mai mult cu o piaţă, chiar cu o piaţă de carne vie. Cartierul e plin de tineri holtei de la casele de negustorie italieneşti, care îşi îndeplinesc stagiul de un an la Londra; deseori el îi primeşte ca oaspeţi, şi după ce pleacă de la masa lui (storşi de informaţii despre piaţă) , el ştie că se duc glonţ în curtea călugărilor, unde tinere londoneze întreprinzătoare se adăpostesc de ploaie şi îi aşteaptă să facă înţelegeri prietenoase.

Este 17 aprilie când regele vine în vizită. În zori plouă. La ora zece aerul este lăptos ca zerul. El s-a sculat şi stă pe un scaun, din care se ridică. Dragul meu Cromwell: Henric îl sărută cu putere pe amândoi obrajii, îl ia de braţe şi (în caz că se crede singurul om puternic din regat) îl pune să se aşeze înapoi, cu hotărâre, pe scaun.

— Stai jos şi nu protesta, zice Henric. Măcar o dată nu protesta, domnule secretar.

Doamnele casei, Mercy şi cumnata lui, Johane, sunt împodobite ca madonele din Walsingham în zi de sărbătoare. Fac o plecăciune adâncă, şi Henric se înalţă deasupra lor, îmbrăcat fără formalisme, într-o haină de brocart argintiu, cu colanul lat pe piept, cu pumnii sclipind de smaralde indiene. Încă nu cunoaşte foarte bine relaţiile

de rudenie în această familie, lucru pentru care nimeni nu-l poate învinui.

— Sora domnului secretar? i se adresează el lui Johane. Nu, iartă-mă. Acum îmi amintesc că ţi-ai pierdut sora, pe Bet, în acelaşi timp când a murit şi iubita mea soră.

Este o afirmaţie atât de simplă, de umană, venind din partea unui rege; pomenirea celei mai recente pierderi a lor aduce lacrimi în ochii celor două femei, şi Henric, întorcându-se când la una, când la cealaltă, le şterge de pe obraji cu un deget grijuliu, făcându-le să zâmbească. Pe micuţele mirese Alice şi Jo le învârte în aer de parcă ar fi fluturi şi le sărută pe gură, zicând că şi-ar dori să le fi cunoscut când era băiat. Tristul adevăr este că, ai observat, domnule secretar, cu cât îmbătrâneşte omul, cu atât mai încântătoare devin fetele!

Atunci vârsta de optzeci de ani va avea avantajele ei: orice târfă va părea o perlă. Mercy îi spune regelui, de parcă ar vorbi cu un vecin: lăsaţi, sir, că sunteţi departe de vârsta aia. Henric îşi întinde braţele şi se prezintă auditoriului:

— Patruzeci şi cinci în iulie.

El observă tăcerea neîncrezătoare. Îşi atinge scopul. Henric este încântat.

Regele se plimbă prin încăpere şi priveşte toate tablourile, întrebându-l pe cine reprezintă. Se uită la Anselma, regina din Saba, de pe perete. Îi face să râdă luând-o în braţe pe Bella şi adresându-i-se în franceza cumplită a lui Honor Lisle.

— Lady Lisle i-a trimis reginei o creatură chiar şi mai mică, ce-şi înclină capul într-o parte şi ciuleşte urechea, de parcă ar spune: de ce-mi vorbeşti? Aşa că ea l-a botezat Pourquoi.

Când vorbeşte despre Anne, din vocea lui răzbate sentimentul de supunere faţă de nevastă: ca mierea limpede. Femeile zâmbesc, încântate că regele dă un asemenea exemplu.

— L-ai văzut, Cromwell, l-ai văzut în braţele ei. Îl ia pretutindeni. Uneori – acum dă din cap cu înţelepciune – am impresia că îl iubeşte mai mult ca pe mine. Da, eu sunt mai prejos decât câinele.

El stă şi zâmbeşte, fără poftă de mâncare, privindu-l pe Henric cum mănâncă din farfuriile de argint create de Hans.

Henric i se adresează cu amabilitate lui Richard, spunându-i „vere”. Îi face semn să rămână, în vreme ce discută cu consilierul lui, iar celorlalţi să se îndepărteze un pic. Dacă regele Francisc face asta sau ailaltă, să traversez marea eu însumi ca să închei vreun soi de tratat, ai merge tu când te vei fi pus pe picioare? Dacă irlandezi fac asta, dacă scoţienii fac ailaltă, dacă totul scapă de sub control şi avem războaie ca în Germania şi ţăranii se încoronează singuri, dacă aceşti falşi profeţi fac nu ştiu ce, dacă sunt înfrânt de Carol şi Caterina începe o campanie împotriva mea – are o fire impetuoasă şi oamenii o iubesc, deşi Dumnezeu ştie de ce, că eu nu.

Dacă se întâmplă asta, zice el, eu nu o să mai fiu în scaunul ăsta şi o să pornesc la luptă, cu sabia în mână.

După ce regele termină de savurat masa, stă cu el şi îi povesteşte încet despre sine. Ziua de aprilie, proaspătă şi umedă, îi aduce aminte de ziua în care murise tatăl său. Vorbeşte despre copilăria lui: am locuit la palatul din Eltham, aveam un măscărici pe nume Goose. Când aveam şapte ani, au năvălit rebelii din Cornwall, conduşi de un gigant, îţi aminteşti asta? Tata m-a trimis la Turn, ca să fiu în siguranţă. Eu am zis: lasă-mă, vreau să lupt! Nu mi-era teamă de un gigant din apus, dar eram înspăimântat de

bunica mea, Margaret Beaufort, căci faţa ei semăna cu un cap de mort, iar strânsoarea ei pe mâna mea, ca strânsoarea unui schelet.

Când eram mici, zice el, ni se spunea mereu: bunica ta l-a născut pe lord tatăl tău când era o fetiţă de treisprezece ani. Trecutul ei era ca o sabie pe care ne-o ţinea deasupra capului. Ce, Harry, râzi în Postul Paşelui? Când eu, doar cu câţiva ani mai mare ca tine, l-am născut pe Tudor? Cum, Harry, dansezi, cum, Harry, te joci cu mingea? Viaţa ei era numai îndatorire. Ţinea în casa ei de la Woking doisprezece săraci şi odată m-a pus să îngenunchez în faţa lor cu un lighean şi să le spăl picioarele galbene – a avut noroc că nu am aruncat apa pe ei. Obişnuia să-şi înceapă rugăciunile în fiecare dimineaţă la ora cinci. Când îngenunchea pe scăunelul de rugăciune, ţipa de durerea ce o săgeta în genunchi. Şi când era o sărbătoare, o nuntă sau un botez, un prilej de distracţie sau de veselie, ştii ce făcea? De fiecare dată? Fără excepţie? Plângea.

Şi pentru ea nu exista decât prinţul Arthur. Lumina ochilor ei şi un nenorocit de sfânt. Şi când eu am devenit rege în schimb, a murit de inimă rea. Şi pe patul de moarte, ştii ce mi-a spus? Henric pufneşte. „Supune-i-te episcopului Fisher în toate! „ Păcat că nu i-a spus şi lui Fisher să mi se supună mie!

După plecarea regelui, însoţit de gentilomii săi, Johane vine să stea cu el. Vorbesc încet, deşi tot ce spun e potrivit să fie auzit de oricine.

— Ei, totul a ieşit bine.

— Trebuie să le dăm un cadou celor de la bucătărie.

— Toţi cei din casă s-au purtat bine. Îmi pare bine că l-am văzut.

— E aşa cum ai sperat?

— Nu l-am crezut atât de blând. Înţeleg de ce Caterina s-a luptat atât de aprig pentru el. Adică, nu doar ca să fie regină – ceea ce consideră că este dreptul ei –, ci ca să-l păstreze ca soţ. Aş zice că este un bărbat care merită să fie iubit.

Alice năvăleşte în încăpere.

— Patruzeci şi cinci! Am crezut că are mai mult.

— Te-ai fi culcat cu el pentru o mână de granate, rânjeşte sarcastică Jo. Chiar tu ai spus-o!

— Iar tu pentru licenţa de export!

— Încetaţi! le cere el. Fetelor! Dacă v-ar auzi soţii voştri...

— Soţii noştri ştiu ce ne poate pielea, replică Jo. Suntem pline de noi, nu-i aşa? Nu vii la Austin Friars să cauţi fecioare ruşinoase. Mă mir că unchiul nu ne dă şi arme.

— Datina mă împiedică. Altminteri, v-aş trimite în Irlanda.

Johane le priveşte ieşind gălăgioase. Când glasurile nu li se mai aud, ea se uită peste umăr şi murmură: n-o să-ţi vină să crezi ce o să-ţi spun.

— Pune-mă la încercare.

— Lui Henric îi e teamă de tine.

El clatină din cap. Cine îl înspăimântă pe Leul Angliei?

— Da, ţi-o jur. Trebuia să-i fi văzut chipul când ai zis că ai lua arma în mână.

Ducele de Norfolk vine să-l viziteze, iar glasul i se aude din curtea unde servitorii lui îi ţin calul frumos împodobit.

— Ficatul, nu-i aşa? Şi ficatul meu e bucăţi. Şi, în ultimii cinci ani, muşchii mi s-au împuţinat. Uite-aici! Ridică o gheară. Am încercat fiecare doctor din regat, dar nu ştiu

ce boală am. Cu toate astea, niciodată nu uită să-mi trimită notele de plată.

El ştie sigur că Norfolk nu o să plătească niciodată ceva atât de neînsemnat ca nota de plată a unui doctor.

— Şi colicii şi crampele, continuă ducele, fac din viaţa mea de muritor un adevărat purgatoriu. Uneori stau la closet toată noaptea.

— Înălţimea Voastră, ar trebui să luaţi viaţa mai uşor, zice Rafe.

Să nu înghiţi mâncarea pe nemestecate, vrea să spună. Să nu umpli bidiviul de spume, ca pe un cal de poştă.

— Asta am de gând, crede-mă. Nepoată-mea mi-a dat clar de înţeles că nu are nevoie nici de compania mea, nici de sfaturile mele. Mă duc la casa mea din Kenninghall, şi Henric poate să mă găsească acolo dacă vrea. Domnul să te pună pe picioare, domnule secretar. Am auzit că Sfântul Walter e de folos dacă slujba te epuizează, iar Sfântul Ubald e bun pentru dureri de cap – la mine merge. Scotoceşte în buzunar. Ţi-am adus o iconiţă. Binecuvântată de papă. De episcopul de la Roma, pardon. Îi dă drumul pe masă. M-am gândit că s-ar putea să nu ai nici una.

Iese pe uşă. Rafe ridică iconiţa.

— Probabil că e blestemată.

Pe scări îl aud pe duce, cu glasul ridicat, nemulţumit:

— Am crezut că e pe moarte! Mi-au zis că e pe moarte...

— Condu-l, îi cere el lui Rafe.

Rafe rânjeşte.

— Şi Suffolk la fel.

Henric nu-l iertase niciodată de amenda de treizeci de mii de lire pe care i-o dăduse lui Suffolk când acesta se însurase cu sora lui. Din când în când, el îşi aminteşte de

datorie, şi acum este una dintre acele dăţi; Brandon a trebuit să renunţe la pământurile lui din Oxfordshire şi Berkshire ca să-şi plătească datoriile, iar acum trăieşte destul de modest la ţară.

Închide ochii. E o încântare să se gândească: a pus pe fugă doi duci.

Vecinul său Chapuys îi face o vizită.

— I-am spus stăpânului meu în epistolele trimise că regele te-a vizitat. Stăpânul este uimit că regele a venit într-o casă particulară, care nici măcar nu este a unui lord. Dar i-am spus: ar trebui să vedeţi cum munceşte Cromwell pentru el.

— Şi el ar trebui să aibă un asemenea servitor, spune el. Dar, Eustache, ştii bine că eşti un bătrân ipocrit. O să dansezi pe mormântul meu.

— Dragul meu Thomas, mereu ai fost singurul meu oponent.

Thomas Avery îi trimite în secret cartea lui Luca Pacioli cu puzzle-uri din şah. Curând le rezolvă pe toate şi face câteva chiar el, pe paginile goale de la spatele cărţii. Îi sunt aduse scrisorile şi el trece în revistă ultima serie de dezastre. Se spune că croitorul de la Münster, regele Ierusalimului cu şaisprezece neveste, s-a certat cu una dintre ele şi i-a tăiat gâtul în piaţă.

El iese din nou în lume. Doboară-l şi se va ridica din nou. Moartea a venit să-l cerceteze, l-a măsurat, i-a suflat în faţă; a plecat din nou. E puţin mai slab, îşi dă seama după haine; pentru o vreme se simte uşor, parcă desprins de lume, fiecare zi energizată de posibilităţi. Boleynii îl felicită călduros pentru recăpătarea sănătăţii, şi aşa şi trebuie, căci, fără el, cum ar fi fost ceea ce sunt acum? Când se întâlnesc, Cranmer se tot apleacă să-l bată pe umăr şi să-i strângă mâna.

În timpul recuperării lui, regele şi-a tuns părul. A făcut-o ca să-şi ascundă chelia tot mai pronunţată, deşi nu prea a reuşit, chiar deloc. Consilierii lui credincioşi au făcut acelaşi lucru şi curând devine un semn al tovărăşiei dintre ei.

— Doamne Sfinte, sir, spune Master Wriothesley, dacă până acum nu mi-a fost teamă de domnia ta, acum îmi este.

— Dar, Spune-mi, zice el, şi înainte ţi-era teamă.

Înfăţişarea lui Richard nu s-a schimbat; pasionat de întrecerile cavalereşti, îşi ţine părul tuns cât să i se potrivească sub coif. Master Wriothesley tuns pare mai inteligent, dacă se poate aşa ceva, iar Rafe, mai hotărât şi mai ager. Richard Riche şi-a pierdut vestigiile băieţelului care era. Chipul uriaş al lui Suffolk a căpătat o inocenţă ciudată. Monseniorul arată înşelător de ascetic. Cât despre Norfolk, nimeni nu observă nici o schimbare.

— Cum îi era părul înainte? întreabă Rafe.

Fâşii de cenuşiu metalic îi brăzdează scalpul, de parcă ar fi fost desenate de un inginer militar.

Moda se răspândeşte în ţară. Când Rowland Lee vine la Arhivă, lui i se pare că o ghiulea de tun se îndreaptă spre el. Ochii fiului său sunt mari şi calmi, tot aurii la culoare. Mama ta ar fi plâns după buclele tale de copil, zice el, frecându-i cu afecţiune capul.

— Serios? De-abia mi-o mai amintesc, răspunde Gregory.

Spre finalul lunii aprilie, patru călugări trădători sunt judecaţi. Li s-a oferit în mai multe rânduri ocazia să depună jurământul, dar au refuzat. A trecut un an de când Fecioara a fost executată. Regele a arătat milă adepţilor ei; acum însă, nu mai e dispus s-o facă. Nenorocirea s-a

petrecut la aşezământul monastic din Londra, acea mănăstire austeră de bărbaţi care dorm pe paie; aici şi-a încercat vocaţia Thomas Morus, înainte să i se reveleze că lumea are nevoie de talentele lui. El, Cromwell, a vizitat-o, aşa cum a vizitat şi comunitatea recalcitrantă de la Syon. Vorbise cu blândeţe, vorbise fără ocolişuri, ameninţase şi linguşise; trimisese clerici luminaţi ca să susţină cazul regelui, discutase cu membrii nemulţumiţi ai comunităţii şi îi pusese să lucreze împotriva fraţilor lor. Totul fusese în zadar. Răspunsul lor: pleacă, pleacă şi lasă-ne să ne primim moartea sfântă.

Dacă îşi închipuie că îşi vor păstra stăpânirea de sine până la sfârşit, se înşală, fiindcă legea cere pedeapsa întreagă pentru trădător, spânzurarea de mâini şi eviscerarea în public pe viu, lângă un vas cu jăratic pregătit pentru măruntaiele umane. Este cea mai oribilă dintre toate morţile: durerea şi furia, şi umilirea înghiţite până la ultima picătură, teama uriaşă că până şi cel mai încăpăţânat rebel este înfrânt înainte să-şi poată face treaba călăul cu cuţitul; înainte să moară, îşi priveşte confraţii şi, după ce sfoara de care a fost atârnat este tăiată, se târăşte ca un animal pe scândurile însângerate.

Wiltshire şi George Boleyn urmează să-l reprezinte pe rege la acest spectacol, precum şi Norfolk, care, mormăind, a fost adus de la ţară ca să se pregătească pentru ambasada în Franţa. Henric se gândeşte să meargă să vadă cu ochii lui cum mor călugării, pentru că cei de la curte vor purta măşti, stând călare pe caii lor înalţi printre oficialităţile oraşului şi populaţia zdrenţăroasă, care se strânge cu sutele ca să vadă un asemenea spectacol. Dar conformaţia regelui face dificilă deghizarea lui şi se teme că s-ar putea isca demonstraţii în favoarea Caterinei, o favorită încă a celor mai respingătoare elemente din fiecare adunătură. Tânărul Richmond îmi va ţine locul,

decide tatăl lui; într-o zi, s-ar putea să fie nevoit să apere în luptă titlul surorii lui vitrege, astfel încât îi prinde bine să se deprindă cu priveliştile şi sunetele măcelului.

Băiatul vine noaptea la el, căci execuţiile sunt programate pentru a doua zi:

— Domnule secretar, du-te în locul meu.

— Şi tu o să mergi în locul meu la întâlnirea de dimineaţă cu regele? Gândeşte-te în felul următor, îi zice lui, cu glas plăcut, dar hotărât. Dacă pretinzi că eşti bolnav sau cazi de pe cal mâine, sau vomiţi în faţa socrului tău, nu o să te lase niciodată să uiţi asta. Dacă vrei să te lase în patul miresei tale, dovedeşte-te bărbat. Stai cu ochii pe duce şi copiază-i comportamentul.

Dar Norfolk însuşi vine la el, după ce totul se termină şi spune: Cromwell, jur pe viaţa mea că unul dintre călugări a vorbit şi după ce i-a fost scoasă inima. Iisuse, a strigat, Iisuse salvează-ne, bieţii englezi.

— Nu, milord, aşa ceva nu se poate.

— Ştii sigur asta?

— Ştiu din experienţă.

Ducele se cutremură. Lasă-l să creadă că printre faptele lui din trecut se numără şi smulgerea de inimi.

— Probabil că ai dreptate. Norfolk se închină. Trebuie să fi fost cineva din mulţime.

În noaptea de dinainte ca monahii să-şi întâlnească sfârşitul, el a semnat un permis pentru Margaret Roper, primul după multe luni. E normal ca Meg să fie cu tatăl ei când trădătorii sunt conduşi către moarte; în mod sigur se va răzgândi, îi va spune tatălui ei: haide, regele este pus pe omorât, trebuie să depui jurământul, aşa cum am făcut şi eu. Spune-ţi în gând că nu juri de fapt, încrucişează-ţi degetele la spate, cere să fie prezent doar Cromwell sau

orice alt funcţionar al regelui, rosteşte cuvintele, vino acasă.

Dar tactica lui dă greş. Ea şi tatăl ei stau fără lacrimi la o fereastră, privind cum trădătorii sunt scoşi, îmbrăcaţi încă în rasa monahală, şi pornesc în călătoria spre Tyburn. Mereu uit, îşi spune, că Morus nu se compătimeşte nici pe sine, nici pe alţii. Fiindcă eu mi-aş fi ferit fetele de o asemenea privelişte, am crezut că şi el o va face. Dar el se foloseşte de Meg ca să-şi oţelească voinţa. Dacă ea nu cedează, nici el nu poate să o facă; iar ea nu va ceda.

A doua zi se duce să-l vadă pe Morus. Ploaia sare şi sfârâie pe pietrele de sub picioarele lui; ziduri şi apă nu pot fi deosebite, şi la colţuri vântul geme precum viforul de iarnă. După ce îşi dă jos pelerina udă, stă de vorbă cu temnicerul Martin, aflând veşti despre nevasta lui şi despre nou-născut. Cum e acum, întreabă el în final şi Martin zice: aţi observat că are un umăr mai sus şi unul mai jos?

I se trage de la prea mult scris, explică el. Un cot pe masă, celălalt umăr lăsat în jos. Ei, oricum o fi, zice Martin, seamănă cu un mic cocoşat cioplit la capătul unei strane.

Morus şi-a lăsat barba să crească; arată ca imaginea pe care o au probabil oamenii despre profeţii din Münster, deşi lui Morus i-ar face silă comparaţia.

— Domnule secretar, ce zice regele de veştile din străinătate? Se aude că trupele împăratului au pornit la drum.

— Da, dar spre Tunisia, cred. Aruncă o privire ploii de afară. Dacă ai fi împăratul, nu ai alege mai degrabă Tunisia decât Londra? Ascultă, nu am venit să ne certăm. Doar să văd dacă te simţi bine.

— Am auzit că l-ai pus să jure pe măscăriciul meu, Henry Pattison, zice Morus.

— În vreme ce oamenii care au murit ieri ţi-au urmat exemplul şi au refuzat jurământul.

— Dă-mi voie să lămuresc ceva. Nu sunt un exemplu. Sunt doar eu, singur. Nu spun nimic împotriva legii. Nu spun nimic împotriva oamenilor care au făcut-o. Nu spun nimic împotriva jurământului sau împotriva oricui îl depune.

— A, sigur – se aşază pe cufărul unde Morus îşi ţine posesiunile –, dar tot acest nespus nimic nu este îndeajuns pentru un juriu, ştii prea bine. Dacă s-ar ajunge în faţa unui juriu.

— Ai venit să mă ameninţi.

— Faptele de arme ale împăratului îi pun regelui răbdarea la încercare. Are de gând să-şi trimită oamenii la tine şi aceştia vor dori un răspuns direct în privinţa titlului.

— A, sunt sigur că prietenii tăi vor fi prea buni pentru mine. Lord Audley? Şi Richard Riche? Ascultă. De când am venit aici m-am pregătit să-mi primesc moartea din mâinile tale – da, ale tale – sau de la natură. Tot ce cer este pace şi linişte pentru rugăciunile mele.

— Vrei să fii martir.

— Nu, ceea ce vreau este să mă duc acasă. Sunt slab, Thomas. Sunt slab, aşa cum suntem toţi. Vreau ca regele să mă considere servitorul lui, supusul lui iubitor, cum nu am încetat nici o clipă să fiu.

— Nu am înţeles niciodată unde se trage linia între sacrificiu şi automăcelărire.

— Hristos a tras-o.

— Nu vezi nimic deplasat în comparaţia asta?

Tăcere. Tăcerea lui Morus, sonoră, arţăgoasă. Ricoşează de pereţi. Morus spune că iubeşte Anglia şi se teme că Anglia va fi damnată. Oferă un fel de târg cu Dumnezeul lui, Dumnezeul lui care iubeşte măcelul: „Este potrivit ca un om să moară pentru popor. „ Ei bine, să-ţi zic

eu ceva, îşi spune în sinea lui. Fă ce târguri pofteşti. Dă-te pe mâna călăului să te spânzure, dacă trebuie. Poporul nu va da nici o ceapă degerată. Azi este 5 mai. Peste două zile, comisia regelui te va vizita. Te vor pune să te aşezi, iar tu vei refuza. Vei sta înaintea noastră arătând ca un tată merituos, iar noi, confortabil îmbrăcaţi, ca să ne ferim de arşiţa verii. Eu o să spun ce am de spus. Tu o să spui ce ai de spus. Şi poate că o să mă recunosc învins. O să plec şi o să te las în plata Domnului, ca un bun supus al regelui precum spui, până când barba o să-ţi ajungă la genunchi şi păianjenii o să-şi ţească pânza pe ochii tăi.

Ei bine, acesta e planul lui. Evenimentele o iau însă înainte. El îi zice lui Richard: oare vreun blestemat de episcop al Romei din întreaga istorie a jurisdicţiei lui pline de sifilis a făcut vreodată ceva atât de nepotrivit ca asta? Farnese a anunţat că Anglia urmează să aibă un nou cardinal: episcopul Fisher. Henric este furios la culme. Jură că o să trimită capul lui Fisher peste mare, ca să-şi găsească pălăria de cardinal.

3 iunie: el e la Turn, cu Wiltshire din partea Boleynilor şi Charles Brandon, care parcă se pregăteşte să se ducă la pescuit. Riche vine să ia notiţe; Audley, să facă glume. Iar e umezeală, zice Brandon; probabil că asta e cea mai rea vară de până acum, eh? El zice: bine că Maiestatea Sa nu e superstiţios. Toţi râd: Suffolk, cam nesigur.

Unii zic că lumea se va sfârşi în 1533. Şi anul trecut a avut adepţii lui. De ce nu şi anul acesta? Întotdeauna se găseşte cineva gata să susţină că acesta este sfârşitul timpurilor şi să-şi numească vecinul Antihrist. Veştile de la Münster spun că dezastrul e aproape. Asediatorii cer predare necondiţionată; asediaţii ameninţă cu sinuciderea în masă.

El merge înainte.

— Iisuse, ce loc, zice Brandon. Ploaia îi strică pălăria. Nu te apasă?

— A, venim mereu aici. Riche ridică din umeri. Dintr-un motiv sau altul. Domnul secretar este chemat la Monetărie sau la Bijuteriile Coroanei.

Martin le dă drumul înăuntru. Morus ridică brusc capul când ei intră.

— Azi e da sau nu, spune el.

— Nici măcar un bună ziua şi ce mai faci.

Cineva i-a dat lui Morus un pieptene să-şi aranjeze barba.

— Ei, ce aud de la Anvers? Că Tyndale a fost prins?

— Nu ăsta e subiectul, zice lordul cancelar. Depune jurământul. Răspunde în faţa legii. Este legal întocmită?

— Se zice că s-a îndepărtat şi că soldaţii împăratului au pus mâna pe el.

— Ştiai dinainte? rosteşte el cu răceală.

Tyndale nu a fost doar prins, a fost trădat. Cineva l-a momit să iasă de la adăpost, şi Morus ştie cine. Se vede pe sine, un al doilea eu, retrăind o altă dimineaţă ploioasă ca aceasta: în care traversează camera, îl face pe prizonier să se ridice, îl bate până când mărturiseşte numele agentului.

— Înălţimea Voastră, aveţi o expresie violentă, vă rog să fiţi calm, îi zice el lui Suffolk.

Eu? face Brandon. Audley râde.

— Diavolul o să-l părăsească acum pe Tyndale, zice Morus. Împăratul o să-l ardă pe rug. Şi regele nu o să ridice un deget ca să-l salveze, fiindcă Tyndale nu o să susţină noul lui mariaj.

— Poate îţi închipui că în privinţa asta a dovedit logică? spune Riche.

— Trebuie să vorbeşti, rosteşte Audley, cu destulă blândeţe.

Morus e agitat şi vorbele i se rostogolesc unele peste altele. Îl ignoră pe Audley şi i se adresează lui, lui Cromwell:

— Nu mă poţi forţa să mă pun în pericol. Fiindcă, dacă aş avea vreo opinie împotriva actului vostru de supremaţie – ceea ce nu recunosc –, atunci jurământul vostru ar fi o sabie cu două tăişuri. Trebuie să-mi pun trupul în pericol dacă spun nu şi sufletul, dacă spun da. Prin urmare, nu zic nimic.

— Când îi interogai pe cei pe care îi numeai eretici, nu acceptai eschivările. Îi obligai să vorbească şi îi supuneai la cazne dacă nu voiau. Dacă ei erau forţaţi să răspundă, tu de ce să nu fii?

— Nu este acelaşi lucru. Când oblig un eretic să dea un răspuns, sunt susţinut de toată forţa legii, de toată puterea creştinătăţii. Aici sunt ameninţat cu o lege anume, o singură hotărâre recent luată, recunoscută numai aici şi în nici o altă ţară...

El îl vede pe Riche notând ceva. Se întoarce.

— Sfârşitul e acelaşi. Rugul pentru ei. Satârul pentru tine.

— Dacă regele îţi arată o asemenea îndurare, zice Brandon.

Morus se cutremură; îşi strânge degetele pe postavul mesei. El observă asta detaşat. Deci, asta e o cale. Fă-l să-i fie frică de o moarte mai lentă. Chiar când gândeşte asta, ştie că nu o s-o facă; ideea e molipsitoare.

— Bănuiesc că cifrele îţi dau dreptate. Dar ai privit în ultima vreme o hartă? Creştinătatea nu mai e ce-a fost.

— Domnule secretar, zice Riche, Fisher este mai bărbat decât prizonierul ăsta, pentru că Fisher se opune pe faţă şi îşi asumă consecinţele. Sir Thomas, cred că ai fi un trădător pe faţă, dacă ai îndrăzni.

Morus rosteşte încet:

— Nu astfel. Nu e pentru mine să mă vâr în faţa lui Dumnezeu. Dumnezeu este cel care mă atrage spre sine.

— Am luat notă de încăpăţânarea ta, zice Audley. Te cruţăm de metodele pe care le-ai folosit pe alţii. Se ridică. Este plăcerea regelui să trecem la acuzare şi la judecare.

— Pentru numele lui Dumnezeu! Ce rău pot face de aici? Nu fac rău nimănui. Nu spun nimic rău. Nu gândesc nimic rău. Dacă asta nu e de-ajuns ca un om să-şi păstreze viaţa...

El îl întrerupe, nevenindu-i să-şi creadă urechilor:

— Nu faci rău nimănui? Ce zici de Bainham, ţi-l aminteşti pe Bainham? I-ai confiscat bunurile, ai trimis-o pe sărmana nevastă-sa la închisoare, l-ai pus la cazne şi ai fost de faţă, l-ai închis în pivniţele episcopului Stokesley, l-ai adus în propria casă şi l-ai ţinut două zile legat în picioare cu un lanţ de un stâlp, l-ai trimis iar la Stokesley, ai văzut cum e bătut şi abuzat vreme de o săptămână şi totuşi duşmănia ta contra lui nu a fost ostoită: l-ai trimis din nou la Turn, unde a fost din nou supus la cazne, aşa încât în cele din urmă trupul lui era atât de zdrobit, că a trebuit să fie cărat într-un scaun la Smithfield, ca să fie ars de viu. Şi mai spui, Thomas Morus, că nu faci nici un rău?

Riche începe să adune hârtiile lui Morus de pe masă. Se bănuieşte că transmite scrisori lui Fisher, aflat sus: ceea ce nu e un lucru rău, dacă astfel se poate dovedi cârdăşia lui Morus cu trădarea lui Fisher. Morus îşi lasă mâinile peste hârtii, cu degetele răsfirate; apoi ridică din umeri şi le dă drumul.

— Ia-le dacă trebuie. Oricum citiţi tot ce scriu.

— Dacă nu auzim în curând că te-ai răzgândit, spune el, trebuie să-ţi luăm hârtia şi tocul. Şi cărţile. O să trimit pe cineva.

Morus pare să se împuţineze. Îşi muşcă buza.

— Dacă trebuie să le luaţi, luaţi-le acum.

— Ce ruşine, zice Suffolk. Ne iei drept portărei, Master Morus?

— E vorba doar despre mine, spune Anne.

El se înclină.

— Când o să scoţi în cele din urmă de la Morus ceea ce-i frământă conştiinţa lui ciudată, o să descoperi că la baza încăpăţânării lui stă faptul că nu vrea să mă recunoască drept regină.

Este mică şi albă, şi plină de furie. Degetele lungi unite la vârfuri, împingându-le înapoi pe celelalte; ochi strălucitori.

Înainte să continue, el trebuie să-i aducă aminte lui Henric de dezastrul din anul precedent; să-i amintească faptul că nu se poate întotdeauna să i se facă pe plac doar fiindcă o cere. Vara trecută, lordul Dacre, unul dintre lorzii din nord, a fost acuzat de trădare, de uneltire cu scoţienii. În spatele acuzaţiilor s-a aflat familia Clifford, duşmanii şi rivalii străvechi ai lui Dacre; în spatele lor se afla familia Boleyn, din cauza susţinerii deschise a lui Dacre pentru fosta regină. Ca loc de desfăşurare a procesului a fost ales Westminster Hall, cu Norfolk prezidând curtea de judecată, ca *high steward*[4] al regatului; iar Dacre urma să fie judecat, aşa cum îi era dreptul, de douăzeci de lorzi. Şi apoi... se făcuseră greşeli. Poate că întreaga afacere fusese greşit gândită, o acţiune pe care Boleynii o grăbiseră mult prea tare. Poate că el greşise că nu se ocupase în persoană de acuzare; se gândise însă să stea în umbră, căci mulţi nobili îi purtau duşmănie fiindcă era cine era şi ar fi acţionat astfel încât să-i facă lui necazuri. Sau poate că Norfolk fusese problema, căci îşi pierduse stăpânirea de sine la curte... Oricare ar fi fost motivul, acuzaţiile fuseseră respinse, spre revărsarea de furie şi de uluire a regelui. Dacre fusese dus direct la Turn de gărzile regelui, şi el fusese trimis să încheie vreun soi de

înţelegere, care trebuia – ştia – să ducă la înfrângerea lui Dacre. La proces, Dacre vorbise vreme de şapte ore în apărarea sa; dar el, Cromwell, poate vorbi o săptămână. Dacre se recunoscuse vinovat de neglijenţă în prevenirea sau raportarea actului de trădare, o infracţiune mai puţin gravă. Cumpărase o indulgenţă regală cu zece mii de lire şi fusese eliberat să plece iarăşi în nord, sărac de data asta.

Dar regina fusese bolnavă de frustrare; dorise să dea un exemplu. Nici în Franţa lucrurile nu merg după cum vrea ea; unii zic că Francisc chicoteşte când îi aude numele. Ea bănuieşte – şi are dreptate – că omul ei, Cromwell, e mai interesat de prietenia cu prinţii germani decât de o alianţă cu Franţa; dar trebuie să găsească un moment potrivit pentru o ceartă şi spune că nu va avea linişte până când nu-l vede pe Fisher mort şi la fel pe Morus. Aşa că acum dă roată camerei, agitată, cu o atitudine nu foarte regală, şi tot se apropie de Henric, ca să-i atingă mâneca, să-i atingă mâna, şi de fiecare dată el o îndepărtează, ca pe o muscă supărătoare. El, Cromwell, priveşte. De la o zi la alta nu sunt acelaşi cuplu: uneori drăgăstos, uneori rece şi distant. Giugiulitul şi gânguritul, în general, sunt mult mai greu de privit.

— Fisher nu mă îngrijorează deloc, spune el, vina lui e clară. În cazul lui Morus... din punct de vedere moral, cazul nostru este dincolo de orice reproş. Nimeni nu se îndoieşte de loialitatea lui faţă de Roma şi de ura pentru titlul Maiestăţii Voastre de cap al bisericii. Totuşi, legal, cazul nostru este slab, şi Morus se va folosi de orice instrument legal sau procedural care îi stă la dispoziţie. Nu o să fie uşor.

Henric se trezeşte la viaţă.

— Te plătesc pentru lucruri uşoare? Domnul să-mi ierte naivitatea, dar ţi-am oferit măriri în funcţii pe care

nimeni, nimeni dintr-un neam ca al tău nu le-a avut în întreaga istorie a acestei ţări. Îşi coboară glasul. Crezi că am făcut-o pentru chipul tău frumos? Pentru farmecul prezenţei tale? Te ţin, Master Cromwell, fiindcă eşti viclean ca un sac plin de şerpi. Dar nu fi vipera de la sânul meu. Ştii care e hotărârea mea. Execut-o.

În timp ce pleacă, este conştient de tăcerea care cade în urma lui. Anne ducându-se la fereastră. Henric privindu-şi propriile picioare.

Aşa că atunci când Riche intră, tremurând cu secretele lui nespuse, el are chef să-l strivească rapid, ca pe o muscă; dar se stăpâneşte şi îşi freacă în schimb mâinile una de alta: cel mai vesel om din Londra.

— Ei bine, Sir Pungă, ai împachetat cărţile? Şi el ce face?

— A tras în jos obloanele. L-am întrebat de ce şi a zis: bunurile îmi sunt luate, aşa că acum închid prăvălia.

Lui îi vine greu să suporte gândul că Morus stă în întuneric.

— Uite, sir. Riche are o hârtie îndoită. Am avut o discuţie. Am notat-o.

— Spune-mi. Se aşază. Eu sunt Morus. Tu eşti Riche.

Riche îl priveşte fix.

— Să închid obloanele? Am juca mai bine piesa pe întuneric?

— Nu am putut, rosteşte Riche, ezitant, să plec fără să încerc încă o dată...

— Aşa e. Ai propriul drum de urmat. Dar de ce ar fi vorbit cu tine dacă nu a vrut să stea de vorbă cu mine?

— Fiindcă nu are timp de mine. Consideră că eu nu contez.

— Tu fiind consilier juridic al coroanei, zice el batjocoritor.

— Aşa că am analizat cazurile.

— Cum, de parcă v-aţi fi aflat după cină la Lincoln’s Inn?

— Ca să-ţi spun adevărul, sir, mi-a fost milă de el. Era dornic de conversaţie şi ştii cum turuie. I-am zis: să presupunem că parlamentul ar aproba o lege care spune că eu, Richard Riche, voi fi rege. Nu m-ai accepta ca rege? Iar el a râs.

— Păi, recunoaşte că e puţin probabil.

— Aşa că l-am presat; el a zis: da, maiestate Richard, te accept, căci parlamentul poate să o facă şi, având în vedere ce a făcut deja, nu m-aş mira dacă m-aş trezi în regatul regelui Cromwell, căci, dacă un croitor poate să fie regele Ierusalimului, presupun că un flăcău de la fierărie poate fi regele Angliei.

Riche se opreşte: l-a jignit? El îi zâmbeşte radios.

— Când o să fiu regele Cromwell, tu vei fi duce. Aşa că, treci la subiect, Pungă... sau nu e nici unul?

— Morus a zis: bine, ţi-ai susţinut cazul, eu o să-ţi prezint un caz mai important. Să presupunem că parlamentul ar da o lege care spune că Dumnezeu nu ar trebui să fie Dumnezeu. Eu am replicat că nu ar avea nici un efect, pentru că parlamentul nu are puterea s-o facă. Atunci el a zis: ei bine, tinere, măcar recunoşti o absurditate. Apoi s-a oprit şi mi-a aruncat o privire de parcă ar fi spus: haide să ne ocupăm de lumea reală acum. Eu am afirmat: eu o să-ţi prezint un caz de mijloc. Ştii că regele nostru a fost numit de parlament capul bisericii. De ce nu accepţi votul, aşa cum ai accepta dacă m-ar face pe mine monarh? Iar el a răspuns, de parcă ar fi lămurit un copil: cazurile nu sunt asemănătoare. Pentru că una este o jurisdicţie temporară, şi parlamentul poate să o

facă. Cealaltă este o jurisdicţie spirituală, şi acest lucru nu poate fi exercitat de parlament, pentru că jurisdicţia este în afara acestui tărâm.

El se uită ţintă la Riche.

— Spânzură-l că-i papistaş, zice el.

— Da, domnule.

— Ştim că o gândeşte. Dar nu a afirmat-o niciodată.

— A spus că o lege superioară a guvernat acest tărâm şi toate tărâmurile, şi dacă parlamentul a încălcat legea lui Dumnezeu..

— Legea papei, vrea să spună – pentru că ele sunt aceleaşi în ochii lui şi nu poate să nege asta, nu? De ce îşi cercetează mereu conştiinţa, dacă nu să verifice zi şi noapte dacă este în acord cu biserica Romei? Ea este alinarea lui, este îndrumătoarea lui. Mie mi se pare că, dacă neagă pe faţă parlamentului capacitatea sa, neagă regelui titlul său. Ceea ce înseamnă trădare. Totuşi – ridică din umeri – cât de departe ajungem cu asta? Putem arăta că negarea a fost făcută cu rea-credinţă? Presupun că va spune că nu au fost decât vorbe, ca să treacă timpul. Că doar analizaţi diverse cazuri şi că orice s-a spus în acel mod nu poate reprezenta o vină pentru cineva.

— Un juriu nu va înţelege asta. O să considere că gândeşte ceea ce a spus. La urma urmelor, sir, ştia că nu era o dezbatere între studenţi.

— Adevărat. Aşa ceva nu se ţine în Turn.

Riche îi întinde hârtia.

— Am notat tot, cât de bine mi-am putut aminti.

— Nu ai un martor?

— Tot intrau şi ieşeau, împachetând cărţile într-o ladă – avea o mulţime de cărţi. Nu mă poţi acuza de neglijenţă, sir; de unde să ştiu că urma măcar să stea de vorbă cu mine?

— Nu te acuz. Oftează. De fapt, Pungă, eşti lumina ochilor mei. O să susţii asta în faţa tribunalului?

Plin de îndoială, Riche dă aprobator din cap.

— Spune-mi că o să o faci, Richard. Sau spune-mi că nu. Să lămurim lucrurile. Ai eleganţa să o spui acum, dacă crezi că te-ar putea părăsi curajul. Dacă mai pierdem un proces, ne putem lua adio de la traiul pe care-l ducem acum. Şi toată munca noastră va fi în zadar.

— Vezi, nu a putut să reziste tentaţiei de a mă pune la punct, zice Riche. Nu mă va lăsa să uit ce făceam când eram tânăr. Mă foloseşte să-şi susţină predica. Ei bine, să-şi spună următoarea predică pe eşafod.

În seara de dinainte de execuţia lui Fisher, el îl vizitează pe Morus. Îşi ia cu el o escortă puternică, dar o lasă în încăperea alăturată şi intră singur.

— M-am obişnuit cu obloanele trase, începe Morus, aproape vesel. Nu te deranjează să stai în obscuritate?

— Nu trebuie să te temi de soare. Nu se vede deloc.

— Wolsey obişnuia să se laude că putea să schimbe vremea. Chicoteşte. Amabil din partea ta să mă vizitezi, Thomas, acum că nu mai avem nimic să ne spunem. Sau mai avem?

— Gărzile vor veni mâine dis-de-dimineaţă după episcopul Fisher. Mi-e teamă că te vor trezi.

— N-aş fi un creştin adevărat dacă nu aş sta treaz împreună cu el. Zâmbetul i s-a şters de pe chip. Aud că regele s-a dovedit milostiv în privinţa felului cum va muri.

— Este un om foarte bătrân şi fragil.

Morus răspunde cu o amabilitate acră:

— Să ştii că fac tot ce pot. Fiecare se împuţinează în ritmul propriu.

— Ascultă!

Se întinde peste masă şi îl apucă de mână, răsucindu-i-o mai tare decât avea de gând. Apucătura mea de fierar, se gândeşte; îl vede pe Morus tresărind, îi simte degetele, pielea uscată ca hârtia pe oase.

— Ascultă. Când ajungi în faţa curţii, imploră de îndată mila regelui.

— Şi la ce mi-ar folosi asta? întreabă Morus, mirat.

— Nu este un om crud. Ştii asta.

— Oare? Odinioară nu era. Avea o fire blândă. Dar şi-a schimbat anturajul.

— Întotdeauna se arată sensibil în faţa unui apel la milă. Nu spun că te va lăsa în viaţă fără să depui jurământul. Dar s-ar putea să-ţi acorde aceeaşi îndurare ca lui Fisher.

— Nu este atât de important ce se întâmplă cu trupul. În unele privinţe am dus o viaţă binecuvântată. Domnul a fost bun cu mine şi nu m-a pus la încercare. Acum o face şi nu o să-l dezamăgesc. Am fost atent la inima mea şi nu mi-a plăcut întotdeauna ce am găsit acolo. Dacă în cele din urmă este să ajungă în mâinile călăului, atunci aşa să fie. Va ajunge destul de repede apoi în mâinile Domnului.

— O să mă crezi sentimental dacă spun că nu vreau să te văd măcelărit?

Nici un răspuns.

— Nu ţi-e teamă de durere?

— A, ba da, îmi este foarte teamă; nu sunt atât de curajos şi de robust ca tine şi nu mă pot abţine să nu repet totul în minte. Dar o s-o simt pentru o clipă şi Dumnezeu nu mă va lăsa pe urmă să-mi amintesc.

— Mă bucur că nu sunt ca tine.

— Neîndoielnic. Altminteri, ai sta aici în locul meu.

— Adică, mintea mea este aţintită asupra lumii ce va veni. Îmi dau seama că tu nu vezi nici o perspectivă de a o îmbunătăţi pe asta.

— Şi tu vezi?

O întrebare aproape frivolă. O mână de grindină se izbeşte de fereastră, făcându-i pe amândoi să tresară; el se ridică, agitat. Preferă să ştie cum e afară, să vadă vara în avântul ei distructiv şi trist, decât să se ascundă în spatele obloanelor şi să se întrebe care sunt pagubele.

— Odată aveam nenumărate speranţe, zice el. Probabil că lumea mă corupe. Sau poate că e de vină doar vremea. Mă trage în jos şi mă face să gândesc ca tine, că omul ar trebui să se retragă înăuntru, tot mai mult până ajunge un punct de lumină, păstrându-şi sufletul singuratic ca o flacără apărată de un pahar. Spectacolele de durere şi dezonoare pe care le văd în jurul meu, ignoranţa, depravarea greu de gândit, sărăcia şi lipsa de speranţă şi da, ploaia – ploaia care cade asupra Angliei şi putrezeşte grânele, stinge atât lumina din ochiul omului, cât şi lumina învăţăturii, căci cine mai poate gândi dacă Oxford este o băltoacă uriaşă şi Cambridge este luat de ape, şi cine va aplica legile dacă judecătorii trebuie să înoate ca să scape cu viaţă? Săptămâna trecută poporul s-a revoltat în York. Şi de ce nu ar face-o, când grâul este atât de puţin şi de două ori mai scump ca anul trecut? Cred că trebuie să-i îmboldesc pe judecători ca să dea exemple, altminteri tot nordul va ieşi cu furci şi cosoare şi pe cine vor măcelări oamenii dacă nu unul pe altul? Chiar cred că aş fi un om mai bun dacă aş trăi într-un loc unde soarele străluceşte şi cetăţenii sunt bogaţi şi liberi. Ce bine dacă asta ar fi adevărat, Master Morus, şi nu ar trebui să te rogi pentru mine atât de mult cum o faci.

— Cum te mai pricepi să vorbeşti, zice Morus.

Vorbe, vorbe, vorbe.

— Desigur, mă rog pentru tine. Mă rog din toată inima să vezi că greşeşti. Când ne vom întâlni în rai – aşa cum sper că se va întâmpla – toate diferendele dintre noi vor fi

uitate. Dar, deocamdată, nu pot să le fac să dispară. Sarcina ta este să mă ucizi. A mea, să rămân în viaţă. Este rolul şi datoria mea. Tot ce am este fundaţia de care mă sprijin, şi acea fundaţie este Thomas Morus. Dacă o vrei, va trebui să mi-o iei cu forţa. Nu poţi avea pretenţia să o cedez de bunăvoie.

— Vei avea nevoie de toc şi de hârtie ca să-ţi scrii apărarea. Îţi voi acorda asta.

— Nu renunţi niciodată, nu-i aşa? Nu, domnule secretar, apărarea mea e aici – îşi bate fruntea cu degetul – unde se va afla în siguranţă faţă de tine.

Cât de ciudată este încăperea, cât de goală, fără cărţile lui Morus: se umple cu umbre.

— Martin, adu o lumânare, cere el.

— Vei fi aici mâine? Pentru episcop?

El dă din cap. Deşi nu va asista la momentul execuţiei lui Fisher. Protocolul prevede ca spectatorii să-şi îndoaie un genunchi şi să-şi scoată pălăria în semn de salut pentru sufletul care trece.

Martin aduce o lumânare într-un suport.

— Altceva?

Tac în vreme ce Martin o aşază pe masă. După ce pleacă, ei tot tac: prizonierul stă ghemuit, uitându-se la flacără. Cum de ştie el dacă Morus a început o perioadă de tăcere sau îşi pregăteşte cuvântarea? Este o tăcere care precedă cuvântarea, este o tăcere în loc de cuvântare. Nu trebuie întreruptă cu o afirmaţie, ci cu o ezitare: dacă... cum ar putea fi... dacă ar fi posibil...

— Te-aş fi lăsat, să ştii, zice el. Să-ţi duci mai departe viaţa. Să te căieşti pentru omorurile tale. Dacă aş fi fost rege.

Lumina păleşte. E ca şi cum prizonierul s-ar fi retras din cameră, lăsând doar o umbră în locul lui. Curentul mişcă flacăra lumânării. Masa goală dintre ei, lipsită acum

de scrisul ilizibil al lui Morus, pare un altar; şi la ce foloseşte un altar, dacă nu la sacrificiu? Morus rupe tăcerea în cele din urmă:

— Dacă, la sfârşit şi după ce voi fi judecat, dacă regele nu-mi acordă... dacă toată rigoarea pedepsei... Thomas, cum se va face? Ai zice că atunci când pântecele unui om e spintecat el o să moară, cu pierderea aceea de sânge, dar se pare că nu este aşa... Au un instrument special pe care îl folosesc să i-l bage în şira spinării cât încă e viu?

— Îmi pare rău dacă îţi închipui că sunt expert în aşa ceva.

Dar nu-i spusese el lui Norfolk sau aproape că-i spusese că scosese inima din pieptul unui om?

— Este secretul călăului, zice el. Este ţinut secret, ca să fim îngroziţi.

— Lasă-mă să am o moarte curată. Nu cer nimic, doar asta.

Clătinându-se pe scaun, este cuprins, între două bătăi de inimă, de o stare de agitaţie trupească; ţipă, tremură din cap până-n picioare. Mâna lui loveşte, neputincioasă tăblia goală a mesei; iar când el pleacă:

— Martin, intră şi dă-i nişte vin.

Încă plânge, tremură, bate masa.

Data viitoare când îl va vedea va fi la Westminster Hall.

În ziua judecăţii, râurile ies din matcă; Tamisa creşte, învolburându-se ca un râu din iad, şi îşi aruncă pe chei resturile.

Este Anglia împotriva Romei, spune el. Viii împotriva morţilor.

Norfolk va prezida. El îi spune cum va fi. Vor fi aruncate mai întâi primele capete de acuzare: diverse cuvinte, rostite în diverse momente, despre lege şi jurământ, şi conspiraţia trădătoare a lui Morus cu Fisher – scrisori schimbate de cei doi, dar se pare că acele scrisori sunt acum distruse.

— Apoi, la al patrulea cap de acuzare, vom auzi dovezile consilierului juridic al coroanei. Acest lucru îi va distrage atenţia lui Morus, fiindcă nu-l poate vedea pe tânărul Riche fără să se enerveze amintindu-şi de faptele lui nesăbuite pe când acesta era tânăr...

Ducele ridică o sprânceană.

— Beţii. Bătăi. Femei. Zaruri.

Norfolk îşi freacă obrazul ţepos.

— Am observat că un băiat cu înfăţişare blândă ca el întotdeauna intră în vreo bătaie. Ca să demonstreze ceva, mă-nţelegi. Pe când noi, bătăuşi bătrâni cu feţe dure, suntem născuţi cu armura pe noi şi nu avem nimic de arătat.

— Aşa e, zice el. Suntem cei mai paşnici dintre oameni. Milord, fiţi atent acum. Nu vrem o altă greşeală, precum cea cu Dacre. Nu am mai supravieţui. Acuzaţiile de început vor fi respinse. La următoarele, juriul va fi atent. Şi o să vă ofer un juriu frumos.

Morus se va afla în faţa semenilor lui: londonezi, negustori din bresle. Sunt oameni cu experienţă, plini de toate ideile preconcepute ale oraşului. Au văzut destul – aşa cum au văzut toţi londonezii – din rapacitatea şi aroganţa bisericii şi nu le place să li se spună că nu sunt potriviţi să citească Scripturile în propria limbă. Sunt oameni care îl cunosc pe Morus şi l-au cunoscut în aceşti ultimi douăzeci de ani. Ştiu cum a făcut-o văduvă pe Lucy Petyt. Ştiu cum a distrus negoţul lui Humphrey Monmouth, din cauză că Tyndale i-a fost oaspete în casă. Ştiu cum le-a

pus spioni în casă, printre ucenicii pe care ei îi tratau ca pe propriii fii, printre servitori atât de apropiaţi şi de familiari, că auzeau în fiecare seară rugăciunile de dinainte de culcare ale stăpânilor lor.

Un nume îl face pe Audley să ezite:

— John Parnell? Ar putea fi interpretat greşit. Ştii că a vrut să-l doboare pe Morus de când a dat verdictul împotriva lui la curtea de justiţie a lordului cancelar...

— Cunosc cazul. Morus a făcut o treabă de mântuială, nu a citit hârtiile, fiind prea ocupat să-i scrie un *billet-doux* lui Erasmus sau să pună în butuci vreun biet suflet creştin la Chelsea. Ce vrei, Audley, vrei să mă duc în Ţara Galilor după un juriu sau poate în Cumberland, ori pe undeva unde există o părere mai bună despre Morus? Trebuie să mă descurc cu londonezi sau să găsesc un juriu de nou-născuţi. Nu pot să şterg memoria oamenilor.

Audley clatină din cap.

— Nu ştiu, Cromwell.

— Oh, e băiat deştept, zice ducele. Când Wolsey s-a prăbuşit, mi-am zis: ţine-l minte, e un tip isteţ. Trebuie să te trezeşti dis-de-dimineaţă ca să i-o iei înainte.

În noaptea de dinaintea procesului, în vreme ce-şi cercetează hârtiile la Austin Friars, un cap se iţeşte pe uşă: un cap de londonez mic, îngust, cu ţeasta rasă şi un chip tânăr şi dur.

— Dick Purser. Intră.

Dick Purser se uită prin încăpere. Este cel care are grijă de câinii fioroşi care păzesc casa pe timpul nopţii şi nu a mai fost niciodată în această cameră.

— Vino aici şi stai jos. Nu-ţi fie teamă. Îi toarnă nişte vin într-un pahar subţire de sticlă veneţiană care i-a

aparţinut cardinalului. Încearcă asta. Mi l-a trimis Wiltshire şi mie nu-mi prea place.

Dick ia paharul şi îl clatină periculos. Lichidul este palid precum paiele în soarele de vară. Ia o înghiţitură zdravănă.

— Sir, pot să vă însoţesc la proces?

— Încă ustură, nu-i aşa?

Dick Purser a fost băiatul pe care Morus îl biciuise în faţa tuturor celor din casă la Chelsea fiindcă spusese că azima este o bucată de pâine. Era copil atunci şi nici acum nu este foarte diferit. Când venise prima dată la Austin Friars, i se spusese că plânsese în somn.

— Să-ţi iei o livrea, cere el. Şi nu uita să te speli pe mâini şi pe faţă dimineaţa. Nu vreau să mă faci de ruşine.

Cuvântul „ruşine” îl roade pe copil.

— Nu mi-a păsat de durere, mărturiseşte el. Cu toţii am avut parte de aşa ceva – deşi nu şi din partea domniei voastre –, dacă nu mai rău, din partea taţilor noştri.

— Adevărat, spune el. Tata mă bătea de parcă eram o foaie de tablă.

— A fost că m-au lăsat în pielea goală. Şi femeile se uitau. Doamna Alice. Tinerele fete. Am crezut că vreuna avea să vorbească în apărarea mea, dar când m-au văzut dezbrăcat, le-am provocat doar dezgust. Le-am făcut să râdă. Şi în timp ce omul mă biciuia, ele râdeau.

În poveşti există mereu tinere, fete inocente, care opresc mâna celui care mânuieşte biciul sau securea. Dar se pare că noi ne-am rătăcit într-o altă poveste: bucile subţiri de copil, cu pielea ca de găină de la frig, micile lui testicule, penisul ruşinat strângându-se până ajunge cât un nasture, în vreme ce doamnele casei chicotesc şi servitorii strigă batjocuri, iar pe piele îi apar crestături subţiri care sângerează.

— Acum e trecut şi uitat. Nu plânge.

Iese de după birou. Dick Purser îşi sprijină capul tuns de umărul lui şi scoate un urlet prelung, de ruşine, de uşurare, de triumf că în curând torţionarul lui va fi mort. Morus l-a condamnat pe John Purser la moarte, hărţuindu-l că avea cărţi nemţeşti; el îl ţine în braţe pe băiat, simţindu-i zvâcnetul pulsului, tendoanele tari, funiile muşchilor, şi scoate mici sunete consolatoare, aşa cum făcea cu copiii lui când erau mici sau cum face acum cu vreun spaniel călcat pe coadă. Descoperă că, deseori, consolarea are drept cost un purice sau doi.

— Vă voi urma până la moarte, declară băiatul.

Braţele lui, cu pumnii strânşi, îl prind pe stăpân; îşi simte şira spinării frământată de încheieturile degetelor tânărului care îşi trage nasul.

— Cred că o să arăt bine în livrea. La ce oră pornim?

Devreme. Însoţit de oamenii lui, ajunge la Westminster Hall înaintea tuturor, atent la obstacolele de ultim moment. Curtea se adună în jurul lui, şi când Morus este adus, cei prezenţi sunt vizibil şocaţi de apariţie. Se ştie că Turnul nu cruţă pe nimeni, dar Morus îi surprinde cu trupul slab şi barba albă şi zburlită, arătând mai degrabă ca un bătrân de şaptezeci de ani decât ca un bărbat de vârsta lui.

— Arată de parcă ar fi fost tratat rău, şopteşte Audley.

— Şi mai zice că nu-mi scapă nici o şmecherie.

— Ei bine, eu am conştiinţa curată, rosteşte lordul cancelar vesel. A avut parte de toată consideraţia.

John Parnell îl salută din cap. Richard Riche, oficial al curţii şi martor totodată, îi adresează un zâmbet. Audley cere un scaun pentru prizonier, dar Morus se strâmbă: fii atent, combativ.

Se uită în jur să vadă dacă cineva ia notiţe.

Cuvinte, cuvinte, doar cuvinte.

El se gândeşte: mi-am amintit de tine, Thomas Morus, dar tu nu ţi-ai amintit de mine. Nici măcar nu ţi-ai dat seama că veneam după tine.

2 Revolta de la Münster a reprezentat o încercare a anabaptiştilor radicali de a instala o teocraţie în acest oraş german (n. tr.)

3 Examinare a finanţelor bisericii, făcută în 1535, la ordinul lui Henric al VIII-lea (n. tr.)

4 Una dintre funcţiile importante ale statului englez; printre atribuţii, deţinătorul prezida Camera Lorzilor în cazul judecării nobililor (n. tr.)

III
La Wolf Hall
Iulie, 1535

În seara morţii lui Morus, vremea se îmbunează, iar el se plimbă în grădină cu Rafe şi cu Richard. Se arată şi soarele – o ceaţă argintie printre zdrenţe de nori. Răsadurile cu ierburi aromatice nu mai răspândesc nici un miros şi pale jucăuşe de vânt le răvăşesc veşmintele, lovindu-i în ceafă şi apoi întorcându-se spre ei ca să-i pălmuiască.

Rafe zice: parcă suntem pe mare. Merg de-o parte şi de alta a lui, apropiaţi, ca şi cum ar fi ameninţaţi de balene, piraţi şi sirene.

Trecuseră cinci zile de la proces. De atunci, interveniseră multe alte treburi, dar nu se pot stăpâni să nu-şi amintească evenimentele, să nu îşi împărtăşească imaginile care le stăruie în minte: consilierul juridic al coroanei trecând o ultimă însemnare pe actul de acuzare; Morus chicotind, când un funcţionar face o greşeală în latină; chipurile reci şi calme ale Boleynilor, tată şi fiu, pe banca judecătorilor. Morus nu îşi ridicase nici măcar o dată glasul; stătuse pe scaunul pe care i-l adusese Audley,

atent, cu capul înclinat uşor spre stânga, ciupindu-şi mâneca.

Aşa că surpriza lui Riche când Morus se întorsese spre el fusese vizibilă; făcuse un pas înapoi şi se sprijinise de o masă.

— Te cunosc din vremurile de demult, Riche, de ce mi-aş deschide mintea în faţa ta? Morus în picioare, cu glasul plin de dispreţ. Te ştiu din tinereţe, preocupat numai de jocuri de noroc, când nu aveai o faimă bună nici măcar în propria familie...

— Pe Sfântul Iulian! exclamase judecătorul Fitzjames, asta fiind singura lui înjurătură. Apoi îi şoptise încet lui Cromwell: Ce câştigă cu asta?

Juriului nu i-a plăcut asta: niciodată nu ştii ce-i place unui juriu. Considerase această însufleţire bruscă a lui Morus drept o expresie a surprizei şi a vinovăţiei în faţa confruntării cu propriile cuvinte. Desigur, cu toţii cunoşteau reputaţia lui Riche. Dar oare băutura, zarurile şi bătăile nu sunt fireşti la un tânăr mai degrabă decât postul, mătăniile şi autoflagelarea? Norfolk fusese cel care întrerupsese tirada lui Morus, cu un glas sec:

— Lasă în pace caracterul omului. Ce ai de zis despre problema de care ne ocupăm? Ai zis vorbele alea ori ba?

Oare atunci Master Morus mersese prea departe? Se adunase, îşi ridicase pe umăr haina care alunecase; cu veşmântul pus la loc, făcuse o pauză ca să se calmeze, apoi îşi cuprinsese un pumn în palma celuilalt.

— Nu am spus ceea ce pretinde Riche. Sau, dacă am spus, nu am făcut-o cu răutate, prin urmare, nu mă fac vinovat conform legii.

El văzuse expresia de dispreţ de pe chipul lui Parnell. Nu există om mai neîndurător decât un cetăţean al Londrei care are impresia că este luat drept prost. Audley sau oricare dintre avocaţi ar fi putut să lămurească juriul în

această chestiune: este obiceiul nostru, al avocaţilor, de a face dezbateri. Dar ei nu vor să audă de dezbaterile avocaţilor, vor adevărul: ai spus-o sau nu? George Boleyn se apleacă înainte: prizonierul ne poate da propria versiune asupra conversaţiei?

Morus se întoarce zâmbind, de parcă ar spune: bună întrebare, tinere George.

— Nu mi-am luat notiţe. Nu aveam cele necesare scrisului. Deja îmi fuseseră luate. Căci îţi aminteşti, milord Rochford, acesta a fost motivul pentru care Riche a venit la mine – să mă lipsească de mijloacele de consemnare.

Făcuse din nou o pauză şi se uitase la juriu, de parcă se aştepta să primească aplauze; ei îl priviseră la rândul lor, cu chipuri de piatră.

Acela fusese punctul de cotitură? Ar fi putut să îl creadă pe Morus, el fiind, de drept, lord cancelar la un moment dat, iar Pungă, aşa cum ştie toată lumea, un pierde-vară. Nu poţi să ştii niciodată ce va gândi un juriu, deşi atunci când se întâlnise cu ei, desigur că se dovedise convingător. Vorbise cu ei de dimineaţă: nu ştiu care îi va fi apărarea, dar nu cred că vom termina înainte de amiază; sper că aţi mâncat cu toţii bine de dimineaţă. Când vă retrageţi pentru dezbatere, nu trebuie să vă grăbiţi, desigur, dar dacă vă ia mai mult de douăzeci de minute după aprecierea mea, o să vin să văd cum vă descurcaţi. Ca să vă lămuresc dubiile în chestiunile legale.

Avuseseră nevoie de numai cincisprezece minute.

Acum, în această seară în grădină, pe 6 iulie, de sărbătoarea zilei Sfintei Godelva (o tânără nevastă fără prihană din Bruges, al cărei soţ ticălos o înecase într-un heleşteu) , el ridică privirea spre cer, simţind o schimbare în aer, un vânt umed de toamnă. Soarele palid nu se mai zăreşte. Norii se adună în turnuri şi creneluri, venind dinspre Essex, strângându-se deasupra oraşului, aduşi de

vântul care bate peste câmpurile goale şi pline de apă, peste păşunile înmuiate şi râurile umflate, peste pădurile ude din vest şi dincolo de mare, către Irlanda. Richard îşi ridică bereta de pe un răzor de lavandă şi o scutură de apă, înjurând încet. O rafală de ploaie le izbeşte feţele.

— E timpul să mergem înăuntru. Am scrisori de scris.

— Doar nu o să munceşti până târziu în noapte.

— Nu, tataie Rafe. O să-mi iau pâinea şi lăpticul şi o să-mi spun rugăciunile, după care mă culc. Pot să-mi iau şi câinele cu mine?

— Ba nu! Şi să te aud cum te fâţâi de colo-colo toată noaptea?

E adevărat că noaptea trecută nu a dormit prea mult. Îi trecuse prin minte, mult după miezul nopţii, că Morus dormea, fără îndoială, fără să ştie că era ultima lui noapte pe pământ. Nu se obişnuieşte ca un condamnat să fie pregătit înainte de venirea dimineţii; aşa că, se gândise, dacă stau de veghe pentru el, o fac de unul singur.

Intră grăbiţi în casă; vântul izbeşte o uşă în urma lor. Rafe îl ia de braţ. El spune: tăcerea asta a lui Morus nu a fost de fapt o tăcere, nu-i aşa? Era plină de zarva trădării; era un tertip – cât îi mai puteau fi de folos astfel de tertipuri –, era şovăială şi şicană, ambiguităţi subtile. Era teama de cuvinte clare sau afirmaţia că vorbele clar rostite se pervertesc; dicţionarul lui Morus împotriva dicţionarului nostru. Poţi folosi o tăcere plină de cuvinte. O lăută ascunde, în pântecele ei, notele pe care le-a cântat. Viola, în corzile sale, păstrează un cântec. O petală veştedă poate păstra mirosul florii, o rugăciune poate răsuna de blesteme; o casă goală, după ce toţi proprietarii au plecat, poate răsuna de fantome.

Cineva – probabil nu Christophe – i-a pus pe birou un vas de argint lucios plin de albăstrele. Albastrul întunecat de la baza petalelor încreţite îi aminteşte de lumina acestei dimineţi; nişte zori târzii pentru o zi de iulie, cu un cer mohorât. Pe la cinci, locotenentul Turnului va fi intrat la Morus.

Jos aude şirul de mesageri care intră în curte. Sunt multe de făcut, de curăţat după mort; la urma urmelor, se gândeşte, şi eu am făcut-o când eram copil, să fac curat după tinerii gentilomi ai lui Morton, şi acum e ultima dată când va trebui să o fac; se imaginează în zori, turnând într-un vas de piele resturile de bere, stingând mucurile de lumânare ca să fie duse la prăvălia de lumânări pentru a fi topite.

Aude voci în sala mare; nu le bagă în seamă: se întoarce la scrisorile lui. Abatele de Rewley cere un post pentru prietenul lui. Primarul de York îi scrie despre stăvilare şi capcane pentru peşti; Humber curge curat şi dulce, citeşte, la fel şi Ouse. O scrisoare de la lordul Lisle din Calais, cu o poveste încurcată de autojustificare: el a zis, apoi eu am zis, aşa că el a zis.

Thomas Morus stă înaintea lui, mai solid în moarte decât a fost în viaţă. Poate că acum va fi mereu aici: cu o minte la fel de ageră şi la fel de neclintit, cum a fost în ultimele ore dinaintea judecăţii. Audley fusese atât de fericit de verdictul de vinovăţie, că începuse să rostească sentinţa fără să-l întrebe pe prizonier dacă are ceva de zis; Fitzjames trebuise să se întindă şi să-l bată pe braţ, iar Morus se ridicase de pe scaun ca să-l întrerupă. Avusese multe de zis, cu o voce vie, cu un ton muşcător, cu privirea şi gesturile care nu erau deloc ale unui condamnat; dar în ochii legii era deja mort.

Dar nu spusese nimic nou: cel puţin, nimic nou pentru el. Îmi urmez conştiinţa, afirmase Morus, iar voi trebuie să

v-o urmaţi pe a voastră. Conştiinţa mea îmi spune – şi acum voi vorbi limpede – că legea voastră e greşită (iar Norfolk urlă la el) şi că autoritatea voastră e lipsită de fundament (Norfolk urlă din nou: „Acum îţi vedem limpede răutatea. „) Parnell izbucnise în râs, iar membrii juriului schimbaseră priviri, dând din cap unul către altul; şi în vreme ce toţi cei din Westminster Hall începuseră să murmure, Morus expusese din nou, ridicând glasul deasupra zgomotului, metoda lui trădătoare de a face numărătoarea. Conştiinţa mea ţine cu majoritatea, ceea ce mă face să ştiu că nu spun minciuni.

— Împotriva regatului lui Henric am toate regatele creştinătăţii. Împotriva fiecăruia dintre episcopii voştri am o sută de sfinţi. Împotriva parlamentului vostru am toate conciliile bisericii, de o mie de ani.

Norfolk spusese: luaţi-l de aici. S-a terminat.

Acum este marţi şi este ora opt. Ploaia bate în ferestre. El rupe sigiliul unei scrisori de la ducele de Richmond. Tânărul se plânge că în Yorksire, unde locuieşte, nu are nici un parc de căprioare, deci nu poate să le arate prietenilor lui nici un soi de sport. Oh, bietul duce mic, se gândeşte el, cum pot să-ţi uşurez durerea? Văduva lui Gregory cu dinţi negri, cea cu care urma să se însoare; ea are un parc de căprioare, aşa că poate prinţişorul ar vrea să divorţeze de fiica lui Norfolk, ca să se însoare în schimb cu ea? Dă la o parte scrisoarea lui Richmond, tentat să o arunce pe jos; trece mai departe. Împăratul a plecat din Sardinia cu flota, înspre Sicilia. Un preot de la St Mary Woolchurch zice despre Cromwell că este sectant şi că nu-i e teamă de el: nebunul. Harry, lord Morley, îi trimite un ogar. Vin veşti că refugiaţii fug din regiunea Münster, unii dintre ei îndreptându-se spre Anglia.

Audley spusese:

— Prizonier, curtea îi va cere regelui să arate milă în ceea ce priveşte modul cum vei muri.

Audley se aplecase spre el: domnule secretar, i-ai promis ceva?

Pe viaţa mea, nu; dar regele îi va arăta îndurare, nu?

Norfolk zice: Cromwell, o să-l convingi în privinţa asta? Pe tine o să te asculte; dar dacă nu, o să mă duc şi eu să-l rog. Ce minune: Norfolk să ceară îndurare? Ridicase privirea ca să vadă cum Morus este scos din sală, dar acesta dispăruse deja, gărzile înalte cu halebarde strângându-se în urma lui; barca aşteaptă să-l ducă la Turn. Probabil că se simte ca şi cum s-ar duce acasă: încăperea familiară cu fereastra îngustă, masa golită de hârtii, lumânarea în suport, oblonul închis.

Geamul zdrăngăne; tresare şi se gândeşte: o să zăvorăsc oblonul. Se ridică să facă asta, când Rafe intră cu o carte în mână.

— E o carte de rugăciuni pe care Morus a avut-o până la sfârşit.

El o cercetează. Din fericire, nu sunt pete de sânge pe ea. O ridică de cotor şi lasă foile să se răsfire.

— Deja am făcut eu asta, zice Rafe.

Morus îşi scrisese numele pe ea. În text sunt sublinieri: „Nu-ţi aminti de păcatele tinereţii mele. „

— Păcat că şi le-a amintit pe ale lui Richard Riche.

— Să i-o trimitem doamnei Alice?

— Nu. Ar putea să creadă că ea este unul dintre păcate.

Femeia a avut destule de îndurat. În ultima lui scrisoare, Morus nici măcar nu şi-a luat rămas-bun de la ea. El închide cartea.

— Trimite-o lui Meg. Oricum, probabil că el avea de gând să i-o dea ei.

În jurul lui, întreaga casă se zguduie; vânt în streşini, vânt în hornuri, un curent pătrunzător pe sub uşi. Este destul de frig ca să se aprindă focul, zice Rafe; să mă îngrijesc de asta? El clatină din cap.

— Spune-i lui Richard să se ducă mâine-dimineaţă la îngrijitorul de la Podul Londrei. Doamna Roper va veni la el şi va cere capul tatălui ei ca să-l îngroape. Omul trebuie să ia ceea ce îi dă Meg şi să aibă grijă să i se respecte dorinţa. Şi să-şi ţină gura.

Odată, în Italia, în tinereţea lui, participase la o îngropăciune. Nu era ceva pentru care te ofereai voluntar; doar ţi se cerea s-o faci. Îşi legaseră o cârpă peste gură şi îşi îngropaseră tovarăşii în pământul nesfinţit; plecaseră cu mirosul de putreziciune pe ghete.

Ce e mai rău, se întreabă el, să-ţi moară copilele înaintea ta sau să le laşi să aibă grijă de rămăşiţele tale?

— Mai e ceva... Se încruntă la hârtiile lui. Ce am uitat, Rafe?

— Să cinezi?

— Mai târziu.

— Lordul Lisle?

— M-am ocupat de lordul Lisle.

M-am ocupat de râul Humber. De preotul calomniator de la Mary Woolchurch; ei bine, nu m-am ocupat de el, l-am pus în teancul de treburi de rezolvat. Râde.

— Ştii ce-mi trebuie? Nişte leacuri pentru memorie.

Umblă vorba că Guido a plecat de la Paris. A fugit din nou în Italia, lăsându-şi maşinăria construită numai pe jumătate. Se spune că, înainte să fugă, vreme de câteva săptămâni nici nu vorbise, nici nu mâncase. Prietenii ziceau că înnebunise, uluit de puterile propriei creaturi: căzuse în abisul divinului. Duşmanii susţineau că printre fisurile şi crăpăturile maşinăriei se strecuraseră demoni care îl speriaseră atât de tare, că fugise în toiul nopţii

numai cu cămaşa pe el, fără vreun codru de pâine sau o bucăţică de brânză pentru drum, lăsându-şi în urmă toate cărţile şi robele de mag.

Nu este imposibil ca Guido să-şi fi lăsat în urmă, în Franţa, scrierile. Pot fi obţinute, pentru un preţ. Nu este imposibil să fie urmărit în Italia; dar ce rost are? Probabil, se gândeşte el, nu o să ştim niciodată care a fost cu adevărat invenţia lui. O tiparniţă care poate să scrie singură cărţi? O minte care este conştientă de sine? Dacă nu o am eu, măcar nu o are nici regele Franţei.

Se întinde după toc. Cască, îl pune jos, apoi îl ia din nou. O să fiu găsit mort la birou, îşi zice, ca poetul Petrarca. Poetul a scris multe scrisori netrimise: le-a scris lui Cicero, care murise cu o mie două sute de ani înainte ca el să se fi născut. I-a scris lui Homer, care se poate să nici nu fi existat; dar eu am destul de-a face cu lordul Lisle, cu capcanele pentru peşti şi cu galerele împăratului care străbat Marea de Mijloc. Între două înmuieri ale tocului, Petrarca scrie: „între două înmuieri ale tocului, timpul trece: când mă grăbesc, mă grăbesc singur către moarte. Murim mereu – eu în vreme ce scriu, tu în vreme ce citeşti şi alţii în vreme ce ascultă sau refuză să audă; cu toţii mor.
”

Ridică următorul teanc de scrisori. Un om pe nume Batcock vrea o licenţă să importe o sută de butoaie de cardamă. Harry Percy e iarăşi bolnav. Autorităţile din Yorkshire i-au adunat pe răsculaţi, i-au împărţit în două grupuri – cei care vor fi acuzaţi de scandal şi omor fără intenţie şi cei care vor fi acuzaţi de crimă şi siluire. Siluire? De când răscoalele pentru mâncare au de-a face cu siluirile? Dar am uitat, acesta este Yorkshire.

— Rafe, adu-mi traseul regelui. O să-l verific după ce termin aici. Cred că am putea asculta nişte muzică înainte să mergem la culcare.

Curtea se duce spre vest în această vară, până la Bristol. Regele este gata de plecare, în ciuda ploii. Vor pleca de la Windsor, spre Reading, Missenden, Abingdon, traversând Oxfordshire, iar starea lor de spirit se va însenina, sperăm, pe măsură ce distanţa faţă de Londra se măreşte; îi zice lui Rafe: dacă aerul de ţară o să-şi facă efectul, regina se va întoarce cu pântecele mare. Rafe răspunde: mă întreb cum poate suporta regele să spere de fiecare dată. Ar aduce la disperare pe un bărbat mai slab de înger.

— Dacă noi plecăm din Londra pe 18, putem să-i prindem la Sudley. Este posibil?

— Mai bine să plecăm cu o zi mai repede. Gândeşte-te la starea drumurilor.

— N-o s-o mai luăm pe scurtături, nu-i aşa?

Nu va trece prin vaduri, ci pe poduri şi, în pofida obiceiului, va merge pe drumurile principale; nişte hărţi mai bune le vor fi de folos. Încă de pe vremea cardinalului se întrebase: oare acesta n-ar fi un proiect de care să ne apucăm? Există hărţi, de-un oarecare fel; castelele punctează câmpurile, crenelurile lor sunt desenate clar cu cerneală, terenurile de vânătoare şi parcurile sunt marcate prin linii de copaci stufoşi, cu siluete de căpriori şi mistreţi. Nu e de mirare că Gregory a confundat Northumbria cu Indiile, pentru că acestor hărţi le lipsesc toate elementele practice; de exemplu, nu-ţi indică nordul. Ar fi util de ştiut unde se află podurile şi să existe o indicaţie a distanţelor dintre ele. Ar fi de folos să ştii cât de departe te afli de mare. Dar problema e că hărţile sunt întotdeauna vechi de un an. Anglia se remodelează continuu, stâncile se erodează, bancurile de nisip se mută, din solul mort se nasc izvoare. În vreme ce dormim, peisajele pe care le străbatem se mişcă; la fel şi istoriile care ne urmăresc;

chipurile morţilor se contopesc în alte feţe, precum coamele dealurilor în negură.

Când era copil, avea vreo şase ani, ucenicul tatălui său făcea cuie dintr-un morman de resturi: cuie simple, cu cap plat, zicea el, pentru capacele de coşciug. Sârma de fier strălucea în foc, de un portocaliu viu.

— De ce trebuie să-i batem în cuie pe morţi?

Băiatul nici nu se oprise din muncă, bătând fiecare cap de cui cu două lovituri sigure de ciocan.

— Ca ticăloşii ăştia îngrozitori să nu sară afară să ne alerge.

Acum ştie mai bine. Cei vii sunt cei care se întorc şi-i urmăresc pe morţi. Oasele lungi şi craniile sunt răsturnate din giulgiul lor şi în gurile lor zăngănitoare sunt vârâte cuvinte ca nişte pietre: le modificăm scrierile, le rescriem vieţile. Thomas Morus răspândise zvonul că Micuţul Bilney, înlănţuit de stâlp, se lepădase de credinţă când era pregătit focul pentru rug. Nu fusese îndeajuns pentru el să-i ia viaţa lui Bilney; trebuise să-i ia şi moartea.

Astăzi Morus a fost escortat la eşafod de Humphrey Monmouth, ca *sheriff* al Londrei. Monmouth este un om prea bun ca să se bucure de felul cum se întorsese roata norocului. Dar poate că ne putem bucura noi pentru el?

Morus se află acum în faţa butucului, el îl vede clar. Este înfăşurat într-o capă cenuşie, aspră, care, îşi aminteşte el, îi aparţine servitorului său, John Wood. Vorbeşte cu călăul, aparent glumind cu el, ştergându-şi de pe faţă şi de pe barbă umezeala burniţei. Îşi dă jos capa al cărei tiv este înmuiat de apa ploii. Îngenunchează în faţa butucului, cu buzele mişcându-i-se într-o ultimă rugăciune.

La fel ca toţi cei care asistă, el îşi ridică pelerina şi se lasă în genunchi. La sunetul îngreţoşător al securii care izbeşte carnea, el aruncă o privire în sus. Trupul pare să fi sărit înapoi în urma loviturii, îndoindu-se ca un morman de

haine vechi – înăuntrul căruia, el ştie, pulsul încă bate. Îşi face semnul crucii. Trecutul se scurge greu în trupul lui, ca un teren mişcător.

— Aşadar, regele, spune el. De la Gloucester, se duce direct la Thornbury. Apoi la casa lui Nicholas Poynz de la Iron Acton: oare Poynz ştie în ce se bagă? De acolo, la Bromham...

Nu mai departe de anul trecut, un cărturar, un străin, a scris o cronică a Britaniei din care l-a omis pe regele Arthur pe motiv că nu a existat niciodată. Un motiv bun, dacă îl poate dovedi; dar Gregory zice: nu, se înşală. Fiindcă, dacă are dreptate, ce se întâmplă cu Avalon? Ce se va întâmpla cu sabia înfiptă în piatră?

El ridică privirea.

— Rafe, eşti fericit?

— Cu Helen? Rafe se îmbujorează. Da, sir. Nici un bărbat nu a fost mai fericit ca mine.

— Ştiam că tatălui tău îi va trece supărarea după ce o vede.

— Numai datorită domniei tale, sir.

De la Bromham – acum suntem la începutul lui septembrie – către Winchester. Apoi, la episcopul Waltham, Alton, de la Alton la Farnham. Trasează drumul prin ţară. Obiectivul este să-l aducă pe rege înapoi la Windsor la începutul lui octombrie. A schiţat o hartă pe hârtie, Anglia într-o burniţă de cerneală; calendarul lui, notat rapid, în josul ei.

— Se pare că am patru, cinci zile la dispoziţie. Foarte bine. Cine zice că nu am parte de vacanţă?

Înainte de „Bromham” face un punct pe margine şi trage o săgeată lungă peste pagină.

— Aici, înainte să mergem la Winchester, avem timp şi, Rafe, cred că o să facem o vizită familiei Seymour.

Notează asta.

Începutul lui septembrie. Cinci zile. Wolf Hall.

Nota autoarei

În unele zone din Europa medievală, noul an începea oficial pe 25 martie, de Buna-Vestire, care, se credea, era data când un înger a anunţat-o pe Fecioara Maria că a fost aleasă să devină mama lui Iisus. În 1522, Veneţia a adoptat 1 ianuarie ca dată de început a noului an şi alte ţări din Europa i-au urmat exemplul la diferite intervale de timp, deşi Anglia nu le-a prins din urmă decât în 1752. În această carte, ca în majoritatea lucrărilor istorice, anii sunt dataţi de la 1 ianuarie, care era sărbătorit ca una dintre cele douăsprezece zile de Crăciun şi era ziua când se făcea schimb de daruri.

După moartea lui Wolsey, valetul său, George Cavendish, s-a retras la ţară şi, în 1554, când Maria a preluat tronul, a început să scrie o carte – *Thomas Wolsey, late Cardinal, his Life and Death (Viaţa şi moartea lui Thomas Wolsey, fostul cardinal) .* A fost publicată în multe ediţii şi poate fi găsită într-o ediţie online cu grafia originală. Nu este întotdeauna exactă, dar este o relatare foarte emoţionantă, nemijlocită şi interesantă a carierei lui Wolsey şi a rolului jucat de Thomas Cromwell în ea. Este foarte evidentă influenţa asupra lui Shakespeare. Lui Cavendish i-au trebuit patru ani s-o încheie şi a murit chiar când Elisabeta a ajuns pe tron.

Mulţumiri

Aş dori să le mulţumesc următorilor:

Delyth Neil, pentru ajutorul dat în privinţa limbii galeze, Leslie Wilson, pentru germană, şi o doamnă

Norfolk, pentru flamandă. Guada Abale, pentru că mi-a împrumutat un cântec. Judith Flanders, pentru că m-a ajutat când nu puteam ajunge la British Library. Dr. Christopher Haig, pentru că m-a invitat la un dineu splendid în sala Wolsey de la Christ Church. Jan Rogers, pentru că a fost alături de mine într-un pelerinaj la Canterbury şi la un pahar la Cranmer Arms din Aslockton. Gerald McEwen, pentru că m-a îndrumat şi mi-a suportat îngrijorările. Agentul meu, Bill Hamilton, şi editorii mei, pentru sprijinul şi încurajările lor. Dr. Mary Robertson, mai mult decât oricine; ca savant, cunoaşte în amănunt faptele vieţii lui Cromwell, însă m-a încurajat şi mi-a împărtăşit experienţa ei pe tot parcursul scrierii acestei cărţi de ficţiune, mi-a acceptat speculaţiile neîndemânatice şi a fost atât de amabilă să recunoască portretul pe care l-am conturat. Această carte îi este dedicată, împreună cu mulţumirile şi dragostea mea.